Digitized by Google

*31.K.30.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

*31.K.30

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Januarii, Anno MDCLXXXIII.

S. AURELII AUGUSTINI HIPPONENSIS Epiſcopi Operum Tomus Qvartus, continens enarrationes in Pſalmos, poſt Lovanienſium Theologorum recenſionem caſtigatus denuo ad manuſcriptos Codices Gallicanos, Vaticanos, Belgicos &c. nec non ad editiones antiqviores & caſtigatiores, opera & ſtudio Monachorum Ord. S. Benedicti e Congregatione S. Mauri.

Pariſiis, 1681. in fol.

D. AUGUSTINI monumenta tanto jam olim in pretio fuerunt, ut eorum cauſa, cum in Hiſpania exemplaria deeſſent, circa A.C. 650 Tajo Cæſarauguſtanus Epiſcopus Romam mitteretur. Nec mirum ante nobile artis typographicæ inventum Monachorum calamos deſcribendis Auguſtini operibus, qvibus ambones & pulpita in templis & ſcholis aſſidue perſonabant, ſufficere non potuiſſe, cum poſt varias & toties in Germania, Belgio, Italia & Gallia iteratas editiones ne per typorum qvidem compendia exprimi potuerint ſatis. Nam ut libros de Civitate DEI, Confesſionum libros, aliaqve Auguſtini ſcripta ſtatim a prima artis typographicæ origine ſeorſim excuſa prætereamus; fuerunt, qvi nec laborum nec pecuniarum impenſis, qvas tot voluminum immenſa moles exigebat, deterriti univerſa Auguſtini opera, qvæ colligi potuerunt, prelo ſubjici curarent. Primus id fecit *Johannes Amorbachius* Baſileenſis. Is enim omnia Auguſtini opera ex Italia, Gallia & Germania, cujus bibliothecas per Auguſtinum Dodonem Phryſium ſufficienti pecunia inſtructum perſcrutatus fuerat, ad ſe comportata edidit, & undecim partibus diſtinxit; e qvibus octo priores eos Auguſtini libros, qvos ipſe

Digitized by Google

in ſuis Retractationibus recenſet, continent, reliqvæ cæteros, qvorum nulla mentio in Retractationibus injicitur, complectuntur. Plurimos vero Sermones plurimasqve Epiſtolas & Enarrationes in Pſalmos, qvas jam antea circa A. C. 1489, 1494 & 1495 excudi curaverat, undecim his partibus adjicere noluit, qvæ A. C. 1506 *Baſileæ* lucem aſpexerunt. In eadem urbe poſtea A. C. 1528 & 1529 obſtetricante *Eraſmo Roterodamo* ex officina *Frobeniana* Auguſtinus denuo prodiit in decem tomos diſtributus, & ſolidis nullaqve columnarum intercapedine diſtinctis paginis a ſeqventibus editionibus diverſus, qvæ in eadem Rauracorum Auguſta A. C. 1541, 1542, & 1543, & iterum 1556, iterumqve 1569 *Martini Lipſii, Johannis Coſterii*, & *Johannis Illimmerii* ſtudio Auguſtinum exhibuerunt. Hos Baſileæ labores in exornandis Auguſtini operibus *Venetiæ* imitatæ ſunt. Hic enim Auguſtini opera decem tomis in qvarto comprehenſa *Valgriſius* excudit A. C. 1571, qvam editionem ibidem A. C. 1584 alia excepit, cum jam A. C. 1577 *Antverpiæ* ex *Plan. iana* officina Auguſtinum *Thomæ Gozæi, Johannis Molani*, & aliorum *Lovanienſium Theologorum* curis recognitum dediſſet, qvem paulo auctiorem *Coloniæ Agrippinæ* A. C. 1616 præſentavit. Sed nullibi magis qvam apud Gallos chalcographorum operæ in Auguſtini monumentis exprimendis deſudarunt. Nam ut de *Lugdunenſibus* editionibus ſuperiore ſeculo A. C. 1571, & hoc ſeculo 1664, cum indice undecimum tomum implente, adornatis nihil jam commemoremus, ſola *Pariſiorum Lutetia* vel decies Auguſtinum civitate donavit: nempe primum A. C. 1515, deinde A. C. 1531 ex officina *Claudii Chevallonii*, cum Jacobi Hemeri Stutgardienſis ad Gallum Millerum Eccleſiæ Tubingenſis Theologum epiſtola nuncupatoria, qvæ totam editionis hujus rationem fuſius exponit; porro A. C. 1541, & iterum A. C. 1571 apud *Morellium* & *Nivellium*, tum A. C. 1586, 1609, 1614, 1626, 1635, & 1652. Eſt autem inter has Auguſtini editiones, qvas hactenus recenſuimus, hoc diſcriminis, qvod recentiores locupletiores qvidem, ſed antiqviores ſinceriores & emendatiores habeantur. Qvamobrem *Hieronymus Vignier*, qvi Baſileenſem Eraſmi editionem omnium præſtantiſſimam eſſe judicat, in gratiam eorum qvi antiqviores & caſtigatiores Auguſtini editiones poſſident, ne aut plurimis Auguſtini ſermonibus, epiſtolis aliisqve tractatibus carere, aut recentiora exemplaria, multis qvidem Auguſtini ſcriptis, ſed plurimis qvoqve mendis auctio-

ra comparare ſibi cogantur, omnium S. Auguſtini operum ante A. C. 1614 Baſileæ, Lutetiæ, Antverpiæ, Lugduni, & Venetiis, editorum Supplementum una cum aliis qvibusdam antea ineditis Auguſtini monumentis Pariſiis anno 1654 publici juris fecit.

Cum vero in hoc literarum genere nihil ſit tam conſummatum, qvod non ſucceſſu temporis magis magisqve exornari & expoliri poſſit, *Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri* multorum MSC. Codicum undiqve diligenter conqviſitorum fiducia freti ſub auſpiciis Chriſtianisſimi Galliarum Regis Auguſtini opera denuo novo cultu novisqve typis adornanda, Pariſiis ſuſceperunt. Et primus qvidem cum ſecundo tomus A. C. 1679 in lucem prodiit; qvos A.C. 1680 tertius excepit. Qvartus anno ſuperiore 1681 in lucem publicam emiſſus *Expoſitionem in Pſalmos* continet, qvibus Auguſtinus jam olim in ſeceſſu apud Caſſiſiacum, ubi ſe ad baptiſmum comparabat, in tantum delectatus fuerat, ut ardentiſſimo eos per totum terrarum orbem, ſi fieri poſſet, recitandi deſiderio flagraret, & Manicheis incomparabilem hunc theſaurum & ſalutis ſuæ remedium negligentibus graviter indignaretur. Atqve hæc magnifica de Pſalmis opinio conſcientiæ divinis motibus impreſſa Sanctum Præſulem facile impulit, ut, cum pro officii ſui ratione doctrinæ cœleſtis myſteria plebi ſibi commiſſæ propinaret, eamqve admonitionibus ſuis ad pietatem informaret, inprimis etiam Pſalterii enarrandi curam in ſe ſuſciperet. Nec tamen, cum primum opus hoc aggreſſus eſt, ordinis rationem magnopere habendam ſibi duxit, ſed prout loca, tempora, caſus & perſonæ ſuggerebant, Hippone-Regio, Carthagine, Uticæ atqve alibi Pſalmos Davidicos interpretatus eſt, donec expoſitione Pſalmi CXIIX, qvi in Hebræis fontibus CXIX eſt, cum cæteris omnibus enarratis ſolus adhuc ſupereſſet, amicis inſtanter id efflagitantibus, coronidem huic operi imponeret, eumqve triginta & duobus Sermonibus illuſtraret, ex qvorum procemio diſcimus, S. Auguſtinum Pſalmos modo publice ſermocinando, modo dictando expoſuiſſe. Qvamvis vero Ferrandus in *Vita Fulgentii* hunc Auguſtini ad Pſalmos Commentarium in qvindecim decadas diſtributum referat, qvod confirmant verſus ad epitomen Commentariorum Auguſtini in Pſalmos in vetere qvodam Colbertino Codice contentam, qvorum hoc eſt initium:

Cantica Davidico Chriſtum modulantia plectro
Explanata tenet floridus iſte liber:
Maxima ſuccinctis reſerans myſteria verbis,
Et profluos ſenſus ſub brevitate loqvens.
Hunc Auguſtinus toto Venerabilis orbe
Egregius Præſul, Doctor Apoſtolicus,
In populis largo diffundens flumine lingvæ
Ter qvinis decadis grande peregit opus &c.

Auguſtini tamen tempore vel juſſu hanc operis partitionem, cujus nec Poſſidius meminit, nec in plerisqve Codicibus ullum veſtigium apparet, factam eſſe credibile non videtur. Unde doctisſimi Editores in præfatione qvarto huic Auguſtini Tomo præmiſſa ſuſpicantur, idem forte Auguſtino accidiſſe, qvod Livio, qvem, ut Petrarcha in *epiſtola ad Boccatium* obſervat, *in partes qvas decadas vocant, non ipſe qvi ſcripſit, ſed legentium ignavia ſcidit.* Cæterum qvam rationem in Pſalmis exponendis Auguſtinus ſecutus fuerit, qvas leges ſibi ſtatuerit, & cui Verſioni inſtiterit, eadem Præfatio prolixius exponit, cui præter Indicem locorum in Latinis Pſalteriis variantium, Caſſiodori, Petrarchæ, & aliorum de hoc Auguſtini in Pſalmos Commentario, cujus Manuſcriptos aliqvot Codices noſtra etiam Academia in Bibliotheca Paulini Collegii aſſervat, elogia annectuntur. Ipſum vero opus, cujus prior pars enarrationes Pſalmorum LXXIX, poſterior reliqvorum expoſitiones continet, variis lectionibus, aliisqve notulis minutiore characterum forma ad ſingulas paginas ſubjectis illuſtratur. Poſtremo ne qvid deſit, Indices accedunt; unus codicum, ad qvorum fidem hoc Auguſtini opus recognitum & emendatum eſt; alius locorum Sacræ Scripturæ in his Auguſtini ad Pſalmos commentariis explicatorum; alius rerum; & alius deniqve variarum lectionum ex omiſſis ſelectarum.

ACTA SANCTORUM MAII collecta, digeſta, illuſtrata a GODEFRIDO HENSCHENIO & DANIELE PAPEBROCHIO e Societate Jeſu. Tomis tribus.

Antverpiæ, 1680. in fol.

GEſta eorum, qvi vitæ ſanctimonia fuerunt conſpicui, celebrare & in plurium ferre notitiam utile cumprimis cenſendum: ac tueri

tueri ipſorum gloriam, conſervare memorias, deprædicare virtutes, ſanctitatem vitæ & admirari ſecum & imitandam commendare aliis, plenum pietatis officium eſt. Qvocirca probandum eorum ſtudium, qvi Sanctorum Dei memorias hoc cultu venerati ſunt, ut eas literis vel ipſi conſignarent, vel iisdem commendatas ab aliis colligerent & conſervarent. Qvod ſi maxime omnia, qvæ prædicantur de iis, vero conſentanea non ſint, raptus tamen iſtis narrationibus in admirationem animus arcanis qvibusdam ſtimulis agitur atqve inflammatur, exemplis ob oculos poſitis, qvæ doceant regere animum, frænare cupiditates improbas, opes, honores, voluptates contemnere, capere de injuriis gloriam, ex calamitate ſolatium, ex cruciatibus voluptatem, ex ipſa deniqve morte vitam. In his inculcandis haud levem operam Sancti olim poſuerunt Patres, paſſimqve occurrunt apud S. Hieronymum, Cyrillum, Bedam, Gregorium, Athanaſium, Theodoretum, Baſilium, Hilarium, & alios multa inſignia fidei, pietatis & conſtantiæ exempla: qvibus ſeqventium Scriptorum ſimplicitas plura attexuit, a Romana Eccleſia ſolicite conqviſita & aſſervata. Conſtat qvid e Veteribus hac in parte præſtiterint Euſebius Cæſareenſis, & Simeon Metaphraſtes qvi & Logotheta dictus eſt, ut & Palladius, inter Græcos: qvos ſecuti Latini accuratius huic ſtudio incubuerunt; alii ſuccincte Sanctorum geſta complexi, alii ornare ea ſtilo aggreſſi, alii undecunqve collecta in unum congerentes. Nota ſunt *Menologia* & *Martyrologia* Veterum, qvibus doctiſſimi Viri Euſebius, Hieronymus, Beda, Ado, Notkerus, Florus, Uſuardus, Maurus, qviqve hos ſecuti ſunt Rosweydus, Baronius, Wilſonus, Sauſſaius, Galeſinius, & alii exqviſitam impenderunt operam. *Vitarum* qvoqve *Patrum* huc pertinet collectio a diverſis diverſo adornata ſtudio. Cumprimis vero *Acta Sanctorum* eo referenda ſunt, qvæ ad ſuperſtitionem usqve ſolicita conſervavit Antiqvitas: nec Martyrum ſolum, ſed aliorum etiam, qvi vitam inſigni ſanctitatis opinione terminaſſent, præcipue ſi prodigiis eſſent poſt mortem celebrati, res ſive geſtas ſive confictas conſcripſit atqve collegit. Sane vix monaſterium licet reperire, qvod non iſtiusmodi componendis Actis operam dederit; e qvibus multa depromſit, qvæ Hiſtoriali Speculo inſereret Vincentius a diutina apud Bellovacos commoratione Bellovacenſis dictus, qvibus ſuam qvoqve Legendam Auream inſtruxit Jacobus de Voragine Genuenſi-

Digitized by Google

um Epiſcopus, & Catalogum Sanctorum adornavit Petrus de Natalibus. Nam Bernardi Gvidonis Epiſcopi Lodevenſis, Joannis Gilemanni, & Antonii Gentii monumenta, in qvibus ſummo labore plurimas collegiſſe perhibentur Sanctorum Vitas, qvod in Bibliothecis manuſcripta latent, nec adhuc prodiere in publicum, recenſere nil attinet. Multa etiam e clauſtrorum ſecretis ad Hiſtoriam Sanctorum pertinentia in Antiqvis ſuis Lectionibus evulgavit Henricus Caniſius, & doctorum virorum benignitate & promtitudine adjutus prodidit ſuperioribus annis in *Spicilegio Veterum Scriptorum, qvi in Galliæ Bibliothecis maxime Benedictinorum ſuperſunt*, doctiſſimus e Congregatione S. Mauri Monachus Domnus Lucas Acherius: qvi cum ab anno 1655 duodecim Tomos miſcellaneæ antiqvitatis eccleſiaſticæ, Synodorum, Monaſteriorum, Abbatiarum, Vitarum hiſtorias, Martyrologia & complures Epiſtolas complexæ edidiſſet, anno 1677 decimum tertium evulgans, ſimulqve Indices accuratos omnium antea editorum Voluminum exhibens, metas hujus ſtudii ſe fixurum nec ulterius progreſſurum indicavit. Diverſorum qvoqve Sanctorum geſta, prout ea ſe obtulerunt, vel in bibliothecis reperta, vel ab amicis ſuppeditata, peculiaribus libris emiſerunt erutaqve e tenebris dilucidarunt Joannes Molanus, Joannes Maldonatus, Henricus Sedulius, Andreas Sauſſaius, Philippus Ferrarius, Andreas du Cheſne, Chriſtophorus Browerus, Matthæus Raderus, Nicolaus Serarius, Carolus Stengelius, Antonius Boſius, Petrus Nannius, Jo. Bapt. Manzinus, Thomas Boucherius, Paulus Bombinus, Nicolaus Trigautius, Ful. Cardulus, Phil. Gothus, Alphonſus Ciacconius, Joannes a Boſco, Bonaventura Moronus, Jo. Ant. Gvarnerius, Marius Mutius, Aubertus Miræus, Antonius Sanderus, Chryſoſtomus Henriqvez, Joannes Vaſtovius, Joannes Colganus, Marcus Velſerus, David Hœſchelius, Lucas Holſtenius aliiqve complures: ii potiſſimum, qvi Religioſorum Ordinum annales conſcripſerunt, qviqve ſingulorum cœnobiorum, urbium, regionum & provinciarum Antiqvitates, ſacras præſertim, eruerunt ac illuſtrarunt; nam hi fere omnes vel ipſi Vitas eorum, qvi ſanctitatis laude in qvalibet provincia floruerunt, memorant, vel enarratas ab aliis nec dum editas exhibent.

Majori autem molimine opus hoc aggreſſi ſunt juſtis voluminibus Acta Sanctorum complexi, Boninus Mombritius Mediolanenſis,

Jacobus

Jacobus Faber Stapulenſis, Georgius Wicelius, Aloyſius Lipomanus Epiſcopus Veronenſis, & qvi hos omnes colligendi induſtria fingendiqve audacia ſupergreſſus eſt Laurentius Surius Carthuſianus. Ex qvo ſua deinceps hauſerunt Franciſcus Haræus, Zacharias Lipelous, Petr. Ribadeneira, Cornelius Graſius, & multi alii, qvi Sanctorum vitas diverſis rationibus & variis idiomatis edidere. Omnes tamen id potiſſimum egerunt, ut ſuperſtitioſum & idololatricum Sanctorum cultum ſimplicioribus iſta tanta eorum turba obtruderent, in Divorum autem numerum poſt mortem referri eos qvi vitam ſeveris legibus exegiſſent & præclare factis ſtuduiſſent, propoſitis tot exemplis docerent. Cæterum eruditio adſperſa fuit nulla, nec in tam vaſtis Operibus reperta ſalis mica, anilibus fabulis, qvibus refertæ omnes paginæ, nullam melioris literaturæ partem admittentibus. Primus eam huic ſtudio inferre cogitavit hoc ſeculo HERIBERTUS ROSWEYDUS, animo conſtituens omnia Sanctorum Acta qvæcunqve ſcripta eſſent unqvam, undeqvaqve conqvirere, edita atqve inedita, collectaqve emittere in lucem Annotationibus illuſtrata, qvibus & obſcura illuſtriora, & ambigua firmiora, & pugnantia certiora redderentur, multa præterea ad ſacram & profanam eruditionem utilia in iſtis exhiberentur. Univerſi hujus ſui inſtituti rationem ipſemet expoſuit, editis anno 1607 Antverpiæ *Faſtis Sanctorum, qvorum Vitæ in Belgicis Bibliothecis manuſcriptæ extant:* qvibus veluti ſpecimen totius Operis annexuit *Acta Præſidalia Sanctorum Tharaci, Probi, & Andronici*, olim mutile edita a Baronio. Ad qvam rationem compoſita omnia Sanctorum omnium Acta *ſedecim Tomis* edere, hisqve *duos* Illuſtrationum in eosdem Tomos adjicere ſe velle pollicitus eſt. Sed præclaro huic inſtituto; cui exeqvendo Bellarminus ducentos vitæ vix ſufficere annos, nec minori ſpatio temporis rem tantam perfici pro dignitate poſſe cenſuerat, Rosweydus tamen jam ſexagenarius iſti perficiendo ſe parem crediderat; anno 1629 morte ſubtractus anteqvam primum Tomum emitteret in publicum, conſummandum hoc arduum Opus alteri reliqvit.

Qvod aggreſſus JOANNES BOLLANDUS eruditione ſumma & eloqventia inſigni inſtructus, ita partes has implevit, ut non ii ſaltem, qvi Sanctorum cultui ſuperſtitioſe dediti ſunt, fabulasqve pro hiſtoriis accipientes nubem pro Junone amplectuntur; ſed & alii, qvi Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſtudent, temporum rationes intelligere, antiqvita-

qvitates Eccleſiæ priſcæ cognoſcere, alia item ad eruditionem ſpectantia ex his monumentis haurire poſſint. *Ordinem* cum ſervavit qvem Faſti Romani tenent, religioſe obſervans, ut qvo qvisqve e vita hac diſceſſiſſet die in iſtum reponeretur. *Acta* ipſa qvo primum ſcripta olim fuere ſtilo exhibuit, certis capitibus, ſi prolixiora ea ſint, ut reſpirare qvaſi Lector poſſit, diſtincta. Qvibusvis *Præfationes* præmiſit ſeu prolegomena, qvæ locum, in qvo præcipue Sancti qviqve coluntur, qvove orti, aut ætatem degere, vel qvem reliqviis ſuis celebravere, indicant: tempus qvo vixere ex certis characteribus eruunt: Vita qvælibet, a qvo ſcripta, qvo tempore, qvibus probata, citata, e qva lingva converſa, annotant: cujus humanitate vel ipſi communicati ſint codices, vel ex iſtis deſcripta & commodata Vita, docent. Ipſis Actis ſubjecit *Annotationes*, qvibus vel variæ lectiones, qvæ alicujus eſſe momenti viſæ ſunt, in diverſis MSſ. animadverſæ indicantur, vel ſi qvæ occurrunt obſcura, breviter illuſtrantur, verba barbara aut minus uſitata eoqve obſcura explicantur, temporum ratio a vulgata diſſentiens chronologia exponitur, alia item utilia & erudita in medium afferuntur. Omnium porro qvæ copioſius traduntur, in marginibus epitomen ſive *Summaria* appoſuit, ut cui integra Acta evolvere non vacat, habeat eorum velut breviarium, cujus beneficio vaſtum Volumen exiguo tempore poſſit perlegere. Cumqve nonnulla auctorem, cum ipſos Tomos ederet, etiam ſedulo indagantem fugerent, qvæ deinde abſolutis iſtis amicorum beneficio aſſecutus eſt, ea in *Appendices* conjecit ſingulis Tomis ſubjectas, in qvibus etiam nonnulla emendavit, qvorum non perfecta imbutus fuerat cognitione, cum ipſi excuderentur Tomi. Et ut omnibus numeris abſolutum prodiret hoc Opus, inſtructiſſimos ſingulis Tomis addidit *Indices* ſex, qvorum priores duos cuilibet Volumini præmiſit, qvatuor poſteriobus eidem ſubjectis. Primus *hagiologicus* ordine literarum alphabetico nomina exhibet Sanctorum, qvorum Acta qvilibet Tomus continet, diem iſtis ſacrum annotans & ſynopſin Actorum tradens; ſecundus *chronologicus* juxta ſeculorum ordinem Sanctos ſiſtit, de qvibus in volumine qvovis agitur, annumqve qvo iſti nati, mortui, ad dignitates evecti, vel tranſlati ſint, ex certis chronologicis notis aut probabili conjectura indicat: tertius *hiſtoricus* qvorumvis qvi in qvolibet Tomo memorantur nomina propria cum brevibus lemmatibus annotat: qvartus *topographicus* nomina regionum, urbium-

urbiumqve continet Sanctorum ortu, obitu, vel reliqviis nobilitatarum: qvintus *grammaticus* verba obſoleta, peregrina, aut cæteroqvin obſcura, qvæ in qvolibet volumine occurrunt, recenſet: ſextus deniqve *moralis* rerum plane omnium, qvarum notitia ad virtutum vitiorumqve tractationem accommodari poſſit, inſtar Locorum communium, uberrimam ſegetem proponit & commonſtrat.

Labor autem is cum major Bollando videretur, qvam qvi ab ipſo uno poſſet perfici, adjutorem ſibi anno 1635 adſcivit GODEFRIDUM HENSCHENIUM egregie Latinis Græcisqve literis ac Theologicis diſciplinis eruditum: cujus opera adjutus JANUARII menſis Acta cum in habitum, qvem hactenus diximus, compoſita anno 1643 binis Tomis edidit, mille centum & ſeptuaginta Sanctorum, & aliorum plurimorum memorias & res geſtas illuſtrantibus. His *generalem*, ut vocat, præmiſit *Præfationem* ad Thomam Luytens Abbatem Lætienſem, in qva recenſet, qvibus auctoribus, & qvorum excitatus exemplo ad hoc elucubrandum opus acceſſerit, qvid in eo ſpectarit, qvem tenuerit ordinem, a qvibus adjutus fuerit, & e qvibus fontibus pleraqve hauſerit.

Qvindecim poſt annis FEBRUARII Sanctorum Acta laboris hujus ſocii Bollandus & Henſchenius tribus Tomis dederunt anno 1658, mille trecentos & decem qvibus Sanctos ſiſtunt, eadem ſervata ratione, qvæ in Januarii Actis apparet. Cumqve ambo in iſto opere deſudarint, & communi qvidem conſilio omnia ordinarint ac mutua ſcripta recognoverint, ſinguli tamen ſeorſim ſingulas Vitas diſcuſſerint, prolegomenis, annotationibus, & ſummariis marginalibus, indicibusqve ornarint ac dilucidarint; curandum duxere, ut cujus potiſſimum labore qvodvis eſſet elucubratum, aut e Græco verſum, excerptum aut annotatum, primis nominum literis in exteriori margine ad initium Vitæ cujusqve aut Tractatus de Sancto appoſitis annotaretur, qvo Lectori conſtet, cujus qvodvis acceptum ſit ferendum induſtriæ. Commendari in hoc menſe cumprimis meretur inſignis Henſchenii de Dagoberti II ætate Digreſſio, qva ad 1. Febr. diem Actis Sigeberti præfatus eſt, cujus etiam argumentum late in Diatriba *de Tribus Dagobertis* anno 1655 ſeorſim excuſa pertractaverat. Dagoberto enim Secundo antea nemini cognito ex vetuſtis Sanctorum Actis regnum ſeptendecim annorum aſſeruit, qvod poſteritatis oblivione per annos

mille occultatum latuerat; unde patet qvantam hiſtoriæ etiam politicæ lucem Acta hæc inferant.

Dum vero continuando huic ſtudio intendunt, inqve ordinandis Martii Actis ambo deſudant, & primus eorum Tomus prælo jam eſſet ſubjectus, Bollandum ſeptuagenario proximum anno 1665 ſuperveniens mors abſtulit. Qvo extincto ad iſtius exemplum de idoneo συνέργῳ Henſchenius ſibi proſpiciens DANIELEM PAPEBROCHIUM, induſtria & eruditione inſignem virum, adſcivit: qvo adjutore anno 1668 Acta Sanctorum MARTII tribus incluſa Tomis prodierunt. Sub eorum *principium* prolixa & luculenta Narratio de vita, operibus, virtutibusqve Joannis Bollandi, (cujus etiam imaginem æri inciſam primus Tomus præfert) de inchoatæ ab eo Sanctorum hujus collectionis exordio, progreſſu, ac univerſa ratione, de amicorum Principumqve officiis ad eam provehendam collatis, de piorum atqve eruditorum virorum circa ipſum judiciis, deqve ejus extremis, legitur. *Secundo* Tomo Martyrologium Bedæ, & Flori ad iſtud Supplementum, ex MSſis edita; *Tertio* Obſervationes ad S. Theophanis Chronographiam, & Genealogicum ſtemma Regum Francorum per tres Dagobertos (in primo Februarii Tomo aſſertos) deductum, præmiſerunt: ſingulis autem Tomis græca Synaxarii, ex Menologio juſſu Baſilii Imp. collecto, ſubjunxerunt.

APRILIS Acta anno 1675 prodierunt tribus arctata Tomis: qvorum *primus* duos antiqviſſimos Catalogos Romanorum Pontificum, cum variis ad illos Obſervationibus, præfert; *ſecundus* præfixum habet Propylæum antiqvarium, circa veri ac falſi diſcrimen in vetuſtis monumentis ac chartis, præſertim diplomatis, obſervandum: non tantum ut cognitæ reddantur formulæ notariales pro ſeculorum atqve locorum varietate diverſæ, ſed ipſi qvoqve literarum in Diplomatis ductus cognoſcantur. Cum enim in iſtis ad hiſtoricam fidem conciliandam recipiendis non minori ſit verſandum cautela qvam in nummis, qvorum multi ſub larva antiqvitatis inducunt in fraudem, vix ab oculatioribus agnoſcendam: rationem earum cognoſcendarum diſcernendarumqve tradendam cenſuit Daniel Papebrochius, ante qvem nemo in hunc usqve diem peculiari tractatione iſtam rem aggreſſus fuerat, qvam poſtea diſcutiendam ſibi ſumſit Joannes Mabillonus in auguſto *de Re Diplomatica* Opere; Horreenſe diploma, qvod falſum

Digitized by Google

cenſuerat Papebrochius, verum eſſe aſſerens. Ut adeo doctiſſimorum horum virorum acceptum ſit ferendum induſtriæ, qvod novum hoc antiqvariæ artis genus intelligamus, in qva de veterum inſtrumentorum ratione, formulis & auctoritate agitur: unde non ſolum eccleſiaſtica & civilis hiſtoria, ſed maxime privatorum hominum Eccleſiarumqve fortunæ plurimum pendent. *Tertius* tomus in fronte præliminarem gerit Exegeſin, qva ea qvæ hactenus de Dagobertis tribus Francorum Regibus, nullo prævio auctore adjutus, primus Henſchenius in Diatriba antehac edita, & in Februarii Actorum tomo primo illuſtrata, conſtituerat aſſerueratqve, ſtabiliuntur & confirmantur, nonnulla autem ob nova qvædam interea reperta documenta innovantur, annusqve determinatur, qvo Dagobertus II obiit; ex cujus (non vero Dagoberti III) poſteris aſſumtos ultimos ſtirpis Merovingicæ Reges, clarius comprobatur. Singulis iterum Tomis Acta Græca ad qvemvis eorum pertinentia ſubjecta ſunt. Sancti autem qvorum annua memoria in hunc menſem cadit, propriis deſignati nominibus ſunt mille qvadringenti viginti, certo numero ultra octodecim millibus expreſſis.

MAJI Sanctorum Acta anno 1680 prodiere tribus Tomis, non integra tamen ſed dimidia ſaltem & ſedecim priores dies exhibentia, reliqvis in tres ſecuturos Tomos rejectis. *Primo* Papebrochius Ephemerides Græcorum Moſcorumqve præfixit: has qvidem æneis inſculptas tabulis, qvæ omnium Sanctorum, qvorum qvovis die apud Ruthenos memoria colitur, figuras referunt; iſtas vero metricas, qvæ de ſingulorum dierum Sanctis hexametrum græcum verſum, & e græco in latinum converſum, recitant. Utrasqve annotationibus illuſtratas licet cernere. Sancti autem Antonii, vel Antonini, Archiepiſcopi Florentini Vitam ad ſecundum Maji diem prolixius idem executus eſt, eqve Franciſco Caſtilionenſe, & Leonardo de Serubertis, & Summario Proceſſuum deſcriptam eam ad MSC. Codices Florentinos exactam dedit, ac Antonio Magliabechio dicavit. Nec exiguam Tomi hujus partem occupat Vita Pauli V. Pont. Max. qvam a Jo. Ant. Gabutio deſcriptam integram Actis inſerendam duxit Henſchenius. *Secundo* tomo Hodœporica duo ſacra præmittuntur alterum Joannis Phocæ, qvi anno 1185 loca ſancta adierat, cujus locorum ſacrorum ecphraſin e græca Leo Allatius latinam fecerat, græcolatinamqve anno 1653

Bartholdus Nihuſius ediderat; alterum Antonini Placentini e MSC. eru um per Ignatium a S. Antonio, decimo vel undecimo ſcriptum ſeculo. Cæterum ingraveſcens Henſchenii ætas, & infirma Papebrochii valetudo, curam injecerant Moderatoribus hujus Operis de ſocio illis dando, adjunxerantqve *Danielem Cardonum:* verum Antverpienſibus anni 1678 feralis autumnus, qvi e ſola Profeſſorum domo qvatuordecim ſuſtulerat intra hebdomades qvatuor, iſtum qvoqve, dum in ſolatium auxiliumqve morientium ſe incautus effundit, e vivis ſubtraxit, priusqvam alicui Parti Anni ſacri præfigendo nomen ſuum famam publicam mereretur. Elogium tamen ejus Tomo alteri præfixit Conradus Janingus, in partem ſacrorum horum laborum ipſius loco adſcitus. Vita Stanislai auctore Joh. Longino, ſive Glugoſſo, Canonico Cracovienſi ſcripta, & Gregorii Nazianzeni auctore Baronio prodita, Carmen item prolixius Nazianzeni græcum de Vita propria a Dan. Cardono in ſolutam orationem latinam converſum, præ cæteris in hoc Tomo annotari merentur. *Tertium* præliminaris de Epiſcopis & Patriarchis Eccleſiæ Hieroſolymitanæ tractatus inſignit, in qvo Chronologiam & Acta eorum, cum nonnullis aliis ad Hiſtoriæ orientalis notitiam facientibus, expoſuit Papebrochius: ad exemplum Henſchenii, qvi ſimilem operam in Romanorum Pontificum accurate texendo Catalogo poſuerat, ſub initium Actorum Aprilis extante. Singulis Tomis his ſubjuncta ſunt *Acta Græca* ex Menologio, Baſilii Imp. juſſu collecto, & MSCis Bibliothecarum Vaticanæ, Regis Chriſtianiſſimi, Collegii Claromontani, Ducis Sabaudiæ, Petri Franc. Chiffletii, & aliunde ita congeſta, ut qvodlibet Volumen in fine ea reddat, qvæ ad dies pertinent, qvorum Sanctos iſtud deſcribit, & proinde ſedecim ſaltem dierum Acta Græca prodeant; reliqvis menſis hujus (qvem in ſex Tomos Collectores partiti ſunt,) diebus in tres reliqvos Tomos ſepoſitis: ſed qvos ante qvartum & octogeſimum ſeculi annum non prodituros eſſe, Auctores in Dedicatione primo Tomo præfixa ad Reverendiſſimum & Celſiſſimum Principem FERDINANDUM L. B. DE FURSTENBERG Epiſcopum Paderbornenſem & Monaſterienſem, ut omnium ſtudiorum ſic & Operis hujus Mæcenatem, profeſſi ſunt. Niſi, qvod metuendum, ſpes noſtras nunc longius differat Henſchenii fatum, qvod octogenario major ſuperiori anno d. 12. Septembris obiit. Sed bene ſperare jubet Papebrochii, cui novus nuper ſocius *P. Franc. Bartius* additus

ditus

ditus eſt, alacritas & indefeſſus in his tractandis ſtudiis animus: a qvo non reſiduam modo Maji partem & Junii Acta nobis promittimus, verum totius Semeſtris a Bollando, Henſchenio, & ipſo adornati grande Supplementum, egregiis eruditionis monumentis inſtructum, expectare juſſi ſumus: nil dubitantes, ſi vitam Divina conceſſerit gratia, eundem in habitum reliqvorum etiam ſex menſium Acta Sanctorum ipſum, ac Socium eſſe compoſituros.

NOVUS ISMAEL, CUJUS MANUS contra omnes & omnium manus contra eum; ſive P. DANIEL PAPEBROCHIUS Jeſuita omnes oppugnans orbi expoſitus, per D. Juſtum Camum.

Auguſtæ Vindelicorum, 1683. in 8.

SAtyram, ſub Dialogi forma adornatam, libellus hic continet adverſus Jeſuitas infidos, ut Auctor ait, reliqvorum Ordinum ſocios, & ex iſtorum Ordine præ cæteris, contra ſuperſtitem Actorum, qvæ modo enarravimus, collectorem Danielem Papebrochium. Nam cum ab iſtis *Janſenismum Lovanii recrudeſcere* paſſim jactaretur; hic autem in Commentationibus ſuis ad Acta paſſim reliqvos Ordines, Benedictinos puta, Auguſtinianos, Franciſcanos, Minimos, Dominicanos, & cumprimis Carmelitas, eorumqve auctores, perſtrinxiſſe, certe antiqvitati eorum minus favere videretur, calumniis hanc toti gregi illatam injuriam confutandam cenſuit, qvi ſub *Juſti Cami* nomine libellum hunc evulgavit. Facetus inprimis & lepidus in Papebrochium videri voluit, in præmiſſa Tomo III Maji Patriarcharum Hieroſolymitanorum Hiſtoria Chronologica Parergo VII. n. 131. 133. p. 30. ſcribentem: *Bollandum motu omnino proprio, moleſteqve nonnihil ferente Henſchenio, ac joco potius qvam ſerio, S. Jacobum Eremitam in Palæſtina, qvi ſeculo VI vixit, Carmelitis accenſuiſſe*; qvod is nullos iſto tempore Carmelitas extitiſſe ſtatueret. Igitur in jocos hos, qvos e ſeriis Bollandi verbis confinxiſſe Papebrochium Satyræ auctor perſvaſus eſt, qvindecim epigrammatibus ludendum ſibi duxit, Carmelitarum Ordinis antiqvitatem in dubium vocari ægerrime ferens.

VALENTINI HENRICI VOGLERI de rebus Naturalibus ac Medicis, qvarum in Scripturis Sacris ſit mentio, commentarius; acceſſit Ejusdem Phyſiologia hiſtoriæ Paſſionis JESU CHRISTI.

Helmſtadii, 1682. in 4.

UT nulla philoſophiæ ſanioris pars eſt, qvæ non perito Sacrarum literarum interpreti genuinum earundem ſenſum eruere volenti inſerviat; ita ſcientiam rerum naturalium, non tantum hiſtoriæ creationis declarandæ multum lucis afferre, ſed aliis qvoqve locis ſacris explicandis prodeſſe inſigniter, præter *Franciſcum Valleſium in libro ſingulari de Sacra Philoſophia, Gvilielmum Ader in Enarrationibus de ægrotis & morbis in Evangelio, Toloſæ* impreſſis, *Johannem de Mey in commentariis phyſicis, Medioburgi anno* 1651. publicatis, *Thom. Bartholinum* de *Morbis* (ut vocat) *biblicis*, & alios in vulgus eruditorum notos, nuper in commentario qvem diximus oſtendere aggreſſus eſt *D. Valent. Henr. Voglerus, in Academia Julia non ita pridem artis medicæ Profeſſor clariſſimus.* Ediderat ipſe ante hos novem annos *Phyſiologiam hiſtoriæ paſſionis JESU CHRISTI,* qvam commentario huic iterum ſubjungere hæredibus Viri jam beati placuit. Niſi ipſe morte fuiſſet præventus, haut dubie majorem limam operi adhibuiſſet ſuo; interim multa in eo occurrunt, qvæ curioſum Sacrarum hiſtoriarum ſtudioſum oblectare aut erudire poſſunt. Loca qvæ phyſicæ doctrinæ ope dilucidantur, *aut* rerum naturalium mentionem ſolum faciunt, ut in hiſtoria creationis a Moſe deſcripta factum; *aut* deſcriptiones earundem continent, qvales apud Jobum, XXXIX. XL. XLI. capp. potiſſimum leguntur; *aut* res ſupra, vel contra naturæ vires, factas memorant, ad qvam claſſem pertinent miracula a DEO aut ſanctis viris patrata, qvorum omnium catalogum in fine operis leges conſignatum. Qvod deinde res medicas attinet, eo refert non tantum qvæ ad morbos in ſacro codice nominatos ac ad eorundem curationem pertinent; verum etiam ea, qvæ generationis aut nutritionis mentionem injiciunt; ut de conceptu, uteri geſtatione & partu, cum qvæ alibi, tum qvæ præcipue in hiſtoria Abrahami, Iſaaci, & Jacobi, Johannis

hannis item Baptiſtæ & CHRISTI memorantur. Multa etiam de variis generis morbis ac ægrotantibus, leproſis, gonorrhæis, cæcis, ſurdis, mutis, claudis, & modis curandi hoſce diſſerit. Ubi tamen τὸ θεῖον in morbis dictis, nec non diſcrimen eorum qvi per miraculum, ac qvi per vires naturæ aut artis opera ſanati ſunt, obſervare & annotare non neglexit. In *Phyſiologia hiſtoriæ paſſionis JESU CHRISTI* declarat acerrimum Chriſti angorem animi, qvem in horto, anteqvam caperetur, ſenſit: deinde ſudorem ejus ſangvineum, ſpineam coronam, aceti felle & vini myrrha conditi potum, ſolis eclipſin, ſitim in cruce pendentis, acetum & hyſſopum potui datam, clamorem Chriſti morientis, mortem repentinam illico ſecutam, terræ motum ingentem rupes dirumpentem, ex latere mortui perfoſſo profluentes humores, conditu-ram demum corporis monumento inferendi; qvam prolixius, aliorum ſententiis in medium allatis, deſcribit.

PHILOSOPHIA VETUS ET NOVA AD uſum Scholæ accommodata &c. Editio altera multo auctior.

Pariſiis, 1681. in 12. & Norimbergæ, 1682. in 4.

OPus hoc, cujus prior editio Pariſiis itidem prodiit anno 1678, Illuſtriſſimo Domino Jacobo Nicolao Colbert Archiepiſcopo Carthaginenſi, Rothomagenſi Coadjutori &c. a Bibliopola in epiſtola dedicatoria veluti Auctori nuncupatum, Philoſophiam tum Scholaſticam tum experimentalem hodiernam utiliter conjungit, eleganterqve ac perſpicue explicat. Diſtributum eſt juxta poſteriorem editionem in ſex tomos; primus Logicam, alter Metaphyſicam, tertius philoſophiam Moralem, qvartus Phyſicæ partem primam generalem, qvintus Phyſicæ partem ſecundam de corporibus vitæ & ſenſus expertibus, ſextus partem Phyſicæ tertiam de Corpore animato continet. Prior editio qvatuor Tomis iſta omnia complectitur: nam in ſecundo philoſophia Moralis & Metaphyſica, in qvarto partes Phyſicæ tum de viventibus tum de rebus vitæ expertibus conjunctæ ſunt. Intercedit nihilominus inter utramqve editionem haut leve diſcrimen, tum qvoad ordinem partium, tum qvoad res ipſas propoſitas. In priore editione Logicam philoſophia Moralis ſtatim ſeqvitur, in poſteriore Logicæ Metaphyſicam mox ſubjicere placuit, qvoniam

Digitized by Google

qvoniam utriusqve eadem pene eſt ſubjecta materies, dum circa generales qvasdam notiones ambæ indefinite verſantur. Phyſicæ prior editio ordine doctrinæ prius de animatis, poſt de inanimatis agit; poſterior oppoſita naturæ methodo explicatis vitæ expertibus viventia tradit. Multæ doctrinæ ex priſtinis ſedibus in alias repoſitæ, inprimis qvæ in Phyſica erant, de materia prima, formis ſubſtantialibus, qvantitate, infinito, tempore, loco, motu univerſim ſpectato, in Metaphyſicam rejectæ ſpeculationes. Multæ plenius denuo expoſitæ, qvanqvam & in priore editione legantur, qvæ in poſteriore omiſſa ſunt aliqva ſtudio, qvædam negligentia Typographorum. Inſignes acceſſiones factæ ſunt Metaphyſicæ, *de Deo ut infinito & immenſo;* Philoſophiæ Moralis articulis *de Libertate, Religione, Lege divina;* Phyſicæ capitibus de natura corporis; de cauſis extrinſecis gravium deſcenſum efficere potentibus ex D. Perrault; de motu gravium juxta numerorum imparium progreſſum accelerato; de experimentis circa aerem ex D. Mariotte; de firmitate & ſiccitate; de vi elaſtica; de Mundo; de maculis Solaribus ex D. Picard; de Lunæ motu (ubi de novis Cyclis a Caſſino excogitatis, qvibus tempora longe facilius & accuratius, qvam hactenus contigit, digeruntur, item de eclipſium Solarium & Lunarium obſervatione & utilitate ex eodem) de motu Lunæ circa proprium axem ex ejusdem Caſſini Inſtitutionibus Selenicis nondum editis; de fontium origine; de Thermis, de æſtu maris, de terris, ſalibus, lapidibus, metallis; de plantarum vegetatione & nutritione, de ſtructura & uſu cerebri, de inceſſu animalium ex Malpighio & Perrault; de tactu, guſtatu, aure, oculo, ſaporibus, odoribus; de lumine & coloribus ex Mariotte & Boyle; de vocis organis & mechanica eorundem ſtructura ex D. Perrault; de diaphragmate ex eodem; de ſtructura & motu cordis, de hepate, hepaticis remediis & affectibus, de ſangvinis per renes percolatione, de ſangvinis analyſi mechanica ex obſervationibus microſcopicis a Lowenhock factis, de inſectis &c. Integra capita acceſſerunt parti ſecundæ Phyſicæ; *de Artis Gnomonicæ principiis, de plantarum analyſi & viribus.* Parti vero tertiæ; de nova ratione explicandi motus muſculorum, de volatu & natatu; de motu animalium naturali, de qvalitatibus tactilibus, de tubo optico, de microſcopio, de varia animalium reſpiratione juxta diverſos aeris ſtatus, de arteriarum ſtructura & pulſu, de perturbato cordis & ſangvinis motu, item febribus, de prima alimentorum præparatione. Colophonis loco eſt ex Boyle Appendix de Phosphoris.

LA

Digitized by Google

LA PHILOSOPHIE DES IMAGES, PAR le P. C.F. Meneſtrier, de la Compagnie de Jeſus.

Philoſophia imaginum, ſive Symbolorum & Emblematum: Auctore R.P. Claudio Franciſco Menetrerio, Soc. Jeſu.

à Paris, 1682. in 8.

SApientia, qvæ in Emblematis Symbolisve habetur, antiqvam habet originem; nec hodie aut heri iſta ſunt nata, ſed Sapientum primis in uſu fuere: qvibus imagines erant qvod verba, & qvi tabulis ſignisqve, etiam cum non loqverentur docentes, doctrinas diſcipulis ſuis inſtillabant. Univerſa rerum natura materiam præbet huic philoſophiæ, nec qvicqvam iſta protulit, qvod non in emblema abire poſſit, ex cujus contemplatione utilem virtutum doctrinam in vita civili capere liceat: adeo ut qvemadmodum Hiſtoriæ ex Numiſmatibus, ita Morali philoſophiæ ex Emblematis lux inferatur, qvæ ad qvosvis humanæ vitæ actus inſigne commodum & eximium decus afferunt. Hæc ſane ad immortalem Heroum gloriam repræſentandam e triumphalibus ſuſpenduntur arcubus, hæc ad prodigioſam & admirandam Majorum virtutem oſtentandam explicantur in atriis, hæc ad defunctorum memoriam ſancte colendam circumferuntur in exeqviis, hæc deniqve paſſim reperiuntur ab Imperatoribus, Pontificibus, Regibus & Principibus depicta, fuſa, impreſſa, inciſa, ære, argento, aurove: ut in ſymbolicis his involucris interioris animi affectus erudite explicatos & æternitati commiſſos agnoſcamus.

Collegerunt ea, ſive ab aliis inventa, ſive proprii ingenii felicitate reperta, in peculiares libros præſtantiſſimi diverſarum gentium Viri: qvorum qvidam, cum liberum hoc doctrinæ genus exiſtimaretur, ut unusqvisqve pro arbitrio qvidvis aſſumeret condendis emblematis, certam in artem iſtud redegerunt & ejus præcepta tradiderunt: qvæ tamen non ab omnibus recepta, ſed adverſis legibus oppugnata ſunt. Nam cum qvidam ſtatuiſſent, omne ſymbolum velut corpore & anima conſtare, qvorum iſtud figura, hanc lemma referat: corpus autem in eo ſimplex eſſe debere, nec e pluribus conſarcinandam eſſe imaginem: integrum humanum corpus ſymbolicam iconem ingredi

non poſſe, partem tamen corporis ei conſtituendæ non eſſe ineptam: ſenſum ejus non cuivis obvium, neqve tamen ita reconditum eſſe debere, ut nec eruditis pateat: lemma non alia qvàm Latina vel Italica lingva eſſe efferendum & hemiſtichio incluſum: plures etiam hujusmodi regulas tradidiſſent; alii in contraria omnia ivere, Symbolum ab emblemate toto diſtare cœlo exiſtimantes, nec lemma in ſymbolo rationem formæ, figuram materiæ inſtar habere contenderunt, ſpecies etiam, in qvas alii ſymbola diſpeſcunt, heroica, naturalia, & moralia commenti, minus agnoverunt. Ejusmodi autem ſunt plerorumqve rationes, ut contendere pro ſe qvisqve magis qvam evincere videatur.

Omnes qvotqvot in hoc ſtudio elaborarunt Auctores, tam eos qvi artis hujus præcepta & regulas dederunt, vel peculiaribus libris, vel dum aliud agunt expoſitas, qvam qvi inſignibus exemplis ſtudium hoc illuſtrarunt, MENETRERIUS elegantiſſimus aliarum non magis qvam hujus ſcientiæ Doctor recenſuit. Qvi poſtqvam univerſam Imaginum, qvam vocat, Philoſophiam, a nemine antea ea docendi ratione & doctrinæ copia excultam, Orbi exponere ſtatuiſſet; egregium etiam Commentarium edidiſſet, qvo a præſtantiſſimis in Gallia Viris Maximo Regi attributum emblema & ſymbolum, Solem plures irradiantem orbes referens, adjecto lemmate: NEC PLURIBUS IMPAR, eleganter, copioſe & erudite aſſeritur & illuſtratur; *(la Deviſe du Roy juſtifié; à Paris 1679. in 4.)* hoc anno omnes, qvi de Symbolis & Emblematis aliqvid in literas miſerunt, commemorandos ſibi putavit. Cumqve ab *Italis*, ut imaginum pingendarum ſic emblematum condendorum facultate & perſpicaciſſimis & exercitatiſſimis, labor ille præcipue occupatus ſit, horum laudat plures, eorumqve Opera ſuccincte enarrat & de iis ſententiam fert. Sunt vero: Paulus Jovius, Ludovicus Domenicus, Hieronymus & Vincentius Ruſcelli, Scipio Ammiratus, Alexander Farra, Bartholomæus Taegius, Lucas Contilus, Johannes Andreas Palatius, Franciſcus Camburaccius, Scipio Bargalius, Torqvatus & Hercules Taſſi, Julius Cæſar Capacius, Albertus Bernardettus, Jacobus Saſſus, Andreas Chioccus, Johannes Baptiſta Licinius, Horatius Montaldus, Johannes Baptiſta Perſonus, Paulus Areſius, Abbas Ferrus, Silveſter Petraſancta, Conſtantius & Pamphilus Landi, Cæſar Treviſanus, Felix Milenſius, Stephanus Guazzus, Thomas Garzonus, Petrus Gritius, Johannes Bellonus, Rudolphus Mojeſchinus

ſchinus Pius, Johannes Baptiſta Piccaglia, Guido Caſonus, Franciſcus Lancus, Franciſcus Contarenus, Ruggerius Peſcus, Hieronymus Aleander, Marinus Bolizza, Johannes Baptiſta Albertus, Emanuel Tesſaurus, Petrus Abbas, Franciſcus Carmenus, Philippus Picinellus, Aurelius Corbellinus, Gabriel Simeonius, Bernardinus Percivalius, Alcibiades Lucarinus, Johannes Baptiſta Pittonus, Bartholomæus Arnigius, Valerius Zanus, Octavius Strada, Ulyſſes Aldrovandus, Johannes Paulus Reinoldus, Simon Birallius, Principius Fabricius. Ex *Anglis* unicum Abrahamum Frans: Ex *Batavis* neminem: Ex *Hiſpanis* Didacum Savedram, Johannem Oroſcium Covarruviam, Johannem Franciſcum de Villava, Andream Mendonem, Alphonſum de Ledesma, Johannem Baptiſtam Chriſtinæum, Johannem Pinedam, Balthaſarem Corderium, Didacum Ortuneſium de Calaorra, Petrum la Sierra, Marcum Martineſium: Ex *Germanis* Anshelmum Botium, Athanaſium Kircherum, Jacobum Maſenium, Academicos Altorfinos, Henricum Engelgravium, Carolum Regium, Martinum Breſſerum, Julium Gulielmum Zincgrefium, Jacobum Typotium, Joachimum Camerarium, Salomonem Neugebauerum, nominat.

A *Gallis* autem ingenii acumine & felicitate ad ſummam dignitatem emblemata cum lemmatibus evecta eſſe prædicat; verumqve hujus artis eos indagaſſe uſum, cum priſcis Franciſci & Adriani Amboſiorum, Andreæ Alciati, Claudii Paradini, Claudii Minois, Ludovici Brettani, Henrici Stephani, Mauritii Sevi, Caroli Bovii & aliorum exemplis, tum recentioribus Petri Moanæi & Dominici, Buhurſii illuſtribus documentis demonſtrat: qvorum iſte egregium de arte emblematum lemmatumqve *(de l'art des deviſes)* commentarium venuſtiſſim is ingenioſiſſimisqve emblematis illuſtratum edidit; hic inter Dialogos, qvos elegantiſſimos eruditiſſim osqve inter Ariſtum & Eugenium inſtitutos compoſuit, inſignem & prolixam tractationem de eorum natura & conſtitutione, vitiisqve ac virtutibus ſuſcepit, ſelectiſſimaqve eorum exempla attulit, peculiare huic argumento tribuens Colloqvium, qvod in iſto Opere ſextum locum tenet. Artem vero hanc emblematicam illuſtrium Virorum in Galliis opera ad majus & conſummatum decus provectam Auctor oſtendit; ac ipſi Cardinali Mazarino, qvi ex Italia in Galliam ſtudii hujus amorem attulerat, maximopere iſtud probatum fuiſſe, ingenio præſtantiſ-

ſimorum hominum Henr. Lud. Haberti de Montmor, Dnn. Clementis, d'Ouvrier, Chapelain, Charpentier, Perraut, Qvinault, Bourzeys, Talemann, Buſſieres, & Mademoiſelle de la Vigne poſtea excultum & perfectum docet.

Huic de Auctoribus, qvi emblematum ſymbolorumqve naturam & exempla tradiderunt, Diſſertationi, ipſe ſubjicit Auctor exempla plurima & ſymbola de Cœlo, Sole, Aurora, Lumine, Nocte, Planetis, Pareliis, Cometis, & ſideribus deſumta, qvæ pleraqve ex Scriptoribus, de qvibus antea ſententiam dixerat, depromſit. Partem autem *primam* ſe jam ſaltem dare, ſymbola ab aſtris & cœleſtibus rebus petita exhibentem, indicat; cui *alteram* ex elementis conflata; & *tertiam* ex artificialibus corporibus compoſita oſtenſuram, numero eorum millenarium qvater ſuperante, ſit adjecturus. *Hiſtoriam* etiam Symbolorum ac emblematum, *Artemqve* eorum condendorum certis incluſam regulis, qvæ firmioribus nitantur fundamentis, ſe traditurum pollicetur. Eo nempe allaborans ut abſolutam reddat & omnibus numeris perfectam hanc doctrinam, qvam & hodie paſſim in magnatum aulis, ſuperbis ædificiis, magnificis monumentis, templis, aris, monetis, libris, veſtibus etiam exornandis inſignem utilitatem afferre ac egregium decus conciliare videmus: de qva, licet apud ipſos non ſatis exculta, præclare judicarunt Veteres; qvod vel unius Clementis Alexandrini patet ſententia, dum Lib. V. Stromat. pag. 415. inqvit: χρησιμώτατον τὸ τῆς συμβολικῆς ἑρμηνείας εἶδος εἰς πολλά, καὶ πρὸς τὴν ὀρθὴν θεολογίαν συνεργοῦν, καὶ πρὸς εὐσέβειαν, καὶ πρὸς ἐπίδειξιν συνέσεως, καὶ πρὸς βραχυλογίας ἄσκησιν, καὶ σοφίας ἔνδειξιν. Σοφοῦ γὰρ τὸ χρῆσθαι τῇ συμβολικῇ φράσει δεξιῶς, φησὶν ὁ Γραμματικὸς Δίδυμος, καὶ τὸ γνωρίσαι τὸ διὰ ταύτης δηλούμενον.

MARTINI RUARI nec non aliorum illuſtrium, ſpectabilium doctorumqve Virorum, ad ipſum vel ejus cauſa ſcriptarum EPISTOLARUM SELECTARUM Centuria altera & ultima.

Amſtelodami, 1681. in 8.

MARTINUS RUARUS natione Holſatus, Vir exceptis ſectæ ſuæ, qvæ fuit Socini, erroribus ſic ſatis probus, ob ſummam eruditionem

nem & maximas ingenii dotes non modo inter ſuos illuſtre obtinuit nomen, ſed & magnis ubiqve viris, a religione ejus alioqvin alienis, gratiſſimus vixit. Occaſionem qva ex Lutherano Altorfii factus ſit Socinianus, ipſe memorat Centuriæ hujus pag. 173. 174. 175. 176. dum nempe in Erneſtum Sonerum CryptoSocinianum incidiſſet, ac Gregorii Nyſſeni λόγον qvendam κατηχητικόν, ſvaſu Rittershuſii & Hoeſchelii, Romana veſte tum primum induendum ſibi ſumſiſſet. E Norico agro pulſus egit deinde paſſim in Germania, Dania, Anglia, Belgica, Gallia, Italia, maxime autem Polonia, & tandem in urbe Gedanenſium domicilium ſibi legit, fortunarumqve ſuarum ſedem ibi collocavit, præcipuorum Regni Poloniæ Senatorum negotia curæ ſuæ commiſſa adminiſtrans. Et qvamvis Eccleſiæ miniſtri munus inter ſuos nunqvam geſſerit, ſibi tamen haud potuit temperare qvominus errores ſuos disputando, diſſerendo, aliove modo inter cives Dantiſcanos diſſeminaret. Hinc aliqvoties a magiſtratu hujus urbis loco excedere juſſus eſt, ſed interveniente Caſtellani Cracovienſis Stanislai Koniecpolski, ſupremi militiæ Regni Poloniæ Ducis, aliorumqve nonnullorum ex præcipua Nobilitate interceſſione, iterum iterumqve ſuſpenſa fuit injunctæ migrationis executio. Cum autem libertate propriæ conſcientiæ non contentus, dogmatis ſui virus nihilominus hominum animis inſtillare pergeret, Dantiſco expulſus in Straſſinio, uno vel altero milliari inde diſtante pago, cum familia ſubſtitit: donec a Vladislao & Johanne Caſimiro Poloniæ Regibus ex commendatione cum aliorum Regni Conſiliariorum, tum inprimis memorati Cracovienſis Caſtellani, in miniſtrorum Regiorum numerum adſcitus, libere ubiqve non modo commorari & negotia exercere, ſed & ſacra ſua peragere potuit: id qvod uberius cognoſcere licet e pluribus Centuriæ huic inſertis epiſtolis a XLIIX ad LXXXIX, tum ab ipſo tum ad ipſum vel ejus cauſa exaratis, pag. 324.—417. Scriptorum hujus Viri cum antea nullum prorſus extaret, qvod ipſe vel ſua non amaret adeo, vel incommodis qvibusdam intercedentibus perficere non poſſet, qvæ majorem animi & corporis tranqvillitatem poſtulabant; ejus tandem *Epiſtolas* hinc inde diſperſas poſt obitum Parentis colligere inſtituerunt ſuperſtites duo filii, Joachimus & David Ruari. Harum *prima* Centuria Amſtelodami anno 1677 in lucem & conſpectum hominum edita, magno cum applauſu eruditorum, qvod illic res magni in religione momenti

inter diverſarum ſententiarum atqve ſectarum aſſeclas, pertractari & examinari viderent, fuit excepta. Qvæ res animum addidit natu minori filio Davidi, ut ex ſua officina *alteram* qvoqve eamqve ultimam parentis aliorumve illuſtrium & doctorum Virorum ad eum vel ejus cauſa ſcriptarum Epiſtolarum Centuriam anno 1681 evulgaret, eam ſimul ſpem in Præfatione faciens Lectori, propediem & *reliqva* hujus Auctoris tam *Hiſtorica* qvam *Theologica, qvæ nullius turbare conſcientiam, ſed ſolummodo ad mores corrigendos pietatemqve colendam incitare Chriſtianos* ſcribit, eſſe ſecutura.

Multa vero in altera hac Epiſtolarum Centuria continentur, qvæ cuivis docto, tum ob ſtili elegantiam, tum rerum erudite cognoſcendarum jucunditatem, eas facile commendant: ſiqvidem in iis non Philoſophus modo, Politicus, & Hiſtoricus, ſed & potiſſimum Theologus invenit, qvorum notitia eum forte antehac fugiebat. Et ad *Philoſophum* qvidem ſpectat ſubtilis admodum diſputatio de loco mundi, ſeu ſpacio illo qvod ipſum univerſum ambitu ſuo complectitur p. 206. 207. 285. de diviſione puncti in infinitum ſive actuali ſive potentiali a p. 207. usqve ad 217. & p. 286. 287. 288. de mundi æternitate contra Peripateticos p. 29. 218. 241. de ratione formali pœnæ in malo ob culpam ſimpliciter ſumtam poſita, ſive hæc ſit propria ſive aliena p. 242. 250. *Politicum* non minus qvam *Hiſtoricum* oblectabunt ea, qvæ leguntur de ſtatu Galliæ poſt Henrici IV. mortem p. 25. 26. de Rhatichio profitente novam docendi methodum Auguſtæ Vindelicorum p. 32. de Argentorato ejusqve Academiæ ſtatu p. 34. 35. de Judæorum Cracoviæ ſynagoga p. 75. iſtiusqve urbis intra & extra muros ſpectatæ amplitudine, templo item arcis regiæ cum nonnullis ejus monumentis p. 77. de ſalis fodinis qvæ ſunt Veliciæ & proventu earundem annuo p. 77. de reliqvorum Poloniæ oppidorum ratione p. 96. de elegantiis iſtius gentis in excipiendis hoſpitibus p. 97. 98. de homagio Imperatori a Noribergenſibus præſtito, & pompa qva exceptus is fuit ſub urbis hujus ingreſſum p. 197. de Nelli, qvi Cæſari a jocis fuit, faceto qvodam reſponſo p. 199. de inſigni ſpectaculo ſive certamine ϛοχαϛικῷ, qvod annulare vocant, Onolzbachii edito in nuptiis Joachimi Erneſti Marchionis cum Solmenſe Comitiſſa Sophia p. 201. de Conventu Principum Francofurdienſi & bello Germanico circa annum M DCXXX. p. 290. de fœdere ſuper mutua qvorumvis de religione diſſidentium tolerantia inter Ordines

Digitized by Google

dines Regni Poloniæ anno MDLXX ſancito p.379. de bello Scythico feliciter a Polonis anno MDCXLIV profligato p.397.400. de formandis ſtudiis politicis p.405. de felici Polonorum expeditione in Moſcos p.436. Qvæ *Theologo* diſcutienda ſint, ad unam haud facile redegeris claſſem. *Didactica* ſunt qvæ diſſeruntur de baptiſmo aqvæ, an & qvatenus in Eccleſia neceſſario ſit retinendus p.251. in Scripturis ſacris explicandis antiqvorum Scriptorum conſenſu haud eſſe innitendum p.284. de uſu gladii inter Chriſtianos p.300.301. de Chriſti Deitate p. 303.304. in qvibus ſubinde heterodoxa adſperſa prudens Lector deprehendet. In *Polemicis* exercere qvem poterit Ruarus, more Socinianorum acerrime diſputans contra ſervum arbitrium in rebus ſpiritualibus p.13.14. futurorum contingentium divinam præſcientiam p. 15.16.17.18. fidem infantum p.19.20. finalem electorum perſeverantiam p. 53.54.55.56. trium Perſonarum in una Eſſentia Divina ſubſiſtentiam p.124.125. Chriſti Deitatem p.308. ſeqq. unionem perſonalem duarum naturarum in Chriſto p.126.127.128. officium ejus mediatorium p. 129. 130. nomen Patris eſſentialiter ſumtum & de Chriſto uſurpatum p.131.132. 133. communicationem idiomatum p.134.135.136. peccati originem ex lapſu Adami naturalem p.154. Idem diſputat contra idololatriam Eccleſiæ Romanæ p.438.439. abuſum auricularis confeſſionis atqve indulgentiarum p.440. & qvi committitur in alleganda veteris Eccleſiæ auctoritate p. 441. *Exegeticis* annumeranda veniunt ea, qvæ ad loca Scripturæ varia utpote Pſalm. XCVII. 5. (p.120.121.) CX. (p.116. ſeqq.) Jeſ. IX. 6.7. (p. 52. 53. 112.113. 114.) XXXV, 4.5.6. (p.108.109.) LIII. (p.114.116.) Zach. II. 8. (p. 110.111.) Matth. IX.2. (p.101.102.103.) XXIV. 24. (p.54.56.) Joh. XII. 41. (p.106.107.108.) Actor. II.34. (p. 119.120.) VII. 53. (p. 270. ſeqq.) 1. Cor. IIX. 6. (p.132. 133.) Gal. III. 19. (p. 270.) Hebr. I. 7. (p. 118. 119.) II. 13. (p.53.) aliaqve more ſuo, id eſt, Sociniſtico commentatus eſt. *Caſiſtica* & Practica ſunt: An cum nemine in religione diſſentiente literarum liceat colere commercium? ob dictum Johanneum II. Epiſt. v.3. p.7.10.11. Num aliqvanto liberius in ſententias variarum ſectarum Chriſtiano integrum ſit inqvirere? p. 38.39. Qvomodo is, qvi deſperationi propter peccatum aliqvod proximus ſit, erigi & in ſtatu ſuo firmari debeat? p.140. ſqq. An & qvatenus Sociniani ſacram ſynaxin celebrare poſſint apud Lutheranos? p.27. (& iterum p. 169. 170. ubi eadem legitur epiſtola, Leuſchnero tributa, qvam p. 27. Huſwedelius

ſcripſiſſe

ſcripſiſſe ferebatur) Num ab iis ſententiis, qvæ manifeſta & conſentiente piorum Veterum interpretatione firmantur, ob conſeqventias, qvas forte aliqvis non poſſit ſolvere, ipſi diſceſſio facienda ſit p. 258. ſeqq. An & qvatenus Chriſtiano liceat magiſtratu fungi p. 268. ſeqq. An omnia exacte prius in Theologia cognoſcenda ſint ipſi, qvi ad munus aliqvod publicum in Eccleſia cupit accedere, p. 297. An qvisqvam religionis & conſcientiæ cauſa ullo incommodo afficiendus ſit in Republica p. 333. ſeqq. p. 351. 363. 369. 378. 425. An major in eo eluceat charitas, qvi bona proximi ad ſe non rapit, qvam qvi ab uxore alterius abſtinet p. 422. An ob tranqvillitatem in Eccleſia ſervandam reticenda ſint aliqvando dogmata, ſi maxime vera, minus ad ſalutem tamen neceſſaria p. 443. Inter *Aſcetica* prolixa illa parænesis ad colendum pietatis ſtudium p. 41. ſeqq. cum diſcurſu de militia hominis Chriſtiani p. 47. 48. 49. numeranda eſt. Huc referenda etiam commonefactio eorum, qvæ virtutum homine Chriſtiano dignarum cultum non parum impediunt p. 412. Ad *Critica* pertinet virgula cenſoria, qvam in Dialogum Weigelii de Chriſtianiſmo Ruarus ſtringit p. 56. 57. nec non judicium Georgii Konigii Theologi Altorfini de Socinianorum ſcriptis p. 180. ſqq. vindicatio cujusdam loci Volkeliani ex ejus Lib. IV. de Vera religione male intellecti p. 422. laudatio funebris & luctus ob mortem Johannis Crellii p. 428. 429. & judicium de ſcriptis Hugonis Grotii p. 438. *Hiſtoriæ* ac prudentiæ *Eccleſiaſticæ* tandem inſerviunt, qvæ memorantur de Heilbrunnero Theologo Neoburgenſi p. 51. Valentino Weigelio p. 57. 58. Joachimo Eberhardo, Philoſophiæ magiſtro, ejusqve enthuſiaſmo Argentorati in publica concione ſe exerente, carcere & deportatione coërcito p. 81. de Jona Schlichtingio p. 317. de Erneſto Sonero, e cujus diſciplina ſe & alios fratres profectos eſſe teſtatur Ruarus p. 86. 91. 92. 174. 175. de Martino Smiglecio p. 96. de Petro Bertio p. 164. 165. ejusqve defectione ad Papatum p. 167. de Jo. Crellii Locis Theologicis, qvi nunqvam tamen prodiere, p. 171. ejusqve virtutibus p. 187. de templo Freidenſtadienſi, viros a fœminarum aſpectu, ſuæ ſtructuræ commoditate, prohibente p. 33. de Synagoga Judæorum Cracovienſi pictis imaginibus intus exornata, qvas in Romanenſibus alias hi deteſtantur p. 75. 76. de ſtatua lignea templi Cracovienſis in formam hominis aſino inſidentis facta, ejusqve ſolenni deductione, qvæ in Dominica Palmarum qvotannis ſuſcipitur p. 77. de moderato Ruari ac prudenti ſectam ſuam ſeqvendi ſtudio p. 177. 178. 179. de diſputatione

ejus

Digitized by Google

ejus Gedanenſi p.345. de feliciore ſtatu Remonſtrantium in Belgio, ſuccedente in Principis Mauritii locum Frederico Henrico Naſſovio pag. 266.267. de Floriani Cruſii medici in ſpargendis erroribus Socinianis apud Gedanenſes ſtudio p.361. de ejusdem & Zwickeri ac Ladebachi proſcriptione p. 372. de libero ſacrorum Socinianorum exercitio in Straſſinio prope Dantiſcum pago p.373. ſqq.de Duræi εἰρηνοποιῒ conatibus fruſtraneis p.425. &c.

S. ANASTASII SINAITÆ ANAGOGIcarum Contemplationum in Hexaëmeron Liber XII, hactenus deſideratus; cui præmiſſa eſt Expoſtulatio de S. Johannis Chryſoſtomi epiſtola ad Cæſarium Monachum, adverſus Apollinarii hæreſin; a Pariſienſibus aliqvot Theologis non ita pridem ſuppreſſa.

Londini, 1682. in 4.

ANASTASIUS Antiochenus Patriarcha, qvi qvod in monte Sinai vitam monaſticam excoluiſſet, *Sinaita* vulgo dicitur, exeunte ſexto ſeculo fatis ſuis defunctus varia poſt ſe opuſcula, & inter hæc Anagogicas contemplationes in Hexaemeron reliqvit, qvod opus extrema ſui parte hactenus caruit. Nam in Bibliothecis Patrum Contemplationum iſtarum libri tantum undecim comparent. Nunc vero duodecimus, juxta fidem MSC. qvod ex Johannis Dallæi Bibliotheca in Colbertinam tranſiit, cum interpretatione Latina & conjecturis *Andreæ Dacerii* acceſſit. Ac ne qvis miretur, cur liber hic duodecimus tamdiu in tenebris delituerit, præfationis Auctor monet, in eo nonnulla cum Tranſubſtantiationis doctrina pugnantia contineri, qvæ librorum Cenſores ſupprimere, qvam ſibi ſuæqve religionis hominibus negotium faceſſere, maluerint. Atqve idem fatum *D. Chryſoſtomi ad Cæſarium Monachum epiſtolam* ob eandem rationem etiamnum experiri, in Expoſtulatione præfationi ſubjuncta qveritur. Enimvero celeberrimum iſtum Eccleſiæ Doctorem epiſtolam aliqvam ad Cæſarium Monachum exaraſſe; qvamvis ea nec inter opera Chryſoſtomi legatur, nec a Catalogorum Scriptoribus recenſeatur; ex *Vetere* aliqvo *Scriptore, qvi* poſt ſeptimi ſeculi medium *contra Severianos & Acephalos ſcripſit*, opera Turriani in lucem edito, nec non e *Nicephori Patriarchæ Conſtantinop.* diſputa-

tione adverſus Iconomachos, qvæ in Colbertina Bibliotheca manuſcripta extat, & aliis monumentis, abunde conſtare arbitratur eruditus Expoſtulator. Neq; dubitat eam Chryſoſtomi epiſtolam adhuc extare, cum ſuperiore ſeculo Petrus Martyr e Florentina Bibliotheca iſtam deſcripſerit, qvod apographum in Cantuarienſis Archiepiſcopi Thomæ Crammeri bibliothecam translatum qvorſum poſtea pervenerit, cum ſub Mariæ Imperio hæc bibliotheca diriperetur, incertum. Accidit autem, ut doctiſſimus Vir *Emericus Bigotius*, dum ante aliqvot annos in Italia verſaretur, Florentiæ in eandem epiſtolam, qvam olim Petrus Martyr ibidem deſcripſerat, incideret; qvam Pariſienſem Archiepiſcopum Petrum de Marca pro genuino Chryſoſtomi fœtu agnoviſſe ejusdem conſobrinus Fagetus epiſtola ad primum Palenſis in Bearnia Curiæ Præſidem teſtatus eſt. Nec Fagetus modo rem iſtam in publicum protulit, ſed ipſe etiam Bigotius ſe epiſtolam illam, qvamprimum occaſio daretur, in publicam lucem emiſſurum pollicitus eſt, & cum ſub prelo gementem *Palladii Dialogum de vita Chryſoſtomi* illico lucem viſurum amicis ſignificaret, hanc Chryſoſtomi epiſtolam poſt ejusdem vitam, loco maxime oportuno, ſe itidem editurum haud ſemel pronunciavit. Qvod neminem non noviſſe, cui aut ipſe Bigotius, aut *Menagius*, aut *Juſtellus*, aut *Baluzius*, aut *Formentinus*, aut *Santolius*, aliiqve clariſſimi viri non ſint penitus inſalutati, Expoſtulationis Auctor aſſerit; ſubjungens, fuiſſe etiam, qvi Bigotii præfationem viderint, ipſumqve apud amicos libere profeſſum, ſe aliqvot ejus exemplaria jam excuſa ſibi aſſervaſſe, & alia nonnulla apud amicos qvospiam repoſuiſſe; eſſe inſuper Viros probos, qvi *Robertum Bigotium* in ſupremo Pariſienſium ſenatu Conſiliarium, hanc ipſam Chryſoſtomi epiſtolam in conſangvinei ſui manibus vidiſſe profiteantur, deniqve in Angliam, Belgium, ac alio miſſa prioris paginæ jam excuſa aliqvot exempla, hanc epiſtolam cum Palladio mox prodituram, rem omnibus notam feciſſe. Sed eventum promiſſis non reſpondiſſe dolet; cum a Pariſienſibus nonnullis Theologis, e qvibus *Dn. Grandinum* & *Dn. Faure* nominat, & epiſtola illa diu deſiderata, & Bigotii præfatio, ſuppreſſæ fuerint; eamqve ob cauſam in iſto Palladii volumine poſt pag. 236 integer qvaternio deſit, per qvam immanem lacunam lector ad fraudis cubilia deducatur. Cauſam autem tam inopinatæ ſuppreſſionis non aliam eſſe ſcribit, qvam qvod Chryſoſtomus in hac epiſtola Tranſubſtantiationi adverſetur, aſſerens, *panis naturam*

turam

turam integram permanere; qvamvis Divina ſanctificante Gratia, mediante Sacerdote, Corporis Dominici appellatione dignus habeatur. Qvæ verba Petrus Martyr anno 1548 in *Diſputatione adverſus Gardinerum* Wintonienſem Epiſcopum allegavit. Qvæ vero ad hoc Chryſoſtomi teſtimonium Gardinerus, & poſtea Perronius adverſus Pleſſæum diſputans, & Gamachæus regeſſerunt, (qvorum ultimus epiſtolam illam non Johanni Chryſoſtomo, ſed Eleemoſynario tribuit, illumqve excuſandum pronunciat, qvod Tranſubſtantiatio ejus temporibus non ita perſpicue tradita fuerit,) Expoſtulationis Auctor breviter recenſet & confutat; & qvod Pariſienſes illi Theologi, qvi hanc Chryſoſtomi epiſtolam ſupprimendam cenſuerunt, rebus ſuis haud bene conſuluerint, demonſtrat. De cætero, qvod Chryſoſtomum non modo Tranſubſtantiationi, ſed etiam reali Corporis & Sangvinis Dominici præſentiæ adverſatum, cum Albertino & Auctore Diſqviſitionis de Sangvine Chriſti exiſtimat, in eo Virum Clariſſimum falli minime dubitandum eſt.

Die unüberwindliche Feſtung / oder gründlicher Bericht / wie gantz neue Feſtungen / auf eine faſt unüberwindliche Weiſe / anzulegen.

h. e.

MUNIMENTUM INEXPUGNABILE; SEU Munitionum, tum pene inexpugnabilium exſtruendarum, tum legibus Batavicæ architecturæ extructarum firmandarum magis perficiendarumqve, ſolide oſtenſa ratio.

Auctore Erneſto Friderico a Borgsdorff, Architecto.

Ulmæ, 1682. in 8.

HOdierno Marte oppugnandis munitionibus impetum ſuum novis indies artibus intendente, nec operibus ex Architectura militari hactenus recepta, ſive procul arcendis longo tempore hoſtilibus inſultibus; ſive tumultuariæ per ſubitam vim expugnationi cavendæ; ſive mutuæ inter ſe opi ferendæ, ſufficientibus: occupatum hactenus ab illuſtribus ingeniis plurimis laborem, in perficienda Architectonice, ſtruendisqve qvantæcunqve hoſtium vi paribus munimentis, ſibi etiam

ſumere voluit Auctor, editoqve hoc ſcripto publicis impertiri commodis.

Profeſſus autem, ſe minime ſtudio detrahendi qvicqvam debiti honoris illis, qvibus præcipua ſua debeat Architectura(ſic dicta) Batavica aut Freitagiana, animum huic operæ adjunxiſſe; ſed exemplo celeberrimorum hujus ævi Architectorum inductum, arti promovendæ cogitata ſua, qvantumvis ab aliorum ſenſis aliena, publicare decreviſſe. *Inexpugnabilis* titulum, Munitioni ad normam a ſe præſcriptam exſtructæ tributum, eo jure tuetur, qvo ſupremos mundi Magnates Invictiſſimos ſalutamus: qvos qvemadmodum heroica ſua facta, qvibus alios antecellunt, hoc titulo inſigniunt; ſic merito Illam, qvæ ſupra conditionem aliarum, nec ſubitis impreſſionibus capi, nec diſpoſitis per ſuggeſtus tormentis accedi, disjicive poſſit, & cui expugnandæ parem omnino viribus oppugnatorem nulla bellorum hucusqve geſtorum ſuppeditet hiſtoria, hoc nominis ſibi vendicare.

Novæ porro ſuæ muniendi rationi XVII ſeqventia Axiomata (eo, qvo ab Auctore referuntur, ordine hic recenſa) tanqvam principia præſtruit:

I. Hoſti tectis itineribus, foſſis vineisqve ad munitionem acceſſum; & diſpoſitis per aggeres tormentis valli ruinam molienti, maxima infertur a tormentorum viribus noxa & impedimentum.

II. Vineæ hoſtiles eruptionibus, manuqve facta disjectione, efficaciſſime retardantur.

III. Violenti impetus impreſſionesqve jactibus tormentorum, impactos globos &c grandinatim evibrantium, validiſſime infringuntur.

IV. Ab occupatione & inſeſſione ſtratarum valli ruinarum Hoſtem oportet poſſe prohiberere.

Partes Munitionis V. plurimi ſumtus plurimum conferant ad defenſionem.

VI. defenſæ defendentibus mutuam viciſſim opem præſtent.

VII. defendentes defenſis robore minimum ſint pares: ne Hoſtis plus, qvod impetere, qvam a qvo impeti poſſit, offendat.

VIII.

VIII. Cuivis lineæ oppugnatæ, individuæ ab altera qvapiam ſuppetiæ ſunt deſtinandæ.

IX. Qvò pluribus Munitio cincta fuerit Propugnaculis, eo eſt validior.

X. Cavendis ſubiti impetus expugnationibus Polygonum interius æqve munitum ſit atqve exterius.

XI. Anguli defenſi exigantur ad rationem angulorum defendentium.

XII. Munimentum obſeſſorem ubivis ictibus tormentorum ſuorum habeat obnoxium.

XIII. Hoſtis uſibus terra, qvoad fieri poteſt, ſubducatur: ut qværendis latibulis eandem ſecum advehere neceſſe habeat.

XIV. Munitio oppugnantem nec ex alto magis, nec ex profundo, ſibi habeat infeſtum, qvam idem Ipſam poſſit experiri.

XV. Defenſorum commeatui communicationiqve tutus tectusqvé Munitionem circumcirca ſit ambitus.

XVI. Juſta Munitio, exercitus probe inſtructi præliumqve capeſſituri exemplo, diverſis ſibiqve in ſubſidium & vicem ſuccedentibus operum ſuorum velut aciebus, Hoſti ſuo occurrat.

XVII. Qvemadmodum in prælio, proſtratis cæteris, vel ultima legió ſuſtinere adhuc pugnam poteſt; ſic Munitionis hæ acies ita inter ſe ſint diverſæ, ut ſingulas, ad extremam usqve continuata oppugnatione, Hoſtem oporteat devincere.

Atqve his ſive conditionibus ſive defenſionis debitæ momentis omnibus, ut propoſitos hucusqve muniendi modos deſtitui; ſic ſuum veluti fundamento niti; ſpecioſis admodum diſcurſibus contendit: qvibus brevem ſubjungit explicationem ſex Schematiſmorum, diverſas munitionum, legibus ſupra dictis exſtructarum; ſpecies exhibentium.

Defectibus deniqve Munitionum Batavicarum medetur, correctis præcipuis Munimenti partibus, Collo puta, Alis, & Faciebus Propugnaculi, Foſſá, Collibus tormentariis; Præmunitionibusqve: ita ut Axiomatibus modo memoratis utcunqve conciliatæ, defenſioni præſtandæ ſint ac alias aptiores.

LE CABINET, OU LA BIBLIOTHEQVE des Grands, &c. Par Gedeon Pontier, &c.

id eſt:

Bibliotheca Magnatum, continens obſervationes & indagationes omnium Statuum ſive Poteſtatum ſupremo dominio gaudentium, multasqve noſtri temporis relationes ſingulares & exqviſitiſſimas: Hiſtoriam, Chronologiam, Topographiam, Hydrographiam, Politicam, Inſignia, Symbola, Miracula, & egregia alia. Dedicata Regi a Gedeone Pontier, *Presbytero Theologo, & Protonotario Sedis Apoſtolicæ.*

Pariſiis, 1682. in 8.

QVicqvid ampliſſimus hic titulus promittit, exhibetur Tomis parvis duobus, in unum non magnum volumen compingendis: Ita compendio laboris factum eſt, ut ex vaſtiſsima & infinita pene materia pauciſſima allata ſint, qvæ lectores expectant. Nec minima libri pars in digreſſiones abſumitur, qvas in præfatione excuſaturus Autor, non utiles ſolum, ſed & neceſſarias, ad relaxandam lectoris laſſitudinem, & amœnam ejus inſtructionem, eſſe aſſerit. De delectu etiam ſive ordine, qvem lector exigeret, ita ſe defendit, ut dicat genus ſcribendi naturale, qvo ipſe uſus ſit, ſemper præferri a ſagacioribus, compilationibus ſcholaſticis & affectatis. Tractat autem Tomo opuſculi primo de *Pontifice Romano, Duce Sabaudiæ, Magno Duce Hetruriæ, Duce Mantuæ, Mutinæ, Parmæ*, & de Ditione *Tridentina.* Ex Italia in *Galliam* progreditur, & de Rege qvædam, pluſcula de Epiſcopis refert, commemoratis omnibus, qvi hodie Cathedras Metropolitanas & Epiſcopales obtinent. Pergit ad Ducem *Lotharingiæ*; ad *Imperatorem*, ut vocat, *Germaniæ*, ubi pauca qvædam, ſed mutila, de Auguſtiſſimo Cæſare; dein provincias, urbes, flumina refert; ſingularibus verò capitibus agit de Electoribus; concludens hunc tomum narratione de Rege *Hiſpaniæ.* Tomo ſecundo tractat de Regibus *Britanniæ, Luſitaniæ, Sveciæ, Daniæ, Poloniæ*, tum de *Moſcorum*, *Tartarorum Precopenſium* Dominis. Dein de Rebuspubl. Liberis, *Veneta, Belgio fœderato, Helvetiis,*

Genua,

Digitized by Google

Genua, Geneva, Luca, & *Raguſa.* Inde ad Barbaros digreſſus, de *Turcis, Perſis, Tartaris Aſiaticis, Sinenſibus, Indis;* Deniqve etiam in Africa de *Mauritanis,* ſive *Maroccenſibus, Abyſſinis, Ægyptiis,* de *Monomotapæ,* & *Congi* Regnis. De omnibus aliqva, eaqve pauca, digreſſionibus plurimis interpolata. v. g. Tomo primo, capite de Pontifice, agit de *Etymologia tituli Cardinalium;* de *origine Campanarum;* de *ritu Jubilæorum;* de *titulo Pontificis,* cur *ſanctiſſimus* appelletur, contra Proteſtantes, (hos enim arrepta occaſione undiqve inſectatur;) de *acu magnetica,* de *Prophetia S. Malachiæ,* qva Pontifices futuri per ænigmata deſignantur, & aliis ejuscemodi, intermixtis etiam & annexis Philologicis qvibusdam, aut potius Grammaticis, qvæ notare & excerpere longum foret; atqve hoc modo per totum Opus ſibi indulget.

Etſi vero inſtituti noſtri memores, cenſura abſtineamus, non poſſumus tamẽ vel in ipſius auctoris gratiam, (qvi in calce operis obſervationes & correctiones qvasdam ipſe adjecit,) vel ad noſtratium inſtructionem diſſimulare, excidiſſe Scriptori huic multa, dum compilatores qvalescunqve, vel rumores incertos ſeqvitur, & locorum peritia caret, qvæ emendatione indigent. Specimen unum & alterum ex illis capitibus apponemus, qvæ res notiſſimas continent. Tom. I. p. 252 hoc habet: *Erfordia eſt urbs præcipua Landgraviatus Thuringiæ, ſpectans ad Domum Saxonicam, ſicuti etiam Dresda; Eſt alia urbs Erfordia qvam defunctus Archiepiſcopus Moguntinus ſub dominationem ſuam, ante aliqvot annos redegit, adjutus copiis Gallicis ſub ductu Pradelli Gubernatoris S. Qvintini.* Hæc manifeſte erronea ſunt: una eſt enim in Thuringia Erfordia, ut omnes norunt, neqve aliam poſſidet Elector Moguntinus. P. 269 refert: *Viſurgim oriri in Saxonia Naumburgenſi, haud procul a Saxonia Altenburgenſi;* qvod plane falſum eſt, oritur enim Vierra, (qvi poſtea auctus ad Mundam Fulda flumine, Viſurgis nomen ſumit) in finibus Franconiæ, trans ſylvam Thuringicam, milliaribus Germanicis 16 a Naumburgo diſſitis. P. 294, ubi pauciſſima de Sereniſſimo Potentiſſimoqve Saxoniæ Electore, Domino noſtro Clementiſſimo, refert, (qvæ examinare ſuperſedemus,) pro deſcriptione qvadam provinciæ, qvam Lector merito expectare poterat, hæc ſubjungit: *Magdeburgum eſt maxima totius provinciæ urbs; poſſidet hanc Elector Brandeburgicus, ex præſcripto Pacis Monaſterienſis; tenet in hac præſidium validum, nulliqve ſumtui parcit, ut eam muniat. Archiepiſcopus ejus eſt Lutheranus*

nus, idemqve ſimul eſt Epiſcopus Hallenſis &c. Magdeburgum autem nunqvam fuit urbs ſuperioris Saxoniæ, ſed inferioris, nec in Electoratu Saxonico præſidium aliud tenetur, qvam ſummi Principis noſtri. Tacemus qvæ occaſione Wittebergæ, (nam præter hanc & Dresdam nullam aliam neqve Saxoniæ neqve Misniæ urbem, ne Lipſiam qvidem noſtram, nominat) in B. Lutherum effundit, dudum exploſa. Pag. 279 Beatum Rhenanum, ſcriptorem Germanicarum rerum citans, prænomen ejus pro Sanctitatis elogio habet. Scribit enim *le Bienheureux Rhenanus*. Ita ſcilicet vocari ſolent, qvos minorum gentium Sanctos, ſive beatificatos, Romanus Pontifex pronunciat. Contra Geographiam etiam, præter alia plurima, peccant enormiter, qvæ in deſcriptione Norvegiæ p.70, Tom. II aſſert: *Hæc regio, ait, eſt extreme frigida, inprimis illa, qvæ eſt ultra polum Arcticum;* At Norwegiæ ultimum promontorium viginti plus minus cis polum gradibus ſitum eſt, & conſtat cum ſummo periculo explorantium, plagam ulteriorem & polo vicinam eſſe inhabitabilem. Sed alia omnia excerpere & refutare majoris operæ, nec noſtri eſt inſtituti. Notavimus hæc cavendi erroris cauſa, nullo, ut jam profeſſi ſumus, inſectandi auctoris ſtudio; ſcimus etiam facilem eſſe in materia diffuſiſſima lapſum, & qvantumcunqve docti & laborioſi hominis vires ad ſcribenda talia vix ſufficere, ut adeo tutiſſimum ſit, unumqvemqve de rebus patriæ ſuæ, qvas probe cognitas habet, aut de peregrinis ex diuturna experientia, vel probatiſſimis auctoribus, commentari.

DE MOTU ANIMALIUM J. A. BORELLI Neapolitani, Opus poſthumum. Pars altera.

Romæ, 1681. in 4.

POſtqvam de externis Animalium motionibus, qvas ſpontaneas communiter vocant, harumqve viribus, ſeu de virtutis robore, qvam natura in contrahendis muſculis, ac ſuperandis ipſis appenſis reſiſtentiis ſeu ponderibus adhibet, in *prima*, elapſi anni menſe Novembri exhibita, parte Borellus egerat: in hac *altera* primo immediatas mirabilium horum effectuum cauſas, hinc motiones animalis internas, v. g. ſangvinis circulationem, reſpirationem, urinæ ſecretionem &c exponit, uno verbo

Digitized by Google

verbo, integram qvaſi œconomiam animalem, felici non minus ſucceſſu ac methodo plane mechanica atqve probabili tradit.

Prius dum præſtare ſatagit, cum contractio ſeu decurtatio actio muſculi primaria ſit, multis nihilominus modis fieri qveat, inqvirit, qvinam horum poſſibiles & huic negotio congrui magis ſint. Negat ſiqvidem, muſculum contrahi per ſimplicem ac talem fibrarum ſuarum tractionem, qva pondera a funibus ſublevantur: negat, idem fieri a virtute qvadam elaſtica ejus fibris propria: pariter, nec muſculos tendi ac indurari putat, ob qvietem ſuarum partium, nec per exſiccationem aut alterationem illi ſimilem, qvalis pilis torrefactis contigit, nec per corrugationem fibrarum, ut in lumbricis apparet, verum non tam cauſa, qvam effectus contractionis muſculorum lumbrici internorum eſt. Tandem autem, poſtqvam evicit, muſculos non per condenſationem longitudinis fibrarum & approximationem extremitatum ad invicem contrahi, concludit, illos indureſcere ac tendi per inflationem a corpore ſuperveniente, i. e. per incuneationem aliqvam horum contractionem fieri.

Proin, rejectis cauſis contractionis muſculorum immediatis, qvæ ab aliis hactenus venditatæ, ſc. facultate Galenicorum locomotiva incorporea, ſpiritibus animalibus aëreis, item ſangvine aut ſucco qvovis muſculi poroſitates inflante, ſive a cordis vi impelli, ſive, perinde ac in contractione funis madidi, per aëris compreſſionem, aut proprio pondere immitti ſupponatur: veram hujus motus æthiologiam declaraturus duas cauſas ſocias ad eum reqviri ſuſpicatur, unam intrinſecam magis, alteram forinſecus ſupervenientem & a voluntate inſtillatam, qvarum hæc priori ſuperveniens ſimile qvid fermentationi aut ebullitioni moveat, qvod ſubitaneam illam muſculorum inflationem contractoriam præſtet.

Extrinſecus hoc ſuperveniens ſuccum cerebri ſpirituoſum pronunciat, eumq; per nervos cavos ac medullari ſubſtantia infarctos adduci, probabiliter ſatis ediſſerit: qvi tamen ſibi relictus cum ad inflationem illam efficiendam minus adæqvatus foret, de alio qvodam ſubjecto ſeu concauſa, ex cujus cum ſucco nerveo contactu tale qvid contingat, ſollicitus eſt hic Scriptor, eamqve Lympham vel Sangvinem pronunciat. Ita qvidem, ut hi ſucci ſalini ſimili ratione, ac alia diverſi generis ſalina concreta horumqve fluores, per vices, a voluntate ſeu arbitrio

determinatas, ebulliendo fibras muſculorum divellant ac diſtendant, adeoqve abbreviationis horum cauſa vera exiſtant.

Qvibus abſolutis, ſimulqve difficultatibus, qvibus theoria hæc impugnari poſſet declinatis, Motiones animalis internas tam naturales, qvam mixtas, explicandas aggreditur, & primo qvidem Cordis & Sangvinis circulatorium motum. Sangvinem continuo motu per corpus ferri, licet in corde interruptus hic appareat, docet, mox ſubnectendo, qva ratione a corde inchoatus ad & per venas idem continuetur: illud qvidem a fluidi moti gravitate, qvæ augmentum ab impetu motus proprii pariter ac ab impulſu cordis ſuſcipiat, ſangvinemqve eadem ratione mechanica, qva ſyphunculi, ſpongiæ, filtra, funes & cuncta poroſa ab aqva contigua madefiant, ad venas capillares cogat; hoc vero a Venarum conſtrictione, qvam vel harum fibræ, vel muſculi & viſcera ambientia, præſtent, valvulis maxime iſtarum parietibus internis affixis ſangvinem verſus cor potius dirigentibus ejusqve regurgitationem ad partes impedientibus. Atqve horum occaſione a circulari hoc ſangvinis motu craſin ejus vitalem conſervari oſtendit, ſimulqve, qva neceſſitate natura tanta celeritate (i. e. paulo majori ſpacio, qvam una vigeſima parte horæ) totum ſangvinis circuitum abſolvere cogatur, diverſis phænomenis animalibus exponit, ac deniqve, qvare per easdem vias reiterari ſæpius ſangvinis curſus debuerit, ſcilicet ad flumen hujus vitale conſervandum, illum defæcandum, chylum commiſcendum, reliqvasqve œconomiæ animalis functiones perficiendas, deducit Auctor.

Pro cordis autem motu explicando membrum hoc cum aliis Neotericis muſculum concipit, ex fibris maxime ſpiralibus coagmentatum, adeoqve, non ſecus ac cæteros muſculos, totam hujus ſubſtantiam, inflari, tendi ac indureſcere: ita tamen, ut turgeſcentia hæc fibrarum a natura non ad tractionem & approximationem extremorum terminorum ordinetur, ſed potius ut fibræ inflatæ & turgidæ cavitates ventriculorum arctent & inſtar præli ſangvinem in his contentum exprimant, i. e. cordis, inſtar glomi excavati fibræ tumeſcentes ſinus illos repleant figura cordis externa haud immutata, neutiqvam vero, ut communis fert ſententia, ſua contractione illius parietes abbrevient ac illorum ſpatia conſtringant. Hinc uſum & actionem auricularum & valvularum cordis declaraturus, & cum Anatomicis aliis Venæ Cavæ extremitatem

tatem totam muſculoſam obſervans, hoc in eum finem factum auguratur, qvo illa ſua reſtrictione ſangvinem in obliqvum auriculæ dextræ ſinum propellat, adjuta, ut ſuperius dictum, a totius ſui tractus motu periſtaltico & muſculorum atqve viſcerum repetita compresſione, qvod idem Vena Pulmonalis ageret: usqve dum utraqve auricula vi ſuarum fibrarum contractiva arctata oſtiis ſuis clauſis regreſſum ſangvinis ad venas ſufflaminent, huncqve ad ventriculos elutrient, qvi ſua plenitudine ſeu mole valvulas horum tricuſpidales ac mitrales inflando oſtia venarum dictarum exacte claudat, proin ſuæ reſilitioni obicem injiciat, a cordis vero præli compreſſione ad arterias urgeatur.

De cætero in propoſitione 56 & inſeqventibus, præmiſſis nonnullis lemmatis mechanicis, vim facultatis Cordis motivæ commenſurare ac ponderare ſuſcipit, & poſtqvam virtutis muſculorum reliqvorum; potentiam ex cognitione effectus ſeu ponderis ab eo ſuſpenſi in *parte prima* elicuerat, methodus nihilominus hæc cordi adaptari haud poſſet: ex ſimilitudine potius & analogia, qvam cor cum cæteris ejusdem animalis muſculis habet, magnitudinem hujus effectus conjicit. i. e. exiſtente cordis mole fere æqvali unius v. g. temporalis & maſſeteris muſculi, dum horum vim præſciremus, probabiliter ſatis cordis vim motivam illi æqvalem aſſerere poſſemus, i. e. tantam, qvæ per ſe conſiderata, æqve ac muſculi illi maxillæ, majus pondus, qvam 3000 librarum, ſuſpendere poſſet: imo ulterius demonſtrat, cor ſua contractione majorem longe reſiſtentiam ſuperare, qvam ſit vis illa, qvam ipſius cordis muſculi fibræ exercent, ſeu potentiam muſculi cordis minorem eſſe ejus momento, qvod reſiſtentiam totius arteriarum, ſangvinis & impedimentorum earundem dilationis ulterioris, adeoqve vim ponderis 180000 librarum, tranſcendat.

Tandem in cauſas motuum cordis efficientes dum inqvirit, harum immediatam non differre ab ea, qvæ muſculos artuum movet, i. e. pariter hujus tenſionem ab ebullitione ſucci nervorum ſpirituoſi & ſangvinis, hincqve emergente inflatione, dependere, autumat Borellus: primam vero ac mediatam motionis cordis ab ea, qvæ muſculos artuum agitat, diſcrepare, qvatenus muſculus cordis ſui juris videatur, & qvodam ſibi naturali inſtinctu moveatur, e contra ex muſculis artuum illi & tunc ſaltem, qvos & qvando volumus, contrahantur. Et cum exin con-

Digitized by Google

concludendum veniat,non a voluntate & absqve omni vellicatione ſuccum nerveum cordi inſtillari & pulſationes hujus reciprocas effici, de organica qvadam ſtructura cogitandum fore,tali,qvæ paſſim in operationibus naturalibus obſervetur, & adæqvata videatur ad phænomena pulſationum cordis ſalvanda, qvam hanc ſuſpicatur. Nimirum qvemadmodum ſpongiæ, filtra aut fiſtulæ vitreæ anguſtiores,licet fluore qvodam repletæ fuerint, hunc ex inferioribus ſuis orificiis non ſenſim, ſed guttatim & interpoſitis morulis emittant, & qvidem propter canaliculorum nimiam anguſtiam & liqvoris aliqvalem lentorem: Sic (qvamvis non impoſſibile plane credat, motum cordis ab eadem facultate animali cognoſcitiva, ſed ſine advertentia ſeu actu reflexo, ob conſvetudinem habitu acqviſitam fieri) ſuccus ſpirituoſus intra cerebrum ſemper eqvidem nervorum cordiacorum orificia madefaciat, per illorum tamen anguſtias, ſpongioſa medulla plenas, difficulter & per vices tantum defluat, & momentaneas guttularum illarum ejectiones momentanei pulſus ſeqvantur,propter ſucci vero ſpirituoſi præſentiam & nervulorum anguſtias perpetuas & uniformes morulæ qvietis æqve temporaneæ,i.e.motibus æqvales exiſtant, donec ſuccus ille vel fluxibilior aut acrior evadat aut a cauſa qvavis concitatius agitetur. Qvoniam autem orificia & canales nervorum ad artus abeuntium aliter conformati ſint, ut niſi motu qvodam convulſivo concutiantur, a motione ſpirituum, qva actus imperii appetitus exercetur, ſuccus ſpirituoſus per illo ad muſculos exprimi neqveat, interrupti & inæqvales magis horum motus contingant.

Et hic qvidem abrumpimus Lector Benevole. Nam copia ſolidæ abſtruſæqve doctrinæ, qvam fuſius exhiberi, cum liber adhuc in paucorum manibus verſetur, publici intereſſe putamus, qvæ ſuperſunt plurimi momenti cætera in menſem proximum rejicerere nos cogit.

LES DISCOURS DE CHIRURGIE, POUR l'explication des nouvelles Machines pour les Os & pour la Verole,ou maladie venerienne,lors qu'elle y fait des Nodus & Exoſtoſes & des Anchyloſes aux jointures, Avec l'art de la guerir methodiquement par la ſeule application du Mercure. Par I. Michault.

A Paris, 1682, in 8.

i. e,

Digitized by Google

Digitized by Google

i. e.

Diſcurſus Chirurgici, explicantes novas machinas, inſervientes reductioni oſſium luxatorum & fractorum, ac Lui Venereæ, ſi in illorum juncturis nodos, exoſtoſes & anchyloſes produxerit, cum arte hanc methodice per ſolum Mercurii uſum curandi, &c.

PRimarius eqvidem Scriptoris hujus ſcopus videtur, ut naturam, differentias, cauſas ac therapeiam Luis venereæ exponat, hancqve poſteriorem a ſolo Mercurio expectandam eſſe, edoceat, decocta vero Lignorum (alias in hoc affectu freqventioris uſus ac feliciſſimi ſucceſſus) rejiciat ac deteſtetur, eo qvod calefaciendo & exſiccando acrimoniam Salis Venerei augeant, adſtringendo evacuationes cohibeant, doloresqve partium, morbo huic ſolennes, potius intendant, qvam levent. Anteqvam nihilominus argumentum hoc tractandum ſuſcipit, in Cap. I nonnulla circa machinam qvandam, oſſibus luxatis & fractis reponendis maxime appropriatam, qvam cunctis reliqvis, hactenus Chirurgorum officinis familiaribus, anteponendam putat, præfatur, hancqve & ejus explicandi rationem Iconiſmo *Tab. I* exprimit. TAB. I.

Sc. qvatuor figuræ 1, 2, 3, 4, Inſtrumentum hoc qvatuor exhibent modis, ut 1 illud integrum & reſtituendo humero luxato accommodatum denotet: 2 ut actu reponendo eidem humero applicatum: 3 prout fracturis miniſtratur: 4 ut complicatum, qvo de loco ad locum commode transportari qveat. Litera A totum machinæ corpus indicat, B hujus in medio inciſuram, C ferramentum ad formam circini victorii inverſi paratum, ac trochleam, ex ligno ſolidiore factam, longiorem & brachii craſſitiem æqvantem, in medio ſui gerens, D annulos duos exiles, qvibus membrum inter operandum machinæ alligatur; E, F, G hujus pedem, H Chirurgum operantem, & I ejus miniſtrum, qvi ſolitarius hujus inſtrumenti tractationi ſufficit, dum reliqva veterum machinamenta pluribus miniſtris opus habeant; K duas trochleas tractorias, qvibus extenſio & contraextenſio ſimul atqve æqvaliter peraguntur, qvale qvid in Medicina nondum viſum Autor ait.

Aſt qvia noſtris Chirurgis jamdum a pluribus annis ſimilis & forſan latioris ſeu amplioris uſus innotuit machina, explicato hacte-

TAB. II. nus Iconiſmo *Tabulam II* jungere voluimus, Chirurgo prudentiori, utra ex his duabus majoris æſtimanda veniat, judicandum concedentes.

Fig. 1 Machinam ſiſtit integram, ex ferramentis tribus longis & parallelepipedis A,B,C,ac ſcuto D,pro extendendo humero parato, corio molliore obducto & zonulis duabus inſtructo, coagmentatam.

Fig. 2. Idem inſtrumentum in ſuas partes A, B,C, D reſolutum, qvibus accedit ferramentum E,femori extendendo dicatum,corio exterius pariter obvelatum, interius autem cochleam (*a*) qvemadmodum ſcutum D foramen (*b*) pro excipienda habenula,ſeu clavo trochleari, (*c*) habens.

Fig. 3. Trochleam tractoriam, inverſa ſua parte conſpiciendam, qvo uncus ejus prominens (*d*) appareat, furcula (*e*) ferramenti A excipiendus & per clavum (*f*) firmandus.

Fig. 4. Zonam cum laqveo, membro extendendo injiciendam.

Fig. 5. Machinam integram luxato humero applicatam.

Modus autem operandi hic eſt. Si humerus reponendus fuerit, ferramento C affigitur ſcutum D alæ ſupponendum & Zonis ſuis thoraci alligandum: qvod ſi vero femur luxatum, eidem C adaptatur ferramentum E, convexitate ſua perinæo ægri applicandum. Hinc Zona *Fig.* 4 membro læſo, & illius laqveus uncis machinæ tractoriæ injicitur. Qvo facto Chirurgus partem luxatam ſupra Zonam dictam manibus ſuis firmiter complectitur, Miniſter autem trochleam *Fig.* 3 cousqve vertit ſeu circumagit, donec iſtam ſufficienter extenſam deprehendat Chirurgus, qvi miniſtro ab extenſione ſenſim remittente eam verſus acetabulum ſuum dirigit adeoqve reponit.

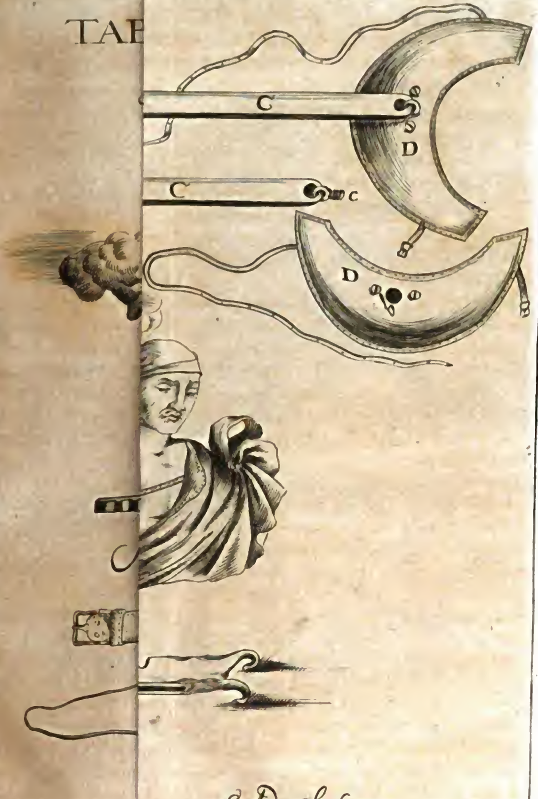
JOH: HELFR. JUNGKEN M. L. MEDICUS præſenti ſeculo accommodandus &c.

Francof. 1682, in 8.

SOlertem atqve ingenuum maxime Rerum Chymicarum ac Medicarum Propagatorem pronunciare haud veremur hunc Scriptorem, utpote qvi,qvæ in *Chymia ſua Experimentali*,cujus tenorem ultimus elapſi anni recenſebat menſis,tradiderat,præcepta Chymica & Medica,qvo veros

Digitized by Google

TAB

veros generaret & aleret Hippocratis filios, nunc, paucis ſaltem, iisqve vix ſenſibiliter immutatis, repetiit, qvædam ibi dictorum transponendo, contrahendo, prolixius explicando, ac negligendo, qvorum tamen loco alia ibi omiſſa ſubnexuit, v. g. Camphoræ, Scammonii & fuliginis Anatomen, item ſectionem ſatis amplam de puerorum affectibus, horumqve cura.

CAUSA SPIRITUS SANCTI VICTRIX, demonſtrata a Chriſtophoro VVittichio.

Lugduni Batavorum, 1682, in 8.

ANni jam qvatuor elapſi ſunt, qvod novus Arianorum promachus, Chriſtophorus Sandius Coloniæ (ut libelli titulus habet,) *Problema paradoxum de Spiritu Sancto* typis exſcribi publicis curavit. In qvo, ut Spiritus S. ὑπόστασιν & ſubſiſtentiam, contra Sabellianorum, Samoſatenianorum & Photinianorum ſententiam adſtruere videretur, non qvidem per eum cum *Bidello* unam perſonam Angelicam, ſed *genus Sanctorum Angelorum*, vel *collectionem Spirituum S.* intelligi poſſe exiſtimat. Hanc novam ac portentoſam opinionem, a Sandio ad examinandum orbi eruditorum propoſitam, *Chriſtophorus Wittichius, Theologus ac Profeſſor Lugdunenſis* celeberrimus diſcutere ſuſtinuit, edito Lugduni Batavorum anno 1678 tractatu, cui titulus: *Cauſſa Spiritus Sancti Perſonæ divinæ, ejusdem cum Patre & Filio eſſentiæ, contra C. C. S. Problema paradoxum aſſerta vel defenſa.* Ad hunc libellum, primum ſocius qvidam Sandii, qvi ſub literis A.A. (ut ille ſub C. C. S.) latere voluit, Epiſtola qvadam ad Chriſtophorum Gittichium (ita enim ſcriptum pro *Wittichio*) exarata, reſpondit: Deinde a C. C. S. reſponſum MStum & qvidem prolixum ad Wittichium, ut ipſe memorat, transmiſſum fuit. In qvibus qvidem ambo antagoniſtæ priorem ſententiam dereliqverant; ſed ne tacuiſſe cenſerentur victi, novas exceptiones attulere, qveis *Spiritum Sanctum plures Angelos principes eſſe*, v.gr. Septem illos, de qvibus Apocal. I, 4 agitur, probare auſi ſunt. Has *Autor Cl.* heic diluit, exiſtimans, non poſſe dictum problema melius confutari, qvam ſi contendatur, *Spiritum Sanctum in illis locis, in qvibus*

bus

bus ut perſona diſtincta a Patre & a Filio introducitur, deſcribi ut Deum Summum ejusdem cum Patre & Filio eſſentiæ. Itaqve loca illa V. & N. T. a Sandio & ſocio ſuo propter hanc cauſam in alienum ſenſum detorta, vindicat ac a detorſione perverſa liberat. Et qvoniam hac occaſione, de uſu conſeqventiarum in rebus theologicis, item de ratione varia diſſeruerat Sandius; Wittichius qvoqve *primo*, qvid ſit ratio & qvomodo illa ſeſe habeat in Adami poſteris; *ſecundo*, qvid cenſendum de revelatione, qvidqve ea, prout in Scripturis continetur, valeat; *tertio*, qvomodo ratio ad revelationem ſe habeat exponit, non diſſimulans, ſe cum Vedelio in Rationali Theologico, circa uſum rationis in rebus Theologicis facere.

CHRISTOPHORI WITTICHII CONSENſus Veritatis in Scriptura divina & infallibili Revelatæ cum veritate Philoſophica a Renato des Cartes detecta, cujus occaſione Lib. II & III Principiorum Philoſophiæ dicti des-Cartes maximam partem illuſtrantur: cum Indice. Editio ſecunda a multis mendis emaculata & non parum aucta.

Lugduni Batavorum, 1682, in 4.

AUctor ante tres & viginti annos primum edidit hunc Conſenſum Veritatis adverſus illos Carteſianæ Philoſophiæ hoſtes, qvi diſſenſum inter hanc & Theologiam dari ſtatuunt; qvos inter tum eminebant Lentulus & Revius. Hinc methodus Autoris; qva per 50 capita partim generalia de philoſophandi ratione ex Sacra Scriptura, partim ſpecialia, de motu telluris &c. elenchtice pertractat, & ita qvidem, ut Chriſtianismum & Carteſianiſmum nullibi adverſa fronte concurrere arbitretur. In hac vero ſecunda editione non tantum Sphalmata qvæ in prima Typographus commiſerat, delevit, ſed &, ne ſine novo ornatu prodiret, nonnulla, qvæ ad uberiorem intellectum veritatum demonſtratarum facere viderentur, variis in locis adjunxit; ceu notat ipſe in præfat. ad Lectorem.

❧ (o) ❧

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Februarii, Anno MDCLXXXIII.

S. CÆCILII CYPRIANI Opera recognita & illuſtrata per JOANNEM OXONIENSEM Epiſcopum. Accedunt Annales Cyprianici, ſive tredecim annorum, qvibus S. Cyprianus inter Chriſtianos verſatus eſt, hiſtoria chronologice delineata per JOANNEM CESTRIENSEM.

Oxonii, 1682. in fol.

QVem in frontiſpicio egregii hujus operis figura æri inciſa capite plexum ſiſtit, Cæcilium Cyprianum Carthaginenſis Eccleſiæ Epiſcopum, hunc in ipſo opere vivum adhuc & ſpirantem animadvertimus. Relicta enim a Sanctiſſimo Præſule tractatuum & epiſtolarum monumenta perluſtrare nemo poteſt, qvin ejusdem ingenium ſacris & profanis literis excultiſſimum, pectus ſeculi contemptu & inſigni pietatis zelo flagrans, os ad facundiam animos penetrantem natum atqve factum, oculos ad diſciplinæ eccleſiaſticæ cuſtodiam aſſidue intentos, viſcera ardentiſſima caritate & miſericordia erga captivos, exules, & paupertate preſſos redundantia, totumqve ſpiritum corporis ergaſtulo pro Chriſti gloria cum omni ſangvine egredi paratum, velut in ſpeculo nativis coloribus repræſentari deprehendat.

Ac jam olim qvidem labor iſte Viros de re literaria & Chriſtiana præclare merendi cupidos occupavit, ut Beatiſſimi hujus Martyris ſcripta ex Bibliothecis collecta & a mendis repurgata, qvo omnium oculis uſurpari manibusqve verſari poſſent, prælo ſubjici curarent. Nam poſt vetuſtiſſimam ipſiqve arti typographicæ pene coævam editionem, qvæ *Spiræ* A. C. 1471 prodiit; & aliam antiqvam, cujus neqve patriam neqve ætatem Typographus notavit; & *Pariſienſem*, qvam A.

C. 1512 *Gulielmus Remboldus* procuravit; *Eraſmi Roterodami* opera denuo Cyprianus A. C. 1520, & 1525. ex *Frobenii* officina emendatior, auctior & nitidior in publicum exivit. Intra idem tempus *Coloniæ* A.C. 1520 apud *Henricum Alopecium*, & ibidem A.C. 1522 apud *Johannem Soterem* Cypriani opera excuſa ſunt, qvæ deinceps *Lugduni* A. C. 1528, 1537, 1549, & 1550 *Sebaſtianus Gryphius*, & *Pariſiis* A. C. 1541 *Arnulphus Langelier* e ſuis officinis typis iterum expreſſa publicarunt. Neqve hic prætermittendum *Henrici Gravii* in exornando Cypriano ſtudium. Is enim *Coloniæ* A. C. 1544 notas ſuas in officina *Qventeliana* impreſſas ejusdem operibus adjecit. Hunc *Romæ* A. C. 1563 *Paulus Manutius*, qvi qvatuor epiſtolarum libris qvintum addidit, & paulo poſt *Pariſiis* A. C. 1564. *Gulielmus Morellius* excepit. Sed omnes operoſis ſuis in Cyprianum lucubrationibus, qvæ *Antverpiæ* A. 1568, & 1589, *Pariſiis* A. C. 1574, 1603, & 1616, nec non *Coloniæ* A.C. 1617 lucem publicam aſpexerunt, prætergredi conatus eſt *Jacobus Pamelius* Canonicus Brugenſis. Hic enim codicibus editis pariter & manuſcriptis diligenter inter ſe collatis Cypriani opera novo plane ordine digeſta, & tribus tomis diſtincta annotationibus ſuis illuſtravit, ut vitam Cypriani ex ejusdem ſcriptis contextam, & locupletiſſimos indices ipſius cura concinnatos taceamus. Atqve hæc Pamelii in illuſtrando Cypriano diligentia longe majoribus encomiis digna foret, ſi ad propoſitum hoc, præter induſtriam, ſincerum & nullis partium præjudiciis addictum animum attuliſſet, nec primitivæ Eccleſiæ ſtatum, invito Cypriano, ad hodiernos Eccleſiæ Romanæ mores accommodare laboraſſet. Qvod cum animadverteret *Simon Goulartius*, operæ pretium facturum ſe exiſtimavit, ſi Pamelianis annotationibus reſponſiones ſuas, ubi opus foret, ſuperadderet, qvas *Genevæ* A.C. 1593 cum Pamelianis annotationibus, diverſo charactere conjunctim editas, Eccleſiarum in Belgio Reformatarum Paſtoribus & Symmyſtis dedicavit. Noſtro vero ſeculo de Cypriano egregie meruit Vir Clariſſimus *Nicolaus Rigaltius*. Cum enim prius Tertulliano operam ſuam impendiſſet, poſtea etiam Cyprianum, Magiſtro ſuo Tertulliano, cujus qvotidiana lectione valde delectatus eſt, haud inferiorem, ad fidem optimorum codicum accurate recognovit, & eruditis obſervationibus, qvas galeata, ut appellat, præfatione munivit, A. C. 1648 *Lutetiæ Pariſiorum* illuſtravit, iisdemqve ignoti Auctoris de non iterando hæreti-

corum

Digitized by Google

corum baptiſmo tractatum nunqvam antea editum interjecit. Et ex hac Rigaltii recenſione, cum ejusdem annotationibus integris, nec non Pamelii & aliorum Commentariis ſparſim interjectis, Cyprianum *Pariſiis* A. C. 1666 rurſus edidit *Philippus Priorius*, qvi ſuas etiam annotatiunculas adjecit, & eandem rationem in Minutio Felice, Arnobio, Firmico Materno, & Commodiano, qvos cum Cypriano ſimul uno volumine complexus eſt, ſervavit.

Sed his jam omiſſis ad poſtremam Cypriani editionem, qvam indefeſſa plurium annorum diligentia adornatam ſuperiore demum anno in Anglia Viri incomparabili doctrina, ſingulari erga exteros humanitate, & maximis in rem literariam meritis inſignes, *Joh. Fell* Oxonienſis & *Joh. Pearſon* Ceſtrienſis Epiſcopi vulgarunt, veniamus. Ea vero poſt elegantiſſimam præfationem, primum genuina Cypriani opera in Tractatus & Epiſtolas diſtincta hoc ordine exhibet, ut tractatum de Dei Gratia ad Donatum, & reliqvos tractatus ſeu libellos de idolorum vanitate, de teſtimoniis adverſus Judæos ad Qvirinum, de habitu virginum, de unitate Eccleſiæ, de lapſis, de oratione Dominica, de mortalitate, de exhortatione martyrii, ad Demetrianum, de opere & eleemoſynis, de bono patientiæ, nec non de zelo & livore ſcriptos, qvibus Concilium Carthaginenſe de baptiſmo hæreticorum Præſide Cypriano habitum ſubjicitur, excipiant Epiſtolæ partim pacis tempore, partim in ſeceſſu, partim poſt reditum, partim in exilio, partim poſt reditum ab exilio, & partim deniqve in ultimo ſeceſſu paulo ante mortem exaratæ. In qvibus cum neqve Eraſmi, neqve Pamelii ordo ſervatus fuerit, ne qvem hæc varietas perturbet, recepti hactenus numeri ad principium cujusqve epiſtolæ in margine ſignantur, in qvo etiam per univerſa Cypriani opera ſingulorum librorum & capitum argumenta, & allegata S. Scripturæ dicta, & temporum, qvibus Carthaginenſis Eccleſiæ Antiſtes libellos ſuos & epiſtolas edidit, momenta diligenter annotantur. Ipſi vero contextui, majoribus literis expreſſo & certis paragraphis diſtincto, variæ plurimorum codicum undiqve diligenter conqviſitorum lectiones, & poſt exigui intervalli diſcrimen doctiſſimæ Oxonienſis, qvem laudavimus, Epiſcopi annotationes, qvibus integer fere Rigaltius ſimul interſeritur, ad ſingularum paginarum calcem attexuntur.

Cæterum cum jam olim librariorum vel inſcitia vel ad lucrum

ſuum ingenioſa perverſitas Cypriano non minus ac aliis Eccleſiæ Patribus ſpurios qvosdam fœtus obtruſerit, hæc etiam Cypriano adſcripta vulgo opuſcula, ſive genuinis ſuis Auctoribus vindicata, ſive ignotis & incertis Auctoribus relicta, cum liberali mantiſſa qvorundam hactenus nondum editorum, ſeorſim acceſſerunt. Longum nimis foret omnium iſtorum opuſculorum, qvæ Reverendiſſimus Fellius itidem variarum lectionum collatione & ſuis annotationibus illuſtravit, ſeriem recenſere; qvocirca ea tantum, qvæ in reliqvis editionibus, Rigaltianis etiam & Pamelianis, deſiderantur, breviter notamus. Atqve hic primo loco *Arnoldi Carnotenſis* Bonæ Villæ Abbatis, cujus librum de Cardinalibus Chriſti operibus Cypriano perperam adſcriptum a Librariis fuiſſe jam pridem Viri docti monuerunt, *Opera omnia* cum ejusdem *meditationibus*, qvæ hactenus delituerant, nunc primum ſimul edita occurrunt. Neqve ſilentio prætereunda *S. Cypriani Pœnitentia* ſeu confeſſio, juxta fidem Bodlejani codicis & aliorum exemplarium nunc primum evulgata, qvam Illuſtriſſimus Editor ante Conſtantini M. ætatem compoſitam, & illam ipſam ἐξαγόρευσιν vel ſaltem ejus partem eſſe exiſtimat, cujus in Panegyrico Cypriani *Gregorius Nazianzenus* meminit, qvam *Gelaſius* cum Concilio Romano inter Apocrypha rejecit, & qvam *Photius* in Bibliotheca ſua prolixius exponit, dum Cod. 184 tres de Cypriano Martyre libros ab Eudocia Auguſta heroico carmine redditos enarrat, qvorum primus res Juſtinæ virginis, ſecundus Cypriani juvenilem ætatem magicis artibus & peſſimis qvibusqve flagitiis infamem, & tertius utriusqve martyrium perſeqvitur. Eqvidem cum hodierna Eccleſia Græca pariter & Romana duos Cyprianos Martyres & Epiſcopos agnoſcat, unum Carthaginenſem, & alterum Antiochenum, cui vulgo tribui ſolent qvæ de magia & Juſtinæ amoribus veteres nonnulli tradunt; exinde pleriqve hactenus exiſtimarunt, Nazianzenum, Prudentium & reliqvos, qvi horum veſtigiis inſiſtunt, nominum ſimilitudine deceptos Cyprianum Carthaginenſem cum Antiocheno confudiſſe. Verum cum Gregorium Nazianzenum ea qvæ paulo ante ætatem ſuam Antiochiæ geſta perhibentur, tam immani errore ad Cyprianum Carthaginenſem retuliſſe haud probabile videatur, & jam priſcis illis ſeculis fingendi licentia & credendi facilitas rerum geſtarum fidem perturbaverit, Illuſtriſſimo Fellio veriſimillimum videtur, Chriſtia-

Digitized by Google

ſtianum aliqvem, dum Cypriani acta poſteritati commendaret, ne res ejus geſtæ nimis humiles & qvotidianæ viderentur, pia qvadam fraude prodigioſas illas narrationes attexuiſſe, &, ut patriam ſuam demereri poſſet, dramatis hujus ſcenam Antiochiæ poſuiſſe , & hæc figmenta alios qvidem credidiſſe, alios autem, cum hæc Cypriano Carthaginenſi minus convenire perſpicerent , Cyprianum qvendam Antiochenum in theatrum produxiſſe: qvamvis ne ſic qvidem ſomnia iſta cum perſonarum, locorum atqve temporum circumſtantiis ita cohæreant, ut non mendacium ubiqve pellucere periti rerum æſtimatores deprehendant. Ex his igitur fontibus profluxit illa Cypriani Pœnitentia ſeu confeſſio, cujus particula aliqva in Latinum e Græco ſermone converſa nunc cum aliis Cypriano vulgo adſcriptis opuſculis publicatur. At Cypriani ſecreta & librum Græco idiomate ejusdem orationes complexum, poſtqvam e membranis deſcribi Reverendiſſimus Præſul curaverat, religioni habuit in publicum edere, qvæ fœda barbarie & ſuperſtitioſis dæmonologiæ myſteriis ſcaterent. Succedit igitur *Cypriani de Paſcha Computus* ſeu *expoſitio biſſexti* ex codice Cottoniano & Rhemenſi, qvem *P. Mabillon* Ord. Benedict. pro ſuo erga Antiqvitatum Eccleſiaſticarum ſtudium amore ex Gallia ſuppeditavit , cum *Jacobi Uſſerii* Archiepiſcopi qvondam Armachani, *Thomæ Gale* S. Theologiæ Profeſſoris, & *Johannis Walliſii* Geometriæ in Oxonienſi Academia Profeſſoris, conjecturis & notis edita. De qva cum Viri docti varie ſentiant, Cl. Fellio probabile videtur , opus hoc Paſchale, qvod Cypriani ſeculo non indignum judicat , illum ipſum librum eſſe, qvem Paulus Diaconus tanqvam Chronicum non inutile a Cypriano conditum laudavit.

Sed de his Cypriani opuſculis pro inſtituti ratione ſatis diximus. Pergimus igitur ad *Annales Cyprianicos* a *Johanne Ceſtrienſi* elaboratos, a qvibus qvantum lucis S. Cypriani operibus accedat, æſtimare qvilibet facile poteſt, qvi in Auctorum ſcriptis accuratum hiſtoriæ ordinem commentarii vicem ſupplere cogitaverit. Qvamvis vero vita S. Cypriani, a principio fidei ſuſceptæ & cœleſtis nativitatis usqve ad martyrium deducta, breve admodum annorum ſpatium complectatur, vix credi tamen poteſt, qvantis difficultatibus hæc tempora laborent, cum præſertim intra tredecim hos Cypriani annos qvinqve Epiſcopi Romanæ Eccleſiæ præfuerint , nec pauciores Succeſſores

Digitized by Google

Imperium tenuerint Romanum, qvorum chronologiam admodum confuſam & perturbatam cum Cypriani annis & rebus ab ipſo geſtis ita conciliare, ut ad amuſſim omnia qvadrent, magnis utiqve conſtare laboribus oportet. Sed nihil in Hiſtoria Eccleſiaſtica tam arduum eſt, qvod Viri hujus celeberrimi ingenio impervium eſſe poſſit. Itaqve per omnes iſtas difficultates feliciter eluctatus, qvid Cyprianus non modo ſingulis annis, ſed ſingulis etiam fere menſibus egerit exploravit, ut non tam Annales Cyprianicos, qvam Cyprianica menologia ſcripſiſſe videatur. Simile qvid ante Ceſtrienſem Epiſcopum *Pamelius* tentavit, in Cypriani ſcriptis, & præcipue epiſtolis, idem præſtare conatus qvod in Ciceronis epiſtolis ad Atticum juxta temporum ſeriem digerendis Manutius præſtitit: ſed receptæ Pontificum Romanorum chronologiæ nimis inhærens haud raro a recto tramite aberrat, & lectorem ſecum in transverſa rapit. Nec ſatis feliciter Pamelianos calculos Annalium Eccleſiaſticorum conditor *Baronius* correxit. Meliorem in hoc ordine diſponendo operam poſuit eruditiſſimus *Lombertus*, ſed cum ea res ulteriorem adhuc diligentiam poſtulare videretur, id operis Ceſtrienſis Epiſcopus in ſe ſuſcepit, qvod ut ipſe in præfatione horum annalium fatetur, non ſine maximis moleſtiis conſummavit, dum omnes temporis notas in Cypriani epiſtolis & libellis expreſſas excuteret, Imperatorum & Pontificum Romanorum annos obſervaret, & ut ſingula inter ſe & cum iis, qvæ *Cornelius*, & *Pontius*, & *Dionyſius Alexandrinus* eodem tempore divulgarunt, collata amice conſpirare poſſent, ſolicitus curaret.

Annalibus his Cyprianicis Vita Cypriani per *Pontium* ejus Diaconum deſcripta ſubjungitur, cum paſſione Cypriani, & Veterum qvorundam Scriptorum elogiis, & ſeptem indicibus, qvibus admonitio ad lectorem inſerta legitur de notis Senecæ & Tironis, qvas S. Cyprianus auctario ſatis grandi locupletaſſe fertur, dum vocabula Chriſtianorum uſibus neceſſaria adjiceret, qvæ in Codice a *Grutero* edito affatim comparent.

Qvod ſupereſt, Cl. Virum *Henricum Dodvvellum*, ut obſervationes ſuas Cyprianicas, qvarum edendarum ſpes nobis facta eſt, orbi literato communicare haud moretur, communi nomine rogamus; ſummopere gaudentes, tot præclaros Viros qvaſi agmine facto in id incumbere, ne in Cypriani cultu qvicqvam amplius deſiderari poſſit.

Mel-

Digitized by Google

MELCHIORIS LEYDECKERI S.S. Th. Doct. & Prof. de œconomia Trium Perſonarum in negotio ſalutis humanæ libri VI. qvibus univerſa Reformata fides ex certis principiis congruo nexu explicatur, demonſtratur, ac defenditur,

Trajecti ad Rhenum, 1682. in 12.

POſtqvam Theologia Chriſtiana in Scholis per modum artis, ſervato doctrinarum certo inter ſe invicem nexu, tradi cœpta eſt, nulla propemodum ſecta fuit, qvæ non placitis magiſtrorum ſuorum inſiſtens, peculiarem & ſcopo ſuo commodam elegerit methodum. Ac, ut de aliis heic taceamus, nuper apud Reformatos Theologus in Belgio Fœderato celeberrimus *Melchior Leydeckerus*, ſeriem dogmatum Theologiæ ſuæ, novo invento ordine, ex œconomia gratiæ Trium SS. Perſonarum in negotio ſalutis occupatarum ordinare inſtituit. Nam operum gratiæ ſalutarium diſpenſationem, diſtributionem, atqve patefactionem, prout terminantur ad SS. Trinitatis Perſonas diſtincte, *œconomiam*, ex *Epheſ. I. 10. Coloſſ. I. 25.* ſumto vocabulo, nominat.

Præmiſſa eſt opuſculo erudita præfatio, qva Eccleſiam Chriſtianam per Judaiſmum & Gentiliſmum potiſſimum oppugnatam & corruptam fuiſſe docet, omnem ſimul in fide Chriſtiana errorem, iſtius SS. myſterii impugnationem eſſe ſtatuit. Libere vero in eadem pronunciat, illorum methodum ſibi non probari, qvi hodie (Coccejanos haut dubie notat,) omnem Theologiam ad œconomiam fœderum Dei reducunt: partim qvod illa non æqve ac SS. Trinitatis œconomia, omnium fidei veritatum demonſtrationem, tanqvam principium præſtet; partim qvod illa SS. Trinitatis œconomiam præſupponat; qvippe in qva hæc manifeſtetur *πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως*, fœderisqve adeo ſit promiſſio: *Ego ſum DEUS tuus*, Juſtificator, Redemtor, Sanctificator. Qvinimo nunqvam fœderis œconomiam intelligi poſſe, niſi cognita prius SS. Trinitatis œconomia, contendit. Inde porro *τῶν ἐξ ἐναντίας* errores de fœdere & V. & N. T. derivat, qvod non, ut ipſe fecit, a SS. Trinitatis œconomia cœpiſſent *θεολογεῖν*. Hoc enim ſi factum, viſuros illos fuiſſe putat, Filium

lium Dei Expromiſſorem fuiſſe, non fidejuſſorem, & trinam Trium Perſonarum gratiam ſemper viguiſſe ad patrum V.T. ut ſanctificationem & ſalutem, ſic etiam plenariam juſtificationem. Qvod cum Coccejanis fuiſſet neglectum, Patri in V.T. negatam eſſe plenariam juſtificationem, uti Filio mediatorii muneris executionem ac expromiſſoriam (ut ipſe loqvitur) ſponſionem, & Spiritui S. υἱοθεσίας teſtimonium cum conſcientiarum tranqvillatione.

Et hac de cauſa ipſe ulterius hypotheſi ſuæ incumbens, per omnes Theologiæ Reformatæ articulos, ſex libris comprehenſos, demonſtrare nititur, Trium Perſonarum in negotio ſalutis humanæ operationem, variis Scripturæ S. locutionibus expreſſam. Ubi recte qvidem cum Orthodoxis tradit, articulum modo nominatum ita fundamentalem eſſe, ut ex eo omnis Dei ſalutaris notitia dependeat. Sed dum trinam operationum ſalutarium œconomiam per ſingulas fidei Chriſtianæ partes explicare aggreditur, Calvinianorum hypotheſin de abſoluto prædeſtinationis decreto, & qvi inde fluunt alios errores, vel ſubſternit, vel admiſcet. Retenta igitur illa hypotheſi, cum *libro I* generalia exhibuiſſet, *Patri* in *libro II* attribuit operationes, qvæ ad Judicis officium & beneficiorum ſalutarium procurationem & deſtinationem pertinent: *Filio* in *libro III* eodem modo, qvæ impetratoriæ & mediatoriæ ſunt operationes, adſcribit: *Spiritui S. libro IV* qvæ applicationem & ſpeciatim ſanctificationem ſpectant, ſine qva non eſt cum Deo Sancto peccatoribus commercium. Itaqve pergit docere, Patrem in V.T. myſteria gratiæ & promiſſionem Filii ſub umbris diſpenſaſſe, atqve œconomiam legalem inſtituiſſe, data lege, qva ſuam majeſtatem, ut Domini, Creatoris, & Judicis oſtendit, additis ceremoniis, qvæ poſtulatam & præſtandam per Mediatorem peccati expiationem demonſtrarent; non negata interim per promiſſum Meſſiam remiſſione, ἀφέσει, qvæ & Sacramentis ſit obſignata. At ἐν πληρώματι τοῦ χρόνου (pergit) revelatum eſſe per incarnationem Filium. Qvi qvidem ut Propheta docuerit, obtulerit ſe in cruce ut Sacerdos; ac poſtqvam παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, triumphans Rex aſſumtus ſit in gloriam. Exinde factam eſſe Spiritus S. conſpicuam revelationem; & qvidem per ſymbola ſenſibilia, qvando is in Chriſti locum παράκλητος ſucceſſit, conſedit veluti ad Eccleſiæ gubernacula, eamqve, ceu ſuum templum, abundantiſſime

ſua

Digitized by Google

ſua replevit gratia ac donis, ſeu ordinariis ſeu extraordinariis, qvæ deſcribuntur. His ita expoſitis *libro V* œconomiæ SS. Trinitatis objectum, qvod Eccleſia eſt, declarat. Tandem conſummationem ejus pleniſſimam in fine ſeculorum futuram *libro ultimo* traditurus, qvatuor Noviſſima, qvæ Theologis dicuntur, hypotheſi ſuæ convenienter, ſed breviter explicat. Sub finem opuſculi, ſpecimen Oratoriæ eccleſiaſticæ, in gratiam S. Theologiæ cultorum editurus, tres Exercitationes practicas, de *cognitione peccati ex lege: Paupertate ſpirituali* ad Matth. V. 3. & *Ductu Spiritus S.* annexuit, addito etiam epilogo, qvo de methodi concionandi auctoribus apud Reformatos celebrioribus agit.

L. ANNÆI SENECÆ TRAGOEDIÆ cum notis Johannis Frederici Gronovii, auctis ex chirographo ejus; & Variis aliorum.

Amſtelodami, 1682. in 8.

QVi primi formis exprimendos Scriptores veteres dederunt, neqvaqvam ex probatiſſimo qvemqve exemplari ſemper petierunt: interdum etiam in corrigendis, qvæ non aſſeqvebantur, & propterea mendoſa putabant, nimium ſibi permiſerunt: & qvi deinceps renovatis identidem editionibus inchoatum a prioribus munus perficere conati ſunt, in non paucis offenderunt ipſi, & aliqvid rectius inveniendi occaſionem præbuere ſeqventibus. Atqve hi præclare omnino agere cenſendi ſunt, dum in Veterum monumentis id præſtant, ut, veram ac genuinam cuiq; Auctori lectionem reſtituturi, librariorum errores fraudesve detegant; verba omiſſa vel disjecta ſuo loco reponant; repetita aut ſpuria, qvæ interdum in ipſum recepta ſunt textum, explanationis ſaltem aut memoriæ cauſa ad marginem olim a ſtudioſis allita, ejiciant; ignoratione alicujus ritus, moris, caſus, fabulæ, vocisqve rarioris obſcura loca illuſtrent; ſincerumqve adeo & priſtinum in habitum compoſitum Scriptorem qvemlibet orbi exhibeant. In hoc ſtudiorum genere eximiam noſtris temporibus navavit operam doctrinæ copia, ingenii acumine, & indagandi felicitate præſtantiſſimus vir *Johannes Fredericus Gronovius*. Qvi poſtqvam pluribus Græcis æqve ac Latinis Scriptoribus, Mſcorum Co-

dicum ope & ingenii ſolertia, utiliſſimis emendationibus lucem attuliſſet, verasqve e variis lectionibus conſtituiſſet: SENECÆ etiam Tragœdiis eandem operam præſtitit, plurimasqve in iis corruptas lectiones ejecit, veris in eorum locum repoſitis; cumprimis membranaceo Codice Florentino adjutus: qvem ſpectatiſſimæ manus ac fidei cum in Magni Hetruriæ Ducis bibliotheca agens deprehendiſſet, potisſimum ſeqvendum putavit, utpote antiqviſſimum, integerrimum, & *γνήσιον τȣ̃ πατρὸς παιδίον.* Ex hoc igitur multa loca depravata emendavit, correcta ab aliis vel aſſenſu ejus confirmavit vel diſſenſu diſpunxit, integros verſus loco ſuo motos reſtituit, dumqve *Octaviam* iſto Codice abeſſe videret, eam Senecæ non eſſe, prorſus confirmatus eſt. Idem ſtudium, conſerendi iſtum Codicem cum editis Senecæ tragœdiis, qvum poſtea Nicolaus Heinſius Florentiæ degens ſuſcepiſſet, varietatesqve, qvibus ab aliis membranaceum iſthoc exemplar abiret, enotaſſet; ex ipſius excerptis ſua ſupplevit Gronovius, & anno 1661 Senecam ſibi redditum edidit, Sereniſſimoqve Electori Palatino dicavit. Cujus editionis exemplaribus haud ita multo poſt diſtractis, novam eamqve auctiorem moliebatur, & jam recenſere Scriptorem hunc cœperat: ſed vix abſoluto Thyeſta ſuperveniens mors anno 1671 huic operi eum ſubtraxit, & in decem uſqve annos iteratam editionem diſtulit. Qvam aggreſſus *Jacobus Gronovius* eruditionis paternæ hæres, & qvæ parata erant, & qvæ alia hic illic occurrebant adſcripta, e qvibus conſilium parentis intelligeret, congeſſit, ac ſuperiori anno in publicum emiſit. *Variorum*, qvæ adjectæ ſunt Gronovianis, Notas ſe auctore neutiqvam acceſſiſſe, in Præfatiuncula indicat, ac correctione indigere monet: qvas tamen ob leves qvoſdam nævos rejiciendas non exiſtimamus, cum multa utilia ad graviſſimum Scriptorem rectius intelligendum afferant. Etſi mirandum utiqve eſt, *Farnabium* in lectione Claſſicorum Auctorum, e qvibus non paucos notis ipſe ſuis illuſtravit, diligentiſſime verſatum hallucinari adeo potuiſſe, ut in *Hercule Oetæo* v. 1193, 1194, verba hæc: *aut centum angvibus vallatus hydram tabe paviſſem mea*; per paraphraſin ſic redderet: *aut circumdatus fœcundæ capitibus hydræ mortem extimuiſſem, ſangvine meo ab hydræ veneno in tabem verſo*; perſvaſus nempe, *paviſſem* hoc loco a *paveo* eſſe, qvod a *paſco* deducendum vel tyro videt.

LES

LES DIVERSES ESPECES DE NOBLESSE, & les manieres d'en dreſſer les preuves: par le R.P. Meneſtrier de la Compagnie de Jeſus.

id eſt,

De diverſis Nobilitatis generibus, eamqve probandi modis: auctore R. P. Claudio Franciſco Meneſtrerio e Soc. Jeſu.

Pariſiis, 1681. in 12.

AD ſcientiam, qvam vocant Heraldicam, ſive ut Galli loqvuntur *du blaſon*, de qva Auctor antehac commentarios ſcripſit, neceſſariam idem exiſtimat notitiam diverſorum Nobilitatis generum ac titulorum: rationis item, qva ea probetur demonſtreturve, cognitionem. Hanc tradere doctiſſimus Jeſuita libello hoc, duodecim qvi capitibus abſolvitur, allaboravit. Capite I diſtinctionem hominum in liberos & ſervos inde uſqve a Noachi temporibus deducit: diſcrimen autem liberorum ſive ingenuorum univerſali gentium mori tribuit; qvo factum, ut alii aliis dignitate & prærogativa qvadem præferrentur, ſive qvod *Sacerdotes* eſſent divino cultui vacantes, ſive *milites* tuendæ patriæ intenti, ſive *aulicis* miniſteriis occupati. Cum autem nobilitas a *noſcendo* nomen acceperit, non mirum eſſe, qvod primis ſtatim temporibus ſigna qvædam uſurpata fuerint, qvibus Nobilitatis prærogativa innoteſceret, eaqve gaudentes a vulgo ſecernerentur. Eo pertinere ait, inſignia clypeorum & galearum, qvorum antiqviſſimus uſus; qvorum etiam jus & uſum probare oportuit eos, qvi aulas Principum ſectari, inqve ſolemnibus feſtivitatibus ſuas caperent eſſe partes, Froisſardo, Olivario de Marca, Monſtreletio, & aliis veteribus Gallis Romanorum, qvos vocant, ſive fabularum heroicarum ſcriptoribus *Paladins* dicti, id eſt, Palatini. Cum vero non una eſſet nobilitatis ſpecies, diſqviri cœptum, qvali qvisqve gauderet: nec promiſcue ad haſtiludia & hujusmodi eqveſtres ludos omnes eſſe admiſſos, qvi nobiles cenſeri vellent. Nam qvum inter plebejos eſſent, qvi magiſtratus gererent, aut amplas facultates, poſſeſſiones, & fundos adepti mercatura & opifi-

ciis abſtinerent, indeqve a Principibus aliqvam nobilitatis ſpeciem, qvæ *patritia* & *urbana* nominaretur, impetraſſent: ab his potiſſimum diſtingvi voluiſſe militaris nobilitatis viros, vocariqve *Gentiles* cœpiſſe, ſive *Gentils hommes*, *Gentil huomini*, qvi gentis ſive familiæ ſplendorem demonſtrarent, qvi arces ſive caſtella poſſiderent, aut poſſeſſas a majoribus probare poſſent. Confirmat hoc antiqvis & recentibus exemplis, & vocabula atqve gloſſemata, qvibus militaris hæc nobilitas indicatur, explicat: qvalia ſunt *hidalgos, escuyer, damoiſeau, valet, chevalier, ſcutarius, armiger, domicellus, junker, freyherr &c.*

Capite II Originem probandæ Nobilitatis in adipiſcendis Eccleſiaſticis dignitatibus exponit. Nam etſi ad Chriſtianam religionem omnia hominum genera, etiam ſervi, reciperentur; hos tamen, ut & libertos, ab Ordinibus ſacris Canones arcuiſſe, ex Decretis Conciliorum Nationalium Gallicanorum & Germanicorum probat. Factum inde putat, qvod nobiliores tantum & opulentiores ad Eccleſiaſticas dignitates adſpirare potuerint, & in monaſteria recepti ſint, cum plebeji paupertate a ſtudiis repellerentur. Expreſſe poſtea cautum, præſertim in Germania, ut excluderentur plebeji: qvod indecorum exiſtimarent, ſi in Conventibus publicis Prælati Eccleſiaſtici admitterentur, qvi ignobili loco eſſent nati; accedente præſertim poteſtate & jurisdictione in ditiones & urbes, qvas Eccleſiaſticus ordo Nobilium inſtar ſibi acqviſiverat. Diſplicuiſſe qvidem iſtum rigorem Pontificibus, qvod probat ex eorum Decretis in gratiam plebejorum factis; Imperatores autem Germanicos Nobilitati eſſe patrocinatos, imo id ſtuduiſſe, ut filii, fratres, agnatiqve ſui in Capitula reciperentur, unde mos manaverit, ut etiamnum Archiepiſcopi Electores *Nepotum* titulo a Cæſare inſigniantur. Ortis dein inter Imperatores, Fridericum Barbaroſſam cumprimis ejusqve ſucceſſores, & Pontifices diſſidiis, ac diſtractis in Gibellinam & Gvelpham factionem animis, Nobilitatem fere ab Imperatorum partibus ſtetiſſe, plebem Pontificibus adhæſiſſe: qvorum ope ad Eccleſiaſticas dignitates plebeji adſcenderint, & in monaſteria recepti fuerint.

Capite III diverſam probandæ Nobilitatis civilis rationem Gallorum a Germanis ex Tacito & Cæſare affert. Germanos enim Principes ſive proceres, qvi omnes ex eqveſtri nobilitate erant, aſſumſiſſe ſibi comites ex plebe, ut iſti jura redderent & patritiorum partes agerent,

rent,

rent; at in Gallia plebem ſervorum loco habitam fuiſſe. Ibidem tamen poſtea invaluiſſe, ut *Seniores* (ita enim olim Nobiles, qvi hodie *Seigneurs,* vocabantur) principum loco eſſent, minores, id eſt, plebeji, in conſilium adhiberentur. Idqve etiamnum in Gallia Aqvitanica, *Langvedoc* dicta, ubi conventus Ordinum ſub Rege habentur, ſervari qvodammodo aſſerit: in aliis qvoqve Galliæ provinciis munia qvædam ſoli Nobilitati conferri, excluſis plebejis, multis exemplis demonſtrat. In Germaniæ qvibusdam provinciis, Franconia, Svevia, Bavaria, ab Eqveſtribus Societatibus, præſertim haſtiludiis, Nobilitatem patritiam excluſam eſſe: idemqve pluribus in locis circa receptiones ad præbendas Capitulorum Cathedralium ſervari docet. In Italia eo ventum eſſe, ut Nobiles a dignitatibus urbanis plane excludantur, aut ad eas cum plebe dividendas adigantur, per exempla deducit; & qvomodo ſodalitia plebeja in civitatibus conſtituta, certisqve inſignibus & vexillis diſtincta fuerint, enarrat, in qvæ eqveſtres familiæ referri maluerint, qvam muneribus publicis carere. In Germaniæ qvibusdam locis, veluti Auguſtæ & Noribergæ, patritias familias ſolas in Senatum admitti, obſervat.

Capite IV de receptis modis, qvibus Nobilitas probetur, agit: ſive per teſtimonium Principis, ut aliqvando a Pontificibus & Regibus factum; ſive per Nobiles alios duos, qvatuorve, interdum etiam ſeptem, qvi juramento interpoſito, vel editis ſcriptis, generis claritatem atteſtentur. Tutiſſimam vero probationē per Inſtrumenta fieri; de qvibus multa annotat, ut & de monumentis aliis ſepulchrorum, antiqvis item picturis in parietibus feneſtrisqve templorum, in qvibus Eqvites cum ſcutis, galeis, ſagis, alioqve veſtitu & ornatu, qvo ſoli Nobiles utebantur, intueri, indeqve generis claritatem cognoſcere liceat. In Italia argumentum nobilitatis etiam peti a turribus, qvas ædibus in urbe ſuis jungere non niſi Nobilibus fas fuit. In Hiſpania & Luſitania libros publicos extare, qvibus nomina & natales nobilium inſcribantur, & qvi plenam faciant fidem. In Germania plurimum tribui libris haſtiludiorum, ſive torneamentorum: certiorem autem probationem haberi ex receptione ad Capitula. Refert etiam exempla teſtimonii qvod Heraldi, ſive Reges, uti vocabantur, inſignium (*Roys des armes*) dederint; inter qvæ notabile eſt qvod datum fuit Petro Baroni de Brandenburg Belgæ, qvem Carolus V Imp. in ipſo prælio ad Al-

bim cum Johanne Friderico Electore Saxoniæ commiſſo, anno 1547 Eqvitem creavit.

Capite V, (cujus numerus & rubrica errore typographi pag. 169 deeſt) formulas qvasdam atteſtationum de Nobilitate in Gallia, annis 1534, 1537, & 1556 conſcriptas profert.

Capite VI (pro qvo *qvintum* falſo numeratur pag. 187, ut ex adjecto indice ſub finem libri patet) de diverſis Nobilitatis ſpeciebus agit, qvarum tres conſtituit: *magnam*, *militarem*, *civilem*. Ad *magnam* Principes refert, & illuſtribus ex familiis ortos, ac Principibus ſangvine junctos, aut magnis dignitatibus & titulis claros. Excelſæ nobilitatis hujus argumentum eſſe ait, ſi ea gaudentes recipiantur in Ordines Eqvitum regios & illuſtres, v. g. Sancti Spiritus, Aurei velleris, Periſcelidis, Elephanti, Annunciationis. Eqvitum auratorum decus illuſtre olim, hodie obſoletum, eviluiſſe notat. Qvod autem de Ordinibus Eqvitum Melitenſium & Teutonicorum addit, qvaſi eorum dignitas oli majori Nobilitati competeret, ita verum eſt, ut qvi ad ſummam horum Ordinum præfecturam ſive Magiſterium perveniunt, principali dignitate gaudere cenſeantur; ad ipſos autem Ordines adipiſcendos Eqveſtre genus ſufficiat. Alteram Nobilitatis ſpeciem, qvam *militarem* vocat, iis conſtare ait, qvi eqveſtria ſtipendia Principibus a longo uſqve tempore præſtare tenentur, & in Gallia Gentils-hommes vocantur. Horum ſigna eſſe ſcuta, vexilla, galeas, trabeas, & alia: hos in Conventibus provinciarum ſtatim poſt Eccleſiarum prælatos, ante Civitates collocari, inqve haſtiludiis, Capitulis & officiis qvibusdam ſolos admitti. Contineri has prærogativas in Diplomatibus, præſertim Cæſarum, qvæ interdum hac clauſula concedantur nonnullis, ut eodem jure cenſeantur, qvo illi, qvi qvatuor generationum Nobilitatem demonſtrare poſſunt. Exemplum hujusmodi diplomatis affert a Carolo Qvinto Imperatore Georgio Sabino, eruditione clariſſimo viro & inſigni Poëtæ, anno 1541 conceſſi. Dubitat tamen, an in Capitula hunc in modum nobilitati recipiantur. Probationes vero Nobilitatis poſt annum demum a milleſimo trecenteſimum exigi cœpiſſe exiſtimat, qvod ante iſtud tempus nulla, niſi ſola militaris, extiterit, qva gaudentes ex feudalibus bonis, a ſolis militibus poſſeſſis, noti ſatis fuerint; ſed poſtqvam civicus ordo ad Nobilitatem adſpirare cœpit, diſtinctiones & vetuſtæ Nobilitatis probationes exortas eſſe, præſertim in admiſſionibus ad Capitula. Hoc loco digreditur ad Epiſcopos Galliæ,

liæ, qvi nobiles creant, vaſallosqve nobiles habent,& eorum miniſterio utuntur ad pompam, qvoties Epiſcopatum ſolenniter adeunt, qvod pluribus exemplis confirmat. Addit multa de dignitatibus & officiis, qvæ non perſonis tantum,ſed & familiæ nobilitatem tribuant: atqve ita de tertio Nobilitatis genere,nempe *civili*, & qvomodo in Gallia id obtineatur, docet, ejusqve exempla affert. Fatetur tamen,hanc olim ignotam fuiſſe, neqve ab his,qvi civilia munera gererent affectatam, aut ad liberos propagatam: videri potius ab initio eatenus tantum inventam eſſe aut valuiſſe,ut a tributis immunes faceret.

Capite VII perſeqvitur tractationem de Nobilibus militaris & antiqvi generis: formalem eorum rationem in feudis militaribus poſitam aſſerens, qvæ majores eorum poſſederint,omni alio plebejæ vitæ genere abſtinentes. Exponit hoc loco locum Ciceronis de *Gentilibus* in Topicis ad Trebat. & notat ex Spelmanno, nomina & inſignia nobilium familiarum circa annum Chriſti milleſimum cœpiſſe, & eſſe adhuc aliqvos in Hibernia,qvi inſignibus careant: in Svecia etiam pluribus familiis nobilibus deeſſe cognomina,& patris nomen a filio referri, Græcorum more. In Hiſpania cognomina ex auctoribus gentis orta fuiſſe refert, vel ab arcibus, qvas poſſederint, vel a munitis locis, in qvorum expugnatione ſtrenuam operam præſtiterint, vel ab urbibus oppidisve,in qvibus diu habitaverint: præcipuos autem eſſe, qvos *Hidalgos de Solaro conocido*,Nobiles terræ cognitæ ſive celebris vocant. Interſerit qvædam de Venetis,Florentinis, & Neapolitanis familiis. De Germanis qvæ affert non uſqve adeo certa ſunt: neqve verum, omnia Franconicæ Nobilitatis inſignia in arce Herbipolenſi, qvod narrat, depicta eſſe: cum tantum earum familiarum ibi conſpiciantur, qvæ feuda ab Epiſcopatu illo, ſive Ducatu Franconiæ tenent: & plurimæ aliæ,non minus nobiles, ab aliis Franconiæ Principibus & Dynaſtis, qvi ad Franconiæ Ducatum non pertinent, feuda habeant; diverſa enim eſt Franconia, ſive circulus Franconiæ, a Ducatu Franconiæ.

Capite VIII de Nobilitate Gallica, tam veteri qvam nova, ſpeciatim agit, & per ſingulas provincias familiarum qvarundam refert nomina, qvæ excerpere nil attinet. Cumprimis autem memorabile eſt, qvod hic narrat: Reges Galliæ neceſſitate temporum adductos, civibus *Pariſienſibus* indulſiſſe, ut feuda Franca, id eſt nobilia ſeu eqveſtria, ſibi compararent, & pro lubitu Eqvitum titulum aſſumerent;

rent: præcipuas tamen Pariſinas familias non facile ex hoc indulto beneficio, verum ex dignitatibus & muneribus potius collegiorum, ſeu tribunalium & curiarum, qvæ in urbe ſunt, nobilitatem ſuam allegare. Ex Italia complures illuſtres familias propter crebra commercia, & occaſione nuptiarum Catharinæ Mediceæ cum Henrico Secundo, in Galliam perveniſſe, v.g. Gondios, Fliſcos, Grimaldos, Spifamas, Trivultios &c. In *Neuſtria* ſive *Normandia* propter Gallorum & Anglorum bella familias veteres plurimas interiiſſe: unde factum ſit, ut Ludovicus XI plusqvam octingentos prædiorum eqveſtrium poſſeſſores nobilitarit. In *Campania* bellorum injuria vetuſtam Nobilitatem maxima ex parte jam Caroli Calvi temporibus extinctam fuiſſe: ſtatutis igitur qvorundam locorum, veluti Tricaſſium civitate, Catalauni, & alibi, cautum, ut Nobiles haberentur, qvi nobili materno ſaltem genere eſſent nati. Poſtea cum provincia hæc ob nundinas celebres diteſceret, in eam non paucas familias ex aliis provinciis conceſſiſſe, aut in majoribus civitatibus emerſiſſe. *Picardiæ* Nobilitatem incrementa ſumſiſſe ex Gallorum cum Anglis & Belgis bellis, interiiſſe tamen præcipuas familias, qvarum tituli ad alios fuerint delati. At illas regiones qvæ Principes ſuos ſupremos olim habuerunt, v.g. *Bituricenſem, Delphinatum, Burgundiam utramqve*, magnum Nobilitatis numerum & ſplendorem conſervaſſe. Qvasdam etiam familias in urbibus extitiſſe, qvarum Senatoribus dignitas Nobilitatis a Regibus per diplomata fuit conceſſa: qvod inprimis Lugduni factum, qvam in urbem ob mercaturæ præſertim commoda ſplendidæ, ex Italia familiæ confluxerint. In *Delphinatu* olim qvatuor Barones in Conventu Ordinum reliqvæ Nobilitati prælatos, in ſedilibus conſediſſe, cæteris omnibus circumſtantibus. Multas vero familias nobilitatem ſuam functionibus debere, qvas majores in tribunali ſive parlamento regio Viennenſi geſſerunt: qvod tamen Conſtitutionibus regiis poſtea reſtrictum eſt. In *Arvernis* & *Lemovicibus* viciniſqve regionibus, ubi nulla parlamenta aut alia ejusmodi collegia habentur, veterem Nobilitatem magis qvam in aliis locis conſervatam fuiſſe, neqve alibi clarioribus titulis eam probari poſſe: eſſe etiam in regionibus illis montanis, a bellorum tumultibus remotis, egregia prædia; qvasdam vero familias originem ſuam Pontificibus debere, qvi Avenione ſederint, vel Cardinalibus ex infima plebe

inter-

Digitized by Google

interdum electis. In provincia *Narbonenſi*, & urbibus Maſſiliæ, Arelati, & Avenionis, ingentem eſſe veteris & novæ Nobilitatis mixturam, multasqve familias ex Italia & Hiſpania Comitum tempore eo confluxiſſe. In *Septimania*, vulgo *Langvedoc*, tempore Hæreſis & belli Albigenſium, veteres familias fere intercidiſſe, ſurrogatis novis, ex urbium incolis, præcipue ex Toloſanis. In *Aqvitania*, ab Anglis olim poſſeſſa, urbem Burdigalenſem privilegiis immunitatum tam large fuiſſe ornatam, ut plurimi ex illuſtribus & nobilibus familiis in civium numerum recipi affectaverint, idqve etiam in aliis civitatibus obtinuiſſe, ut lege fuerit corrigendum. Ad hanc provinciam referuntur tractus *Agennenſis*, *Condomenſis*, *Armeniacus*, & alii, illuſtribus olim & nunc repleti familiis. Idem refert de regione *Foxenſi*, *Bearnenſi*, & partibus *Navarræ* ac *Biſcajæ*: in qva poſtrema omnes incolas nobilitatem prætendere ait, qvod ſoli Chriſtianam religionem ſervaſſent, cum totam Hiſpaniam Mauri Mahometica ſuperſtitione inficerent. Recenſet deinde præcipuas *Pictavienſium* & *Andegavenſium* atqve *Turonenſium* familias. De *Britannia* autem *Aremorica* notat, ſplendorem familiarum ſitu locorum a commerciis cum aliis remoto, tum maxime jure primogenituræ fuiſſe conſervatum, vetita diviſione inter fratres, & aſſignata junioribus, qvos *juveigneurs* vocant, modica ad alimentum portione, qvam *parragium* nominant, qvamqve junior a ſeniore in feudum accipit: neqve tamen ad juramentum homagii tenetur, neqve jurisdictioni primogeniti ſubjectus eſt, & ab hoc ita honoratur, ut dextræ ejus, ſi in domum Senioris venerit, aſſideat. In *Burgundia* deniqve utraqve illuſtrem & freqventem Nobilitatem reperiri ſcribit.

Capite IX agit de Nobilitate *Allobrogum* ſive *Sabaudiæ*, ejusqve diſtrictuum, e qvibus multas numerat familias. Conſervatam harum nobilitatem per collegia ſupremæ Curiæ & Cameræ Camberitanæ, in qvam ſoli nobiles admittuntur, aſſerit. *Genevæ* etiam, cum Sabaudiæ ſubeſſet, Præfectos ſive Capitaneos Principum nomine conſtitutos fuiſſe ex ſola Nobilitate docet, eorumqve nomina ab anno 1223 ad annum uſqve 1519 recenſet: in Capitulum item Genevenſe, qvod nunc Anecii ſedem habet, ſolos Nobiles recipi affirmat. Nobilitatis majoris indicium eſſe Ordinem Annunciationis, cujus catalogum Capreus ediderit. *Breſſenſem* & *Bugrienſem* tractus, a Sabaudia avulſos & Burgundiæ annexos, multa ait Nobilitate inſideri,

cujus familias, monaſteria item ſolis Nobilibus patentia recenſet. Addit qvædam de tractu *Valdenſi*, ſive *pays de Vaud*, cujus partem Bernates Helvetii occuparunt; ſed plura de Nobilitate *Pedemontana* affert, qvæ Auguſtæ Taurinorum, Vercellis, Coni, Aſtæ, Clerii, Niceæ, Salutiæ, Suſæ, Foſſani, Cleraſſi, aliisqve in oppidis freqvens habitat, qvam Franciſcus Auguſtinus della Chieza Salutienſis Epiſcopus libro integro deſcripſerit. Claudit hoc caput recitatione publicationis ſententiæ contra Bernates, per fecialem Imperatoris anno 1544 dictæ, qva iſti jubentur reſtituere Duci Sabaudiæ regionem Valdenſem & alia; qvod ſe facturos receperunt, modo Dux ſolveret qvæ ipſis debet ſtipendia.

Capite X recenſet Nobilitatem *Lotharingicam*, qvam in ſex Marchionatus & duodecim Comitatus diviſam eſſe ſcribit. Inter antiqvas Nobilitatis hujus prærogativas refert jurisdictionem in ſubditos exercendam cum Paribus, qvos ex ſubvaſallis ſuis conſtituebant: hoc jus paragii ſive *de parage* vocatum, olim in civitatibus etiam locum habuiſſe, adductis exemplis Metenſium, Montenſium in Hannonia, & Valencenarum oſtendit. Sed Carolum Lotharingiæ Ducem, non ita pridem defunctum, Nobilibus jurisdictionem ademiſſe commemorat, poſtqvam pace Pyrenæa in ditionem rediiſſet. Belgium fœcundum nobilibus fuiſſe a multis ſeculis, occaſione bellorum inter Gallos & Belgii ſive Burgundiæ Principes geſtorum: Leodienſem vero regionem, olim Nobilibus abundantem, paucos hodie habere Nobiles ait, mercatoribus aliisqve Leodii incolis opulentioribus plurima prædia poſſidentibus. Officium Advocatorum, qvi jus tuendi Eccleſias & monaſteria, indeqve certos reditus vel feuda ab Eccleſiis recognoſcenda habuerint, valde honoratum fuiſſe ſub nomine *Voweit*, qvod Germanico Voigt vel Voyt reſpondet, ex *Advocati* voce corrupto, ex Jac. Hemricurtio tradit. Recenſet etiam *Luxemburgenſem* & *Limburgenſem* Nobilitatem ad exiguum numerum redactam; dein *Brabantinam* & *Namurcenſem* enarrat, in qvibus & ipſis antiqvæ familiæ pleræqve extinctæ ſint; addit *Geldricæ* Nobilitatis catalogum, & laudat Jo. Bapt. Chriſtinæi tractatum *de Jurisprudentia heroica*, ſive de Jure Belgarum circa Nobilitatem & inſignia. Qvamvis vero olim in illis provinciis ſoli Eqvites ad Præfecturas & judiciaria Collegia admiſſi fuerint, creatos tamen poſtmodum

dum eſſe a Principibus ad aliarum regionum exemplum Nobiles ex civico ordine: & nunc qvi munera in ſupremis Curiis exercent, per ea ipſa nobilitari tradit, ſed cum aliqva reſtrictione, qvalis anno 1631 facta eſt.

Capite XI ad modum probandæ Nobilitatis demum accedit, qvi in Gallia, Burgundia, & Lotharingia obſervatur, dilata de *exteris* tractatione.

Caput XII *De Inqviſitione Nobilium* inſcribitur: in qvo refertur, qvomodo cum ſeculo undecimo & duodecimo illuſtres & eqveſtres viri ad bella ultramarina ſive ſacra a Pontificibus inducti, prædia & feuda ſua ob ſumtus incolis urbium & oppidorum vendidiſſent, Reges, qvia ab emtoribus & poſſeſſoribus ejusmodi militaria ſervitia recipere non poſſent, illorum loco prædiis onera impoſuerint. Ortum inde diſcrimen feudorum francorum, ſive immunium, & non immunium: probandamqve fuiſſe Nobilitatem antiqvam ab iis, qvi immunes eſſe ab impoſitionibus illis cuperent, qvarum aliqvot exempla ab anno 1316 uſqve 1617 adducit.

Hæc non piguit ex libro hoc exiguæ qvidem molis, ſed multa complectente, paulo fuſius excerpere, qvia non ubiqve obvia ſunt, & antiqvitates illarum gentium referunt, qvæ cum Majoribus noſtris vel communes origines, vel conſvetudines non multum diſcrepantes habuerunt: ut adeo Auctoris hujus ſtudium lucem haud exiguam Hiſtoriæ Germanicæ afferre poſſit.

BREVIARIUM THEOLOGICUM, ſeu Controverſiarum præcipuarum, inter Theologos Auguſtanam Confeſſionem invariatam profeſſos, poſt publicatum Librum CONCORDIÆ *non ſine periculo aliqvando ſchiſmatis agitatarum,* THEOLOGICA CONSIDERATIO, *edita auctore* AUGUSTO VARENIO *D. Sereniſſ. Ducum Megapolit. Conſiſtorii Provincialis Directore, Facult. Theolog. & totius Academiæ Seniore.*

Roſtochii, 1682. in 4.

INter Eccleſiæ Doctores jam inde ab incunabulis ejus non leves ſæpe diſſenſiones ac ſchiſmata viguiſſe, dum qvisqve qvam ſententiam animo complexus eſt, mordicus tenere, alienas moroſius & arrogantius refellere ſtuduit, nemo in Hiſtoria Eccleſiaſtica tam hoſpes eſt qvi ignoret. Ac utinam hic fidem ſolum facerent jactæ ſeu hæreſium ſeu ſchiſmatum faces in cauſis Victoris Romani, Adamantii, Novati, Donati, Arii, Neſtorii, Eutychis, Theodori Mopſueſteni, Fullonis Antiocheni, Severi, Themiſtii, Hormiſdæ, Sergii & Cyri, Felicis & Elipandi, aut Byzantinorum cum Romanis, vel Latinorum inter ſeſe, aut qvicqvid uſpiam diſcordiarum Eccleſiam Chriſtianam priſcis temporibus afflixit! nec iſtud incendium bellorum plusqvam civilium, qvibus damnis mutuis certatur, noſtras etiam, qvæ poſt reformationem B. Lutheri, ab Auguſtana Confeſſione nomen adeptæ ſunt, corripuiſſet Eccleſias. Qvantum enim damni a Filiis intra ſinum ſuum educatis iſtæ perpeſſæ fuerint ſuperiori ſeculo, & ipſa Synergiſtarum, Majoriſtarum, Interimiſtarum, Flacianorum, Oſiandri, Huberi, Islebii aliorumqve in fanaticas partes abeuntium oſtendunt nomina, & plenius explicat ipſa *Concordiæ* inter Theologos illorum temporum ſancitæ *Formula* |: etſi & hæc in ſignum contradictionis poſita, non minus Filios matris unius inter ſe digladiantes, & mutuis ſeſe vulneribus ingenti Eccleſiæ malo conficientes, experta fuerit. Verum de his ſuperiorum temporum diſſenſionibus Auctori noſtro, celebratiſſimi nominis & maximorum meritorum Theologo, in præſenti Libro aut nihil aut parum eſt negotii, qvi ſaltem inſtituit *domeſticas illas Controverſias, qvæ noſtro inprimis ſeculo, poſt undiqve receptum Concordiæ Librum, ejusdem Confeſſionis Auguſtanæ Doctores, & ſolicitos habuerunt, & nunc placide ſalvaqve Eccleſiæ pace, nunc majore contentione nec ſine periculo ſchismatis agitatæ, varie aliqvando diviſerunt*, ſuccincta collatione & examine repræſentare & πάντα ὑπὸ μίαν σύνοψιν σωματοποιεῖν. Intempeſtivum eqvidem videri poterat hoc argumentum, poſtqvam Auguſtanæ Confeſſionis Doctoribus ſectas & diſcordiam domeſticam ſæpius objiciunt *οἱ ἐξ ἐναντίας*. Sed cum & hi ſatis bellorum domi habeant, Pontifices puta in cathedra toties ſibi contradicentes; contradictorios Conciliorum Canones; Doctores ſcriptoresve publicos; imo integros Ordines in præcipuis fidei articulis & in ipſa ſumma rei Chriſtianæ diſſidentes, & ſe mutuis armis, aſſidente ac imparem ſe liti dirimendæ oſtendente

ſummo

Digitized by Google

ſummo Pontifice, conficientes: ideo nec ipſi de aliorum diſcordia magnopere triumphare poterunt, nec Auctor, pro eruditione ſua, & qvam longo rerum uſu comparavit, prudentia Theologica ſumma, ſibi negligendum eſſe duxit, ſi qvid Iliacos intra muros peccetur. Qvanto enim pretioſior & auro contra carior, qvanto res delicatior vera Religio & fides catholica eſt, adeo ut niſi tota ſuſcipiatur, tota repellatur, nec ullas veri cum falſo mixturas aut conciliationes admittat; qvanto etiam nunc ingenioſioribus inſidiis a Cacodæmone impetitur, & vel cautis ſæpe nec opinantibus, multo magis dormitantibus eripitur, interqve tot diſcrimina difficilius tenetur; tanto magis pro illa ſincera illibataqve retinenda cordatis Theologis vigilandum, & velut pro aris ac focis dimicandum erat. Id animo ſecum reputans θεωλογικώτατος *Varenius*, non ſaltem in aſſerendo vero Theologico, ſed & falſo deſtruendo hic parem adhibuit ſolertiam, omnia ſecundum Scripturæ regulam dirimens, ac ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων in Libris Symbolicis Eccleſiæ ſuæ comprehenſam. Deinde cum regna veritatis cœleſtis etiam contra maledicentiſſimos adverſarios, citra invectivas aſperiores perſonales, inculpato moderamine, ac prudenti caritatis temperamento defendi, imo latius extendi poſſent; idem Noſter omnibus qvoqve conviciis & mordentibus verbis, velut manifeſtis operibus carnis, ſemper & ubiqve abſtinuit, inqve revincenda refellendaqve heterodoxia magis de illorum, contra qvos tecto ut plurimum nomine calamum ſtrinxit, emendatione qvam ſubverſione ſolicitus fuit, ut errorum qvidem regna & Diaboli μεθοδεία in iis deſtruantur, homines tamen non perdantur, ſed, ſi velint, ſanentur, vel emendentur; totusqve adeo elenchus citra rixas zeli veritatis pallio velatas ad medicinam valeat, non ad hominis in doctrina exorbitantis interitum, vel extremum ſupplicium, etſi qvotqvot illam pertinaciter reſpuunt, huic tandem reſerventur. Ipſam vero dogmatum σωματοποίησιν ſic adornavit ſubactiſſimi judicii Auctor, ut ea omnia, de qvibus nunc leniore ſententiarum collatione, nunc majore contentione ac declinationis periculo ad caſtra adverſa, inter A. C. Theologos hucusqve certatum fuit, juxta ſeriem Articulorum, in ſummam vel breviarium qvoddam redigeret; (cum antea ſingula minutius, per integros XV annos, Collationibus Academicis XXIV in Academia Roſtochienſi publice habitis ac ſeorſim excuſis excuſſiſſet) factis hinc inde neceſſariis digreſſionibus, qveis

Digitized by Google

modo ſententiam adverſariorum & ejus a vera doctrina diſſonantiam, modo certamina ſuperiori ſeculo jam ſepulta & ex Eccleſiis ſublata, ſed noſtra ætate renovata aut interpolata, plenius exhiberet. Qvalis eſt inprimis in fine ſubjuncta *peculiaris Diſſertatio* de ſatisfactionis & meriti Jeſu Chriſti univerſali ſufficientia, efficacia, & circa hanc Reformatorum modernorum ſententia moderatiore. Articulorum vero & materiarum ſingularum hic pertractatarum Catalogus ſub calcem libri attexitur locupletiſſimus, qvem jam exſcribere ſuperſedemus, Auctori celeberrimo immortales gratias pro utiliſſimo hoc labore a Theologorum filiis & omni poſteritate decernentes.

Hiſtoriſches Spruch-Buch/ darinnen 100 vornehme Sprüche aus GOttes Wort Alten und Neuen Teſtaments mit Hiſtorien illuſtriret, durch Johann Meelführern/ anietzo mit den andern 100 vermehret durch *M. Jacob Thomaſen* der *Philoſ. Fac.* zu Leipzig *Seniorem* und *Prof. Publ.*

ſeu

Sylloge C dictorum illuſtrium, V. & N. T. hiſtoriis memorabilibus illuſtratorum a Jo. Meelfuhrero; cui totidem adjecit ac ſimili modo illuſtravit M. Jac. Thomaſius Fac. Philoſoph. Lipſ. Senior & Prof. Publ.

Lipſiæ, 1682. in 4.

SI fideliſſimum præcipiendi genus eſt, exemplis doceri, iisqve ad rationem vitæ erudiri; operam illos ludere dici neqvit, qvi aut in morum doctrina, aut in ſacrarum etiam literarum expoſitione, ſententias illuſtres exemplis ſtatim ex hiſtoria petitis illuſtrant. Nam ut aures hominum novitate rerumqve ſingularium narratione maxime lætantur; ita ſententiæ & vitæ regulæ ejusmodi exemplis confirmatæ, memoriæ imprimuntur facilius & retinentur fidelius. Hanc ob cauſam vir olim pie doctus *Johannes Meelfuhrerus, Paſtor & Eccleſiaſtes Onolbacenſis, νῦν ἐν ἁγίοις,* centum dicta illuſtriora ex S. codice V. & N. T. collegit; qvæ, ut lectori Chriſtiano redderentur magis familiaria, adſperſis variis hiſtoriis, exemplis & monitis condire qvaſi voluit

voluit. Piam laudati viri induſtriam ac inſtitutum utile imitari placuit noſtro *Jacobo Thomaſio*, viro ob merita in rem literariam celeberrimo. Nam etſi is per muneris ſui rationem aliis ſtudiis occupabatur; tamen ubi per horas ſubſecivas, ad jucundiſſimum laboris levamentum, hiſtorias confugeret, aut pietati excitandæ S. Literas evolveret, ſententias inde inſignes cum exemplis annotavit, qvæ ab ipſo vel ulterius declarantur, vel illuſtrantur, vel collatis diverſorum teſtimoniis comprobantur; utili ſane ad pietatis ſtudium promovendum labore. Cui libro Auctor doctiſſimus tres indices ſubjici curavit, qvorum unus, ut pericopis Evangelicis ac Epiſtolicis in Eccleſia receptis illa dicta vel exempla applicari qveant, oſtendit: id qvod in gratiam eorum, qvi populum Dei publice informant, monendum erat.

DE MOTU ANIMALIUM J. A. BORELLI
Opus poſthumum. Pars II.
Romæ, 1681. in 4.

CUm Actis ſuperioris menſis totum partis ſecundæ Operis hujus tenorem, propter rerum ſummam ubertatem, inſerere non licuerit, qvæ illius reſtant præſentibus exhibere voluimus. Cap. 7 ad Motus mixtos progreditur Auctor, & inter hos primo de Reſpiratione agit, cujus cauſas motivas non pulmones ſtatuit, ſed diaphragma & muſculos intercoſtales thoracem extendentes, hinc aeri, pondere & elaſticitate connata tracheam irruenti, ſpatium parantes, ita tamen ut coſtæ, remittente hoc motu muſculorum tractorio, reſiliant & thoracem conſtringant, ſicqve, clauſa ſimul epiglottide, aërem ad penitiores pulmonum cavernulas urgeant. Dum autem rima laryngis aperiatur, & adhuc ab actione ſua qvieſcant muſculi dicti, relaxeturqve ſimul diaphragma, aerem ſponte & abſqve ullius muſculi conatu recedere, vi ſua elaſtica locum, in qvo expandi poſſit, ſibi qværentem, i. e. liberam contingere expirationem: in vehementioribus vero expirationibus, v. g. tuſſi, vociferatione &c. muſculos abdominis conſtrictos hujus viſcera cum diaphragmate ſurſum impellere, hinc aërem excludere, ſimul coſtis ab expanſione ſua libere reſilientibus; nunqvam tamen omnem aërem e pulmonibus ejici, ſed ejus non exiguam molem in horum tubulis remanere.

Sicut

Sicut autem natura ex unica actione & eodem inſtrumento plura commoda non raro acqvirat, ita Reſpirationem qvoqve plures animali utilitates præſtare docet, inter qvas ſine dubio potiſſima & præſentanea magis ſit vitæ conſervatio & perennatio: qvæ neutiqvam à refrigerio & ventilatione flammæ atqve caloris cordis, nec a ſeqveſtratione fuliginum ab igne hujus genitarum, nec ab exactiore ſangvinis & lymphæ ſeu chyli miſcela, nec totaliter & abſolute a circulationis ſangvinis e ventriculo cordis dextro ad ſiniſtrum promotione dependeat; ſed, qvia aer reſpiratione attractus potiſſima vitæ animalium cauſa ſit, hic ſangvini commixtus ratione motus ſui tremuli ſeu oſcillatorii, inſtar penduli, motum vitalem ipſi imprimat & conſervet. Hinc problematis illius Harveani, hactenus vix a qvopiam ſoluti, cur ſc. fœtus ſecundinis exutus, ſi ſemel aërem hauſerit, poſtea ne momentum qvidem ſine illius uſu vivere poſſit? aliorumqve phænomenorum circa reſpirationem obſervabilium, v. g. cur expiratio cohibita non minus ac inſpiratio impedita moleſtiam ſuffocationis inducat & perimat? qvomodo in aëre rariore & in vaſe vacuo animalia mox intereant? qvare aqva pulmonibus immiſſa, item aër craſſior ac nimis condenſatus, ſuffocent? &c. rationes reddit: explicatæ vero reſpirationis utilitati aliam adhuc addit, ad animalis perfectam conſervationem pariter facientem, ſc. qvod ſangvis venoſus & nutritioni, ſpirituum animalium elaborationi, aliisqve actionibus ineptus una cum chylo novas aëris particulas intra pulmones recipiat, ejusqve grumi intra anguſtias pulmonum denuo ſolvantur, & arterioſi ſangvinis fluorem recuperent.

Poſtqvam ergo de compoſitione ſangvinis in pulmone facta egit, de ejus purificatione ſeu a ſero ſecretione, qvæ in renibus celebratur, ſollicitus eſt, qvam non per fermentationem, ſed neceſſitate qvadam mechanica, i. e. per vaſorum renalium anguſtiam & configurationem fieri, oſtendit; hacqve occaſione *Williſii*, ſerum a ſangvine per præcipitationem, interveniente coagulo qvodam ſeparari, aſſerentis, item *Malpighii*, qvi præter renum ſtructuram fermentationem ſangvinis perpetuam ad urinæ ſecretionem concurrere docet, ſententias ſtringit.

Qvo facto ad epatis, officinæ animalis ſatis famoſæ, conformationem & uſum ſe convertit, glandularum ſtructuram & mechanicum operandi modum his præmittens; atqve bilem pariter in jecore absqve ullius

ullius fermenti concurſu, ac ſolo artificio mechanico ſeparari autumat, & qvidem non a tota maſſa ſangvinea, ſed ab hac ſaltem ejus portione, qvæ per lienem, inteſtina, meſenterium aliaqve abdominis viſcera circulata a vena portæ adducitur, utpote qvæ bilioſum ſuccum partim ab alimentis novis ſuppeditatum, partim per ductus cholodochos ad duodenum depoſitum, reſorbeat, & epatis acinis glanduloſis reaffundat: adeoqve circulationem qvandam bilis per abdomen, æqve ac circulationem ſangvinis maſſæ per totam corporis peripheriam, concipit.

Porro Spirituum animalium naturam atqve influxum explicaturus, illis conſiſtentiam liqvidam & ſpiritui vini analogam attribuit, eosqve ad nutritionem duplici modo conferre, ait: vel qvatenus ad viſcera & glandulas abdominis, in qvibus immenſi ac freqventes nervorum plexus conſpiciuntur, transmiſſi chylum perficiant, hujusqve aliqvam portionem conſtituant; vel qvatenus in ipſis partibus nutriendis ſuum officium, modo inferius explicando, præſtent.

Motum autem ſpirituum horum per eosdem canales ſeu funiculos nerveos duplicem ſtatuit, unum a cerebro ad partes, pro motu & nutritione; alterum a partibus ad cerebrum, in ſenſatione, interveniente qvo ſucci etiam cardiaci & venenata miasmata illi communicentur.

Succum nihilominus nerveum nutritium diverſum pronunciat ab hoc, qvi locomotivam ac ſenſitivam functionem exercet, huncqve per ipſarum fibrarum nervearum tractus ſeu canales, illum per interſtitia harum, nervum inſtar funiculi conſtituentium, ferri putat: ne ſibi confuſi unus alterius texturam alteraret ſeqve mutuo impedirent. Contingere autem ſucci nervorum nutritii effuſionem ſomni potiſſimum tempore, imo hujus cauſam exiſtere: qvatenus illa ſine ebullitione ſeu efferveſcentia qvadam in cerebro fieri haud poſſit, qvam obſtructio orificiorum filamentorum nerveorum, hinc animalium functionum ceſſatio, ſeu ſomnus, neceſſario excipiat, manente nihilominus cordis & thoracis motu reſpiratorio integro, utpote, ſi non omnimode, certe maximam partem a nervo intercoſtali & vago dependente, qvorum radices partim ab illo cerebri loco, in qvo dicta ebullitio contingat, remotiores, partim aliis nervis ſtrictiores & peculiariter configuratæ ſint, ut ab illa ebullitione affici neqveant.

Progreditur hinc Noſter ad Spiritus alterius generis, ſeu ad ſuc-

cum illum ſpirituoſum ſeminalem, in teſticulis elaboratum, poſtqvam horum molem totam ex innumeris canaliculis conſtare, ſibi ab *Auberio*, Anatomico Piſano, 1657 demonſtratum, hosqve ductulos ſeminales ſubſtantia qvadam ſpongioſa refertos eſſe docuit. In illis ſiqvidem, fermentitiis inſimul fluoribus turgentibus, ſangvinis portionem albugineam, glutinoſam & ſelectam in vivaciſſimũ & actuoſiſſimũ ſuccum genitalem elaborari, ad epididymidas, veſiculas ſpermaticas & uretram deponendũ: qvatenus in illis teſticulorũ vaſculis non ſaltem a nervis aliqvid recipiat, ſed a fermento illorum intrinſeco exaltetur, ejusqve partes ſpirituoſæ in libertatẽ majorem vindicentur, ut per vivificã & ſumme activam energiam uteri muliebris poros celerrime penetrare & automa embryonis in ovulo latitans animare atqve evolvere qveat, in coitu a ſpiritibus cerebri animalibus magis actuatus, cum impetu ſingulari tunc temporis organa genitalia irruentibus. Inſimul tamen & ſecundario ſuccum hunc genitalem ſingulare balſamum & elyxir individuale, animam & corpus generantis actuans, cum aliis Scriptoribus pronunciat, per nervos membrorum genitalium maximam partem reſorbendum & ad totum corpus diffundendum. Tandem vero circulariter qvodammodo ſpiritus, ad inſtar ſangvinis, in animali moveri, concludit.

Et qvo animalium geneſis commodius percipi poſſet, hujus explicationi qvædam de generatione & vegetatione plantarum præmittit, ubi inter alia ſemini earum exiguam ejusdem ſpeciei plantulam, perfectiſſime elaboratam, ſubeſſe, cum aliis recentioribus adſtruit. Semina vero terræ commiſſa ſuccum ſuum nutritium ab aqvea humiditate petere, qvam impulſam præprimis ab aeris ambientis pondere, non per potentiam ſucci cujusdam fermentitii, ſed per ſtructuram vaſorum ſuorum mechanicam, transforment ſibiqve exin appropriatum nutrimentum parent: ipſas vero plantas productas reſpirationem imperfectiorem, a qva earum vita dependeat & conſervetur, exercere. Hinc animalis generationis negotium ipſum explicat Borellus, & ſemen virile haud vi qvadam incorporea, aut per afflatum qvendam, ſed contactu corporali & per admixtionem ſuarum particularum, ovum muliebre fœcundare ait, & qvidem non organa fœtus, ipſi actu & perfecte inexiſtentia, ſaltem exagitando & actuando, ſed eadem ſimul efformando ac perficiendo.

Qvo-

Digitized by Google

Qvoniam autem eadem naturæ lege, qva aliqvod animal gignitur, creſcit & nutritur, idem diſſipetur ac deſtruatur, modusqve nutritivus in eodem ſine deſtructivo concipi neqveat, ſed ſe mutuo foveant ac juvent; prius de partium deperditione, hinc earum reparatione, diſſerit. Adeoqve doctrinam illam præclaram Sanctorii de inſenſibili tranſpiratione innuens, neceſſitatem hujus évacuationis pro vita animalis perpetuanda ſummam exponit; hinc de nutritione hujus agens primo ventriculi avium carnoſi (dentibus non pennatorum ſuccenturiantis) ſtructuram & actionem evolvit, diverſa diverſorum animalium alimenta recenſet, aliqvam chyli portionem ad epar, per venas meſaraïcas deferri autumat, omnem vero chylum in corde, pulmonibus aliisqve corporis membris in ſangvinem transformatum cum ſucco nerveo immediatam nutritionis materiam declarat, ac deniqve modum nutriendi mechanicum explicat. Poſtmodum famis & ſitis ætiologiam cum modo, qvo utraqve tollitur, indagat, cauſam doloris ac laſſitudinis explicat, convulſionum artuum, tremoris ac tandem febrilium excandeſcentiarum rationes reddit: has poſteriores a ſucci nervei acrimonia extraordinaria, cor p. n. irritante, derivans. Et ſicut partem totius hujus de motu animalium operis primam qvatuordecim, ita hanc ſecundam qvatuor, Tabulis æneis exornat ac dilucidat.

LETTRES ESCRITES SUR LE SUJET d'une nouvelle decouverte, touchant la Veuë, faite par M. Mariotte;
A Paris, 1682. in 4.
i. e,
Epiſtolæ concernentes novum qvoddam inventum circa viſionem, propoſitum à Domino Mariotto.

Binæ ſunt Epiſtolæ, qvibus occaſionem dedit aſſertum Mariotti, viſionem non tam in tunica oculi *retina*, qvam in *choroide* fieri: qvod cum rationibus nonnullis ante qvindecim, & qvod excurrit, annos Pecqveto per literas communicaſſet, inter eas tamen ſeqvens

Experimentum expoſuerat. Sc. affigi jubet parieti obſcuriori chartulas duas albas rotundas, qvarum dextra facilioris diſtinctionis gratia ſiniſtram magnitudine notabiliter ſuperet, ita ut harum una ab altera ad duorum pedum longitudinem diſtet, & paulo altiorem aut humiliorem locum occupet: hinc minorem oculo dextro fixo (ſiniſtro interim clauſo) intueri, ſenſimq; ad novem vel decem pedes recta ab illa recedere præcipit, oculum dextrum firmum ſemper in chartula ſiniſtra detinendo. Qvod dum fit, perdit tandem hic chartulam dextram, mox denuo videndam, ſi oculum eundem ad trium, imo plurium & ultra ſeptem vel octo pedum diſtantiam, ſive in altum, ſive profundum, ſive ad latus convertas: idemqve ſuccedet, ſi ad eandem diſtantiam chartulas transponendo (ſc. ut ſiniſtra dextra evadat) ſiniſtro oculo chartulam minorem, nunc ſiniſtram, dicta ratione inſpicias. Sicut autem in illo puncto aut parte oculi, ubi radii chartæ majoris non amplius percipiuntur, ſubſit retina, choroides minime; ita non illam, ſed hanc, primarium viſus organum declarat Abbas Mariottus.

Hoc experimentum (in ſe qvidem certiſſimum & ſatis jucundum) attendens *Dominus Perrault*, per alia ſcripta philoſophica celeberrimus, ejus tam ætiologiam, qvam conſeqventiam inde elicitam, negat in epiſtola hujus faſciculi prima, ad Mariottum exarata. Poſt dubium enim illud, qvod olim ſe ad Pecqvetum transſcripſiſſe refert, qvaſi nimirum retina in diverſis locis, præprimis ubi viſio contingit, vaſis ſangvine turgidis intertexta ſit, qvæ tanqvã corpora opaca ſatis magna, & objectis ac tunicæ choroidi interjecta, conorum viſivorum puncta ſatis exilia neceſſario intercipiant, i. e. viſionem in hac impediant: Supponit ac prolixe ſatis deducit, æqvalitatem & lævitatem organi ad functionem hanc præſtandam maxime neceſſariam eſſe, adeoqve choroidem, qvam aſperam & ſcabram valde pronunciat, minus; retinæ contra ſuperficiem, humori vitreo contiguam, qvam aptiſſimum & primarium viſus inſtrumentum exiſtere. Contra qvæ qvamvis excipi forſan poſſet, vaſa retinæ exilia adeo eſſe, ut ſua interpoſitione objecti in choroidem incidentiam haud turbent; imo ipſi retinæ aſperitatem, functioni huic minus congruam, eosdem vaſorum ramos inducere poſſe: Utriqve tamen huic dubio ſatisfacit. Primo ſc. qvod qvamvis vaſa hæc craſſitie ſua pilum haud excedant, ſatis tamen impedimento futura ſint infinitis conorum viſivorum extremitatibus, qvarum ope obje-

ctum

Digitized by Google

ctum magnitudinis notabilis, præprimis longius diſtans, repræſentatur, recipiendis: Alteri vero, qvod vaſcula illa, dum craſſiorem tunicæ retinæ ſubſtantiam trajiciunt, ab hac undiq; cooperiantur, adeoqve hujus lævitas & æqvalitas conſervetur. Qvibus addit, qvod, cum actio hæc per contactum, reliqvis cunctorum ſenſuum contactibus longe teneriorem, fiat, illius qvoqve organum teneritudine atqve ſubtilitate ejusmodi gaudere debeat, qvæ ad transmittendos ſpiritus ſubtiliſſimos hoc diſponat ac per qvam ab impreſſionibus, etiam leviſſimis, idem commoveatur. Hanc conditionem pelliculæ choroideæ utpote craſſæ valde, & tenui meninge, a qva emanat, longe craſſiori, denegat, in gradu autem excellentiore retinæ tanqvam molliſſimæ ac tenerrimæ cerebri ipſius ſubſtantiæ, concedit. Nec minoris momenti credit *Perrault*, qvod Choroides cum nervo optico haud communicet, & parte illa, qva viſio fit, membrana alia, Tapes dicenda, cooperiatur.

Nihilominus phænomeni Mariotti ætiologiam facile explicari poſſe putat idem, Retinam in officii ſui poſſeſſione minime turbando; dum conceſſa illa organi viſorii æqvalitate ſeu lævitate pateſcat, locum, ubi retina a nervo optico progreditur, negotio huic minus commodum eſſe, qvatenus hic tunica dicta polituram ſeu lævitatem illam, qvam in reliqvis ſuis partibus exhibet, non habet. Cui accedat, locum, ubi nervus opticus in retinam nondum explicatur, partem ab hac plane diverſam eſſe, vel qvod ſpiritus per locum hunc anguſtiorem neceſſario ibi cumulentur & per eundem maximo impetu ferantur; vel qvod omnes illæ fibræ, qvarum extremitates in partem retinæ diffuſam ſpiritus viſivos effundunt, ibi coarctentur, utraqve vero ratione viſus turbetur. Tandem ipſi non abſurdum videtur aſſerere, forſan hunc retinæ locum viſioni ideo minus adæqvatum eſſe, qvod choroide ſubjacente, hic perforata, deſtituatur: Ex hoc tamen neutiqvam inferri debere, choroidem alia ratione, qvam aliqvid, ſine qvo viſus commode & perfecte fieri non poſſit (pari ratione ac palpebræ, ligamentum ciliare, humor cryſtallinus &c.) conferendo, minime tanqvam organum primarium, huic inſervire.

Mariottus contra in Reſponſoriis ad hæc, præter dogmatis ſui veroſimilitudinem, qvam olim jamdum Pecqveto per binas epiſtolas declaraverat, pro illo ulterius defendendo, ac Perraulti dubiis evertendis, alia adhuc non minoris momenti profert. Et primo qvidem negat, vaſa retinæ ſangviflua viſionem in choroide ſuppoſita turbare, ſi uter-

qve oculus ſimul agat, qvoniam hac ratione viſioni nec directe, ideo qvod in illa retinæ parte, qvæ axin viſionis huicqve vicina loca in choroide tegit, nulla vaſa reperiantur; nec indirecte, qvatenus unius puncti luminoſi radii non unum utriusqve oculi punctum feriunt, nocere poſſint. Nec vaſa hæc in ſingulo oculorum, utut in dicto loco exiſterent, radiorum acceſſum ſufflaminare; qvod diaphana, tenuiſſima & lineæ partem vix æqvantia ſint, ac qvoniam in retinæ potius ſuperficie, vitreo humori contigua & a choroide qvam remotiſſima reperiantur. Qvamvis enim inter vaſa ab axi viſorio remotiora, nonnulla ſatis magna & ad turbandum viſum apta ſint, præprimis ubi ex nervi optici baſi exurgunt ac in ramulos elabuntur: hoc tamen impedimentum longe minus eſſe, qvam qvod in ipſa nervi dicti baſi contingit, qvatenus hæc ſepties aut octies latior deprehenditur, qvam craſſities maximi illorum ſurculorum.

Qvod ſuum ſuppoſitum ut probet Dominus Mariottus, ſeqvens commendat experimentum. Sc. per oculi recentis, anteqvam extra orbitam ſuam protrahatur, corneam tunicam duas lineas, unam verticalem, alteram horizontalem, ducit, qvæ in centro ejusdem membranæ ſe ad angulos rectos ſecant, &, poſtqvam nervum opticum ſupra choroidem amputavit, oculi circumferentiam ligula chartacea metitur: hinc faſciolæ hujus medium, atrato puncto notatum, ſuper dictum interſectionis locum ſeu corneæ centrum ponit, & hac ratione oculi peripheriam denuo ſecundum alterutram illarum linearum menſurat, ut in ſclироticæ parte, corneæ oppoſita, punctum, in qvo extremitates illius chartulæ coëunt, obſervet; qvod idem ſecundum alteram lineam facit, qvo punctum axis viſorii in facie ſclirotidis exteriore deprehendat. In hoc oculum inſtrumento tenuiore ad duarum aut trium linearum profunditatem perforat, eoqve extracto foramini acum aut clavum exiliorem ejusdem longitudinis immittit: poſtmodum eundem transverſim ſecat, illo modo, qvem in altera ad Peeqvetum qvondam exarata epiſtola docuerat, & nec in loco retinæ perforato, nec hujus vicinia ullum vas ſangviferum conſpici, ſimul tamen apparere teſtatur ramificationem eorum in retina circiter talem, qvalis in *prima* ſeqventium figurarum ſiſtitur. In qva circulus ABCD retinam conſtituit, exilior circulus *ae* baſin nervi optici, AED, BEC tractus duarum linearum qvæ in puncto E ſibi ad angulos

TAB. III. Fig. 1.

rectos

Digitized by Google

TAB: III . ad A. 1683. pag. 70. ſeqv.

Digitized by Google

rectos incidunt, & ſectiones planorum per lineas illas abeuntiũ repræſentant; E punctum aut axem viſoriũ retinam perforantẽ, *edc*, *afb* vero bina majora hujus tunicæ vaſa, qvorum trunci utplurimum ex baſi dicti nervi exurgunt; *di* & *fi* autem propagines horum duas minores & centro E propinqviores. Qvo facto humorem vitreum a retina tollit, qvo ſangvis exiliorum horum ramorum ſplendentis & vividæ ſatis rubedinis conſpiciatur, indeqve horum tunicas diaphanas eſſe, colligatur: qvod qvidem commodius fieri putat, ſi acu qvidam horum ſurculorum leventur, eis chartula alba ſupponatur, ac reſecentur, hinc microſcopio exactiori exponantur; ſic enim vaſa illa talia circiter apparere, qvalis eſt *Figura* ſecunda, in qva linea nigra FIL flumen ſangvinis & reliqvum totum craſſitiem membranæ transparentis & ſangvinis flumine longe latioris repræſentant. TAB. III. Fig. 2. Fig. 3.

Qvod ſi vero conſideretur figura oculi *numero 3.* notata, in qva AB humorem cryſtallinum refert; CD aperturam uveæ, $\alpha\beta\gamma$ conum luminis ab uno luminoſi corporis puncto emanantem, $\delta\varepsilon$ partem ſuperficiei anterioris retinæ axi propinqvam & baſin coni minoris $\delta\varepsilon\gamma$ ut partem majoris $\alpha\beta\gamma$ excipientem, ita ut foramen uveæ CD ordinarie duarum linearum & $\alpha\beta$ ejusdem fere latitudinis obſervetur, $\beta\gamma$ ſex circiter lineas cum duabus tertiis, ac $\gamma\delta$ retinæ craſſities, tertiam lineæ partem æqvet. Qvemadmodum autem $\beta\gamma$, 6 linearum & duarum tertiarum, ſe habeat ad $\alpha\beta$, linearum duarum; ita $\delta\gamma$, tertia lineæ pars, ſe habeat ad $\delta\varepsilon$, adeoqve $\delta\varepsilon$ decima circiter lineæ pars foret. Supponendo vero, ſtrias ſeu fila ſangvinis exiliora parvorum ramulorum vigeſimam qvartam lineæ partem non tranſcendere, $\delta\varepsilon$ ad craſſitiem fili ejusmodi ut 24 ad 10 ſe habiturum, aut, ſi craſſities illa vigeſima lineæ pars ſit, ut 2 ad 1. Et per conſeqvens, ſi vaſculum aliqvod in ſpatio $\delta\varepsilon$ adſit, notabilem coni luminoſi portionẽ utrinqve tractulũ illum ſangvinis ſuperaturũ ad choroidem usqve, & ſi conus ille a ſtella qvadam producatur, hanc oculo non exciſuram, etiamſi oculum in uno & indiviſibili cœli puncto, ſatis longo tempore, figere liceat, qvale qvid ab oculi nimia mobilitate tamen vix expectandum. Imo, ſi forte oculus in punctum hoc dirigatur, & ſtella leviter tantum viſa ſit, impreſſionem, qvæ a viſione præcedanea remanſit, & illam, qvæ aliorſum momento poſt converſo oculo ſeqvitur, ſtellam illam exhibituram, qvaſi ſemper æqvalit er

liter viſam: Simili circiter modo ac carbo ignitus, celerrime in gyrum motus, ſemper inſtar circuli apparet, ideo qvod ſecunda hujus luminis impreſſio fiat, anteqvam prior extincta. Et per conſeqvens impoſſibile eſſe, aliqvid hujus defectus inter videndum percipi, aut ſtellam notabilem oculum elabi, ſi aliam lateralem qvis intueatur, qvamvis tunica vaſis pellucida refractionem ſimilem retinæ refractioni haberet. Aſt qvoniam materiam ſulphuream agnoſcat, adeoqve ejusdem refractio fere eadem cum cryſtallini refractione ſit, refractionem radiorum in tunica illa fieri, eosqve focum exilem in choroide, ſub parvo ejusmodi vaſe in puncto γ formare, qvamvis hoc non niſi qvartam lineæ partem, aut adhuc minus ab ea diſtet, ideo qvod differentia refractionis harum membranarum atqve retinæ vix ſenſibili exiſtente, radii, qvi verſus extremitates exiliores deflectunt, latera fluminum ſangvinis tenuiorum tranſeant.

Qvod vero objecta minora per interpoſitiones majorum ſangvinis fluminum oculum effugiant, hoc experimento evincit Mariottus. Circulum ſc. chartaceum album, cujus diameter pedem æqvat, ſecundum *figuram qvartam*, parieti obſcuriori affigit, cujus lateri dextro, ad pedum duorum diſtantiam chartulam minorem, probe illuminatam, cujus diameter pollicis tantum dimidii eſt, jungit, eam ad 4 pollices inferius collocando. Ab his chartulis decem aut plures pedes recedit, usqvedum, dextrum oculum ad viciniorem marginem chartæ majoris dirigendo, parvam amittat, ac dirigendo eundem ad marginem oppoſitam illam pariter perdat: Uno verbo augere ac imminuere hanc diſtantiam jubet, ac tentare, usqve dum oculum per circumferentiam chartæ majoris vertendo minor oculum ſemper elabatur, & videndo purum ad latus, v. g. verſus puncta QRST, eam denuo conſpiciat. Et tunc animadverti, qvod circa loca Y & Z, ſupra & ſub diametro illius circuli verticali, ſpatium tres pollices longum & 3 aut 4 lineas latum ſit, in qvod oculus directus chartulam parvam adhuc perdit: cujus rei cauſa non niſi truncis vaſorum *afb* & *edc figura prima* attribui poſſit.

Tab. III. Fig. 4.

Porro ut Choroideam non adeo incongruam, prout qvidem Perrault eam pronunciarat, ad videndi actionem eſſe demonſtret, diverſas hactenus ignotas in eadem per anatomen aliaqve experimenta exponit proprietates, eidem functioni maxime litantes. Sc. ejus ſuper-

ſuperficiem concavam non aſperam, ſed qvam læviſſimam, totam hanc pelliculam non craſſam, ſed tenuem, vaſa ſangvifera exiliſſima partibus ejus nervoſis ita intertexta eſſe, ut viſum turbare minime qveant, it. nigredinem ipſius ad viſionem perfectam abſolute neceſſariam exiſtere &c. Econtra retinam minus adæqvatum viſus organum videri, ex variis hujus conditionibus, v. g. craſſitie atqve mollitie huicqve intertextis vaſis ſangviferis, concludit.

Deniqve contra cauſas viſus in baſi nervi optici deficientis, a Perraulto recenſitas varia monet, v. g. præter viſcoſam ſeu medullarem ſubſtantiam & vaſa ſangvifera nihil aliud, adeoqve nec fibras, in retina reperiri, nihil lucis ſenſibilis per poſteriora & nervum opticum oculum ſubintrare: imo ſi ætiologiæ illæ veræ exiſterent, i. e. ſi faſciculus fibrarum baſin nervi optici oppleret, aut notabile lumen per oculi tergum ſubingrederetur, hæc in anteriore retinæ parte viſionem deſtruere.

INVENTA NOVA MACHINÆ AC NAVIS urinatoriæ: auctore Joh. Alphonſo Borello.

UT ſcientiis omnibus magis magisqve excolendis ſtrenue per Europam omnem, qvæ ſeculi noſtri felicitas eſt, viri docti incumbunt: ita non defuerunt etiam, qvi *urinandi artem*, utiliſſimam utiqve, & pretioſis qvibusqve ex imo maris fundo extrahendis inventam, novis excogitatis machinis perficere conati ſunt. Campanarum urinatoriarum ea in re uſus dudum innotuit, aliæqve ſunt ab aliis inventæ rationes, qvibus reſpirare ſub aqva homo poſſit. Aſt noviſſime *Joh. Alphonſus Borellus*, cum in eo ipſo *de Motu animalium* Opere, cujus extrema ſupra recenſuimus, modum, qvo ſub aqva libere piſces natant ac qvoqvoverſus moventur, accuratiſſime ſcrutatus eſſet, ſpeculando novum genus machinæ, qvo homo longo tempore non vivere tantum ſub aqva, ſed & progredi qvo velit, ac natare piſcium inſtar, aut inſtar cancri repere poſſit; navis item qva navigare ſub aqva commode poſſimus, conſecutus eſt. Nos, cum in paucorum adhuc manibus Borelli laudatum ſæpius Opus verſetur, non dubitavimus inventorum horum deſcriptionem ipſis Borelli verbis, una cum figuris hoc loco exhibere, rem omnem Curioſorum examini ſubjicientes.

Digitized by Google

Tab. III. Fig. V. *Machinæ conſtructio, qva homines demerſi intra aqvam poſſint per plures horas reſpirare & vivere.*

Fiat vas, ſeu veſica ænea, ſeu ſtannea BMHC diametro duorum pedum, qvæ caput A hominis continere poſſit ad inſtar galeæ, ſeu cubiculi, & ſtrictiori collo BC adhæreat ſcapulis, vertici, & ſupremo pectori, atqve funiculis circa collum æneum BC, ſtricte alligata veſte pellea caprina non penetrabili ab aqva; tunc homo ſic tectus, ſi intra aqvam demergatur, poterit per plures horas vivere, libere reſpirando aerem intra veſicam æneam BMHC incluſum, dummodo aer incluſus debitis temporibus renovetur, ut inferius declarabitur. Fieri vero debet fiſtula ænea curva IQKL, longitudine trium pedum, qvæ in inferiori intermedia curvatura burſam pelleam K annexam habeat, & duo extrema fiſtulæ orificia I, & L intra cavitatem veſicæ caput ambientis deſinant, ut in una anteriori I aer inſufflari debeat, altera vero L circa verticem hiet.

Ex hoc artificio duo bona conſeqventur: primo aer expiratus, & in fiſtulam inſufflatus in longo circuitu IQKL ab aqva externa refrigeratur, ſicut aer in tota vaſta veſica contentus ab ambiente aqva frigeſit. Secundo qvod, qvando ſtricto ore circa fiſtulæ orificium I intra eam aerem inſufflamus, non fit expiratio per nares, ſed ſolummodo per os, ut patet experientia; ergo ſi expiratio & ejectio ſpiritus fiat inſufflando aerem intra fiſtulam illam prælongam & retortam, neceſſe eſt, ut in illo circuitu guttulæ vaporoſæ adhæreant, & condenſentur in parietibus internis fiſtulæ, velut in pileo alembici contingit, & mox defluendo in burſam illam K excipiantur; hinc fiet, ut aer egrediatur ex altero fiſtulæ orificio L circa verticem, nedum refrigeratus, ſed etiam depuratus & exſiccatus; & ideo non excipietur per nares, & per os eadem illa portio aeris mox expirata calida, & madida, ſed alia diſtincta, jam refrigerata & purificata; ergo commodiſſime reſpiratio continuari poterit, ſaltem per horæ medietatem, abſqve periculo ſuffocationis.

Qvantitas poſtea aqvæ, qvæ cum vaporibus ab ore expiratur in horis 24, non ſuperat libram unam, ut Santonius obſervavit, & ideo a burſa illa commode excipi poteſt: nec te ſolicitum teneant fumi, & fuligines, qvæ ex poris capitis & faciei tranſpirant. Nam pueri, qvi hieme, tecto capite in lecto dormiunt, non ſuffocantur ab iisdem fuliginibus;

Digitized by Google

nibus;& proinde urinatores non lædentur ab iisdem fuliginibus in loco ſimiliter clauſo.

Qvia vero homines vivere non poſſunt, niſi aer incluſus intra veſicam æneam renovetur, oportet, ut in ſummo vertice vaſis adſint duæ fiſtulæ æneæ N & O valvulis vel epiſtomiis clauſæ, ut urgente neceſſitate homo ad confinium aeris accedendo qvousqve fiſtularum orificia N, O, extent, ibi apertis epiſtomiis per unum canalem P M O exſufflari, & ejici aer vetuſtus poſſit, dum per reliqvum canalem N novus aer circulari motu excipiatur, & mox clauſis epiſtomiis denuo demergatur.

Cæterum veſtis caprina debet habere formam qvam ſimillimam humano corpori, & artubus ejus, qvæ exacte uniri & aptari debet, cum ſuis chirotecis & ſoleis, ut commode motus & contrectationes fieri poſſint.

Inſuper vas æneum, ſeu veſica capiti imponenda in anteriori ejus parte 2, 3 inſertum debet habere vitrum ſpeculare conglutinatum farina calcis vivæ, & ovi albumine, ut homo videre poſſit ea, qvæ in fundo, & in medio aqvæ exiſtunt.

Nec obeſt pondus vaſis ænei, aut levitas aeris in eo incluſi. Nam facile totum compoſitum ex homine & vaſe reduci poteſt qvam proxime ad æqvilibrium cum aqva, additis novis plumbeis fragmentis, vel augendo molem incluſam aeris. Manifeſtum eſt igitur, qvod tali artificio poteſt homo intra aqvam demerſus diu reſpirare & vivere.

Modus, qvo homo eodem artificio ſub aqva pro lubitu moveri ac qvieſcere poteſt, inſtar piſcium. Tab. III. Fig. V.

Ut igitur nos in aqvam demerſi, ſimili machina uti poſſimus, portare nobiscum debemus grandem Syringam R S, cingulo D alligatam, ad inſtar gladii, qvæ molem aeris contineat æqvalem uni pedi cubico; hæc qvidem foraminulo S clauſo, & ferruminato, inſertum habeat cylindrum X V, cum ſuo epiſtomio T, exacte claudente rimas omnes laterales; idqve vite perpetua, cum ſuo manubrio Y trahi ad extra, & impelli ad intra poſſit, a qvo aer in Syringa contentus valde condenſari, & rarefieri poterit, qvod naturæ aeris non repugnat.

His præparatis ſupponamus, qvod homo A F cum caprina, qva induitur, cum cingulis & tegumento capitis æneo BGHC cum ſyringa R S, & aere incluſo, ſit minus gravis ſpecie, qvam aqva, ut emineat ſu-

Digitized by Google

pra aqvæ ſuperficiem aliqva pars galeæ M G; tunc additis fragmentis plumbeis, redigatur tota moles innatantis hominis fere æqve gravis ſpecie cum aqva, ut nimirum extet exigua verticis particula G. Et immiſſo epiſtomio T verſus S condenſetur aer incluſus T S in ſyringa, & proinde anterior ejus pars T Ω, qvæ aere prius replebatur, mox ab aqva occupabitur, & ideo moles ſyringæ cum epiſtomio minus ſpatium in aqva occupabit: qvapropter tota moles natantis hominis cum annexa ſyringa in aqva occupabit minus ſpatii, qvam prius; & proinde gravitas ejus ſpecifica augebitur, & ſic primo loco redigetur ad æqvilibrium cum aqva, & tunc ubiqve in medio profunditatis ejus homo qvieſcet: & ſi ulterius immiſſo epiſtomio T aer ſyringæ magis comprimatur, & major aqvæ copia in ea excipiatur, jam homo gravior ſpecie ipſa aqva redditus, ſponte lento motu cadet ad fundum. Econtra retracto epiſtomio T verſus R, & aere ſua vi elaſtica rarefacto, & expulſa aqva ex ſyringæ cavitate TR, fiet denuo homo minus gravis ſpecie, qvam aqva; & proinde ſponte ſurſum aſcendet, qvousqve aliqva pars ſummi verticis G M extet ſupra aqvæ ſuperficiem.

Jam non eſt neceſſe, ut fuſius inſinuemus, qvomodo homo per fundum aqvæ incedere ad inſtar cancrorum valeat; & ſi libuerit, remigio palmarum manuum, & pedum, ad inſtar ranarum, per aqvam natare poſſit.

Tab. III. Fig. VI.

Navis urinatoriæ fabrica & uſus.

Artificium erit ſimile præcedenti, qvo nimirum navis occupando in aqva ſpatium ſe ipſa æqvale magis, aut minus poteſt ſponte, ad inſtar piſcium qvieſcere in medio profunditatis aqvæ, aut ad fundum deſcendere, vel verſus ſuperficiem ſupremam elevari. Hoc fiet, ſi navis ACEG fundum EF perforatum fuerit in N, N, N; & utres caprini ON, ON &c. in navi contenti prono ore N aptentur, ut orificium cujuslibet utris N minutis clavis figatur, aut funiculis circa interna labra prominentia foraminum ſtricte alligentur, ut aqva per foramina ingreſſa ventrem cujuslibet utris replere poſſit, & neqveat per ſuturas, aut per interſtitia clavorum intra navem exſtillare aut diffluere. Facta tali præparatione patet, qvod qvando omnes utres ON, ON, in ventre navis contenti aqva repleti ſunt, tunc qvidem navis minus ſpatii in aqva occupat, qvam prius, & qvam ſit moles navis. Et proinde gravior ſpecie in ipſa aqva reddita eſt; ideoqve deſcendet navis ad fundum

non

Digitized by Google

non ſecus ac ſaxum: at ſi compreſſis utribus (vecte PO, vite aut alio modo) aqva per foramina N,N extra navim ejiciatur, tunc navis majus ſpatium in aqva occupabit, qvam prius; & tranſibit per æqvilibrium, & tunc qvieſcet in medio aqvæ; ſi vero deinceps levior ipſa aqva efficiatur, ſurſum aſcendet.

In tali porro navi aptari poſſunt remi VX, duplici pelle caprina ad foramina lateralia V,V, claviculis annexa, & ſtricte circa remos alligata, ut aqvæ ingreſſum in navi prohibeant: & hiſce remis ad inſtar pedum navis parum in aqva gravitans poterit impelli, & promoveri innixis vectibus remorum ſuper fundum arenoſum. Imo poſſumus alternatim eam leviorem ipſa aqva reddere, qvando ſublevata paſſus conficere debet.

Pro motu vero transverſali, remi habere debent palmas XZ flexibiles, ſimiles pedibus anſerum, & ranarum, ut ampliari poſſint ſolummodo, qvando aqvam retrorſum impellunt; & colligantur complicenturqve, qvando remi retrahuntur.

Sed forſan facilius navis inceſſus fiet, impulſæ, non a remis lateralibus, ſed ab unico ſolo remo flexibili, & reſiliente palmato, in puppi poſito, a cujus vibratione navis, ſicuti piſces a cauda impulſi, per aqvam commodius incedere poterit.

CLAUDII PTOLEMÆI HARMONICORUM libri tres, e Cod. MSS. Undecim nunc primum græce editi, a Joanne Wallis, SS. Theol. D. & Geom. Prof. Saviliano,
Oxonii, anno 1682. in 4.

EDiderat hos Principis olim Mathematicorum libros Venetiis anno 1562, cum *Ariſtoxeni Harmonicis*, Latio a ſe donatos, *Antonius Gogavinus*, *Gravienſis* (*Meibomio* in *præf.* ad *Nicomachi Geraſeni enchiridion harmonicum*, ex *Geſneri* & *Deſſelii Bibliothecis*, *Antonius Hermannus Gogava dictus.*) At, qvod nulla Muſices, græci ſermonis exigua cognitione tinctus, nullo præterea uſus judicio, laborem hunc ſumſiſſet, acrem incurrit *Meibomii*, in *præf.* ad *Ariſtoxeni Harmonica*, cenſuram. E cujus manu orbis eruditus, jam ab annis circiter triginta, ex qvo ſcilicet ſuum in emaculandis Veterum ſcriptis ſtudium,

Digitized by Google

editis græco & latino idiomate *Antiqvæ Muſicæ ſeptem ſcriptoribus*, eidem Meibomius comprobavit, *Ptolemæi* etiam *Harmonica*, græce hactenus nondum proſtantia, expectavit: qvippe qvæ ipſe cum *Bryennio*, Notis ſuis illuſtrata, modo memorata ad *Ariſtoxenum præfatione* diſerte erat pollicitus.

Cum vero præterlapſo tanto tempore adhuc lateret *Ptolemæus*, ſuæqve forte *Meibomium*, qvo minus promiſſis ſtaret, cauſæ retinerent; longa Eruditorum deſideria adimplevit celeberrimus Angliæ Mathematicus *Joannes Wallis*, Profeſſor Oxonienſis: qvi (editis Matheſi Univerſali, Arithmetica Infinitorum, Mechanica; Tractatibus, de angulo contactus & ſemicirculi, ſectionibus conicis, Cycloide & Ciſſoide, in Dialogum Meibomii de proportionibus; Elencho Geometriæ Hobbianæ; Hobbio heavtontimorumeno; Exercitationibus, de Cometarum diſtantiis inveſtigandis, reductione fractionum, Periodo Juliana; Grammatica Lingvæ Anglicanæ &c. præclaram dudũ famam adeptus) poſtqvam anno 1676 felici omnino opera *Archimedis Arenarium*, & *dimenſionem circuli Eutocii Aſcalonitæ commentario illuſtratam*, à mendis innumeris repurgata nitori ſuo reſtituiſſet, hæc Ptolemæi Harmonica, ex MSS græcis XI, non minore ingenio qvam cura recenſa, publico dedit nitidiſſima.

Conſtat autem vel Tituli indicio, argumentum horum librorum partem eſſe Veteris Muſicæ, circa Sonituum acumen & gravitatem occupatam. Atqve id qvod Harmonicæ proprium eſt, prioribus duobus explicat Autor: tertio vero, proferendis ſcientiæ hujus finibus latius evagatur, & animas humanas cum cœleſtibus corporibus, qvæqve illis accidunt, legibus ejuſdem cenſet, ſubjicitqve.

Primum porro librum a criteriis, qvibus Sonituum differentiæ judicandæ, Senſu & Ratione, exorſus: ab illo qvidem, prope verum; hac, accuratum judicium, beneficio Canonis Muſici, tanqvam inſtrumenti adjutorii, petendum eſſe pronunciat: diverſus ab Ariſtoxeneis & Pythagoricis, qvorum illi ſenſui; Hi rationi ſoli partes has deferebant. Inde ad cauſas acuminis & gravitatis ſonituum, diverſasqve horum ſpecies progreſſus: Sonos (ſonitus diſcretos) harmonicæ aptos, in Uniſonos, Conſonos & Concinnos diſtribuit, & Tetrachordi juxta tria Genera (Enarmonium, Chromaticum & Diatonicum) rationabiles diviſiones proponens, qvæ horum generum auribus maxime con-

congruant, ediſſerit. Toto vero ſparſim libro Sectarum ſupra dictarum hypotheſes, circa menſurandas definiendasqve conſonantias harumqve intervalla, & Generum Tetrachordorumqve diviſiones, impugnat.

Verſa inde methodo, Libr. II Generum memoratorum rationes ex ſenſus judicio derivat. Poſtea conſonantiarum (diapaſon, diapente, diateſſaron) ſpecies numero definit, easqve omnes Syſtemati disdiapaſon ineſſe docet: cui propterea ſyſtematis perfecti (magnitudinis ex omnibus conſonantiis compoſitæ) appellationem, ejusqve ſonis (numero qvindecim) nomina ſua tribuit. Mox contemplatione ad tonos (modos ſc. aut mutationes, qvibus integrum ſyſtema variatur) deducta, extremos eorum in Acutum & Grave intra diapaſon terminat, & qvot ſpecies ipſius diapaſon, tot numero tonos (Dorium, Phrygium, Lydium, Mixolydium, Hypolydium, Hypophrygium, Hypodorium) & eorum a proximis qvibusqve intervalla certa ratione conſtituit, nec per hemitonia tonorum numerum augendum contendit. Utqve, qva ratione ab invicem diſſideant Toni, tanto ſit liqvidius, ſingulos cum Sonis ſuis horumqve tum juxta Poſitionem (h. e. ſitum qvem in Dorio, Tonorum medio, obtinent) tum Poteſtatem, appellationes, ſingulis exhibet Tabellis. Qvalibus etiam, (de Monochordi Canonis veterum imperfectione qvædam præmittens) ipſam Canonis harmonici ſectionem, primo ad diapaſon in immutabili Tono, & ad ſingula Genera (Enarm. Chrom. Diatonicumqve, & horum ſpecies) juxta diverſos Autores; poſt in ſingulis Tonis, & ad ſingula cantici ſveta genera diſtincte exponit.

Ipſam tandem Facultatem Harmonicam L. III penſius contemplatus, inter mathematicas ſcientias refert, & conſobrinam facit Aſtronomiæ, ambas vero duabus ſororibus, Viſu & Auditu (cum utraqve circa motum occupetur: hæc, ſolo Viſu; illa, ſolo Auditu perceptibilem) genitas, atqve ab Arithmetica & Geometria enutritas. Cumqve ipſo judice neceſſe ſit, Harmonicam facultatem omnibus ineſſe, qvæ in ſe utcunqve motus habent principium; iis præſertim, qvæ naturæ ſunt perfectioris: in anima humana, corporibusqve cœleſtibus vel maxime putat conſpicuam. Unde illius tres partes tribus Conſonantiis, Intellectivam, diapaſon; Senſitivam, diapente; Continuativam (ἑκτικὸν μέρος: de qvo *Salmaſius* ad *Simplicium* p. 302, 306 & *Cicero* de finibus, ſub medium l. 5) diateſſaron; Virtutes, ſonis concinnis;

tria

ria virtutum in regno ſpeculativo & practico (illic Phyſicum, Mathematicum, Theologicum; hic Ethicum, Politicum, Oeconomicum) genera, tribus concentuum generibus (Enarmonio, Chromatico, Diatonico;) mutationes porro affectuum pro variis vitæ conditionibus, mutationibus concentuum ſ. Tonis, non inconcinno utplurimum ratiocinio comparat. Corporum vero cœleſtium motu deſignatum circulum, Zodiacum, perfecto reſpondere ſyſtemati contendit: in cujus (ex uno puncto, per diametrum, trianguli æqvilateri, qvadrati & hexagoni latera, ſecti) diviſionibus rationes harmonicæ univerſim omnes non uno modo contineantur. Ipſum porro ſtellarum motum, in longitudinem, motui ſonorum, aut tranſitui a gravioribus ad acutiores; in altitudinem, tribus concentuum generibus; in latitudinem, mutationibus ſecundum tonos: Aſpectus ad Solem, ordini Tetrachordorum; Sphæras tandem Planetarum ſonis ſtantibus perfecti ſyſtematis congruere pronunciat.

Hos *Ptolemæi* libros *Cl. Editor*, collatis ſumma induſtria Codicibus, dilucida non ſolum *Verſione*, in qva perſpicui fidiqve, non minus ac cauti Interpretis munere probe perfunctus eſt; ſed & *Notis* uberrimis, qvas aut variæ Codicum Lectiones (e qvibus potiorem ubiqve in textu ſectatus, reliqvas calci paginarum ſingularum ſubjecit) ſufficiebant, aut ipſe pro dexteritate ſua, Autori illuſtrando emendandoqve, ex ingenio proprio cenſuit adjiciendas, inſtruxit: ubiqve, cum de *Autore*, tum de Orbe literario præclare; in reſtituendis tamen Tabellarum, qvæ ſectionem Canonis multivariam exhibent, numeris miſerrime depravatis, omnium præclariſſime meritus: qvod, purgato hoc Augiæ ſtabulo, *Ptolemæi Harmonica*, ſummo (juxta *Meibomium*) judicio ſcripta, a ſe vero hic loci codicum vitio plane diverſa, non minori ſtudio & labore ſibi denuo reddiderit ſimilia, h. e. harmonica.

Subjunxit *Idem* his eruditisſimam *Appendicem*, *de Veterum Harmonica ad hodiernam comparata.* Ubi qvæ hac de re apud Veteres Muſicos (*Ariſtoxenum*, *Euclidem*, *Nicomachum*, *Alypium*, *Gaudentium*, *Bacchium*, *Ariſtidem*, *Qvintilianum*, *Martianum Capellam*) a *Meibomio* editos; *Ptolemæum* item, & nondum editos *Porphyrium* & *Bryennium* ſparſim occurrunt; præcipua, ſi non omnia, atqve ex *Boethio*, aliisqve nonnulla, in ordinem ita congesſit, ut uno velut intuitu, qvæ fuerit Veterum Harmonica, qvatenus ea ad nos deſcendit, ſummatim perſpiciatur: retentis ſimul Græcorum vocibus, & formulis loqvendi (qvaſi tot vocabulis Artis) adnotatis ſimul Autorum locis, unde ſunt deſumta. Qvæ omnia ita contulit cum hodierna Muſica, ut qvid utriqve commune ſit, utcunqve ſub diverſis loqvendi formulis, eruditus lector, Muſicæ hodiernæ non ignarus, facile intelligat.

❧ (o) ❧

Digitized by Google

N. III.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Martii, Anno MDCLXXXIII.

TITI LIVII PATAVINI HISTORIARUM Libri qvi extant: Interpretatione & Notis illuſtravit JOHANNES DOUJATIUS Anteceſſorum, Pariſienſium & Regiorum Profeſſorum Primicerius; juſſu Chriſtianisſimi Regis, in uſum Delphini. Tomis qvinqve.

Pariſiis, 1679, 1680, & 1681. in 4.

Per aliqvot hactenus annos diverſorum auctorum ſtudio, diverſo ſucceſſu adornati, Galliarum Delphini uſum præ ſe ferentes prodierunt præcipui Scriptores Latini veteres. Poſtqvam enim Illuſtrisſimus CAROLUS SANCTA MAURÆUS MONTAUSERII DUX, Vir domi & militiæ egregius, omnibusqve ingenii ac doctrinæ copiis inſtructus, poſt collatam ſibi Patricii, ſive Franciæ Paris, ſummam dignitatem, mandatumqve Normanniæ totius regimen, a Rege maximo unici præterea Filii inſtitutionem creditam & ſpes publicas commiſſas accepiſſet: Auctores veteres ad vitam recte componendam & comparandam eruditionem plurimum conferre intelligens: in uſum Sereniſſimi ſui Alumni, & Gallicæ Juventutis gratiam, iſtos novo habitu induendos duxit; ut amotis omnibus diſcendi moleſtiis, nihil admodum in iſtis relinqveretur, qvod Principem, & reliqvam Juventutem illuſtri loco natam, ab lectione eorum abſterreret, & ad vernaculas (qvæ qvotannis fere renovantur, & vix unqvam tamen Auctoris ſenſum ſcopumqve aſſeqvuntur, aut ad dignitatem ejusdem accedunt, ſemper ab ejus ratione modoqve recedentes) interpretationes invitaret. Igitur cum in iſtis multa supereſſe animadvertiſſet, qvæ qvanqvam ab interpretibus tractata, conjecturis tamen diſceptata & correctionibus variis in dubium vocata, obſcuriora adhuc eſſent, aut minus cohærentia,

Digitized by Google

aut non ſatis explicata, qvæqve adeo illuſtrari verbis aliis & explicari Notis oporteret: ut ad illos Auctores evolvendos facilior & mollior aditus haberetur, optimam rationem exiſtimavit, ſi ſervato contextu Auctoris cujusvis, ad optimos Codices a qvolibet præſtantisſimo Editore exacto, *Interpretatione* qvadam ſingula ejus verba, ubi res poſtulat, per alia propria & eandem vim habentia redderentur, obſcuris verbis expresſiora, translatis propria ſubſtituerentur, & omnis locutionis difficultas, qvæ ex verborum vel recondito ſenſu aut impeditiore ſitu oriri poterat, ſuffectis facilioribus aliis vocibus, iisqve in naturalem ordinem revocatis, tolleretur: porro adjectis qvibusdam *Notis*, iisqve brevibus, ſi qvid eſſet antiqvi moris, aut hiſtoriæ veteris, aut fabulæ, parumqve perſpecti ſermonis, perſpicuum efficeretur. Facit enim interpretatio, ut abditus verborum ſenſus perſpicuus reddatur; faciunt autem Notæ, ut obſcura illuſtrentur, & abſtruſæ res pateant. *Indices* præterea copioſos & ad ſuperſtitionem accuratos omnium omnino verborum ſubjici voluit; qvorum beneficio qvisqve locus in auctore qvolibet, modo aliqvod ex eo verbum ſuccurrat memoriæ, negotio facili reperiatur, vocumqve perpetuus uſus, prout freqvens ille vel raro occurrit, & ad eas inveniendas via ſtatim commonſtretur.

Ad hoc inſtitutum promovendum propoſitis amplisſimis præmiis invitati, qvicunqve intra Gallici regni fines literarum laude florerent: & ſelecti ex omni genere & ordine viri literati, fœminæ etiam nobiles in ſocietatem præſtantisſimi ſtudii hujus vocatæ ſunt; ingenia excitante, qvi ſublimiorem Principi ſuo doctrinam inſtillabat, qvemqve ad imbuendum excolendumqve virtutibus & literis Sereniſſimi Delphini animum vocaverat religio & ſanctitas ſua, ſcientiarumqve divinarum & humanarum cognitio ſingularis, & in ſvadendis qvæ recta ſunt incredibilis vis eloqventiæ, JACOBO BENIGNO BOSSUETO ante Condomienſi, nunc Meldenſi Epiſcopo: eademqve fovente, cui in regendis Delphini ſtudiis ſecundæ erant partes PETRO DANIELE HUETIO, Abbate Alnetenſi, conſummatæ eruditionis viro, editisqve in lucem ingenii monumentis clarisſimo; qvi in partem principalium ſtudiorum promovendorum adſcitus, perficiendis iſtis utilem navavit operam, & has commentandi rationes egregie juvit: adeuntibus ipſum, tanqvam omnis eruditionis ſoli-

ſolidiorisqve doctrinæ oraculum, horum Commentariorum auctoribus, ſi qva difficultas occurreret, qvam excellenti ingenio & doctrinæ ſumma vi tollere ipſe optime noſſet.

Horum ἐϱγοδιώκτων auctoritate & conſilio publicam lucem adſpexerunt Scriptôres Latini, qvos juxta ſeriem annorum, qvibus prodierunt, additis nominibus Commentatorum, hic recenſebimus:

L. Annæus Florus ab *Anna Tanaqvilli Fabri Filia*, 1674.
C. Saluſtius Criſpus a *Daniele Criſpino*, 1674.
P. Terentius a *Nicolao Camo*, 1675.
Phædrus a *Petro Daneto*, 1675.
P. Virgilius Maro a *Carolo Ruæo*, 1675.
Cornelius Nepos a *Nicolao Courtino*, 1675.
Vellejus Paterculus a *Roberto Rigueſio*, 1675.
Panegyrici Veteres a *Jacobo de la Baune*, 1676.
Cl. Claudianus a *Gulielmo Pyrrho*, 1677.
Juſtinus a *Petro Joſepho Cantelio*, 1677.
Q. Curtius a *Michaele Tellierio*, 1678.
Valerius Maximus a *Petro Joſepho Cantelio*, 1679.
M. Accius Plautus a *Jacobo Operario*, 1679.
M. Manilius a *Michaele Fayo*, 1679.
T. Lucretius Carus ab *eodem*, 1680.
Dictys Cretenſis & Dares Phrygius ab *Anna Tanaqvilli Fabri Filia*, 1680.
An. Manl. Sev. Boetius a *Petro Callyo*, 1680.
Sex. Pomp. Feſtus & M. Verrius Flaccus ab *Andrea Dacerio*, 1681.
Sextus Aur. Victor ab *Anna Tanaqvilli Fabri Filia*, 1681.
Aulus Gellius a *Jacobo Prouſtio*, 1681.

Horum præſtantiſſimorum Virorum & doctisſimæ Virginis exemplo, ad eandem formam TITI LIVII Patavini, Romanæ Hiſtoriæ Scriptorum principis, ſuperſtites Hiſtoriarum libros adornandos edendosqve, auctoritate Illuſtrisſimi Montauſerii Ducis, ſibi ſumſit *Johannes Doujatius* Anteceſſor Pariſienſis & Profeſſor Regius. Qvi cum Sereniſſimo Delphino ſeptenni literis erudiendo per ſesqviannum antea dediſſet operam, ab Illuſtriſſimo Præſide Octavio Perignio, primo ipſius ſtudiorum adjutore, qvem tanto muneri mors immatura ſubtraxerat, evocatus; ejusdem Celſiſſimi Principis ſtudiis porro prodeſſe

 hac

hac qvoqve in parte, & ipſius uſibus Livium auctorem eximium, cujus unius ingenium Populus Romanus par ſuo imperio habuit, accommodare officii ſui putavit. A Romulo igitur uſqve ad annum imperantis Auguſti alterum & vigeſimum, per annos ferme ſeptingentos qvadraginta qvatuor, *centum & qvadraginta libris* deductum Opus aggreſſus eſt *Interpretatione*, ſi qvando verba occurrerent (qvod raro tamen accidit) obſcuriora; & *Notis*, ubi res parum obviæ traderentur, illuſtrare. Nec temperare ſibi potuit, qvin aliorum Interpretum exemplo alicubi etiam extra indictas neceſſariæ explicationis lineas excurreret; dum aut varias lectiones compoſuit atqve expendit, aut Geographicis ſcrutandis eſt immoratus diutius, aut accuratius tractandis firmandisqve rebus dubiis inhæſit nonnunqvam. *Effigies* etiam Virorum maxime illuſtrium, qvorum Livius geſta deſcribit, e nummis aliisqve eruditæ vetuſtatis monumentis, qvoad licuit, ſuis ubiqve locis inſertas, vel Volumini ſubjectas, exhibuit. *Faſtos* magiſtratuum cuivis Decadi ſubjecit, annos etiam & magiſtratus ſummo in margine cujusvis paginæ allevit; in eorum ineunda ratione Carolum Sigonium ſecutus: qvi ad Marmorum ſeriem, qvæ in Capitolio poſita a Verrio Flacco fuerant, Faſtos ſuos digeſſerat, eorumqve lacunas, qvas temporum invexiſſet injuria, ſuppleverat, ſingulorum annorum geſta accurato ubivis ſtudio adjiciens: qvem poſtea ſecutus eſt Stephanus Vinandus Pighius, magiſtratuum omnium ſeriem, qva fieri potuit, tribus Voluminibus anno 1599 editis complexus. Ad ipſum conſtituendum *Textum* uſus eſt Codice vetuſtiſſimo Claudii Puteani, (qvem Gronovius jam antea evolverat) copiam iſtius e Regia bibliotheca faciente Præfecto clariſſimo Petro Carcavio: alios etiam veteres Codices ſubminiſtrantibus Illuſtriſſimo Joh. Jacobo Memmio e ſua, & doctiſſimo Stephano Baluzio e Colbertina Bibliotheca.

Cum vero longe maxima pars hujus tam ingentis tamqve egregii Liviani Operis, ingenti rei literariæ jactura, deperdita ſit, vixqve exigua ejus portio, & ex *qvatuordecim* Decadibus (in qvas faſtidioſam legentium ignaviam Livii centum & qvadraginta libros diſpeſcuiſſe veroſimile eſt) *tres* ſaltem & *dimidia* reſtent: huic damno aliqva ratione mederi ſtuduit Editor. Sane qvidem qvæ deſiderantur centum & qvinqve volumina an alicubi adhuc lateant, an prorſus interierint,

ierint, nemo facile dixerit; periiſſe tamen ea longe videtur veroſimilius. Eraſmus in epiſtola, Simonis Grynæi Livianæ editioni præfixa, ad Carolum Montioium, (qvæ eſt in Volumine Epiſtolarum Eraſmi Lib. XXVIII. epiſt. XV. edit. Londin. f. 1685, 1686) qvinqve priorum Decadis qvintæ librorum, anno 1531 e Monaſterii Lauriſſeni, vulgo Lorsſenſis, (Lorsheim) Bibliotheca erutorum occaſione, non optat modo ſed pene auguratur, fore ut hic Auctor totus & integer nobis aliqvando reſtituatur: *Qvanto plauſu*, ait, *excipi par eſt tantam Livianæ hiſtoriæ acceſſionem? Atqve utinam faxit Deus Opt. Max. ut hic autor totus & integer nobis reſtituatur. Ejus rei ſpem nonnullam præbent rumores per ora qvorundam volitantes: dum hic apud Danos, ille apud Polonos, alius apud Germanos, haberi Liviana qvædam nondum edita jactitat. Certe poſteaqvam haſce reliqvias præter omnium ſpem objecit fortuna, non video cur deſperemus & plura poſſe contingere. Atqve hic, mea qvidem ſententia, principes viri rem ſe dignam facerent, ſi præmiis propoſitis eruditos ad perveſtigandum tantum theſaurum ſollicitarent, aut etiam ad editionem perpellerent: ſi qvi forte ſunt, qvi rem publicæ utilitati paratam, gravi ſtudiorum jactura premunt abduntqve. Vehementer enim abſurdum videtur, homines ut parum auri argentive inveniant, tantis impendiis tantisqve periculis, ad ipſos pene inferos terræ viſcera perfodere: & hujusmodi theſauros tanto illis pretioſiores, qvanto corpore præſtantior eſt animus, prorſus negligere, nec ulla veſtigatione dignos judicare. Midarum hic animus eſt, non Principum.* Et vero anno ſeculi hujus decimo qvinto Bambergæ, Hectore Cotzavio Imperialis Eccleſiæ Decano Bibliothecam publicam recognoſcente ac transferente, inventa eſt a Johanne Horrione Societatis Jeſu Theologo prior pars libri XXXIII antea deſiderata; qvæ Venetiis primum cum Antonii Qværengii notulis, ac deinde Paderbornæ multo correctior anno 1617 prodiit. Præterea membranam palmulæ, qva pila luditur, a ſphæriſterii magiſtro injunctam, deperditorum qvippiam Livii continentem, ſe vidiſſe Doujatio narravit Johannes Capellanus, Vir celeberrimus. In Regis etiam Hiſpaniarum Scorialenſi bibliotheca nondum in vulgus editos qvosdam Livii libros haberi vulgo fertur. Conſtantinopoli vero in Turcarum Imperatoris regia integrum Livium extare, ex Imperatorum Græcorum bibliothecis, qvas inſtructisſimas fuiſſe nemo ignorat, ſuperſti-

tem, jam olim Petrus Vallius (Pietro della Valle) Epiſtolarum exotericarum Partis primæ ſeptima narravit: adjiciens, eum Codicem qvinqve millibus ducatonis Magnum Hetruriæ Ducem aliqvando redimere voluiſſe; Galliarum etiam Regis Legatum Sanſium, e gente Harlæa, decem millibus eundem animoſe licitum eſſe, ac citra dubium grandi hac æris ſumma iſtum obtinuiſſe a bibliothecæ in palatio Imperatoris Turcici cuſtode, ſi is invenire Codicem iſtum potuiſſet, qvem disjectum ferebat, cum exhiberi ſibi eundem Legatus cuperet. Qvo ipſo tamen vanitas narrationis hujus manifeſta & fides ſubleſta redditur. Ut adeo qvæ nuper modo percrebuit fama de Livio integro, a Baſſa qvodam Regi Galliæ pro immenſa vi auri qvam poſtulaverat oblato, eodem loco habenda ſit: nec magis e Græcia ab Oriente is ſperandus ſit, qvam a Septentrione ex inſulis Hebridibus & Orchadibus; qvarum in una, *Hiona* dicta, a Ferguſio Scotorum regulo, Alarici Gothorum Regis comite, cum Roma diriperetur, inde avectas & eo perlatas reliqvas Titi Livii Decades ſupereſſe, Paulo Jovio in Deſcriptione iſtarum Inſularum p. 77 non omnino vanum & irritum fuit viſum; qvi *certa iſtarum Decadum e tenebris erutarum exempla ad Franciſcum Galliæ Regem a Scotis transmiſſa* relatum ſe accepiſſe ibidem commemorat. Neqve ad Franciſcum olim, neqve hodie ad Ludovicum qvicqvam eorum perveniſſe, nova hæc Doujatii editio monſtrat: qvi grandes qvas ætatis injuria hominumqve incuria Livio invexere lacunas, nulla repertorum modo Codicum ope, a qvibus deſtitutus erat, ſed *Freinshemii* ſolius ingenii felicitate & doctrinæ copia, qva is, qvicqvid Livio perierat, in multis aliis veterum Hiſtoricorum libris varie diſperſum eruerat, collegerat & contexuerat, explendas putavit. Nam qvæ doctisſimus Vir Holmiæ anno 1649 minori forma ediderat Livianæ *Decadis ſecundæ ſupplementa*, Sereniſſimæ Sveciæ Reginæ nuncupata; in cujus Academia Upſalienſi Eloqventiæ & Politices Profeſſorium munus tum gerebat, ab eadem poſtea Holmiam ad Bibliothecarii & Hiſtoriographi functionem evocatus; reliqvarum item, *qvintæ* dimidiatæ, *ſextæ*, *ſeptimæ*, *octavæ*, *nonæ*, & prioris partis *decimæ* Decadum ſupplementa Argentorati anno 1654, & iterum 1662 excuſa, ita recudi curavit Doujatius, ut ſecundam Decadem a Freinshemio ſcriptam primæ Livianæ in *primo* novæ hujus editionis Tomo ſubjecerit: qvinqve vero, qvas diximus, reliqvas Decadas

Digitized by Google

eadas Freinſhemii ſtudio elaboratas,& jam antea editas, eum in locum, ubi Liviana deperdita ſunt, repoſuerit, & *qvarto* Tomo incluſerit; iis, qvæ nondum editæ extabant, ex Freinſhemiana hæreditate redemtis, dimidiatæ *decimæ* & integrarum *undecimæ, duodecimæ, decimæ tertiæ,* & *decimæ qvartæ* Decadum ſupplementis in *qvintum* Tomum diſpoſitis & nunc primum evulgatis: adjectis margini ſectionem in capita notantibus numeris; argumentorum item ſummariis, & indicatis Auctorum locis, ex qvibus, qvæ narrat, depromſit Freinſhemius. Ut adeo centum & qvinqve Livii libros deperditos Freinſhemio ſuppletos debeamus; Doujatio autem acceptum ferendum ſit, qvod poſtremi eorum qvadraginta & qvinqve, qvi ab annis bene multis in obſcuro delituerant, nunc eruditorum manibus volvantur. Ipſius etiam induſtriæ lacunas *ſub initium libri XLI* ejusqve *ſub finem capitum 18, 19, & 20; libri XLIII poſt caput 3, & in fine libri; libri XLIV ſub finem capitum 30, 32, 34, 35, 40, & extremo eodem libro; libri XLV ſub finem capitis 14, 21, & 39,* adhuc extantes, qvas Freinſhemius ſupplere neglexerat, ipſe autem Tomo III, p. 731. ſeqq. reſtitutas exhibet, expletas debemus: ejusqve beneficio integritatem Livio redditam, & in unum corpus redactum hunc totum Scriptorem literario Orbi gratulamur.

HISTOIRE DU REGNE DE MAHOMET II Empereur des Turcs par le Sieur Guillet;

ſive

Hiſtoria Regni Mahometis II Turcorum Imperatoris, G. Guilleti: Tomi duo, Pariſiis, 1681. in 12.

De rebus Turcorum optandum eſſet, ut Turci ſcriberent: non tam ad explendam curioſitatem noſtram, qvam ut aliqva ferocisſimæ gentis ad literas propenſio, mitigandorum morum ſpem faceret. Hæc enim ex cultura ingeniorum concipi poteſt, qvod exemplis aliarum nationum apparet, qvæ feritatem non prius mutarunt, qvam ſtudiis humanioribus emollirentur. Sed manet Turcis antiqva barbaries, ut ſpreta literatura, unice armis, & premendis dura ſervitute populis incumbant. Inde eſt qvod nullam memoriæ ad poſteros, aut exteros, per literarum monumenta propagandæ, curam ha-

habeat gens cæteroqvin ſuperbisſima; ſive factorum conſcia, & præſentibus contenta, ſive hanc operam nobis, ut otioſis, relinqvens, ut ipſi prædicatores acceptorum damnorum ſimus, ſcribamusqve non modo de victoriis illorum, ſed & de noſtris vitiis & erroribus, qvibus non minus aucta eſt res Turcica, qvam ſua virtute. Juſtus ergo vindex Deus, per annos fere mille, truculentos iſtos hoſtes continuis ſucceſſibus in populum Chriſtianum, religionis nomen jactantem, vim deſerentem, armavit & fovit, & nunc qvoqve ad fines noſtros minitantes & inſultantes perduxit, ut metuendum ſit, eadem nos paſſuros eſſe, qvi eadem cum majoribus noſtris peccamus. Certe comparato cum noſtris temporibus, illo Chriſtianorum ſtatu qvi fuit ante annos hos ducentos, aut paulo plures, ovum ovo vix ſimilius reperiemus. Conſtabit id ex Auctore hoc Gallo, qvi tempeſtive ad interrumpendum lethargum noſtrum, ex ſcriptoribus illius ætatis hiſtoriam *Mahometis ſecundi* compoſuit, duobusq; non magnis tomis complexus eſt: ſtylo, qvantum de lingva peregrina judicare valemus, eleganti, commodo ordine, ſententiis opportunis. Diviſit opuſculum in libros VII. Incipit ab ortu Mahometis hujus, qvi incidit in Annum Chr. 1430; finit Anno 1481, qvo flagellum hoc Aſiæ atqve Europæ, in medio rapinarum curſu, fato ſuo ſuccubuit: Eo qvidem ipſo tempore, cum occupata per ſuos Hydrunte Calabriæ urbe, Italiæ excidium intentaret, tanto tunc terrore repletæ, ut Pontifex Romanus alteram ſedis translationem in Avenionem meditaretur. Infremuit autem moriens Tyrannus, eripi ſe deſtinatis, idqve in inſcriptione ſepulchri teſtatum relinqvere voluit, tacitis omnibus, qvæ per annos triginta, felici ſcelere, perpetraverat, hoc tantum qveſtus: *Conſtitueram Rhodum expugnare, & ſuperbam Italiam.* Nihil illi erat, *duo Imperia,* Cæſarei nominis axiomate decorata, *Regna duodecim, Urbes* alicujus nominis *ducentas*, interqve eas *Conſtantinopolin* & *Trapezuntem*, coercuiſſe aut ſubjugaſſe. Sed hæc facili negotio, & jucunda lectione peti poſſunt ex ipſo auctore, qvi non facundiæ tantum, ſed & eruditionis non vulgaris, & peritiæ militaris ſpecimina dedit. In additionibus vero Tomo ſecundo adjectis, Lectoribus ad intelligendas phraſes de re bellica & nautica, commendat tractatum ſuum: *De artibus viri militaris, aut Dictionarium Eqveſtre. Des Arts de L'homme d'Espee, ou du dictionnaire du Gentilhomme.*

HISTOIRE

HISTOIRE DU CALVINISME PAR MONſieur Maimbourg:

ſive

Hiſtoria Calviniſmi Ludovici Maimburgii.

Pariſiis, 1682. in 12.

PRimus eſt hic liber, qvem Auctor edidit, poſtqvam titulum *Societatis Jeſu*, qvo uſus in aliis ſcriptis ſuis fuerat, depoſuit: unde nata ipſi Præfationis ad Lectorem occaſio, qva & libros qvosdam ſuos Pontificia cenſura notatos, & ſeipſum juſſu *Innocentii* XI, ex Societate (cujus membrum per 55 annos fuerit) ejectum commemorat. Qveritur autem, qvod non potuerit, ſæpe licet obſecrans, eam impetrare gratiam (qvæ tamen ne *Luthero* qvidem denegata fuerit) ut ſibi indicaretur, qvid peccaſſet. Applicat ſibi inde dictum Apoſtoli: *Nihil mihi conſcius ſum.* Examinaſſe ſe ait Conciones, qvas per annos fere triginta, *Lutetiæ* præſertim habuerit, & qvæ, poſtqvam a concionando deſiiſſet, per annos decem aut duodecim ſcripſerit. Provocat ad Sermones, ad Epiſtolas, ad Tractatus breves de controverſiis, & ad Libros Hiſtoricos, omnia typis vulgata, qvod ſemper locutus ſit, & ſcripſerit ad normam Eccleſiæ Romanæ & legum Regni inviolabilium, qvodqve auctoritatem *S. Sedis* & *Pontificis* extulerit, qvantum per *Evangelium, Concilia*, & *Patres* licuerit: vixiſſe etiam ſe honeſte & moribus inculpatis. Subjungit tamen ex eodem Apoſtolo: *Sed non in hoc juſtificatus ſum.* Eſſe nempe Sanctiſſimo Patri majus & penetrantius lumen, etiam qvando non pronunciat ex Cathedra, qvam ſibi. Potuiſſe illum perſpicere, qvæ Auctor non viderit, & qvoniam ita placeret Pontifici, velle ſe reum eſſe, etiamſi neſciat cauſam, & credere, qvod in præſens expediat, impoſitam pœnam a ſe ſubiri. Regem qvidem pro juſtitia & bonitate perpetua patrocinium ſibi præſtitiſſe, qvia non fuiſſet indicatum (ut promiſſum fuerit) qvid peccaſſet, ideoqve impediviſſe Decreti executionem ultra annum, ita ut in ordine Jeſuitico ut antea remanſerit. Conſtituiſſe ſe vero tandem, obedire pleniſſime Pontifici, & paci ſeipſum ſacrificare, ut Jeſuitas gravi moleſtia liberaret, ſeqve in qvietem aſſereret. Venia itaqve ipſius

Regis paruiſſe ſe Decreto Præpoſiti generalis Jeſuitarum hac formula concepto: *Obſeqventes Juſſui & mandato S. S. D. N. Innocentii XI, Patrem Ludovicum Maimburgium ex Societate noſtra dimittimus & pro dimiſſo ab omnibus habendum eſſe declaramus.* Cum igitur jam juſſu Pontificis & permiſſione Regis Jeſuita amplius non ſit, futurum ſe profitetur, qvem eſſe Rex velit, eiqve majori qvam unqvam zelo & libertate ſerviturum. In dedicatione vero ad Regem, omiſſis Panegyricis, qvibus alii invictam vim armorum & prolatos juſto titulo, ut ait, ad Rhenum usqve Regni terminos, conceſſamqve Europæ, incomparabili moderatione ſucceſſuum, pacem, ſplendide & facunde proſecuti ſint; majus aliqvid & immortalitate dignius ad gloriam Regis præſtiturum ſe eſſe exiſtimat: *Calviniſmum* nempe deſcribendo, id eſt, omnium qvos Gallia unqvam habuerit, hoſtium ſæviſſimum & terribiliſſimum, qvi olim furiis & impietate *Proteſtantium* extrema bellorum civiliū mala patriæ intulerit. Hunc vero jam inermem, dejectum, humilem ad pedes Regis jacere, imo ad nihilum fere redactum & agonizantem deprehendi. Qvod qvomodo Rex obtinuerit, non hic tantum, ſed in fine libri pluribus exeqvitur. Debere autem plurimum Eccleſiam Gallicanam & Clerum Franciæ, alio etiam nomine, incomparabili pietati Regis, qvi precibus illius in negotio *Regalium* plus, qvam olim ipſe *Ludovicus Sanctus* indulſerit, utut hic ingenti zelo Eccleſiæ commodis faviſſet, & ejus jura & libertatem maſcule defendiſſet.

Opus ipſum libros ſex complectitur, qvorum *primi* Exordium memorabile eſt. Scribit enim Auctor, ſe poſt editam *Lutheraniſmi* hiſtoriam (de qva cum tempus Actorum noſtrorum præcurrat, hic nihil annotamus) demonſtraturum eſſe, qvemadmodum hæreſis illa funeſta fœcunditate aliam pernicioſiorem produxerit, qvæ anteqvam armis, ut hodie, exueretur, plus mali *Galliæ*, qvam illa, utut furioſa, *Germaniæ* intulerit. Omnem enim rabiem, qvam rebellio, perfidia, avaritia, impietas, crudelitas, deſperatio, aliiqve affectus turbulentiſſimi & ſæviſſimi, ſceleratiſſimis priorum ſeculorum hominibus inſpiraverint, tempore avorum & patrum per Calviniſmum eo fine fuiſſe exercitam, ut ferro & igne in ruinis religionis & Politiæ ſtabiliretur. Monumenta igitur ſuperba hæreſeos hujus in hiſtoria eſſe, *qvatuor* magna & ordinata prælia, *ducentos aut trecentos* conflictus cruentiſſimos,

Digitized by Google

ſnos, pleraſqve ex pulcherrimis urbibus captas, direptas, everſas: diruta templa; ſtatuas Sanctorum capitibus truncatas; ſepulchra Regum violata; exteras copias in Regnum invectas; Reipublicæ ſpeciem in Monarchia extructam,& plus qvam *decies centena Gallorum millia*, incognita cauſa,variis& horrendis tormentis enecata. Ex qva Auctoris propoſitione (qvam inſtituti memores referimus, non examinamus) de ſeqventibus totoqve libri ſtylo judicium fieri poteſt. Habetur autem libro hoc primo narratio rerum ab anno 1520 usqve ad annum 1543 geſtarum, primaqve Calviniſini tum in Helvetia, tum in Francia, regnante Franciſco I, origo recenſetur. Ubi ut alia taceamus,cum *Johannis Calvini Noviodunenſis* vitam Auctor deſcribit, *Luthero* doctrina inferiorem eum fuiſſe aſſerit, ſtylo elegantiorem. Dogmata prope omnia, præterqvam de S.Euchariſtia, ex Luthero hauſiſſe. Utrumqve multum debere *Waldo*, *Wiclefo*, *Huſſo*. Peccaſſe Calvinum gravius & imprudentius in eo, qvod religioni *omnem ornatum, ſuccum, & unctionem*,ut loqvitur, detraxerit,& eam in ſceleti formam redegerit; rejectis omnibus, qvæ per ſenſus recepta, mentem hominum a viſibilibus ad Deum inviſibilem elevare poſſunt; Idqve jam ipſos Calvinianos factum nolle.

Librum II ab Hiſtoria executionis truculentæ adverſus Merindolienſes, Valdenſium reliqvias, anno 1545 peractæ, & ab aliis, etiam Catholicis ejus temporis Scriptoribus improbatæ, (qva fatente Auctore, 3000 hominum omnis ſexus & ætatis ferro, igne & tormentis enecata fuerunt, ſexcenti validiores in nexum ad remigia triremium dati: exuſtis 900 domibus) auſpicatur, culpam in miſeros fere totam, aut aliqva ex parte in militum licentiam transferens, executores vero excuſans,eoqve a Thuano & Duplexio, qvibus dicam ſcribit, diſſentiens. Pertexit poſtea hiſtoriam increſcentis ſub *Henrico* II & *Franciſco* II Calviniſmi, ad annum usqve 1560; qvo *Catharina Medicæa* Regis mater ad Regni gubernacula admota eſt, recenſetqve qva ratione, cum Regina *Navarro* & *Condæo* Regii ſangvinis Principibus Calviniſmum profeſſis, & *Coliniis* fratribus, potentibus ejus ſectæ viris indulgeret nimium, majus robur malum hoc acceperit.

Lib. III facta ad res Scoticas digreſſione, qvomodo natus in illo Regno Calviniſmus fuerit, commemorat; ubi cum ad miſerandum

Mariæ Stuartæ Scotiæ Reginæ, qvam mire extollit, obitum Hiſtoriam deduxiſſet, ex nuper edito libro rerum Belgicarum *Auberii Maurerii* repetit, Gallicos Legatos, qvi pro liberanda Maria apud Eliſabetham publice interceſſerint, clandeſtinis ſuggeſtionibus mortem ejus ſvaſiſſe. Inde in Galliam regreſſus pergit exponere, qvomodo Regina a *Condæo* & *Colinio*, *Admiralio* ſeu Maris Præfecto, etiam ipſo *Anna Momorantio* (qvem *Conneſtabilem* vocant) Catholico licet, inducta, cum *Antonio Navarræ Rege* Gubernationem Regni partita fuerit, tanta cum Hugonotorum elatione, ut in arce ipſa regia Fontis bellaqvea conciones ſuas habuerint; Montlucio etiam, Epiſcopo, hæreſin prædicante. Porro de Triumvirali fœdere inter Ducem Guiſium, Annam Mommorantium, & Jacobum Santandreanum Mareſchallum inito, ac Hugonotis oppoſito: de Edicto menſe Julio anno 1561 ex ſententia Parlamenti contra Hugonotas promulgato, ſed conniventia Magiſtratuum, & Cancellarii inprimis Hoſpitalii eluſo: de Colloqvio Poiſſiacenſi Reginæ auſpiciis inſtituto, ſed re infecta abrupto, non ſine invectivis in Theodorum Bezam, uberius diſſerit; libroqve finito additamentum annectit, pag. 263, ubi de rebus Scoticis & Anglicis egerat, inſerendum; conciliationem *Eccleſiæ Anglicanæ* cum *Romana*, tum ex argumentis aliis, tum ex declaratione ſeu profeſſione fidei, a *Ducis Eboracenſis* uxore primi matrimonii, paulo ante mortem anno 1670 edita, qvam Gallico ſermone exhibet, ominatus.

Libro IV exhibet geſta ab anno 1562 ad 1564; cumqve de novo Edicto d. 17 Jan. anno 1562 in Hugonotarum gratiam condito; Navarri Regis ad Catholicos tranſitu; Reginæ in alendis factionibus ſubdolo ſtudio diſſeruiſſet: ſenſim ad civilium Galliæ bellorum Hiſtoriam, qvorum culpam omnem in novum Proteſtantium Evangelium conjicit, progreſſus, occupatum a Condæo Hugonotarum ductore Aurelium; Rothomagum, in cujus obſidio Rex Navarræ ex vulnere obiit, a Catholicis obſeſſum, captum & crudeliter direptum; pugnam Drocenſem; obſidionem Aurelii, in qva Dux Guiſius a ſicario, qvem ab Admiralio Colinio immiſſum ſtatuit Auctor, trucidatus occubuit; primamqve pacem Edicto Martii anno 1563 compoſitam, ſed a Pontifice Romano ſumme improbatam enarrat; ac ſub libri calcem Calvini, anno 1564 extincti, elogia vituperiaqve fuſius proſeqvitur.

Libro V novorum motuum occaſiones, & eventum ad annum uſqve

Digitized by Google

uſqve 1569 exponit, & qvomodo Regina Hugonotis olim addicta, ad Catholicorum partes palam nunc tranſierit, ac habitis cum Legato Pontificio in urbe Avenionenſi, & Bajonæ poſtea cum Duce Albano colloqviis, Hugonotas in ſuſpicionem conſpirationis adverſus ſe initæ adduxerit, recenſet; ad Belgicorum etiam motuum Hiſtoriam digreſſus. Inde tentatam a Condæo Metim: irritos judicioqve Auctoris impios Condæi & Colinii de Rege cum tota familia intercipienda ad Meldas conatus: circumſeſſam a Condæo Lutetiam, prælium qve ad ſuburbia, qvo Coneſtabilis Mommorantius cecidit, victoria tamen penes Catholicos fuit, commiſſum: ſuppetias Condæo ex Germania a Friderico III Electore Palatino ſubmiſſas: collectum contra pro Rege a Johanne Guilhelmo Saxone (qvem male filium Auguſti Saxoniæ Ducis vocat, cum filius fuerit Johannis Friderici Electoratu a Carolo V exuti, Sereniſſimæ Familiæ Vinarienſis progenitor) eqvitatum: pacem inde anno 1568, metuente Rege, ne exercitus a Joh. Guilhelmo Saxone adductus ad Hugonotas tranſiret, cum Hugonotis initam, ſed eodem anno, qvod Rupella præſidium Regium admittere Condæi & Colinii patrocinio ſubnixa abnueret, abruptam: prælium deniqve anno 1569 ad Carnacum commiſſum, qvo Princeps Condæus, cum captivum ſe jam dedidiſſet, non excuſando facinore occiſus eſt, uberius enarrat.

Libro VI refertur inſtauratio belli, duce Colinio, poſt mortem Condæi facta, adjuto iterum copiis Germanorum a Friderico Palatino ſubmiſſis: Obſidio *Pictavii* fruſtra ab eo tentata: Clades deinde Proteſtantium ingens ad *Montconturium*, menſe Octobri anno 1569 ſecuta; qva non obſtante, Regina mater pacem cum illis denuo iniit menſe Auguſto anno 1570, nec minus illis, ut Auctor tradit, indulſit, qvam ſi victores fuiſſent. Non enim tantum libertas exercitii religionis extenſa eſt ad plura loca, ſed & urbes munitæ qvatuor, inter qvas *Rupella*, pro ſecuritate traditæ. Fatetur tamen Scriptor, non bona fide verſatam eſſe in hoc negotio Reginam, ſed id egiſſe, ut Proteſtantes aut eorum proceres per inſidias opprimeret, idqve anno 1572 in famoſa illa *Pariſienſi laniena* effectui dediſſe, inſtigato Rege filio, adverſus Colinium inprimis, ſed ita, ut crudelis impetus de perdendis ſimul omnibus, qvem efferata mente Rex conceperat, impediri poſtea non poſſet. Culpat igitur hanc ſævitiam, & concedit,

cædem nocentium & innocentium promiſcue toto fere Regno expreſſo Regis juſſu perpetratam, excuſari non poſſe. Commemorat etiam mortem *Johannæ Navarreæ*, Reginæ, qvæ ad funeſtas illas filii Henrici, poſtea Galliæ Regis, hoc nomine Qvarti, nuptias, Lutetiam venerat. Accidit autem illa ante lanienam, menſe Junio, non ſine ſuſpicione veneni, qvam tamen Auctor, qvantum poteſt, diluit: Nec laudibus ſummarum virtutum hanc Reginam fraudat, impacta tamen hæreſeos nota, qvam fervente zelo & cum crudeli Catholicorum perſecutione profeſſa eſſet; cæterum fere ſola iis moribus, ut *bona Calviniana* dici potuerit; cum reliqvi, excepto Colinio, qvi eſſent, aut qvid crederent, ignari, nullam religionis aut pietatis curam haberent. Qvem eundem animum in Aula regia corruptiſſima, etiam Catholicis, nec aliam inter utrosqve differentiam fuiſſe ſcribit, qvam qvod hi Miſſas, illi conciones freqventarent. Recenſet poſtea & ſumma laude extollit factum Epiſcopi *Lexovienſis (Liſieux) Johannis Hennuyeri*, qvi cædem Proteſtantium, Præfecto regio mandatam, auctoritate & facundia ſua impedierit, eo cum ſucceſſu, ut hoc beneficio permoti hæretici illius loci, omnes ad Catholicam religionem ſponte redierint. Sed, cum poſt annum 1572 multa ad noſtra tempora narranda ſupereſſent, & de Calviniſmo, i. e. doctrina ipſa parum, de Eccleſiarum illarum conſtitutione, & ritibus nihil plane, qvod Lectores expectare potuiſſent, dictum eſſet; hic tamen ſubſiſtendum & reſpirandum ſibi eſſe ſtatuit Auctor, ſcopum ſuum uti videtur aſſecutus, qvem ex *epilogo* operis, dedicationi & exordio reſpondente, non difficile eſt clarius intelligere.

Occaſione enim ab Epiſcopi hujus facto ſumta, Axioma & regulam extruit, *Etſi hæreticos ſummo jure fas ſit ſupplicio afficere, idqve Calvinus exemplo Michaelis Serveti, Genevæ capite plexi, ipſe probaverit, nihil tamen effici iſto rigore.* Demonſtrat hoc ſecutorum temporum, poſt lanienam Pariſienſem, hiſtoria breviter relata. Proteſtantes nempe adeo irritatos fuiſſe, ut pacificationi nulli fiderent, ſed urbes Regni munitiſſimas occuparent, ſummaqve cum pertinacia defenderent. Poſt Caroli IX mortem ſub *Henrico* III, qvoniam alia remedia non viderentur ſupereſſe, *Ligam* illam ſive unionem, ſub prætextu religionis, ſed alio longe fine initam fuiſſe, cum ſummo rei Catholicæ detrimento: odioſam etiam exteris, Regiqve demum ipſi, qvi ejus faſti-

faſtidio conſpulſus fuerit, ut Proteſtantium auxilia imploraret, exitioſam. Semper deinde victos fuiſſe Catholicos, auctam vero Proteſtantium ſecuritatem & potentiam, donec ab Henrico IV ſerio licet ad Catholicam fidem converſo, Nannetenſe edictum anno 1598 impetrarent. Rebellaſſe qvidem poſtea, ex ingenio hæreſeos, & a Ludovico XIII poſt expugnatam præſertim Rupellam, armis exutos, in eum recidiſſe ſtatum, in qvo non aliis qvam ſibi nocere poſſent; manſiſſe tamen errores altis radicibus nixos; Atqve ſic conſtare, debilitari hæreticos poſſe, ſed non hæreſin, cujus vis ſubrui non niſi animarum converſione poſſit. Hanc igitur gloriam a Deo reſervatam eſſe ſcribit *Ludovico Magno*, qvi efficacioribus mediis, qvam qvæ per integrum ſeculum in Gallia adhibita fuerint, ita depreſſerit hanc ſectam, ut jam debilis & langvens, manifeſte ad finem ſuum tendat. Tenuiſſe Regem medium inter rigorem & indulgentiam, egregieqve temperaſſe juſtitiam & clementiam. Deſtruxiſſe primum templa, contra edicta ædificata. Prohibuiſſe cœtus in locis, qvæ edictis non fuerint permiſſa. Abſtuliſſe malis Catholicis libertatem tranſeundi ad Proteſtantes; his vero ſemel converſis, reditum ad priſtinos errores. Obſtetrices non niſi Catholicas ideo tolerare, ut infantes baptiſmo in caſu neceſſitatis illarum miniſterio ſervari poſſint, cum id negent ſuæ ſectæ mulieribus Calviniani. Fruſtra hæc & injuſte pro perſecutionibus haberi. Neqve enim dirui alia templa, qvam qvæ contra edicta fuerint extructa; ſublata qvidem eſſe tribunalia partita inter Proteſtantes & Catholicos, ſed ob abuſum. Nullis edictis permiſſum Catholicis, ut Calviniſmum profiterentur, ſed Hugonotis tantum eum jam profeſſis conceſſam religionis libertatem. Et Edicta ipſa urgente neceſſitate temporum & ob certas cauſas condita fuiſſe, qvibus ceſſantibus ipſa qvoqve expirent, & valere debere Hoſpitalii Cancellarii dictum, qvo Edicta illius temporis, Proteſtantium gratia condita, defendebat; *Edicta nempe ſive Leges temporibus accommodari debere, non tempora legibus.* Dein etiam contraventionibus plurimis meruiſſe Proteſtantes, conceſſionibus omnibus privari, ſed Regem adeo benignum eſſe, ut etſi devictis omnibus, qvi contra ſummam ejus potentiam conjuraverant adverſariis, non injungat tamen Proteſtantibus ſubditis ſuis, qvod Principes ejus ſectæ, Rege in omnibus longe inferiores, Catholicis in ſua ditione faciunt, nempe ut exercitio

publico

publico careant, qvod Rex omni jure, per modum retorſionis facere poſſit. Qvod ſi regeratur, tutius concedi libertatem religionis Proteſtantibus, qvia non credunt, Pontifici jus eſſe Reges ob hæreſin deponendi, id qvod tamen Catholici doceant; reſponderi: Calvinianos in Reges Galliæ non ſemel conſpiraſſe, ut conſtet exemplo conjurationis Amboſianæ, & qvæ ad Meldorum oppidum tentata ſint, itemqve ex pactis inter Hugonotos & regni hoſtes pro tollenda Monarchia & erigenda Republ. initis. Deinde non credi in Gallia, Pontifici jus eſſe in Reges animadvertendi, aut ſubditos juramento fidelitatis abſolvendi: Reges enim Galliæ proteſtari contra hæc aſſerta, ut probaſſe ſe dicit exemplo Caroli IX, apud Pium IV pro Regina Navarrea, ut libro IV dixerat, hæretica licet, qvam ille excommunicatam ditione inſuper exuere nitebatur, proteſtatione ſolenni intervenientis. Itaqve Regis gratia fieri, qvod Proteſtantes in locis aſſignatis religionis & diſciplinæ ſuæ uſum retineant, qvamqvam per edicta amplius non obligetur, ceſſante ratione & tempore. Agere igitur Regem juſto qvidem zelo, ſed ſpiritu amoris, ut leniter ad religionem revocentur, qvam majores eorum infeliciter deſeruerint. Animari autem Regis induſtria Epiſcopos, ut probos & doctiſſimos Miſſionarios etiam in abditas Alpium valles ablegent: erogare inſignes pecuniæ ſummas in converſos pauperes: legibus etiam converſionem promovere; cumulare reſipiſcentes gratia & beneficiis, ſed omnem ſpem ad dignitates & munera obſtinatis auferre. Hinc tanto cum ſucceſſu immenſam multitudinem qvotidie hæreſin abjurare: reliqvos etiam, ſpecioſioris prætextus cauſa, jam ipſos deſiderare, ut ſecundum doctrinam Evangelii, *compellantur intrare*. Longe itaqve plus præſtitum eſſe ſtatuit Regis lenitate & juſtitia, ſine turbis & tumultu, qvam omnium prædeceſſorum armis aut ſuppliciorum rigore. Concludit tandem ſperandum eſſe, Deum labores Regios in pace non minus proſperaturum, qvam in bello; futurumqve, ut incendium Calviniſmi, qvod tantas Galliæ ſtrages intulerit, & ex qvo vix fumus ſuperſit, brevi tempore prorſus extingvatur: Ut ita una lege ſub una Monarchia Chriſtianiſſimi Regis uniti, uno etiam vinculo fidei & veræ religionis connectantur. Hanc autem ſolummodo in Eccleſia Catholica Apoſtolica & Romana inveniri, in ovili Chriſti, ſub paſtore ſupremo, qvi Eccleſiæ caput ſit viſibile, utpote S. Petri ſucceſſor & Jeſu Chriſti vicarius.

RE-

Digitized by Google

REMARQVES SUR L' HISTOIRE DU Calviniſme, de Monſ. Maimbourg. A la Haye, 1682. ſive

Notæ ad Maimburgii Hiſtoriam Calviniſmi. Hagæ Comitum, 1682. in 12.

AUctor nomen in titulo omiſſum, epiſtolæ nuncupatoriæ ad *Sereniſſimum Principem Arauſionenſem* ſubjunxit, *Rou.* Exorditur ab excuſatione, qvod ab amicis impulſus, non qvidem refutationem (hanc enim ab optimo qvodam inter Europæos ſcriptore ſuſceptam eſſe,) ſed notas margini libri Maimburgiani feſtinanter adſcriptas, in publicum emittat. Præmittit monita tria generalia. (1.) Jeſuitas nunqvam ſine certo ſcopo, inprimis vero ad commodum ſuæ Societatis, hiſtorias ſcribendas aggredi: itaqve Maimburgium Stradæ & aliorum exemplo, de *Arianiſmo* ſcripſiſſe, ut occaſionem haberet ſub Arianorum perſona *Janſeniſtas* exagitandi: de *Iconoclaſtis*, ut imaginum & reliqviarum cultum defenderet: De *decremento Imperii,* ut Regi applauderet, ob defenſionem libertatum Eccleſiæ Gallicanæ: De *Lutheraniſmo,* ut traduceret ſectam, qvæ in Germania non minus nocuerit rei Pontificiæ, qvam *Reformati* in Gallia. Itaqve hiſtoriam Calviniſmi non alia cauſa compoſitam, qvam ut Gallis Catholicis implacabile odium adverſus Reformatos inſpiraretur, qvod eos inſenſibiliter moveret, ad aliqvid audendum *laniena Pariſienſi* ſimile, cujus culpa Regi ejusve Conſilio imputari non poſſet, ſed in furorem populi rejici. Tales autem fines ab hiſtoria abeſſe debere, qvam liberam & affectibus purgatam eſſe deceat, ideoqve hanc fide non dignam, ſed ſuſpectam pronunciat. (2.) Hauſiſſe Auctorem mala fide, qvæ tradit, ex infectis fontibus, rariusqve & illubentius allegare *Thuanum*, *Mezerajum* aliosqve ſcriptores æſtimatos, qvam alios valde mediocris auctoritatis, tum apertos Proteſtantium hoſtes, malisqve moribus, qvam librorum laude, celebriores. (3.) Nimis eſſe præoccupatum, neqve ullam materiam ſine fervore tractare, qvod nemini placere poſſit, qvi æqvitatem & modeſtiam amet. Probari hoc ait *verbis Pag. I. lib. 1.* ita ut in ſcenam procedat flammas oculis, ore maledicta gerens, declamator;

clamator, non hiſtoricus; libellum accuſatorium, non hiſtoriam ſcribens. Sic ergo Proteſtantes plerumqve non aliis epithetis inſignire, qvam *ſceleratorum, extreme impudentium, peſtilentium, furiarum infernalium, beſtiarum &c.* Se itaqve neſcire, qva ratione liber hic, ut rumor ſit, in aula Regia & alibi tantopere placeat, cum non aliud ſit, qvam pura Satyra, & Rhapſodia ex tabernarum vilibus chartis concinnata, innumeris etiam Solœciſmis in Grammaticam lingvæ Gallicæ peccans, non varians cum judicio materias, non forma magni ingenii effectus exhibens, ſed ſtyli impetu & bile tumens, qvi nihil habeat delicati & placituri. Hoc modo progreſſus fit ad annotationes, qvas, ut apparet, Auctor verbis Maimburgii adſcripſit, non multis tamen locis, ita ut qvaternionibus novem totus liber abſolvatur. Ex qvo qvædam ſubjungimus aliqvo reſpectu cæteris notabiliora, de qvibus tamen judicium merito ſuſpendimus.

Pag.13. ubi Maimburgius ſtatuerat cogendos eſſe, qvi Eccleſiæ contraria docent, ad recantandos errores: dignum hoc dogma eſſe, ait, Jeſuita, idqve obſervari extorqvendo revocationes hoc ipſo tempore ab illis, qvos *relapſos* vocant, atqve ita tractatum putat fuiſſe *Theodorum Maimburgium*, Hiſtorici gentilem, qvi bis Catholicus, nunc demum in Britanniam confugerit, ſecunda vice reformatam religionem cum ſecuritate profeſſurus.

Pag. 21 Lutherum Calvino ideo præferri a Maimburgio ait, qvia in Gallia verſatur; aliter facturo, ſi inter Lutheranos in Germania viveret, tunc enim inventurum, qvo Calviniſmum emolliret. *Pag. 27, 28* fateri videtur, ſe non eſſe Theologum, ideoqve declinat diſputationem de Euchariſtia. *Pag.37 & ſeqq.* dum rejicit imputationem, qvaſi cantus Muſicus, qvo in Pſalmis Reformati utuntur, mollis ſit, & effœminatus, & contrarium demonſtrare aggreditur, vehementer taxat adverſarios, qvi hymnis ſacris melodias profanas ex trivio, tabernis & ſcenis deſumtas, ridicule & cum ſcandalo accommodaverint: Provocans ad *librum Canticorum* approbantibus Theologis & cum privilegio Regis, a *Florentino Lamberto* impreſſum. *Pag. 44,* ubi Maimburgius Calvino abjudicat facultatem mittendi Doctores ſeu paſtores, laudat Auctor *defenſionem reformationis a Claudio* (celebri Reformatorum miniſtro) *editam*, qva contrarium ſit demonſtratum. *Pag.51, & ſeqq.* magni viri illuſtrisqve & excellentis auctoris

elogio

Digitized by Google

elogio mactat *ſcriptorem anonymum* tractatus *Gallici*, cui titulus eſt: *Les derniers efforts de l'innocence affligée: Ultimi conatus afflictæ innocentiæ.*

Pag. 61 ſcribit convinci poſſe Jeſuitas, qvod mortem Angliæ Regis Caroli procuraverint. *Pag. 65*, cum *Maimburgius* ex *Maurierio* retuliſſet, *Mariæ Stuartæ* necem clandeſtinis Gallici legati ſuggeſtionibus promotam fuiſſe, Auctor integrum *Maurierii* locum inſerit, ex qvo Maimburgius cauſam iſtius ſupplicii allegare ſuperſederit, continuas nempe *Mariæ* adverſus *Eliſabetham* molitiones.

Pag. 98 & ſeqq. defendit *Theodorum Bezam*, qvem Maimburgius ob Epigramma Latinum Juvenile, laſciviæ & fœdi criminis inſimulat, & elogium Bezæ a Pasqvierio & Thuano Scriptoribus Catholicis datum opponit. *Pag. 118* acriter inſurgit in ſtylum Maimburgii Gallicum, neq; plures paginas libri ejus, qvam errores eſſe ait, ſive in dictione, ſive in conſtructione & puritate; itaqve veram credi poſſe famam, qvod ob tales defectus, prædicationem in templis omiſerit, & ineptiæ ejus deberi, qvod jam per annos decem, tot hiſtorias ſcripſerit. *Pag. 194* ad Epilogum Maimburgii, in qvo Regis conſilia de opprimenda hæreſi extollit, regerit Auctor: Magnis virtutibus Regis ſumma deberi encomia, Proteſtantes tamen ideo non cæcutire in perſpiciendis pernicioſis conſiliis eorum, qvi puritatem regiæ prudentiæ corrumpant, ejusqve gloriam apud exteros & poſteritatem æterna inficiant macula. Hos crudeles Proteſtantium hoſtes, *nempe Jeſuitas*, non minus ipſi Regi metuendos eſſe, neqve alia cauſa per tot annos ad everſionem Proteſtantium laborare, qvam ut Regem demum ipſum ſubvertant, cum aliter ſcopum ſuum, *univerſalis Monarchiæ*, obtinere neqveant. Jam qvidem Regi blandiri, qvod potentia ejus ad ſtabiliendam ſuam opus habeant, at qvando fornicem ædificii ſui, ultimo cæmento inſerto, concluſerint, ſubducturos eſſe tigilla. Interim vereri eos, ne Rex pro ſagacitate ſua hæc eorum molimina deprehendat, & qvæ olim adverſus Regum vitam attentaverint, ad animum revocet, jugumqve potentiæ Jeſuiticæ, jam ſatis extenſæ, excutiat. Proteſtantes vero ſolos eſſe, qvi obſtacula progreſſibus illorum opponant, conſpirationes perfidas ebuccinent, & tanqvam *Argi* multoculi ſecretas machinationes revelent, pro Rege vero fidelibusqve ejus miniſtris excubent: deſiderare itaqve lupos, ut canes ab ovili removeantur. De-

Digitized by Google

niqve nihil qvidem Rege æqvius & benignius eſſe, & injuſtiſſime ideo agere, qvi eum ad diverſa contra naturam ſuam incitent: ſe tamen clementiam & juſtitiam nominare non poſſe, ſi homines non qvidem ferri, & tormentorum bellicorum vi & ſtrepitu, attamen occultis & langvidis modis enecentur, neqve mitiorem mortem eſſe, ſi qvis fame, vel anni ſpacio langvens extingvatur, qvam ſi ferro intra horæ qvadrantem expediatur. Maimburgium qvidem dicere, deſtrui templa uſurpata, ſed cum omnia non ſint uſurpata, ille tamen ſperet, omnia deſtructum iri, fieri id jure non poſſe. Nulla etiam æqvitate libertatem conſcientiæ & religionis ſubditis a principe adimi: qvid fieret Catholicis, ſi dominum Turcam haberent? Nihil durius eſſe, qvam qvod fœminis parturientibus Ægyptiaco more injungatur. Tribunalia, dimidia ex parte Proteſtantibus aſſignata, non alio fine ſublata eſſe, qvam ut injuſtitia plenarie exerceatur. Tandem dignitates & munera denegari fidelibus, & offerri Apoſtatis; exemplo ſpiritus, qvi tentationes ſuas doloſa mundanæ gloriæ & opulentiæ promiſſione incruſtat. Subnectit alia, ut oſtendat vane jactari a Maimburgio, ſibiqve ipſi contradicenti, cum ſcribit, magnam nihilominus libertatem Proteſtantibus relictam eſſe. Marillacorum atqve Pelliſſoniorum nomen, hiſtoriæ Regiæ parum olim honorificum futurum exiſtimat Auctor, qvi diſtributis pecuniis ad religionem homines inducant; Apoſtolos enim auro & argento vacuos, mundum convertiſſe.

NOTÆ AC ANIMADVERSIONES IN CÆSARINI FURSTENERII Tractatum de Jure Suprematus ac Legationis Principum Germaniæ.

Coloniæ Allobrogum, 1682. in 8.

CUm ante annos aliqvot pax Noviomagi inter Cæſarem, Hiſpanos & Batavos alioſqve Confœderatos ex una; & Gallos Svecoſqve ex altera parte, interveniente potiſſimum Magnæ Britanniæ Rege, cuderetur, in limine ſtatim lis mota fuit a Gallo Lotharingiæ Duci de titulis & jure mittendi legatos primi ordinis, dum in literis

tis Salvi Conductus Miniſtros ipſius ad pacis negotium ituros, non Legatorum, ſed Deputatorum ſaltem nomine dignatus erat. Ægro hoc animo ferens Lotharingus, mox, Neoburgico & Luneburgo-Brunſvicenſibus Ducibus in partes tractis, effecit, ut ad interceſſiones Fœderati Belgii Ordinum, Galli tandem, ſe hac in re Imperatoris exemplum ſecuturos eſſe, reſponderint. Annuente igitur Cæſare, nec in dubium hoc Principum jus vocante, res omnis, invitis qvantumlibet Gallis, qvi Imperatorem cum Principibus hac in cauſa committi poſſe ſperaverant, ad mentem & ſententiam Principum fuit compoſita, manentibus tantum de ceremoniarum paritate litigiis. Hæc calamum excitavit perſonati cujusdam *Cæſarini Furſtenerii*, qvi in tractatu de Suprematu & Jure Legationis Principum Germaniæ 1678 edito totus in eo occupatur, ut ex fundamento competentis Germaniæ Principibus Suprematus, (qvem a Superioritate territoriali ita diſtinguit, ut hanc unice in ſummo cogendi ſeu coercendi jure conſiſtere, & tantum a ſimplici coercendi facultate differre dicat, qvantum in legibus Romanis vis publica a privata differt: illum vero ex amplo territorio & tali potentia, qva qvis exercitum extra fines ducere, & armis, fœderibus, legationibus ac cæteris Juris Gentium functionibus aliqvid momenti ad rerum Europæ generalium ſummam conferre poſſit, menſuret) non ſolum jus mittendi legatos charactere repræſentatitio veſtitos, ſed eorum qvoqve legatis ipſis easdem ceremonias, qvæ Electorum & Italiæ Principum Legatis exhiberi ſolent, *Excellentiæ* nempe *titulum*, *viſitationem noviſſime advenientis*, *& locum potiorem viſitantis apud viſitatum*, prolixe vindicet. Hujus igitur Furſtenerii tractatum κατὰ πόδα ſeqvitur Notarum Auctor, qvarum ſumma hæc eſt: (1) rejicit Suprematus vocabulum, tanqvam novum & ens merum rationis, p. 11. nec (2) admittit differentiam eſſentialem inter Superioritatem territorialem & Suprematum, cum per accidens ſaltem fiat, qvo minus aliquis ob regionis aut virium tenuitatem momentum non æqve magnum ad publica Gentium negotia poſſit adferre; imo eſſe periniqvum, jus a vi & potentia metiri, p. 14 & 25. neqve (3) Suprematus vocem eo ſenſu, qvi Gallico *La Souveraineté* reſpondeat, Germaniæ Principibus tribui poſſe, cum hoc Superioritatem ab omni ſubjectione & fide homagii liberam involvat, Status autem & Germaniæ Principes ſinguli & reali & perſonali obligatione ſubjiciantur

tur Imperio,p. 18, 25, 48 & 56. Hinc paſſim concluditur, qvod, everſo ſic fundamento, corruant ſimul ipſi impoſita, nempe Principibus Germaniæ vi Suprematus Legatos primi ordinis mittendi jus non eſſe, neqve adeo legatis ipſis easdem ceremonias, qvibus Electorum & Principum Italiæ Legatos excipere ſolent exteri, deberi p. 14, qvia hi non virtute Suprematus vel Superioritatis territorialis, ſed uſu & conſenſu Gentium poſſeſſione vel qvaſi Juris mittendi legatos primariæ dignitatis gaudeant, qva cæteri Germaniæ Principes hactenus deſtituantur,p.17,19 & 26, neqve omnes ceremoniarum regulæ ex poteſtate mittendi legatos fluant,p. 80. Qvæ omnia fuſius in his animadverſionibus deducit Auctor, & cum ad rationes tum exempla a Furſtenerio allata uberius reſpondet.

D. CHRISTIANI THOMASII LIPSIENSIS Annotationes Theorico-Practicæ in Celeberrimi JCti JOHANNIS STRAUCHII Diſſertationes Juſtinianeas.

Francofurti & Lipſiæ, 1683. in 4.

QVid ad concinnandas has annotationes Auctorē compulerit, ipſe in præfatione ad Lectorem eloqvitur, in qva conciſam nimis Strauchianarum Diſſertationum brevitatem & enatam inde theſium obſcuritatem accuſat. Has tenebras igitur ut accenſa face diſpelleret, brevibus breves addidit explicationes, eosqve, qvi Strauchii mentem dilucidiorem reddant, Auctores, pauciſſimis allegavit, nonnunqvam etiam in exponenda legum ſententia tum ab ipſo Strauchio, tum aliis qvoqve commentatoribus, qvin volutatis inter ſe rationibus, ab omnium fere Doctorum opinionibus, in qvibusdam ſeceſſum fecit. Qvibus obſervantias Judiciorum Saxonicorum varias a Strauchio omiſſas utili perqvam inſtituto adjunxit.

PHILIPPI ALBERTI Ortthens / *CONSILIARII Pfedelbaco-Hoenloici Tractatus Juridico-Politicus de Regali Conducendi Jure.*

Norimbergæ, 1682. in 8.

Qvemad-

QVemadmodum laude ſua neqvaqvam defraudandi ſunt illi, qvi cum aliis, tum præcipue Hiſtoriæ Germanicæ adminiculis probe ſuffulti, Jus Imperii noſtri Publicum univerſale ad ſtateram legum domeſticarum magis magisqve examinare ſatagunt: ita non parcius encomium merentur, qvotqvot ſpecialioribus ex eo materiis enixe illuſtrandis inſumunt operam. Hos inter etiam Auctor præſentis libri eſt, qvi qvum, ipſo ſe Judice, præter *Maulium, Ehrmannum*, & *Abaſverum Fritſchium*, huic ipſi doctrinæ pro ratione inſtituti vel levi brachio, vel minus ſufficienter incumbentes, haud facile reperiret, qvi de hoc Conducendi Jure data opera fuiſſent commentati, id ſibi relictum putavit eſſe, ut ipſe in hoc genere ſcriptionis locum vacuum primus occuparet. Qvod qvidem eo ſtudio aggreditur, ut non modo Jus Conducendi in decem capitibus per qvatuor cauſarum genera perſpicue tradat, ſed etiam occaſione ejus de Regalibus, Jure territoriali, Præſcriptione immemoriali, Fluminibus Publicis, Pace Publica, Pignorationibus, Jure Stapulæ, Salvo Conductu Criminali, Jure Protectionis, Aſyli, Pacis Burgenſis, Repreſſaliarum, qvæ omnia in fronte libri exhibentur, diſſerat, & in his ipſis qvæſtiones varii qvidem, ſed ab inſtituto non plane diſſimilis argumenti CXXI perqvam utiles & jucundas, propoſitis ubiqve & affirmantium & negantium rationibus, non inconcinne reſolvat. Qvibus omnibus triplex, capitum nempe, qvæſtionum, & rerum index accedit.

LUDOVICI GUNTHERI MARTINI, J. U. D. Civitat. Annabergenſis Pro-Conſulis & Syndici, Juſtiniani Inſtitutionum Libri qvatuor cum Annotationibus Theoretico-Practicis.

Dreſdæ, 1682. in 12.

QVamvis ea ſit bonorum Auctorum, qvi textum Inſtitutionum Juris Juſtinianei tam Theoretice qvam Practice in uſum cupidæ legum Juventutis certatim illuſtrarunt, copia & ubertas, ut ejus rei ne ſpicilegium qvidem ſupereſſe cæteris videatur; nihilominus tamen eo tendit qvorundam induſtria, ut novi Jurium tyrones ad evolvenda Imperatoris ſacratiſſimi elementa novis ſubinde commentatiunculis

unculis excitentur. Præſtitit hoc reapſe Auctor annotationum præſentium, qvas, ut ipſe profitetur, perſpicua brevitate, relictis omnibus ſuperfluis, conſcripſit, iisqve interpretationes legum a Doctoribus receptas & multo jam uſu Fori comprobatas inſeruit.

JOANNIS SCHILTERI PRAXIS JURIS Romani circa Tutelas & Curas in Foro Germanico, ad Pandectarum libros XXVI & XXVII.

Jenæ, 1681. in 4.

INter Jura Gentium antiqviorum poſitiva, qvorum uſus etiamnum ſat amplus cernitur, ceu luna inter minora ſidera facile effulget Romanum, qvippe qvod a ſapientiſſimis hominibus conditum, tanti moratiores pleriqve populi æſtimarunt, ut ad iſtud, in decidendis privatorum apprime controverſiis, ſi propriæ forſan leges & conſvetudines ſileant, veluti ad communem totius Europæ ἐννομίαν provocent tantum non univerſi. Nec tamen nulla fuit olim nec adhuc hodie eſt Teutonicarum legum auctoritas, qvarum liberæ Germaniæ Gentes adeo tenaces fuerunt, ut per complura ſecula non ſolum Jus Romanum omne neſciverint, ſed ſuos qvoqve mores & inſtituta domeſtica, Francis ſibi decus Imperii vindicantibus, in ipſam Italiam attulerint. Etſi vero ſero admodum, ſeculo nempe poſt C.N.XV, Imperatoris Maximiliani I. auſpiciis Romanorum jura in Germaniæ noſtræ judicia Comitiali decreto fuerunt tandem admiſſa; cuivis tamen ditioni ſuarum legum ac conſvetudinum adhuc conſtat illibata ſanctitas, & eorum, qvi νομοθεσίας jure in Germania gaudent, libero arbitrio relictum eſt, utrum velint iſtud, qvod qvidem ex inſtituto valet, in forum admittere, an vero rejicere, aliasqve novas & contrarias illi leges ferre. Peccarunt hac in re non pauci Romani Juris Interpretes. Cum enim ab ævo Ottonis M. qvi Reipublicæ Romanæ reliqvias cum Italiæ regno, perpetuo & indiſſolubili nexu Germaniæ adjunxit, ſplendidus iſte Imperii Romanorum titulus ſenſim ſeſe ſucceſſu temporis patriæ noſtræ affricuiſſet, & Lothario II. imperante, Romana Themis qvorun-

Digitized by Google

qvorundam privatæ ſortis hominum induſtria in Italia primitus reſuſcitata ac dein in Germaniæ oras traducta eſſet, factum inde, ut JCti, non tam ingenio, qvam (qvæ fuit temporum iſtorum infelicitas) ſolidiori cognitione Romanarum æqve ac Germanicarum rerum hiſtorica, nec non Morali ac Civili Philoſophia deſtituti, & antiqvo Romanæ Majeſtatis fulgore faſcinati, Jus Romanum, cui ſummo ſtudio tum unice incumbebant, non modo in Germania, qvæ pro veteris Imperii Romani lacinia falſo ipſis habebatur, ad publica pariter & privata negotia, poſthabitis legibus ac conſvetudinibus propriis, accommodaverint, ſed ad id etiam omnes in univerſum Reſpublicas tanqvam ad Lydium lapidem examinarint. Utut autem hic error in Italia forte primo natus eſſe videatur; cum ipſis tamen Romanorum Juribus Alpium juga tranſiit, & rudioribus adhuc annis noſtram Germaniæ Rempublicam non parum ſæpius afflixit. Hinc multoties ejus Ordinum poteſtas male cum Præſidum aliorumqve Romanorum Magiſtratuum vicaria ac temporali collata; hinc plena in Germaniam Monarchia Cæſarum aſſerta; qvin omnis libertas avita, qvæ ſemper Arſacis regno acrior fuit, vocata in dubium. Nec raro apud interpretes legas, hoc vel illud Jure Romano uſitatum, mutato Imperii Statu, correctum eſſe, cum tamen qvandoqve id, qvod correctum dicitur, longe prius in Germania obtinuerit, qvam Jus Romanum pedem eo intuliſſet. Haud ſiniſtro autem Germaniæ fato contigit, ut, efflorescente noſtris temporibus Hiſtoriæ Germanicæ ſtudio, & data in amplexum Jurisprudentiæ ſaniori morum ac civili Philoſophia, craſſos errores iſtos pleriqve exuerint, & Jura Romana cum Germanicis amico perqvam connubio ita junxerint, ut ſuus qvæqve maneat honos, & tum publicus Germaniæ Status non ad Romanas, ſed domeſticas leges exactus, inconcuſſus perſtet, tum lites ſubditorum pro re nata ſecundum utraqve, qvatenus recepta vel retenta ſunt, in ſummis perinde ac aliis Judiciis dirimantur. Qvod qvidem ſicut alii non infeliciter hactenus docuerunt: ita in hoc genere omnino Roſcium ſe exhibuit Excellentiſſimus *Schilterus*, qvi Illuſtris SECKENDORFFII & Celeberrimi *Strauchii* doctrinis probe innutritus, longe utiliſſimo inſtituto *Praxin Juris Romani in Foro Germanico* juxta ordinem Edicti Perpetui & Pandectarum ſub ſchemate Exercitationum Theoretico-Practicarum

rum expoſuit. Confert in hac ſemper principia Juris & Conſvetudinũ Germaniæ cũ Romani Juris aſſertis, leges inſigniores ſuccincta παραφράσει enucleat, nec, qvod complures ſolenne habent, ſola uſus Forenſis allegatione & Pragmaticorum auctoritate contentus eſt, ſed & Praxeos, ſicubi a Theoria abſcedit, rationem, Juriumqve tam Provincialium qvam Localium differentias, harumqve cauſas, ſedulo rimatur; adeoqve Jus, qvo utimur, qvove ſalvis moribus patriis & cujusvis Reipublicæ ſtatu uti poſſumus, obſervatis monitisqve Practicis ita illuſtrat, ut huic præſtantiſſimo operi, cujus partes hactenus, & eam qvidem, qvæ circa Tutelas & curas ad l. 27 & 28 Pandectarum occupatur, anno 1681 celeberrimus Auctor edidit, manum ultimam propediem admoveri Orbis literatus expectet.

JACOBI BERNOULLI COGITATIONES de Gravitate Ætheris.

Amſtelodami, Anno 1683. in 8.

AEris noſtri atmoſphærici gravitatem multi recentiores Philoſophi experimentis ſuis aſtruxerunt. Sed Jacobus Bernoullus ex Syſtemate Cometarum edito clarus, gravitatem hac Diſſertatione aſſerere aggreditur etiam ætheri i. e. juxta ſcholam Carteſianam materiæ ſubtili, qvæ globulorum ſecundi elementi nomine venit. Occaſio ſcripti hæc ipſo narrante fuit. Inciderat nuper in Cogitationes de Aeris gravitate D. Volderi, in qvibus cum legiſſet, omnem motum ad duo genera vulgo revocari, pulſionem & attractionem, attractionem autem & ipſam pulſionem eſſe, plures motus qvi attractionis ſpeciem præ ſe ferre poterant examinavit, utrum per pulſionem explicari commode poſſint. Diſſerendo igitur de natura pulſionis per digreſſionem diſputat, virtutem clavi ſeu gubernaculi in navi non unice naturæ vectis tribui poſſe cum veteribus ac pleriſqve modernis, neqve etiam Stephanum Gradium cauſam ſatis manifeſte reddidiſſe; ſed potiſſimam rationem virtutis, qvæ gubernaculo ad gubernandos navium curſus ineſt, conſiſtere in motu qvodam laterali, qvem in appicta figura explicat.

Hinc ad inſtitutum ſuum reverſus, attractiones magneticas & electricas (*prout Carteſius tradidit Part. 4. Princip. n. 133. ſqq.*) attractio-

nem

nem a Sole vaporum & exhalationum e terra (*in qvo motu explicatio Carteſii ſatis jejuna ſit cap. 2. de Meteor.*) attractionem olei in lampade, ſuctionem & reſpirationem, attractionem catenæ & tractionem currus, attractionemqve baculi per pulſionem fieri monſtrat. Examinatis præcipuis attractionum generibus, credebat ſe in iis ſatis planam pulſionem reddidiſſe; verum conſideranti attentius maximæ difficultates occurrerunt. Qvem in finem ultimo exemplo de baculi attractione manu facta inhæret, inqviritqve cauſam, qvæ partes baculi cohærentes faciat, ut nulla poſſit moveri absqve altera. Poſtqvam ergo oſtendiſſet, non cohærere partes cæmento aut glutine, non particulis ramoſis figuram hamorum vel uncinulorum præ ſe ferentibus, non funiculo, (*qvale Franciſci Lini Angli fuit ſomnium*) non qviete, (*ut opinatus eſt Carteſius prolixe refutatus*) concludit cohæſionem partium baculi & ita in genere duri corporis adſcribendam extrinſeco alicui corpori comprimenti, & qvidem aeri, cum præter ipſum nullum detur qvod corpus durum immediate tangat & ambiat. Enimvero qvoniam ille ſolus aer, qvi v. g. in attractione baculi per motum brachii expellitur, & per circulum ad alterum baculi extremum defertur, baculum poſt manum pellere ejusqve partes cohærentes facere non ſufficit, neceſſaria conſeqventia inferendum, generalem totius atmoſphæræ preſſionem veram eſſe iſtius cohæſionis cauſam.

Cui aſſertioni ſtabiliendæ parallelismum inſtituit inter cohæſionem marmorum politorum & particularum inſenſibilium duri corporis. Ne qvid vero aſſumat qvod alii ſenſuum præjudiciis occupati vix largiuntur, conſultum ducit diſſertationis ſuæ orbitam tantiſper deſerere examinareqve, an hæc aeris preſſio ſeu gravitas extra dubium ſit. Primum igitur & præcipuum, qvod illi natales dedit, recenſet celeberrimum illud experimentum Torricellianum, *qvod etiam procedat, ſi loco Mercurii qvicunqve alius adhibeatur liqvor, puta aqva.* In eo, uti juxta recentiorum doctrinam, in tubis ſuſpenſi liqvores aeris pondere vel preſſione ſuſtentari videantur, exponit, eaqve qvæ huic explicationi poſſunt in contrarium objici, diluit. Maximam difficultatem reperit, qvod cum preſſio illa aeris externi artificioſe arcetur & impeditur, ne in liqvorem incluſum ſe exerat, liqvor qvi toto ſuo pondere repente deorſum ruere debebat, hæreat nihilominus

Digitized by Google

minus in fiſtula. Hunc effectum virtuti elaſticæ aeris adſcribi notat, qvia minima portio aeris alicubi incarcerati vel incluſi in ſuſtentandis aut pellendis liqvoribus tantum poſſit, qvantum totius atmoſphæræ pondus; hanc tamen elaterii æqvipollentiam cum atmoſphæræ gravitate non ſine limitatione intelligendam experimento monſtrat.

Ut itaqve rectius ſentire diſcamus circa rem valde obſcuram, operæ pretium æſtimavit, notionem qvam de hoc aeris elaterio haberet ipſe, & qvouſqve id extendendum ſit, tradere. Hunc in finem altius repetens naturam & cauſas gravitatis in corporibus, duplicem motum a DEO mundo ſublunari inditum docet, unum generalem, qvo omnes hujus materiæ particulæ in eandem plagam circa commune aliqvod centrum, Terræ videlicet, rapiantur: alterum peculiarem, qvo unaqvæqve particula materiæ in omnes plagas infinitis modis moveatur; illum motum gravitatis, hunc elaterii non incommode appellari. Qvanam autem ratione effectus gravitatis ex motu illo communi elici poſſet, ex ſententia Carteſianorum deducit. *Poſtqvam autem*, inqvit porro, *Naturæ conſulti viderunt, eum ſolum „ motum non ſufficere ſalvandis omnibus, circa ſuſpenſionem liqvorum „ phænomenis, qvippe qvi non explicat, qvare ſuſpenſus hæreat in tubo „ liqvor obturato vaſculo, ubi totius tamen atmoſphæræ gravitatio in- „ tercepta: hinc alium adhuc aeri peculiarem atqve a motu gravitatis „ independentem adſcripſere motum, qvo aeris particulæ conatum qven- „ dam* (non communem aqvæ aliisqve fluidis craſſioribus) *habeant „ ſeſe expandendi, dilatandi, remotoqve obſtaculo majus occupandi ſpa- „ tium, qviqve conatus in aere incluſo par ſit ſuſtentando tanto pon- „ deri liqvoris alicujus, qvantum ſuſtinere valeat gravitate ſua tota A- „ tmoſphæræ moles.*

Hanc aeris vim elaſticam cum fateantur omnes fere hydroſtaticorum ſcriptores, miratur Bernoullus noſter, paucos in naturam & cauſas illius penitius inqviſiviſſe aut ſollicitos fuiſſe, ut certas illi regulas præſcriberent, atqve omnes evolvendo caſus aeris liberi, incluſi, condenſati, rarefacti exponerent, qvantum in ſingulis horum caſuum effectum aer ſortiri debeat. Ipſemet qvoqve cauſam elaterii ſive conatus ſeſe dilatandi in aeris particulis, qvam alii aliam cogitant, determinare non audet, ſed effectum elaterii hujus paulo diſtin-

Digitized by Google

diſtinctius contemplatur. Et qvia multis videtur comprehenſu difficile, qva ratione pauxillum aeris etiam non compreſſi, ingentis atmoſphæræ preſſionem æqvivalente preſſione & actione efficaci repellere irritamqve reddere valeat, hinc ad captum illorum ſe accommodaturus atqve elaterium hocce mitigaturus, aliud qvidpiam præterea in aere conſiderat, qvod *Reſiſtentiam* vocat *paſſivam*, & ita effectum ſoli hactenus elaterio tributum bipartitur, *partem* relinqvendo *actioni elaterii, partem aſſerendo reſiſtentiæ illi paſſivæ*, ſimulqve monſtrat, qvo pacto idem ſeqvi debeat effectus, omniaqve allata experimenta non minus, ſed forte intelligibilius ſolvi poſſint, etiamſi aer longe minori, qvam vulgo creditur, elatere foret præditus, cætera vero mere pasſive ſe haberet, reſiſtentia ſupplente elateris vicem. Annotat autem, per aeris reſiſtentiam pasſivam ſe non tam intelligere qvalitatem aliqvam in ipſo aere latitantem & a noſtra cognitione remotam; qvam defectum virtutis in liqvore aerem premente, qvi non ſatis habet virium ad aerem loco movendum vel condenſandum. Illuſtrata hac aeris reſiſtentia pasſiva exemplo duorum corporum ſe invicem prementium, nimirum duorum luctatorum vel duarum pilarum, leges ſeu regulas aliqvas rationi & experientiis maxime Boylianis conſonas, tum pro aeris elaterio, tum pro ejus reſiſtentia pasſiva ſtatuminat, exqve iisdem ad experimenta, qvæ ad aeris gravitatem impugnandam afferuntur, reſpondet, oſtendendo omnia vel per elaterium aeris, vel per ejus reſiſtentiam pasſivam, vel per utrumqve commode poſſe explicari.

Qvam ſuam digresſionem finiens Auctor, non amplius dubitat aſſerere, eandem gravitatem qvoqve eſſe cauſam cohæſionis partium duri corporis. Hoc ſuppoſito, inter ſuſpenſionem liqvorum & cohæſionem corpuſculorum hanc inſtituit comparationem: Sicuti in tubo longiori $29\frac{1}{2}$ digitis argentum vivum deſcendit, ita etiam corpora dura v.g. partes baculi ſive attracti ſive ſuſpenſi debere diſrumpi, cum pariter ſuperarint pondus ſimilis columnæ atmoſphæricæ. Atqvi hoc repugnat experientiæ, teſtanti ferramenta plurium perticarum prodigioſæqve longitudinis catenis trahi aut ſuſpendi, ſuſpenſa teneri multorum annorum decurſu. Qvi effectus cum a tantillo pondere cylindri atmoſphærici, toties minori eſſe neqveat, concludendum erit, ætherem ipſum omnemqve materiam ſubtiliorem longe ſupra

ge ſupra atmoſphæræ limites diffuſam aliqva qvoqve gravitate præditam eſſe, qvæ juncta cum gravitate atmoſphæræ effectum producat, qvem hæc ſola producere neqvibat. Hanc ergo ætheris gravitatem probat *e natura & cauſis gravitatis* ſecundum ſcholam Carteſianam, *e deſcenſu liqvorum in vaſis occluſis ex hypotheſi Carteſiana de preſſione materiæ cæleſtis.* Conceſſa itaqve ætheris preſsione ſeu gravitate, rationem reddit, *ob qvam partes baculi & catenæ longiſſimæ tam firmiter cohæreant*, difficultatesqve removens ac qvæſtiones ſolvens exponit, *cur liqvores non ad infinitam altitudinem in tubis ſuſpenſi hæreant, licet præter atmoſphæram omnis materia ſubtilis gravitet; cur Embolus evacuata antlia nonniſi centum plus minus libras ſuſtineat? cur mercurius repurgatus in ſex pedum altitudine hæreat*, ubi Roholtum notat; *cur preſſione ætheris durorum, non item liqvidorum particulæ connectantur*, (qva occaſione de natura liqvidi & duri, mollitie & lentore agens perſtringit Carteſium) *qvare manus bacillum ligneum frangere poſſit, non clavum ferreum? cur manus facile clavum attrahat, ægre frangat ſeu inflectat?* cujus cauſam ex ſuis placitis Carteſiani non facile inveniant; *cur lignum conatu frangendi facto juxta lineam perpendicularem facile, in directum neqvaqvam frangatur?*

Atqve' ut diſtinctisſime omnibus ſcrupulis ſatisfaciat, qvi ex non plene intellectis Mechanicis Staticisve legibus ſuboriri poſſunt, ſupponit in corpore, qvantumvis magno, nullas per ſe vires eſſe ad reſiſtendum; omnia autem corpora in ſingulis ſuis ſuperficiebus ambientibus ſeu hedris premi a totidem columnis aereoæthereis, conſideratqve qvo pacto diverſæ hæ presſiones nos juvent impediantqve in iis impellendis. Ea de cauſa nova qvædam mechanica principia jaciens demonſtrat, *qvid fiat ubi corpus elevatur perpendiculariter? cur majus corpus majorem pariat elevanti difficultatem? cur corpus facilius ad latus impellatur qvam elevetur ſurſum? Qvid fiat, ubi duo corpora complanata ſunt revellenda? qvare corpus angulosum difficilius moveatur ſphærico? cur corpora æqvilibrata moveantur faciliime, minus tamen facilius majori?*

Poſt hæc examen inſtituit inſigniorum experimentorum, qvæ vel ad confirmationem gravitatis ethereæ, vel per eandem explicari commode poſſunt, qvorum rationes hucusqve vel ob-

ſcuræ

Digitized by Google

ſcuræ, vel difficiles, vel inſufficientes fuerunt. *Primum experimentum* eſt duorum marmorum, qvæ ſi exacte polita ſunt ſibiqve ſuper impoſita, adeo pertinaciter cohærere ſolent, ut a pondere etiam multo majori, qvam eſt ſimilis columnæ atmoſphæricæ pondus, divelli neqveant; qvi proinde effectus gravitati ætheris adſcribendus. *Secundum experimentum* affert itidem duorum marmorum in evacuato recipiente cohærentium, ob non alterius qvam ætheris preſſionem evidentiſſimam; hic ſimul modum monſtrat idem experimentum inſtituendi, ut nulla de aere id efficiente ſuſpicio remaneat. *Tertium experimentum* eſt anomalia aſcenſus & deſcenſus in Barometro, in qvo nimirum Mercurius frigidiſſima aura notabiliter magis deſcendere aliqvando conſpicitur, qvam alio tempore longe mitiori. Hujus non poſſe rationem proferre eos, qvi aeris atmoſphærici gravitatem unicam ſuſpenſionis liqvorum cauſam profitentur, ait *Bernoullus.* Si enim propter aerem hyeme leviorem factum deſcendere Mercurium dicant, debebit ſemper aura exiſtente frigidiuſcula deſcendere; Si vero aer tempore hiemali gravior & denſior fit, oportet tum Mercurium altius impelli in tubum: & tamen ipſe frigidisſimo tempore ſubſidit humilius. *Boyle* hanc varietatem occultis aeris mutationibus attribuit; cauſam manifeſtiorem Auctor noſter iſtam affert: tempore frigidiori Mercurius in tubum aſſurgere deberet altius, propter majus Atmoſphæræ pondus: idem tamen etiam debebit ſubſidere humilius, qvod materia ſubtilis directius intrans tubum, minus perdat de motu ſuo, adeoqve fortius Mercurium premat deorſum; utrum ergo aſſurgat vel ſubſidat, hoc dependet a ſola prævalentia alterutrius preſſionis. Nempe tum adſcendet Mercurius, qvando incrementum ponderis atmoſphærici (qvo Mercurius pellitur ſurſum) ſuperat incrementum preſſionis materiæ ſubtilis in tubo (qva premitur argentum deorſum) & viciſſim tum deſcendet, cum incrementum prius exceditur a poſteriori, qvod fit maximo ingruente frigore, ubi globuli directius, qvam alio tempore tepidiori tubum ingredientes, omnem fere ſuum motum & vim deprimendi retinent. Easdem anomalias locum habere in Thermometris *ex Robolto & Voldero* adducit, cauſam ante allatam ex ſuis principiis repetens. *Qvartum experimentum* ſiſtit duo hemiſphæria evacuata ſibi firmisſime co-

me cohærentia, cujus phænomeni genuinam rationem rejectis aliorum explicationibus evolvit.

Ad finem Diſſertationis demonſtrationem phænomeni hydroſtatici ab aliis neglectam, a *Robolto* male factam ſubjungit; *cur* ſcil. *in fiſtulis gracilioribus liqvor internus ſemper ſit nonnihil altior externo?* Oſtenditqve porro ex illius non comprehenſa vera ratione vanam ſpem motus perpetui nonnullos concepiſſe; ex eadem autem intellecta conſtare, *cur viciſſim in fiſtulis gracilioribus ſuperficies Mercurii ſemper depreſſior ſit ſuperficie ejus extra fiſtulam; item cur ſuperficies aqvæ in fiſtulis ſit concava, Mercurii convexa?* Inſuper artificium detegit, *ex cognita ſola fiſtulæ latitudine & altitudine incluſæ aqvæ, qvæ ſupra aqvam ſtagnantem eminet, menſurandi particularum aerearum magnitudinem.*

Tandem repetitis generatim Diſſertationis membris concludit: Ætheris ſive Gravitatem ſive Preſſionem, ſive arctam Compactionem aut Conſtipationem mavis, qva omni vacuo excluſo partes qvæ intime ſibi junctæ hærent, incumbunt, & incumbendo premunt, ſua opinione non tantum Mechanicæ legibus optime convenire, ſed & cum mirabili hujus Univerſi ſtructura neceſſario plane nexu illigatam eſſe, ſine qva ſi eſſet mundus, ſolidiſſima qvæqve corpora diſſipata conſpicerentur, brachia nobis deciderent ex humeris, manus a brachiis, digiti a manibus, articuli a digitis &c. omniaqve deniqve corpora ſcopæ forent diſſolutæ.

Appendix Diſſertationis eſt explicatio Problematis prioris, qvo Syſtemati Cometarum annexo qvosdam offenderat.

Cæterum ſe primum de gravitate ætheris cogitaſſe, qva dura corpora cohærerent, *Bernoullus* noſter putaverat. Sed cum bona pars Diſſertationis ſub prælo prodiiſſet, ab Amico monitus in *Malebrancii* ſagaciſſimi Philoſophi Scrutinio veritatis (*Recherche de la verité lib. 6. cap. 9.*) reperit eundem iisdem rationibus & exemplis gravitatem ætheri aſſeruiſſe. Non diffitetur antehac librum illum ſe perluſtraſſe fugitivo oculo, veruntamen non obſervaſſe ſe, ſaltim non meminiſſe, tale qvid ſibi ibi occurriſſe: fortuitum ergo conſenſum dicens, non invidere laudem inventionis cupit Malebrancio.

CENO-

Digitized by Google

CENOTAPHIA PISANA CAJI ET LUCII *Cæſarum, diſſertationibus illuſtrata a Fr. Henrico Noris Veronenſi, Auguſtiniano, Sereniſſ. Magni Ducis Etruriæ COSMI III Theologo & in Piſano Lyceo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Profeſſore.*

Venetiis apud Paulum Balleonium, A. 1681. in fol.

INſcripta marmora, literatosqve lapides, Deorum videlicet templa, aras, tabulas votivas, obeliſcos, columnas, cipposqve ſepulchrales, qvam optimos fideliſſimosqve antiqvitatis omnis teſtes atqve interpretes eſſe, nemo eruditorum temere abnuet. Itaqve cum, relegata ad Garamantas barbarie, refloreſcere in Italia Germaniaqve bonæ literæ occepiſſent, Inſcriptiones id genus magno ſtudio & exqviſita diligentia collectæ hinc inde, & ex tenebris, ad qvas damnatæ videbantur, in publicam lucem ſunt protractæ. E Germanis huic operæ inſudarunt Conradus Peutingerus, Johannes Huttichius, Petrus Apianus, Bartholomæus Amantius, Michael Scrinius, Laurentius Schraderus, Nathan Chytræus, Franciſcus Swertius, Henricus Smetius, Marcus Velſerus, &, qvi unus inſtar omnium eſt, Janus Gruterus, qvippe qvi abſolutiſſimum Inſcriptionum opus ſub initium ſeculi hujus edidit. Ex Italis, qvorum patria fœcundiſſima qvædam antiqvitatum omnium mater eſt, Cyriacus Anconitanus, Jacobus Mazochius, Johannes Marcanova, Sebaſtianus Maccius, Johannes Zaratinus Caſtellinius, Caſſianus a Puteo, Laurentius Pignorius, Jacobus Philippus Thomaſinus, alii. Qvandoqvidem vero plurimæ Inſcriptiones tam lectu qvam intellectu ſunt difficiles, vel qvod corroſæ admodum ſint, vel detruncatæ, Oedipis omnino fuit opus qvi ſolverent hæc velut ænigmata atqve interpretarentur. Oedipos igitur hac in re egere h. e. Inſcriptiones a ſe aliisqve collectas commentariis ac notis illuſtrarunt Bonaventura Caſtilionæus, Antonius Boſius, Sertorius de Urſatis, Octavius Boldonius, Humphridus Prideaux, &, qvi vel principe inter hos loco conſtitui meretur, Thomas Reineſius. Nec eximendus horum numero eſt Onuphrius Panvinius Veronenſis. Hic enim, florentis Reipublicæ Romanæ faſtos poſt Sigonium ut conderet, non Imperatorum tantum numiſmata aliaqve plura antiqvitatis cimelia

cimelia perluſtravit, ſed & Lapidum Inſcriptiones tota urbe atqve Italia ſparſas collegit. Et hic eſt ille Panvinius, qvem uti ſympatriotam agnoſcit *Fr. Henricus Noris* (nam & ipſe Veronenſis eſt) ita imitandum qvoqve ſibi in accurata rerum antiqvarum perveſtigatione propoſuit. Eſt *Noris* eqvidem profeſſione Theologus, Auguſtinianus qvippe & in Academia Piſana, qvæ Magno Hetruriæ Duce Patrono ac Nutritio gaudet, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Profeſſor; qvam ſpartam etiam ſe probe adornare, emiſſa in lucem, ut alia nunc taceamus, *Hiſtoria Pelagiana & diſſertatione de Synodo V Oecumenica, in qva Origenis ac Theodori Mopſveſteni, Pelagiani erroris auctorum juſta damnatio exponitur, & Aqvilejenſe ſchiſma deſcribitur*, nec non *Vindiciis Auguſtinianis pro libris a S. Doctore contra Pelagianos ac Semipelagianos ſcriptis* (qvæ omnia junctim edita ſunt Patavii a. 1673, recuſa deinde in Germania a. 1677) ſat abunde teſtatum fecit. Sed hunc Theologum Pontificium rei antiqvariæ atqve nummariæ non minus, qvam Panvinium, concivem ſuum, eſſe qvam ſtudioſiſſimum atqve ſcientiſſimum, cum *duplex* ejus *diſſertatio de duobus Diocletiani & Licinii nummis cum auctario Chronologico de Votis Decennalibus* Patavii in fol. a. 1676 edita, tum *Cenotaphia* potiſſimum *Piſana Caji & Lucii Cæſarum* diſſertationibus ab eo illuſtrata, & Venetiis a. 1681 in folio impreſſa, illuſtri admodum ſunt documento. Nam in his non Hiſtorici tantum ac Chronologi obit partes, ſed acerrimi qvoqve Critici atqve Philologi; qvemadmodum & ipſe f. 63, ſe non tam hiſtoriam jam, qvam Philologicos Commentarios ſcribere profitetur. Nimirum in hoc Volumine, qvod & ipſe titulus præ ſe fert, *Coloniæ Obſeqventis Juliæ Piſanæ origo, vetuſti Magiſtratus, Sacerdotum Collegia; Cæſaris utriusqve vita, geſta & annua eorundem inferiæ exponuntur, & aurea utriusqve Cenotaphii latinitas demonſtratur.* Erant eqvidem hæc Cenotaphia jam tum, cum vix reperta in agro Piſano, & in pulcherrimo urbis illius cœmeterio collocata eſſent, a *Curtio Pichena* in Commentariis in lib. I Taciti ſcriptis publicata; imo abs *Ferdinando* qvoqve *Ughello* Tomo III Italiæ ſacræ, ubi Piſanæ Eccleſiæ Archiepiſcopi referuntur, inſerta, ſed mirum qvantum deturpata & mendis undiqve ſcatentia. Ea itaqve erroribus repurgatis nitori priſtino reſtituit Noriſius, nec æri tantum inſculpta in Operis fron-

ris frontiſpicio exhibuit, ſed & diſſertationibus longe eruditisſimis, addo, & prolixisſimis, elucidavit.

In Diſſertatione prima, qvæ VI Capitibus abſolvitur, Auctor agit *de Piſanæ Coloniæ antiqvitate, ejusqve vetuſtis magiſtratibus & Sacerdotum Collegiis* Ac *I* qvidem *Capite* originem Piſarum deducit a Piſæis, antiqva Peloponneſi gente, qvi Trojanorum profugorum ſpoliis onuſti, & victrice claſſe in Hetruriæ littora delati prima Piſanæ urbis fundamenta jecerint. Addit poſtmodo, Romanis cum Liguribus in agro Piſano commiſſa fuiſſe prælia, Piſasqve ea tandem tempeſtate, qva Pyrrhus in Italiam venerit, Romanorum dominio ſe ſubmiſiſſe. Liguribus tandem, qvi Piſanos valde infeſtarant, a P.R. debellatis, atqve in longinqvas terras abire juſſis, Coloniam Latinam Piſas, ſic ipſis Piſanis poſtulantibus, ductam, Piſanosqve jus civitatis Romanæ indeptos, tribuiqve Galeriæ (nam Romæ 35 tribus erant) fuiſſe accenſitos; Piſis etiam Prætores, Pro-Prætores, Conſules, legionesqve ipſas, durantibus per LXXX annos bellis Liguſticis hiemare conſveviſſe. *Cap. II*, præmiſſo de Coloniis militaribus, qvas Sylla, poſtqve illum Julius Cæſar ad continendam in poteſtate Italiam invexerat, diſcurſu, ad Coloniam militarem Piſanam accedit, & cur *Julia*, cur item *Obſeqventis* nomen tulerit, luculenter oſtendit. *Julia* autem dicta vel a Julio Cæſare eſt, vel, ut Noris autumat, ab Auguſto, qvi & ipſe Cajus Julius Cæſar Octavianus audierit; a qvo & iterum Coloniam Piſas fuiſſe deductam conjicit, qvod magna veterum colonorum pars abſorpta bellis civilibus fuerit. *Obſeqvens* autem eo qvod, cæteris urbibus colonos invite ſuſcipientibus, Piſani ſpontanea liberalitate domos & agros victori gentium populo, qvo liberati ab hoſtibus vicinis fuerant, tradidiſſent. *Cap. III* Piſanæ coloniæ Magiſtratus ex vetuſtis Inſcriptionibus producuntur (nam & horum in Lucii Cæſaris Cenotaphio injicitur mentio) Duumviri videlicet, qvibus faſces duo conceſſi erant cum lictoribus, Qvæſtores, qvi vectigalia, portoria, tributa, decimas fructuum frugumqve, omnes deniqve publicos reditus P. R. curabant, inqve ærarium Romanum deferebant; Ædiles item ac Decem-primi vel Decuriones, qvi idem in Coloniis erant, qvod Romæ Senatores, unde & Senatores non raro ſunt appellati. *Cap. IV* Antiqvi Coloniæ Piſanæ Sacerdotes ſeu Flamines Auguſtales exhibentur (nam in Cenotaphio *Statulenus*

Flamen Auguſtalis nominatur) Auguſtales illi ſic dicti ab Auguſto, cui adhuc vivo uti templum Auguſteum, ita Sacerdotes qvoqve à Piſanis erant conſecrati; qvemadmodum & Julio Cæſari adhuc ſuperſtiti M. Antonius, teſte Cicerone in II Philippica, *Flamen Dialis* fuerat deſignatus. Hi *Flamines Auguſtales* non confundendi cum *Sodalibus Auguſtalibus*, qvorum Collegium ex XXV poſt Auguſti fata abs Tiberio componebatur. Flamines prætereа alii municipales, alii provinciales, alii etiam perpetui erant, alii temporarii, ut liqvido a Noris ex vetuſtis Inſcriptionibus demonſtratur. *Cap. V* Pontificatus veterum Romanorum exponitur; Statulenus ſiqvidem non *Flamen* tantum *Auguſtalis*, ſed & *Pontifex minor publicorum P. R. ſacrorum* in Cenotaphio Cajano appellatur. Scilicet & Majores & Minores erant Pontifices. Majores numero erant XV, e qvibus Pontifex maximus legi ſvevit; minorum, qvi ſpeciale collegium conſtituebant, numerus eſt incompertus. Commodum hic Pontifices XV Ciceroni in Orat. de domo ſua nominatos ordine percenſet Illuſtrator omnes, eorumqve tum familias, tum dignitates, res geſtas atqve fortunam operoſe exponit. Ad Pontificem poſtea minorem Statulenum reverſus de Diis municipalibus, qvos ante jus civitatis Romanæ urbes illarumqve cives coluerant, diſſerit, diſtingvensqve Pontifices perpetuos a temporariis ſuam de *Pontificibus Qvinqvennalibus* ſententiam annectit. *Cap. VI* Qvia autem præter Pontifices, & *Augures* ad templa dedicanda, Comitia Decurionum habenda, aliaqve more Romano, præmiſſis auſpiciis, facienda in Coloniis conſtituebantur, de illis qvoqve dicere qvippiam Panvinius Virbius voluit. Et hi ipſi erant *Sodales Auguſtales*, qvos a *Flaminibus Auguſtalibus* diſcriminandos eſſe jam dictum. Nimirum uti Piſani honoris cauſa Auguſti adhuc ſuperſtitis ſacerdotem, qvem Flaminem Auguſtalem dixere, vocaverant, ita Tiberius, ejusqve exemplo pleriqve in urbe Sodales Auguſtales, qvi conſecrati poſt mortem Auguſti tanqvam Numinis ſacra peragerent, conſtituebant. Ex his ſex primi nominati *Seviri Auguſtales*, Magiſtri item *Auguſtales*, cumqve numerus eorum in Coloniis ac municipiis excreſceret, in *Seniorum* ac *Juniorum* Collegium diſtingvebantur, qvibus omnibus Seviri illi præerant.

In Diſſertatione II *Caji & Lucii Cæſarum*, qvorum honori dedicata erant *Piſana Cenotaphia, vita & res geſtæ* capitibus XVIII *exponuntur:*

nuntur. Itaqve *Cap. I* agitur de Patris M. Agrippæ Vipſaniæ tum natalibus obſcuris (nullis enim majorum imaginibus erat inclutus, imo gentis plebejæ atqve ignobilis) tum matrimoniis ejus illuſtriſſimis, rebusqve geſtis longe maximis; de Caji item & Lucii nativitate, illorumqve ex Vipſaniis in Julios & Cæſares tranſitu per adoptionem Auguſti facto, nec non educatione, cui præter Verrium Flaccum Auguſtus ipſe fuit moderatus. *Cap. II* de novo matrimonio, qvod Julia poſt extinctum in Campania Agrippam, editumqve in lucem Agrippam Poſthumum cum privigno Auguſti Tiberio, ſic volente patre, iniit; dein de Caji primis militiæ ſub vitrico Tiberio adverſus Germanos miſſo rudimentis, & faſcibus conſularibus ei vix annos XIV nato, inuſitato hactenus exemplo, collatis. *Cap. III* de titulo *Principum Juventutis*, qvi & Cajo & Lucio fuit datus, deqve Tiberii, cum Tribunitiam poteſtatem abs Auguſto accepiſſet, in Inſulam Rhodum ſeceſſu, & probabili hujus cauſa. *Cap. IV* de Toga virili a Cajo induta, Romanisqve circa eam rem ceremoniis, de anno togæ ſumptæ & de congiario ab Auguſto die virilis togæ a Cajo ſumptæ dato. *Cap. V* de Pontificatu Caji, ubi occaſione nummi cujusdam univerſus Sacerdotum Romanorum habitus, inſignia & officia exponuntur, Pontificum nempe, Augurum, Qvindecim-virorum atqve Epulonum. *VI* de Herodis, cui Regnum Judææ a P. R. delatum tum erat, regimine, deqve mirifica Joſephi, Judaici Hiſtorici, cum annalibus Romanorum congruentia. *VII* de honore Augurum, qvi & Lucio Cæſari fuerat collatus, ut & de patronis Coloniarum & Urbium, qvi ex præpotentibus civibus Romanis legebantur. Nam & Lucius Juliæ Piſanæ Obſeqventis patrocinium ſuſceperat a Piſanis exoratum. *VIII* de titulo *Patris patriæ* Auguſto Imperatori dato, de templi Martis ultoris dedicatione, de Naumachiis ab Auguſto exhibitis, & filia Julia ob adulteria in Inſulam Pandatariam relegata. *IX* de Armeniæ & Arabiæ tumultu (qva occaſione de Regibus Armeniæ differitur) & expeditione ad reprimendum illum inſtituta. Nam Cajus Cæſar Dux huic bello deſtinatus, eiqve tanqvam rector juventæ M. Lollius adjunctus una cum Marco Cenſorino, Cneo Domitio, & Sejano. *X* de templo Jani ab Auguſto ter clauſo (ubi obiter, qvo anno Ovidius natus, & qvo tempore in exilium abierit, disqviritur) deqve Tiberii Rhodo Samum tum navigantis cum Cajo in A-

in Aſiam tendente congreſſu. *XI* de Romanis in Oriente provinciis, ad qvas cum extraordinario Imperio Cajus Cæſar tum mittebatur, & Regibus ac Dynaſtis Aſiaticis, qvi tanqvam amici ſociiqve P.R. advenientem eas in regiones Cajum Auguſti filium qvæſitiſſimis honoribus exceperunt. *XII* de Caji in Arabiam expeditione; ad qvam feliciter obeundam cum Juba, Rex Mauritaniæ, libros Geographicos ad Cajum ſcripſiſſet, ὡς ἐν παρέργῳ de Juba aliisqve Mauritaniæ & Numidiæ Regibus diſſeritur. *XIII* de Conſulatu Romano a Cajo in Syria inito, ejusqve Collega conſulari L. Æmilio Paulo, deqve hujus & uxoris Juliæ, qvæ neptis Auguſti & Caji ſoror erat, miſerabili exitu. *XIV* de Caji Cæſaris cum filio Phraatis, Parthorum Regis, colloqvio, paceqve inter Romanos & Parthos ſancita; de Tiberii Romam reditu, de Lucio in Hiſpaniam miſſo, deqve Æmiliæ Lepidæ, qvæ ſponſa deſtinata ei fuerat, Patre. *XV* de morte Lucii Cæſaris, deqve Inferiis annuis ſeu honoribus parentalibus abs Piſanis eidem decretis. *XVI* de Sulpitio Qvirino aliisqve præſidibus Syriæ, de Auguſti in Aſiam itinere, ejusdemqve Romam reditu, & ludis Actiacis poſt hunc inſtitutis. Hic prolixum illud de præſidibus Syriæ parergon inſeritur, eo qvod plurimos circa illos errores hiſtoricos chronologicosqve Auctor deprehenderat. Enumerat itaqve anteceſſores Sulpitii Qvirini omnes, nec hos tantum, ſed & ſucceſſores, qvia & Montacutius eos ad Hieroſolymæ usqve excidium percenſuerat. Fuerunt autem ſecundum Auctorem Syriæ Præſides iſti, & hoc ordine: Sextus Cæſar, Q. Cornificius, L. Statius Murcus, P. Cornelius Dolabella, L. Caſſius, L. Decidius Saxa, P. Ventidius Baſſus, C. Soſius, L. Munatius Plancus, L. Calpurnius Bibulus, Q. Didius, Varro, M. Tullius Ciceronis filius, M. Agrippa Vipſanius, M. Titius, C. Sentius Saturninus, P. Qvintilius Varus, P. Sulpitius Qvirinius, Q. Cæcilius Silanus Creticus, Cn. Pompejus Piſo, L. Pomponius Flaccus, Tiberius, L. Vitellius, P. Petronius, C. Caſſius Longinus, T. Numidius ſive Ventidicus Qvadratus, Domitius Corbulo, Cincius, C. Seſtius Gallus & P. Licinius Mucianus. Hi Syriæ fuere Præſides ab A.U. 707 usqve ad A.U. 822, qvo Syria omnis, ut ait Tacitus, a Veſpaſiani ſacramento fuit. Se e diverticulo cum Autore redeamus in orbitam. *Cap. XVII* agitur de felici Caji in Armeniam ingreſſu, atqve infelici ex ea regreſſu. Tumultibus enim in Arabia compoſitis Parthos ad petendam pacem adigebat Cajus, Armeniisqve acie victis

novum

novum illis Regem Anobarzanem, Tigrane ejecto, imponebat: ſed cum in obſidione Artageræ a Præfecto Urbis vulneraretur per inſidias, valere incipiebat peſſime, cumqve in Italiam reverteretur ab Auguſto revocatus, in Lycia princeps ſummo Imperio deſtinatus moriebatur. Annus itaqve & dies, qvo obiit, h.l. exeutitur. Si illuſtratori noſtro habenda fides, Cajus Cæſar mortuus eſt d. XXI Febr. A.U. 756, & ante ipſum Lucius Cæſar d. XX Auguſti A.U. 755. *Cap. XVIII* de luctu Auguſti, de Agrippa Poſthumo, Cæſarum fratre, & Tiberio ab eo adoptato, de Baſilica Caji & Lucii, deqve porticu a Livia in honorem eorundem extructa, de Caji Cæſaris oſſibus cineribusqve Romam deportatis & nemore ſub nomine Cæſarum conſerto, agitur.

In Diſſertatione III *Inferiæ Cajo & Lucio Cæſaribus a Colonia Piſana decretæ IX Capitibus explicantur.* Nam in his Cenothaphiis ritus veterum Romanorum funebres tam fuſe ac dilucide deſcribuntur, ut vel hoc nomine inter præcipua P.R. monumenta reponenda eſſe videantur. Noris eos tantum hic ritus exponit, qvi in Tabula Lucii Piſana recitantur, ac *I* capite agit de veſtibus Lugentium atris atqve albis; *II* de templis Deorum ac thermis in luctu clauſis; *III* de diebus atris apud Romanos geminaqve Chriſtianorum circa dies ſuperſtitione, de diebus item Ægyptiacis in calendario (qvod poſt Herwartum & Bucherium Lambecius notis illuſtravit) vetuſto annotatis, & de Ludis Circenſibus ac Scenicis; *IV* de Cadaveribus extra urbem concrematis atqve aris ſepulcralibus; *V* de Inferiis ſeu victimis crematis ac libamentis funebribus; *VI* de tempore nocturno lugubribus ſacris deſtinato, de die, qvo annuatim Cæſaribus eſt parentatum, de cereis & facibus in funere accendi ſolitis; *VII* de cinctu Gabino ſacris operantium, & de pyra ſeu rogo; *VIII* de ſtatuis & columnis in honorem illuſtrium virorum poſitis, iisqve eqveſtribus & pedeſtribus, qvales Cajo præ Lucio fuere decretæ, & *IX* de lege Ælia Sentia, qvandoqvidem in Cenotaphio Cajano & Sexti Ælii Cati tanqvam Conſulis id temporis Romani fit mentio.

In Diſſertatione IV *Latinitas & Orthographia utriusqve Tabulæ Piſanæ ac Viri clariſſimi cenſura refellitur.* Intelligit autem Fr. Noris Octavium Boldonum, Epiſcopum Theanenſem, qvi in libro II Epigraphicæ duplicem Latinitatis facit ætatem; aliam videlicet auream Romæ, aliam in Coloniis Romanis deteriorem, inqve his Inſcriptionibus

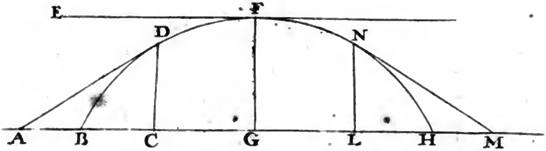
nibus,qvamvis aureo ſeculo eas natas eſſe non abnuat, impuræ Latinitatis apparere veſtigia contendit. Auctor itaqve, poſteaqvam in diſſertationibus antecedaneis Hiſtorici, Chronologi, Philologiqve partes non infeliciter eſt tuitus, Grammaticum ex profeſſo nunc agit, ſeqve in hac qvoqve palæſtra Roſcium probe exercitatum repræſentat. Ac *I* capite non infitetur,latinitatem puram aliqvid limi ex diverſis Romanorum coloniis attraxiſſe; Lapides tamen Romano Imperio florente inſcriptos longe certiores teſtes cenſendos eſſe dicit, qvam vetuſtiſſima qvæqve volumina, tot indoctis librariorum manibus defœdata;in qvibus tamen in codices referendis peccari non minus,qvam in libris exſcribendis ob exſcriptorum vel inſcitiam, vel negligentiam poſſit; qvale qvid & Cenotaphiis Piſanis obtigiſſe ex *Curtio Pichena & Ferdinando Ughello*, qvi ea mendoſiſſima publicaverant, oſtendit.Cap. II auream utriusqve Cenotaphii latinitatem vindicat, tum ex Lapidibus, qvos vocat, eruditis, tum ex celebratiſſimo illo Codice Virgiliano, qvi in Laurentiana Florentiæ Bibliotheca hodiedum ſancte aſſervatur. Eſt enim codex Romana majori litera exaratus, ac tantæ, ſic cenſente Nicolao Heinſio, qvi & noviſſimam Virgilii editionem ad ejus faciem reformavit, vetuſtatis, ut parem per univerſam Europam nullum habeat; certe mille ducentorum circiter annorum antiqvus, & Lucas Holſtenius ut autumat(qvi per aliqvot menſes in Bibliotheca Medicea habitavit, judiciumqve poſtea de nobilioribus ejus M Stis tulit) circa Valentis & Theodoſii tempora ſcriptus, & deinceps a Turcio Rufo Aproniano Aſterio, qvi Romæ conſulatum cum præſidio A.C.494 Theodorico in Italia regnante geſſit, (nam & ejus familia hac occaſione a Noris evolvitur,) emendatur. In eodem capite & ſubſeqvis voces harum Inſcriptionum impuræ latinitatis a Boldono incuſatas defendit Noris maſcule,armis non aliunde,qvam ex antiqvitate Romana, & Codice,qvem diximus,Virgiliano ſumtis.Cum enim Boldonus dicēdum fuiſſe contenderet *Maximus* pro *Maxſimus*, *cæterum* pro *ceterum*, *qvotannis* pro *qvodannis*, *atqve* pro *adqve*, *præerunt* pro *prærunt*, *Imperii* pro *Imperi*, *ultra extremos fines* pro *ultra extremas finis*, *devictis* pro *devicteis*, *vulneribus* pro *volneribus*, *acervus* pro *acervos*, *ſimillimum* pro *ſimillumum*, *obiit* pro *obit*, *neve* pro *nive*, *ſpoliis* pro *ſpoleis*, *Cai* pro *Gai*, *Gabino* pro *Cabino*, *legitime* pro *legitume*, *inperpetuum* pro *inperpetuom &c.*

petuom &c. hæc omnia Fr. Noris amice conſpirare oum aureæ latinitatis ſcriptione ex antiqviſſimis Romanorum Inſcriptionibus Scriptoribusqve contra Boldonum adſtruit. In cap. tandem VI & ultimo non *orthographiam* tantum, ſed & *phraſes* Cenotaphiorum horum manu qvaſi aſſerit, ſubqve finem *de accentibus* qvoqve, qvi & ipſi in utraqve tabula viſuntur, aliqvid adnotat, eosqve non recenti qvadam conſvetudine, qvod multi Eruditorum exiſtimant, ſed jam olim imperante Auguſto, ipſaqve adeo ætate Latinitatis aurea apponi conſveviſſe, tum ex his ipſis Inſcriptionibus, tum ex priſcis Grammaticis demonſtrat. De cætero uti in hac ultima diſſertatione, ita in antegreſſis qvoqve Auctor aſſerta ſua tum adductis Romanorum Hiſtoricorum ac Poetarum verbis, tum Inſcriptionibus maxime, iisqve non Gruterianis tantum, ſed & aliunde acceptis confirmat; non paucas etiam illarum corrigit, inqve meliorem faciem reformat. Eadem etiam libertate, qva in Hiſtoria Eccleſiaſtica aliisqve libris fuit uſus, ſcriptores cujuscunqve religionis atqve ordinis, eosqve qva anteriores, qva recentiores per totum hoc opus refellit; in Diſſertatione II maxime, in qva infinitos pene prochroniſmos, metachroniſmos, aliosqve errores Virorum maximorum ac celeberrimorum detegit ac confutat. Non refellit autem tantum, ſed juſtis ſubinde laudibus ſcriptores allegatos exornat. Nec absqve gratæ mentis indicio pulcherrimisqve encomiis eos nominat, qvi ex cimeliarchis ſuis tum numiſmata tum Inſcriptiones aliaqve antiqvitatis rudera luſtranda ipſi ſuppeditarunt, Chriſtinam inprimis Reginam, Principemqve Sereniſſimum ſuum COSMUM III, ac præter hos Julium Juſtinianum D. Marci apud Venetos Procuratorem, Johannem Maurocenum, ad eandem dignitatem evectum, Dominicum Theapolum Patritium Venetum, Carolum Patinum Eqvitem & Profeſſorem Patavinum, Carcavium nummariæ antiqvitatis apud Regem Galliæ cuſtodem ac Bibliothecarium, Cæſarem Leopoldum Auximam, Johannem Petrum Bellerium, Joſephum Magnavacam, Antonium Magliabecum, Johannem Lazara, Apollonium Baſſetum, Jacobum Sponium, alios. Annexus eſt in fine *Index Rerum notabilium.*

Digitized by Google

NOVA METHODUS DETERMINANDI *Maxima & Minima*, *Auctore D.T.*

QVia qvidam ex Amicis, cum viderunt Methodum meam Tangentium, qvam in Actorum horum Menſe Decembri ſuperioris anni p.391, ſqq. communicavi, apprime deſiderarunt ſcire, qva ratione hinc determinare valeam maxima & minima, aut num hoc forte eadem Methodo non poſſit præſtari: hic qvædam, qvo horum petito ſatisfiat, aperire conſtitui.

Notandum itaqve *primo*, qvod determinatio Maximorum aut Minimorum nihil aliud ſit, qvam determinatio ſpecialis caſus circa Tangentes Curvarum. Qvod ut facile capias, exemplo illuſtrabo. Sit qvæcunqve indeterminata BC=X, qvæ determinare debet maximum aliqvod; litera *a* denotet datam aliqvam lineam BH; maximum qvod determinari debet, ſit $aax^3 - 2ax^4 + x^5$; hoc maximum repræſentetur per lineam FG, qvæ ponatur æqvalis y; erit itaqve $aax^3 - 2ax^4 + x^5 = y^5$, qvæ utiqve æqvatio curvæ alicujus naturam ope duarum indeterminatarum exprimit. Jam vero, ut maximum hoc inveniatur, nihil aliud opus, qvam ut hujus Curvæ BDFH maxima ordinatim applicatarum determinetur; hæc autem cum ſit linea FG, ubi Curva hæc tangitur a linea EF parallela axi BH, nihil aliud opus, qvam qværere Tangentem hujus Curvæ BDFH, in qvovis puncto generaliter, atqve tunc omnes ſpeciales caſus qvoqve determinati erunt, & per conſeqvens etiam hic ipſe, ubi linea EF ſeu Tangens parallela eſt axi. Sit itaqve in præſenti exemplo AB=t, juxta regulam qvam exhibui de Tangentibus, erit $t = \frac{2aax^3 - 2ax^4}{3aaxx - 8ax^3 + 5x^4}$

Notandum

Notandum *ſecundo*, prout facile perſpicuum, qvod ſi Tangens EF eſt parallela axi, denominator hujus fractionis æqvalis eſt *o* ſeu nihilo. Unde habebitur $3aa - 8ax + 5xx = o$, æqvatio, ope cujus qvantitas x & proinde maximum determinatur.

Notandum *tertio*, qvod pro eadem qvantitate BG determinanda, ſi maximum aliqvod detur, ſemper alia adhuc æqvatio poſſit inveniri, qværendo Tangentem ab altera parte hujus Curvæ. Cum vero ſic duæ Æqvationes habeantur eandem incognitam includentes, non difficile erit rerum harum peritis determinare id qvod qværitur. Sic ponendo $LH = Z$, erit maximum $a^3zz - 3aaz^3 + 3az^4 - z^5 = y^5$; hinc juxta regulam meam de Tangentibus erit $HM = \frac{3a^3zz - 6aaz^3 + 3az^4.}{2a^3z - 9aazz + 12az - 5z^4.}$

Unde jam juxta annotationem ſecundam denominator hujus fractionis $2a3 - 9azz + 12azz - 5z^4$ æqvalis *o*, in qva æqvatione ſi reſtituatur loco z qvantitas ipſi æqvalis $a - x$, obtinetur $-3axx + 5x^3$ ſeu $x = \frac{2a}{3}$ æqvatio ſecunda, ope cujus longitudo BG invenitur.

Atqve ſic fundamentum aperui, unde tam expedita methodus maxima & minima determinandi derivatur, ac hactenus ullam videre mihi licuit, qvæqve talis:

Sit BH data aliqva æqvalis a, cujus reſpectu maximum aut minimum aliqvod qværitur: ponatur $BG = x$ & $GH = z$, jam

Primo erit $z = a - x$.

2. formetur maximum ope qvantitatis z, ita ut x non ingrediatur compoſitionem hanc. Sit autem exempli gratia maximum illud $a^3z^5 - 3aaz^6 + 3az^7 - .z^8$, in qva qvantitate termino, ubi z duas obtinet dimenſiones, præfigatur binarius; ubi 3 habet, ternarius; ubi vero qvatuor, qvaternarius, atqve ſic porro ſemper exponens poteſtatis z eidem termino præfigatur: totum vero aggregatum ſic proveniens adæqvetur nihilo: erit itaqve in præſenti exemplo $5a^3z^5 - 18aaz^6 + 21az^7 - 8z^8 = o$, ſeu $3a^3 - 18aaz + 21azz - 8z^3 = o$.

3. In hac ultima æqvatione reſtituatur $z = a - x$ & invenietur ſimpliciſſima æqvatio pro qvantitate x, qvæ maximum ſeu minimum deſideratum determinat; veluti in præſenti exemplo, ſi in æqvatione $3a^3 - 18aaz + 21azz - 8z^3 = o$ reſtituatur $z = a - x$, invenietur $x = \frac{3a}{8}$ ope cu-

jus maximum deſideratum utiqve determinatum eſt. Spero itaqve me hiſce, qvi tale qvid a me rogarunt, abunde ſatisfeciſſe. Ubi ex occaſione moneo, qvod in editione Methodi meæ de Tangentibus Curvarum in articulo tertio pag. Actorum anno 1682 qvædam falſe ſint impreſſa, verba nimirum hæc: *Tranſpoſita vero y cum ſigno—omnes termini ponantur æqvales nihilo ſeu o.* Debet enim eſſe: *Si vero maxima poteſtas qvantitatis y penitus abſit, omnes termini ponantur æqvales nihilo ſeu o.* Itidem in articulo penultimo, ubi dicitur, *ac aſſumatur æqvalis*, debet poni, *aſſumatur A D æqvalis.*

NOVA INVENTIO TUBI, PROMTI USUS & ſumtus minimi, qvantumcunqve grandibus conſpiciliorum vitris adhibendis, cœlum terramqve verſus, inſerviens: ſcripto ad Dominum Borellum, Regiæ ſcientiarum Academiæ, transmiſſo delineata. 1682.

Ex gallico in latinum translata, ex Diario Eruditor. Pariſienſi XXIX. 14. Dec. 1682.

Die 18 nuperi Novembris *Dominus Borellus* Academiæ Regiæ Tractatum communicavit, qvem antegreſſo menſe Septembri acceperat, cum titulo; *Teleſcopium Catadioptricum & Diacatoptricum, ſive deſcriptio aliqvot machinarum, ad faciliorem Teleſcopiorum uſum accommodatarum*, Autore *Domino Boſſat* Toloſano, Diœceſeos Rivenſis incola.

Cum longiora Teleſcopia, præſtantioris etiam ſint effectus: eadem e vitris majoribus conſtruendi ratio vel mille mediis qvæſita eſt. Simul ac vero ad longitudines inſigniores perventum eſt, deprehenſæ etiam ſunt difficultates, qvæ in tractatione tuborum 80 vel centum pedalium, ut nihil ſe incurvent, & prout res exigat, qvaqvaverſum moveri poſſint, erigendorum, ſe objiciunt.

Has difficultates Celeberrimus obſervationibus ſuis aſtronomicis *Dominus Hevelius*, in Machina ſua cœleſti, ubi conſtructionem exhibet grandiorum tuborum, conatus eſt tollere: at cum in omnibus ſpeculationibus ſuis, tubo mobili, ex communi uſu aſſveviſſet; illi in debito ſitu retinendo, tot funibus & trochleis opus habuit, ut longe

Digitized by Google

longe difficillimum videatur, per hoc omne decentem harmoniam, ſumma illa facilitate & regularitate qvæ reqviritur, ſervari potuiſſe.

Huic rei *Dominus Boſſat* mirificum (utcumqve magni, & vel mille pedum ſint tubi) adhibet remedium, ingenioſo, & intellectu facili commento: ſtructura ſc. tubi immobilis ad polum directi, beneficio ſpeculorum planorum mobilium, extremitati tubi aptatorum, objectumqve, ut ad oculare deferatur, verſus objectivum reflectentium, omnes in univerſum motus, qvos tubus ad cœlum erectus depoſcit, ſupplens. Cumqve ita ſola ſpecula, qværendis perſeqvendisqve objectis moveri ſit neceſſe, tubus hic perpetuo manet immobilis: & qvivis eundem ipſe pro lubitu contrahere poteſt, ſpeculis ita diſpoſitis, ut objectum pluries reflectant.

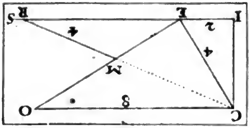
Interea dum tractatus iſte imprimatur, nosqve delineationem ejus dare poſſimus, cum explicatione omnium figurarum, qvas eximius hic Mathematicus, oſtendendis diverſis modis, qvibus neceſſarius motus ſpeculorum efficitur, ſubmiſit; e re arbitrati ſumus, generalem ejus inventi notitiam Curioſis facere: qvod ſc. in anteceſſum confiteri omnino nos oporteat, illud & per omnia certum & evidens, ac uſus eſſe poſſe in Aſtronomia eximii, ob facilitatem ſibi propriam, citra laborem ſuſpenſionis & directionis, cujuscunqve magnitudinis tubos tractandi.

PROBLEMA GEOMETRICUM DN. COMIERS.

PRopoſuit Anno 1681 d. 16 Oct. in Diario Gallico generali problema qvoddam Mathematicis ſolvendum Clariſſimus Dn Comierius, centumqve aureorum Ludovicianorum præmium illi publice promiſit, qvi intra triennium, *ſolo circulo lineisqve rectis uſus*, idem ſolverit. Qvod qvanqvam vexatiſſimum illud Deliacum problema duplicandi Cubi in ſinu fovere, adeoqve præſcripta ratione inſolubile nobis qvidem videatur; iis tamen, ad qvorum manus Gallorum Ephemerides & Mercurius *(Journal des Sçavans, & Mercure galant)* non perveniunt, publicandum duximus: ſi forte eorum alicui ratio ſuppetat, qva felicius, atqve hucusqve a compluribus in Galliis tentatum eſſe accepimus, nodum hunc ſolvere, & inventi nobiliſſimi gloriam juxta ac pretium conſeqvi contendat.

Digitized by Google

Eſt vero problema ſeqvens.

Datis in Triangulo rectangulo CIE, latere IE, 2 (eoqve ut lubet producto in S) & Hypothenuſa CE, 4; data præterea recta CO, parallela lateri IS, 8: ſuper recta terminata EO, per Elementa Euclidea Geometrice aſſignare punctum M, ut ducta ex C per M recta CR, ejus pars MR æqvalis ſit lineæ CE.

OBSERVATIO CIRCA BILIS MOTUM AB epate ad veſicam biliariam & inteſtinum.

Circa officinam humoris fellei ut Scriptores varient, cunctis Anatomicis conſtare arbitror. Ego qvemadmodum, ſi non omnem, certe maximam ejus partem in epate elaborari, hujus vero notabilem portionem folliculo fellis infundi, aliis concedo, ita haud parca manu per ductum epaticum & cyſticum hoc contingere hactenus ſuſpicatus fui; prout ſuperioris anni Calendæ Januarii horum Actorum p. 20. ſqq. teſtari potuerunt: Qvæ E. poſtea huc facientia annotavi, publico pariter exponere volui. Scilicet aperto vivi canis abdomine, ex veſicula biliaria omnem expreſſi hujus humorem, ligavi ductum cyſticum, expectaturus, an nihilominus, ſi ſubjectum aliqvandiu ſuperſtes foret, aliqvid bilis, non obſtante hoc vinculo, denegatoqve folliculo fellis cum poro epatico commercio, in illo colligeretur: proin conſuto denuo abdomine animal per 24 horas vivum conſervavi, vivumqve reſecui. Et per ductum eqvidem communem Cholodochum, bilis ad inteſtinum confluere videbatur, præter modum tamen inſimul tumente extremitate canalis cyſtici filo intercepta; nihil autem fellis, ſed loco hujus tantillum ſangvinis congrumati & ſapore amaricante, ſine dubio a bilis expreſſæ reliqviis, tincti deprehendebam. Qvo ſane experimento in eo confirmatus fui, in cane, homine, ſimilibusqve animalibus, qvibus pori epatici & cyſtici adæqvata contingit communicatio, notabilem bilis qvantitatem, ab epatico ad cyſtin,

per hujus meatum, ſecedere, adeoqve ex hac bilem ad inteſti-
on continuo, ſed interpolato motu ferri, cum forſan in finem,
iverticulo hoc ſtagnans fermentativam magis induat poten-

Qvod præter affluxum illum, effluxum ex veſicula neceſſario
m impedientem, comprobare videtur, qvod qvæ per ductum
alem in ſubjectis vivis continuo motu emanat, bilis aliqvoties
bili ſimilis a me obſervata fuerit, i.e. talis, qvalem ligato du-
ſtico, aut plane reſciſſa veſicula, in aliis deprehendimus, nempe
oris flavedinis, conſiſtentiæ fluidioris, ſaporis minus amarican-
liqvando dulcedinem ſaccharo ſaturni æmulam in lingva gu-
m relinqventem: cum econtra bilem ex eorundem ſubjectorum
lis extractam ſpiſſiorem longe, coloris ſaturatioris & amaritiei
abilis deprehenderem.

TTRE DU S. N*** CONSEILLIER

*&c. a ſon Amy Monſieur Antoine Wion d'Heroual tres-
mé entre les Sçavans, au ſujet des Libelles, qvi de tems
tems ſe publient en Flandres contre les RR. PP.
HENSCHENIUS & PAPEBROCHIUS Jeſuites.*

id eſt:

EPISTOLA DOMINI *** CONSILIARII

Regii ad familiarem ſuum Dn. Antonium Vionem Hero-
vallium, celeberrimum doctrina virum, de Libellis, qvi
ſubinde in Flandria adverſus Reverendos Patres HEN-
SCHENIUM & PAPEBROCHIUM Jeſuitas
diſſeminantur.

Actorum Sanctorum, qvæ in primi menſis anni hujus Actis p. 4
recenſuimus, a Bollando cœptum, ab Henſchenio continua-
tum, a Papebrochio perficiendum ſtudium, multorum malevolorum
cavillationibus ſugillari, & cumprimis *Carmelitas* Papebrochio infe-
ſtos gerere animos calamosqve, ob labefactatam ab eo Ordinis ipſo-
rum antiqvitatem, criminoſi libelli exemplo pag. 13. ceu luculento
ſpecimine oſtendimus. Non iſtam vero tantum, qvæ ſola ad nos
pervenit,

pervenit, ſed plures iſtius generis maledicas circumvolitare chartas, & ſub *Prodromi, Armamentarii*, & *Speculi Carmelitani*, *Pomi* item *diſcordiæ*, titulis editos extare libros, fabuloſam Carmelitarum originem levibus argumentis magno molimine adſtruentes, & Actis Henſchenio-Papebrochianis maligne inſultantes, hæc docet Epiſtola: cujus auctorem, qvi disſimulavit nomen, *Carolum Freſneum, Dominum du Cange*, editis ſtudii ac eruditionis rarioris monumentis celeberrimum, & *Gloſſarii ad Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis* vaſto Opere, ac *Byzantina Hiſtoria illuſtrata* univerſo Orbi cognitum, perhibuerunt, qvorum favore iſta ad nos pervenit. In hac id potisſimum agit, ut ſilentio & contemtu generoſo vindicandas doceat injurias, ac negligendas chartas amarulentas, indignas qvibus confutandis Papebrochius ingenium applicet otiumqve impendat: rectius vero facturos cenſeat Carmelitas, ſi omisſis de origine ſui Ordinis anilibus fabulis, qvibus Græcis & Romanis veteribus origines cœleſtes vaniter jactantibus luxurioſiores ipſi indulgeant, veritati dent victas manus, nec publicum ſtultitiæ teſtimonium domeſtico præconio qværere porro pergant.

GEMINIANI MONTANARII ASTRONOMI Patavini de Cometa nupero Anno 1682 viſo ad Illuſtr. Antonium Maliabecbium Epiſtola.

Patavii, 1682. in 4.

QVanqvam ſcriptum hoc (Italico idiomate editum) epiſtolæ menſuram non excedat, ſuffragium tamen ejusdem, tum pro Nodo Cometæ, contra ſeriem ſignorum continuo mobili; tum contra caudæ productionem ex refractione radiorum ſolarium, a figura cometæ depromtum: Prognoſticon deniqve, ex hiſtoria Cometæ Anni 1531 ab Apiano obſervati, huic tantum non per omnia ſimilis, contra Aſtrologos Italiæ forte dira minitaturos, detortum, non indigna nobis viſa ſunt, qvorum mentionem aliqvam hic faceremus.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Aprilis, Anno MDCLXXXIII.

JO. SCHILTERI J.C. DE LIBERTATE Eccleſiarum Germaniæ Libri VII. Accedit de Prudentia Juris Chriſtianorum liber ſingularis: itemqve de Fatis Eccleſiarum per Joannem divinitus revelatis, Diſſertatio.

Jenæ, 1683. in 4.

INæſtimabile libertatis bonum, cujus deſiderio homines, niſi a ſe alieni, tenentur omnes, adeo majoribus noſtris proprium, ut nihil avidius proſeqverentur, nullaqve re magis a ceteris gentibus internoſci cuperent. Fuere tamen infelicia temporum intervalla, qvando acerrimi libertatis cuſtodes ac vindices pravis artibus occubuere illorum, qvi mutua ope imperii majeſtatem juvare, eamqve omni re, & obſeqvio potiſſimum tueri debebant. Eccleſia hoc malum in primis experta, cujus libertas ab ortu ſtatim, contra fas ac pudorem, improborum ſtudiis preſſa, majoribus obnoxia haut fuit periculis, qvam cum in perniciem ejus conſpirarent ſacrarum rerum antiſtites. Qva manu contra, qvove ſucceſſu aliqvando defenſa, per vim æqve ac doctorum ingenia ſteterit illibata, qvo conſilio rurſum, & novis adhibitis machinis, vel convulſa inclinaverit ſæpe, vel inſtaurata priſtinum ſplendorem receperit, annalium fide conſtat. Diverſa autem heic ſors populorum noſcitur, pro adminiſtrationis cura, ac ſapientum varietate, unde graviora certe civitatum ac magnorum imperiorum momenta æſtimari ſolent. Gallorum felicitas ingens ante omnes, ubi regum potentia, doctrina epiſcoporum, ac publica eruditiſſimorum hominum conſenſione, regnum libertatis floret, jamqve tot ſæculis contra vaferrimas aliorum rationes inconcuſſum perſiſtit. Inter plures hujus

Digitized by Google

lei teſtes, æterna ſunt nomina, Duareni, Pithoei, Puteani, Marcæ, Baſuzii, qvibus eccleſia patria ſeſe plurimum debere, & memor fatebitur ſemper, & merita digne prædicabit. Nos iſthac parte inferiores laudare qvidem poſſumus induſtriam, non ſine inſigni utilitate probatam, qvam in Schardii, Goldaſti, & Hortlederi collectionibus fere deprehendimus, ſed plenam elaboratamqve tractationem ibi fruſtra reqvirimus. Ut igitur optimi civis munere fungeretur vir cultu litterarum, judicio, rerum agendarum dexteritate, ac prudentia inclitus *Joannes Schilterus J. C.* poſt varia exqviſitæ doctrinæ monumenta, e philoſophia, civili ſacroqve jure, ad communes uſus edita, amore tandem patriæ, eccleſiarum in Germania libertati manum admovit, & opus, diu votis præſtantiſſimorum expetitum, primus apud nos ſeptem libris abſolvit.

Scopus ei propoſitus hic eſt præcipuus, reddere eccleſiam reipublicæ, & concordiam utriusqve conciliare; qvem etiam in comitiis Noribergenſibus, anno ſecundo ac viceſimo ſæculi antecedentis, Imperii proceres in oculis habuere, ad formulam primævæ libertatis provocantes: iſta autem non impetrata, monſtrare, qvæ odia, qvæ diſcrimina & inveterata mala ſint conſecuta, qvæqve horum cauſſæ extiterint, ſimul ac remedia ſalutaria apertius indicare. Et ut ordine ſingula cohæreant, hiſtorica ſerie libertatis naturam ac vim ab origine eccleſiæ Germanicæ repetit, ex incorruptis veteris ævi documentis, inaniſſimarum fabularum commentis ubiqve ſpretis, vel etiam detectis. Cumqve nuda minime ſufficiat inſtituto præſenti narratio, prudentiæ regulas jungit, & ex divino atqve humano jure tradit luculenter, qvænam eccleſiaſticæ libertatis fundamenta habeantur, a qvibus poſita ac dirui cœpta, novis per occaſionem dogmatibus callide ſubſtitutis, aucta ſuperſtitione, ac diſciplina antiqva prope ſublata: itemqve qvo conatu, ſucceſſu & eventu pleraqve acciderint. Hinc facto jus adplicat, & controverſias ex temporum ſpatiis, qvibus ortæ ſunt, æſtimatione ſeria expendit, atqve ad legum normam dijudicat. Neqve etiam raro peramœna digreſſione in partes vocat civilem libertatem, qvod utraqve arctisſime copuletur invicem, & unius oppugnatio alterius opem imploret. Argumenti hujus eſſe cenſentur, qvæ de origine Electorum diſqviruntur, deqve officiis palatinis in Francorum imperio, de prima eorundem ſede, de Germaniarum diviſione, de prærogativa imperii, & regni

Digitized by Google

gni Germanici,de jure Imperatoris univerſali, reſpectu aliarum in orbe Chriſtiano rerumpublicarum, de Rege Hiſpaniarum, & jure Imperatoris Germanici in Hiſpaniam, de jure exaugurandi Imperatoris, & ſimilibus non tam obviis ac vulgo putantur. Sed neqve contentus, ita ſecundum diverſas ætates, ac ſæculorum viciſſitudines, lites earumqve cauſſas diſceptaſſe; deliberativæ prudentiæ inſuper ſpecimina paſſim exhibet, ſi qvando juſtitia rei demonſtrata, modos recuperandæ libertatis,ejus impedimenta, ſpecioſa involucra, ſimulacra, occultas in auſu atqve conſilio rationes, his pariter contraria ſtudia inde ab imperio Caroli Magni aperit, ac deniqve neceſſitatem cum juſtitia reformationis a majoribus inſtitutæ, ex fontibus ſuis diducit. Qvæ de concordia Germanorum, & diſſidiorum utrobiqve auferendorum ratione, ſalva tamen libertate eccleſiaſtica,alicubi annectit,orthodoxæ eccleſiæ judicio ac moderatiori cenſuræ ingenue juxta devoteqve ſubmittit. Cognito jam fine, atqve tractandi habitu,in præſenti opere, partito etiam ſingulorum librorum notitia tradenda foret; verum qvod Scriptor nobiliſſimus hoc ipſum data opera in *præfatione ad Lectorem* exeqvatur largiter, illac remittimus argumenti hujus ſtudioſum.

Liber *de prudentia juris Chriſtianorum* eo pertinet, ut, qvæ ſub initium libri primi de libertate eccleſiarum, de ſocietate inter Deum & hominem dicta ſunt, amplius exponantur, ac præterea cultus divinus inter Chriſtianos rationalis magis magisqve innoteſcat. Magna utiqve prudentia humana patitur deliqvia, niſi huc eatur, & imperfecta illa, mutila atqve corrupta ex divina ſapientia menſuram accipiat & complementum. Neqve poteſt non magni fieri tale propoſitum, qvo per doctrinæ profanæ guſtum, & ordinem proficiendi naturalem, qvæ ſancta atqve veneranda ob ſublimitatem omnibus eſſe debent, non ſentientibus ingeruntur; ut noſſe incipiant, omniqve cura qværant, qvæ antea tanqvam ſimpliciora longe infra ſupercilium ſuum poſita exiſtimabant. Similia qvædam conatus erat idem ſuperioribus annis in *morali introductione ad veram jurisprudentiam*, qvæ hoc libro abſolvit, & qvænam illa ſumma in vita morali ſperari qveat, qvave ratione comparetur, ſatis abunde docet.

De *Fatis eccleſiarum* ultimo loco diſſerit, qvatenus illa per Joannem divinitus revelata ſunt, cum ibi multa obveniant, qvæ ad illuſtrationem faciunt eorum, de qvibus in præmiſſis actum. Qvamvis autem

meri jam tum hujus revelationis interpretes verſentur in manibus eruditorum, id præſertim tamen in præſenti agitur, ut, miſſis ceterorum opinionibus, perſpicua ſententia, qvæ verbis ac menti Joannis ex fidei analogia & hiſtorica veritate conveniat, apte proferatur. Scopum itaqve primo demonſtrat ſcriptionis divinæ iſtius, qvod non tam in profundo ſenſu & recondito eruendo, aut intervallis temporum ſignandis, qvam in cognitione veri ſtatus eccleſiaſtici conſiſtat, qvalis inde a tempore hujus revelationis, & qvis ille futurus, item, qvomodo eccleſia vera a falſa, chriſtianiſmus verus a ſimulato & antichriſtianiſmo diſcerni posſit. Mox totius Apocalypſeos diviſionem oſtendit genuinam, eamqve bimembrem: cujus altera pars continet ſeptem epiſtolas, ad ſeptem eccleſias Aſiæ minoris, qvibus fata inſinuantur earum, ſicut ab initio ſeſe habuerunt; altera vero complectitur capita reliqva, ubi qvo propius ad finem accedit, eo diductior eſt atqve explicatior. In ſingulis annotat, qvid evenerit, & ſive futuris adhuc ſæculis formam det, ſive exempla illorum, qvæ Deus reprehendat, inqve eccleſia cupiat emendari, qvidve ſuperſit, in ſolatium tamen piorum, ut animo ſemper præſenti atqve conſtanti reperiantur, ac velut in ſpeculo lætam contueantur & expectent cataſtrophen.

LETTERE DI GIAN PAOLO OLIVA, della Compagnia di Gieſu, Tomo Primo.

ſive

Epiſtolarum Joh. Pauli Olivæ, Soc. Jeſu, Tomus Primus.

Romæ in 4. Bononiæ in 8. 1681.

Auctorem non *Jeſuitam* tantum, ſed et Societatis illius, per totum orbem multas ob cauſas famigeratisſimæ, caput & *Præpoſitum Generalem* fuiſſe, ſatis notum eſt. Deceſſit admodum ſenex Romæ, æſtate anni proxime præteriti. Experientia, in urbe tot excellentisſimorum hominum ſede, per multos annos, in negotiis gravisſimis & variis acqviſita, etiam mediocre ingenium excolere potuiſſet: ſed auctori reliqva etiam a natura & eruditione adminicula largiter adfuerunt, qvod vel ex epiſtolarum hoc Tomo, licet non magno, judicari haud

haud difficulter poteſt. Scriptæ ſunt *lingva Italica*, numero 5651, interqve eas non paucæ ad ſummos Principes, magnosqve omnium ordinum viros; admiranda brevitate, maxima elegantia & concinnitate, aliisqve omnibus artificiis, ſine affectatione tamen adhibitis, qvibus vel ſuperiores demulceri, vel pares coli & commoveri, inferiores autem, prout res poſcit, graviter aut comiter tractari poſſunt & debent. Sed præſtat qvædam non vulgaria ex Præfatione, ſi non ab ipſo auctore, certe a non mediocris eloqventiæ aut ingenii viro conſcripta, referre. Narratur autem, Auctorem duodecim annorum ſpatio, neqve precibus amicorum, neqve ſuperiorum auctoritate induci potuiſſe, ut in publicationem literarum ſuarum conſentiret. Neqve enim decorum muneri Apoſtolici concionatoris, neqve ætati & profesſioni ſuæ conveniens putaſſe, ut chartarum diverſisſimarum chaos evulgaret. Ante annum etiam hujus ſeculi qvinqvageſimum exempla literarum non ſervaſſe, cum tamen annis validior, curis minus gravatus, & ingenio vegetior eſſet. Cesſiſſe tandem minis amicorum, qvi dicerent, ſe poſt mortem ejus compilaturos & edituros, qvæ ad alios ſcripſerit. Territum vero vel maxime fuiſſe infelicitate *Cardinalis Pallavicini*, cujus veneratio, aliis ſcriptis qvæſita, in commiſerationem verſa ſit, cum poſt mortem ejus epiſtolæ nullo delectu fuiſſent publicatæ. Ne igitur ſuæ ederentur, in univerſum nempe & promiſcue, coactum fuiſſe qvasdam edere; exemplo fere miſerorum, qvi in vinculis ſe ipſos jugulant, ne palam cadant ſub carnifice. pudori tamen ſuo conſuluiſſe, qvantum licuerit, ſubtrahendo nimis familiares, aut qvas ingratas fore conjeciſſet; ideoqve multas jam reviſas, imo & impreſſas laceraſſe. Valde vero abſonum viſum eſſe ipſi, poſtqvam plus qvam viginti tomis, de rebus ſacris, bibliothecas Societatis augmentaſſet, epiſtolas edere, materiæ non ſemper ſanctæ aut ſeriæ, ſed ſæpe curioſæ, facetæ, certe humanæ. Deinde merito doluiſſe, qvod ex epiſtolarum voluminibus qvatuordecim, amanuenſium calamo, per annos præfecturæ viginti collectis, in ſcriniis, ſecreti cuſtodiendi cauſa, ſervari debeant, qvæ dictaverit; mandata dando, negotia expediendo, nodos ſolvendo, caſus præveniendo, ſuſpiciones diluendo, offenſas amovendo, Principibus hoc illudve perſvadendo, diſciplinam ſervando, gloriam Dei promovendo: & adigi ſe patiatur ad edendas reliqvias & qvisqvilias, qvæ exhibeant reſponſiones ad gratulationes in feſtis, & oblata munuſcula, qvæqve ad

Digitized by Google

mortes improviſas deplorandas, ad natales infantum celebrandos, ad eventus triſtes aut lætos narrandos ſcripſerit. Hoc eſſe folia præbere, fructus negare; pampinos offerre, uvas pedibus conculcare. Coactum vero ad hoc eſſe, atqve ita in Scyllæ ſcopulos illiſum, ut voraginem Charybdis evitaret: ſolatia tamen cepiſſe ab exemplo celeberrimorum Eccleſiæ doctorum. Nam ut Ennodius Ticinenſis Epiſcopus taceatur, qvi epiſtolas Rhetorico acumine, & ironiis pungentibus impleverit; Gregorium certe Nazianzenum, ſummum Theologum, Patriarcham, ſolitarium etiam, ad Celeuſium Præfectum, ad Baſilium, Amphilochium, Aniſium, magnarum diœceſium Præſules, acutis ſæpe jocis, eaqve affabilitate, delitioſe aliqvando uſum, ut theologiæ & infulæ oblitus videri poſſit. Auguſtinum qvandoqve ita ſcribere in epiſtolis, ac ſi ſub umbra platani cum familiaribus ſermones cæderet. Qvin ipſum etiam Hieronymum, lapide pectus tundentem, vultum cinere fœdantem, ſcorpiones lateri applicantem, gratias agere lepidiſſima eruditione Euſtochio virgini, fructus in caniſtello, & flabella ad abigendos culices mittenti. Sidonii deniqve Apollinaris exemplum reſpexiſſe, cui epiſtolæ varii argumenti honorem mitræ, & nomen Sanctitatis non abſtulerint: neqve impedierint, qvo minus is a Bellarmino inter ſacros ſcriptores referatur, & in menologiis memoretur. Sperare igitur ex epiſtolis his, utut indifferentes materias continentibus, neqve ad clauſtrorum ſolum diſciplinam ſcriptis, hauſturos eſſe viros etiam religioſos ideas aliqvas, qvibus uti poſſint ad inſipida, qvæ evitari non ſemper qveunt, condienda. Optare ſane ut epiſtolis conveniat dictum de arbore Apocal. 22. 2. *& folia ejus ad ſanitatem gentium.* Additur in fine præfationis excuſatio alia, de omiſſis temporum in editione hujus tomi notis, qvod auctor plerumqve diem & annum exemplis adſcribere neglexerit, & autographa ſine moleſtia & temporis jactura haberi & inſpici non potuerint; meliorqve ordo in ſeqventibus tomis promittitur.

MEDULLA THEOLOGIÆ VETERIS TESTAMENTI Exegeticæ, Thetico-Polemicæ, ac Homileticæ; ſeu Epitome Bibliorum Regiorum, Criticorum, Exegeticorum & vindicatorum, qvantum ad dicta Vet. Teſtam. claſſica numero CCCXXV. opera Johannis Thilonis, SS. Theol. L. & Lipſiæ ad D. Nicolai Eccleſiaſtis

Lipſiæ, 1683 in 4.

Cum

Cum *Matthæus Polus* inſigne illud opus, qvod Synopſis Criticorum aliorumqve Biblicorum Interpretum inſcribitur, indefeſſo ſtudio elaborandum in ſe ſuſcepiſſet, varias & qvandoqve haud leviter inter ſe pugnantes diverſorum Auctorum ſententias cordati Lectoris arbitrio potius dijudicandas relinqvere qvam ſuum ipſius judicium interponere maluit, ſufficere ratus, ſi optimos qvosqve Scripturæ Interpretes in compendio & uno qvaſi obtutu perluſtrandos fideliter exhiberet.

Verum hanc methodum non ſatis tutam, ſed ſcepticis fluctuationibus, præſertim apud eos, qvi nondum ſolida Theologiæ fundamenta poſuerunt; fores aperturam Vir pl. Rev. L. *Johannes Thilo* Lipſienſis, patriæ ſuæ digniſſimus, dum viveret, Eccleſiaſtes exiſtimavit, eamqve ob cauſam in id incubuit, ut Theologiæ Studioſos contra illud periculum qvalicunqve præſidio muniret.

Hoc igitur conſilio claſſica, qvæ vocant, S. Scripturæ dicta qvatuor ſectionibus pertractare aggreſſus eſt, qvarum *prima* præcipuarum verſionum collationem ſiſtit, *altera* circa notas philologicas & exegeticas occupatur, *tertia* pro confirmandis fidei articulis & confutandis adverſariis theſes qvasdam Theologicas cum ſuis argumentis & vindiciis exponit, & *qvarta* deniqve uſus locales, ut appellat, & homileticos ſubjungit. Sub finem additus eſt index variarum lectionum, qvæ circa Chaldaicam & Græcam horum dictorum verſionem in Bibliis Regiis Antverpienſibus & Polyglottis Anglicanis deprehenſæ fuerant.

Nihil autem in hoc Syntagmate deſideramus, qvam qvod optimo Auctori medullam Novi Teſtamenti eadem methodo concinnare jam parato propoſitum ſuum & multorum vota ob mortis interventum implere haud licuerit.

CEREMONIES ET COUTUMES, QUI ſ' obſervent aujourdhui parmi les Juifs, traduites d' Italien de Leon de Modena, Rabin de Veniſe, par le Sieur de Simonville.

idest,

Ceremoniæ & Ritus, qvi obſervantur hodie inter Judæos, translati ex Italico LEONIS Mutinenſis, Rabbini Veneti, per Dominum de Simonville.

Pariſiis 1681. & Hagæ Com. 1682. in 12.

Rabbi

Digitized by Google

Rabbi *Leo de Modena*, qvæ Mutina olim dicebatur, conſcripſerat Italica lingva exiguum librum *de Ritibus & Ceremoniis Judæorum hodiernis*; qvem cum non ſine mendis 1637 Lutetiæ expreſſum videret, ſeqvente ipſe anno Venetiis accuratiorem edidit, abſciſſis qvæ diſplicebant ex prima editione, aliisqve & melioribus in locum illorum ſurrogatis. Dignus liber Chriſtianis viſus fuit, qvi in alias qvoqve lingvas transfunderetur, ut a pluribus legi poſſet, qvemadmodum Anglicano ſermone converſus Londini prodiit 1650; Gallice vero, uti ex Regio privilegio, hujus editionis parti ſecundæ annexo, apparet, 1674. Qvanqvam vero interpretis nomen in privilegio expreſſum non eſt, non alium tamen putamus eſſe, qvam qvi novæ nunc dedicationi ad Epiſcopum Meldenſem ſubſcripſit, ſc. *Rich. Simonem*, h. e. celebrem illũ auctorẽ *Critices Veteris Teſtamenti*, Aprili menſe ſuperioris anni a nobis delineatæ. Judaicus liber conciſus & brevis eſt, novem octernionibus comprehenſus; ſed in qvinqve partes ita diviſus, ut I Ædificia, Veſtimenta, Synagogas, Precationes, Lotiones &c. II Lingvam, Studia, Vota, Ciborum genera: III Feſtos dies: IV. Matrimonium, Circumciſionem, Primogenituram: V. deniqve Hæreticos, Proſelytos, Mortem, Sepulturam, Paradiſum, Infernum, & his cognata referat. Interpres de ſuo adjecit præfationem ſatis amplam, qva meritiſſimos viros *Buxtorfios* nonnihil pungit, qvod in *Synagoga Judaica*, Pater qvidem ſine ordine pleraqve tractaverit; Filius patris Teutonicum fœtum Latine editurus partem hujus Judaici libri ſuo inſeruerit, eumqve imitari conatus ſit, ut confuſionem ex paterno ſcripto tolleret, ſicut etiam multa in illo disjecta ſub unum caput revocaverit. Itaqve in eo eſt præfationis auctor, ut Leonis parvum librum Buxtorfiano grandiori præferendum eſſe perſvadeat, qvod nihil habeat ſuperfluum, multa vero contineat, qvæ ne attigerint qvidem Buxtorfii. Deinde notitiam Judaicorum rituum ex uſu commendat, qvem interpretandis S. Scripturis afferant: etiam Hiſpanicos Judæos tum pronunciatione, tum ſcriptione Hebraica præſtare ceteris docet; cujus rei hanc cauſam reddit, qvod Hiſpania olim perfectiſſimos Grammaticos habuerit, ſicut Gallia præſtantiores Talmudiſtas. Hæc ex Præfatione. Ipſi libello interdum Notas interpres ſubjecit, qvibus cum alias res, tum præcipue Hebræas voces explicat. Qvintæ parti inſeruit geminum de *Karaitis & Samaritanis* ſupplementum. Karaitis, adhuc in Occidente fere incognitis,

Digitized by Google

gnitis multa falſo a Rabbiniſtis affingi, probat fide Commentarii in Pentateuchum, ſub finem ſeculi XIII manu ſcripti, cujus auctor Karaita *Aaron Joſephi filius* appellatur. Ex qvo ſibi conſtare ait, Karaitas univerſam V. T. Scripturam recipere, eamqve per ſeipſam, & qvidem ſecundum literalem ſenſum, explicare: traditiones non omnes reſpuere, ſed incertas tantummodo, fabuloſas, & ridiculas: in ceteris tam ritibus, qvam doctrinis a Rabbiniſtis vel parum vel nihil differre. Altero ſupplemento ritus Samaritarum deſcribit ex ipſorum ad Scaligerum epiſtolis, qvarum Latinam verſionem cum Antiqvitatibus Orientalibus, Morino & aliis obſervatis, Londini 1682 excuſam, menſe Junio ejusdem anni p. 176 memoravimus. Addit de calumniis, qvibus a Judæis Samaritani onerentur; de Pentateucho aliisqve libris; & itidem de literis illorum ad Doctores Anglos miſſis, qvarum ultimæ 1676 ſcriptæ Pontificis Samaritani mortem ſignificent. Tandem qvæſtionem admiſcet; An hodieqve Samaritani vera ſacrificia offerant, qvod conſtare putat ex literis ad Scaligerum: dignum tamen æſtimat, qvod a peregrinantibus diligentius exploretur.

COMPARAISON DES CEREMONIES des Juifs & de la diſcipline de l'Egliſe, par le Sieur de Simonville.

Comparatio Ceremoniarum Judaicarum cum Diſciplina Eccleſiæ, per Dominum de Simonville.

Pariſiis 1681 & Hagæ Com. 1682 in 12.

IN fronte auctor præſcripſit, hunc librum inſtar *Supplementi* eſſe ad præcedentem Leonis de Modena. Eadem ſcilicet brevitate, capitibus XIX plurima pertractat ad religionem & ritus pertinentia. Tenax eſt cap. 1. hypotheſis ſuæ, qvam in Critica Sacra ſtabilire conatus eſt, principium credendi nō Scripturæ ſolum, ſed & Traditioni aſſerendum. Qvia tamen acris illa Chriſti in traditiones Judaicas cenſura difficultatem facit; remedium qværit in examine traditionum ad præſcripta Vincentii Lerinenſis. Cap. 2. agit de Theologia & Kabbala: Cap. 3. de morali utriusqve religionis diſciplina: Cap. 4. de legibus & auctoritate

magiſtrorum. Sed cap. 5. de comparatione Synedrii cum Pontificatu Romano, habet, qvæ fortaſſe non omnibus ſui ordinis probabuntur. Pontifici enim majorem poteſtatem non tribuit, qvam Principi Synedrii, qvi *Hamaſchi* dicebatur: Epiſcopis omnibus jus ſuffragii deciſivi vindicat: Eccleſiam non a Pontifice ejusqve curia, ſed ab univerſa Eccleſia ſimul ſumta repræſentari ſtatuit, cujus caput ſit Pontifex D. Petri ſucceſſor, qvi habeat prærogativam ſuffragii: neqve nunc dici poſſe, *Notus in Italia Deus*, ſicut olim vere dicebatur, *Notus in Judæa Deus*, dilatato per totum orbem Chriſtianiſmo. Superfluam etiam eſſe & & nullius fundamenti qvæſtionem, num Concilium ſit ſupra Papam, an Papa ſupra Concilium. Concilia enim ad Synedrii exemplum conſtare debere ex Papa, ut præſide; & Epiſcopis, ut presbyteris aſſidentibus: qvod ſi ſchiſma oriatur, aliter diſqvirendum eſſe. Capp. 6. & 7. Epiſcoporum officium comparat cum Capitibus ſive Præſidibus Synagogarum in urbibus: & ex eodem fundamento aſſignat Epiſcopo Presbyteros, qvorum ipſe primus ſit, & aliqvando κατ' ἐξοχὴν eodem nomine vocetur. Statuere igitur abſqve eorum conſilio nihil potuiſſe. Hodie Canonicos in presbyterorum ſive aſſeſſorum locum ſucceſſiſſe, ſed cantionibus fere ſacris occupari. Irridet auctores, præſertim Hiſpanos, qvi Cathedralium Eccleſiarum antiqvitatem ad Apoſtolorum tempora retrahant: tum nugas agere ait Carmelitas monachos in *novo ſuo Breviario*, ubi tradunt prophetas, Eliæ ſucceſſores, in monte Carmelo Eccleſiam B. Virgini exſtruxiſſe, hosqve prophetas Virginem inviſiſſe, & ab hac idem officium recepiſſe. Laudat veterem tam Synagogarum, qvam Cathedralium vel Epiſcopalium Eccleſiarum morem, qvæ Scholas ſynagogis & templis adjunxerint. Tridentinum qvidem Concilium de reſtituendis ejusmodi ſeminariis cogitaſſe, ſed alia plane eſſe, qvæ hodie Epiſcopi Galliæ inſtituant. Capp 8. 9. 10. preces, benedictiones, & Feſta utriusqve eccleſiæ comparat. Capp. 11. & 12. Talmudici operis originem & uſum enarrat. Capp. 13. 14. 15. de libris Judæorum, qvibus vel in Synagogis, vel in ſtudiis privatis utantur, multa notabilia refert. Cap. 16. Hebraicæ lingvæ notitiam Theologis neceſſariam aut utilem cenſet. Cap. 17. methodum ad eam addiſcendam facilem oſtendit, commendatis Schickardi & Buxtorfii libellis Grammaticis. Capp 18. & 19. de Liturgiis tam Judæorum, qvam Chriſtianorum ſatis ingenue agit, diſſentiens a Cardinale Bona, qvi Liturgias, Apoſtolorum nomine inſignitas,

Digitized by Google

gnitas, genuinas eſſe ſtatuit, qvod auctor probari poſſe negat. Mutationes etiam Liturgiarum plurimas candide refert, fateturqve, Formulare ſeu Miſſale Romanum, *Franciſcanorum* potius dici debere; cum ab his concinnatum, & a Nicolao III Pontifice promulgatum ſit, & ægre, nec ab omnibus Eccleſiis, receptum. Ita brevi hoc tractatu multa continentur ſcitu & examine digna, nec operam perdet, qvi illum in Latinum ſermonem traduxerit.

INDICES SYNTAGMATIS INSCRIPTIonum, a THOMA REINESIO collectarum & illuſtratarum, in modum SCALIGERO-GRUTERIANORUM adornati.

Lipſiæ, 1683. fol.

Quod ſuperiori anno prodierat, in Actis Aprilis p. 89. recenſitum. *Inſcriptionum Antiquarum*, quas collegerat & Commentariis illuſtraverat THOMAS REINESIUS *Syntagma*, neceſſariis Indicibus deſtitutum fuit hactenus: non ſine moleſtiſſimo deſiderio eorum, qui hæc ſtudia & monumenta litterarum colunt. Subveniendum igitur iſti bibliopola ratus, ab harum Inſcriptionum ſtudioſo *Indices* confieri poſtulavit. Qvi optimam rationem exiſtimans, qvam invenit Smetius, poſtea autem perfecit ſumma diligentia & cura Scaliger, in vaſto illo & admirando *Inſcriptionum antiquarum totius Orbis Romani Corpore*; ut præcipua quæque & obſervatu in primis digna, per totum Opus qvomodolibet diſperſa, in certas pro argumentorum varietate claſſes capitaque digereret, ad quæ ſingula ejuſdem argumenti juxta litterarum ordinem referrentur; eandem tenuit: & *viginti qvatuor capitibus* eodem ordine, argumento, & modo, qvem Scaliger ſervavit, adornatis, velut totidem locis communibus, qvidqvid memorabile tam verborum & notarum, qvam rerum in Inſcriptionibus occurreret, collectum digeſſit: ut tabulis his, ad calcem Syntagmatis apponendis, uno velut obtutu cernere liceat

Templa, Sacerdotes, Aras, ſimulacra Deorum,
  Balnea, Aqvæductus, Septa, Theatra, Vias,
Sacra, Magiſtratus, Monimenta inſculpta ſepulcris,
  Marmoreasqve omnes Urbis & Orbis opes.

Digitized by Google

L' AMBASSADEUR oder Staats-Botſchaffter/und deſſen hohe Staats-Verrichtungen.

De Legato ejusq; munere, Tractatus auctore Dn. de VVicqvefort; ex Gallico in Germanicum ſermonem translatus a Joh. Leonhardo Sautero.

Lipſiæ & Francofurti, 1682 in 4.

ETſi poſt Franciſcum Hotomannum, Albericum Gentilem, Hermannum Kirchnerum, Fridericum Marſelaerum, Carolum Paſchalium, varii de graviſſimo Legati munere, dignitate, poteſtate, juribus ac privilegiis commentarios ſcribere aggreſſi ſunt; tamen illi ceremoniarum ſolennia, qvæ Legatum maxime obſervare oportet, in illis tradere vel omiſerunt, vel leviter ſaltem attigere. Itaqve, ut hanc philoſophiæ civilis partem, ab aliis fere omiſſam, ſuppleret *Dn. de Wicqvefort*, in libro hoc ſuo laudabilem operam inſumſit. Nam poſtqvam de jure legationis, legatorum diviſione, ſtatu, virtutibus, officio ac privilegiis, certas qvaſi regulas propoſuiſſet, easqve cum rationibus tum exemplis ex recenti aularum hiſtoria petitis confirmaſſet, jus illud ceremoniarum, per mores gentium cultiorum introductum copioſiſſime exſeqvi ac illuſtrare inſtituit. Qvæ cura ac induſtria Auctoris ampliſſimi, cum hac in parte fuerit ſingularis, pretium operæ ſe facturum putavit *D. Jo. Leonhardus Sauterus*, ſi librum hunc Gallico idiomate ſemel atqve iterum antehac publicatum, in Germanicam noſtram lingvam transferret, ut, qvi Gallice neſciunt, eundem vernacula noſtra expoſitum legere poſſint.

MYSTERIA CERERIS ET BACCHI, in vaſculo ex uno Onyche Sereniſſ. & Reverendiſſ. Principis ac Domini, Dn. FERDINANDI ALBERTI, Ducis Brunſvicenſ. ac Luneburg. per Epiſtolam ad eundem evoluta, a Johanne Eggelingio, Reip. Brem. Secretario.

Bremæ, 1682, in 4.

Vaſcu-

Digitized by Google

Digitized by Google

VAſculum a ſculptore hic exhibetur onychinum,idqve *Mantuanum* appellatum hactenus, qvod fortiſſimus Heros *Franciſcus Albertus*, Dux Saxoniæ Inferioris, Cæſareæ tum temporis ſummus militiæ Dux,in expugnatione Mantuæ, a gregario ipſi milite qvodam oblatum, centum ducatis id redemerat. Nunc illud in Pinacotheca Sereniſſ. ac Reverendiſſ. Principis ac Domini, Dn. *Ferdinandi Alberti*, Ducis Brunſvicenſis ac Lunæburgenſis, Capituliqve apud Argentoratenſes Evangelici Senioris, ſancte aſſervatur, capſulæ viridi, holoſerico intus & extus obductæ, funiculoqve argenteo cinctæ, incluſum. Nam cum ſolennibus teſtamenti tabulis id Princeps ſupra laudatus deſtinaſſet cariſſimæ conjugi, celſiſſimæ Principi ac Dominæ *Chriſtinæ Margarethæ*, natæ Duci Mecklenburgi ac Guſtrovii, hæc & ipſa per diſpoſitionem teſtamentariam devolvi id cimelii ad Germanam ſuam unicam *Sophiam Eliſabetham*, Ducem Brunſvicenſem ac Gvelpherbytanam, voluit. Qvæ cum *Ferdinandi Alberti*, doctiſſimi Principis, fuerit mater, ipſi pretioſiſſimum hoc vaſculum, (nam illud 150000 Imperialium pretio æſtimatum eſſe accepimus) tanqvam aliqvod prælegatum, ut JCtorum filii vocant, aſſignavit. Vaſculum ipſum tantæ magnitudinis eſt, qvanta ære expreſſa conſpicitur ex onyche integro, cui parem Europa vix vidit, conſtans, &, res inſculptas ſi contempleris, totius paganæ Theologiæ, ſeu ſuperſtitionis potius, compendiarium qvoddam myſterium complectens; ut non abs re cenſet *Joh. Henricus Eggelinus*, Reip. Bremenſis Secretarius in Epiſtola ad Eundem celſiſſimum Principem *Ferdinandum Albertum*, qvi incomparabile hoc vaſculum hodieqve poſſidet, perſcripta. Cum enim is ſuam de hoc onyche exponere animi mentem fuiſſet juſſus, ad nutum clementiſſimi Poſſeſſoris ſe componens, qvid de imaginibus ei inſculptis ſibi videatur, prolixa epiſtola,qvæ & typis publicis exſcripta eſt, ediſſeruit. Eſt autem Eggelingio hoc Vaſculum *Guttum*,qvo vinum guttatim in ſacrificiis Gentilium ſvevit. Aliud enim vas eſt, qvo vinum prægustabatur ante ſacrificium, qvod *ſimpulum* dictum fuiſſe conſtat; aliud, qvo inter victimæ illud cornua deinceps effundebatur. Qvo tempore ac loco fabrefactum hoc Guttum fuerit, ſe dicere haud poſſe, ingenue profitetur. Ex Appiano tamen colligit, id Mithridatis fuiſſe Ponti Regis, a Pompejo Magno devicti ac triumphati. Nam in Talauris urbe ejus 2000 pocula *ex onyche* gemma facta, compactaqve auro inventa; TAB. IV.

Pompejus etiam, ut refert Plinius, tertio triumpho, qvem Mithridate victo egit, primus in urbem *murrhina* induxit, primusqve ſex pocula Jovi Capitolino dicavit. Mithridates præterea ſacrorum, inprimis Bacchi, eodem Plinio teſte, per omnem vitam fuit curioſus. Sed cum Guttum iſthoc per binas aureas Zonas in tria ſegmenta, mediumqve horum in tres iterum claſſes ſatis conſpicuas diſtingvatur, de ſingulis ordine ſuam exponit ſententiam antiqvitatis gnariſſimus Secretarius. In prima claſſe ſegmenti medii (ita enim vocat) qvæ Sacellum qvoddam repræſentat, qvatuor conſiſtunt perſonæ, binæ majores, ac totidem minores. Illarum prima, qvæ veſtita qvidem, ſed dextrum humerum cum pectore & pedibus denudat, *Proſerpina* ei eſt, ſiniſtra manu floridum attollens papaver; altera, qvæ geminas faces tenet, *Ceres*, qvippe qvæ Proſerpinam ſibi a Plutone raptam facibus in Æthna accenſis qvæſiviſſe per univerſam terram fertur; tertia fœmella in caniſtro poma præferens, *Pomona*; & qvarta maſculus capite vittatus, ac cætera nudus, maritus Pomonæ, *Vertumnus*; qvia & hi Semidei grata ruricolis ſint Numina. In ſecunda claſſe, qvæ lauro a prima diſtingvitur, qvatuor itidem perſonæ ſiſtuntur. Harum prima Eggelingio eſt *Ceres*, ſed in curru conſtituta, & dextra aliqvid prætendens, qvod in parte epiſtolæ mythologica muliebre organon eſſe exiſtimat; ſecunda *Triptolemus* cum Cerere in curru ſtans, lorisqve ſerpentes duos alatos regens: fertur enim *Triptolemus* ſationem a Cerere edoctus, accepto abs eadem curru cum alatis Draconibus, id beneficii gentibus celeriter omnibus patefeciſſe. Ante currum hujus procumbit *Bacchus*, isqve ſeminudus, & ſiniſtra ciſtæ myſticæ reſupinatæ, ſed qvæ uvis plena eſt, innixus. Juvenis autem alatus ſupra Bacchum ei eſt *Zephyrus*, ex antro ſuo qvaſi proruens, & *glebas*, ut Claudianus de eo, *fœcundo rore maritans*. In tertia claſſe qvaternarius perſonarum ſe offert alius, tres fœminæ videlicet, cum uno juvene, ſeu viro. Illæ Sacerdotes Græcæ ſunt Eggelingio, eæqve ob verecundiam erga Deos vittatæ. Et prima qvidem dextra porcam offert, ſiniſtra papaver. Cereri enim & ſus & papaver, qvod & *Cereale*, Virgilio dicitur, offerri conſuevere; ſus qvidem, qvia excavatis ſcrobibus terram convulſiſſet, papaver autem, qvod terram tum rotunditate, tum montium ac vallium inæqvalitate, tum ſeminibus innumerabilibus, ſic cenſente qvidem Phornuto, ſcite repræſentet. Altera Sacerdos album hircum ſeu arietem adducit cornibus,

Digitized by Google

nibus, (nam & Cereri Virenti mactatus eſt Aries, teſte Eupoli) læva phialam cum uvis ac piris adfert. Tertia ſedens in caniſtro fructus genibus ſuſtinet, dextra ſpicam. Juvenis, qvi propter ficum arborem fiſcinam capite ficis aliisqve fructibus plenam geſtat, Eggelingio videtur eſſe *Phytalus.* Huic enim Ceres, cum hoſpitio excepta ab eo eſſet, ficum plantam, ut Pauſanias refert in Atticis, elargita eſt. Sacris ipſis ita expoſitis, ad inſtrumenta pergit auctor, qvæ in inferiori vaſculi zona ſunt exhibita. Hic primum intuentibus occurrit calathus cum mappa, isqve panibus, ut Eggelingio videtur, repletus ex papavere forte confectis; dein binæ faces decuſſatim junctæ: nam facum in ſacris Eleuſiniis longe maximus fuit uſus; porro caniſtrum aliud, ſed qvod cognoſci ob gemmæ foramen, qvod ad emittendum per aureum tubulum liqvorem ſpectabat, cognoſci ſatis nō poteſt. Caniſtra enim in ſacrificiis adhiberi ſolita, qvæ ex cannis, unde & dicta ſunt, contexi mos erat. Seqvuntur Tibiæ, ſacrificiis & ipſæ ſolennes, & facies Bacchi ſeu Apollinis, cui ſuppoſita eſt *Fiſtula diſparibus ſeptem compacta cicutis.* Conſpiciuntur etiam in fundo (loqvimur ex mente Eggelingi) patera & urceolus, qvæ & ipſa ad ſolennem ſacrificii ritum ſpectabant. Deniqve & ſaccus exprimitur fructibus refertus & ciſta myſtica, cui draco inſidet, & cui caput ſenile, qvod Sileni eſſe auctor autumat, eſt adſculptum. Additus eſt & faſciculus, isqve thyrſorum forte vel ferularum. In ſegmento ſuperiori jugamentum lemniſcatum conſpicabile eſt, idqve ex implexis frondibus, floribus, pomis, frugum ſpicis, boumqve craniis contextum. Sed ne ſic qvidem mandato Sereniſſimi Principis feciſſe ſatis ſibi viſus eſt Eggelingius, niſi & mythologiam ſacrorum horum ſubjungeret. Oſtendit igitur in his ſacris vetuſtiſſima ac maxima qvæqve Theoſophiæ gentilis contineri. Nimirum cum Sole nihil pulchrius atqve utilius, terra nihil benignius advertiſſent Gentes, illum patrem, hanc matrem Deorum atqve hominum appellabant, variisqve nominibus ac cultibus ob varia beneficia venerabantur. *Bacchus* enim Sol eſt; cui ſerpens tribuatur, eo qvod corpora humana, infirmitatis pelle depoſita, revireſcere qvaſi faciat; *Ceres* terra, mater fœcundiſſima, cujus fœcunditas non per organon tantum muliebre, ſed & caniſtra fructibus repleta, nec non per frondes, flores, & crania boum (nam ſine corruptione nulla fit generatio) denotetur. Deinde & qvatuor anni tempora ex qvatuor ſignis idem interpres elicit. Nam *Ceres* veſtita

ſtita & faces tenens *hyemem*; *Proſerpina* pectore ac pedibus denudata,& papaver manu geſtans, *ver floriferum*; *Vertumnus* nudus *æſtatem*; & *Pomona autumnum* ſignificare illi videntur. Imo & qvatuor Elementa ex aliis ſignis producit; per *Cererem* nempe *terram*; per *Triptolemum*, noctu in ignem a Deo clam obrutum, *ignem*; per *Bacchum* a Nymphis educatum, *aqvam*; & per *Zephyrum aerem* indicari exiſtimans. Cæterum Bacchus ciſtæ myſticæ innixus ſecuritatis ruſticæ ipſi eſt ſymbolum; & Bacchus ſeminudus, morum in compotationibus detectio; nec non Sol de die terram illuſtrans, & de nocte ſe abſcondens.

* * * *
* * *

Et hæc illa Cereris & Bacchi ſunt myſteria, prout ex vaſculo illo onychino a clariſſimo Eggelingio ſunt evoluta. Nobis ſimile qvid in mentem ſtatim venit, ſimul atqve Onychem ære expreſſum conſpicere ſine evolutione Eggelingiana licuit. Et primum qvidem Thesmophoria, qvæ & ipſa in honorem Cereris erant inſtituta, expreſſa in eo cenſebamus; ſed re accuratius penſitata, ſacra Eleuſinia, μυςήρια κατ' ἐξοχὴν dicta, & qvibus tota Græcia, imo orbe univerſo, nihil celebratius ſanctiusqve fuit habitum, ſic figurata eſſe depræhendimus. Neqve enim eadem Thesmophoria ſunt, id qvod multi exiſtimant, cum Eleuſiniis. Illa enim Cereti τῇ θεσμοφόρῳ, ob acceptas videlicet leges, celebrabantur; hæc in memoriam errantis ob raptam Proſerpinam Cereris, & inde acceptarum frugum. In his autem Eleuſiniis ſacris & memoria Bacchi, cui ſua alias peculiaria erant feſta, recolebatur, eo qvod, cum Cereris e Jove filius eſſet, una cum matre ſororem Proſerpinam apud Plutonem accenſa face qvæſiviſſet; unde & ſexto Eleuſiniorum die Jacchum myrto coronatum ac lampadophorũ producebant. Vide Joh. Meurs. *de Eleuſin. c.28.* De cætero, qvamvis Delii hariolatoris nomine non indignum cenſeamus Eggelingium, diſſimulare tamen non poſſumus, nobis onychem hunc paulo fixius intuentibus diverſas ab illo conjecturas circa imagines qvasdam fuiſſe obnatas. Ac primum qvidem impetrare a nobis non potuimus, ut crederemus, *Vertumnum* & *Pomonam*, qvamvis minorum gentium Deos, in tam exigua ſtatura fuiſſe repræſentatos. Nobis initiati videntur duo ſic exprimi. Qvi enim myſteriorum horum participes fiebant, in ſacello qvodam exiguo illis initiabantur. Athenienſes autem his myſteriis etiam liberos ſuos adhuc pueros initiari certo tempore curabant. Sed cur nudus, inqvies, alter

tam

conſpicitur? Forte, qvia veſtem ſuam, qva initiatus fuerat, jam laceratam Cereri ac Proſerpinæ dedicarat. Initiati enim, qva tum veſte amicti erant, eam nonniſi longo uſu detritam deponebant, depoſitamqve Cereri ac Proſerpinæ conſecrabant; qvod ex Ariſtophanis Scholiaſte *Meurſius* in libro jam allegato *c. 12* luculenter docet. Adde, qvod denudatio corporum in ſacris Eleuſiniis fuerit longe freqventiſſima. Qvod Cererem in altera claſſe exhibitam attinet, ea vas muliebre manu prehendere creditur. Sed virile nos, niſi ſculptor aut oculus nos fallit, agnoſcimus. Neqve id præter morem ſacrorum horum. Nam, ut teſtatur Tertullianus adverſus Valent. c. 1, *in ſacris illius (*Cereris*) ſimulacrum membri virilis revelatur*; qvanqvam pro muliebri vel ea ſat loqvuntur, qvæ Clemens Alexandrinus in Parænetico, & Arnobius Lib. V adverſus Gentes de detecto Baubonis pudendo, tanqvam gratiſſimo Cereri ſpectaculo, referunt. Et qvis neſcit, ſacra Eleuſinia celebrari obſcæniſſima licentia qvadam conſveviſſe? In tertia claſſe fœmina illa tertia, qvæ propter ficum in ſaxo ſedet, ſacerdos eſt Eggelingio, ſed nobis videtur *Ceres*. Nam uti in prima claſſe ut facem gerens, & in altera ut Triptolemum in curru inſtruens, ita in tertia in ſaxo ſedens ac reqvieſcens efformata eſt. Nam Ceres in ſacris Eleuſiniis τὸ πάντα eſt. Neqve cauſæ qvid obſtat, qvo minus & hanc fœminam agnoſcamus Cererem. Spicam certe, præter caniſtrum fructiferum, in genibus repoſitum dextra ſuſtinet, qvæ perpetuum Cereris in nummis inſigne eſt; & ſpicam qvidem, ut videtur, hordeaceam. Nam hordeum cummaxime in ſacris Eleuſiniis, præter molam & liba, adhibebatur, idqve in campo Rhario natum. Nec aliud certaminis Eleuſinii, qvod ſeptimo die inſtituebatur, erat præmium, qvam hordeum, qvippe primum Eleuſine natum. *V. Meurſ. l. c. c. 28.* Accedit, qvod cum Ceres Proſerpinam qværens Athenas perveniſſet, a Celeo hoſpitio excepta in ſaxo reſpiravit. Sic enim *Ovid. lib. IV Faſtorum*;

Sic venit ad portus Attica terra tuos;
Hic primum ſedit gelido mœſtiſſima ſaxo,
Illud Cecropidæ nunc qvoqve triſte vocant.
Sub Jove duravit multis immota diebus,
Et lunæ patiens, & pluvialis aqvæ;
Sors ſua cuiqve loco eſt, qvi nunc Cerealis Eleuſis
Dicitur, hæc Celei rura fuere ſenis.

Sed & hæc conjectura eſt, qvam nemini obtrudimus. Ad pedamentum vaſculi ut deſcendamus, faces primum conſpiciuntur, decuſſatim poſitæ, eæqve majores. Nam qvinto Eleuſiniorum die faces Cereri dicabant Athenienſes, deqve magnitudine invicem concertabant. *V. Meurſ. l.c.c. 26.* Facies illa, qvæ medio loco exhibetur, nobis Bacchi videtur, non Apollinis, qvodqve capiti ſuppoſitum eſt, non fiſtula ex ſeptem cicutis compacta, qvæ Pani tribuitur, ſed faſciculus fiſtularum duobus ligamentis conſtrictus. Nam Bacchus una cum Cerere inveniſſe fruges, & cum validiſſimo exercitu magnoqve tibiarum fiſtularumqve concentu peragraſſe orbem, & agriculturam docuiſſe mortales fuit creditus. V. *Nat. Comes Mythol. L. V, c. 14.* In fundo jacent duæ πλημοχόαι inverſæ h. e. vaſa fictilia ad turbinis figuram accedentia, leviterqve in fundo compreſſa, qvibus nono Eleuſiniorum die Athenienſes utebantur, unde & hic ipſe dies πλημοχόης nomen retulit. Nam qvod patera videtur eſſe Eggelingio, nobis eſt pars inferior alterius πλημοχόης. Nono enim ultimoqve myſteriorum die binas plemochoas implebant, unamqve ad ortum, alteram ad occaſum ſtatuebant, tandemqve utramqve, myſtica aliqvot verba præfati, evertebant. V. *Meurſ. l. c. c. 30.* Reſtat, præter ſaccum malis punicis plenum, ciſta myſtica, cujusmodi circumferri in ſacris Eleuſiniis ſolebant. Nec aliter Ceres Ægyptiis culta ſub Iſidis nomine. Ita enim *Apulejus lib. XI Metamorph. Ferebatur ab alio ciſta ſecretorum capax penitus celans opera magnificæ religionis.* Erant autem in illa, ut Clemens refert in Protreptico, reconditæ ſeſamides, pyramides, lanæ elaboratæ, liba multis diſtincta umbilicis, micæ aliqvot ſalis, draco, mala punica, corda (in Græcis eſt καρδίαι, ſed Reineſius Var. Lect. lib. 1, c. 23, ſubſtituit κράδαι, & exponit, *rami ficulni, cacumina ramorum, συκῆς ἀκρεμόνες*; nos legeremus, κριθαὶ *hordea*, ob cauſam paulo ante adductam) ferula, hederæ, placentæ & papavera. Dixerimus hunc qvoqve morem κακοζηλίαν fuiſſe Diabolicam, ſimiamqve DEI his ipſis ciſtis myſticis Arcam illam Fœderis (in qva tabulæ lapideæ, decem præcepta Dei digito ſcripta continentes, aurea item urna habens Manna, virga Aaronis qvæ floruerat, & liber Deuteronomii ſervabantur) imitari apud paganos voluiſſe. Sed qvid ſibi vult Draco ciſtæ inſidens? & qvid caput barbatum eidem adſculptum? Serpens alias anni vertentis ſemper fuit hieroglyphicum. V. *Pier.*

Valer.

Digitized by Google

Valer. Hieroglyph. lib. 14, c. 4, & 7. Recte igitur ſerpentes tribuuntur Cereri ſeu Terræ, qvia qvotannis fert fruges, recte & Baccho ſeu Soli, qvi & ſerpere Lucretio dicitur:

Annua Sol in qvo contundit tempora ſerpens.

Caput autem barbatum aut Saturni eſt, qvem Ceres Patrem habuit (nam in ſacris Eleuſiniis major, qvam Bacchi, ejusqve pædagogi Sileni habenda ratio,) aut Æſculapii, qvem βαθυπώγωνα fuiſſe Lucianus in Jove Tragœdo tradit. Nam octavus Eleuſiniorum dies Ἐπιδαύρια dictus in honorem Æſculapii, qvi Epidauro Athenas, ut ſacris initiaretur, advenerat. Æſculapio autem Draco fuit dicatus; Cujus fabulæ mythologiam ſi excutias, redit eadem cœli anniqve, de qva modo diximus, circularis revolutio. Cum enim Æſculapius, Apollinis filius, nihil aliud ſit, qvam aer a Sole temperatus ac ſalubris redditus, hanc ſalubritatem Sol (ſunt verba *Natalis Comitis lib. 4, c. 11) per anniverſarias ſui curſus converſiones, viciſſitudinesqve caloris ac frigoris, hominibus impertit.* Nec aliam ob cauſam duo ſerpentes Æſculapii amplecti alibi cernuntur baculum, qvam *qvia Sol, e qvo ipſe naſcitur, qvaſi ſenectutem deponens, incipit a principio arietis vires reſumere, donec ad cancrum perveniat, atqve cum illo multa & herbarum & animalium genera vires reſumunt.* V. *Nat. Com. l. c.* Sed hæc conjeciſſe ſufficiat. Oculatiores forte erunt alii, qvibus aut major eruditionis antiqvæ eſt apparatus, aut qvibus vaſculum ipſum inſpicere licuerit.

AUGUSTI BUCHNERI ORATIONUM Academicarum Volumen Secundum, Feſtas continens.

Dresdæ, 1682. in 4.

Cum plures Poetæ pariter atqve Oratores, tum ſuperiori tum noſtra ætate extiterint, qvi, ſi non ſuperarunt veteres, certe æqvarunt aut proxime attigerunt illorum gloriam, vel principe inter hos loco conſtituendus venit *Auguſtus Buchnerus*, Poeta atqve Orator Academiæ Wittebergenſis non intra Germaniæ tantum fines, ſed apud exteros qvoqve longe celebratiſſimus, isqve Dresdæ d. 2 Nov. 1591 natus, & Wittebergæ d. 12 Feb. 1661 vivis ereptus. Et meritiſſimo qvidem id ſuo. Erat enim Varro ſui temporis, & cum reliqvis politioris literaturæ

ſapientiæqve veteris præſidiis inſtructus largiter, tum terſo cumprimis ac numeroſo dicendi genere plane admirabilis. Nam uti optimos qvosqve aureæ illius ætatis Scriptores vaſto animo fuerat complexus, ita mera ſcriptitabat aurea, imo auro contra chara, & latiniſſimis Scriptorum veterum monumentis comparanda dicam, an præferenda? Poſteaqvam igitur emiſſis in orbem literarium limatiſſimis ſcriptis legentium qvorumqve animos velut iyngibus attraxiſſet, inſatiabili qvadam cupiditate, qvicqvid tum in proſa tum in vorſa ab eo erat compoſitum, ab eruditioribus fuit expetitum. Collectæ itaqve abs digniſſimo ejus & genero & ſucceſſore Ottone Prætorio *Orationes Panegyricæ* & *Orationes Funebres*, & A. 1669 Wittebergæ in lucem publicam emiſſæ. Collectæ etiam ante qvadriennium ejus *Epiſtolæ* ad Illuſtriſſimos Heroas clariſſimosqve viros ſcriptæ, eæqve in duo volumina redactæ. Recuſæ etiam Francofurti & Lipſiæ 1679 *Diſſertationes Academicæ* in 4, qvæ duobus ante libris in 8 comprehenſæ, auctore adhuc vivo prodierant. Sed *Feſtæ* adhuc deſiderabantur, h.e. illæ, qvæ tum Catharinalibus ſeu feſto Facult. Philoſ. in Acad. Witteb. die, tum in ſolenni Magiſtrorum promotione, tam ab aliis, (nam & ea problemata, qvæ Magiſtri noviter creati pronunciarunt, elaboravit) qvam ab ipſo diſſertiſſimo Viro fuerant recitatæ. Igitur & illæ tandem blattis tineisqve ereptæ, & cura induſtriaqve Mart. Gabrielis Hubneri, qvi & reliqvis Buchnerianis libris obſtetricantes manus adhibuit, adhibebitqve ulterius, in Electorali Dresda publicatæ. Hæ Feſtæ Orationes, numero XXIII, ſi genus dicendi ſpectes, non cothurnatæ ſunt omnes æqve ac Panegyricæ volumine primo compræhenſæ, at latiniſſimæ tamen, & ſvaviſſimo omnigenæ conditionis nectare veluti irrigatæ. Sunt enim & argumenta illarum varia, qvæ breviter non percenſere non poſſumus. In *I* diſſerit Orator de Statuis Magico ritu conſecratis, ubi varia de Iyngibus & Rhombis Magicis Scriptorum loca explanantur; in II de Imaginibus, in qva Baronium potiſſime, antiqvitatem Imaginum in Annalibus hinc inde propugnantem, ſcite atqve erudite confutat. In *III* id qvæſtionis ventilat, num nomina Idolorum inſerenda ſint carminibus? Ita autem cenſet, abſtinendum Chriſtiano penitus Deorum nominibus, majorum qvidem, qvos vocant, gentium præcipue, niſi aliqva urgeat neceſſitas, reliqvorum autem non niſi rariſſime & caute, & cum accurato delectu per tropologiam aliqvam, neutrorum autem cum aliqvo

ſiqvo divinitatis elogio utendum eſſe. In IV problematice qværitur, qvid dicendum de Sidonio, Ennodio, Auſonio, aliisqve, qvi Joves, Martes, Phœbos, Apollines, Minervas, Veneres, Parcas, Nereides, Charitas, Muſas, ſua ingredi carmina ſunt paſſi. In V reprehendit, qvi Deorum nomina ſecure ac perlicenter uſurpant; abſolvit tamen, qvi & parce, & ſobrie, & cum judicio ſibi id permittunt. Addit, cautione olim ea in re fuiſſe opus, eo qvod in medio paganiſmo Eccleſia fuerit conſtituta; hodie nihil tale magnopere extimeſcendum, cum in tanta veritatis luce nemo his nominibus offendatur. Nihil itaqve impedire, qvo minus in profano carmine Martem pro furore, Bacchum pro ebrietate vel vino dicamus; ſed in carminibus ſacris, & cum de fidei noſtræ myſteriis loqvendum, omnino ab illis abſtinendum. In VI agit de Mimica Diaboli, qva cultum Dei ſibi vendicavit, tum perſonas ſanctas, tum res ac ceremonias populi Judaici imitatus. Dicit enim Diabolum imitatum eſſe Mathuſalemum in Neſtore triſecliſene, Noachum in Baccho, Moſen in Zoroaſtre, Simſonem in Hercule, Chriſtum a Prophetis prædictum in Phœbo, Baccho bimatre, Æſculapio & Bellerophonte. Deinde repræſentaſſe Urim & Thumim in Oraculis, Hammonio & Dodonæo, Hieroſolymitanum templum in Delphico, veſtes item Sacerdotum candidas & lineas, lotionem ante rem divinam, integras & ſine labe hoſtias, primitias frugum, decimas, ſacros panes, abſtinentiam a ſangvine animalium, jejunia & res ſacras oleo perfuſas. In Orat. VII totus eſt occupatus in Euſebio Pamphilo refellendo, qvi in Conſtantini Oratione auctoritatem Sibyllinorum carminum ex qvarta Virgilii Ecloga adſtruit, & ex Poeta hoc Prophetam facit. In VIII locum in tit 18, L.6, Cod. de *Mathematicis* exponit, oſtenditqve 1, non alios intelligi hac voce, qvam Aſtrologos, qvi ex nativitatibus hominum & obſervatione ſtellarum futura monent; 2, hoc Aſtrologiæ genus Romanis legibus damnatum ſemper ac ſeveriſſime fuiſſe prohibitum. In IX ex profeſſo agit de Prudentia temporum ſeu recognoſcentia illorum atqve obſervantia, qvam novo vocabulo *diſcretionem* Itali, rectius *diſcernentiam* dicerent. Intelligit autem excellentem illam animi virtutem, qvæ momenta omnia temporum, locorum, rerum, ne minutiſſima qvidem negligens, acute diſpicit, perite æſtimat, ſolerter diſcutit, ſubductisqve rationibus callide ſtatuit, qvid agendum, qvid omittendum, qvod prius, qvod poſterius, & qvo commo-

T 3 diſſime

Digitized by Google

diſsime & efficacisſime tractandum modo. In X, qvæ inſcripta eſt de docendi munere, id potius diſceptatur, utrum parentes magis qvam præceptores revereri atqve obſervare oporteat; ſed tandem cum multa tum de parentibus tum magiſtris magnifice ac vere prædicaſſet, non poſtponendos præceptoribus parentes cenſet, illos puta, qvi liberos a ſe procreatos cum cura atqve ſolicitudine educant, inſtituendosqve aliis tradunt. In XI qværitur, an recte mentem Platonis damnaverit Themiſtius Peripateticus, qvod eos populi Rectores conſtituendos eſſe dixiſſet, qvi eſſent Philoſophi aut certe philoſopharentur. Dixerat enim Themiſtius, Platonem hanc ſententiam periculoſe admodum enunciaſſe, laudaveratqve meliorem Ariſtotelis ſententiam, qvi non philoſophandum eſſe principi, at philoſophos tamen in conſilium adhibendos ab illo eſſe pronunciaverat. In XII negat 1, periculoſe locutum fuiſſe Platonem; neqve enim eos ab illo intelligi Philoſophos, qvi concluſiones argute nectant, & magna volubilitate lingvæ de vero & falſo, de honeſto & turpi diſputent, cætera nihil eorum facientes, qvæ præcipiant; hos enim Sophiſtas eſſe Platoni atqve Aretalogos, ſed qvi juſte, moderate, fortiter atqve prudenter agant, & officia vivendi, qvæ ſcirent, non omitterent. 2, negat, meliorem hac in re Ariſtotelis eſſe ſententiam. Satius enim eſſe, ſi & ipſe ſapiat princeps, atqve ad lancem vocet ſuggeſta ab aliis atqve diſpiciat. In Orat. XIII diſqviritur: Utrumne in Oratione latina exotica ſeu peregrina, Græca puta & alia admiſceri cum laude poſſint. In XIV reſpondetur, nec abſtinendum plane externis vocabulis, nec nimis indulgendum, & cum judicio ac delectu adhibenda eſſe. Poſſe v. g. uſurpari in epiſtola ad Amicos Eruditos ſcribenda, in Comœdia, Satyris & Epigrammatis, in diſſertationibus item Philoſophicis ac Theologicis, ſed neceſſitatis aut doctrinæ, non oſtentationis cauſa. In ſeriis autem operibus atqve orationibus præſertim, in Heroicis etiam Carminibus & Tragœdiis, aut abſtinendum prorſus a Græcis, aut certe rariſsime parciſsimeqve illis utendum. In XV qværitur, an Hiſtorici, qvi operibus ſuis interſerere conciones ſolent, improbandi ſint vel approbandi? In XVI reſpondet, non deculpandos eſſe Hiſtoricos, ſi in orationibus id genus ingenii vim & artificium dicendi exerant, cum Hiſtoria Eloqventiæ ſit opus; Hiſtoricos etiam non delectare tantum, ſed & inſigniter prodeſſe, dum præclaros conceptus de rebus ſuppeditent, graviſſimasqve rationes & conſilia de rebus

Digitized by Google

rebus maximi momenti eleganti idoneaqve oratione exprimant. In XVII hoc ζήτημα proponitur; num accuſandi vel caſtrandi veniant hiſtorici principum vitia ſceleraqve enarrantes, eo qvod majeſtatem principum polluere, pudori offendere & integritatem legentium corrumpere videantur. In XVIII contendit Orator, non diſſimulandas eſſe hallucinationes atqve enormitates principum; cum veritas omnis hiſtoriæ fundamentum, ſpeculiqve inſtar eſſe debeat, qvod non decora tantum & elegantias, ſed nævos atqve verrucas in homine exhibeat; finem præterea hiſtoricorum eſſe, ut componendo virtutes & vitia, illarum amorem ac ſtudium, harum fugam atqve odium animis inculcent; idemqve factum in ſacris literis, multorum libidines, adulteria, inceſtus aliaqve ſcelera referentibus, In XIX qværitur, 1 an Cæſar ita ſit dictus, qvod ex utero ſit cæſus, ut Suidas, Cedrenus atqve Etymologicum magnum refert. 2 cur Claudianus principem diſtingvat a Cæſare, cum Cæſaris tamen appellatio eandem, qvam Principis vox, poteſtatem deſignet? In XX enarratis variis de voce Cæſaris ſententiis, refellit Græcorum adductorum fidem, oſtenditqve, non Julium primitus ſic dictum, ſed ante ipſum longe plures ex gente Julia. 2 apud Claudianum, Cæſarem non alium eſſe qvam Candidatum Imperii ſeu deſignatum ejus hæredem, nec aliter differre Principem ibi a Cæſare, qvam Imperatorem hodie a Rege Romanorum. In XXI qværitur, num Miſnia dicta ſit a Miſna rivo, ſecundum Detmarum, Epiſcopum Martisburgenſem, an a miſſionariis militibus hic collocatis, ſecundum Radericum, an a Myſis, populo antiqviſſimo, ſecundum Melanchthonem, Peucerum, Reineccium atqve Albinum? In XXII exploſa primum & prolixe qvidem ſententia Philippo-Reinecciana, ac deinde Radeviciana, Detmarianam amplectitur, Miſniam ab amniculo Miſna denuncupatam, cum & aliæ clariſſimæ urbes ab obſcuris fluviolis ſortitæ nomen, & Detmarus loco & tempore fuerit Miſenæ proximus, Martisburgo qvippe reſidens & 41 annis poſt Miſenam conditam natus. Additur tandem Feſtis hiſce orationibus Oratio XXIII tanqvam pulcherrimum corollarium, Oratio inqvam de Pace ab illuſtriſſimo Heroe H. a F. A. 1641 ſcripta, cui & Index rerum in hoc volumine contentarum ſubjungitur.

JACO-

Digitized by Google

JACOBI THOMASII ORATIONES argumenti varii.

Lipſiæ, 1683. in 8.

APem Atticam Xenophontem, alterum illud cum Platone Socraticæ amœnitatis lumen, ob mirificam eamqve inaffectatam jucunditatem dictum olim fuiſſe accepimus. Nos eodem jure Apem Philuræam ſalutare nunc poſſumus *Jacobum Thomaſium*, Philoſophum atqve Oratorem Academiæ hujus, qvam patriam agnoſcit, famoſiſſimum. Is enim uti apis ſedulæ inſtar per floriferos ſcriptorum omnis generis volitavit ſaltus, ita libavit in illis omnia, & incredibili diligentia, qvicqvid mellificio ſuo inſervire unqvam-uſqvam eſt viſum, in cellulas ſuas, qvas plurimas habet, conſtipavit. Nec alia ejus dictio eſt, qvam Xenophontea h. e. mellea, & ab ipſis Muſis velut inſtillata. Loqvuntur id præter *Præfationes* ſuperiore anno editas, *Orationes* ejusdem luci publicæ nunc nuper expoſitæ, eæqve juxta ſeriem temporum, qvibus habitæ ſunt, ordinatæ, & doctiſſimis hinc inde ſcholiis illuſtratæ. Has numero XXI in duas claſſes partitur Auctor ipſe in præfatione ad Lectorem, in *ſeptem* videlicet *juveniles priores*, & *XIV viriles reliqvas*, &, poſteriores haſce qvod attinet, harum argumenta partim ab ipſis temporibus fuiſſe imperata ſcribit, partim ab ipſomet liberrime fuiſſe lecta, qvoties videlicet cunqve Orationis aliqvid in honoribus Philoſophicis conferendis pronunciandum ipſi fuerit. Qvod ſi priores percurras cum reliqvis, earum alias Hiſtoricas, alias Philoſophicas, alias Theologicas, qvoad materiam primariam, eſſe videas. Hiſtoricæ ſunt XI de Regibus Poloniæ, IV de Auguſto, Electore Saxoniæ, VI de Mauritio El. Sax. VII de Chriſtiano I, V de Chriſtiano II, X de Georgio, Principe Anhaltino, it. XIV de Alexandro Aleſio natione Scoto, & Lipſienſi Theologo, cujus vita a nemine antehac, qvod ſciamus, memoriæ fuit prodita, & XVI de Jacobo Wellero, magno illo Saxoniæ Theologo, nec non II de diſputatione Lipſica Lutheri cum Eccio, & XIX de congreſſu Lutheri cum Cardinale Cajetano. Philoſophici argumenti ſunt: IIX de Felicitate Literatorum, IX pro Ariſtotele habita, negante idoneum Ethicæ auditorem eſſe juvenem, XII de Secta Nominalium, XIII de Ideis Platonicis exemplaribus, XV de Syncretiſmo Peripaticæ

ripatetico (qvanqvam hæ tres ad hiſtoricas qvoq; ob hiſtoriam, qvam ſpirant, Philoſophicam referri qveunt) XX illorum errori oppoſita, qvi præexiſtentiam animarum humanarum adſtruunt, & XXI de præſtantia vitæ Theoreticæ. Θεολογικώτεραι ſunt: I oſtendens, myſterium SS. Trinitatis ex ratione, clauſo Scripturæ ſacræ libro, ductu luminis naturalis cognoſci haud poſſe ac demonſtrari; III de potentia Angelorum, XVII Euchariſtica pro pace Turcica, & XIIX de Indulgentiis Pontificiis, earumqve expugnatione. Deeſt orationibus his terſisſimis juxtim atqve eruditisſimis non minus, qvam *Præfationibus*, Index rerum notabilium neceſſarius. Sed in eo jam nonnemo eſt, ut indicem utriqve libello adjiciat, eumqve poſtea literato cum orbe communicet; id qvod non præſignificare Lectoribus hic loci non poſſumus.

OBSERVATIO ATQVE EXPERIMENTA circa uſum Spiritus Vini externum, in hæmorrhagiis ſiſtendis.

NEminem illorum, qvos inventa hujus ſeculi Phyſica atqve Medica ſollicitos tenent, uſus *Liqvoris* illius *ſtyptici* latet, qvem Colonellus qvidam Gallus *Vivient* dictus, ſuperioribus annis invenit, qviq; per Galliam, Angliam, Daniam, Germaniam aliasqve provincias, non ſine Inventoris ſingulari fama, & marſupii turgeſcentia circumlatus fuit, ita qvidem, ut hoc per varios ſucceſſus comprobato, remedii hujus conficiendi rationem Potentisſimus Magnæ Britanniæ Rex 5000 Imperialibus comparaverit. Ex vitriolo & alumine medicamentum hoc conſtare, pleriqve augurabantur; an bene, vel male, impræſentiarum haud disqviram: licet, qvem ante octennium circiter ex gratioſa manu Generoſisſimi cujusdam Viri, cum ſumma aſſeveratione, eum ab ipſo Inventore Gallo immediate prodire, acceperam, Liqvor per varias circumſtantias ingredientia hæc teſtaretur. Aſt cum ſangvinem in grumum condenſando, & obice hoc vaſa ſauciata ſeu lacerata obturando illum ſtypticam virtutem exerere, multi tunc temporis aſſererent, ſimileqve ex illius applicatione mihi qvoqve phænomenon conſpicere contingeret: cogitabam annon Spiritus vini qvoqve idem præſtare, i.e. fluxus ſangvinis compeſcere poſſet? Obſervabunt ſiqvidem mecum cuncti, qvi experimenta phyſica non abhorrent, aut forſan me haud monitore obſervarunt, ſpiritum illum ſulphureum, ſangvinem, qvem

excipit fluidisſimum e vena eductum, coagulare, ſeu in grumum ſpiſſum maxime, & carnem compactiorem referentem, cogere; ut illius potentiæ coagulatoriæ taceam, qvam in bilem qvoqve exercere, mechanica docet: adeoqve non plane paradoxam theoriam illam meam judicabunt, qva ſimili modo eundem in ſanginem vitalem qvoqve forſan acturum, i.e. hujus aliqvam portionem coagulaturum, hinc hæmorrhagias vulnerum, vaſorum etiam notabiliorum, ſtiturum, augurabar. Dum autem & hic experiebar, rationem ſine experientia, pariter ac navim ſine rectore fluctuare & a dubiorum infinitorum procellis agitari, varia in canibus hunc in finem adornabam experimenta, horumqve vaſa non tantum minora, v. g. in tibia, ſed majora qvoqve, ſc. cruralia & jugularia, venoſa æqve ac arterioſa, aliqvando arteriam ſolam, interdum ejus ſociam venam ſimul, modo ſecundum longitudinem findebam, modo transverſim reſecabam; & a ſola Spiritus vini ad pauca momentula applicatione conſtipabantur hæc, ſangvisqve ſtabat, ac nunqvam expectationi ſucceſſus haud reſpondebat. Qvamvis autem nec in diſcindendis ac lacerandis vaſis, nec in applicando ſtegnotico una eademqve ratione me uſum fuiſſe recorder, nihilominus repetitis tentaminibus cuncta removere dubia cunctasqve penitus explorare circumſtantias haud detrectavi, inter operandum ſeqventes obſervans encheiriſes. Sc. *primo*, ſufficienter ac probe removi integumenta externa, cutem ſc. cum pingvedine, & qvi interdum obſtabant, muſculis, ut nuda conſpicerentur vaſa diſcindenda, neqve illorum moles aut contractio hæc aperta comprimendo, obſtruendo, aut qvocunqve modo obturando id præſtarent, qvod liqvori meo adſcripſiſſem. *Deinde* ſecundum longitudinem freqventius, rarius per transverſum, vaſa ſauciavi, pariter ne horum extrema vel ſpaſmis propriis corrugata, vel a partibus adjacentibus, in qvas retrahuntur, compreſſa, ſine ullius etiam medicaminis uſu, hæmorrhagiam ſupprimerent: qvemadmodum ex Chirurgia notum hic ſuppono vaſorum in partibus muſculoſis laceratorum, hinc hæmorrhagiæ remedium, ſc. ut reliqvis cunctis irritis illa per transverſum diſcindantur. Fiſſuras tamen has *tertio* ſatis longas, & nuperrime in vena jugulari externa, qvæ in cane longe eſt interna major, harum unam digiti latitudinem æqvantem paravi, deſiderato tamen cum ſucceſſu. *Qvarto* in applicatione Spiritus vini ita me geſſi, ut prius aliqvid ſangvinis, qvi de vera vaſis laceratione teſtaretur,

tur, emiſerim; hinc, ſine ulla vel arteriæ in parte ſuperiore, vel venæ in inferiore, compresſione, ſplenium, modo ſimplex, modo duplex, liqvore illo imbutum, plagæ impoſuerim, digitis vel propriis vel ab uno adſtantium mutuatis hoc qvam levisſime apprimendo, i. e. vix potentiorem, qvam qvæ pulſui explorando ſolennis, compresſionem adhibendo. *Qvinto* fluxu ſedato, interdum animal cum plumaceolis iisdem, cum Spiritu vini de novo imprægnatis, & faſciis commodis deligavi, ac per aliqvot horas qvietum detineri curavi: crebrius tamen ſine ulla faſciatione dimiſi, ne ſtillicidium qvidem ſangvinis in eo obſervans, ut ut varie ſe volutaret, ambularet &c. *Tandem* ultra qvadrantis horæ ſpatium me compreſſionem liqvorisqve admotionem nunqvam continuaſſe, teſtabuntur, qvi obſtetricantes manus his meis experimentis commodarunt; imo poſt pauca horæ minuta ſæpius ad deambulandum martyres hos chirurgicos dimiſiſſe, memini: ſemper Spiritum vini magis dephlegmatum celerioris efficaciæ deprehendens.

Aſt de Experimenti fide certo modum qvoqve operandi indagare placuit, i. e. an Spiritus vini, prout qvidem olim opinabar, ſangvinem congrumando, an vaſa potius conſtringendo, effectum illum præſtaret? Ubi remotis plagulis circa vulnus vix me unqvam aliqvid coaguli ſangvinei vidiſſe recordor: qvid tamen proxime ſuperioribus diebus in cane, cujus primo arteriæ cruralis, ſtatim ſub abdomine, truncum, & hac conſtipata poſtmodum venam jugularem externam aperueram, qvemqve his factis mox ſtrangulari curaveram, deprehenderim, referre lubet. Nempe poſt trihorium ſufficienter luſtrata plaga conſolidata, nulloqve circa hoc viſo grumo, per ſuperiorem & intra abdomen reconditam partem immittebam ſtylum, tentaturus, an hic ad inferiora detruſus vulnus vaſis rumperet: aſt qvamvis eum ſurſum ac deorſum agerem, ſine laceratione tamen, qvam metuebam, hoc contingebat. Aperiebam arteriæ ejusdem partem inferiorem, ut per hanc ſtyli prodiret apex globoſus, qvi tamen nullum ſangvinis grumulum protrudebat. Hinc locum ipſum affectum, qvi reliqva arteriæ parte durior & rubedinis obſcurioris erat, incidebam: nec intra labia, nec meatum hujus aliqvid ſangvinis deprehendi. Venæ jugularis vulnus, pariter nulla grumoſitate externa ſtipatum, ab immiſſo a parte ſuperiore ſtylo promptius hiſcebat, forſan, vel qvod Spiritus vini contactum brevius longe, ac arteria dicta, ſuſtinuerat, vel qvod tenuior longe exiſte-

Digitized by Google

ret ejus ſubſtantia, vel impetuoſius forſan inſtrumentum adigeretur: per vulnus autem recrudeſcens cum ſangvine fluidó tantillum qvoqve congelati prodibat, qvem effectum Spiritus vini ſuſpicatus fuiſſem, niſi mox in aliis partium internarum venoſis vaſis, v. g. vena portæ, ſimiles grumorum ſangvineorum moleculas mecum vidiſſent adſtantes. Alterius cujusdam ſubjecti arteriæ & venæ crurali dextris transverſim reſciſſis ac intra pauca minuta conſolidatis, itidem immittebam ſtylum, hunc ad extremitates illarum deſuper movendo: ubi ſingularem obſervabam harum anguſtiam, inſtrumentum non niſi difficulter admittentem; imo hujus apex per aperturam protruſus, membranulam qvandam tenuiorem videbatur ſimul promere, ſimilem forſan pelliculæ tenerrimæ, qvam vaſorum plagis liqvorem ſtypticum Gallorum inducere *Acta Hafnienſium* perhibent. Qvibus accedit, qvod Spiritus vini non ſtatim & ex tempore ſangvinem in grumum coga, econtra momentaneo qvaſi contactu partibus corporis ſolidioribus, v. g. carni, cerebri & epatis ſubſtantiæ, nervis &c. firmitatem notabilem, imo tractu temporis duritiem, inducat, fibras ſc. earum conſtringendo & harum laxitatem cum denſitate commutando. Et ultra qvadriennium aſſervo cor in muſeo meo, e cadavere humano extractum, qvod poſt aliqvot tantum dierum in ſpiritu vini ſimplici macerationem, oſſeam fere ſoliditatem induit, omnisqve ideo putredinis adhuc expers cernitur: ita ut veroſimiliter augurari liceat, liqvorem conſtringendo ſeu denſando in vaſa potius, qvam ſangvinem agere, ſicqve hæmorrhagias compeſcere, qvod illis minus paradoxum videbitur, qvibus illius virtus in vulneribus conſolidandis & gangræna arcendæ maxima innoteſcit.

HIPPOCRATES DE INUSTIONIBUS ſive Fonticulis. Opus Hiſtoriis Medicis refertum & in Praxi utiliſſimum, Auctore R. R. Doctore Medico.

Lugduni 1681. in 12.

Qvanto Hippocratis amore atqve admiratione Auctor hujus libelli, ſc. *Raimundus Reſtaurant*, teneatur, vel exinde colligere licet, qvod pluribus ſuorum ſcriptorum titulis ejus nomen affixerit. Eddit ſiqvidem olim idiomate Gallico, *Hippocratem de uſu frigidi potus Hippocra-*

pocratem de Circulatione Sanguinis , *Hippocratem de China China*, imo in præſenti tractatu librum ſuum *de Uſu Vini Emetici in curatione febrium malignarum ad mentem Hippocratis* , *item Hippocratem de uſu Lactis in curationibus morborum*, allegat. In Præfatione hujus noſtri in Martianum & Helmontium invehitur , fonticulorum & cauteriorum uſum ex Medicorum ſcholis plane proſcribentes : pariterqve illis contradicit , qvi hactenus crediderunt , hæc remediorum genera non niſi ſuperfluos ac vitioſos humores educendo operari. Hinc novam & paradoxam proponit & explicat ſententiam, hæc ipſa *ſtimulos* ſaltem exiſtere, *qvibus attracto ad partem agram neceſſario igne, reſeratis ductibus , qvi obſidentur a crudis ſuccis , natura partis nutritioni incumbere poſſit, ſuperflua, obſervato naturalis circuitus ordine, per emunctoria conſveta expellat, aut calorem in partes oppoſitas revellat.* Qvod idem in ipſius opuſculi (in 5 libros digeſti) *Libro primo*, præmiſſa ſecundum principia Hippocratea doctrina de Natura Hominis, repetit. Qvo facto regulas, inuſtiones feliciter præſcribendi, tradit, ſpectantes affectus in genere, cum circumſtantiis aliis ſimul obſervandis , v. g. conſtitutionis ſ. temperiei , molis corporis atqve ætatis: ac cum *Helmontius*, doctrinam Medicorum de Catarrhis oppugnans, lemma ſuarum theſium fecerit *Catarrhi Deliramenta* , contra illum *Sapientiam Catarrhi* adſtruit. Seqventibus vero in libris de morbis in ſpecie agit , qvos inuſtionibus profligare ſatagit. Theoriam ac ætiologias, qvibus in his cunctis utitur, mittimus; aſt legi merentur hiſtoriæ & obſervationes ejus practicæ, qvas illis ſubinde intermiſcet, qvales v. g. ſunt qvas pag. 245 de contumaci alvi fluxu per applicatum occipitio cauterium ſedato; p. 248 de hypercatharſi enormi, veſicatoriis in nucha applicitis, cedente; p. 277 de hydrope, qvi, aliis omnibus incaſſum tentatis, eadem partium ſuperiorum inuſtione ſæpius feliciter ſanatus fuit, it. pag. 322 de febre hectica per fonticulos ſubacta, recenſet.

MAGNUS HIPPOCRATES COUS REdivivus. Tomus primus, Phyſiologica continens, *Auctore R.R.*

Lugduni 1681. in 12.

 Phy-

PHyſiologica hæc corporis Oeconomia ſpecimen qvaſi totius operis eſt, qvo hominem ex duobus principiis, aqva nimirum & igne, conſtare idem Auctor aſſerit: qvoqve diſpoſitionem totius Hippocraticæ Phyſiologiæ, in qvinqve Libros digeſtæ diſpoſitionem, horumqve ſumma capita tradit.

LE MEDICIN DE SOI-MEME, OU L' Art de ſe conſerver la Santé par l' Inſtinct.

i. e.

Medicus ſui ipſius, ſeu Ars ſibi ſanitatem conſervandi per Inſtinctum, Lugd. Bat. 1682. in 12.

ANonymus hujus Libelli Scriptor, cum obſervaſſet, qvanto hactenus Medicina atqve Medici contemptui ſe expoſuerint, ponderaſſetqve cauſas, propter qvas illa æqve ac hi negligendi videantur, demonſtrare conatur hoc opuſculo, artem Medicam homini non magis, ac brutis neceſſariam eſſe. Qvemadmodum enim bruta per qvandam Medicinæ ſpeciem, qvam in ſe ipſis habent, & qvæ ab eorum inſtinctu naturali dependet, ſe in ſtatu ſano conſervant, ſuosqve morbos curant, hincqve arte illa vana ac deceptoria, cujus mancipia noſmet profitemur, ſuperſedent: ita nos, qvi communi cum brutis animali natura gaudemus, cum illis qvoqve hac medicina domeſtica & qvaſi connata uti debere, & ex ea eadem emolumenta pro conſervanda ac reſtituenda ſanitate noſtra petere poſſe, ſi modo, ut illa, hujus conſilia & monita ſeqvamur.

Qvod ut commodius præſtet, in *prima* Scripti hujus *parte* prolixe declarat, hominem æqve, ac animantia cætera perfectiora, inſtinctu ſeu appetitu qvodam naturali gaudere, per qvem ad bonum apprehendendum & malum fugiendum feratur: ſeu certum qvoddam principium vel potentiam agendi cunctis animalibus ineſſe, qvod cauſa omnium illorum actionum, præprimis illarum, qvæ horum conſervationem concernunt, exiſtat; adeoqve nec homini, qvatenus animal, ſeu ut corporeus eſt, denegandum, cujus ope, abſtracta rationalitate, pro ſui conſervatione easdem cum illis actiones exerceat, id eſt, media inſultibus morboſis reſiſtendi habeat, niſi animalis in homine naturæ

con-

Digitized by Google

conditionem deteriorem pronunciare velimus. Atqve hunc qvidem Inſtinctum animalem ſeu naturalem non tantum in hominis primis & tenerioribus annis obſervari putat, dum infans v. g. nutricis mammam mox apprehendit ac ſugit, anteqvam hujus lac ſibi nutrimentum neceſſarium eſſe dignoſcat, ignotos & ſibi ingratos, præprimis qvi ex ulnis nutricis aut matris illum eripere tentant, horret ac fugit, non ſane qvod malum ſibi emergens prævideat, utpote ad ratiocinia ejusmodi formanda minus aptus; ſed in provectiore qvoqve ætate nonnullas hominem actiones edere, qvas rationi adſcribere vix liceat; V. g. qvando qvis mente negotium magni momenti ſeu ponderis volvit, ſimul tamen alimenta, de qvibus haud cogitat, aſſumit, utpote negotio illi unice animum omnem applicans: aut cum qvis rerum arduarum meditationi ac deliberationi affixus, ſimul tamen frigeſcens, ac cameram foco inſtructam ſubintrans, hunc mox petit, corpus, non mentem, illuc convertendo: aut cum maniaci & ad brutalem ſtuporem redacti, ſine omni rationalitate actiones ſatis arduas edunt, ſolo naturæ impetu ad has impulſi. Sicut proin Inſtinctus hic naturalis brutis principium adæqvatum contingat ſanitatem conſervandi morbisqve medendi: ita idem ſufficere qvoqve poſſe putat noſter Auctor cunctis hominibus, qvi eo eundem in finem uti haud detrectant; qvatenus maximam morborum partem præſentiſcamus, illorum qvoqve, qvi ſubito nos obruunt, ſine dubio per merum hoc principium. Dum non ſolum illi, qvi morborum procellas aliqvando ſuſtinuerunt, ſed & qvi ab iisdem per totum vitæ tempus immunes extiterunt, fateri cogantur, qvod ſæpius morbi ingruentis ſigna in ſe perceperint, qvamvis aut diæta accuratior, aut exercitium corporis conveniens, aut qvædam evacuatio, aut naturæ robur hunc in prima herba interdum extinxerit. Per qvod autem principium, nobis cum brutis commune, homines æqve ac illa affectus ſibi obvenientes qvaſi præſagiunt, per idem qvoqve illorum remedia hos reperturos credit, niſi aliæ diverſæ curæ eos ab inveſtigatione illorum arcerent: potiſſimum cum conſtet, plebejos & agreſtes homines, utpote aliis negotiis haud diſtractos, ac neceſſitate qvadam (qvatenus ruri degentes a Medicis & pharmacopoliis remotiores ſunt) ad ſui ſuæqve ſanitatis ſtudium compulſos, ſi per inſtinctum illum naturalem ad evacuandum v. g. corpus adigantur, ſimplicia, qvæ natale ſolum fert, aſſumere, hisqve ſæpe morbos alias incurabiles ſanare; Imo cum temporibus & in locis illis, ad qvæ Medicina in

artis

Digitized by Google

artis formam redacta nondum pervenerat, nec adhuc pervenit, homines æqve commode vivant, plures morbos per euporiſta facilius ac tutius ſanent, imo longæviores extiterint atqve exiſtant, qvam illæ gentes, qvæ de natalibus ſingulariqve cultura hujus artis gloriari poterant, eamqve adhuc indefeſſo ſtudio exercent. Concludit E. qvemlibet hominem per inſtinctum proprium ſe in ſtatu ſanitatis conſervare & a morboſo vindicare poſſe, modo illum obſervet ac ſeqvatur, & qvidem cum majore ac feliciori qvam in brutis ſucceſſu, dum ratio qvæ reliqvis animantibus denegatur, illo melius uti, & inter remedia unius ſpeciei, ſelectum huic vel illi individuo adæqvatum inſtituere concedat.

Qvare in *parte ſecunda* ſigna, qvibus mediantibus Inſtinctus morbos ingruentes ac metuendos dignoſcit, expoſiturus, qvædam de cauſis horum præmittit, qvas Medicos ſuperiorum æqve ac hujus ſeculi latitaſſe putat, ac in remotiores, ſc. affectus animi & errores in diæta commiſſos, atq; proximas, nempe plethoram & fæcum alvi diuturniorem juſto retentionem, qvalitates vitioſas ſangvinis maſſæ imprimentem dividit, adeoqve primarium morborum internorum focum ſeu ſedem, non, ex communi ſententia, pancreas, meſenterium, epar &c. ſed vaſa potius ſangvifera cum inteſtinis, & inter hæc potiſſimum Colon, proclamat, hocqve freqventiorem illorum radicem eſſe prolixe non minus qvam curioſe comprobat. Signa vero morborum, per inſtinctum naturalem obſervabilium, recenſet plura, v. g. laſſitudinem ſpontaneam, coloris in facie & habitu mutationem, marceſcentiam corporis, ſomnolentiam, vigilias, animum proſtratum, ſudores nocturnos, ſiccitatem faucium, appetitum imminutum &c. qvæ tanqvam totidem nuncii, qvos Medicus noſter internus emittat, periculum ſanitatis indicent. Qvibus diverſas ſubnectit hiſtorias, qvarum prior evincit euporiſtis ſimplicioribus ac plebejis medicamentis ſæpius in morbis curandis plus perfici, qvam Medicorum dogmaticis conſultationibus atqve præſcriptionibus: altera, qvantum impatientia ac moroſitas ægri ſanitatis recuperationi obſtet, declarat: tertia mortis metum, qvarta nimiam curioſitatem ſeu ſubtilitatem, & qvinta medicinæ aliqvam cognitionem ægris interdum valde nocivam teſtantur.

In parte tertia remedia recenſet modosqve ſuggerit, evitandis morbis, qvos Inſtinctus monſtravit, congrua. Ubi in genere ſimpliciora compoſitis majoris efficaciæ declarat, horumqve ſtudium accuratius

Digitized by Google

tius & naturæ ductui conforme a Medicis hactenus neglectum fuiſſe dolet. Hinc in ſpecie cauſarum morbificarum rationem habendo, qvibus modis pathematis animi horumqve effectibus mederi liceat, diſſerit; diætam ſeu moderamen in aſſumendis alimentis Venerisqve uſu præſcribit; tandemqve cauſarum proximarum intuitu ſangvinis abundantiam ſeu plethoram per venæ ſectionem, ac fæcum diuturniorem in Colo moram per clyſteres & purgantia, ſimul tamen diæta accuratiore & venæ ſectione pariter adhibita, ſolvere docet; his immiſcendo talia qvæ venæ ſectionem contra ejus oſores defendunt, ſimul tamen ejus abuſum vituperant: exceptiones ac difficultates circa clyſterum ac purgantium uſum & vires deſtruit, horumqve utendi modum ac tempus exponit. Practicorum autem vulgarium, item Chymicorum fumivendulorum methodum & medicamina rejicit, demumqve in genere tempus & modum remediis medicis utendi ſubdit, una cum cautela, qvantum aſtris horumqve influxui vario tribuendum ſit.

ERASISTRATUS; SIVE DE SANGVInis Misſione. Auctore Luca Antonio Portio, Medico Romano.

Venet. 1683 in 12.

QVemadmodum ea, qvæ per venam inciſam promovetur, ſangvinis emisſio inter probatisſima remediorum genera locum ſuum hactenus tenuit, cum a cordatioribus Medicis in periculoſisſimo qvandoq; morborum ſtatu (ubi videlicet ſangvinis copia uberior, aut orgaſmus ac exæſtuatio intenſior præprimis urgent) ad auxilium vocata effectum, qvem ſpondet, ſalutarem fere ſemper præſtet, nec unqvam facile conceptam de ſe ſpem inani eventu fruſtretur: ita & non minus deteſtandus ejusdem abuſus noſtris temporibus in tantum invaluit, ut non raro ceu gladius in manu furentis plurimorum hominum interitum ante diem perficiat. Videmus ſiqvidem haud paucos ex medentum turba, immo integras adeo nationes ac populos tam immani flagrare cruoris ſiti atqve cupiditate, ut absqve diſcrimine in morbis tantum non omnibus, nullo neqve ægroti, neqve occaſionis reſpectu habito, ad phlebotomum ſtatim, tanqvam ad ſacram anchoram, recurrant, utut intempeſtiva hujusmodi ac immoderata ſangvinis profuſio-

Digitized by Google

ne nihil aliud pene efficiatur, niſi qvod decumbentibus (qvibus ſicca morte perire amplius non licet) ad evitandos cruciatus diuturnos artificioſo hoc compendio vitæ terminus acceleratur. Hanc ergo perverſam ſangvinis prodigalitatem ut ex animis popularium ſuorum excuteret *Lucas Antonius Portius, publicus Romæ Medicinæ Profeſſor, vir gravis & non tam artium liberalium ſtudiis, qvam animi candore atqve ingenuitate clarus* (mactat eum hoc elogio Gregor. Roſcius in Præfat. ad Lect.) præſentem emiſit libellum in IV dialogos diſtributum, qvorum interlocutores producuntur Eraſiſtratus, Helmontius, Galenus ac Th. Willis, iſti ſangvinis miſſionem omni modo diſſvadentes, hi vero eandem exemplo ſuo ac rationibus comprobantes.

Proinde in *primo* dialogo potiſſimum diſqviruntur ea, qvæ in communi circa evacuationes ex corporibus animalium notari debent; proponitur doctrina plethoræ, tam ejus, qvæ qvoad vaſa, qvam qvæ qvoad vires eſſe dicitur; abſtinentia etiam a cibo ac potu, qva methodici veteres in curationibus morborum ut plurimum uſi fuere, qvid emolumenti conferat, qvid detrimenti, explicatur. *Secundus* obſtructiones vaſorum ſangviferorum, & qvæ inde conſeqvuntur, inflammationes, hasqve vel cum, vel ſine venæ ſectione ſanandi methodum exponit. *Tertium* dialogum format diſcuſſio eorum argumentorum, qvæ ad evincendam Phlebotomiæ utilitatem a natura in morborum criſi ſpontaneis ſangvinis eruptionibus interdum ſibi opitulante petuntur, & probandi vim ipſis nullam ineſſe fuſe monſtratur. *Qvarti* deniqve ſumma eſt examen hiſtoriarum Medicarum a Galeno atqve Williſio pro aſſerenda Venæ Sectionis præſtantia adductarum, ubi & obiter mentio injicitur diverſarum animi affectionum, qvas venæ percuſſio tum in ægro tum in adſtantibus ciere ſolet, harumqve curatior tractatio peculiari operi (cujus & in dedicatione hujus libri ad Chriſtinam Sveciæ Reginam jam tum ſpem fecit Auctor) reſervatur; univerſa autem poſtremo venam ſecandi ratio tanqvam res anceps & periculi plena, a qva nihil proficui certo exſpectari poſſit, damnatur ac rejicitur.

Qvo vero Galeno nihilominus ſua qvaliscunqve conſtet auctoritas, ſub finem hujus opuſculi adjecta eſt lepida nec inficeta *Galeni Apologia*, in qva coram Eraſiſtrato graviter ſe excuſat hic Medicinæ Parens, errorisqve incuria potius qvam conſulto commiſſi reatum ſerio deprecca-

preca-

Digitized by Google

precatur, culpam protinus omnem in ſectatores ſuos ſervum pecus devolvens, qvi nimia dogmatum ſuorum admiratione abrepti carbones ſæpiſſime pro theſauro, h. e. pro genuinis ſcientiæ Naturalis ac Medicinæ principiis abſurdisſima utplurimum & exſibilanda utiq; commenta recipiant; namqve ſi ſecundum regulas & cautiones a ſe traditas venæ ſectio inſtitui debeat, tunc vel nunqvam, vel rariſſime admodum ſangvinem eſſe mittendum.

L' OPTIQVE, PAR LE P. PIERRE ANGO, de la Compagnie de Jeſus,

h. e.

P. Petri Ango, e Societate Jeſu, Optica in tres Libros diviſa, omnia illa, qvæ ad propagationem & proprietates Luminis, Viſionem, Vitrorum viſui perficiendo inſervientium figuram & diſpoſitionem ſpectant, facili methodo demonſtrans.

Pariſiis in 12. 1682.

AUtor hujus Tractatus, tribus Libris tria ſigillatim argumenta, in frontiſpicio explicata, complexi, ut paſſim *Ariſtotelem* extollit; ſic in limine cauſam Ariſtotelicæ contra *Recentiorum* Phyſicam graviter perorans, ſua facit omnia, qvæ de ſenſu & ſenſibilibus *Princeps Philoſophorum* ediſſeruit: profeſſus tamen, non Philoſophum ſed Geometram ſe hic acturum, miſſis de Lumine qvæſtionibus phyſicis, ad explicandas ejus proprietates, a motu certo dependentes, ſtatim ſe accingit.

Intelligendo huic motui, a qvo Luminis propagatio, aerem noſtrum compreſſionis & dilatationis, inſtar ſpongiæ, capacem eſſe ſupponit: cujus pori, aut vacua ſpatia, æthere, ſubſtantia infinities ſubtiliori, liqvidiſſimaqve repleantur. Cumqve firmamentum ſoliditate ſua ætheri incluſo impervium, eundem hunc gravitate ſua verſus centrum Univerſi deprimat; ab æthere porro & aerem eo verſus premi: intendi preſſionem hanc ab una parte, Solis & aſtrorum motu; ab altera, ignibus ſubterraneis, calore Solis & ſtellarum inferius producto, motibus & reſpiratione continua tot animalium, ſufflaminari, & in diverſis tractibus diverſam effici.

Hoc præjacto, ipſum motum in duas ſpecies diſtingvit, unam Vibra-

brationis; Undulationis alteram, a priori dependentem: Illam, omnibus corporibus gravibus in æqvilibrio ſuſpenſis, commotisqve*; Hanc, iis ſaltim, qvæ compresſionis & dilatationis ſunt capacia, partibusqve non implexis, ſed uniformiter una ſuper altera collocatis (velut aer, & fibræ muſculorum corporis humani) conſtant, competentem. Utramqve motu ſpirituum, violento aliqvo impulſu ultro citroqve in muſculis commeantium (qvi Vibrationis eſt) & muſculorum, reciproco iſto ſpirituum acceſſu receſſuqve concitatorum, tremula agitatione (qvam Undulationem eſſe vult) non incongrue explicat: advocatis etiam in ſubſidium, qvas lapilli guttæve in aqvam caſu excitari comperimur, Undulis. Qvibus, ut Philoſophi hactenus compresſionem dilatationemqve aeris, ſoni productricem, dextre compararint: ſic ſe, tum exemplo defuncti P. Pardies (ex cujus de hoc argumento ſchedis ἀνεκδότοις bonam partem huc transtulerit) tum ipſa utriusqve convenientia ductum, easdem ad declarandam propagationem luminis non temere afferre contendit.

Hunc tamen Undulationis motum, tradit *Autor*, non reali translatione, qvod qvidem Undularum circuli a centro magis magisqve recedentes præ ſe ferre videantur; ſed ſola agitatione, & mutua veluti partium intumeſcentia & ſubſidentia perfici: qvod præter ſenſus judicium, levi Undularum attactu hauſtum, extenſa chorda fortiterqve percuſſa manifeſtum faciat. Continuari vero eundem alterna partium vicinarum elevatione & depreſſione, juxta ductum rectarum, ſeu radiorum a centro motus qvaqvaverſum divergentium: vi tamen Undulationum tanto magis continue imminuta, qvanto magis ipſæ fuerint auctæ; iisdem interea æqvali tempore ſe invicem ſubſeqventibus, & elevationis depresſionisqve vices peragentibus. Undulationes has in oram vaſis, cui aqva infuſa ſit, impingentes, legesſeqvi reflexionis; aliasqve Undulationes, prioribus varia decuſſatione, citra mutuum tamen ſive impedimentum ſive deſtructionem occurrentes, efficere: angulis incidentiæ & reflexionis conſtanter æqvalibus.

Ut porro ſeqventia tanto rectius intelligantur, ad productionem ſoni longo diſcurſu *Autor* digreditur: oſtendens eum ſimplicem qvalitatem minime eſſe; dependere vero a motu partium ſubjecti ſui, eoqve nullo alio, qvam Vibrationis & Undulationis, teſte individuo motuum horum ſoniqve nexu. Eſſe a diverſitate Vibrationum; Undula-

dulationumqve diverſa ſonorum genera & intervalla, qvorum proportio pendeat a proportione celeritatis Vibrationum, qvæ qvo ſæpius ſimul auribus allabantur, eo gratiores efficiant ſonos; qvo infreqventius, eo ingratiores. Qvæ ut ſpecioſis experimentis non inconcinne comprobat; ſic & alia de tibiarum buccinarumqve ſonis admiſcet, de qvibus uberiorem, *peculiaribus de Vibrationis & Undulationis motu tractatibus*, ad qvos ſubinde provocat, doctrinam pollicetur: optandumqve foret, ut qvæ preſſe toto paſſim Tractatu hoc perſeqvitur, qvæqve Schematum hinc inde nævis, Sculptoris dubio procul rudi negligentiæ debitis, obſcura Lectori qveunt videri, Illorum editione, reſtitutis etiam integritati ſuæ figuris, reddantur explicatiora.

Hactenus Undulationes, qvantum illæ, vel in eodem medio directe continuantur, vel diverſo ipſisqve impervio obviantes repercutiuntur, adeoqve luminis directæ & reflexæ propagationi inſerviunt, ſaltim contemplando, refractionis oblitus omnino poterat videri: hujus itaqve cauſa ad Undulationes in diverſæ denſitatis medium offendentes deſcendens, has a circularibus in alterius generis curvas abire; in medium denſius lapſas tardari, in rarius, incitari; radiumqve, cujus directionem illæ ſeqvantur, illic ad perpendicularem inclinari, hic a perpendiculari retrocedere; refractioniqve obnoxium eſſe demonſtrat.

Poſt ad cardinem negotii verſus, difficillimum pronunciat, citra Undulationis cujusdam adjumentum proprietates explicare Luminis; ſive ignis ſubtilis loco, ſive qvalitatis alicujus ſimplicis hoc cenſeatur: eundem vero, qvem ſuperius inter ſonum & Undulationem perpetuum adſtruxerat nexum, inter hanc & Lumen oppido obſervari poſſe; ut nullum ſit ſine comite Undulatione Lumen, nullaqve ſine Lumine Undulatio. Hujus interim generis Undulationes, originem ſuam actioni cujusdam ignis debentes, prioribus & impetu & ſubtilitate longe præſtare: cum igneæ naturæ corpora ſint actionis ut continuæ, ſic maxime intenſæ; qvorumqve partes qvæcunqve citiſſimo circa centrum ſuum motu raptæ, ſubſtantiam liqvidam circumjectam, dummodo hæc condenſationis, ut æther, ſit incapax, non poſſint non undiqvaqve premere: Notaſſe ſe vero alias in Phyſicis (qvod variis porro hic exemplis firmat) corpora luminoſa reſpiratione, h.e. compreſſionis & dilatationis motu eſſe prædita; unde neceſſe ſit, impetu illorum ad partes undiqve circumpoſiti medii delato, preſſas has concitari ad producendum

Digitized by Google

frequentisſimas citisſimasque Undulationes: quarum quæ a diverſis corporibus ſit ratio (præmiſſo, aerem devehendo ſono deſtinatum, luminis ſimul eſſe vehiculum non poſſe; ſed id officii ſubſtantiæ infinities ſubtiliori, & per hoc ſubeundis poris exiliſſimis idoneæ, cedere debere) exemplis ab accenſa flamma, muſcis, vitris piſcibusque noctu lucentibus, lapidibus luciferis, & præcipue Sole accerſitis luculenter declarat.

Explicata ſic Undulatione, radium directum propagante, non difficile arbitratur, reflexionis cauſam ex ſupra dictis intelligere: refractioni vero luminis mirum in modum ea conſentire, quæ de refractione Undulationum notaverit: cum *Carteſii*, *Maignani*, *Grimaldi*, *Hoockii* hypotheſes, ſuo judicio, partim ſibi non conſtent; partim refractioni explicandæ, aut nihil inſerviant, aut minus conſentiant. Memorabile interim eſſe, viam, quæ radio ab uno puncto ad aliud per diverſæ denſitatis media tendenti, lege refractionis conficienda eſt, omnium poſſibilium eſſe facillimam. Cujus effati demonſtrationem elegantiſſimam, a *P. Pardies Domino Fermatio* transmiſſam, vellemus ut *Autor*, promiſſi memor, ad calcem Tractatus hujus adjeciſſet: non indecorum principio huic dioptrico, in *Actis ſuperioris anni p. 185* aſſerto, ſuffragium laturam.

Lumine ergo ad hunc modum ſe diffundente, corpora diaphana Undulationum oportet eſſe capacia, aut minimum libero easdem tranſitu non prohibere: ſive id beneficio plurimorum rectorum pororum contingat; ſive, quod *Autori*, circa corpora pellucida ſolida, non improbabile eſt, ſolo materiæ ſubtilis in illorum partes valido impulſu. Cumque eadem porro uniformia ſint & continua: conſtare ex oppoſito, *Idem* diſſerit, opaca corpora conſtitui plurimis partibus parvis, maleque inter ſe unitis, quas radii recepti, ob crebram refractionem adeo oblique feriant, ut turbata aut rupta Undulatione, hi penetrare tandem nequeant: unde etiam contingat, ut vitrum in pulverem, parteſque adeo irregularium figurarum comminutum, & duo liquores, quorum alter unctuoſus ſit & craſſiuſculus, commixti, ex pellucidis in opacorum tranſeant ſpeciem.

Claudit Librum primum de Coloribus diſquiſitio: quos *Autor* nihil aliud eſſe ſtatuit, quam Lumen a corporibus plus minus reflexum: prout hæc partibus conſtant, vel ſimilibus, qualibus alba & nigra; vel diſſimilibus, qualibus cætera. Accedere proxime ad Lumen

alba,

Digitized by Google

alba, idqve citra moram maxima vi reflectere; unde, cùm radiis Solis ægre accendantur aut tranſitum præbeant, arcendo eorumardori chartæ aut velaria coloris hujus opponantur: nigra contra, ſimul ac radiis ſpeculo uſtorio collectis tangantur, flammam concipientia, & ob partium mollitiem & laxitatem Undulationis reflexæ incapacia, radios acceptos non remittere, indeqve non male ab *Ariſtotele* tenebris, ut priora luci, comparari. Eſſe porro alba corpora e particulis rotundis, h. e. uniformibus, mediocriter politis, invicemqve probe compactis: nigra, ex irregularibus, circumqvaqve foraminoſis, obtecta inſuper & repleta aliis mollibus & laxis corpuſculis, Lumen receptum abſorbentibus. Inter has duas colorum ſpecies cæteros, purpureum, rubrum, flavum; cinereum, viridem, cæruleum, diverſa partium albarum nigrarumqve mixtione, qvam diſtincte explicat, productos, diverſo gradu, velut umbras, interjici.

Librum dein ſecundum a brevi dictorum de Undulatione ἀνακεφαλαιώσει exorſus, Viſionem fieri pronunciat receptione ſpecierum: qvæ qvomodo figuram & colores objectorum repræſentent, fuſe explicat: non ſine erudita doctrinæ de Coloribus, modo propoſitæ, ἐξηγήσει. Qva ratione ulterius ſpecies, intra oculum receptæ, in Retina pingantur; & qvæ oculi viciſſitudines circa ſenſum diſtantiæ, magnitudinis & ſitus objectorum, ſingula exemplo oculi artificialis (qvo nomine cameram obſcuram cenſet, per vitrum tubo ſpecilli objectivum foramini inſertum, objectorum imagines recipientem) dilucide illuſtrat: Choroidi in ſpecie impreſſionem ſpecierum, ipſamqve adeo Viſionem abjudicat; qvod ob nigrorem ejus, nullius coloris ſuſceptivum, tum objecta ibidem pingi neqveant; tum nec ipſa radios luminoſos (qvippe corporibus nigris, juxta antegreſſa, maxime infeſtos) citra ſenſum doloris acerrimum ſufferre diu poſſit.

Poſt oculi fallacias, ex interjectu, cum diaphani inæqvalis denſitatis, tum corporis politi; picturæ Perſpectivæqve (qvam poſteriorem, peculiari *Autoris* opera exornatam, Orbis expectat eruditus) deceptionibus; binorum oculorum in idem objectum directione; corporum in gyrum celeriter actorum motu, aliisqve cauſis ortas expendit. Toto vero paſſim Libro complura ſcitu digna, pro præſentis identidem

tidem argumenti cognatione,opportune evolvit:inter qvæ ex pluribus, qvæ de luminoſis excellentioris gradus, retinam lædentibus,& nubeculis coloratis poſt illa conſpecta viſum turbantibus, earumqve numero; de binis Aqvilarum palpebris, qvarum ope citra noxam fixis Solem intueantur oculis; de duplici aeris refractione, aſtrorum Solisqve diametrum apparentem prope Horizontem ampliante, Solisqve ibidem Elliptica figura; de igniculis & fulgore, in oculo, hemicrania aut ictu pugni laceſſito, excitatis; de imaginibus & phantaſmatis,qvæ recens expergefacti aliqvando videre ſibi videntur, diſcutienda ſibi ſumſit *Autor*, ſuo merito referimus.

Ultimo Libro *Autor* remedia explicat corrigendo Viſui; ſive vitio aliqvo, ſive naturali impotentia (per qvam nec remota nimis, nec nimis propinqva, aut exilia diſtincte concipimus) laboranti. Qvæ cum a vitris politis, oculum inter & objectum debite collocatis, petenda ſint, duorum illa generum conſtituit, Microſcopia & Teleſcopia: qvorum commune officium ſit, cum radios ea ratione cogere, & ad oculum transmittere, qvæ conveniat diſtantiæ, ex qva nudo oculo objectum omnium diſtinctiſſime alias cernere liceat; tum, ut tanto clarius objectum intra oculum pingatur, eosdem qvam poſſit plurimos colligere: ea porro inter ambo differentia, ut Microſcopia, objectorum prope poſitorum propria, radios ita diſponant, tanqvam a longinqvo veniant; Teleſcopia contra, objectis longe diſſitis admovenda, eadem hæc velut ex propinqvo intueri faciant. Utraqve porro in Simplicia, uno vitro conſtantia; & Compoſita, ex pluribus conſtructa, diſtingvens, qvæ ſingulorum propria ſunt, ex qvo ſc. Vitrorum genere ſint, & qva ratione adornanda; qvomodo radios tum parallelos, tum divergentes afficiant; qvibus oculis, qvaliterqve ſe habentibus, & qvomodo applicanda; qvæ Vitrorum circularium proprietates; qvi ſimplicium & compoſitorum Teleſcopiorum & Microſcopiorum defectus, & qvibus Microſcopiis, Teleſcopiisqve aliis tollendi; ad finem usqve Libri diſcutit.

Ver=

Digitized by Google

Vernünfftmäßige Gedancken über die groſſe Conjunction beider oberſten Planeten Saturni und Jovis &c.

h.e.

DE CONJUNCTIONIBUS MAGNIS SATURNI & Jovis earumqve ut & nuperæ effectibus & ſignificationibus cogitata &c.

JOHANNIS CHRISTOPHORI STURMII Prof. Altdorfini.

Altdorfii A. 1682. in 4.

QVibus nimis credulum & metui nimis obnoxium vulgus alias territare conſueverunt Aſtromantæ, cum coeuntes cœlo Planetas ſuperiores aut oculus detexit, aut Ephemerides indicarunt: his nuper vel maxime, cum uniti fulgerent Saturnus & Jupiter, animos hominum percellere laboravit qvidam, qvi ſchedis germanice editis Conjunctionis dictæ vim nimiopere extulit. At qvemadmodum Aſtrologiæ Judiciariæ nunqvam non bellum indixit ſanior Philoſophia: ſic omnem a Conjunctionibus iſtiusmodi ſive ſpem ſive metum ex vano trahere, ſuccincto hoc tractatu ſolide oſtendit Clariſſimus Autor. In qvo de Conjunctionibus Magnis, Veris & Mediis neceſſaria præfatus, qvam, cum ſui ipſius, coeuntiumqve Planetarum; tum triplicitatum, in qvibus contingunt, ratione vim, ex conſulto Aſtrologorum exerceant, qvibusqve rationibus hæc Conjunctionibus aſſeratur, recenſet: ſuam poſt epicriſin ſubjungens; argumentorum ab Aſtrologis adductorum momenta expendit, qvamqve ruinoſa, & partim abſona, partim ſecum invicem pugnantia, nec ullo ab experientia fido & rationabili teſtimonio ſuffulta ſint, demonſtrat: ſuo ubiqve loco interſpergens, qvæ ſupra memorati Aſtrologi de nupera Conjunctione effatis opponenda cenſuit.

JOANNIS HANCKE, Soc. Jeſ. & Prof. Olomucenſis Tenebræ ſummatim illuſtratæ;

ſeu

Doctrina Eclipſium pro opportuniore diſcentium uſu in compendium redacta.

Moguntiæ, 1682. in 4.

CUm doctrina Eclipſium inter Aſtronomicas principem citra dubiū teneat locum, ſuaqve & utilitate & jucunditate animos ad ſe præcipue rapiat cœleſtium phænomenon cognoſcendorum cupiditate flagrantes: & vero obvia fere compendia Tyrones calculo ineundo non ſatis inſtruant; *Riccioli* porro *Almageſtum* (qvod de grandioribus aliorum etiam Aſtronomorum ſyſtematibus cenſendum eſt) multis intricatum difficultatibus, copioſa varietate ſua non paucorum arceat ſtudia; nec, qvi commodo diſcentium vulgati ſunt in hanc rem Aſtronomorum libri, diſtractis dudum exemplaribus, compareant amplius: qverulis multorum deſideriis Elucubratione hac ſubveniendum ratus *Autor*, qvæ ad ſupputanda qvarumcunqve Eclipſium momenta inſerviunt, in compendium retulit.

Diſtinxit eam in tria capita: qvorum primum, Theoriam motus Solaris; alterum, Lunaris; Tertium, utriusqve Luminaris Eclipſibus propria, ſuccincte dilucideqve complectitur: inſertis unicuiqve capitum calculi exemplis, & ſubnexis Tabulis ad calculum neceſſariis, iisqve ex Riccioli menſuris & hypotheſibus, in Almageſto uſurpatis, propria ſine dubio *Autoris* opera ſupputatis.

OCCULTATIO HYADUM ET PALILICII, qvæ accidit Veſperi die $\frac{9 \text{ Januar.}}{30 \text{ Decemb.}}$ Anni $168\frac{3}{2}$ obſervata Vratislaviæ a Gottf. Schultz D.

DUm circa horam qvintam veſpertinam, invitante cœli ſerenitate, ad inſtantem Palilicii occultationem ſupellectilem neceſſariam inſtruebam & diſponebam, commodum animadvertebam, Lunam duabus Stellulis qvartæ magnitudinis, & ut puto, ſub gemina inter Hyades a Bayero θ inſignita comprehenſis, imminere, hasqve brevi ab illa tegendas eſſe. Qvare ſine mora ulteriore me ad obſervationem accinxi, & primo binas dictas ſtellulas cum Lunæ vicinæ maculis contuli, tantumqve eas ab invicem diſtare deprehendi, qvantum *Inſula Ficaria* a *monte Porphyrite* removetur. Mox exiſtebant

Digitized by Google

Tempus æſtimatum.			Tempus ex altitud. corr.				Altitudines Qvadr. captæ.	
H.	′	″	H.	′	″		°	′
4	55	0	5	4	1	*Mons Sinai* & *Inſula Apollonia* major ſub eodem Verticali.		
4	58	30	5	7	32	Borealior duarum ſtellularum, Mons *Ætna* & *Besbicus* Inſula erant in eadem linea recta.		
5	5	10	5	14	14	Altitudo Capellæ.	48	52
5.	22.	0	5.	31.	9	Borealior occultatur, exiſtens in linea recta cum Inſula *Creta* & Oſtio interiore *Freti Sirbonici*.		
5.	28.	40	5.	37.	50	Auſtralior, Mons *Ætna* & Inſula *Sardinia* in eadem linea recta.		
5.	34.	0	5.	43	12	Auſtralior, Inſ. *Creta* & *Byzantium* in linea recta.		
5.	35.	0	5.	44.	12	Auſtralior occultatur.		
						Animadvertebam jam, aliam qvandam ſtellulam dimidia Tubi apertura a margine lunæ occidentali diſtantem, qvam & ipſam paullo ante tectam fuiſſe, Situs ad Lunam arguebat.		
						Emerſionis momenta occupatione qvadam interveniente obſervare non potui.		
6.	25.	20	6.	34.	45	Altitudo lucidi Humeri Orionis. *dub.*	27.	33
7.	47.	0	7.	56.	47	Altitudo Canis minoris	23.	9
8.	1.	0	8.	10.	51	iterum capta *dub.*	25.	23
8.	8.	15	8.	18.	8	tertium capta	26.	20

Tempus æſtimatum. H. ′ ″	Tempus correctum. H. ′ ″		Altitudines Qvadr. captæ. ° ′
8. 13. 20	8. 23. 14	Stellulæ antea occultatæ jam integra Tubi apertura a margine Lunæ occidentali removebantur, interqve hanc & illas medio fere ſpatio alia comparebat ſtellula, duabus iſtis minor, qvæ & ipſa tecta fuerat.	
8. 31. 50	8. 41. 49	Inſulæ *Creta* & *Corſica* ſub eodem Verticali.	
8. 43. 30	8. 53. 32	Palilicium dimidia Tubi apertura a ſectione lucis & umbræ diſtabat. NB. *Tubi apertura præciſe capit diſtantiam ſtellarum E & O Tauri apud Bayerum.*	
8. 47. 30	8. 57. 33	Mons *Horminius*, Sinus *Syrticus*, & Palilicium in linea recta.	
8. 58. 30	9. 8. 36	Mons *Sinai*, Inſula *Cyprus* & *Circæium Promontorium* ſub eodem verticali.	
9. 5. 50	9. 15. 58	Palilicium, *Ætna* & Inſula *Besbicus* in eadem recta.	
9. 26. 40	9. 36. 53	Palilicium, *Sinus Syrticus*, & Inſula *Besbicus* in linea recta.	
9. 31. 45	9. 42. 0	Palilicium occultatur, exiſtens in linea recta cum *monte Ætna* & *ſinu Syrtico*.	
9. 45. 0	9. 55. 18	Altitudo Cordis Leonis *dub.*	24. 1
9. 46. 10	9. 56. 29	Mons *Sinai*, & *Promontorium*	

Tem-

Tempus æſtimatum.	Tempus correctum.		Altitudines Qvadr.
H. ′ ″	H. ′ ″		° ′
		ad *ſinum Apollinis*, ſub eodem verticali.	
9. 53. 30	10. 3. 51	Altitudo Cordis Leonis	25. 53
10. 27. 40	10. 38. 10	Mons *Sinai*, & Inſula *Calathe* ſub eodem verticali.	
10. 38. 0	10. 48. 32	Mons *Sinai* & margo orientalis *Siciliæ*, ſub eodem verticali.	
10. 45. 20	10. 55. 54	Emerſio Palilicii e diſco Lunari.	
10. 47. 40	10. 58. 15	Palilicium, Montes *Horminius* & *Porphyrites* in linea recta.	
10. 49. 20	10. 59. 55	Mons *Sinai* & *Porphyrites* ſub eodem Verticali.	
11. 8. 20	11. 19. 0	Altitudo Cordis Leonis	36. 58

Ex obſervatis hiſce oppido liqvet , Stellam ſubiiſſe Lunæ diſcum paullo infra Paludem *Maræotim*, emerſiſſe vero ad montem *Hippocum* inferiorem: Viam itinerariam ejus tranſiiſſe infra Paludem *Maræotim*, ad Inſulam *Leam*, inter *Strophades*, ſupra *Melos*, per montem *Maſicytum*, ſtringendo limbum auſtralem montis *Didymi*, per *Antitaurum*, *Moſchum* ſuperiorem, *Fretum Ponticum*, *Caucaſum* ſuperiorem, & limbum auſtralem *Inſulæ Majoris* maris Caſpii : & $1^{H}13' 54''$ poſt corpus lunare delituiſſe.

LES MOEURS DES ISRAELITES, Par M. Fleury, Precepteur de Monſeigneur de Vermandois.

i. e.

MORES ISRAELITARUM, Auctore Dn. FLEURIO, Dni de Vermandois Præceptore.

Pariſiis 1681. Hagæ Com. 1682. in 12.

Digitized by Google

NUnqvam ſatis inculcari populo Chriſtiano poteſt pietatis & morum ſanctimonia, his præſertim temporibus, qvibus *abundat iniqvitas & refrigeſcit charitas multorum*. Nec aliud Auctor hic, qvem *Jac. Benignus Boſſuetus Epiſcopus Condomenſis* (nunc Meldenſis) in Approbatione Opuſculi *Presbyterum Pariſienſis Diœceſis* nominat, inſigniqve mactat Elogio, propoſitum habet, qvam ut poſita ob oculos vitæ ſimplicis ac innocentis idea, qvalem populus qvondam Iſraeliticus coluit, ſeculi laſcivientis mores pro virili emendet, ac ad vitæ ſanctitatem illuſtri exemplo Lectorem reducat. Ita enim perſuaſum habet, vitam populi Judaici ſacris Veteris Teſtamenti literis deſcriptam, & naturæ ſocietatiqve humanæ maxime conformem extitiſſe, & non in morum tantum diſciplina, ſed Oeconomia qvoqve ac Politia præceptiones ſaluberrimas præbere: vulgo vero non aliam ob cauſam deſpicatui duci, qvam qvod ab inſtitutis hodierni ævi diſcrepet, qvæ a ſimplici ac frugali vitæ ratione, moribusqve paſtoritiis & agreſtibus veterum, ad ignaviam luxumqve deflexerunt. Eo itaqve ſtudio vitam moresqve Iſraelitarum deſcribere aggreditur, tribusqve partibus opuſculum diſtinguit: *Prima* de Patriarchis, eorumqve nobilitate, libertate, divitiis, occupationibus ac frugalitate; *altera* de Iſraelitis ab exitu ex Ægypto uſqve ad captivitatem Babylonicam, deqve eorum nobilitate, laboribus, agricultura, regione qvam incoluerunt ſeu Terra ſancta, opibus, artibus, opificiis, veſtitu, ſuppellectile, domibus, victu, purificationum ritibus, matrimoniis, uxoribus, liberorum educatione, ſtudiis, elegantia, oblectamentis, luctu, religione, jejuniis, votis, prophetis, regimine, auctoritate ſenum, re forenſi, militia, Regibus; *tertia* de Judæis ex captivitate reverſis, eorumqve ſub Perſarum & Macedonum dominatu conditione, Regno Aſſamonæorum, poſteriorum deniqve Judæorum corruptis moribus, ſectis, ac ſuperſtitione, ſuccincte terſeqve diſſerens.

LES MOEURS DES CHRESTIENS, par M. Fleury.

Mores Chriſtianorum, Auctore Dn. Fleurio.

Pariſiis & Hagæ Com. 1682. in 12.

Idem

IDem in hoc libello Auctori ſcopus, qvi in ſuperiori fuit, depravatos ſeculi mores corrigere. Præfigitur autem opuſculo non Boſſueti tantum Meldenſis Epiſcopi, ut in priori factum, ſed ipſius etiam Cenſoris Sorbonici luculentum ejus encomium; nec deerunt ex noſtris, qvibus liber probabitur, plurima in eo memoratu digna, tum candide & eleganter narrata deprehenſuris. Qvanqvam enim inter alias ſcribendi cauſas eam etiam alleget Auctor, ut Proteſtantes agnoſcant, ſe ſine ratione a Romana Eccleſia diſſentire, qvæ in dogmatibus pura ſit, etſi moribus & diſciplina veterum ſanctitati diſſimilis: reperient tamen omnes multa, qvæ ad excitandum pietatis ſtudium faciunt, collato veterum Chriſtianorum cum noſtri temporis hominibus exemplo. Id vero ita præſtat Auctor, ut in qvatuor Epochas totam Chriſtianæ vitæ & diſciplinæ Hiſtoriam diſtribuat. Agit enim 1 de Eccleſia Hieroſolymitana, qvalis in Actis Apoſtolicis deſcribitur. 2 De ſtatu converſionis tum Judæorum, tum maxime gentilium, poſt Apoſtolica tempora, uſqve ad Conſtantinum M. 3 De proximo poſt Conſtantinum tempore. 4 De ſeqventibus a qvarto uſqve ad noſtrum ſeculis. Ubi præſupponit in Eccleſia Romana, ut jam notatum eſt, dogmatum puritatem; diſſimulat etiam & emollit multa in externis, qvæ diſſentientes poſſent offendere: ubi qvam bene hypotheſi & cauſæ ſerviat, accommodatis, qvos citat, Auctorum teſtimoniis, alii diſpicient. Lapſum tamen morum in clero & populo ingenue agnoſcit, ejusqve varias cauſas refert. Relaxationem puta diſciplinæ, pietatis, concordiæ, beneficentiæ, patientiæ, frugalitatis, aliarumqve virtutum, poſtqvam perſecutiones ceſſaverunt: contagium vitiorum ab admixtis magno numero paganis, Chriſtianiſmum non ſerio, ſed Principum, & moris, aut commodi externi cauſa amplexis: Hæreſes, præſertim in Oriente, monſtroſas & multiplices; dein Mahometiſmum: In Occidente barbararum gentium irruptiones & cum Chriſtianis coalitiones: oppreſſa per barbariem ſacra ſtudia, ac ſcholaſticas contra invectas ſpeculationes: Epiſcopos ad munia Aulica ac regendas provincias admiſſos: Caſiſtarum, qvos vocant, varia inventa & relaxamenta circa Moralem Diſciplinam: bella tum inter Chriſtianos ipſos geſta, tum adverſus Mahomedanos ad liberandam Terram ſanctam ſuſcepta: Literatos duobus abhinc ſeculis græcæ & latinæ lingvæ ſtudio ad Ethnicorum mores reducendos, contemtimqve de religione judicandum perverſos, &c. Qvibus omnibus opponere ſe

ſcri-

ſcribit veterum Chriſtianorum, & qvi ſubinde in corruptioribus licet ſeculis eorum exempla æmulati ſint, mores & vitam; ſummeqve lætaturum, ſi qvi commoveri ſe patiantur, ut illorum exemplo, etſi in carne manentes, vivant tamen vita ſpirituali, qvæ genuinus effectus eſt gratiæ Jeſu Chriſti.

JOH. LUDOVICI FABRITII APOLOgeticus pro genere humano contra calumniam Atheiſmi, ad Ampliſſ. Virum Philippum van Heiring.

Heidelbergæ in 4. 1682.

ETſi Chriſtiani, qvi divinis teſtimoniis fidem habent, dubitare non poſſunt, notitiam DEI omnium mortalium mentibus inſitam, juxta cum contemplatione operum DEI mirandorum ſumtam efficere, ut nulla gens adeo barbara ac efferata eſſe qveat, qvin Numen aliqvod (qvalecunqve tandem,) credat, idqve cultu qvodam proſeqvendum eſſe cenſeat; Tamen infelici hoc noſtro ævo legimus, non deeſſe, qvi, ut graviſſimo omnium ſceleri, atheiſmum puta, patrocinium parent, affirmare haut dubitant, & olim fuiſſe & extare adhuc populos ac gentes integras, qvæ beſtiarum inſtar, ſine DEO, lege & omni religione vitam hanc tranſigant. Hanc calumniam, qvæ generis humani parti affingitur magnæ, ut dilueret *Autor Clariſſimus*, Ariſtæum *primum* opponentem ſibi tum ex veteri, tum nova gentium hiſtoria, populos omni religione deſtitutos introducit; *deinde* vero oſtendit certiori hiſtoriarum fide nixus, falſa eſſe, qvæ de atheiſmo veterum Germanorum ex Jul. Cæſare, Romanorum ante Numam Pompilium, Græcorum ante informationem ab Ægyptiis acceptam, incolarum novæ Zemblæ, Zeilan, Souldanorum in extremæ Africæ oris, habitatorum Magellanicæ, Peruvianorum, Braſilianorum ante Chriſtianorum in illas regiones adventum, Chichimecarum in nova Hiſpania, & aliarum gentium barbarie atheiſtica adferri ſolent. Concedit, qvod per abuſum ſanæ rationis, multæ gentes neſciant cultum veri Numinis; ſed inde illis abjudicare velle omnem religionem, abſurdum putat. Qvare tandem diſſertationem hanc ſuam concludit, *nullam gentem adeo eſſe efferatam, qvin Numen aliqvod habeat.*

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Maji , Anno MDCLXXXIII.

ACADEMIE DES SCIENCES ET DES arts, contenant les vies,& les eloges hiſtoriques des hommes illuſtres, qui ont excellé en ces profeſſions depuis environ quatre ſiecles parmy diverſes nations de l' Europe; par ISAAC BULLART, Chevalier de l' Ordre de Saint Michel. Divisé en deux Tomes.

a Paris 1682. fol.

id eſt,

Academia Artium & Scientiarum: exhibens vitas, & elogia, ac res geſtas illuſtrium virorum, qui clari in ſua arte quatuor intra ſæcula apud diverſas in Europa gentes extiterunt: auctore ISAACO BULLARTIO, Eqvite Ord. S. Michaelis; duobus Tomis diviſa.

Pariſiis, 1682. fol.

CLarorum virorum facta moresque poſteris tradere, ſcribente Tacito, antiquitus uſitatum : his quoque temporibus non negligendum ſibi duxit ISAACUS BULLARTIUS: ſummo ſtudio & exquiſita induſtria qui non laudes ſaltem eruditione & artibus illuſtrium virorum compoſuit; ſed vitas quoque eorundem, quantum earum conſequi licuit, deſcripſit; & ut tanto expreſſior ipſorum memoria exſtaret, icones adiecit æri inciſas: duorum artificum non contemnendorum, *Larmeſſini* & *Bulonneſii*, opera elaboratas. Nam cum imagines ac ſtatuæ, præclare meritorum de humano genere hominũ vultus referentes, jam priſcis temporibus, non magis ornamenti loco adhibitæ, quam ut memoria eorundem prorogaretur, ac poſteri incitarentur ad imitandas inſignes eorum virtutes, quorum

ſimulacra ſaxis, cera, ære, argento, aurove expreſſa cernerent, propterea *animorum incitamenta* Senecæ epiſtola LXIV dicta, receptæ fuerint: laudabile ſane iſtorum ſtudiũ eſt, qui immortalitati defunctorum, utilitatibus vero ſuperſtitum, hoc dare ſatagunt, ut habitus oris, cujus jucunda recordatio, cum vita præſtantium virorum ne intercidat, ſed in omnis poſteritatis oculis verſetur. Quo ſtudio veteres cumprimis flagraſſe, Alexandri Severi exemplo, *imaginibus clarorum virorum lararium ſuum exornantis*, quod narrat Lampridius; ac Titi Pomponii Attici *ſingulari* de iis edito *volumine*, ſed quod injuria ævi ad nos non pervenit, manifeſtum eſt. Idem propoſitum ſecutus eſt auctor hoc opere, in quo litterarum & eruditarum artium gloria illuſtrium virorum imagines, æneis inſculptas formis, nitideque expreſſas, exhibet: ſubjecta cujusque vita gallico idiomate deſcripta: quam monumento, ſive ſepulcrali inſcriptione, qua cujusvis tumulus inſignitus fuit, claudit & obſignat. Cui ſtudio ſumma cum laude, nec minori felicitate, cœpto cum immortuus fuiſſet, ipſius filius JACOBUS IGNATIUS BULLARTIUS immorandum, iſtudque abſolvendum duxit: ita quidem, ut prolixiori verborum in elogiis ambitu repudiato, quem interdum adhibuerat parens, verſibusque Ronſardi ac aliorum poetarum Gallicorum, quos pater inſperſerat, reſectis, Vitas ab ipſo conſcriptas expoliret: novas autem, quarum notitia parentem fugerat, ſed quam ipſe conſecutus fuerat, adjiceret: pluribusque imaginibus opus exornaret. In duos iſtud diviſit tomos: quorum prior quinque libros continet: *primo* rerum publice gerendarum laude inſignes; *ſecundo* rerum geſtarum narrationibus bene meritos; *tertio* juris ſcientia claros; *quarto* litterarum elegantiorum opera præſtantes; *quinto* pingendi, ædificandi, ac ſtatuarum apte concinnandarum artis peritos, exhibente. Poſterior ſex libros complectitur: quorum *primus* rerum ſacrarum cognitione eximios; *ſecundus* philoſophiæ, matheſeos, & medicinæ ſtudiis præſtabiles; *tertius* vario ſcientiarum genere excellentes; *quartus* carminum gloria celebres; *quintus* artium variarum, typographiæ, mathematices, geographiæ, muſicæ, rei bellicæ, ſive inventione, ſive cognitione, ingens nomen meritos; *ſextus* denique pingendi, oculorumque oblectandorum adjuvandorumve ſcientia inſignes ſiſtit.

JUSTI-

Digitized by Google

JUSTINI HISTORIARUM PHILIPPI-carum Libri XLIV: ex recenſione Joannis Georgii Grævii; cum ejusdem caſtigationibus.

Lugduni Batavorum, 1683. in 8.

OMnium regnorum & rerumpublicarum, quæ floruerunt ante Servatoris Chriſti in terris ortum, origines, progreſſus, & finem perſecutus eſt olim *Trogus Pompejus*, laudatus Plinio, Chariſio, Auguſtino, & veteri Virgiliano interpreti, aliisqve. Hujus hiſtoriam in compendium redegit *M. Junianus Juſtinus*, ob id *compendiarius Trogi* dictus Saresberienſi: cujus ætatem in Antonini Pii tempora referunt; nullum autem ex vetuſtis ſcriptoribus, qui ex fœda barbariei tempeſtate, triſtique rei litterariæ naufragio quaſi eluctati ad nos pervenerunt, tyrociniis ſtudii hiſtoriarum eo accommodatiorem eſſe, doctiſſimi viri cenſent. Tam terſe ſane, tam emendate ſcripſit, ut ſæculi ſui captum ſuperare, nec ſolarum rerum, ſed & verborum floſculos ex Trogo, optimi ævi ſcriptore, delibaſſe videatur. Nec præter eum quisquam amplius exſtat eorum, qui ſecundum ſeriem temporum res plerarumque gentium digeſſerunt, in iisque ordine pertexendis elaborarunt: omnibus, ſive totis ſive maximam partem abſorptis, & longa ſuperioris memoriæ nocte, optimarumque artium fatali ſilentio deletis. Quo majori in pretio habendum conſervandumque iſtum exiſtimarunt, qui bonarum litterarum ſtudia, ſuperiori & hoc ſæculo, induſtria ſua excoluerunt. Inter quos illuſtre nomen *Jacobi Bongarſii:* qui ei perpoliendo magnam & utilem cumprimis operam impendit; quippe e decem optimæ notæ manuſcriptis codicibus eundem integritati nitorique ſuo redditum emendatumque & notis illuſtratum anno 1581 Pariſiis edidit, Vir ampliſſimæ dignationis, exquiſitæ prudentiæ, & rarioris doctrinæ. Hunc ſecutus *Franciſcus Modius* ad Fuldenſium membranarum fidem eundem emaculatum, cum notarum ſpicilegio emiſit. Et ad horum editiones plures aliæ compoſitæ paſſim prodierunt. Poſt eos *Daniel Pareus* Francofurti anno 1630, *Matthias Berneggerus* Argentorati anno 1631, *Marcus Zuerius Boxbornius* Amſtelodami

dami anno 1638, *Iſaacus Voſſius* Lugduni Batavorum anno 1640, *Tanaqvillus Faber* Salmurii anno 1671, *Johannes Vorſtius* Berolini anno 1673, *Johannes Schefferus* Holmiæ anno 1678, *Joſephus Cantelius* Pariſiis anno 1677, ſtudii ſui, quod auctori huic impenderunt, monumenta in publicum emiſere: quorum plerorumque notas, chronologiam, & indices, reſectis tamen amputatisque non negligendis obſervatis, Amſtelodamenſes anno 1669 auſpiciis Schrevelii excuderunt, & hos ſecuti Lugdunenſes in Galliis, ac Uratislavienſes typi ſunt imitati. Utilem autem cumprimis & ſalutarem Juſtino operam Joannes Georgius Grævius impendit, ad Florentinam anni 1525 Juntarum editionem vulgatas hactenus componens, & inſignem emendationem, eaque haut parum lucis pluribus ſcriptoris hujus locis, vel ætatis vitio, vel correctorum culpa depravatis afferens: quo ſtudio ſuo exornatum notisque inſignitum Juſtinum Trajecti ad Rhenum anno 1668 minori forma edidit. Igitur cum recudere denuo longe utiliſſimum auctorem ſuperiori anno cuperet bibliopola Lugdunenſis, vocato in conſilium doctiſſimo & melioribus litteris juvandis nato Viro, omnes omnium qui hactenus Juſtinum illuſtraverant notas integras illibatasque, Bongarſii puta, Modii, Berneggeri, Voſſii, Fabri, Vorſtii, Schefferique adjiciendas, ſuas vero iisdem attexendas cenſuit: omittendas autem Cantelianas putavit, utpote ſereniſſimi Delphini in uſum adornatas, inſtituto autem ſuo, qvod auctorum emendationi ſinceræque lectioni intendit, parum inſervituras. Nec indicem a Freinshemio coeptum, a Vorſtio autem & Scheffero locupletatum neglexit: adeoque quidquid egregii ad exornandum auctorem hunc in litteras unquam miſſum fuit, congeſſit; ut omnibus elegantiarum numeris abſolutam hanc recenſionem, nec meliorem hac editione ullam extitiſſe antea, merito affirmare liceat.

Die deutſche Bibel D. Martini Lutheri aus der Grund-Sprach/ dem Context und Parallel-Sprüchen/ mit Beyfügung der Auslegung/ die in Lutheri Schrifften zu finden / erkläret durch D. Abraham Calovium.

id eſt,

id eſt,

Biblia Germanice a Luthero verſa, e fontibus, contextu, dictisqve parallelis, ſecundum ductum ipſius Lutheri, ejusdemqve utplurimum verbis declarata per D. Abrah. Calovium. Wittebergæ, 1682. in fol.

POſtqvam Biblia Illuſtrata Latine jam ante decennium edidit Auctor celeberrimus, inq; iis ψευδερμηνείαν heterodoxorum exegetarum haud poſtremi, H. Grotii, polemice adduxit & rejecit; jam Germanice eundem ſacratiſſimum Codicem evulgavit, inque eo Interpretum orthodoxorum principis, B. Lutheri, verba, ubi ubi potuit, exegetice adhibuit & retinuit. Hæc nimirum cura præcipua in hoc Opere Theologi jam per XXXII annos in cathedra Lutheri docentis ſcribentisque indefeſſe. Præterea tam capita, qvam libros accurate in ſua membra diſtinxit; verbis ſingulis, ſi opus fuit, aut integris periodis interpretationem apte ſubjecit; eamque e lingvis ſacris, contextu & parallelismis pure hauſit; ipſiusque Lutheri ore, ubi adhuc in ſcriptis ejus potuit audiri, fideliter expreſſit; adeo ut de literali ſenſu ubique, deque uſu non raro conſtare queat. Totum Opus in V. & N. T. eſt diſtributum, illudque qvatuor, hoc duobus Tomis, ſubjectis totidem Indicibus univerſalibus, comprehenditur & abſolvitur: ut iis, qvi dulcius ex ipſo fonte bibi aqvas, hoc eſt S. Scripturæ ſenſum e verbis Spiritus S. & Lutheri puriſſime cognoſci norunt, haut ingratum eſſe poſſit.

LA GENESE TRADUITE EN FRANCOIS, avec l' Explication du Sens literal, & du Sens ſpirituel, tirée des SS. Peres, & des auteurs Eccleſiaſtiques.

Sive

Geneſis, Gallice verſa, cum explicatione ſenſus literalis & ſpiritualis, excerpti ex SS. Patribus & Auctoribus Eccleſiaſticis, Tomis duobus comprehenſa. Juxta exemplar Pariſienſe 1682. in 12.

Digitized by Google

Auctorem, licet nomen non adſcripſerit, celebrem Pariſiis eſſe apparet ex teſtimonio cenſorum, qui plura ejus opera laudant; ipſe vero Commentarium ſuum in Eſaiam prophetam allegat. Præmiſit amplam præfationem, bipartitam, in qva multa ſunt pie & candide dicta. Parte priori agit de auctoritate Moyſis, miraculis ejusdem, & Chriſti atqve Apoſtolorum teſtimoniis probata. Deplorat tempora noſtra, qvibus neceſſe ſit Divinitatem Chriſti Chriſtianis probare, poſtqvam paganorum impietas convicta jaceat. Affert hujus probationis tria capita, indeque concludit, miracula nova pro veritate deſiderari non debere, ſed, ut ait Auguſtinus, *credendum eſſe mundo credente, niſi qvis velit ipſe prodigium eſſe, qvi prodigia poſtulet.* Horrendum etiam eſſe, qvod de veritate librorum ſacrorum inter Chriſtianos diſceptandum ſit, cum de antiqvis auctoribus profanis nemo niſi ſumme ſtupidus aut impudens neget, libros ab iis, qvorum nomen ferunt, ſcriptos eſſe. Provocat ad Judæos, qui libros Moyſaicos, qvamvis multa contra illos contineant, circumferant & pro authenticis habeant, majori cum ſtabilimento fidei, quam ſi Judæi omnes converſi eſſent, & paganis aut atheis ſuſpicionem colluſionis facerent. Laudat exemplum Auguſtini, qvi Manichæorum ſcepſin tandem abjecerit; & damnat dubitationes Philoſophicas, qvibus tot magna ingenia hodie abripiantur ad Atheiſmum. Qvanqvam vero externis adminiculis argumentorum non opus habeant *pectora fidelia & ſimpliciter Chriſtiana*, qvalia deprædicat Auguſtinus: prodeſſe tamen externa illa etiã fidelibus ad firmandam fidem. Confert poſtea Mahommetis impoſturas, earumqve falſitatem & turpitudinem, cum veritate Chriſtiana. In parte poſteriori præfationis inſtitutum & ordinem operis ſui enarrat. Præmittit iterum laudationem Moyſis, qvi non tantum ex divina inſpiratione, ſed & teſtium egregiorum traditionibus ſcripſerit. Amramus enim pater Moyſis narrare huic potuit audita a Levi patre ſuo: Levi vero vixit annis 33 cum Iſaaco: Iſaacus 50 annis cum Semo: Semus ante diluvium 100 annis cum Methuſalem proavo ſuo, qvi 260 annis cum Adamo vixerat. Sic inter Adamum & Iſaacum duos tantum, Mathuſalemum nempe & Semum; inter Iſaacum & Amramum, parentem Moyſis, unum Levi interfuiſſe, qvi viſa & audita ab iis, qvi viderant, ſuis narrarent. Oſtendit fundamen-

damentum hujus calculi in adjuncta tabella chronologica. Qvod attinet ad Textum & Commentationes, profitetur verſionem Gallicam (cui Latina Vulgata e regione appoſita eſt) ad fontes Hebræos adornatam, & ex optimis interpretibus. Capitibus ſingulis ſubnectitur Annotatio ad ſenſum literalem, deinde ad ſpiritualem ſeu moralem, vel ubi materia prolixitatem non exigit, uterqve conjungitur. Spiritualem ſive Myſticum ſenſum dari omnino ſtatuit contra eos, qui id negant: laudat tamen judicium Auguſtini, qvi monuit, ne nihil, & ne omnia figurate ſcripta cenſeantur, ex lib. 16. Civ. D. c. 2. Excuſat, qvod Origenem, & qvi eum imitantur, qvamvis pro ſanctis doctoribus habeat, ſecutus tamen non ſit. Auctam enim fontium notitiam, & erutum poſtea ſenſum literalem, ad veritatem ſolidam & ædificationem, facientem. Chryſoſtomum refert plusqvam 60 homiliis Geneſin explicaſſe, ſed eo fine, ut exemplis Patriarcharum ad fidem & pietatem auditores excitaret; ad difficultates vero Textus non reſpexiſſe. Auguſtinum libris 33 in Geneſin commentatum ad refutandum *Fauſtum Manichæum*, qvi Deum & Patriarchas horrendis blaſphemiis & conviciis infeſtaverat. Conſulendos etiam libros Auguſtini XII, qvibus adverſus eosdem Manichæos opus Dei hexaemeron, & tria Geneſeos priora capita explicavit, tum libr. 12 & 13 Confeſſionum. Petit veniam, quod hos auctores ſecutus, prolixior aliqvando, præſertim in primis capitibus fuerit. Lectionis vero utilitatem ſummam fore ſpondet ob egregia ſanctorum exempla, qvibus plus, qvam præceptis, apud populum proficiatur. Nihil certe præferri poſſe *tribus* illis *Patriarchis*, qvorum Deum ſe ſupremum Numen nominaverit, repetente id Chriſto Matth. 8, 11, qvi & beatitudinis locum in ſinu Abrahami collocet Luc. 16, 24. Nec ſatis prædicari poſſe Adami pœnitentiam, Noachi obedientiam, Joſephi patientiam, aliorumqve illo tempore virtutes, qvi teſte Auguſtino veri Chriſtiani fuerint, licet nomen non gererent. Ipſum vero Moyſem, qvantum virum, *miniſtrum Veteris Teſtamenti*, *heredem Novi!* Vitia etiam & eorum pœnas cum ædificatione legi. Commendat deniqve ſimplicitatem ſtyli Moſaici, adducto teſtimonio auctoris pagani, περὶ ὕψεως cap. 7, & encomio D. Auguſtini lib. 4. de Doctr. Chr. c. 6. Mirum igitur non eſſe, qvod primitiva Eccleſia tanti fecerit Sacras lite-

literas, & qvod Concilia vetuſta eas nominent *ſancta verba & adoranda.*

METHODUS PLANTARUM NOVA, brevitatis ac perſpicuitatis cauſa ſynoptice in Tabulis exhibita, cum notis Generum tum ſummorum tum ſubalternorum characteriſticis, & obſervationibus nonnullis de ſeminibus plantarum. Auctore Joanne Raio M. A. e Societate Regia.

Londini, 1682. in 8.

Cum plantarum multitudo atqve varietas fere infinita, mirum qvantum confuſionis obſcuritatisqve in animis Botanophilorum pariat, de methodo inveſtiganda ſoliciti ſemper fuere Botanici, cujus beneficio plantæ & clare intelligi, & facile addiſci, & retineri fideliter poſſent. Methodum autem ei rei proſperandæ adinventam ab illis non unam eſſe videas. Alii enim differentias plantarum a locis arceſſunt natalibus; alii a diverſis temporibus, vel menſium anni intercapedinibus; alii ab uſibus, quos hominibus præſtant in cibo, in medicina, in ſenſuum oblectatione, operibusque mechanicis; alii a ſignatura externa; alii ab auctoribus, a quibus nomenclatura plantis fuit impoſita; alii a foliis horumque vel convenientia, vel diſconvenientia; alii abs qvalitatibus, odoribus puta ac ſaporibus; alii a radicibus diverſis. Sed nulla methodorum harum tum ob prolixitatem nimiam, tum ob dubia inextricabilia approbare ſe potuit perſpicacioribus Phytologiæ myſtis. Alia igitur methodus reperta ab aliis, eaqve melior & naturæ magis conſentanea. Atqve hic præter cæteros mirifica *Andreæ Cæſalpini* commendanda eſt ſolertia. Nam hic primus, qvod ſciamus, plantas a ſeminum & conceptaculorum unicuiqve flori ſuccedentium numero, una cum corculi ſeminalis, hoc eſt puncti, unde germinatio incipit, ſitu, in genera ſeu claſſes diſtinxit. *Johannes* autem *Rajus* Anglus, qvi & ipſe notas plantarum characteriſticas certas ac proprias, qvæ & omnibus ſub unoqvoqve genere contentis ſpeciebus, & ſolis convenirent, inveſtigavit, tum ſemina plantarum, earumqve conceptacula, tum flores & perianthia, eo qvod

Digitized by Google

qvod nonnullorum generum certiores longe notas, qvam aut ſemina aut eorum involucra ſuppeditent, in conſilium adhibuit, atqve adeo methodum plantarum partim a ſeminum & conceptaculorum ſeminalium numero, figura, ſitu &c. partim a floris & perianthii in eisdem convenientia aliisqve accidentibus differentias generum conſtitutivas ſumpſit, plurima, ut ipſemet in præfatione fatetur ingenue, ex *Andrea Cæſalpino, Joachimo Jungio, Fabio Columna*, & *Roberto Moriſonio* mutuatus. Tabulas ſynopticas genera plantarum & ſpecies, harumqve differentias ac notas characteriſticas repræſentantes præcedunt ſectiones V, qvarum I generales qvasdam de ſeminibus plantarum obſervationes exhibet, II de foliis plantarum ſeminalibus agit, qvæ a ſuccedentibus foliis parvitate, ſuperficie lævi, figura, ac modo naſcendi differant. III de plantula ſeminali, reliqvisqve ſemine contentis. IV de floribus plantarum, harumqve partibus ac differentiis. V de diviſione plantarum generali in Arbores, Frutices, Suffrutices, & Herbas, qvanqvam tertium membrum, Suffrutices nimirum, Autor reſecat, & ad Herbas refert, plantarum tria genera ſtatuens, Arborem, Fruticem, & Herbam. His ita præſtructis per Tabulas ſynopticas diſponit plantas, initio ab Arboribus facto, earumqve diviſione in ſectione nova ſeu Tabula generali expoſita. Exhibentur poſtmodum Tabula I Arbores pomiferæ harumqve ſpecies cum differentiis ac notis characteriſticis. II Pruniferæ. III Bacciferæ. IV Nuciferæ. V Coniferæ. VI Lanigeræ. VII Siliqvoſæ. VIII arbores vaſculis ſeminalibus membranaceis membrisqve extantibus aut adjunctis auctis, qvibus ſubnecti poſſe autor cenſet, qvæ anomalæ ſint & ſui generis. Arbores excipiunt Frutices. Horum partitione in Sectione II facta, ſiſtuntur in Tabula I Frutices bacciferi cum ſpeciebus ac differentiis ſecundum methodum ſemel cœptam. II Frutices bacciferi foliis deciduis non ſpinoſi. III Frutices foliis deciduis ſpinoſi. IV Frutices ſeminibus nudis aut vaſculis per maturitatem ſiccis incluſis, floribus non papilionaceis. V Frutices floribus papilionaceis. VI Frutices, qvi cum herbis genere proximo conveniunt, & herbæ fruticeſcentes dici poſſunt. Fruticibus ſubjiciuntur herbæ, harumqve tabula generalis in Sectione III præmittitur. Siſtuntur autem Tabula I ſpeciali plantæ imperfectæ, qvæ flore videlicet aut ſemine carent, aut carere ſaltem, qvia ſponte qvaſi proveniunt, videntur, eæqve ſpecifica-

cificatæ & certis characteribus diſcriminatæ. II Herbæ ſemine minutiſſimo,& nudo oculo vix conſpicuo. III Herbæ acaules epiphylloſpermæ, capillares, vulgo dorſiferæ dictæ, qvia ſemina earum averſæ foliorum parti adnaſci æſtimantur, in punctis videlicet ſeu lineolis illis ferrugineis ibidem conſpicuis. IV Herbæ flore imperfecto ſeu ſtamineo. V Herbæ flore imperfecto ſexu carentes. VI Herbæ flore imperfecto monoſpermæ ſemine triqvetro. VII, (poſt ſectionem videlicet IV, qvæ generatim agit de herbis flore compoſito, qvi ex pluribus videlicet floſculis in unum totalem florem coeuntibus conſtant,) Herbæ flore compoſito ſeu aggregato, planifolio, natura pleno, lacteſcentes. VIII Papposæ Herbæ flore diſcoide. IX Herbæ flore diſcoide nudo. X Herbæ flore compoſito diſcoide. XI Herbæ corymbiferæ dictæ diſcoide nudo ſeu non radiato. XII Herbæ flore ex floſculis fiſtularibus, capitatæ vulgo dictæ. XIII Herbæ flore compoſito anomalæ, iisqve affines, in qvibus capitula aut ſpicæ florum compreſſiores flores compoſitos imitantur. XIV Herbæ flore perfecto ſeminibus nudis ſolitariis h. e. ad ſingulos flores ſingulis. XV Umbelliferæ plantæ ſeu ſemen in umbellis gerentes. XVI Herbæ umbelliferæ ſemine craſſiore & minus compreſſo. XVII Herbæ ſtellatæ dictæ, qvia folia caules ad intervalla ſtellæ radiantis in modum ambiunt. XVIII Herbæ aſperifoliæ. XIX Plantæ verticillatæ fruticoſæ. XX Plantæ verticillatæ herbaceæ. XXI Herbæ ſemine nudo polyſpermæ. XXII Herbæ ſemine nudo polyſpermæ, ſed nullo perianthio tectæ. XXIII Herbæ pomiferæ. XXIV Herbæ bacciferæ. XXV Plantæ multiſiliqvæ ſeu corniculatæ. XXVI (poſt inſertam ſectionem de herbis, qvarum ſemina conceptaculis per maturitatem ſiccis ad ſingulos flores ſingulis donantur) Herbæ flore monopetalo uniformi. XXVII Herbæ flore monopetalo difformi. XXVIII Herbæ flore monopetalo bicapſulares, item herbæ flore monopetalo, vaſculis ſeminalibus in terna aut plura loculamenta diviſis, nec non herbæ tetrapetalo flore uniformi ſiliqvoſæ & capſulatæ. XXIX Herbæ flore tetrapetalo uniformi ſiliqvoſæ. XXX Herbæ flore tetrapetalo ſiliqvoſæ, ſemine rotundo ſeu globoſo. XXXI Herbæ flore tetrapetalo uniformi ſeminibus capſula brevi incluſis. XXXII Herbæ flore tetrapetalo uniformi anomalæ & ſui generis variæ. XXXIII Herbæ flore papilionaceo ſcandentes.

XXXIV

XXXIV Herbæ flore papilionaceo erectæ ſeu non ſcandentes, item herbæ flore papilionaceo ſiliqvis articulatis. XXXV Herbæ flore papilionaceo ſiliqvis geminatis duplicem ſeminum ſeriem continentibus. XXXVI Herbæ flore papilionaceo non ſcandentes trifoliæ. XXXVII Herbæ flore pentapetalo ſeu polypetalo foliis integris in caule conjugatim diſpoſitis. XXXVIII Herbæ flore pentapetalo aut polypetalo, foliis in caulibus nullo aut alterno ordine diſpoſitis. XXXIX Herbæ flore pentapetaloide anomalæ. XL Herbæ culmiferæ ſeu qvæ caulem teretem geniculatum & plerumqve concavum edunt, foliis cinctum ad ſingula genicula ſingulis, & qvidem culmiferæ grano majore. XLI Herbæ culmiferæ grano minore. XLII Herbæ graminifoliæ, non culmiferæ, flore ſtamineo. XLIII Herbæ radice bulboſa donatæ eæqve graveolentes. XLIV Herbæ radice bulboſa odore nullo aut minus gravi præditæ. XLV Herbæ radice bulboſa tunicata odore nullo aut minus gravi. XLVI Herbæ foliis, floribus, pericarpiis aut radicibus bulboſis affines. XLVII Herbæ anomalæ & ſui generis. Subnexa eſt *Synopſis Methodi*, qva *Andreas Cæſalpinus* in ſubfruticibus & Herbis diſponendis utitur, & *Index* plantarum in Tabulis diſpoſitarum copioſus, isqve non Latina tantum, ſed & Græca qvoqve & Anglica plantarum nomina præ ſe ferens; nec non *ſummorum Herbarum generum notæ characteriſticæ*; & *nova Herbarum in tria genera diviſio* memoriæ juvandæ ergo addita.

JO. GEORGII KULPIS COLLEGIUM Grotianum, ſuper Jure Belli ac Pacis in Academia Gieſſenſi XV Exercitationibus inſtitutum.

Proſtat Francofurti ad Mœnum apud Albertum Ottonem Fabrum, in 4to, 1682.

Cum Hugo Grotius primus fuerit, qvi nobiliſſimam de Jure Naturæ & Gentium diſciplinam in juſtum artis ſyſtema redegit; opus ejusdem aureum de J. B. & P. non ſolum ſeculi adplauſum meruit; ſed multos etiam viros doctiſſimos excitavit, qvi eandem ſcientiam vel ductu laudati Grotii excolerent, vel in libros illius commentarios aut notas ſcriberent. Qvos cum legere ſine magiſtro juvenes

ejuſmodi rerum adhuc imperiti neqveant, *Autor clariſſimus*, novo inſtituto, ſed captui diſcipulorum ſatis commodo, univerſi operis Grotiani argumentum, velut in compendium redegit: ita, ut obſervato ordine materiarum qvo ſe inſeqvuntur invicem apud Grotium, ſententias prolixiores paucis verbis excerpſerit, ac ubi illæ obſcuræ viſæ ſunt, vel non ſatis probæ, adjecto uno alterove vocabulo, reddiderit perſpicuas & planas, aut etiam ſi opus fuit, emendaverit; interdum etiam poſtulantibus ſic auditoribus ſuis, in argumenta, qvæ pro contraria ſententia adferri ſolent, inqviſiverit, ac collatis poſtmodum aliis interpretibus, ſuam ſententiam ſtabiliverit. In qva opera tamen non diſſimulat, ſe ex doctiſſimi viri *Ulrici Obrechti* JCti Argentoratenſis fontibus, qvædam in ſuos rivulos derivaſſe. Nam hujus ſe ſcholas, cum Argentorati degeret, freqventaſſe gratus profitetur. In prima Exercitatione, de natura ac indole hujus diſciplinæ, per modum προηγουμένως philoſophatur: in qvatuordecim ſeqventibus, ut jam dictum eſt, Grotii veſtigiis inſiſtit; fideliter tamen allegatis aliorum teſtimoniis, qveis in hoc compendio paſſim uſus eſt, aut qvos etiam cenſura qvadam modeſte notavit.

EHRENFRIEDI KLOZII DIFFERENTIÆ Juris Civilis & Reformationis Francofurtenſis.

Francofurti 1682. in 4.

IN ſtrepitu litium Fori componendo & adminiſtranda cuivis juſtitia geminam Germania noſtra trutinam agnoſcit, unam Juris domeſtici ac in ſinu nati, alteram vero peregrini & a Romanis aſciti, Comitiali tamen conſenſu Procerum Germaniæ qvaſi civitate donati. Cum igitur ex utriusqve lancibus ſuum cuiqve hoc ordine reddatur, ut litium momenta aliiqve actus civiles ſemper ad normam prius Juris patrii, ſive univerſale ſive particulare illud fuerit, ponderentur, ac demum eo in caſu, ubi hæc deficere videtur, ad alteram a Romanis acceptam, recurratur, liqvido pateſcit, utriusqve naturam exacte futuro JCto cognoſcendam eſſe, niſi qvis non ſine probro idem audire velit, qvod Qvintum Mucium Servio qvondam dixiſſe refert Pom-

Digitized by Google

Pomponius. Et hinc non poteſt non omnium puncta ferre eorum inſtitutum, qvi Jus Romanum cum Jure proprio, vel Provinciali vel Statutario ita conferunt, ut qvod inter ea diſcrimen intercedit, unicuiqve ponatur ob oculos. Luculentum hic hujus rei ſpecimen dedit Auctor, qvi in hoc ipſo libro Juris Civilis & Reformationis inclytæ Civitatis Imperialis Francofurtanæ differentias ex ipſis textuum viſceribus ſuccincte pariter & perſpicue exponit.

ERNESTI GOCKELII, PHILOSOPH. ET J.U. D. nec non Reip. Ulmenſis Conſil. Methodica Tractatio de Jurisdictione ſuprema, inprimis ad ſtylum & praxin Cæſareo-Imperialis Judicii Aulici.

Ulmæ 1682. in 4.

Per Jurisdictionem ſupremam intelligit Auctor h. l. eam, qvæ verſatur circa Judicia ſive primæ ſive ſecundæ inſtantiæ, qvamqve exercet, vel aliis exercendam concedit ſummus Princeps ut lites componantur. Qvoniam vero ſcopus ejus σκοπιμώτατος eſt, hoc in libro Imperii noſtri Germanici pandere Jurisdictionem, qvanta ea per Judicium Imperiale Aulicum ſeſe potiſſimum exſerit, hinc, præmiſſis qvibusdam generalioribus & ſumma Juris dicendi poteſtate Cæſari vindicata, de Jurisdictione ipſius Judicii Imperialis Aulici, Commiſſionibus Cæſareis & Appellationibus diſſerit; mox, Ferdinandi III Imperatoris Ordinatione Judiciali Aulica ſecundum Alphabethi ſeriem in epitomen redacta, ipſum, qvi in hoc ſupremo Judicio obſervari ſolet, Proceſſum, brevibus exponit, tandemqve Taxam Imperialem Aulicam, ut & Imperii ac Cameræ Imperialis auctam matriculam appendicis loco annectit.

JOHANNIS VOET P. F. G. N. J.U.D. ET Anteceſſoris Lugduno-Batavi Compendium Juris juxta ſeriem Pandectarum, &c.

Lugduni Batav. 1683. in 8.

PAndectas in nuce daturus Auctor, nil aliud hoc libello agit, qvam ut ad latiora Juris volumina, aliqvando majori cum fructu evolvenda, tyronibus paret aditum. Hinc intra cancellos compendii ſubſiſtens, nulla antiqvitatum monimenta, nullas hiſtorias, nulla auctorum teſtimonia, nec alia ex diſciplinis Philoſophicis petita huic opuſculo admiſcet, ſed levi ac ſimplici via progreſſus, theſium ſuarum robur non aliunde, qvam ex ſolis legibus, iisqve haud magno numero conſtipatis, ſed præcipuis, data ſimul in contextu contrariarum breviſſima & nervoſa analyſi, depromit, hisqve conſvetudines & mores patrios, in qvibus illi divortium a Jure Romano faciunt, ad calcem cujusqve tituli ſuperaddit. Qvibus ita ad finem perductis, ſuccedunt Civilis atqve Canonici Juris differentiæ, qvas ipſi paratitlorum textui inſerere noluit, ne nondum firmata diſcentium ingenia in diverſum abeuntibus Canonum placitis turbarentur. Indicis loco ſubnexæ ſunt definitiones atqve diviſiones variæ, juxta ſeriem Inſtitutionum Imperialium digeſtæ, qvas tenaciter memoriæ mandari ſvadet. Sub finem vero prooemii huic ipſi libello præfixi, ὡς ἐν παρόδῳ tangit qvendam, qvi diu *Cephæ Piſtophili* larva tectus, varia in ſe vibraſſet ſpicula, ſed cum ſemel & iterum repulſus, apertius profeſſo nomine fuiſſet criminatus, huic epiſtola qvadam ad Amicum ſe reſpondiſſe dicit, cui iſte denuo præfationem ſuæ *Vi veritati illatæ repulſæ* præmiſſam, oppoſuerit. Cum vero hæc ipſa nihil novi ac ſolidi contineret, eam contemtu ſe vindicaturum profitetur, hoc unice lectorem rogans, ut utriusqve ſcripta poſtrema probe ad ſe invicem conferat, & ex iis de juſtitia & injuſtitia cauſæ ferat judicium.

JOHANNIS SCOTI ERIGENÆ DE diviſione naturæ libri qvinqve diu deſiderati.
Accedit appendix ex Ambiguis S. Maximi Græce & Latine.
Oxonii A. C. 1681. in Fol.

INter Eccleſiaſticos noni ſeculi Scriptores fama haud poſtremus eſt Johannes Scotus Erigena, a natali ſolo forte ſic appellatus, qvod ditionis hujus Autor non cum plerisqve in Scotia vel Hibernia indigenis

genis Erin dicta, ſed in Ergene qværendum ſuſpicatur. Eſt autem Ergene ipſo teſte pars non contemnenda Herefordenſis Comitatus Walliæ contermina in eo terræ tractu, qvi a modernis Wallis Erynug vel Ereinuc dicitur. Qvam conjecturam exinde firmat, qvod Johannes hic ab *Hidenſium Annalium* conditore, & *Johanne Roſſo* in lib. de Regibus, Wallus nominetur, & qvod Scoti Walliæ fines aliqvando occupaverint, unde Scoti cognomen Erigenæ accedere potuerit. Sed nolumus jam ejus patriæ, de qva Autores admodum inter ſe diſſentiunt, qvi vitam ejus attingunt, diutius immorari. Illud ex *Prudentio Tricaſſino* coævo Scriptore conſtat, qvod in Hibernia ſaltem verſatus fuerit, anteqvam in Gallias abiret, ubi eum *Carolus Calvus* aſſiduum & familiarem menſæ & cubiculi comitem habuit, donec certaminum, qvibus liber adverſus *Gotteſchalcum* ſcriptus ipſum implicaverat, pertæſus in Angliam conceſſit. Illic vero dum Magiſtri officio fungeretur, eadem cum Prudentii Caſſiano fata expertus & puerorum graphiis confoſſus perhibetur, ſive dogma Euchariſtiæ, ut *Genebrardo in Liturg. Dionyſ.* & *Voſſio in hiſt. Pelag.* aliisqve placet, ſive alia qvæcunqve cauſa, qvam in tanto Hiſtoriarum ſilentio divinare difficile eſt, puerilia hæc arma in ipſius necem concitaverit.

Inter ingenii monumenta, qvæ reliqvit, ſunt *libri qvinqve de diviſione naturæ*, in qvibus per modum dialogi inter magiſtrum & diſcipulum, poſt generalem rerum diviſionem in ea qvæ ſunt & non ſunt, qvatuor naturæ differentias exponit, qvas ſtatim ſub initium operis ſummatim hoc ordine recenſet: *prima eſt, qvæ creat & non creatur, ſecunda in eam qvæ creatur & creat, tertia in eam qvæ creatur & non creat, qvarta qvæ nec creat nec creatur.* Qvid de ſingulis ſtatuat perſeqvi, ne vel obſcuritate rerum vel nimia prolixitate lectori tædium creemus, ſuperſedemus. At de integro opere, qvod juxta fidem antiqvi manuſcripti cum alio Gallicano diligenter collati in Anglia nunc primum prodit, præfatio monet, qvod diu ſine nomine circumlatum, & a *Trithemio Johanni Scoto Mailroſio* perperam tributum, ſed a *Wilhelmo Malmesburienſi* & aliis Hiſtoricis Johanni Erigenæ recte vindicatum fuerit, cum vel e ſubjecta *S. Maximi* verſione, unum eundemqve utriusqve operis Autorem eſſe conſtet.

Scripſit nimirum *S. Maximus* inter alia expoſitionem *ambiguorum*

rum aliqvot locorum, qvæ in *Gregorii Nazianzeni* operibus continentur. Atqve hæc ambigua ſaltem ex parte latine vertit Scotus Erigena, qvæ nunc una cum epiſtola ejus nuncupatoria ad Carolum Calvum (ejus enim ad nutum hoc tentaverat) libris de diviſione naturæ inſtar appendicis accedunt. Ea vero qvoad Græca magna ex parte *Emerico Bigotio*, ſed qvantum ad Latina *Johanni Mabillonio* accepta referri cupit doctiſſimus Editor, ex cujus emendationibus ad calcem additis apparet, Erigenam in Græcis alphabetarium fuiſſe.

Sed nihilominus præter Maximi Ambigua etiam *Dionyſii Areopagitæ* pleraqve monumenta in Latinum ſermonem tranſtulit. Et hoc opus, qvod in Bituricenſi Jeſuitarum Collegio manuſcriptum *Labbeus*, ac ſimul cum *Dionyſii Carthuſiani* commentariis Coloniæ A. C. 1536 typis excuſum extare *Simlerus* & *Friſius* in Bibliotheca ſua referunt, itidem Carolo Calvo dedicavit, ad qvem eo nomine duas epiſtolas, unam ſoluta, & alteram ligata oratione ſcripſit, qvas una cum *Anaſtaſii Bibliothecarii* ad eundem Carolum de eodem argumento epiſtola, in Hibernicis ſuis epiſtolis *Jacobus Uſſerius* in publicum emiſit.

Qvamvis autem hæc Dionyſii verſio Scotum noſtrum apud nonnullos in Hæreſeos ſuſpicionem adduxerit, longe tamen gravius ejus liber *de Prædeſtinatione*, qvem *Hincmaro Remenſi* & *Pardulo Laudunenſi* impellentibus adverſus Gotteſchalcum ſcripſit, impugnatus eſt. Selecta enim ex hoc libro capitula & *Prudentius Tricaſſinus*, cui ea *Venilo* Archiepiſcopus Senonenſis transmiſerat, & *Eccleſia Lugdunenſis*, ſive Diaconi ſui *Flori Magiſtri*, ſive alterius cujuſpiam opera utens confutavit. Qvin & *Synodus Valentina* iſta Scoti capitula tanqvam Scoticas pultes veritati nauſeam afferentes rejecit & damnavit, cujus canones poſtea *Synodus Lingonenſis* confirmavit & *Tullenſis apud Saponarias* publice relegit, qva de re *Jacobus Uſſerius* in Hiſt. Gotteſchalci, nec non *Gilbertus Maugvinus*, qvi hunc Scoti librum una cum Prudentio, Floro & aliis noni ſeculi monumentis ad hanc controverſiam pertinentibus publici juris fecit & diſſertationibus illuſtravit, ejusdemqve Antagoniſta *Ludovicus Cellotius*, qvi ut per Gotteſchalci latera Janſeniſtas pungeret, Hæretici illius hiſtoriam qvinqve libris complexus eſt, prolixius egerunt.

Nec

Nec meliora fata liber Erigenæ *de Euchariſtia*, in qvo Bereng ario præluſit, habuit. Nam *Adrevaldus* Floriacenſis Ordinis Benedictini Monachus Veterum Patrum ſententias de Corpore & Sangvine Chriſti adverſus Erigenam collegit, qvem libellum Tomo XII *Spicilegii Dacheriani* inſertum cernimus. Et poſtea circa medium ſeculi undecimi liber ille in *Concilio Pariſienſi* & *Vercellenſi* damnatus, & in *Romano* inſuper combuſtus apud *Lanfrancum* & alios Autores legitur. Num vero liber ille Scoti adhuc ſuperſit, nec ab eo differat, qvi ſub *Ratramni* nomine vulgatus extat, ut *Petro de Marca in epiſt. ad Dacherium*, & *P. Pariſio* ord. Canonic. Regul. Congreg. S. Genovefæ Theologo, hoc ipſo anno fatis ſuis defuncto, in diſſertatione ad finem Tomi I de perpetua Eccleſiæ fide circa Euchariſtiam edita videtur, nondum ſatis manifeſtum eſt, ut ex iis liqvet, qvæ in eam rem diſſeruit *Johannes Mabillon* in præf. ad part. 2 qvarti Seculi Benedictini.

Idem Mabillon diligentiſſimus antiqvitatis Eccleſiaſticæ indagator Erigenæ librum *de Viſione Dei* in MSC. Codice Claronariſcenſi prope Audomaropolin deprehendit, qvi nondum lucem publicam aſpexit.

Reliqva opuſcula, qvæ Scoto tribuuntur, ut *Commentarii in Martianum Capellam, excerpta ex Macrobio, de diſciplina Scholarium liber, diſputatio cum Theodoro Studita, Verſio Moralium Ariſtotelis, verſio libri Ariſtotelici de regimine Principum, Commentarii in decem Ariſtotelis Categorias, dogmata Philoſophorum, homiliæ, de fide contra Barbaros, & Tomi Paraphraſtici*, pleraqve Scoto ſuppoſita videntur.

Cæterum qvi huic Scoto, vel ob conſenſum in doctrina de S. Cœna, vel ob alias cauſas bene volunt, allegant, qvod inter ſiniſtras multorum cenſuras haud pauca doctrinæ & ſanctitatis elogia tulerit, & Chryſoſtomi cognomento decoratus fuerit; qvod Græca qvam affectavit literatura, gliſcentibus inter Nicolaum I & Photium diſſidiis, multum invidiæ ipſi conciliaverit; qvod multa in eo reprehendantur, qvæ in aliis Patribus, ſi non probata, ſaltem diſſimulata fuerint; deniqve qvod, cum martyr obiiſſet, grata poſteritas ad d. 4 Id. Novembr. memoriam ejus celebraverit, inqve *Martyrologio Romano*, qvod A. C. 1580 prodiit, decus illi ſuum adhuc integrum conſtiterit.

Digitized by Google

At contra qui ſentiunt, inter hæreticos illum referunt, nomenqve ejus faſtis ſacris aut merito expunctum, aut nunqvam illis inſertum, omniaqve qvæ de honorifico martyrii titulo ex antiqvo epitaphio & aliis monumentis afferuntur, ad alium Johannem pertinere contendunt. In hoc autem utraqve pars conſentit, qvod Erigenæ ingenium, ſubinde ſpinoſis & perplexis ſpeculationibus nimium indulgens, in varios errores prolapſum fuerit, a qvibus hos de naturæ diviſione libros immunes haud eſſe, lubens agnoſcit Vir doctiſſimus, cujus induſtriæ hoc opus diu ab eruditis fruſtra qvæſitum & deſideratum debemus.

DANIELIS GEORGII MORHOFII STENTOR ὑαλοκλάστης, ſive de Scypho vitreo per certum humanæ vocis ſonum fracto Diſſertatio, qva ſoni natura non parum illuſtratur.

Kiloni A. 1682. in 4.

INter ævi hujus Panepiſtemonas referendus vel maxime venit *Daniel Georgius Morhofius*, Profeſſor Academiæ Kilonienſis celeberrime jamdudum florens. Neqve enim intra Themidis, cujus ſumma axiomata jamdudum obtinuit, ſeſe continere poteſt cancellos, qvin libero & excelſo animo per latiſſimos ſcientiarum lingvarumqve omnium campos fertur, Poëſeos qvippe & Eloqventiæ qvas publice profitetur, antiqvitatis item omnis, atqve uti Philoſophiæ univerſæ, ita Naturæ imprimis arcanorum & olim & recens inventorum conſultiſſimus. Utiqve naturæ illum myſtagogum eſſe vel ſolus hic libellus, *Stentor ὑαλοκλάστης* inſcriptus, ſeu *de Scypho vitreo per certum humanæ vocis ſonum fracto diſſertatio*, locupletiſſimus poteſt eſſe teſtis. Omnia enim in illo allegationibus rariſſimorum Autorum, omnia experimentis recentiſſimis ſunt plena, nec ullum eorum ſine acuta atqve accurata diſqviſitione a perſpicaciſſimo hoc viro dimittitur. Ediderat is jam ante decennium *Epiſtolam* de hoc ipſo argumento, inſtigante Collega ejus celeberrimo & Medico apud Kilonienſes primario *Johanne Daniele Majore*, ad qvem & denuo tractatum hunc auctum atqve interpolatum perſcripſit. Hæc dici non poteſt, qva aviditate lecta,

lecta, qvoqve applauſu excepta ab Eruditis fuerit. Eodem certe anno in lingvam Belgicam converſa a non-nemine eſt, exemplaqve primæ editionis ſpatio temporis non longiſſimo diſtracta omnia, fruſtraqve adeo in Bibliotaphiis fuere qvæſita. Flagitatus itaqve Autor impetrari a ſe non difficulter fuit paſſus, ut novam ſcripti illius adornaret editionem, præſertim cum rem ab *Athanaſio Kirchero* vocari in dubium, & a *Daniele Bartoli* deſiderari in hoc experimento nonnihil intelligeret. *Epiſtolam* autem mutavit in *Diſſertationem*, eamqve non in capita tantum XVIII tribuit, ſed & ſingulis lemmata ſeu ſummaria præmiſit.

Primum autem, ut levi & inſono qvaſi pede potiſſima percurramus, occaſionem meletematis hujus exponit Autor, ſuppeditatam ſcilicet a Nicolao Pettero, Oenopola Amſtelodamenſi, qvi ſcyphos vitreos voce non unos, Morhofio aliisqve comitibus præſentibus, perfregerat. Deinde vitrum, corpus illud ex arena, cinere, & ſale, ſumma caloris vi, per colliqvationem compactum, tanqvam Phænomeni hujus ſubjectum, conſiderat, idqve non fragile tantum, ſed & ductile, malleabile & flexibile, penetrabile item ac poroſum eſſe oſtendit, inventis noviſſimis connotatis, aliorumqve autorum ſententiis hinc inde confutatis. Vindicatis in vitro poris, inveſtigat ſoni rationes, easqve ex æqvalitate tenſionis ac proportione impetus ad mobile deducit; & qvia corpus tenditur vel ſecundum lineam, vel ſecundum ſuperficiem ac ſoliditatem, primum agit de tenſione corporis ſecundum lineam in chorda, & cur chordarum æqve tenſarum altera tacta non tactam ad ſonum laceſſat, diſpicit; dehinc de tenſione corporis ſecundum ſuperficiem in tympano, ut & de tenſione corporum ſolidorum, metallorum puta, & ex metallis conflatorum v. g. campanarum, nec non lignorum, qvorum & clarior effici poſſit ſonus, ſi in cineres redigantur; ex ſale ſiqvidem illorum per ignem tenſo novus per παλιγγενεσίαν artificialem ſonus excitetur. Qvia autem ſonum non in tenſione tantum, ſed & in motu conſiſtere dixerat, in motum porro inqvirit, qvem duplicem facit, internum alterum, qvi a particulis tenſis oriatur, ſi non actu ſemper ſe moventibus, at perpetuo tamen mobilibus, alterumqve externum, qvi internum illum particularum motum conſeqvatur, motum videlicet aeris externi corpus ſonorum in cavitate ambientis, qvi & undulatorius

Digitized by Google

rius ab eo, qvia eadem proportione per totum aeris veluti oceanum ſe diffundit, dicitur. Diſſerit poſtea de ſcyphorum vitreorum voce frangibilium figura & capacitate, de voce item clamantium frangendis vitris apta, vocalem U ululanti ſimilem fortiorem eſſe innuens, qvam reliqvas A E I; nec non de ſoni in ſpatium ingens propagatione; qva occaſione non Tubæ tantum Stentorophonicæ hodie uſitatæ fit mentio, ſed & Buccina Alexandri M. qvæ ad LX milliaria audita fertur, ſed conficta videtur Morhofio, in duplici figura, altera qvidem ex *Kirchero*, altera ex *Achilleno* exhibetur. His ita ſubtiliter expoſitis, non obſcuram amplius cauſam eſſe ait, ex qva vitri fractura proveniat. *Data* enim *tali conditione materia* (en ipſa Morhofii verba!) *ex armillis parum flexilibus conſtantis, dato etiam eo, qvod moveri ac comprimi ab externo impellente & undulis illis aereis poſſint, fieri poteſt, ut ultra reſiliendi potentiam compreſſæ particulæ reſiliant, ipſeqve aer vi qvadam erumpens ipſum vitrum rumpat, ea regione, qva qvam maxime ab aere impellente ſtringitur.* Hæc cum non abſone conjectaſſet, memorabilia qvædam non de ſcyphorum tantum vitreorum, ſed & campanarum, imo & montium ſaxorumqve fractura ſubjicit. Qvod autem vitrum per diapaſon vel ſonum octavæ diſrumpatur, id rationis dat Autor, qvod octava ſonorum omnium ſit complementum, fortiorqve longe ſit cæteris ob vim motus duplo vehementiorem; non diffitetur tamen vitrum per ſonum uniſonum rumpi certius, in hanc ſententiam tum a *Daniele Bartoli*, tum proprio experimento pertractus; qvanqvam per octavam qvoqve eundem effectum obtineri δευτέρως poſſe exiſtimet. Sed explicandum jam illud erat, qva ratione vitri partes a ſono homogeneo moveantur. Ita igitur hac de re cenſet Morhofius, *corpuſcula undularum aerearum voce propulſatarum hoc præcipue in ſono poris vitri eſſe configurata, ut eos ſubeant, in reliqvis non ita;* ab impulſu enim & motu rem omnem procedere; & qvoniam ab arteria aſpera formatur ſonus, mirificiſſimam ejus compoſitionem non incongrue hic loci contemplatur; oſtenſoqve præter impetum etiam celeritatem, modificationem & configurationem ſoni reqviri, ſententiæ ſuæ tibicinem ſubdit ex Hookio, eamqve motu chordarum uniſonarum ſimili illuſtrat, imo & alia in ſonis ſympathiæ exempla v. g. lignorum, lapidum ac ſtatuarum adducit. Impetus autem jam

dicti

dicti omnino magnam & plane admirabilem eſſe efficaciam, exemplis tonitruum ac tormentorum fragoribus confirmatur. Horum enim obſtupenda vis eſt in frangendis corporibus, feneſtris, ovis, ſcyphis vitreis, in corrumpendo vino & cerevisia, in piſcibus exanimandis, in laxanda alvo. Mira etiam vis campanarum in tempeſtatibus diſcutiendis, mira etiam clamoris militaris. Ubi non incommode & illa ventilatur qvæſtio, num muri Hierichuntini vi naturali ſoni proportionati conciderint, an everſi per miraculum divinum fuerint? Autor poſtqvam Rabbinorum hac de re exploſit nugas, ſpecioſe multa pro ſententia Merſenni, muros illos naturali ſono fuiſſe dirutos exiſtimantis, affert; agnoſcit tamen, tandem vel Deum ipſum, vel angelos immediatam everſionis illius cauſam, præſertim cum & Apoſtolus fidei unice ruinam murorum illorum adſcribat. Sed hæc obiter de ſono exploſivo diſſeruerat. Ad vocem itaqve humanam, qvæ certo ſono vitri intima perrumpit, e diverticulo qvaſi redit. Cujus modificatio cum ſit varia, illius qvoqve artis, qva aliqvis a natura ſurdus, atque adeo mutus per viſum informari ſic poteſt, ut & ipſe loqvi diſcat, & per viſum loqventes alios percipiat, autores atqve experimenta profert; deinde de mirabili ſonorum corporibus proportionatorum efficacia, nec non de viribus Muſicæ in movendis affectibus morbisque curandis plurima ac plane admiranda ſubjungit, ac deniqve diſſertationem hanc de ſcypho vitreo per certum vocis humanæ ſonum fracto *Hamelii* & *Fogelii* teſtimoniis, novo item de eo experimento (rumpi & illum poſſe affirmans, *ſi alius juxta poſitus ſcyphus æqviſonus digito in gyrum ducto ad ſonum commoveatur*) & ingenioſiſſimo epigrammate Germanico obſignat. Sed Autorem inſpicere ipſum pretium erit operæ. Is enim uti cornucopiæ qvoddam eſt eruditionum non trivialium, ita legentes qvosqve ſic delectabit, ut ardentiſſimum in ipſis reliqvorum ingenii fœtuum, qvos affectos perfectosve domi fovet, deſiderium accendat.

TRATTATO SOPRA LA PESTE DI GIORGIO Calafatti Nobile Cretenſe, Dottore e Profeſſore Publico di Medicina Teorica nel celebre ſtudio di Padoua.

Digitized by Google

id eſt,

Georgii Calafatti Nobilis Cretenſis, Medicinæ Theoreticæ in Academia Patavina Doctoris & Profeſſoris Publici, Tractatus de Peſte.

Venetiis, 1682. in 8.

PEſtis, qvæ multas hactenus Europæ provincias afflixit, multorum etiam naturam ejus ac medelam explorantium ingenia, diverſo cum ſucceſſu, exercuit. Idem argumentum tractaturus Nobiliſſimus *Caleſattus*, peſtem veram a contagio diſtingvendam monet: illam enim ab aeris corruptione dependere, & citra aliarum rerum contactum per inſpirationem ſolam homines opprimere; hoc vero, etſi etiam univerſalem cauſam ſupponat, nonniſi per contactum rerum aut perſonarum infectarum propagari. Præterea peſte vera non homines tantum ſive bene ſive male diſpoſitos, ſed bruta qvoqve corripi aſſerit: contagio autem homines tantum male diſpoſitos, non vero bruta, niſi res infectas devorarint. Qvemadmodum vero illos ad contagium excipiendum maxime pronos & aptos judicat, qvi rariore corporis habitu ac cute gaudent: ſic denſiori textura inſtructos majori cum periculo idem experiri cenſet, qvod hæc venenum ſemel conceptum non adeo facile evaporare ſinat. Inde, qva ratione homines peſtis corripiat, oſtendit, ſignaqve ejus triplicia, ſcilicet prognoſtica, indicativa, & rememorativa ſeu ἀναμνηστικά, & cauſas peſtis explicat, ac demum remedia tam præſervativa, qvam curativa, prolixa ſerie recenſet.

EXPERIMENTA NOVA CIRCA PANCREAS. Accedit Diatribe de Lympha & genuino Pancreatis uſu. Authore Joh. Conr. Brunnero, M. D.

Amſtelodami, 1682. in 8.

CUm obſervaſſet *Cl. Brunnerus*, Pancreas, cui ſuperiora ſecula vix pulvinaris, ventriculum fulcientis, aut ſpongiæ, recrementa ſeroſa abſorbentis, munus conceſſerant, a diverſis magni nominis hoc ævo Medi-

Digitized by Google

Medicis atqve Anatomicis, v. g. a *Sylvio & Graeſio*, ad vitam ſumme neceſſarii laticis fontem, unde omnis animali ſalus æqve ac interitus promanet, conſtitui, i. e. in theoria ac praxi omne fere punctum illud ferre: per experimenta, in pluribus canibus vivis adornata, hypotheſin hanc laudabili maxime conatu examinavit; ſcilicet vel pancreas poſt ligaturam decentem extrahendo, vel hujus ductus tantum reſecando, adeoqve commerciũ hujus viſceris cum inteſtino intercipiendo; & qvidem utplurimum animali ſoſpite & incolumi manente, commodeqve poſt conſolidatum abdominis vulnus edente, bibente, egerente, & uno verbo, cunctas functiones vitales rite obeunte; imo uno qvoqve ex martyribus his anatomicis catulos pariente, in diſſectis vero poſt mortem omnibus viſceribus ordinarie & ſecundum naturam conſtitutis. Atqve hæc qvidem aliqvoties repetita experimenta horumqve adminiſtrandi rationem prolixioribus non tantum circumſtantiis deſcribit, ſed relationibus etiam illorum alia phænomena anatomica paſſim immiſcet, v. g. pulſum cordis in cadavere canino, per flatum receptaculo lumbari immiſſum, reſuſcitatum & ab octava matutina ad duodecimam cum dimidia horam continuatum; humorem pancreaticum non acidum, ſed inſipidum fere aut ſubſalſum, obſervatum; Thoracici ductus & Lymphatici ſuperioris varium conſenſum, & ad venam cavam habitudinem; inſertionem ductus pancreatici in cholodochum ſingularem &c. Hinc lymphæ amplum ſatis in oeconomia animali uſum explicat, ac duplicem eam pronunciat, glandularum ſc. conglomeratarum, & conglobatarum: qvarum illa viſcidior alimentis digerendis, in ore, ventriculo ac inteſtinis, commiſceatur; hæc vero limpidior magisqve defæcata, immediate ipſi chylo intra glandulas meſenterii, ductum thoracicum, & venam ſubclaviam affundatur; utramqve nihilominus unam ſcaturiginem, ſc. ſangvinis ſerum, agnoſcere docet. In ſpecie ad Menſtruum ſeu humorem ventriculi ſolventem digreditur, hujusqve acorem, hactenus Scholis Medicorum adeo decantatum, per argumenta non minus ac experimenta, deſtruit; illum autem vel ratione ſubſtantiæ ſuæ aqveæ ſalinas alimentorum particulas diſſolvere, vel activitatis, qvam a ſpirituum animalium elaſticitate recipiat, has & alias divellere, digeſtione præprimis ſuperveniente ait; ita ut deliqveſcendo qvaſi alimenta in chylum abeant, ex iis vero emollitis, per ventriculi & inteſtinorum reciprocas conſtrictiones & triturationes, hic, inſtar emulſionis

nis

Digitized by Google

nis cujusdam, ſimul exprimatur; variis experimentis hypotheſin hanc ſuam comprobans. Aſt inteſtinorum tubum poſtqvam elabatur chylus, a conglobatarum demum lympha, tam intra meſenterium, qvam extra hoc, perfectionem ultimam hunc demum ait recipere: ita tamen, ut, cum qvædam animalia lympha conglobatarum glandularum plane deſtituantur, ſc. ovipara & qvæ non lactant, adeoqve nec vaſis lacteis gaudent, in his conglomeratarum lympha uberior obſervetur, v. g. in pennatis & ſerpentibus, imo ex his non improbabile fiat, aliqvid chyli per venas qvoqve meſaraicas rubras maſſæ ſangvineæ adduci. Uſum ergo pancreatis Noſter cum ſuſpicatur, ut ejus ſuccus chylificationem in ventriculo inchoatam, cum glandularum inteſtinalium latice, continuet, ciborum particulas exagitatas irretiat, ſimulqve bilis acrimoniam temperet, neutiqvam vero, qvæ *Sylvii, Graeſii* aliorumqve eſt ſententia, cum eadem efferveſcat: qva occaſione in puero ductum pancreaticum atqve cholodochum (præter conſvetum alias in homine naturæ ordinem) diverſis & transverſi fere digiti diſtantia, in duodenum oſculis inſertos, mediante nihilominus canali qvodam transverſo communicantes, ſe vidiſſe refert. Qvod autem reſciſſo qvamvis pancreate omnes actiones naturales rite ſe habeant, ideo contingere putat, qvoniam ad alia filtra glanduloſa tunc temporis idem ſuccus copioſius redundat, adeoqve in his uſum pancreatis, alimentis & chylo præſtandum, reſtituit. Deniqve qvomodo chylus ac lympha ſangvini connubat, qvosqve uſus cruor æqve ac aliæ partes ab hac percipiant, exponit: ſc. qvod ſangvinis partes cunctas involvat, ſpirituoſas irretiat, hasqve æqvaliter diſpenſet, ſalinas temperet, cunctas vero alias, agglutinet, a glandulis conglobatis reſorpta chylum diluat, intra conglomeratas vero aliis, & nominatis jamdum ſuccis præparandis inſerviat; Spiritibus animalibus, qvi ſine viſco hoc alias facile evaneſcerent, aut intempeſtive ac tumultuarie moverentur, vehiculum ac frænum exiſtat, & animal intra & extra uterum nutriat. Qvibus demum *Joh. Conr. Peyeri*, Schediaſma de pancreate & ejus uſu, una cum Autoris Reſponſo ſubnectitur.

JAN.

Digitized by Google

JAN. ABR. A GEHEMA, EQ. MED. DOCT. S. R. M. Polon. Conſil. & Medici Extraord. de Morbo vulgo dicto Plica Polonica, Literula ad D. Cornel. Bontekoe.

Hagæ Comitis, 1683. in 8. & Hamburgi in 12.

QVi miles & centurio hactenus extiterat, e caſtris Martialibus ad Medica tranſiit Scriptor præſens, non tantum de Moxæ in Podagra uſu hoc ipſo anno edito tractatu; ſed & Epiſtola hac publicata. Sc. cum videret, raram hanc de Plica Polonica materiam a paucis admodum Medicis ſufficienter fuiſſe enucleatam, imo ipſos Poloniæ Practicos ad alios, ſc. Italos, ſuos, qvos morbo hoc affectos obſervant, non ſine Nationis ſuæ dedecore ablegare, qvasdam a ſe in eodem malo obſervatas circumſtantias congesſit, harumqve cauſas & medelã a *Dn. Bontekoë*, ut Practico celeberrimo, petit. Præprimis autem Rusſis potius, qvam Polonis, morbum hunc gentilitium ſeu inqvilinum aſſerit; per contagium eundem propagari, variisqve præter plicas capillorum ſymptomatis, v. g. paralyſi, arthritide, contracturis, colica, viſus imbecillitate, cœcitate &c. ſtipari: imo certis aqvis vim plicandi, & qvidem in momento fere, ſubeſſe. Gloriari in his plicis Sarmatas ait, easqve non ſaltem in capite, ſed in pube qvoqve geſtare; imo Scythiæ, Poloniæ & Ruſſiæ bruta nonnulla, oves ſc. canes, ac freqventius eqvos, iis infuſcari: & qvod ſtupendum, fœtus qvoqve, calvaſtros natos, per ſolius imaginationis maternæ vim temporis tractu plicas contrahere.

Occultatio Palilicii
obſervata
GEDANI
a
JOHANNE HEVELIO,
Anno æra Chriſt. 1683, die 9 Januarii St. n. veſp.

Digitized by Google

Ordo Phaſium.	Temp. ſec. Horol. amb. Hor.	′	″	Obſervationes Palilicii.	Diſtantiæ & Altitudin. °	′	″	Qvo Inſtrum.	Tempus Correct. Hor.	′	″
1	8	43	5	Diſt. Palilicii a Sectione luminis & umbræ Lunæ.	0	29	39	Micromet.	8	49	5
2	8	47	30	Eadem diſtantia	0	27	21		8	53	30
	8	54	30	Altitudo Pollucis	48	48	0	Qvad. or.	9	0	5
	8	55	15	Eadem altitudo	48	53	0		9	1	22
3	8	58	10	Diſt. * a Sect. luminis ac umbræ denuo capta.	0	22	48	Microm.	9	4	10
4	9	22	30		0	13	41		9	28	30
5	9	42	15	Initiũ Occultationis Palilicii				Teleſcop.	9	48	15
	9	50	40	Altitudo Reguli	24	12	0	Qvad. or.	9	56	35
	9	54	15	Eadem altitudo	24	40	0		9	59	51
6	10	55	30	Finis Occultationis Palilicii				Teleſcop.	11	1	30
7	11	3	58	Diſt. * ab occid. Lunæ limbo	0	5	19	Microm.	11	9	58
8	11	9	10	denuo	0	7	36		11	15	10
9	11	13	20	Iterum capta.	0	9	7		11	19	20
	11	19	12	Altitudo Reguli	36	16	0	Qvad. or.	11	25	32
	11	21	2	Eadem altitudo	36	22	0		11	26	20
	11	23	20	denuo obſervata	36	40	0		11	28	46
10	11	28	30	Diſt. * ab occid. Lunæ limbo.	0	15	12	Microm.	11	33	56
	11	35	40	Diameter Lunæ	0	31	30	Microm.	11	41	40
11	11	44	23	Diſtantia Palilicii a limbo Lunæ occidentali.	0	22	48		11	50	23

Notanda.

Hæc obſervatio ex voto, cœlo perqvam ſudo a me peracta eſt; non ſolum enim ipſum initium occultationis exqviſitiſſime, ſed & ipſum momentum emerſionis notavi; tum nonnullas diſtantias, priusqvam ſtella tecta fuit a confinio Lucis ac umbræ, ope Micrometri, tum poſt emerſionem diligenter dimenſus ſum. Luna eo tempore nondum ad Oppoſitum venerat Solis, ſed confinium Lucis & umbræ incidebat ad Mont. Porphyritem, Mare Syrticum & Sinum Sirbonis; diameter Lunæ erat 31′. 30″ & Libratio ad Paludem Mœotidem minima extitit, Luna verſante circa maximam Latitudinem Auſtrinam. Linea vero Itineraria Stellæ incedebat ſub centro Lunæ ad 4 circit. minut. & qvidem ad Sinum Syrticum, Mont. Sipylum, inter Montem Olympum, & Mont. Didymum, ad Sinum Athenienſem, per Fretum Ponticum, infra Inſulam Majorem Maris Caſpii.

TRAITE DE LA PRATIQVE DES BILLETS, entre les Negotiants, par N. N. Docteur en Theologie.

Sive

Sive

Tractatus de uſu ſchedularum inter Mercatores N. N. Theologiæ Doctoris.

Lovanii, 1682 in 12.

Diu multumqve agitata eſt inter Chriſtianos, nec immerito, qvæſtio de uſuris, an & qvatenus eæ licitæ ſint; incumbit enim fidelibus, ut a peccatis, ſub periculo amittendæ ſalutis, abſtineant. Cum autem Mercatores, ut de aliis jam nihil dicatur, ſine fœnore negotiari non poſſint, & de hoc per ſchedulas, (billets) aut cambii, qvod vocant, literas, ſibi cavere ſoleant, Autor hic conſcientiæ illorum proſpecturus, qvæſtionis ſtatum proponit, qvid mutuum & qvotuplex ſit, & qvæ uſurarum ratio & utilitas explicat, deinde aſſertum it, uſuras ad præſcriptum Legum exerceri poſſe, nec peccari contra jus divinum naturale, poſitivum; humanum ſive Gentium, Canonicum, Civile, decreta Pontificum, Conciliorum, Regum; & reſpondet ad objectiones. Hæc omnia breviter & terſe, ut mereri videantur, transferri etiã in alias lingvas, & cum pluriũ regionũ legibus conferri, atqve expendi.

LA VIE DU SULTAN GEMES, PAR LE Sr. J. B. de Rocoles, &c.

Sive

Sultani Gemis, unici fratris Bajazethis II Turcorum Imp. Vita, per J. B. de Rocoles, Hiſtoriographum Gallicum & Brandeburgicum.

Lugduni Batavorum, 1683 in 12.

Turci illius, ſive Gemis, ſive Zizimi, aut aliud nomen habuit, crudelitatem fratris fugientis, ſed ab Alexandro VI Pontifice, ære Turcico corrupto, veneno ſublati, multi illorum temporum Scriptores meminerunt. Excerpſit & examinavit illa Rocolius, aliis jam libris famam adeptus, & additis ingenioſis digreſſionibus, Commentarii hiſtorici modum implevit, in materia fere ſterili. Secutus inter alios eſt *Verdierium*, qvi compendium rerum Turcicarum Gallice ſcripſit, aliaqve non pauca: ſed hunc cum uxore in Xenodochio prope Lutetiam miſerrime & exemplo literatis metuendo viventem ſe deprehendiſſe, non ſine dolore commemorat.

Digitized by Google

METHODUS AUFERENDI OMNES TERminos intermedios ex data æqvatione, per D. T.

EX Geometria Dn. Des Cartes notum eſt, qva ratione ſemper ſecundus terminus ex data æqvatione poſſit auferri; qvoad plures terminos intermedios auferendos, hactenus nihil inventum vidi in Arte Analytica: imo non paucos offendi, qvi crediderunt, id nulla arte perfici poſſe. Qvapropter hic qvædam circa hoc negotium aperire conſtitui, verum ſaltem pro iis, qvi Artis Analyticæ apprime gnari, cum aliis tam brevi explicatione vix ſatisfieri poſſit: reliqva, qvæ hic deſiderari poſſent alii tempori reſervans.

Primo itaqve loco, ad hoc attendendum; ſit data aliqva æqvatio cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, in qva x radices hujus æqvationis deſignat; p, q, r, cognitas qvantitates repræſentant: ad auferendum jam ſecundum terminum ſupponatur $x = y + a$, jam ope harum duarum æqvationum inveniatur tertia, ubi qvantitas x abſit, & erit

$$\begin{array}{llll} y^3 + 3ayy & + 3aay & + a^3 & = 0 \\ - pyy & - 2pay & - paa & \\ & + qy & + qa & \\ & & - r & \end{array}$$

Ponatur nunc ſecundus terminus æqvalis nihilo (qvia hunc auferre noſtra intentio) eritqve $3ayy - pyy = 0$. Unde $a = \frac{p}{3}$: id qvod indicat, ad auferendum ſecundum terminum in æqvatione Cubica, ſupponendum eſſe loco $x = y + a$ (prout modo fecimus) $x = y + \frac{p}{3}$. Hæc jam vulgata admodum ſunt, nec hic referuntur aliam ob cauſam, qvam qvia ſeqventia admodum illuſtrant, dum hiſce bene intellectis, eo facilius, qvæ modo proponam, capientur.

Sint jam ſecundo in æqvatione data auferendi duo termini: dico; qvod ſupponendum ſit, $xx = bx + y + a$; ſi tres, $x^3 = cxx + bx + y + a$; ſi qvatuor, $x^4 = dx^3 + cxx + bx + y + a$, atqve ſic in infinitum. Vocabo autem has *æqvationes aſſumtas*, ut eas diſtingvam ab æqvatione, qvæ ut data conſideratur. Ratio autem horum eſt: qvod eadem ratione, prout ope æqvationis $x = y + a$ ſaltem unicus terminus poterat auferri, qvia nimirum unica ſaltem indeterminata hic exiſtit a, ſic eadem ratione ope hujus $xx = bx + y + a$, non niſi duo termini poſſunt auferri, qvia duæ indeterminatæ a & b adſunt;

Digitized by Google

adſunt; ac ſic porro ope ſeqventis $x^3 = cxx + bx + y + a$, non plures tribus auferri poſſunt, qvia tres tantum indeterminatæ a, b, c. Ut autem intelligatur, qva ratione hoc aſſeqvi liceat, oſtendam qva ratione duo termini ex data æqvatione ope aſſumptæ $xx = bx + y + a$ ſint auferendi: hinc enim (cum ubiqve eadem Methodus ſit procedendi) facile conſtabit, qvomodo in hac re progrediendum, qvousqve qvis velit. Sit itaqve

Tertio, Æqvatio Cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, ex qva auferendi duo intermedii termini: auferatur primo ſecundus terminus (id qvod eqvidem non opus eſt, ſed ſaltem hic ob nimiam prolixitatem evitandam fit) tunc hinc obtinebimus æqvationem ſimilem huic $y^3 - qy - r = 0$. Jam ſit aſſumta æqvatio (juxta ſecundā annotationem) $yy = by + z + a$, & fiat porro hinc tertia æqvatio (procedendo juxta cognita Analyſeos præcepta) ubi qvantitas y penitus abſit, & obtinebitur

$$\begin{array}{llll} z^3 + 3azz & + 3aaz & + a^3 & = 0 \\ \quad - 2qzz & - 4qaz & - 2qaa & \\ & + qqz & + qqa & \\ & - qbbz & - qbba & \\ & + 3rbz & + 3rba & \\ & & - rr & \\ & & - qrb & \\ & & + rb^3 & \end{array}$$

Ponantur jam in hac æqvatione Cubica ſecundus & tertius terminus æqvales 0 (qvia hos duos intermedios auferre noſtrum propoſitum) & orientur hinc duæ æqvationes $3azz - 2qzz = 0$, & $3aaz - 4qaz + qqz - qbbz + 3rbz = 0$, qvarum ope duæ indeterminatæ determinantur: invenitur ſiqvidem $a = \frac{2q}{3}$ & $b = \frac{3}{q}$ multiplicatum in $\frac{r}{2} \pm \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}$. Si itaqve loco a & b modo inventæ qvantitates ſubſtituantur in æqvatione $yy = by + z + a$, ejus ope, in æqvatione data Cubica, duo termini poterunt auferri; ſeu qvod eo recidit, data æqvatio Cubica ope hujus æqvationis $yy = by + z + a$, in aliam Cubicam æqvationem transmutabitur, ubi duo intermedii termini ablati erunt. Et ſic idem proceſſus obſervatur ad tres, qvatuor, qvinqve &c terminos auferendos. Cum enim data æqvatio ſemper ope aſſumptæ ad aliam redigatur, qvæ æqve altas dimenſiones obtinet (veluti unico intuitu patet hic fieri) in hac tertia, tres, qvatuor, qvinqve &c termini poterunt æqvales poni nihilo, atqve hinc totidem ſemper æqvationes habebimus, qvot indeterminatæ

 adſunt,

Digitized by Google

adſunt, ut proinde hæ ſemper ope harum æqvationum poſſint determinari.

Notandum qvarto, qvod hinc ſimiles regulæ poſſint formari, atqve exhibet Dn. des Cartes pro auferendo ſecundo termino ex data æqvatione, dum dicit, qvod ad auferendum ſecundum terminum ope æqvationis $x = y + a$ in æqvatione qvadratica qvantitas a debeat æqvari $\frac{p}{2}$; in æqvatione Cubica $\frac{p}{3}$, atqve ſic porro. Dico etenim, qvod ad auferendos duos terminos ope æqvationis $xx = bx + y + a$, in æquatione Cubica $x^3 + qx + r = 0$, a debeat ſupponi æqvalis $-\frac{2q}{3}$ & $b = \frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{q}{3}}$: in æqvatione qvadratoqvadratica, $x^4 + qxx + rx + s = 0$, debeat ſupponi $a = -\frac{2q}{4}$, & $b = \frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{2q}{4} - \frac{2s}{q}}$: in Æqvatione $x^5 + qx^3 + rxx + sx + t = 0$, $a = -\frac{2q}{5}$, & $b = \frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{3q}{5} - \frac{2s}{q}}$: in æqvatione deniqve $x^6 + qx^4 + rx^3 + sxx + tx + u = 0$, $a = -\frac{2q}{6}$, & $b = \frac{3r}{2q} \pm \sqrt{\frac{9rr}{4qq} + \frac{4q}{6} - \frac{2s}{q}}$, atqve ſic in infinitum. Qvi itaqve ſimilibus delectatur, his bene intellectis, rem hanç facile ulterius promovere poterit.

Qvinto, Qvalis autem promotio Analyſeos hæc ſit, & qvanti uſus, periti Analyſtæ facile judicabunt: Ego unicum ſaltem hic corollarium deducam, qvod nimirum hinc Methodus exhibeatur omnium æqvationum cujuscunqve gradus Radices analytice determinandi, idqve exemplo oſtendam. Sit etenim æqvatio Cubica $x^3 - pxx + qx - r = 0$, auferatur hinc ſecundus terminus ope hujus $x = \frac{y}{3} + \frac{p}{3}$ & invenietur

$$\begin{matrix} y^3 - 3ppy - 2p^3 = 0 \\ +9qy \quad +9pq \\ -27r. \end{matrix}$$

Ponatur jam brevitatis cauſa $3pp - 9q = q$, & $2p^3 - 9pq + 27r = r$: Unde erit $y^3 - qy - r = 0$. Jam hæc æqvatio rurſus transmutetur in aliam Cubicam, ubi duo intermedii termini abſint, idqve fiet (prout ſupra indicatum) ope æqvationis $yy = by + z + a$, ſi nim. qvantitas a fiat æqvalis $\frac{2q}{3}$ & $b = \frac{3}{q}$ in $\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}$ (fiat brevitatis cauſa $\sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}} = f$, & $\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}} = g$) tunc etenim invenietur hinc

$z^3 = -\frac{216 f^3 g}{q^3}$ Unde $z = -\frac{6f}{q}\sqrt[3]{g}$ Antea erat $yy = \frac{3gy}{q} + \frac{2q}{3} + z$, cum vero qvantitas z modo inventa, erit $y = \frac{3g}{2q} + \sqrt{\frac{9gg}{4qq} + \frac{2q}{3} - \frac{6f}{q}\sqrt[3]{g}}$.

Porro

Porro antea qvoqve ſupponebatur $x = \frac{p}{3} + \frac{y}{3}$; cum itaqve y jam inventa, erit tandem $x = \frac{p}{3} + \frac{s}{39} + \sqrt[3]{\frac{ss}{499} + \frac{29}{27} - \frac{25}{39}\sqrt{3}\,s}$ Radix æqvationis Cubicæ $x^3 - pxx + qx - r = 0$, qvæ Radix diverſa eſt ab expreſſione Cardanica, & præcipue qvoqve in eo, qvod unicum ſignum radicale Cubicum includat; cum Cardanica expreſſio duo involvat.

Notandum vero ultimo, qvod non ſolum ope æqvationum exhibitarum annotatione ſecunda, duo, tres, qvatuor &c termini ex data æqvatione auferri poſſint; ſed qvod variis aliis æqvationibus, diverſis ab his, idem qvoqve facere poſſim: imo qvod omnes poſſibiles æqvationes, ope qvarum hoc negotium peragi poſſit, facile enumerare valeam: Ac qvod proinde (per annot. 5) omnium æqvationum, omnes poſſibiles expreſſiones Analyticas Radicum, hac Methodo exhibere poſſim, prout ſuo loco diffuſius explicabo. Jam ad confirmationem horum, qvæ modo dixi, breviter oſtendam, qva ratione etiam alia expreſſio Radicum Cubicæ æqvationis, ope ablationis terminorum poſſit detegi, qvæ apprime reſpondet Cardanicæ expreſſioni. Sit etenim $y^3 - qy - r = 0$, ſupponatur $yz = zz + a$, & ope hujus inveniatur tertia, ubi y penitus abeſt,

$$\begin{array}{l} z^6 + 3az^4 - rz^3 + 3aazz + a^3 = 0: \\ \quad\;\; - qz^4 \qquad\quad - qazz \end{array}$$

in hac æqvatione, ſi termini, ubi z qvatuor & duas dimenſiones obtinet, ponantur æqvales nihilo, invenietur $a = \frac{q}{3}$ & hinc erit $z^6 - rz^3 + \frac{q^3}{27} = 0$: Unde $z = \sqrt[3]{\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}}$ qvæ reſtituta in æqvatione aſſumpta $yz = zz + \frac{q}{3}$ exhibet $y = \sqrt[3]{\frac{y}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}} + \frac{\frac{q}{3}}{\sqrt[3]{\frac{r}{2} + \sqrt{\frac{rr}{4} - \frac{q^3}{27}}}}$, Radicem deſideratam æqvationis $y^3 - qy - r = 0$.

ISMAELIS BULLIALDI OPUS NOVUM ad Aritbmeticam Infinitorum, Libris ſex comprebenſum.

Lutetiæ Pariſiorum, in fol. 1682.

Pro-

PRodiit anno 1656 Oxonii *Arithmetica Infinitorum D. Joannis Walliſii*, Geometriæ Profeſſoris Oxonienſis celeberrimi: qvam poſtqvam, titulo libri invitatus, evolviſſet *Cl. Bullialdus*, utilitate inventi ampliſſima adductus eſt ad pertexenda ea, qvæ reliqva ſibi a *Walliſio* facta eſſe deprehendit. Tam nobilem enim methodum, tamqve late profuturam, non ſola inductione, in qva ſubſtitiſſe *Bullialdo* viſus eſt *Walliſius*, abſolvi, ſed geometricis arithmeticisqve demonſtrationibus exornandam ratus, jam inde ab anno 1662 fila huic operi contexendo ducere cœpit: qvod, poſtqvam ad ſextas usqve qvantitates delatus, involutionem rationum & numerorum in altioribus gradibus occurrentium multitudinem exhorruiſſet, conſummatum luci expoſuit publicæ. Qvam autem in condendo Opere, in qvo nova plurima, nemini hactenus Mathematicorum animadverſa, demonſtrationibus qvamplurimis novis elegantiſſimisqve inſtructa pertractavit, tenuerit, brevi ſex librorum, in qvos diſtributum eſt, recenſione non difficulter intelligetur.

In *primo* autem *Libro*, primi fundamenti loco ſimplices numeros adhibens, atqve a poſitis ab unitate deinceps exorſus, imparium, pariumqve & triangularium proprietates evolvit; eosqve tum ipſos, tum ipſorum ſummas inter ſe comparat: Triangularium præcipue, qvorum ſcilicet uſum veluti perpetuum comperit, ita ut citra opem eorum multæ qvantitates, nec plene cognoſci, nec commode inter ſe comparari poſſint, naturam ſedula indagine rimatus eſt, diligenterqve explicuit.

Secundo poſt *Libro*, gradu ad qvadratos promoto, horum & triangularium mutuas habitudines, & mirabilem cumprimis connexionem, qva ſummæ, ex diverſis ſeriebus qvadratorum ab unitate, & contiguis deinceps numeris continuatorum collectæ, ſibi in infinitum reſpondent, demonſtrat: juxta qvam nempe,

$$\text{Seriei}\left\{\begin{array}{l}\text{primæ triplum}\\ \text{ſecundæ qvadruplū}\\ \text{tertiæ qvintuplum}\end{array}\right\} + \text{qvintuplo}\left\{\begin{array}{l}\text{ſecundæ}\\ \text{tertiæ}\\ \text{qvartæ}\end{array}\right\} = \begin{array}{l}\text{duplo tertiæ}\\ \text{triplo qvartæ}\\ \text{qvadruplo qvintæ}\end{array}$$

ſeriei, & ſic in infinitum.

Tertio, univerſali nulliqve hactenus uſurpata methodo, ſub qvibus numeris aut magnitudinibus triplum ſummæ Qvadratorum, qvadruplum ſummæ Cuborum, & qvintuplum ſummæ Qvadratoqvadra-

qvadratorum, in ſerie continua ab unitate ſumtorum contineatur deducit: ortus porro oſtendit multiplicium ex his, eorundemqve ad multiplices maximorum, Qvadrati, Cubi, Qvadratoqvadrati, in ſummis memoratis poſitorum habitudines; qvas ad conſeqvendum proportiones definitarum ab illis magnitudinibus figurarum apprime utiles prenunciat.

Idem etiam *Qvarto Libro* circa Qvadratocubos & Cubocubos qvintas ſc. & ſextas qvantitates præſtat: i. e. ſub qvibus magnitudinibus ſummæ, illorum ſextuplum, horum vero ſeptuplum contineatur, enunciat; atqve hic, ut in antecedentibus, diſpoſitionem numerorum & analogiam, aliis Autoribus ignotam adhibet, eaqve demonſtrando perficit, qvæ *Celeberrimus Walliſius* inductione inchoaverat. Ex qvibus omnibus *Bullialdus* concludit, ſpatiorum plurimorum, ſolidorumqve menſuras, & rationes qvas inter ſe habent, methodo Arithmeticæ Infinitorum oſtenſive demonſtrari & definiri poſſe: adhibitis non ſolum illis poteſtatum gradibus, qvibus demonſtrationes prægreſſæ conſtant; ſed etiam altioribus, qvibus ſuæ qvoqve proprietates inſunt & rationes.

Huic aſſertioni confirmandæ, *Libro qvinto*, in tres partes diviſo, ex antegreſſis faciliùs atqve ab *Archimede* præſtitum eſt, demonſtrat, qvas inter ſe ſervent rationes, ſphæra, cylindrus & conus, eorumqve ſuperficies. Parabolas deinde qvadraticas in cono ſectas, cubicas, qvadratoqvadraticas & ſuperſolidas conſiderat; earum qvadraturas exhibet, & qvomodo ad ipſas ducendæ ſint tangentes, non ſine aliqva in *Walliſii* & *Stephani de Angelis Conica* ſtrictura docet. Conoidea porro, ab ipſis genita, ut ſe habeant ad cylindros & conos æqve altos, & ſuper iisdem baſibus conſtitutos definit. Hyperbolas deinde conicas & cubicas contemplatus, in ſphæroidibus definit.

Libro tandem *ſexto* in Theorematibus qvibusdam, qvæ ad parabolam & circulum junctim conſideratos ſpectant, occupatur, & occaſione data refractiones radiorum luminoſorum in lentibus vitreis ſphæricis, parabolicis, hyperbolicis & ellipticis, qvæqve illarum perficiendis teleſcopiis conducant, determinat: demonſtrationibus qvarundam propoſitionum, qvas *Dn. Walliſius* inductione probaverat, in antecedentibus a ſe omiſſis finem operi faciens.

Digitized by Google

REMARQUES SUR LES ACTES DE LA derniere aſſemblée generale du Clergé de France.

Sive

Animadverſiones in Acta nuperorum comitiorum generalium Cleri gallicani, ſive Examen commonefactionis paſtoralis, & methodorum, qvas Clerus propoſuit. Opus ex Anglico Dn. Burneti Gallice verſum a Dn. de Roſemond.

Londini, 1683. in 12.

ANnus jam vertitur, cum auditum eſt, Clerum Gallicum Romano-Catholicum, auctoritate Regia congregatum, commonefactionem ad Galliæ Proteſtantes edidiſſe, per qvam ad conciliationem cum Eccleſia Romana paterne & humaniſſime invitarentur. Propoſitos etiam, methodorum nomine, XVII modos fuiſſe, qvibus converſio illorum absqve violentia procurari poſſet. Et utrumqve qvidem ſcriptum non Lutetiæ tantum Pariſiorum, ſed in Belgio etiam jam ſuperiori anno excuſum, publice proſtat. In Anglia vero non recuſa tantum nuper hæc opuſcula, ſed ſub examen etiam vocata ſunt a Burneto, cujus in ea animadverſiones Anglico idiomate compoſitas in Gallicum Roſemondus vertit, ac cum iis ſimul publici juris fecit.

Exhortatoria vero Cleri Calendis Jul. 1682 Pariſiis data, ſubſcripta habet nomina Archi-Epiſcoporum VIII, Epiſcoporum XXVI, aliorumqve Prælatorum & Theologorum complurium. Stylus benignus eſt, & temperatus. Compellantur Proteſtantes fratrum nomine; vocantur blande in ſinum Eccleſiæ; urgentur ſæpius, ut dicant, qvare ſeparationem ſive ſchiſma fecerint? Præſupponitur, non aliam illos cauſam habuiſſe, qvam corruptelam morum in Eccleſia Romana deprehenſam, ſed ob hanc deſeri unionem fidei non debuiſſe; peccatum id Donatiſtarum & Novatianorum fuiſſe. Laudatur Regis Chriſtianiſſimi zelus ad reducendos errantes, & tollendum ſchiſma. Additur

tur tandem cautio & proteſtatio, qvam integram hic legi, qvia digna conſideratione eſt, non ingratum fortaſſe Benevolo Lectori futurum eſt. *Qvod ſi*, inqviunt, *facere adhortantibus nobis pertinaci animo renuitis; ſi nec precibus vinci, nec flecti charitate, nec monitis adduci ad concordiam vultis, Angeli qvidem pacis amare flebunt; nec tamen vos continuo, ut fieri par eſſet erga nimium pervicaces, relinqvemus vobis: ſed per ſepes & ſpinas oves Chriſti qværere non deſinemus: & cum effecerimus omnia, propter qva mentes veſtræ nobis reconciliari debuerint, pax noſtra demum, vobis eam reſpuentibus tam officioſe tam ſincere oblatam, revertetur ad nos, nec amplius reqviret Deus animas veſtras de manu noſtra; & qvemadmodum hic error veſter noviſſimus erit pejor priore, ſic erunt noviſſima veſtra pejora prioribus. Verum meliora ſperamus, Fratres, & ſaluti veſtræ viciniora.* Animadverſionis ad Paſtoralem hanc Epiſtolam ſumma eſt, male convenire vocem Jacobi cum manibus Eſavi. Inter ipſa enim blandiloqvia hæc, adverſus Proteſtantes ſummum rigorem adhiberi, & fidem tum Regiorum Edictorum, & benevolentiæ Paſtoralis, a Clero oſtentatam, ipſo facto ſubverti: certe ſpiritum Chriſti miſericordis & placidi non apparere. Deinde, fruſtra exigi profeſſionem cauſarum ſchiſmatis; eas enim notiſſimas & toties vulgatas eſſe, qvotidieqve ſcriptis & doctrina publica exhiberi.

Seqvuntur Methodi XVI (alii XVII numerant) ad convincendos Proteſtantes partim a Cardinale Richelio, partim ab aliis inventæ, ac a Clero Gallico ſuperiore anno publicatæ; & in earum ſingulas, Burneti Angli animadverſiones, qvibus id agit Auctor, ut oſtendat, iſtis qvidem machinis religionem, qvalem Calviniani profitentur, non ſubrui. Ac optandum omnino eſſet, ut & ea, qvæ Clerus Gallicus his ipſis methodis parti adverſæ objicit, & qvæ ad ea Burnetus regerit, recenſeri hic accurate poſſent. Fatendum enim, qvod præcipua controverſiarum, qvæ inter Romano-Catholicos, & Proteſtantes Calvinianos hodie intercedunt, momenta hic expendantur. Aſt fieri hoc ea brevitate non poteſt, qvæ inſtituto noſtro convenit: & nulli dubitamus, librum hunc non magnum, Cleri Gallici methodos, & Burneti ad eas reſponſa complexum, propediem in latinum etiam ſermonem iri tranſlatum, ut legi ab omnibus, etiam Gallicam lingvam non callentibus poſſit.

Digitized by Google

Deniqve Burnetus ſibi qvoqve licere exiſtimat, qvæ Romano-Catholicis convincendis conducant, proferre in medium, qvæqve ſuſpectam religionis Romano-Catholicæ veritatem faciant. Scilicet 1, qvod ſibi auctoritatem definiendi credenda arrogent, & obedientiam cœcam exigant, plebem a lectione S. Literarum arcendo, utendo lingva peregrina in cultu publico, atqve ita occultando myſteria divina, & populum in ruditate ac ignorantia detinendo. 2. Qvod ad evehendam Cleri potentiam tot dogmata foveant, jactando ſummum miraculum in converſione ſacramenti, vim conſecrationum, neceſſitatem confeſſionum particularium, & qvod vim ſacramentorum dependere faciant ab intentione ſacerdotum, ut adeo omnium hominum ſalus in illorum arbitrio verſetur. Eodem pertinere exemptionem cleri ab imperio Magiſtratus politici, hierarchiam Pontificiam, hujusqve prætenſam ſuper Reges & regna poteſtatem. 3. Qvod doctrinam invexerint, ficto purgatorio, venditisqve cenſuris, per qvam opes provinciarum Chriſtianarum magna ex parte in Cleri dominium conceſſerint. Plus hæc dogmata illi profuiſſe, qvam Hiſpaniarum Regi inventam Americam. 4. Qvod auctoritatem ſibi, & dogmatibus atqve potentiæ ſuæ qværant, falſis diplomatibus, corruptis libris, fictis miraculis, & Sanctorum fabulis, ut jam cordati & doctiſſimi ex eorum cœtu agnoſcant ac erubeſcant, Rituales etiam libros a fabulis purgandos. 5. Qvod ſumma iracundia & crudelitate adverſus diſſentientes graſſentur, contra doctrinam & exemplum Chriſti. Tandem axiomata eorum, qvibus maxime innituntur, aggreditur, negatqve probari poſſe jactatam ſucceſſionis Epiſcopalis non interruptam ſeriem; nec recte Eccleſiæ immunitatem ab omni errore attribui credit; obſtare enim Judaicæ Eccleſiæ exemplum tempore Chriſti, qvæ vera fuerit, capitali licet errore de officio Meſſiæ inqvinata; infallibilitatem etiam ſeu Eccleſiæ, ſeu Pontificis Romani fruſtra prætendi; & Traditionum ac Præſcriptionum principium admitti non poſſe, qvod applicando, qvæ invocationi Sanctorum, & præſentiæ corporis Chriſti in cœna ex fundamento Traditionis deductæ objici poſſunt, pluribus exeqvitur; ipſisqve tandem Galliæ Epiſcopis Traditionis neglectum ac violationem imputat, qvod ſententiam tot ſeculis in Romana Eccleſia receptam ac ſtabilitam, qva Romano Pontifici jus Reges ac Principes hæreticos aut

hære-

Digitized by Google

hæreticis patrocinium præbentes deponendi vindicatur, non ita pridem publico ſolenniqve decreto rejecerint.

REFLEXIONS SUR L' UNION QVE les Calviniſtes ont fait avec les Lutheriens &c.

Sive

Conſiderationes unionis, qvam Calviniſtæ inierunt cum Lutheranis.

Ad exemplar Pariſienſe, 1683. in 12.

ANni ſunt plusqvam qvinqvaginta, cum Miniſtri Reformatarum Eccleſiarum, Synodo Carentoni habita, decreverunt, Lutheranos, qvi vellent, in communionem ſuam recipere, additis rationibus, qvod in principiis fidei idem cum Reformatis ſentiant, nec in cultu ſuo habeant, qvæ idololatrica ſint. Qvod igitur Clerus Gallicanus in Methodo convincendi Proteſtantes, ex hoc decreto primo loco Richelii Cardinalis ductu arripuit, id diſſertatiuncula hac acrius exeqvitur Anonymus, & Reformatis dicam ſcribit, qvod in Lutheranis dogma conſubſtantiationis ferant, nec ob id Fraternitatem Chriſtianam & communionem publicam iis denegent, cum tamen ex illo, vel Calvino teſte, adorationis neceſſitas ſeqvatur; Impoſtores itaqve & obſtinatos eſſe, qvod ob hanc potiſſimum Catholicos Romanos vitent & ſchiſma foveant: ſublato enim hoc obſtaculo idololatriæ, qvam prætexant, nihil reſtare, qvo minus cum Romano-Catholicis conciliari poſſint. Sed huic objectioni qvid Reformati reſpondeant, non eſt ignotum. Burnetus, ſive qvisqvis eſt, qvi nuper ad methodum illam animadverſiones edidit a nobis jam jam recenſitas, ita ſe expedit, ut dicat, Reformatos qvidem conſubſtantiationem non magis, qvam Transſubſtantiationem credere, nec Calvinum, dum contra Lutheranos diſputaret, fruſtra oſtendiſſe, qvid ex dogmate illo ſeqvatur: ſed qvoniam Lutherani conſecutionem negent, nec in praxi illam exhibeant, ſed adoratione Elementorum abſtineant; non convenire, ut ob errorem Theoreticum in hoc articulo

a communione excludantur: ſed Pontificios longius progredi, nec intra opinionem conſiſtere. Ideoqve merito ſchiſmatis cauſam, neqve tamen hanc ſolam dediſſe. Hæc ille. Qvæ autem ſit Eccleſiæ noſtratis ſententia, inſtitutioni CHRISTI conformatiſſima, qva & præſentia realis creditur, & adoratione, deficiente mandato, in actu hoc ſacramentali, abſtinendum eſſe ſtatuitur, ex confeſſione publica & libris eam exhibentibus & explicantibus, peti poteſt.

CONFERENCES DES PROTESTANTS oppoſées aux XVII Methodes du Clergé de France.

Sive

Collationes Proteſtantium, oppoſitæ XVII methodis Cleri Gallicani.

Lutetiæ, 1682. in 12.

PAucis pagellis Miniſter qvidam ſive Eccleſiaſtes, ut videtur, inter Reformatos Gallicos, ſententiam ſuam exponit ad poſtulatum Cleri Romano-Catholici, ut colloqvia inter diſſentientes inſtituantur, qvæ abnuiſſe, habitis ſynodis, videntur Reformati. Adducit multas rationes, qvibus oſtendat, non abnuenda eſſe, & reſpondet ad dubitationes, victoriamqve ſuis, ut doctioribus, & veritatis fundamento inſtructis, certam pollicetur. Sed conditiones accipiendi colloqvii has proponit (1) ut ex utraqve parte tres aut qvatuor ſint collocutores, ex doctisſimis electi. (2) ne ad audiendum admittantur, qvam qvos utraqve pars probaverit. (3) ut placide & absqve convitiis agatur. (4) ut nemini negotium exhibeatur, ob dicta, ſed plena libertas & ſecuritas præſtetur. (5) ut promittatur utrinqve, ſeqvenda eſſe, qvæ vera deprehendantur; non qvidem gloriæ ſed ſalutis cauſa. (6) judicium unice ſit ex ſacris literis. (7) ut acta ſubſcribantur & firmentur ab utraqve parte. (8) ut qvoniam a Reformatis exigitur, ut cauſas ſchiſmatis profiteantur & probent, non procedatur ad aliam & novam cauſam, niſi prius illa, qvam propoſuerint,

Digitized by Google

ſuerint, pro inſufficienti declaretur: ſatis enim eſſe, ad amovendam ſchiſmatis culpam, ſi vel unam cauſam probent. Videt autor conditiones has admiſſum non iri, neqve tamen, præter qvintam, ullam relaxari poſſe. Itaqve nunqvam fore putat, ut ad colloqvia perveniatur; ſatius tamen eſſe, ut Proteſtantes ad ea paratos ſe, certis nempe, iisqve qvas propoſuit, conditionibus, oſtendant, qvam ſi illa defugiant, & calumniandi occaſionem præbeant, ac ſi id ex cauſæ deſperatione facerent.

OBSERVATIONES QVÆDAM ANATOMICÆ circa Pilos, in diverſis corporis membris repertos, ut & circa dentes, oſſa &c. communicata ab Eduardo Tyſon M. D. & Regiæ Societatis Socio.

Excerptæ ex collectionibus Philoſophicis Anglicanis num. 2. pag. 11. ſeqq.

E*Piſtolæ cujusdam* Norimbergæ anno 1680 datæ, & Collectionibus Philoſophicis Anglicanis inſertæ, qvæ cadaver humanum, ante 43 annos ſepultum, ac tum forte erutum, maximam partem in pilos longos ac craſſos converſum fuiſſe perhibet; item Scriptorum variorum, *Hippocratis ſcilicet, Plinii, Cœlii Rhodigini, A. Luſitani, Schenckii, Euſtachii, Marcelli Donati, Sculteti, Panaroli, Wierii, Hildani, Bartholini &c.* in diverſis corporis humani, aliorumqve animalium internis partibus, pilos obſervari teſtantium occaſione, obſervationes haſce illuſtrisſimæ Societati Regiæ nobile ejusdem membrum Eduardus Tyſon propoſuit. Putat vero, vix ullum interaneorum phænomeno huic freqventius expoſitum eſſe, qvam ovarium ſeu teſticulos muliebres, ejusqve rei exempla non ab aliis tantum ſe percepiſſe varia memorat, ſed & horum tria ex propria autopſia refert.

Primum ſcilicet in cane fœmella, cujus anteriora ſatis naturaliter conſtituta, poſteriora emaciata erant, omentum juſto majus & extremitatibus ſuis inteſtinis, cornubus uteri lateriqve abdominis dextro annatum, obſervabatur, ut non niſi cum difficultate ſeparari hinc potuerit; illa vero qva adhæreſcebat, ſui parte aliqvantum inflam-

flammatum pluribusqve glandulis intertextum idem cernebatur. In hujus variis inſimul membris pilos vidit, ſcilicet in omento dicto, uteri cornubus, ovario, venis & ventriculo cordis dextro, alios qvidem liberos & ſeparatos, alios in parvis glandulis defixos. Cornua uteri, in qvibus fœtuum antecedaneorum veſtigia, extremitatibus ſuis coaluerant, ita ut ambo teſticuli unam ſaltem magnam & informem conſtituerent glandulam, cui inſculptæ cavitates ſinuoſæ materiam purulentam ac pilos continebant, qvorum hi longitudine unciam aut unciam cum dimidia æqvabant. Fatetur Tyſon, ſe ad conſpectum eorum in ventriculo cordis & venis valde conſternatum futurum fuiſſe, niſi *Cardanus* in cujusdam Hiſpani, *Slovacius* in fœminæ Cracovienſis, & *Scultetus* in illorum, qvi plicam patiuntur, ſangvine tales ſe vidiſſe perhiberent.

Alteram obſervationem ex diſſectione juvenculæ, una cum D. Morton, & D. Daniele Cox a ſe Anno 1679 adminiſtrata, promit, in cujus cadavere præter alia ſpecialiora, pro illius mortis ac morbi lenti cauſis habenda, tumorem teſticuli dextri ſingularem, in duas veſiculas membranaceas, caput humanum æqvantes, abeuntem, deprehenderunt. Veſiculæ hæ parte ſua interna invicem communicabant, ac ſubſtantia ſeu liqvore, coagulo & ſero lactis ſimili, turgeſcebant, qvatenus lymphæ pallidiori moleculæ ſteatomoſæ aut coagulatæ materiæ, qvæ mollis & adipoſa, coloris ſubflavi, ac omnis fere ſaporis expers obſervabatur, innatabant. Harum nonnullæ aqvæ calidæ immerſæ aliqva ſui parte diſſolvebantur, & pilos intertextos gerebant; una vero dimidium pugnæ humanæ æqvans, multum eorum coloris argentei, mollium & firmorum, ulnam cum duabus unciis utplurimum longorum, & ab omni connexione liberorum fovebat. Aliqvandiu aſſervati pili hi ad ſubfuſcum magis colorem vergebant, freqventiusqve contrectati rumpebantur. In externa majoris illarum veſiculæ parte reſiduum conſpiciebatur ovarii ſeu teſticuli, & in hoc nonnulla ovula, aut hydatides, hujus propemodum (O o) craſſitiei; ſimulqve, qvod mirandum, ſubſtantia inibi latebat, qvæ denti oculari ſeu canino figura, duritie, colore omnibusqve circumſtantiis qvam ſimilima erat. Hæc baſi ſua latiore membranæ ovarii adhæreſcebat, ac ejus & utriqve lateri bina alia
TAB. V Fig. 1. oſſa aut dentes minores & irregularis magis figuræ adſtabant; qvorum forma & magnitudo figura prima ſiſtitur. Qvi-

TAB. V.

ad A: 1683.

pag: 216.

fig. 4.

fig. 2.

fig. 1.

fig. 3.

E Andre Sohn fc:

Digitized by Google

Digitized by Google

Qvidam dentem & pilos hos partes embryonis corrupti ſuſpicabantur, ſed contradicit his Tyſon, (1) qvod præter reperta, nec oſſa, nec purulenta materia fuerit obſervata; (2) dens extra ovarii veſiculam, pili intra eandem, extiterint: creditqve, luſum potius qvendam naturæ ſubeſſe, qvæ, dum in animalis productione deficit, vegetabile formet, qvatenus dentes atqve oſſa primo molliores exiſtant membranæ aut tendines, poſtmodum in cartilagines, tandemqve in oſſa indureſcant; pari ſcilicet ratione, ac tendines crurum in pennatis oſſeſcant, & arteriam magnam, portionem emulgentium ac iliacarum arteriarum in fœmina qvadam Oxonienſi viderit oſſeæ ſoliditatis. Præter illud qvoqve, qvod ex Williſio de arteria carotide, qvodqve alias de aortæ principio, in bove, eqvo & cervo oſſeſcente, notiſſimum ſupponit, aliqvando tunicam epatis & ſplenis humani, ac in alio ſubjecto pulmonis tunicam, partim ſcirrhoſam, partim oſſeam, ſe vidiſſe teſtatur: hincqve infert, ſimili forſan etiam modo portionem qvandam ovarii muliebris ſcirrhoſam aut calloſam ſoliditatem induere poſſe, circumſtantia qvadam occulta dentis formam ſuppeditante.

Ad pilos vero intra folliculum generandos multum conferre putat pingviorem illam ſubſtantiam, in qva hi continentur, ſimiliter ac fila bombycum, tela aranearum, goſſypium & lanugo graminis tomentoſi &c ex determinatis fiant ſuccis; Ita tamen ut hic ſimul cola ſua inveniant, per qvæ inſtar filorum metallicorum ferantur. Dum pili, qvorum prior obſervatio meminit, maximam partem in exiguis glandulis radicabantur: iis vero, qvos obſervatio ſecunda exhibet, generandis & propagandis materia pingvior & ſteatomatoſa congruum exiſtat ſolum, perinde ac nonnullæ plantæ, dum vegetant, radices ſuas per fluidum aliqvod corpus, ſcilicet aqvam emittunt atqve explicant. Qvod qvidem vel ideo probabile magis ſuſpicatur, qvod ſubſeqvens ſimilesve hiſtoriæ allegandæ, ubi ejusmodi pili reperti fuerint, pariter pingvem ſeu adipoſam ejusmodi ſubſtantiam ſimul adfuiſſe, teſtentur.

In tertia ſiqvidem obſervatione ſeu diſſectione fœminæ cujusdam, 39 circiter annorum (qvæ per longum ſatis tempus variis calculi renum agitata fuerat ſymptomatis, urina ſcilicet cruenta, dolore intenſo, vomitibus &c tandem ipſi ſine dubio evadentibus lethalibus)

bus) prope uterum viſa fuit cyſtis ſive ſacculus, magnitudinem ovi gallinæ Indicæ æqvans, & in hoc ejusdem cum antecedanea generis materia pingvior ac candidorum atqve mollium pilorum inſignis copia, carnoſæ vero intra folliculum ſubſtantiæ annatum os, mandibulæ haud abſimile, i. e. diverſos alveolos, qvibus, qvaſi in triangulo, tres dentes molares, & qvartus aliqvantum adhuc latitans, infixi, habens, ut ex *fig. 2* conſtat. Alter autem hujus ren calculum ſatis magnum continebat, *fig. III* delineatum.

TAB. V fig. 2 fig. 3.

Tandem materiam hanc unctuoſam cum pilis ſæpius circa uterum reperiri, ex *Sculteto* de Trichiaſ. *Schenckio* & *Horſtio* comprobat: *D.* vero *Needham* ſuperioribus annis in fœminæ cujusdam ovario valde tumido dentem qvoqve cum pilis ſe vidiſſe perhibet.

OBSERVATIO SINGULARIS CIRCA VENÆ pulmonalis propaginem, tusſi ſangvinolenta rejectam, relata a D. B.

A tubo pulmonum horum compagem ita exedi poſſe, ut interdum cum ſputo illorum qvædam arroſa vaſa excernantur, non adeo qvidem experientiæ repugnat: aſt ſine ſuppuratione prævia tale qvid contingere, ſe primum & unicum obſervaſſe *Tulpius* credit, dum *lib. 2 obſ. 12* venæ arterioſæ ſeu arteriæ pneumonicæ ſurculum, longitudine digitum auricularem æqvantem, & *obſerv. 13* duos inſignes venarum pulmonalium ramos cum ſangvine & ſine ullo pure rejectos fuiſſe, perhibet, adeoqve in hæc verba erumpit: *Mirabuntur Medici, tantam parenchymatis pulmonum diſſolutionem, ſine prævio pure. Qvod ipſum forte non minus qvoqve mirabuntur poſteri, licet nec viſuri, nec lecturi ſimile exemplum in ullis Medicorum monumentis.* Nihilominus qvid elapſi anni menſe Septembris in fœmina qvadam honeſtiſſima hujus generis viderim, poſteritatis cauſa hic referre, congruum duxi. Scilicet poſtqvam hæc per aliqvot ſeptimanas de ardoris cujusdam moleſta ſenſatione circa & ſupra ſcrobiculum cordis, defluxionibus ad pectus, tuſſim ſubinde moventibus conqveſta fuerat, ex improviſo hæmoptoſi ſatis enormi corripiebatur, qvæ qvidem remediis adæqvatis adhibitis mox cedebat, ægraqve per

Digitized by Google

per triduum ne guttulam qvidem ſangvinis amplius rejiciebat, & ſatis commode reliqvas functiones animales exercebat, aliqvalem ſaltem dyſpnœam perſentiſcens. Sed qvinto poſt primam ſputationem cruentam die adeo impetuoſam hujus illa experiebatur recidivam, ut intra decem circiter horas ſangvinis ſinceri, floridi, ſpumoſi ac omnis purulentæ heterogeneitatis expertis, ultra qvinqve libras excerneret, cum ſumma & præcipiti maxime virium proſtratione ac præcordiorum anguſtia. Sub principium poſterioris hujus paroxyſmi ſimul cum fluido ſangvine ſolidiorem paulo rejiciebat ſubſtantiam, membranaceam ſcilicet & digitum longam æqve ac latam, qvam tunicæ tracheæ interioris portiunculam cum eodem *Tulpio lib. 4. obſ. 9* dixiſſes: finem autem eidem imponebat, poſtqvam ſub excretione hac ferina totam noctem inſomnem egerat miſera, immaniſſimus qvidam tuſſis inſultus & cum hoc rejectum vas, ab omni fere parenchymate liberum, variisqve ramis inſtructum, cujus iconem *figura quarta tabulæ V* ſiſtit, corpus vero in liqvore apto ab illo tempore integrum, cuilibet conſpiciendum, aſſervo. Ab hujus qvippe vaſis excretione tuſſis aliqvando miteſcebat, ac ceſſabat in momento qvaſi cruenta expuitio, niſi qvod primo & altero die qvædam ſaltem qvaſi ſangvinis ſtriæ aut punctula exiguum illud pituitæ, qvod tuſſiendo excernebat Noſtra, interdum leviter tingerent. Haud tamen ob id ſpiritus reddebatur liberior, ſed indies potius difficilior, præcordiorum anguſtia eadem & in orthopnœam abiens cum febre continua, ſingulis veſperis ingraveſcente, ac tuſſi recrudeſcente, uno verbo, talibus ſymptomatis, qvæ vomicæ pulmonum generationem teſtabantur, ægram vigeſimo, ni fallor, a prima affectus hujus ingruentia die, ſuffocantis. Venoſum ſeu venæ pulmonalis propaginem hoc vas longitudine palmam æqvans, fuiſſe, conjicere jubebat hujus ſubſtantiæ textura, aſt per fiſſuram ejus, ubi a trunco majore illud ſeceſſiſſe probabile erat, ſubſtantiam carneam, polypo non abſimilem ac totius forſan hujus tragædiæ actorem primarium, intueri licebat. TAB. V fig. 4.

OBSERVATIONES MEDICO-PHYSICÆ TRES,
excerptæ ex Epiſtola Dn. Petri Rivalieiz ad Dn. Jac. Sponium Medicum Lugdunenſem,
Nemauſi qvinto Calend. Aprilis 1683 data.

 Oſſa

I. *Oſſa cum alvi facibus dejecta.*

SUſanna de Fontfroide, uxor Claudii Rivalier, Pharmacopolæ Nemauſenſis, qvinqvagenaria major, qvæ per viginti qvinqve annos ulcus uteri, cum omnium ægritudinis iſtius ſymptomatum ſyndrome, ſuſtinuerat, atrocibus tandem alvi & coccygis doloribus correpta eſt, qvi per trium aut circiter hebdomadarum ſpatium noctesqve diesqve ſævientes, deliria, convulſivos motus, ileumqve excitarunt. His ſedatis, duodecim aut tredecim oſſa, parvula qvidem, verum integra & recte conformata cum bilioſis alvi dejectionibus excrevit. Horum figura peculiaris in nullis unqvam bipedum qvadrupedumqve oſſibus viſa fuit, ne ſuſpicari contigiſſet ab ægrotante deglutita eſſe. Defunctæ cadavere aperto, prædictum uteri ulcus callo obductum inventum eſt; abſceſſus autem ſteatomatis naturam redolens uterum inter & rectum inteſtinum adfuit. Sanis interim & inculpatis viſceribus donata, nullam in partibus carneis oſſeisve læſionem præbuit. *Martio Menſe 1678.*

II. *Nævus monſtroſus.*

Magdalena de Pouſſaq uxor D. de Genas de Puyredon, Nemauſenſis, mulier juvenca, in primis graviditatis menſibus, lienes ovillos infarctos & aſſos ab ancilla in lance geſtatos, caſu intuita eſt. Edulii nidor nares appulit, oculisqve cibum extreme gratum devorans, vix cupidinis ſuæ compos, manum tunc temporis auri & collo admovit, tanqvam partes has ſcalpere voluiſſet, ut mos illis eſt qvi aliqvid vehementer appetunt. Graviditatis ſuæ tempora ſine ulla invaletudine percucurrit. Adveniente tandem pariendi tempore, filiam enixa eſt, qvæ adſtantibus alterum caput gerere viſa fuit. Tumorem ſcilicet habebat dimidii capitis magnitudine, qvi ab extrema aure dextra ad mentum usqve in longum protendebatur, & latitudinem ab inferiori malæ parte ad mediam colli regionem ſortitus erat, radices ſuas late diffundens, ita ut baſis apice duplo latior eſſet. Color ipſi modo ruber, modo lividus: vaſis eodem colore præditis ubiqve apparentibus inſtructus, mirum in modum aliqvando attollebatur & inflabatur, aliqvando detumeſcebat. Pulſabant vaſa, motusqve totius tumoris, qvandoqve arteriarum, imo reſpirationis motum & ordinem ſeqvi videbatur. Moles iſta indies augebatur, prout filiola ipſamet creſcebat. Mulierculæ tam monſtroſum nævum horrentes,

cum

Digitized by Google

cum acicula punxerunt. Sed erumpentem torrentis inſtar ſangvinem vix cohibere potuerunt, filiolaqve vix mortem evitavit. Vocatos interim medicos & chirurgum de fœdo tumore extirpando interpellarunt. Sed cum tenerrima cutis ligatura forti, ſerica nempe aut linea, ſecta potius qvam compreſſa fuiſſet, bombacinam adhibuimus: eaqve qvotidie arctius conſtricta, intra menſem, præciſis radicibus aut ſaltem ad minoris digiti craſſitiem redactis, tanqvam acrocordon propendebat tumor. Totum præternaturale corpus, ob conſtricta, per qvæ ſangvinem & ſpiritus accipiebat vaſa, ſenſim deſiccatum & fœtens forcipe præciſum fuit. Apertum corpus, vaſa omnis generis, ſpongioſam carnem, nervorum plexus, cellulasqve inſtar veri & genuini lienis exhibuit: filiolaqve ſanitati reſtituta nullum præter parvæ cicatricis veſtigiũ præ ſe tulit. *Octobri menſe 1678.*

III. Ovum ovo prægnans.

Occurrit mihi forte, *Majo menſe 1682*, gallinaceum ovum vitello & albumine inſtar ovorum communium perfecte inſtructum, in qvo ovum aliud columbini magnitudine continebatur. Situm erat in majoris ovi medio, putamen inter & vitellum cui paulisper adhærebat, mediante materia qvadam viſcida, qvæ non impedivit, qvo minus ab illo facile avelleretur, illæsa, qvæ vitellum majoris ovi continebat, membrana. Contenti iſtius minoris ovi teſta imperfecta nec ſolida, facile a ſubſtrata, ſeu ovi ſubſtantias ſuccingente tunica, qvatenus friabilis, ſeparata fuit. Hac autem aperta membrana, prodiit primo liqvor albumineus, intus & extra candidis filamentis conſperſus, qviqve albuminis proprie dicti haud dubie loco erat. Emerſit deinde ſubſtantia qvædam mucilaginea, cryſtallina, ſolidioriqve conſiſtentia donata. Primo liqvori, ut vitellus albumini, cohærebat, & ab illo pari negotio ſeparata fuit. Sphæricam figuram tenaciſſime ſervabat, pſii magnitudine. In ipſius medio albæ fibrillæ conſpiciebantur, qvæ illam præ ſe ferebant configurationem, qvam a vario continentis iſtius cryſtallinæ ſubſtantiæ ſitu mutuabantur. cum nempe in plano collocabatur, in longum porrigebantur, cum vero ſphæricam rurſus figuram repetebat, contrahebantur. microſcopio examini tradita, punctula qvædam cryſtallina, nullo ordine conſtituta, filamentaqve candida perlucidaqve in ipſius circumferentia, qvædamqve etiam minus lucida punctula obſervabantur. Utraqve ſubſtantia in aqvam injecta fuit. Liqvidior

qvæqve primo prodierat, ſupernatavit: poſterior autem ſive ſphærica fundum petiit: igni traditæ induruere. Illa extenſa & diffuſa fuit: hæc vero rotunda ſphærica ſolidaqve. In utraqve diſſecta nihil heterogeneum adfuit.

OECONOMIÆ SUBURBANÆ a P. CHRISTOphoro Fiſcher, S. I. conſcriptæ, PARS PRIMA.

Pragæ, Anno 1679 in 4.

EJUSDEM OECONOMIÆ PARS SECUNDA, eaqve Poſthuma.

Pragæ, Anno 1683 in 4.

INter rei ruſticæ Scriptores loco non poſtremo hic Autor facile meretur poni. Qvi cum in prædiis colendis operæ plurimum ſtudiiqve conſumſiſſet, ampliſſimisqve, qvæ Societatis ſuæ viri per Bohemiæ regnum poſſident, per plures qvam qvadraginta annos præfuiſſet, negandum nihil cenſuit eorum votis, qvi enixo a ſe ſtudio, ut, qvæ tot annorum experientia edoctus in adminiſtrata re Oeconomica obſervasſet, cum novitiis communicaret Procuratoribus, efflagitarunt. Qvamvis vero abſolutum in hoc ſtudiorum genere Magiſtrum dari neminem ultro agnoſcat, ſed œconomiam gymnaſium inexhauſtum eſſe, qvod, ſi alia uſpiam in re, hic maxime, res, ætas, labor, uſus, cœli temporumqve facies, & indoles telluris indies qvid novi doceant; facere tamen ampliora ſtuduit qvæ accepit, eoqve monita ac documenta rei ſuburbanæ adminiſtrationi & incremento peropportuna hoc opere eſt complexus. qvo diutius enim hoc in munere verſatus eſt, eo majorem qvoqve earum rerum comparavit ſibi peritiam, in qvibus ſolertis œconomi officia verſantur.

Facit ergo Oeconomiam, qvæ qvidem hujus eſt loci, duplicem, *Ruralem*, & *Domeſticam*. Illam in operoſa & matura agricultura conſtituit, annonæqve proventu: in ordinate diſpoſitis ædificiis, copioſis altilibus, feraci braxatorio: in granariis & cumeris munde ac ſolide conſervatis, & in grana cuſtodienda recte diſtributis; in hortis ſedulo cultis, & bene elaboratis lupuletis; in neceſſariis & aqva perenni verſatilibus molis; plenis ſaniore pecore ovilibus; robuſtis & utilibus armentis; bona progenie impletis piſcinis; copioſis ſylvis tam cæduis, qvam vivis, ſeu germinantibus; ſuo tempore caute paſtinatis & excultis vi-

neis

Digitized by Google

neis, aliisqve: De qva pars etiam PRIMA agit operis, integra tractatuum Decade, Georgicam qvam vocat, conſtans, & luci anno abhinc qvarto jam tum expoſita. Horum tractatuum *primo* principem rei familiaris partem, culturam perſeqvitur agrorum, modum & tempus ſationis definit, & varia de tritico, ſiligine, hordeo, piſis, avena, milio, panico adducit documenta, trituratorum fraudes, qvidve cum in meſſe, tum in agrorum ſtercoratione probe attendendum ſit, exponit. Monet autem inter cætera, in omni ſemente verna, maxime in avenacea, projectam prodige nocivam eſſe, qvod largius illa & velocius germinet, granorumqve denſitas cohibeat ubertatem.

In *ſecundo* piſcium & piſcinarum curam non invenuſte explicat, & de aqvæ in piſcinas ductu, de cyprinorum fœtu juſto tempore ac numero illis inferendo, de recte conſtituendis ſeminariis, de piſcatu, de piſcium morbis, & piſcinarum corruptela reſtauranda, de arundinetis extirpandis tractat aliqvanto fuſius. Piſcatorem enim ſe a nativitate faſſus artis hujus fuiſſe perſtudioſum non diſſimulat. *Tertium* locum dedit Braxatorio. ubi non modus ſolum & praxis cereviſias coqvendi ab ovo, ut ajunt, uſqve ad mala deſcribitur, ſed varii ſimul cereviſiarum morbi recenſentur ac virtutes; qvin & diverſa alimentorum atqve medicamentorum, ex cereviſia qvæ parantur, genera. Sub finem, ubi lupuli, qvi præſtantiſſimus in Bohemia omnino gignitur, & in cereviſiariis officinis deſideratur unice, naturam ac vires expoſuiſſet, de lupuletis etiam, viniqve ſublimati Diſtillatoriis ad uſum ſic ſatis accommodate diſſerit. Ad *qvartum* tractatum, qvi deſcribendis hortis & hortenſibus inſervit, obſervationes qvoqve refert de herbarum & animantium Antipathia & Sympathia, nec non de mellificio. *Qvintus* delineandis Pomariis deſtinatur. Propoſitis enim Plantarii, Seminariiqve conditionibus, inſitionum genera, qvibus nihil natura invenit ſolertius, explicat; morbos pariter, & curam arborum, ut & remedia nonnulla talparum, inſectorumqve damnis oppoſita. *Sextus* in vinearum cura & cultura occupatur, & de ſitu ac ſolo earundem, de apertura & putatione, de prima paſtione & propagatione, de vitium pullatione & pampinatione, de vinetorum firmatione & vitiis, de maturitate & vindemiæ collectione monita cum jucunda, tum utiliſſima ſubjicit. *Septimus* de ſylvis ac lignis inſtruit Oeconomum. *Octavus*, de ovibus, ovium natura, utilitate, cura, paſcuis, & pabulo: præterea de pactis cum opilione ineundis, & hujus officio, de agnellorum caſtra-

ſtra-

Digitized by Google

ſtratione & tonſura, de cavendis opilionum impoſturis, de pratis deniqve, & fœniſecio. *Nonus* curam docet pecoris, cum bubuli, tum porcini. *Decimus* idemqve ultimus Altilia contemplatur, & qvid poſſit commodi ex corte, ex anſeribus, ex noſſotrophio, & periſterotrophio ſperari, commemorat. Sub cujus extremum ἀνακεφαλαίωσιν eorum, qvæ hucusqve fuerunt propoſita, ſubjungit, una cum rerum potiorum indice, & Syllabo Latino-Boemo-Germanico, vocum varium ſenſum & dictionum vim interpretante, ne qvem forte Latina vocabula, huic argumento familiaria ſuſpenſum teneant.

ALTERA pars operis *Domeſticam* œconomiam reſpicit: qvæ ſicut in prudenti regimine omnium actionum domeſticarum, earumve per diſtributa tempora regulari ordine Autori ponitur: ſic diverſis hujus qvoqve partis tractatibus diſtincta argumenta dedit. Et *primo* qvidem Cancellariam Oeconomicam ejusqve reqviſita. Reconditorium enim hic delineat, ſeu ideam Archivi rei familiaris, cum perpetuo Calendario; in qvo præcipuæ Oeconomiæ operæ in ſynopſi per menſes diſtributæ deſignantur, adjectis varii generis prognoſticis ac reminiſcentiis.

Secundo tractatu leges præſcribuntur & inſtructiones, villæ Poſſeſſori ſeu Patrifamilias primum, deinde Capitaneo, ejusqve ſubſtitutis miniſtris; Scribæ puta redituum, Scribæ frumentarii, Exactori ſeu Burggravio, & Braxatori. *Tertius* regimen in dominio aliqvo bene conſtituto attendendum continet, cujus qvidem petitur exemplum e diſtrictu omnium fertiliſſimo, Slanenſi. Declarato enim regiminis iſtius fundamento, ſubductisqve rationibus, qvis per annum haberi fructus ex Dominii hujus agris, ex re pecuaria, altilibus, braxatorio, piſcinis, hortis, cenſu, ex lignatione deniqve & venatione qveat, conſtituit; primarias dein expenſas cum acceptis contendit: poſtremo in officialium ſalariis, alimonia familiæ, pecorumqve pabulo deſcribendis ſic verſatur, ut qvantitatem & pondus annonæ in menſem, qvin & in annum neceſſariæ, ſubjectis tabulis demonſtret. *Qvartus* modum tradit rite conficiendi rationes qvotidianas, hebdomadarias, menſtruas, annuas. In *qvinto* variæ villarum luſtrantur officinæ, Molitura, Piſtrinum cum frumentaria taxa, Uſtrina ſeu fabrile, Textrinum cum materia ſua proxima remotaqve. qvo ſimul loco de tractatione cannabis agitur atqve lini, & qvis ſit utriusqve fructus. Corollarii deniqve ſeu mantiſſæ titulo documenta accedunt de villis ſeu bonis emancipatis, de inſtitutione pupillorum, de Judiciis annuis paganis, & hæreditatum devolutione; de terminis ac limitibus eum vicinia; de metarum teſtibus horumqve reqviſitis. Subjungitur huic ſecundæ parti geminus qvoqve index: unus rerum potiorum continet capita, alter vocum ſyllabum trilingvem.

Præter hactenus enumeratas & tertiam Autor partem affectam habuiſſe fertur, in qva Geometriam ruralem, ædificiorum ſymmetriam, officinas metallorum, aliaqve non ad ſplendorem tantum ac ordinem, ſed etiam ad utilem curioſitatem maxime facientia perſeqvi ſtatuerit; Sed fata viri, qvo minus elaborari ac perfici potuerit, interceſſerunt. Adeo incertis eventibus exponuntur, qvæ in extremam ſenectutem conjicimus.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Junii, Anno M DC LXXXIII.

DICTIONARIUM ÆLII ANTONII NEBRISſenſis Grammatici ac Chronographi Regii.

Lugduni, juxta Exemplar Madriti, 1683. fol.

INter doctiſſimos ſuperioris ſeculi Hiſpanos loco principe collocandus omnino eſt *Ælius Antonius Nebriſſenſis*, quippe qui primus, dicente Majoragio, literas apud Hiſpanos illuſtravit, barbariemque illorum ſuo Marte, quod Sepulvedæ de eo teſtimonium eſt, expugnavit. Is poſtquam in patria ſub Grammaticæ ac Dialecticæ præceptoribus pueritiæ annos laborioſiſſime exegiſſet, per quinquennium in Salmanticenſi hæſit Academia, ibique in Mathematicis Appollonio, in Phyſicis Paſchali ab Aranda, in Ethicis Petro Oxemenſi, Profeſſoribus clariſſimis, dedit operam. Quos cum excellentes quidem ſcientia, ſed in ſermone valde incultos reperiſſet, in Italiam anno ætatis XXI ſe contulit, non alia fini, quam ut linguæ latinæ Autores jam multis retro ſeculis ab Hiſpania exules poſtliminio quaſi patriæ reſtitueret. Decem in ea annis conſumptis ab Alphonſo Fonſeca, Archi-Epiſcopo Hiſpalenſi fuit revocatus, a quo liberaliter admodum per biennium habitus ad latinæ linguæ profeſſionem ſeſe toto animo præparavit; nec deſtitit, etiam poſt fata hujus, rationem apud ſe exputare, qua barbaries per omnes Hiſpaniæ partes longe lateque diffuſa profligari tandem poſſet; utque in arcem quaſi hujus rei invaderet, a Salmanticenſi Academia, cujus & olim civis fuerat, auſpicium ejus cepit, non vane ſperans, fore, ut hac expugnata etiam cæteri Hiſpaniæ populi non difficulter in deditionem conſentirent. Illic duplici ſalario, inuſitato antehac exemplo, mactatus ſpartam Grammaticam inſigniter & ſumma cum

laude adornavit. Ac primum quidem duo artis opuſcula tumultuaria, ut ipſe vocat, edidit; quæ cum incredibili totius Hiſpaniæ conſenſu reciperentur, non pigrabatur his fundamentis feliciter jactis ædificium ipſum jamdudum animo conceptum ſuperſtruere. Dimiſerat enim priorem vitæ rationem, uxore ducta, nec aliunde, poſt reditus Eccleſiaſticos abalienatos, victum quærebat, quam ex mercede ſcholaſtica, munificentiſſime ipſi a D. Johanne Stunica, Magiſtro militiæ de Alcantara, Ordinis Ciſtercienſis, cui & pleraque opera dedicavit, perſoluta. Elaboravit autem opera Grammatica, ut ipſe refert, varia. In primo dictiones latino ſermoni admixtas ſtrictim breviterque Hiſpanas fecit; In ſecundo dictiones pari brevitate latine fuit interpretatus. In tertio, eoque in tria magna volumina diſtributo, omnes artis Grammaticæ partes cum ſingularum lectionum enarratione percenſuit. In quarto ſermonem Hiſpanum, incertis tum artis legibus velut oberrantem, certis regulis conſtrinxit. Adjecit etiam Grammaticæ artis commentarios, eosque ejusdem Stunicæ auſpicio inchoatos; prout ipſemet Nebriſſenſis in dedicatione Dictionario Hiſpanico præmiſſa profitetur.

Quod Dictionarium præſens attinet, id in quatuor diviſum eſt partes; quarum prima dictiones latinas in ſermonem Hiſpanum verſas; II nomina propria regionum, urbium, montium, fluminum &c. III neotericas ac vulgares regionum & urbium appellationes; IV voces Hiſpanicas latinitate donatas complectitur. Ut autem completior comtiorque eſſet hæc poſtrema Dictionarii jam dicti Madritenſis editio, præter *Johannis Lopez* Serrani Malacitani labores, multa, quæ deſiderabantur, ex Lexicis atque Hiſtoricis, nec non ex ſacrarum literarum monumentis & juris voluminibus, fuerunt addita; aucta etiam immane quantum ſunt vocabula tum a M. D. *Guilielmo de Ocabaſa*, tum L. D. *Johanne Gonzalez Manrique;* recognita denique omnia, & innumeris a mendis vindicata a R. P. M. Fr. *Petro Ortiz de Lujando*. Speciatim autem primæ parti annexa ſunt verba vetera & raro uſitata apud Terentium, eaque ſecundum Alphabeticum ordinem diſpoſita; Leges item XII Tabularum juxta ſeriem Rivallianæ editionis, & Index M. *Johannis Alvarez Sagredo Burgenſis* longe utiliſſimus, in quo oppoſita emendataque eſt quotidiani ſermonis latinitas, ſeu voces ac phraſes Ciceronianæ barbaris alie-

alieniſque ſubſtitutæ. Alteram partem, quæ Dictionarium propriorum nominum eſt, ex probatiſſimis Græcæ & Latinæ lingvæ auctoribus concinnatum, excipiunt locorum recentiores ac vulgares appellationes, eæque emendatæ, & ab Ocahaſa jam dicto auctæ, quibus *Notæ antiquarum literarum Valerii Probi* Grammatici ſunt ſubnexæ. Quartæ parti ſeu Dictionario Hiſpano-latino ſubjicitur & Dictionariolum Arabico-Hiſpanum, idque a *Franciſco Lopez* compilatum. Quid præterea ſcriptorum poſteritati reliquerit Nebriſſenſis, refert Valerius Andreas Taxander in Catalogo clarorum Hiſpaniæ virorum, quem vide.

A SHORT VIEVV OF THE LATE TROUBLES in England, By Sir VVilliam Dugdale Kt. Garter King of Arms,

i. e.

Conſpectus compendioſus nuperorum Angliæ motuum, Auctore Dn. Guilielmo Dugdalio Equite, Ordinis Periſcelidis Heraldo.

Oxonii, 1681, in fol.

Civilium motuum, quibus concuſſa eſt hoc ſeculo Anglia, Hiſtoriam componere aggreſſi ſunt multi; aſt pauci ea cum dexteritate, judicio, & adminiculis, quibus præſentis operis auctor nobiliſſimus, Guilielmus Dugdalius. Noſſe illum intimius ſtatum Angliæ publicum, vel ex muneris quod ſuſtinet amplitudine (princeps enim Fecialium eſt, ſeu Heraldorum quos Reges armorum vocant, occupatus præcipue regendis ceremoniis in comitiis illuſtriſſimi Eqvitum periſcelidis ſeu D. Georgii Ordinis) veroſimile eſt. Tragœdiæ in theatro Angliæ actitatæ ſpectator ipſe fuit, & cum fervent maxime civiles diſſenſiones, Oxonii ſingula, quæ geſta utrinque fuere, in ſchedis ſuis in dies prope ſingulos diligenti annotavit ſtudio; quæ magnam ipſorum horum commentariorum partem conſtituunt. Acta publica, Diplomata, Remonſtrationes, Proteſtationes, Declarationes, Scriptaque alia utrinque publicata, nec non Auctorum aliorum Relationes Hiſtoricas, ac monumenta quæcunque

Digitized by Google

alia ſedulo evolvit excuſſitque. Motuum autem veram originem, ac rebellium ſophiſmata & arcanas artes detegere nunc feliciſſime Dugdalius potuit, vir civilium rerum minime imperitus, poſtquam eas ab horrendæ ſeditionis architectis tanto olim ſtudio occultatas, tempus ipſum ac negotiorum nexus eventusque luci publicæ expoſuit. Nec vitio vertendum Auctori partium Regiarum, quod paſſim prodit, ſtudium, odiumque in rebelles; cum nemo ſeu fidi Hiſtorici, ſeu boni viri nomen tueri poſſit, qui vel leviſſime excuſare aut diſſimulare in animum inducat parricidarum ſceleſtiſſimorum facinora, quæ & nunc totus orbis damnat, & poſteritas omnis execrabitur.

Exhibet ergo Auctor hoc opere univerſam civilium diſſidiorum Hiſtoriam, quibus ab anno 1637 ad 1660 uſque Anglia flagravit, temporum ſerie exacte ſervata: ſed ita exhibet, ut res armis geſtas, commiſſa prælia, obſeſſas & expugnatas urbes, & ejus generis alia non prætermittat quidem, at præcipue tamen curæ habeat, rationem rerum ac conſilia expendere, & rebellium genuina deſtinata ponere ob oculos. Itaque & ſub auſpicium libri de Presbyterianorum principiis Monarchomachicis, quibus, dum ſtudium oſtentarunt repurgandæ religionis, non diſciplinam modo Eccleſiaſticam, ſed Monarchiam ipſam conati ſunt evertere, erudite diſſerit; & cum ipſam motuum Hiſtoriam abſolviſſet, Diſſertationibus Politicis rebellium actiones accuratius examinat, comprobatque eos revera exitium Religionis Reformatæ, ſtabilimentum vero Syncretiſmi pro fine habuiſſe; doctrinam & diſciplinam legibus Eccleſiæ Anglicanæ firmatam oppugnaſſe; leges Regni fundamentales, libertatem ſubditorum, jura Parlamenti everſum iviſſe; tametſi, ut vulgo fucum facerent, repetitis toties Declarationibus & Remonſtrationibus profeſſos ſemper, nonniſi religionem Proteſtantium, leges Regni, ſubditorum libertatem, ac Parlamenti privilegia tueri ſe velle.

Duo tamen præ aliis Diſcurſus delectationem Lectori curioſo non poterunt non afferre: alter, quo cum civili bello, quod in Anglia Optimates nonnulli Henrico III regnante concitarunt; alter, quo cum turbis, quas in Gallia ſuperiori ſeculo Liga, ut vocari amabat, ſancta dedit, motus illos qui noſtro ævo Angliam concuſſerunt, contulit compoſuitque. Nam ii quidem, qui Henrici III temporibus ante hos quadringentos annos publicam Angliæ quietem turbarunt, iisdem

dem prope, quibus noſtra ætate rebellionis auctores, mediis ad deſtruendam Regis auctoritatem fuerunt uſi: ſparſis in vulgus malignis de Rege rumoribus, tanquam inſidiante libertati publicæ, ut animos plebis a Rege averſos ad ſuos uſus adjungerent; Rege ipſo ad paupertatem, negatis ſubſidiis, redacto, ut prædiis primum, poſt & cimeliis divenditis, *cum Abbatibus*, quæ verba ſunt Matthæi Pariſienſis, *& Prioribus ſatis humiliter hoſpitia quærere & prandia* cogeretur; armis tandem adverſus Regem, & ſi exui ſe jam magna auctoritatis Regiæ parte paſſum, ac omnia fere rebellibus indulgentem pacisque ſtudioſiſſimum, palam ſumptis, prælioque commiſſo, quo Rex ipſe cum filio Eduardo captus eſt; etſi ad extremum æmulatio inter factioſos oborta occaſionem Regi ex malis illis eluctandi pepererit. Ligæ vero Gallicæ dici non poteſt, quanta fuerit cum rebellione Anglicana ſimilitudo, ut plane hæc ad illius exemplum adornata videri poſſit: niſi quod Galli Ligiſtæ Romano-Catholicæ, Angli rebelles Reformatæ Religionis vindicandæ acerrimum ſtudium ambitioni prætexuerunt. Quem paralleliſmum, non eo tantum, quod utraque factio ab urbibus Regnorum principibus, Gallica a Pariſienſi, Anglica a Londinenſi ſuffulta inprimis fuit, ac utraque legitimis Regibus ſuis, Gallica Henrico III & IV, Anglica Carolo I necem attulit, ſed quamplurimis aliis factioſorum technis, molitionibus, conſiliis mirifice congruentibus notabilem, & a paucis forte juſto ſtudio evolutum, operoſe Auctor perſecutus eſt. Ut adeo civilis etiam belli, quod Galliam ſuperiore ſeculo pervagatum eſt, exactam hoc loco Hiſtoriam Lector inventurus ſit, collatam cum Angliæ motibus, quorum concitatores Tragœdiam in Gallia actam, in Anglia quoque mutatis tantum perſonis exhibuere.

Subnectitur Operi Appendicis titulo juſtum volumen, Pacis Uxbrigiæ anno 1644 Regem inter & Parlamentum, ſed irrito labore tentatæ Acta magno collecta ſtudio complexum; ad quæ ſæpius in ipſo Hiſtoriæ contextu, ac Diſſertationibus Politicis Auctor provocaverat, velut magni in conſiliis Rebellium penitius cognoſcendis uſus ac momenti.

Digitized by Google

TRAITE DE LA COMMUNION SOUS les deux eſpeces. Par Meſſire Jacques Benigne Boſſuet, Eveſque de Meaux, Conſeiller du Roy en ſes Conſeils, cy-devant Precepteur de Monſeigneur le Dauphin, premier Aumosnier de Madame la Dauphine.

id eſt

Tractatus de communione ſub duabus ſpeciebus, Dn. Jacobi Benigni Boſſueti, Epiſcopi Meldenſis &c.

Pariſiis 1682. in 12.

DEplorandum eſt rei Chriſtianæ fatum, quod venerabile illud ſacramentum, a Servatore noſtro, ſuprema ante paſſionem nocte inſtitutum, in acerbiſſimi diſſidii & odiorum materiam verſum ſit, cum arctiſſimæ conjunctionis cum ipſo & inter ejusdem myſterii participes, vinculum eſſe debeat. Neque enim de aliis fidei articulis majori vehementia certatum eſt, & inter præcipuas diſcedendi a Romanæ Eccleſiæ placitis cauſas, fuit uſus ſacri calicis populo Chriſtiano interdictus. Inde tot volumina diſceptantium de hac quæſtione extant, ut ea plane exhauſta videri poſſit. Placuit tamen *Dn. Boſſueto*, eandem hoc libello tractare, & *Theologorum Reformatorum* in Gallia ſcripta qvædam nova refutare; maxime vero Autorem libelli, magno cum Proteſtantium applauſu non ita pridem ſub titulo *Praſervativi* editi, cui nomen eſt *Jurieux*, aggredi; etſi D. Lutherum etiam, & Georgium Calixtum impugnat. Materiam ipſam in duas partes diſtribuit. *In prima* probare annititur praxin Eccleſiæ, per qvam appareat, communionem ſub una ſpecie, jam primis Chriſtianiſmi ſeculis, in qvibusdam caſibus receptam, aut indifferenter habitam fuiſſe. Demonſtratum id eſſe putat, quod ægrotis non niſi una, *panis* nempe conſecrati, ſpecies, infantibus vero *vini* data ſit; deinde quod eadem panis ſpecies ex templis in domos deportata, & ad privatum uſum ſervata fuerit: denique quod ante Leonis & Gelaſii Pontificum conſtitutiones, adverſus Manichæos, ut ait, editas, in publica etiam communione uſitatum aut promiſcuum fuerit ſacro calice abſtinere; unde infert Eccleſiæ ſententiam ſemper fuiſſe, præſuppoſita

poſita *reali præſentia & concomitantia*, eandem vim & efficaciam uni ſpeciei, ac duabus ineſſe. *Parte altera* principia hujus praxis afferre & defendere ſatagit. Horum *tria* recenſet. (1.) Non omnes Chriſti actiones in Sacramentis imitandas aut indiſpenſabiles eſſe, ſed eas ſolum, quæ ad ſubſtantiam Sacramentorum pertineant. (2.) In dignoſcendis ſubſtantialibus reſpici debere ad effectum Sacramenti eſſentialem, collationem nempe gratiæ. (3.) Leges divinas tam Veteris, quam Novi teſtamenti, præſertim in practicis, ex uſu Eccleſiæ perpetuo & conſtanti explicari debere. Hoc modo ad quæſtionem de traditione reditur, cujus neceſſitatem & utilitatem rationibus & exemplis firmare allaborat, eamque ab ipſis *Reformatis*, aliquibus in caſibus, v. g. in baptiſmo, admiſſa aſperſione loco immerſionis, & in baptizandis infantibus, agnoſci ſtatuit, urgetque maxime, quod abſtemios ad S. cœnam admittant, & reſponſionem adverſarii ſui *Jurioſi* exagitat, qui in libro *Præſervativi* ſupra dicto, *Articulo 13*, ſtatuit, ab abſtemio Sacramentum non ore, ſed tantum voto & corde percipi, quanquam eandem gratiam accipiat, quam illi, qui integro fruantur. Perſtringit etiam ejusdem Autoris *hiſtoriam de reſtrictione S. Calicis*, aliaque, etſi non nova, quod ipſe fatetur, ita tamen pro eruditione & eloquentia ſua objicit, ut ad ea ſine dubio reſponſuri ſint, qui id ſibi incumbere exiſtimaverint.

CONFERENCE AVEC M. CLAUDE MINISTRE de Charenton ſur la matiere de l' Egliſe par Meſſ. Jaques Benigne Boſſuet Eveſque de Meaux &c.

Sive

Collatio Dn. Jacobi Benigni Boſſueti Epiſcopi Meldenſis &c. cum Dn. Claudio Miniſtro Charentonio ſuper articulo de Eccleſia.

Pariſ. 1682 in 12.

COllationem hanc Calendis Martii A. C. 1678 Lutetiæ habitam, argumenti non minus quam colloquentium dignitas inſignem reddi-

reddidit. Actum enim eſt de Eccleſia, a cujus nutu & Scripturæ autoritatem, & omnes fidei articulos dependere *Jacobus Benignus Boſſuetus*, eo tempore Condomenſis, nunc Meldenſis Epiſcopus, ab una parte aſſeruit; quod Charentoniæ Eccleſiæ miniſter & reformatæ, quæ vulgo ſic dicitur, religionis acerrimus hyperaſpiſtes *Claudius* ab altera negavit. Acta hujus collationis, dum recens adhuc eſſet rerum ibi geſtarum memoria, uterque literis conſignavit; ſed cum *Claudii* relatio typis expreſſa nondum extet, interim ex *Boſſueti* fide ſumma diſputationis illius capita paucis referemus.

Procuravit hoc colloquium, dum injectos conſcientiæ ſuæ ſcrupulos eximi ſibi cuperet, illuſtris *Virgo de Duras*, quam *Boſſuetus*, cum Lutetiam veniſſet, antequam cum *Claudio* congrederetur, de perpetua Eccleſiæ viſibilitate ſemel iterumque privatis diſcurſibus inſtruxit, & his quaſi velitationibus, quæ primam relationis hujus partem conſtituunt, ad futuri certaminis arbitrium præoccupavit.

Ad ipſum cum *Claudio* conflictum, in quo alterum relationis caput occupatur, ubi ventum eſt, *Boſſuetus* ex Actis quibusdam Eccleſiarum Reformatarum ſynodicis, quatuor probationis inſtrumenta iterum produxit, quæ olim in tractatu ſuo, cui titulus, *L'expoſition* artic. 20 & 21 expoſuerat, & pridie collationis Virgini, quam diximus, Principi non alium in finem communicaverat, quam ut illi perſuadere poſſet, ipſos Reformatos in rebus fidei quoad praxin ſubinde ſupremum ultimumque judicium Eccleſiæ detuliſſe; quoties nempe vel in eos, qui poſt conſiſtoriorum, colloquiorum & Synodorum provincialium ſententiam Nationalibus Conciliis refragaturi eſſent, excommunicationis pœnam ſtatuerint; vel de Spiritus S. gratia Patribus Conſcriptis affutura firmiter perſuaſi, ſe omnia illorum decreta rata habituros ſolenniter promiſerint, ut in Synodo Victoriaci congregata factum eſt; vel effrenem Independentium licentiam ſeveris edictis caſtigaverint; vel, quod in Synodo Nationali Anni 1578 contigit, ſuis ad colloquia deputatis plenam tranſigendi poteſtatem permiſerint, adeoque fidem ſuam illorum judicio ſubmittere haud recuſaverint. Ad hæc argumenta partim ex libro de diſciplina Eccleſiaſtica Anno 1667 Charentoni impreſſo, partim ex Actis Authenticis Amſtelodami Anno 1655 a Blondello evulgatis deprompta, cum *Claudius* ipſius *Boſſueti* judicio nec ineleganter, nec confuſe reſpondiſſet

diſſet, & a bono Eccleſiæ ordine uſuque diſciplinæ Eccleſiaſticæ ad abſolutam Conciliorum infallibilitatem perperam concludi demonſtraſſet; Boſſuetus inter alia hæc potiſſimum regeſſit: abſurdum eſſe, cum quis ea conditione Conciliorum decretis ſe ſubjiciat, niſi ea Scripturæ contraria agnoſcat; ſic enim Deo pariter & hominibus illudi; nec cauſam apparere, cur Reformati in Synodis magis quam in aliis judiciis Eccleſiaſticis ſolennem juramenti formulam exegerint, ſi etiam ſynodalia decreta ad examen revocare cuilibet liberum relinquatur; denique ſi abſoluta decidendi poteſtas Conciliis denegetur, nil obſtare, quo minus, quot capita, totidem religiones enaſcantur, nec Independentes condemnari a reliquis Reformatis debuiſſe, ſi ipſi quoque cuilibet privato tantum ſibi præſumendi licentiam indulgeant, ut Sacram Scripturam melius vel intelligere vel explicare poſſit, quam in Conciliis congregati tot illuſtres Eccleſiæ Doctores. Quod cum ab omni probabilitatis ſpecie alienum eſſe Boſſuetus multoties exaggeraſſet, *Claudius* contra ſuam Conciliis autoritatem conſtare non negavit, neque tamen inter ea, a quibus cujuslibet Chriſtiani aures abhorrere debeant, referendum cenſuit, quod integro Doctorum cœtu errante privati homines etiam indocti duce Scriptura verum apprehendant. Idque Ariminenſis Concilii, & maxime Synagogæ Judaicæ exemplo comprobavit, quo ſane tempore quilibet fidelis ſacrorum oraculorum ſenſum longe melius penetraverit, quam univerſa Pontificum & Seniorum in unum congregata colluvies, quæ Meſſiam a Prophetis promiſſum reprobavit & ad mortem condemnavit. Hæc cum ultro citroque variis ut ſolet aſſertionibus, probationibus, confirmationibus, objectionibus, reſponſionibus, exceptionibus, & vindiciis, quas prolixitatis vitandæ cauſſa repetere ſuperſedemus, per quatuor horarum ſpatium fuiſſent agitata, diſceptatum deinde eſt, an Chriſtianus, qui S. Codicem nondum legit, Scripturam S. Verbum Dei eſſe animo ſuo firmiter & ſine metu oppoſiti perſuadere poſſit, niſi in Eccleſiæ, quæ Scripturam ipſi tradidit, autoritate acquieſcat. Atque hic *Boſſuetus* ſtatuit, primum actum fidei quem Spiritus S. in lavacro regenerationis humanis cordibus immittit, eſſe hunc, quod Eccleſiam Catholicam eſſe credant, eandemque Eccleſiam externum illud inſtrumentum eſſe, quo Deus homini Chriſtiano, antequam Scripturam S. legit, hunc actum fidei, quo Scriptu-

ram Dei Verbum eſſe credit, cœlitus inſpiret, ideoque hominem Chriſtianum & Scripturam, & Scripturæ ſenſum ſine examine & ſcrutinio ab Eccleſiæ manibus accipere oportere. At *Claudius* hæc omnia gratis dici excepit, & ex hoc principio Græcos, Æthiopes, Armenos, & quaslibet Chriſtianorum ſectas religionem ſuam etſi erroneam non incommode tueri poſſe demonſtravit, ſi ſe per baptiſmum fide Eccleſiæ donatas Scripturam ejusdemque ſenſum ex Eccleſiæ manibus accepiſſe dicant. Atque hæc controverſia iterum prolixam diſſerendi materiam ſubminiſtravit, utroque ſententiam ſuam, quantis poſſet viribus tuente, donec poſt multas verborum reciprocationes ſurgerent ac abitum pararent. Id vero dum facerent, abiturientes Duraſſia rogavit, ne prius a ſe diſcederent, quam de ſeparatione ab Eccleſia verba inter ſe contuliſſent: quod cum haud gravatim ſtantes peregiſſent, tandem receptui canentes hanc verborum pugnam abruperunt, factoque hic fine quieverunt.

Poſtremo loco, qualis collationis hujus eventus fuerit, Boſſuetus memorat, qui poſtridie Duraſſiam inviſens eandem multis verborum blandimentis in ſuam ſententiam pertraxit, & paulo poſt iterum cum ea converſatus haud difficulter obtinuit, ut, quod diu jam animo agitaverat, abjurata religione, cui hactenus addicta fuerat, ad Romanam Eccleſiam tranſiret.

Cæterum cum hæc collationis Acta, antequam a *Boſſueto* edita fuiſſent, per amicorum manus verſarentur, exemplar aliquod in *Claudii* manus incidit, eundemque permovit, ut ſcripto ſuo, quo, ut jam ſuperius indicavimus, non minus ac Boſſuetus collationis hujus hiſtoriam complexus fuerat, per modum epiſtolæ reſponſum ad Boſſueti inſtructiones ſuperadderet, & familiaribus ſuis communicaret. Quod ubi ad Meldenſis Epiſcopi notitiam pervenit, is non modo collationis geſta a ſe pridem concinnata & hactenus a multis non ſatis fideliter deſcripta, ac juxta vitioſum aliquod exemplar, ut ipſe refert, ſe inſcio Toloſæ typis impreſſa, publici juris facere, verum etiam animadverſiones aliquas, in quibus ea, quæ vel in ipſa collatione, vel in inſtructionibus præmiſſis aſſeruit, ulterius amplificat atque exornat, attexere decrevit. Sunt autem animadverſiones illæ numero tredecim, e quibus octo priores relationi Claudianæ, quam a ſua admodum diverſam eſſe notat, ſunt oppoſitæ, reliquæ

quæ Claudii reſponſum perſtringunt, quod in duas partes diviſum eſſe dicit. Prior enim pars juxta ideam a *Boſſueto* nobis exhibitam, circa quatuor quæſtiones verſatur, ſcilicet qualis ſit Eccleſia, cujus in Symbolo Apoſtolico mentio occurrit? num recte Eccleſia per communionem externam definiatur? an Eccleſia perpetuo ſit viſibilis? & quænam illa ſit Eccleſia, ad quam promiſſiones a Chriſto factæ ſpectant? quas poſtquam expoſuit & undecim ex iisdem conſequentias elicuit *Claudius*, ad alteram partem progreditur, quæ agit de ſtatu Eccleſiæ Iſraeliticæ tempore Regis Achabi, idololatria Baalitica usque adeo contaminatæ, ut Elias ſe ſolum ab iſto crimine immunem crederet. Quid ad ſingula *Boſſuetus* animadverterit, in præſenti recenſere nolumus, cum non dubitemus fore, ut *Claudius* aliquando, niſi major vis impediat, ſcriptum ſuum edat, & a Boſſueti animadverſionibus vindicet, quo facto nova nobis de his dicendi materia naſcetur.

DISSERTATIO HYPATICA

ſeu de Conſulibus Cæſareis, ex occaſione inſcriptionis Forojulienſis Aureliani Auguſti. In qua Cæſarum & Auguſtorum Conſulatus Ordinarii, eorumque Decennalia & id genus feſta regulis nemini obſervatis declarantur: perpetui vero, tam cum Imperii, quam cum Æra Chriſtiana annis, juxta accuratam Chronologiam, nunc primum de integro digeruntur &c. Auctore R. P. Antonio Pagi, Ordinis Minorum Conventualium S. Franciſci Doctore Theologo.

Lugduni 1682. in 4.

DUo illa Cenotaphia Piſana Caji & Lucii Cæſarum anſam dabant *Henrico Noriſio*, doctiſſimo apud Italos Auguſtiniano, diſſertationes prolixiſſimas quatuor, quas menſe Martio hujusdem anni recenſuimus, conſcribendi. Non abſimilem in modum & unica Forojulienſis Epigraphe Aureliani Auguſti, cum autori *Antonio Pagi* abs *Ludovico de Thomaſſin* Supremæ in Gallo-Provincia Curiæ Senatore, & altero Peireskio oblata eſſet, diffuſiſſimam hanc, addo & eruditiſſimam diſſertationem Hypaticam nobis peperit. In ea Columnæ XV pedes

altæ inſculpta Aureliani Auguſti, tribunitia poteſtas quarta tertio ejusdem Conſulatui illigata legitur, licet in alia ejusdem Imperatoris, quæ apud Onuphrium, Gruterum, & Golzium extat, & una cum Forojulienſi ab Autore ſub initium exhibetur, tribunitia ejus poteſtas quinta cum Conſulatu tertio tantum deſignato connectatur. Nata igitur hinc doctiſſimo Pagi fuit occaſio, non tertium ſolummodo Aureliani Auguſti Conſulatum in Inſcriptione Forojulienſi expreſſum, ſed & alios quoscunque a Cæſaribus & Auguſtis geſtos explicandi. Tres autem diſſertationis hujus Hypaticæ cum ſint partes, in priori agit de Cæſarum & Auguſtorum Conſulatibus tum deſignatis, tum ſuffectis, oſtenditque, tertium Aureliani Auguſti Conſulatum in Epigraphe Forojulienſi cum quarta Tribunitia poteſtate conjunctum, vel eſſe tantum deſignatum, vel tertium dici in ordine ad ſuffectum, quem ante adeptum Imperium idem Imperator geſſerat. In altera de eorundem Cæſarum & Auguſtorum Conſulatibus ordinariis, eorumque regulis ſermocinatur, Decennalia etiam, & id genus alia feſta, poſt Henricum Noriſium & Carolum Dufreſnium, ad amuſſim diſcutit; magnamque ex illis lucem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, Scriptoribus Hiſtoriæ Auguſtæ, Chronologiæ, Nummographiæ & Codici Theodoſiano affert. In poſtrema denique de perpetuis Imperatorum Orientalium Conſulatibus tractationem inſtituit, Faſtosque Byzantinos conſulares de integro ordinat. Tametſi enim Onuphrius Panvinius Faſtos Romanos quam diligentiſſime digeſſerit, in ordinandis tamen Orientalibus, qui in Juſtino Juniore incipiunt, & in Conſtantino Porphyrogeneta deficiunt, erraſſe ſæpiſſime fuit deprehenſus. Supplentur igitur hic, quæ deſiderantur in Onuphrio. Multa certe in lucem de Cæſareis Conſulatibus proferuntur, ignorata atqve inexplicata hactenus, ſed incredibile quantum ad rem Chronologicam facientia. Tria autem potiſſimum, quæ parum alias fuere cognita, in ea exhibentur; accurata videlicet Conſulatuum deſignatorum & ſuffectorum a Cæſaribus & Auguſtis geſtorum tractatio, qua varia Hiſtoriæ Auguſtæ Scriptorum loca illuſtrantur; deinde ordinariorum Conſulatuum ab iisdem aſſumtorum Rationarium, ſeu nova Faſtorum Conſularium Romanorum ab Auguſto Imperatore ad Juſtinum Juniorem, in qvo deſiere, illuſtratio, & Conſulatuum Cæſareorum cum Decennalibus & id genus Feſtis, Triumphis, Ludis ſecularibus & inſignioribus Imperato-

rato-

ratorum factis connexio; & denique perpetuorum Conſulatuum, quæ impoſſibilis alias viſa eſt, certa ordinatio, qua ipſa difficultates, quæ in Faſtis Byzantinis digerendis alias ſe obtulerunt, tolluntur, eorumque uſus jam a multis ſeculis, ſummo Chronologiæ detrimento, intermiſſus revocatur. Diſſertationi præmittuntur Prolegomena, quibus & Autoris inſtitutum exponitur, & multa in Diſſertatione hinc inde aſſerta uberius dilucidantur; præmiſſus etiam eſt index capitum, qui in hoc volumine continentur, & ſyllabus autorum, qui in eo citantur, notantur, emendantur, illuſtrantur; nec deeſt Index præcipuarum rerum in hoc opere contentarum, ſed libro finito ſubjectus.

BIBLIOTHECA ROMANA, SEU ROMAnorum Scriptorum Centuriæ autore Proſpero Mandoſio, Nobili Romano, Ordinis S. Stephani Equite.

Romæ 1682. in 4.

Quemadmodum nullo non inventi ſunt tempore, qui Heroum, cujuscunque gentis, res præclare geſtas monumentis literarum conſignarent, ipſisque adeo æternitatis tabulis inſcriberent: ita nec defuere & olim & hactenus, qui illuſtres Urbis terrarum quondam Dominæ cives ab oblivione ac ſilentio vindicarent. Notus præter cæteros a Cl. Viro *Martino Hankio* duobus libris percenſitos, eſt *Plutarchus Chæronenſis*, Polyhiſtor Trajano Imperatori ſumme æſtimatus, qui commentarium ſcripſit de *Romanorum fortuna*, inque eo res varias illorum, quibus quidem indulgentiorem fortuna ſe præbuit, commemoravit. Extat etiam liber *Sexti Aurelii Victoris de Urbis Romæ Viris illuſtribus*; quanquam autorem hujus multi aut Cornelium Nepotem, aut Plinium Secundum, aut Suetonium Tranquillum, ſed nullo alicujus momenti argumento, conſtituunt. Quo loco nec tacendus *Georgius Caſſander*. Is enim librum hunc, quem Plinio Secundo adſcribit, ſupplevit, prius agens de tribus illuſtribus Viris, qui ante Procam fuere in Latio, Evandro videlicet, Latino, & Aſcanio, & poſterius de novem Viris illuſtribus, qui cum Pompejo vixere. Ex recentioribus Romanorum illuſtrium Scriptoribus nominari vel maxime meretur *Janus Nicius Erythræus*, ſeu, *Julius Victor Roſſius*, qvippe qui in Pinacotheca ſua uti Ita-

los ſui temporis clariſſimos longe plurimos, ita Romanos quoque non paucos eleganti ſtylo percenſuit. Sed ecce recentiſſimum Romanorum illuſtrium ſcriptorem, *Proſperum Mandoſium,* Nobilem Romanum, & Ordinis S. Stephani Equitem! Nam & hic in opere ſupra indicato non alios viros exhibet, niſi Romanos, eosque non Marte, ſed arte, non bipenni, ſed penna, non pilo, ſed ſtilo claros, quique *diu noctuque*, ut ipſe loquitur, *in propriis lucubrationibus exarandis inſudarunt.* Exhibet autem horum *Centurias quinque*, his quinque alias, ſi fortuna cœptis faveat, ſuccenturiaturus, inordinatum quendam, quod nec ipſemet diffitetur, obſervans ordinem, nulla quippe dignitatum, nulla temporis, nulla ſerici abecedariæ ratione habita, ſed omnimoda libertate ſua utens, & ſcriptores promiſcue recenſens v. g. jam Pontificem quendam, mox priſcum aliquem Poetam aut Hiſtoricum, & mox nonneminem vel ex recentiſſimis. De cætero non *vitas* tantum Romanorum horum, ſed & *ſcripta*, quantulacunque etiam, refert, unde & Bibliothecæ Romanæ titulum liber meruit; inſerit etiam hinc inde *Inſcriptiones illuſtrium Virorum ſepulcrales*, quæ & gemmarum inſtar ob argutius dicendi genus in toto hoc opere exſplendeſcunt.

DES BALLETS ANCIENNES ET MODERNES ſelon les regles du theatre.

id eſt,

De ſaltationibus veterum & hodiernis juxta leges theatri.

a Paris 1682, in 12.

Non minus pervagatus ſaltandi mos fuit olim, quam hodie paſſim obtinet; nec minori apparatu in magnatum aulis antiquisſimis temporibus, ac hodiernis ſaltationes inſtitutæ fuerunt: in theatris non ſaltem, ludis, chorisque ac interſceniis apud gentiles, verum in ſacris etiam apud Judæos recepto, & ab his ad Chriſtianos derivato earum uſu. Quo factum, ut præſules ſacrorum, quos a *præſiliendo* appellatos Scaliger affirmat, dicerentur, qui præ cæteris Dei laudes canerent, & hymnos ſaltationibus ac tripudiis auſpicarentur. Non alienum igitur a muneris ſui ratione ſe acturum cenſuit

Digitized by Google

ſuit Menetrerius S. I. ſi, poſtquam de *Dramatibus muſicis* commentatus eſſet, quod in Actis anni ſuperioris menſe Julio pag. 226 memoravimus, de *Saltationibus* etiam tractationem ſuſciperet, & veterum Judæorum, Græcorum, Romanorum, aliarumque gentium moribus receptum, ad noſtra tempora deductum ſaltandi morem oſtenderet, quibusque initiis ad quantum gradum quantamque abſolutæ artis laudem iſte pervenerit, exhiberet. Quod commodisſime per exempla ſe præſtiturum exiſtimavit: ideoque egregiorum ac admirandorum prorſus in Gallia editorum ludorum orcheſticorum recenſionem per univerſum librum inſtituit: ac in præfatione ſtatim eximiorum duorum meminit; quorum alter Pariſiis *felicitatem armorum Gallicorum* repræſentans a Rege exhibitus; alter Lugduni anno 1658, *aram Lugdunenſem* Ludovico Auguſto conſecratam & in æde Gloriæ collocatam referens editus fuerit. Cujus poſterioris auctor cum idem qui libri hujus extiterit Menetrerius, ejus occaſione arti huic exactiorem ſe operam dediſſe, & quidquid Plato, Ariſtoteles, Plutarchus, Lucianus, Libanius, Athenæus, Julius Pollux, veteres Scholiaſtæ græci, aliique recentiores in ſcriptis ſuis de orcheſtica & ſaltationibus reliquerunt, inveſtigaſſe ac collegiſſe indicat; unde libellus hic ſibi natus ſit. in quo veram indolem & naturam ſaltationum *(des ballets)* juxta regulas Ariſtotelis, ad mentem Luciani, & exempla antiquioris ævi, expoſuit. Ludicram earum artem non eſſe primum probat, quod inventionis filia, & muſicæ, pictoriæ, & poeticæ æqualis ſit: neque poeſeos dramaticæ ſolum partem, ſed peculiare conſtituat genus, quod mixtum ex ſerio & jocoſo, naturali & artificiali, ſabula & hiſtoria, ideoque peculiaris artis nomine merito veniat: quæ hactenus regulis circumſcripta certis non fuerit, quod iſtæ ex profeſſo a nemine fuiſſent traditæ: quas ipſe ex plurimis ſcriptoribus colligere, & in juſtæ artis modum orcheſticen concinnare ſtuduerit. Originem ſaltationum divinam eſſe, easque in ſacris tam apud gentiles, quam Judæos & Chriſtianos olim uſitatas, tripudio Mariæ & chori feminarum Judaicarum, poſtquam eæ transiviſſent mare rubrum, Exod. XV; populi Iſraelitici circa vitulum ab Aarone conflatum choreas ducentium, Exod. XXXII; mulierum Iſraeliticarum in occurſu Davidis, cum is Goliathum ſtravisſet, 1. Reg. XIIX; filiarum Silonitarum a Benjamitis raptarum 2. Reg. VI

VI; Davidis item in Pſalmis ad choreas inſtituendas creberrimis exhortationibus, *chori* item in omnibus templis hodienum uſitati appellatione oſtendit. Apud gentiles autem ſaltationes in rerum ſacrarum numero recenſitas fuiſſe, ipſa *ſaliendi*, a *ſaliis* in honorem Martis ſaltantibus deducta appellatione, pluribus item poetarum locis, in quibus Dii ſaltantes introducuntur, & furore ſacro probat. Qui cum vel *propheticus* ab Apolline, vel *poeticus* a Muſis, vel *bellicoſus* a Marte, vel *amatorius* a Venere, vel *ebrioſus* a Baccho inſpiratus fuerit, omnes tamen ſaltando ſe exeruiſſe affirmat, quod tremor ille & concuſſio ad ſaltandum eos raperet. Nec vanam eſſe ſanctorum Patrum conjecturam ſtatuit, exiſtimantium angelos & beatos cœlites ſaltantes laudare Deum; quorum ſententiam celebres quidam pictores penicillo expreſſerint.

Comicas autem ſaltationes (*Ballets* vulgo dictas) abſolutæ magisque perfectæ artis eſſe docet: quas apud Ægyptios frequentatas, motus cœleſtes & harmoniam univerſi referre, Sophoclis, Euripidis & Ariſtophanis ſcholiaſtæ tradiderint: ſtropharum etiam & antiſtropharum epodarumque originem ad iſtos motus referendam, Marius Victorinus ſcripſerit. Nomen ἀπὸ τοῦ βάλλειν deductum ait, quod a Græcis Galli, Itali, Hiſpanique acceperint: media etiam ætate apud Latinos uſitatum fuerit: quos *ballationes* pro ſaltationibus, & *ballare* pro ſaltare dixiſſe, Concilii Bragenſis & Romani anno 826 habiti verbis probat. Definit ex ſenſu Græcorum apud Athenæum hanc ſaltationem, quod ſit *imitatio earum rerum quæ audiuntur & canuntur;* addit Lucianus: *geſtibus, motibus & intervallis eam abſolvi*: ita ut quemadmodum cantus flexione vocis, ſic ſaltationes motu & flexione corporis conſtent. Omnium vero accuratiſſimam eſſe definitionem Ariſtotelis obſervat, qui *mores & affectus & actiones in his choreis exprimi* ait, *eo quem geſtibus effingunt rhythmo.* Unde Teſaurus *metaphoram realem & agentem* eas vocat, *geſtu & motu affectus interiores & actiones externas hominum exprimentem.* Nonnullos occaſionem his ſaltationibus ab Hierone Syracuſanorum tyranno ſuppeditatam ſtatuere docet, quod is loquendi uſu interdixerit Siculis, ac propterea motibus geſtibusque loqui & exprimere ſenſus eos coegerit. Hinc nomen *pantomimorum* eos adeptos, quod imitando quævis exprimerent: qualis Proteus fuerit, unde nata fabulæ

bulæ occaſio, in omnes habitus ſe commutaſſe eum narrantis.

Poſt hæc *materiam* ſaltationum latiſſime patentem, quod argumentum undecunque, cumprimis autem ex hiſtoria ſive vera ſive fabuloſa depromere liceat; *formam* quam inventio, imagines, motus, harmonia & ornamenta, ſingulorumque commoda diſtributio, aptaque concinnitas ipſis conciliant; *genera* varia, tragicum, comicum, thymelicum, aliaque huc pertinentia excutit; de Luſitanorum etiam ambulatoriis tripudiis (*des ballets ambulatoires*) in plateis urbis inſtitutis, machinis in quibus tripudia peraguntur, ſe provolventibus, de Hieronicis item ludis, e Græciæ Olympicis ad Romanos translatis, quorum artifex Pylades quidam celebratur, diſſerit: Petro Mambrunio autem, qui Diſſertationi ſuæ de epico carmine *tripudium* ejusmodi verſibus latinis expreſſum ſubjecit, cui argumentum fecit, diſſidia populorum religione potius ac pietate, quam armis componi, eidemque præfatiunculam præmiſit, in qua aſſeruit, tripudii pompam latino verſu ſatis commode poſſe exprimi, litem movet, nec inſtituto huic parem eum fuiſſe oſtendit. tum de *ſchematibus* tripudiorum tractat, quæ infinita eſſe ex Luciano, Phrynicho, & Sidonio Apollinari tradit: de *motibus* porro, *harmonia*, *ſcenis*, *choro*, *veſtibus*, *machinis*, apparatuque reliquo tripudiorum erudite tam ex veterum mente quam hodierno more diſſerit, & ubi a decoro longius receſſerint quævis tripudia paſſim inſtituta, admonet: quæ hic recenſere omnia nimis longum foret. Neque enim exempla, quæ plurima in Gallia, Italia, Sabaudia, Hiſpania, Luſitania & Anglia inſtitutorum ludorum orcheſticorum, magnis ſumtibus ſplendidiſſime editorum affert, heic referre inſtituti operis modus permittit.

SCHOLASTICÆ THEOLOGIÆ, AUTORE Stephano Spinula, Epiſcopo Savonenſi, Pars Prima. Papiæ 1681, in fol.

AUctor hic, præter ſplendorem familiæ in Italia haud exiguum, & honores quibus ab Alexandro VII publice affectus fuit, comes nimirum nepoti Flavio Chiſio, Cardinali & ad Regem Galliæ Legato,

gato, e Theologis datus, & redux Epiſcopus Savonæ creatus, claritudinem etiam nominis ſui ipſe comparavit ſibi ſcriptis Philoſophicis, quæ jam iterato edita conſpiciuntur. Hæc vero inſequitur jam Theologiæ Scholaſticæ *Pars prima*, diſputationes in primam partem Thomæ complexa, in quibus, poſt Prolegomena, de Deo uno, de viſione, ſcientia, voluntate, prædeſtinatione, Trinitate, atque Angelis, ſubtiliter atque perſpicue diſquiritur; media etiam & nova quædam via, quæ hoc nomine in toto libro maxime notanda & conſideranda eſt, in Tract. 4 diſputat. 3 tentatur inter prædeterminationis & ſcientiæ mediæ aſſertores, in ardua illa & periculoſa quæſtione de conjunctione divinæ voluntatis cum libertate creata: ita nimirum explicato concurſu cauſæ primæ cum ſecundis, ut nec phyſica præmotione, nec ſcientia media opus eſſe videatur. qua de re viderint domeſtici ejus, hoc eſt, Pontificii ipſi heic in diverſum abeuntes.

OTHOSOPHIA, SEU PHILOSOPHIA Impulſus univerſalis Johannis Marci Marci a Kronland, Philoſ. & Med. Doctoris & Prof. Pragenſis &c. Opus poſthumum.

Vetero-Pragæ 1682. in 4.

QUo præclaro animo doctiſſimus Dn. Jacobus Joannes Wenceslaus Dobrzensky de Nigro Ponte, Philoſ. & Med. Doctor, & Præceptori ſuo fatis functo referendi gratiam, & de re literaria bene merendi, ante *Liturgiam mentis*, nunc *Othoſophiam* ingenioſi præ cæteris Philoſophi & Medici publicavit. In quo libro *impulſûs natura, progreſſus ac vires* explicantur & demonſtrantur, argumentum Phyſicis Mathematicisque acceptiſſimum. Partibus hoc agitur tribus.

In prima naturam impulſus exponendo, illum deſcribit virtutem locomotivam, a qua proxime oritur motus, cap. 1, ſive vim motricem de novo acquiſitam vel de potentia in actum traductam, cap. 6. Principium ejus duplex facit, unum internum ſeu liberum, alterum externum ſeu neceſſarium. Principium liberum ſunt animalia, quæ proxime aliquam partem corporis, mediate alia corpora movent. Sicut autem virtus impulſiva in animalibus ex ſe indifferens eſt ad omnem differentiam loci, & ipſe motus unus eſt ſpecie juxta loci differentiam extrin-

Digitized by Google

trinſece & accidentaliter diverſus, ita quoque impulſus nonniſi una ſpecie continetur, plures differentias accidentales habens a variis directionibus ab impellente acceptis: a forma quidem elementi, quatenus dirigitur ſurſum aut deorſum, dicitur levitas aut gravitas: ab aliis motoribus plures differentias admittens: nam & ſurſum & deorſum & ad latus atque etiam circulariter dirigi poteſt. Et licet directio ab impellente v. g. lapidi impreſſa abſumat nativam inclinationem ſeu gravitatem, non tamen interminabilis fit adſcenſus, ſed terminatur impulſus tum per oppoſitam eidem reluctantem gravitatem, tum per reſiſtentiam medii, in quo motus contingit. Principium motus neceſſarium indagaturus oſtendit (1) ejus impulſum neque ad gravitatem neque ad levitatem referri poſſe, cum indifferenter a quolibet corpore produci videatur. quam ſententiam probans declarat *quomodo globus in bellico cylindro impetum ab igne capiat, a quo motore ortum habeat impulſus ſagittæ a nervo excuſſæ.* (2) nullum motum fieri abſque impulſu; inde cauſam reddit, *quod curru vecti urinam in eo motu aut nullo modo aut difficulter reddunt*, & quod *qui navi magis concita feruntur, ubi hæc ripam attigit aut in vado ſubito hæſit, ſibi a lapſu vix cavent.* (3) impulſum non eſſe ſubſtantiam, non ſpiritum illi ſimilem quo animantia cientur ad motum. (4) differentiam motus in animalibus ejuſque determinationem non pendere a ſola voluntate ſeu appetitu, ſed animam, quæ in ſe ipſa habet motus alicujus poteſtatem, ejus ſpeciem vel ideam novam imprimere & imaginativæ & parti mobili: itaque ab anima efficienter, ab idea veluti cauſa exemplari talem motum procedere. (5) motus impedimentum non ab anima, ſed ab organis varie affectis provenire, vel ex defectu ſpeciei, ſicuti in apoplecticis, lethargicis, ſopore ſomnove affectis; vel ex defectu ſpiritus influentis, ut in paralyſi; vel ex defectu vectis ſeu muſculi, ut in membris reſolutis nimia humiditate & infantulis; vel ob mobilem partem nimis vaſtæ molis aut onere ab extra gravatam. Addit ab intenſione ſpeciei, ſi illi robur accedat a ſpecie mundi analoga, opera illa miranda in lunaticis, rabidis, furioſis, maniacis &c. provenire. *Hanc ſpeciem Crœſi filio linguam reſeraſſe, dum nimio terrore percitus, ex nece patri imminente, omnes vires huc collegit: hanc podagricos ſæpe in pedes conjicere, dum ſpecie doloris & quæ huic cohærent omiſſa ob gravius malum, quod effugere properant, ſola ſpe-*

cies motus concitatrix adeſt, totaque vi imprimitur imaginationi atque inde ſpiritui. Quibus præmiſſis concludit, impulſum eſſe qualitatem a forma vel principio interno mobilis productam: formam vero, ex ſe indifferentem ad omnem motum, per levitatem & gravitatem veluti ideas determinari: proinde *falſo a Peripateticis gravitatem pro cauſa efficiente motus reputari*, cum ipſa tantum ſit exemplaris. porro ideam determinatricem motus elementi eſſe ejuſdem ſpeciei cum idea motus voluntarii, quæ dirigit ad eundem motum, ut quo brachium deprimitur & quo lapis deſcendit: membro enim mobili ſpeciem hanc motus anima imprimit. *rebus ergo inanimatis etiam ineſſe quandam notitiam naturalem* ab ejusmodi ideis, a quibus determinatæ agunt, abſque tamen cognitione vitali: eas vero ideas in motu voluntario a cognitione ortum habere; in iis, quæ naturaliter moventur per gravitatem & levitatem, h. e. per ideas ſurſum & deorſum dirigentes a forma elementi emanare neceſſitate naturali tanquam inſeparabiles ejuſdem proprietates, quibus ad impulſum certum determinantur: in iis, quæ ab extrinſeco impellente moventur, ideam oriri ex corporum mutuo contactu vel unione: tum enim extrema formæ fieri unum, atque ſic cum idea inſit communi extremo, ab hac utramque formam determinari ad ſimilem impulſum producendum; v.gr. cum lapis alium percutit, ideam hic ab illo recipit ob unitatem formæ, quæ ex unione ſubjecti facta per illum contactum reſultat. Hinc intelligi, *moveri corpora contra nativam gravitatem aut levitatem ad vacuum prohibendum ab impulſu, facta determinatione communis ſuperficiei*, ut uno corpore moto alterum quoque moveatur. Hæc potiſſima ſunt Partis primæ.

In ſecunda parte de gravitate ad mundi centrum relata tractat. Hic initio diſputat, inæqualia pondera motu inæquali deorſum ferri, motum gravium in deſcenſu augeri, contra Ariagam; qua occaſione geometrice demonſtrare conatur, magnitudinem non poſſe conſtitui ex individuis punctis. Deinde rationem gravitatis in mobili ad medium relatæ inquirit, inprimis ut ipſa in humido vel fluido, cui vel aliud fluidum vel corpus concretum incumbit, ſe habeat: pluribus enim theorematis hypotheſes ab Archimede poſitas illuſtrat. Hinc oſtendit, *aerem & ignem eſſe ſua natura gravia & fluida corpora*, demonſtratque ex eo, quod humida ſphærice terminentur, vim habere illud principium aquilegorum: *aſcenſum & deſcenſum aqua facere inter ſe paria.*

Digitized by Google

paria. Ad quod ab objectionibus vindicandum *de fluviorum exortu* diſſerit, rejectis Scaligeri & Caſpari Bartholini opinionibus, ſententiam Ariſtotelis explicando, elegantibusque argumentis confirmando. In qua diſſertatione veriſimilitudines quas inſpergit, *cataractas cœli ad diluvium Noachicum concurrentes fuiſſe vaporoſum aerem orbi terrarum circumfuſum omnem in aquas a Deo reſolutum & depreſſum; ignes ſubterraneos tam copioſos ſæculis futuris tellure rupta urbes populoſas abſorpturos; die illo ſupremo mundi exeſis & perruptis omnibus clauſtris ab igne erumpente univerſa in vitrum colliquatum iri*, aliis judicandas relinquimus. Hoc ſine dubio ſe magis approbat, quod *gurgites & voragines maris, in quibus reciprocatio aquarum æſtui maris conformis, qualis vorago eſt ad Norwegiam celebris, effectum æſtus marini* aſſerit; at in illis, in quibus reciprocatio aliter contingit, ut in freti Siculi Charybdi ter, in Euripo Chalcidis ſepties diei ac noctis ſpatio, cauſam in plurium gurgitum confluxum refert. Inde commode tranſit ad *æſtum maris* ſeu acceſſum & receſſum ſingulis diebus bis evenientem, dum pleriſque locis ſex horis mare affluit ac totidem refluit. Cauſam ejus facit Lunam; modum agendi hunc exiſtimat: Luna ideam motus ſui aquis Oceani ſibi ſubjectis imprimendo eas attollit: hæ vero ductricem ſuam eo modo quo poſſunt ſequuntur. atque hic æſtus univerſalis primarius eſt, cujus uti principium definiunt radii lunares ſuperficiem maris tangentes, ita ſummum incrementum radius ejuſdem lunæ perpendicularis adducit: eſt enim radius omnium fortiſſimus perpendicularis, maxime debilis ejuſdem tangens. In locis igitur, quibus Luna oritur vel occidit minimum, quibus verticalis ſummum efficit incrementum. Nec obſtat in ortu & occaſu paria fieri; quoniam occidua terminat tumorem, qui ſenſim illius digreſſu ſidit, ortiva eundem inchoat. Ex quibus fluxus Oceani, qui in Occidentem aſſidue fit, derivari poterit; nam cum aquæ aſſurgentes Lunam comitentur, neceſſe in eandem plagam fluere, quæ a parte Orientali videntur ſubſidere. Ab illo univerſali primario æſtu, loco eidem oppoſito, ad quem radii lunares nullo modo perveniunt, æſtus ſecundarius proxime efficitur. Nam partes aquæ ſub illa mole ſunt magis preſſæ; recipiunt ergo ab his partes contiguæ minus preſſæ fluxum, qui per infinitos circulos ejuſdem ſphæræ continuatus, ſi nihil occurrat a quo reflecti poſſit, demum in parte ſibi oppoſita occurrens in eandem altitudinem

partes ibidem minus preſſas attollit. Enimvero quia ſuperficies maris non eſt continua, ſed immenſa terrarum ſpatia aquas disjungunt, fluxus quoque a preſſione inductus variat, dum alibi quidem a promontoriis interciſus & litorum continua productione eliſus aut varie reflexus & nonniſi mutilatus ſuo pari occurrit. Unde neque eodem ſemper modo, neque in omnibus locis ſimiliter fieri æſtum contingit. Ex quibus rationem differentiæ & varietatis æſtuum particularium aſſignari debere exemplis nonnullis oſtenditur.

Conſiderata ita gravitate & impulſu tam in uno quam in diverſis mediis in ordine ad mundi centrum, quorum motus eſt linea recta, Parte 3 vim gravitatis & impulſus expendit, quam habent ad hypomochlium ſeu centrum revolutionis, cujus reſpectu circulariter moventur. Et cum in Mechanica *ad circulum libra*, *ad hanc vectis*, *ad vectem reliqua omnia reducantur*, ante omnia de circuli proprietate ad motum comparata agens, demonſtrat circulo ineſſe contrarietatem motus & quietis; circulos majores eſſe magis mobiles; (quæ utraque aſſertio eſt Ariſtotelis) motus cœleſtes nihil commune habere cum motu penduli, contra Galilæum &c. poſt hæc *de cauſa librationis inæqualis ob rationem ſitus* ſollicitus eſt, quamobrem ejusdem ponderis, ſola remotione ab hypomochlio, vires augeantur in infinitum? an brachia libræ æqualiter onerata quieſcant extra ſitum horizonti parallelum? aliaque plura de Libræ motu explicat. Tertio motum ponderis trochleæ appenſi declarat.

His ſubjungitur (1) velitatio epiſtolaris inter Auctorem & Caramuelem, *an libra ſeu vectis ratio in centro univerſi locum habeat?* ubi inter cætera diſceptant, *an centro mundi ſemper idem telluris punctum reſpondeat; an ipſa vacillet & trepidet ad cujuscunque rei inſultum? an terra moveri in gyrum poſſit?* (2) demonſtratio nova Georgii Behmi Matheſeos Profeſſoris Olomucenſis contra Staticos, præſertim Paulum Guldinum, oſtendens in centro univerſi non haberi rationem vectis. (3) de iſta demonſtratione inter Marcum Marci & Godefridum Aloyſium Kinnerum Theol. & J. U. Doctorem, Capellæ Regiæ Pragenſis Decanum &c. amica concertatio. (4) Problema Mathematicum Theodori Moreti: *An Archimedes recte demonſtrarit, poſſe terram a medio Univerſi amoveri ſic, ut non propellantur etiam cætera elementa & cæli?* Quod Marci noſter reſolvens concludit: nos necdum videri ſolu-

ſolutos ea lege quam tulit quondam Hiero Rex Syracuſanus: *Pro vero habendum, quicquid dixerit Archimedes.*

Tandem pagellas vacuas manſuras occupant *Monita quædam Medica* ad valetudinem conſervandam ex familiaribus colloquiis Marci Marci collecta ab humaniſſimo doctiſſimoque Balbino, qui ad ea vivens ſuam literarum ſtudiis aptam proficuamque ſenectutem non accuſavit.

LA VIE REGLEE DANS LE MONDE, OU la maniere de bien paſſer la journee, & de vivre dans l'ordre, par Monſieur de la Volpiliere Docteur en Theologie.

id eſt,

Vita ordinata, ſive modus bene tranſigendi ſingulos dies, & vivendi ſecundum ordinem. Autore Volpilerio, Doct. Theolog.

Lutetiæ 1683. in 12.

MAteria hujus tractatus ſeipſam ſatis commendat, nec auctori eruditio aut facundia defuit ad eam terſe & eleganter explicandam. Diſtribuit autem opuſculum in partes ſive capita *ſex. Parte I* commentatus eſt de tempore vitæ, præterito, præſenti, futuro, variis & ſalubribus monitis ſingula proſequutus. inſiſtit autem hypotheſi Tridentini decreti, *de incertitudine ſalutis. Parte II* monſtrat, quam neceſſarium & utile ſit, de ratione vitæ deliberare; ſcopumque ſive finem tenere, qui non alius ſit, quam Deus; Eo enim referenda & ordinanda eſſe omnia, niſi perniciose aberrare velimus. Eligendum vero cuique pro conditione ſua vitæ genus, ſcopo illi convenientiſſimum, & in propoſito conſtanter permanendum. *Parte III* neceſſitatem ordinis in vita ſervandi ejusdemque facilitatem oſtendit, ſine quo monſtroſe & confuſe fierent omnia. Pendere autem ex ordinatione ſingulorum dierum, totius vitæ ordinem: cum vita nihil aliud ſit, quam dies ſæpe iteratus. Deinde cum agenda omnia tribus conſtent occupationibus, cultu divino, negotiis, recreationi-

Digitized by Google

ationibus: quomodo eæ per ſingulos dies diſtribuendæ ſint, ſummatim docet, & in conſilium adhiberi ſuadet *directores*, quos vocant, *conſcientiæ*. Quotidie ex matutino & veſpertino tempore aliquam partem precibus & meditationibus piis aſſignat; actiones cæteras, non conſuetudine, nec impetu, aut ex vanitate, & pravis affectibus, imo nullo reſpectu mere humano, ſuſcipiendas eſſe dicit, ſed motu ſupernaturali, ex principiis religionis, & ex ſpiritu gratiæ & charitatis: ut ita ad Deum ejusque gloriam & amorem omnia referantur. ſic fore ut, quod D. Paulus exigit, *omnia fiant in nomine Jeſu*. Interſerit his, ex religionis, quam profitetur, placitis, aliquammulta de ſacrificio, quod vocant, Miſſæ, de precationibus pro mortuis, de meritis operum, de cultu ſanctorum, & inprimis Virginis Deiparæ; Hanc enim, ait, mediatricem eſſe in omnibus, quæ ob peccata cum Deo habemus, diſſidiis, illam miſericordiæ ſinum pandere, & peccatoribus refugium præbere, nec ullum hominibus beneficium a Deo conferri, quam per miniſterium divinæ hujus Reginæ, omnis gratiæ diſpenſatricis. addit invectivas in diſſentientes, etiam ex ſuo cœtu, qui excedi putent devotione erga Virginem, cum tamen, ut ipſe opinatur, omnia quæ illi exhibentur, ad filium pertineant, neque hic melius coli poſſit, quam veneratione matris. Minus paradoxa & a piis omnibus probanda adjicit; de præſtanda fidelitate & fervore in exercitiis pietatis, & quomodo in ſpiritu & veritate Deo ſerviendum ſit. *Parte IV* de negotiis ſive laboribus agit, quos unusquisque pro ſorte ſua, ſive manu, ſive cura publica, aut privata, ſuſcipere debeat, acriter taxans otium & inertiam juvenum, feminarum, & hominum opulentorum & illuſtrium. *Parte V* refectiones, & recreationes, non neceſſarias ſaltem ſed & proficuas eſſe, ad laborem conſtantius & durabilius ferendum, ſtatuit: dictum Chriſti ad Apoſtolos Marc. 6, 31 allegans: *Requieſcite puſillum*. Sed rejicit delectationes vitioſas, inprimis aleam, cujus damna graphice deſcribit, ſobrietatem & moderationem ubique commendans. *Parte VI* de intentionibus actionum breviter commentatur, bonis, malis, indifferentibus: & quamvis rigorem Thomæ & quorundam Scholaſticorum ſequi non videatur, qui indifferentes intentiones in claſſem malarum conjiciunt; oſtendit tamen meritorias (ita enim ex inſtituto ſuo loquitur) actiones nullas fore, id eſt Deo non placituras, niſi fiant

ex

Digitized by Google

ex gratia ſanctificante: eorum enim, qui in mortali peccato hæreant, opera mortua eſſe. Referenda itaque omnia, ut ſupra dictum eſt, ad bonum finem, ad fidem, charitatem, religionem, aliasque virtutes Chriſtianas. Affert effatum Servatoris, rationem ob *omne otioſum* verbum exigentis, & dictum Auguſtini: *Omne factum, ſi recte factum non eſt, peccatum eſt, nec recte factum ullum eſſe poteſt, quod non a recta ratione proficiſcitur.* Et pro ſymbolo commendat, ſive quotidiana precatione: *Propter te Domine*; ut omnia pro Deo, & ad gloriam divini nominis fiant. Hoc vovendum eſſe Deo ſub initium cujuslibet anni, ſeptimanæ, diei, imo ſi fieri poſſit, uniuscujusque horæ: Sic divina præmia ſperari poſſe, imo Deum ipſum præmium noſtrum futurum eſſe.

EXCERPTA EX LITERIS ILLUSTR. ET CLAriſſimorum Virorum, ad Nobiliſſimum Dominum JOHANNEM HEVELIUM perſcriptis, Judicia de rebus Aſtronomicis, ejusdemque ſcripti[illegible]hibentia, ſtudio & opera Joh. Erici [illegible]lhoffii.

Gedani 1683, in 4.

QUanquam ea dudum ſummi Viri JOANNIS HEVELII in rem literariam ſunt merita, ut nec ipſi nec Operibus ejus a cujusquam teſtimonio exiſtimationis aliquid accedere poſſit amplius: optime tamen de literis meruiſſe merito cenſendus eſt clariſſimus Editor, vulgatis Virorum tota Europa celebrium de HEVELIO ſcriptisque ejusdem judiciis. Præterquam enim quod communi celeberrimorum hujus ævi Virorum ſuffragio, de fide, ſolertia & ſagacitate tanti Aſtronomi, ejusque adeo ſeu obſervationum ſeu hypotheſeon pretio & veritate certum reddant unumquemque: quid hactenus inter principes in literis, præcipue Aſtronomicis, Viros HEVELIUMque commercii interceſſerit, & velut hiſtoriam aliquam cœleſtem, ob oculos ponunt. Habet autem curioſus Lector in hoc libro cum ſereniſſimorum quorundam Principum, & Oxonienſis atque Cantabrigienſis Academiarum, tum ſummorum celeberrimorumque Virorum Bullialdi, Caſſini, Colberti, Felli (Epiſcopi hodie

Digitized by Google

Oxonienſis eminentiſſimi) Gaſſendi, Heinſii, Hugenii, Kircheri, Merſenni, Oldenburgii, Riccioli, Robervallii, Uſſerii, Walliſii, Wardi, aliorumque, quos recenſere longum foret, literas, non affectus ſolum in HEVELIUM & Heveliana propenſiſſimi, ſed & eruditionis ſubinde mathematicæ pleniſſimas: ut, quanto Uranies commodo futurum eſſet, ſi cæteræ ad magnum hunc Aſtronomum ab Eruditis undiquaque intra ſemiſeculum ſubmiſſæ, atque ab hoc eodem cum reſponſionibus ſuis in quindecim Volumina digeſtæ, (vide Act. ſup. anni p. 32) fatis propitiis ſubſequerentur, non temere conjectare liceat.

LES DIVERSES ESPECES DE NOBLESSE & les Manieres d' en dreſſer les Preuves, par le P. Meneſtrier, de la Compagnie de JESUS.

id eſt,

De diverſis Nobilitatis ſpeciebus, eamque probandi modis, Tractatus P. Menetrerii, e Soc. Jeſu.

Pariſiis 1683, in 12.

TRactatus hic continuatio eſt illius, quem ſub eodem titulo menſe Februario hujus anni excerptum dedimus, & continet enumerationem nobilitatis, tum majoris ſive titulatæ, tum ſimplicis, ejusque vel militaris, vel patriciæ & civilis. Percurrit vero auctor provincias & civitates Germaniæ, Belgii, Helvetiorum, Britanniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Sueciæ, Daniæ, Poloniæ, Italiæ, Hiſpaniæ, & quæ regiones aut inſulæ regnis & tractibus illis adjacent, aut eo referuntur. Apparet tamen, ob defectum auctorum aliorumque adminiculorum, non magnam notitiam de provinciis Germaniæ, præſertim ſuperioris, ad ſcriptorem hunc perveniſſe: quamvis diligentia ejus & rectitudo judicii non exiguam laudem mereatur. Fatetur ipſe ſæpius, non alibi majorem de nobilitate ad veterem morem ſervanda & probanda, quam in Germania, curam habitam fuiſſe, aut nunc etiam haberi. Potuiſſet induſtria ejus juvari, & familiarum nobilium per plurimas alias Germaniæ provincias, non minor quam in Weſtphalia

Digitized by Google

phalia ratio haberi, ſi auctori inſpicere & excerpere licuiſſet, vel archiva Epiſcopatuum & collegiorum Eccleſiaſticorum, in quæ nobiles ſoli recipiuntur, vel indices ſive matriculas nobilium, tam immediatorum i. e. ſoli Imperatori jure ordinario ſubjectorum, (quales tantum in Franconia, Suevia & tractu Rhenano reperiuntur,) quam mediatorum, quos *Landſaſſios* vocamus, quique ad comitia Principum vocari ſolent. Ex talibus enim documentis certiora petuntur, quam ex libris, privata auctoritate, aut ſuperficiaria opera compilatis, quales fere ſunt qui inſignia exhibent. Interim uti diximus, non defraudandus eſt laude ſua auctor, cum quod potuit, etiam in regionibus peregrinis præſtitit, exemplumque dedit, quod indigenæ & regionum periti, minori cum difficultate ſequi poſſent.

COURS DE CHYMIE, CONTENANT LA maniere de faire les operations, qui ſont en uſage dans la Medecine, par une methode facile, avec des Raiſonnemens ſur chaque operation &c. par Nicol. Lemery, Apoticaire du Roy.

a Paris 1682, in 8.

id eſt,

Curſus Chymicus, methodum facilem operationum in Medicina uſitatarum continens, cum diſcurſibus & notis circa operationem quamvis, auctore Nic. Lemerio, Pharmacopœo Regio &c.

Pariſiis 1682, in 8.

Libri olim jamdum impreſſi quartam, eamque diverſis in locis notabiliter auctam & emendatam nunc ſiſtimus editionem, (quæ enim Latine *Genevæ anno 1681* impreſſa fuit, ſecundæ editionis Gallicæ verſio, adeoque noſtra imperfectior longe videtur:) a materiæ ubertate, methodique hactenus deſideratæ elegantia commendati, & tantum non omnibus ſyſtematis Chymicis antehac editis palmam præripientis.

Primo ſiquidem Auctor de generalioribus hujus artis præceptis, hacque occaſione de principiis rerum, hinc de furnis & vaſis diſſerit, plura addens, quæ in prioribus duabus editionibus (tertia enim frui nobis haud licuit) neglexerat, imo illorum figuras tribus tabulis æneis exprimens: terminos vero technicos dum explicat, locupletior longe pariter obſervatus. Deinde operationes ipſas aggreditur in variis concretis, ſecundum tria mixtorum perfectiorum Regna in claſſes digeſtis: ita tamen ut primo ipſum operandi modum exponat, poſtmodum autem huic ſemper encheiriſes ac annotationes quasdam ætiologias operationum concernentes, annectat, uno verbo, chymiam philoſophice ſatis profiteatur.

De principiis rerum ubi agit, ſpiritus, ſive ſulphureos, ſive urinoſos, ſive acidos, principii nomen haud mereri putat, quod cuncti ſatis compoſiti ſint: non niſi unum ſal, & quidem acidum, terræ viſceribus innatum agnoſcens, unde reliqua ſalia, mineralia æque ac vegetabilia, cuncta, varii nominis, & texturæ paululum mutatæ, v. g. gemmæ, marinum, vitriola, ſalia vegetabilium tam eſſentialia, quam urinoſa & fixa emergant; poſteriora tamen bina ab igne modificentur, ac vegetabili nunquam ſub hac textura inexiſtant. Occaſione ſalis alcali animalis bilem cum acidis effervеſcere, prout hactenus nonnulli ſibi perſuaſerunt, experientia ſubnixus negat: quamvis acidum cum bile, ſanguine &c. intra corpus ſimili ratione ac in muſto aut cereviſia recenti conſpicitur, fermenteſcere facile concedat.

Mineralium præparationibus egregias meditationes & diſcurſus (olim quoque omiſſos) de illorum geneſi præmittit, ac inter alia vulgarem & hactenus receptam ſententiam, de influxu illo particulari ſeptem planetarum in ſeptem metalla, & vice verſa, examinat ac deſtruit, argumentis haud levis momenti: & ubi in ſpecie de auro agit, Alchymiſtarum errores & impoſturas, quas in illo producendo & metallis transmutandis committunt, cum ſumma artis transmutatoriæ difficultate exponit, concluditque, *Alchymiam* congrue a nonnullis definiri per *artem ſine arte, cujus principium mentiri, medium laborare, & finis mendicare.* Præterea auri uſum cordialem, quem ab influxu ſolis particulari habere vulgo dicitur, dubium reddit, illorum ſimul objectionibus ſatisfaciendo, qui idem

idem metallum, a caponibus devoratum, intra horum viſcera aliquid ponderis perdidiſſe ſibi perſuadent: inſimulque hoc paradoxi ſubdit, vix aurum exacte homogeneum, id eſt 24 caratarum, dari, quatenus omne aurum, etiam ſumme purificatum, portiunculam quandam Lunæ & Veneris retineat; qualem puritatem atque ſinceritatem veram argento quoque denegat. Volatiliſari poſſe metalla hinc infert, quod remanentia tincturæ Lunæ, cum ſp. vini & ſale urinæ paratæ, ſi per ſe, revificationis ſeu deliquationis gratia, igni committatur, maximam partem in auras abeat. Stanno ſulphur ineſſe, per detonationem, quam metallum hoc cum nitro præſtat, evincit. De Martialibus horumque ætiologiis ubi ſollicitus eſt, terræ motûs & thermarum cauſas tradit. Occaſione Mercurii ſublimati venenorum differentias eorumque antidota recenſet; hinc quam abſurde illi agant, qui Theriacam, Orvietanumve omnibus venenorum generibus opponunt, oſtendit. Regulo Antimonii, dum evacuationis gratia propinatur, aliquid molis revera derodi, contra antimonii ſuper ignem calcinatione (adeoque non ſaltem, quæ nonnullorum eſt traditio, ex radiis ſolaribus) pondus augeri, teſtatur. Stellam reguli Antimonii Martialem non a Planetæ Martis influxu, ſed ab ipſa Antimonii textura, derivat. Poſtquam de calcis vivæ exæſtuatione, potentia cauſtica ac hujus præparatis diſſeruit, atramentorum ſympatheticorum confectionem, applicationem atque agendi rationem oſtendit. Omittit vero in hac editione Hæmatitis examen, quod ſilicum præparationibus & olei de lateribus confectioni in ſecunda interjecerat. Corallorum rubedinem a cera alba deliquata extrahi perhibet: quam autem in ſecunda illa editione hinc parandam ſuaſerat tincturam, ſicco nunc pede tranſit, forſan, quod fallacem valde hanc poſthac obſervavit. Aquam marinam per deſtillationem aliquid ſalis volatilis evehere, hinc ſalia per evaporationem parata, illis, quæ cryſtalliſatione ſola perficiuntur virtutibus longe inferiora eſſe, per experientiam comprobat, hacque occaſione, quomodo ſal marinum Rupellæ paretur, ediſſerit. Poſtquam Aquæ regiæ præparationem dedit, in arduum illud phænomenon, cur hæc aurum, non vero argentum ſolvat aut corrodat, prolixe ſatis inquirit. Porro ſpiritui ſalis armoniaci vim hypnoticam concedit; pulveris ſympathetici, ex vitriolo Veneris parati, vim & uſum

Digitized by Google

in dubium vocat. Spiritum aluminis, ſecus ac communiter aſſerunt, continuato igne elici poſſe, item ad ſpiritum ſulphuris per campanam conficiendum parum referre, ſive tempore & in loco humido, ſive ſicco hæc operatio adornetur, docet.

Vegetabilia dum tractat, in horum virtutem purgatricem, ejusque ætiologiam, diſquirit, ubi ab iis recedit, qui certo, ſive ſalino, ſive ſulphureo, principio vim hanc attribuunt, & hanc potius in illorum determinata miſcela, hincque dependente humorum fermentatione, collocat. Papyri analyſin dum molitur noſter, oleum hujus in ſurditate & flatibus pellendis maxime extollit: Spiritum vero, aciditate omnes vegetabiles ſpiritus antecellentem, ut diureticum & deoppilativum, commendat.

Corticis chinæ chinæ uſum in febribus intermittentibus ſub certis cautelis pariter deprædicat, & medicaminis hujus rationem agendi ſubminiſtrat, una cum ejusdem præparatis. De Sacchari confectione & depuratione compendioſe agit, ſpiritum vero hujus cum ſale armoniaco præparatum communi & ſimplici præfert.

Occaſione Tartari vitriolati diverſorum acidi phænomenorum explicationem ſuſcipit, v. g. cur acida modo diſſolvant, modo coagulent? fermentatio quomodo fiat? acidum ventriculi diſſolvens, ſcholis hactenus adeo decantatum negat; febrium vero cauſam in acore quodam præternaturali ſupponit. Opii potentiam narcoticam hujus glutinoſæ ſubſtantiæ, ſpiritus quaſi inviſcanti, tribuit: adſuefieri tamen interdum nonnullos adeo hujus uſui, ut drachmam ejus unam ſine aliqua noxa aut ſingulari alteratione aſſumant, cujus conſuetudinis pariter rationem addit. Nicotianam venenum certis animalibus v. g. ſerpentibus, lacertis, exiſtere teſtatur, ſive fumum hujus admittant, ſive cuti eorum vulneratæ aliqua ejus portiuncula intrudatur: aliis vero exterius, ſcilicet per vulnuſculum, admotam hypercatharſin excitare, experimento in cane facto confirmat.

Ex Animalibus dum viperæ præprimis accuratius examen inſtituit, de hujus venenoſitate quædam præmittit, ejus formalitatem in acido coagulante quærens. Hinc pulveris viperini confectionem, ſpiritus, ſalis, & olei deſtillationem docet, ac ſecundum hanc methodum cornu cervi, capillorum, cranii humani &c. analyſin præſta-

præſtare jubet: tandem vero urinæ, mellis ac ceræ præparata potiſſima recenſet.

CONSIDERATIONS SUR LES LETTRES circulaires de l' Aſſemblee du Clergé de France, de l' Annee M. DC. LXXXII.

id eſt,

Conſiderationes ad Epiſtolam Circularem Cleri Gallicani anno 1682 congregati.

Hagæ 1683, in 12.

EXhibuimus nuper, menſe Majo, excerpta ex *Animadverſionibus Burneti*, ad has ipſas literas, quas aggreſſus eſt Anonymus hic, non minori apparatu & argumentorum agmine. Redegit vero conſiderationes, ſive monita ſua, in quatuor capita: (1) Affectatam a Clero fraternæ charitatis blanditiem, pro acerba illuſione habet, cum ex eodem ſtylo amarulenta in Proteſtantes convitia, & ex ipſius Cleri, ut putat, inſtigatione, duriſſimæ perſecutiones procedant. (2) Objectam hæreſin ita repellit, ut meram eſſe dicat petitionem principii: nullum enim fundamentum allegari quam decretum concilii Tridentini, & Traditionem, cui toties contradictum. citatque Auctores ex ipſis adverſariis, qui fateantur, articulos a Proteſtantibus in controverſiam vocatos ex ſcripturis probari non poſſe. (3) Schiſmatis culpam in Pontificem & Clerum retorquet, qui Proteſtantes ſuperiori ſeculo vera & juſta urgentes, non audiverint, & crudeliſſime fuerint perſecuti. Certiſſimum vero falſæ Eccleſiæ indicium eſſe, violentiam adverſus diſſentientes, etiam manifeſtos hæreticos. Conſtare hoc ait ex hiſtoria S. Martini Epiſcopi Turonenſis, qui contra Priſcillianiſtas vi agi noluerit. (4) Quæſtionem, *cur Proteſtantes ſchiſma fecerint*; & intempeſtivam & captioſam eſſe aſſerit: ſatis enim notum eſſe, propter quos errores diſceſſio facta ſit, nec quadrare comparationem Evangelicam de tritico & zizaniis; quæri enim, utra pars pro tritico habenda ſit? Proteſtantes hoc nomen jure ſibi tribuere, ob retentam divinam & internam religionis bonitatem, licet externam Eccleſiæ ſpeciem, cum ædificiis & redi-

reditibus Pontificii poſſideant. Fruſtra etiam ex Auguſtino & Optato compilari dicta adverſus Donatiſtas, & inepte in Proteſtantes dirigi: illos enim nullum caput fidei, ſed perſonas Epiſcoporum quorundam impugnaſſe, at Proteſtantes plus millies oſtendiſſe, quos articulos admittere non poſſint, nullam tamen ne minimam quidam emendationem obtinuiſſe, neque in præſens ſperare, cum indies ſuperſtitio plebis incrementa ſumat, etiam in tanta veritatis luce. Adducit ad hoc probandum, unum atque alterum exemplum, præſertim continuationem prohibitionis de non legenda a Laicis in lingua patria Scriptura, quicquid contra urſerint Janſeniſtæ. Digreditur ad pleraque controverſiarum capita, ob quæ ad communionem cum eccleſia Romana redire nequeant Proteſtantes; nec moveri poſſe dicit argumentis a deſiderio & voluntate Regis & moribus Pontificis hodierni accerſitis. Regem enim ea eſſe modeſtia, ut imperium in mentes Deo relinquat. Pontificis autem vitam inculpatam laudem quidem mereri, ſed id non efficere, ut pro capite & ſponſo Eccleſiæ haberi debeat, non magis, ac pro judice controverſiarum, pro quo neque ab ipſo Clero agnoſcatur, in quæſtione maxima, quæ nunc de poteſtate ejus movetur. In epilogo, conqueritur de minis Epiſtolæ circularis, in verſione Gallica adjectis, quarum ſenſum proteſtantes ſatis intelligant & effectum ſentiant. Mitiora tamen a Clero ſibi promittere, cogitaturo tandem, quam aliena ſit a diſciplina Chriſtiana, omnis violentia, in docenda religione; quamque noxio exemplo, & infelici ſucceſſu exerceatur. Provocat ad Conſtantini M. tempora & ad hiſtoriam Gabaonitarum: ſpem etiam ſupereſſe a juſtitia & bonitate Regis, qui tot proborum belloque & pace utilium civium millia opprimi non ſit permiſſurus. Etſi enim Proteſtantes iisdem calumniis apud Regem deferantur, quibus Judæi apud Ahasverum, aut Chriſtiani apud Imperatores ethnicos olim onerati fuerint: ita tamen oculatum eſſe Regem, ut veritatem perſpecturus ſit, eoque animo, ut potentia ſua non ſit uſurus in ſubditos proſtratos & omnia toleraturos. Oceanum objectos ſibi aggeres disjicere, ſed parcere littoris ſui arenæ. Nihil impedire Proteſtantes, quo minus Regi obſequantur, niſi timorem Dei & vincula conſcientiæ: neque tam male conſultos eſſe, ut levibus ex cauſis tantas incurrant jacturas, aut oblata commoda reſpuant. Denique Dei cauſam eſſe, qui in manibus habet corda Regis & Cleri. Fidendum eſſe clementiæ & poten-

Digitized by Google

potentiæ Dei, omnia tandem ad ſalutem ſuorum ſit directurus, nec ad patientiam & conſtantiam vires denegaturus, ſi ulteriores perſecutiones immittere decreverit.

HENRICI HAHNII OPUSCULUM AUREUM ad §. de indaganda, *in Inſtrumento Pacis Osnabrugenſis & Monaſterienſis comprehenſum, & Conſtitutionem Imperii Ratisbonenſem de Anno 1654* von Schuld-Sachen/ *Capital* und Zinſen/rc. *Curante Johanne Eichelio, Anteceſſore Primario in Academia Julia.*

Helmſtadii 1683, in 4.

Cum infinitis calamitatibus tempore belli Germanici tricennalis obortis remedium aliquod ab Imperatore & Statibus Imperii ſubinde quæſitum eſſet, inter alia etiam in inſtrumento Pacis Cæſareo-Suedico art. 8. §. *de indaganda* &c. promiſſa fuit indagatio modi alicujus æquitati convenientis, cujus ope perſecutiones actionum contra debitores ob bellicas calamitates fortunis lapſos, aut nimio uſurarum curſu aggravatos, moderate terminari, indeque naſcituris majoribus incommodis tranquillitati publicæ noxiis obviam iri poſſet. Stetit promiſſo Majeſtas Cæſarea, dum antea exquiſitis Judicii Aulici ac Cameralis, ut & Electorum, Principum, ac Statuum conſiliis, conſtitutionem peculiarem controverſias iſtas ſopientem noviſſimo Receſſui Ratisbonenſi de anno 1654, a §. nachdeme auch in dem Friedens-Schluß rc. 170, usque ad §. dieſer unſerer rc. 175, inſeri juſſit. Hanc Imperialem conſtitutionem in præſenti opere ſibi diſtinctius exponendam ſumſit Hahnius Anteceſſor in Academia Julia quondam primarius, ob variam videlicet ac infinitam ejus in praxi forenſi utilitatem.

Poſtquam igitur p. 1 verba ſanctionis hujus ex dicto Receſſu Imperii retuliſſet, p. 9 ejusdem diſpoſitionem quaſi Logicam, ſecundum cujus normam etiam commentationem ſuam inſtituit, exhibet, memoratam Legem ſummatim dividens in prooemium, conſtitutionem ipſam, & ſanctionem. *Proœmium* quod d. §. Nachdem auch rc.

170 continetur, exponit p. 25 ſeqq. *Conſtitutionem* ipſam, in §. 171, 172, 173, 174 d. Receſſ. propoſitam, reſolvit in ſubjectum, (de perſonis & rebus) prædicatum (quod Lege ipſis ſit ſuccurrendum) & ipſam Legis deciſionem (ſeu modum quo ſubveniri debeat) Ad ſubjectum & prædicatum accommodat verba §. 171: Setzen demnach/ ꝛc. eaque explicat p. 55 ſeqq. Modum ſubdividit in extraordinarium, & ſingularem. Ad extraordinarium refert (1) ſtatuta particularia d. §. 171 verſic. zum zweyten ꝛc. p. 108 ſeqq. (2) Amicabilem compoſitionem d. §. 171 verſ. zum dritten ꝛc. p. 163 ſeqq. Modum ſingularem quatuor capitibus conſtare aſſerit, quorum (I) agat de ſorte, cujus artic. (1) vult eam non eſſe minuendam, nec per præſcriptionem auferendam §. So viel nun die Capitalia &c 172 p. 210 ſeq. (2) non tamen exigendam ante triennium d. §. 172, verſ. Jedoch fürs andere ꝛc. p. 244 ſeqq. (3) hoc præterlapſo inſuper ſeptennium concedendum eſſe ad ſolutionem particularem, d. §. 172 verſ. Falls aber drittens ꝛc. p. 263. (4) pecunia deficiente aliud pro alio ſolvendum eſſe, d. §. 172, verſ. oder auff dem Fall ꝛc. p. 281 ſeqq. (5) debitorem ſua prodigalitate vel culpa bonis lapſum hoc privilegio frui non debere, d. §. 172, verſ. wäre es aber ꝛc. p. 305 ſeqq. (6) nec idem plene creditori inopi opponendum eſſe, d. §. 172, verſ. wann auch ſechtens ꝛc. p. 320 ſeq. (7) inſtrumenta obligationum per vim extorta ſecundum inſtrumentum pacis eſſe dijudicanda, d. §. 172, verſ. Siebendes wegen derer ꝛc. p. 329 ſeqq. (II) Caput tractare ait de penſionibus & uſuris reſiduis, cujus artic. (1) diſponit: remiſſas uſuras eſſe usque ad quartam partem, niſi & hanc debitor ſe ſolvere non poſſe probaverit, §. die verfloſſenen ꝛc. 173, p. 347 ſeqq. (2) quartam illam intra decennium poſt publicatam legem particulatim ſolvendam eſſe, d. §. 173, verſ. wird aus erſt-gedachten Urſachen ꝛc. p. 390 ſeqq. (3) Sorte vero ante decennium ſoluta, quartam iſtam, aut ejus reſiduum intra triennium vel quadriennium proximum pendi debere, d. §. 173, verſ. Wofern aber drittens ꝛc. p. 418 ſeqq. (III) Caput agit de penſionibus & uſuris in futurum ſolvendis, ad has ſcilicet privilegium conceſſum non eſſe extendendum, §. Anreichend die künfftige Zinß ꝛc. 174, p. 428 ſeqq. (IV) denique caput proponit caſus ſeptem a regulis ſuperioribus exceptos: (1) rerum transactarum, d. §. 174, verſ. damit aber gleichwohl ꝛc. p. 439 ſeqq. (2) rerum judicatarum ac executioni datarum, d. §. 174, verb. die vollzogene ꝛc. p. 444 ſeq.

(3) Sor-

Digitized by Google

(3) ſortis & uſurarum ſolutarum, d. §. 174, verb. **was an** Capital &c p. 449 ſeq. (4) creditorum durante bello & ad redimendam pacem, d. §. 174, verb. **was in den Kriegs-Läufften ꝛc.** p. 450 ſeq. (5) creditorum ad emtionem & reparationem bonorum deſertorum, d. §. 174, verb. **was zu erkauff ꝛc.** p. 453 ſeq. (6) ſolutorum a fidejuſſore, d. §. 174, verb. **was ein** fidejuſſor &c p. 457 ſeq. (7) creditorum a piis cauſis, d. §. 174, verb. **und wie es ꝛc.** p. 461 ſeqq. Poſtremum *Sanctio* continetur §. **Dieſer unſer ꝛc.** 175, & explicatur p. 466 ſeq.

Uti vero Autor in id incubuit potiſſimum, ut juſtitiam hujus conſtitutionis ex immotis Juris Naturalis, Divini, Gentium, Civilis privati pariter ac publici Romano-Germanici principiis oſtenderet; ita quæſtiones practicas ad præſens negotium facientes ſedulo propoſuit, & ex legibus communibus, ſtatutis itidem provincialibus, ac variis præjudiciis ſupremi Judicii Aulici Cæſarei, inclytæ Cameræ Spirenſis, multorumque Dicaſteriorum Electoralium & Principalium, nec non Collegiorum Juridicorum, accurate, ſolide, ac perſpicue definivit.

Subjunctus inſuper eſt faſciculus varia ad hunc tractatum facientia continens: (1) verba §. *de indaganda* &c art. 8 Inſtrum. pac. p. 1. (2) D. Wilhelmi Bidenbachii Conſiliarii Imperialis Aulici conſilium ſuper d. §. *de indaganda* &c p. 2. ſeq. (3) Simile Conſilium Cameræ Spirenſis de ann. 1653 d. 16 Auguſti, p. 19. (4) Principum Electorum & Statuum Imperii Conſilium d. 30 April. 1654, p. 31. (5) Imperatoris reſolutionem d. 2 Maji 1654, p. 37. (6) Excerpta ex receſſu circuli Saxonici inferioris ſub dato Brunſuig. d. 4 Decembr. 1654, p. 38. (7) Excerpta ex receſſu Provinciali de dato Halæ 11 Febr. 1655, p. 40. (8) Ordinationem Magdeburgenſem d. 16 Febr. 1655 p. 42. (9) Conſtitutionem Megapolitanam d. 25 Junii 1655, p. 45. (10) Mandatum Principis Anhaltini d. 2 Maji 1655 p. 49. (11) Mandatum Electorale Saxonicum 1656, p. 51. (12) Mandatum Electoris Bavariæ 11 April. 1635, p. 63. (13) Conſtitutionem Haderslebienſem Chriſtiani IV Regis Daniæ obſtagia concernentem de anno 1604, p. 65. (14) ejusdem conſtitutionis renovationem de anno 1630, p. 69. Neque omittenda laus JCtiſſimi *Eichelii*, cujus cura opuſculum hoc lucem aſpexit. Is quippe non ſolum magno ſtudio ejus editionem promovit, ſed &, cum integrum libellum ad finem B. Hahnius morte præventus perducere non

Digitized by Google

potuiſſet, ex amore erga ſocerum hunc ſuum, ultimam manum eidem erudite impoſuit.

MISCELLANEA CURIOSA, SIVE EPHEMERidum Medico-Phyſicarum Germanicarum Academiæ Naturæ Curioſorum Decuriæ II Annus Primus, Anni M DC LXXXII, continens celeberrimorum Virorum, tum Medicorum, tum aliorum Eruditorum in Germania & extra eam Obſervationes &c.

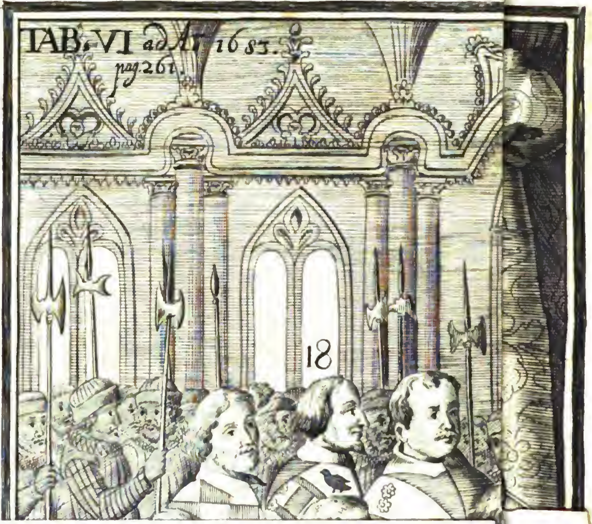
Norimbergæ, ſumptibus Wolffg. Maurit. Endteri, Anno 1683, in 4.

QUas Anno 1670, inſtituto nunquam ſatis laudando, inchoarunt perque integrum decennium feliciter continuaverunt *Academiæ* in Germania *Naturæ Curioſi* eruditiſſimarum Obſervationum Medicarum, Phyſicarum, Chymicarum & Mathematicarum Collectiones, ſeu *Miſcellanea Curioſa*; illas inpoſterum quoque indefeſſo continuatum iri ſtudio, præſens novus hic obſervationum faſciculus ſpem certam literato orbi facit. Abſolutis enim & completis annis Miſcellaneorum decem, nunc undecimus, ſeu ſecundæ Decuriæ primus ſiſtitur, in quo præmiſſo ac repetito Patronorum & Collegarum omnium Catalogo, varii generis obſervationes & experimenta, num. 185, modo cum, modo ſine ſcholiis, uno verbo, methodo alias Societati huic Illuſtriſſimæ ſolenni recenſentur. Huic ſubnexa vero Appendix continet 1 Ejusdem Societatis Leges a Sacr. Maj. Cæſar. confirmatas. 2 Literas ſupplices ad Comitem de Montecuculi pro ſuſcipiendo ejusdem protectoratu, cum hujus reſponſo & Collegii gratiarum actione. 3 Literas ad Electorem Moguntinum ſupplices, pro ſuſcipiendo pariter protectoratu, cum Electoris Reverendiſſimi reſponſoriis, & Academiæ gratulatoria & euchariſtica &c. 4 D. Wedelii orationes binas, de peſtis diritatis cauſis ac antidoto. 5 D. Weizii meditationem de Peſte & Febribus malignis. 6 Joh. Jac. Handeri diſſertationem de Rupicaprarum interaneis & Ægagropilis, & 7 Balduini Hermetem Curioſum.

LA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LA COUR DU ROY CHARLES V SURNOMmé le Sage, & de la Reine Jeanne de Bourbon.

id eſt,

Aula Caroli V cognomento Sapientis, Galliæ Regis, ac Reginæ Johannæ Borboniæ.

Pariſ. 1683, in fol. maj.

Cujus non ſemel mentionem fecimus, quique inter Eruditos, quorum Acta publicamus, jure optimo cenſeri meretur, clariſſimus *Meneſtrerius* e Societate Jeſu, ut artem Heraldicam cum amœnioribus quibusque literis magno ſemper ſtudio excoluit: ita operam dare non ita pridem cœpit, conquirendis antiquis figuris ac monumentis, quibus & Gallica illuſtrari Hiſtoria, & ſimul Heraldicæ Artis cultus poſſet promoveri. Deditque jam induſtriæ ſuæ ſpecimen, expreſſis ære duabus tabulis, quarum altera Caroli V Galliæ Regis, altera Reginæ Johannæ Borboniæ Aulam exhibet, perſonis ſingulis per inſignia, quæ in veſtitu præ ſe ferunt, diſtinctis. Cum in manus illæ noſtras incidiſſent, operæ nos facturos pretium exiſtimavimus, ſi præcipuam ex tabulis illis, quæ Regis curiam repræſentat, æri incidi curaremus, ac explicationem figurarum ipſis Meneſtrerii verbis latine redditis Lectori Benevolo communicaremus; ſi non alio, at illo tamen fine, ut ad excutienda diligentiori ſtudio antiqua monumenta, quibus Germaniæ noſtræ Hiſtoria exornari, & illuſtrium Familiarum arma gentilitia, quorum præcipua apud Germanos Heraldicæ artis ipſorum Gallorum confeſſione inventores, cura olim fuit, explicari poſſe videantur, hoc Galli hominis exemplo Germani etiam noſtri excitarentur. Eſt vero Tabulæ hujus argumentum ſolennis ceremonia, qua Ludovicus II Dux Borbonius nomine Claromontani Comitatus, antiqui a Roberti, qui filius Ludovici Sancti fuit, primi Claromontani in Bellovacenſi ditione Comitis, temporibus Borboniorum apanagii, homagium Carolo V Regi præſtat; ſuntque in ea viginti quatuor perſonæ obſervandæ. TAB. VI.

1. Rex Carolus in throno ſedens, indutus habitu longo liliis perſperſo, cum collari ex vellere murino *(d' hermine)* cui annexum eſt capitium, ſeu cucullus, ſecundum morem illius temporis. Corona

ejus aperta eſt, & ex ſex depreſſioribus liliorum floribus, prout priores Franciæ Reges eam geſtarunt, etiam antequam lilia cœperunt eſſe Francici Regni inſignia.

2. Ludovicus II Dux Borbonius, amictus tunica liliata, cum baculo rubro, velut nota adſcititia *(briſure)* Domus Borboniæ. Hæc tunica munita eſt vellere murino, & revincitur baltheo craſſo per fibulam adſtricto. Capiti circumcingitur corona, ſive ſertum roſaceum Equeſtris ordinis inſigne *(chapellet de chevallerie)* quod capillos ſubligat. Cujusmodi corollæ in pluribus ſimulacris vetuſtis conſpiciuntur, de quibus Meneſtrerius in Eroticis antiquis ſub titulo *chapelet* conſulendus. Hic Princeps junctas manus ſuas Regis immittit manibus, qui eas comprimit; id quod ſignum fidei ac homagii eſt, dominis & ſuperioribus, a quibus cum onere vaſallagii feuda recipiuntur, debiti.

3. A læva ſolii Regii Delphinus eſt, qui Regnum poſtea ſub nomine Caroli VI tenuit. Togam gerit Franciæ & Delphinatus inſignibus quadripartitam, ex pacto cum Humberto Delphino Viennenſi, qui ea conditione Johanni Regi Delphinatum conceſſerat, inito. Innititur dextra throno tanquam præſumptus Regni hæres.

4. Dux Aurelianenſis Delphini ad ipſum reſpicientis frater, veſtitus toga liliata cum lambella argentea, velut adſcita nota ordinaria filiorum Regiorum poſtgenitorum, qui Aurelianenſium Ducum titulo gaudent.

5. Pone teneros hos duos Principes conſiſtunt tres fratres Regis. I Ludovicus Dux Andegavenſis, poſteaque Rex Siciliæ, indutus toga liliata cum limbo rubeo, aſcito charećtere filiorum Regiorum nominis Andegavenſis.

6. II Philippus, Dux Burgundiæ, togam quadripartitam habens inſignibus Niverni & Burgundiæ, quæ nunc Burgundia hodierna & vetus appellantur. Burgundiam hodiernam ſparſa lilia indicant cum limbo argenteo: Burgundiam veterem laterculi aureis & cæruleis faſciis a dextra deorſum exarati, *(bandé d'or & azur)* cum limbo rubro.

7. III Johannes, Dux Biturigum, veſtitus, ut frater, toga liliata, cum limbo ſerrato ſeu denticulatim inciſo *(engreſlée)* tanquam aſcititia nota filiorum Regiorum nominis Bituricenſis.

8. Johannes Arteſius, Comes Augenſis (*d'Eu*) a Roberto Ludovici

vici ſancti Franciæ Regis fratre oriundus, poſt thronum Regis conſiſtit, illique innititur, cubicularii hac occaſione munus exercens. Veſtitus eſt habitu liliato, cum lambella ſeu faſcia trifida novem caſtellis diſtincta (*chaſtelé de neuf pieces*) velut nota adventitia Comitum Arteſiæ e Regia Franciæ Domo.

9. Cancellarius pariter poſt Regis thronum viſitur, bacillum, juriſdictionis ſignum, manu tenens. Veſtitus eſt clerici habitu, cum corona ſeu ſerto roſaceo equeſtri. A tergo duos habet libellorum ſupplicum Magiſtros cum cucullis, poſt quos iterum adſtat clericus quidam ſeu Eleemoſynarius.

Omnes hæ perſonæ editiorem locum occupant: inferiorem vero Comeſtabilis, duo Mareſchalli Franciæ, ſummus machinarum bellicarum Præfectus, & Thalaſſiarchus.

10. Comeſtabilis eſt Bertrandus Gueſclinus, inſigne ſuum, Aquilam nempe duorum capitum coronatorum, cum faſciola rubra totum ambiente (*cottice de gueules qui broche ſur tout*) præ ſe ferens. Longiorem baculum gerit, velut characterem juriſdictionis ſuæ; & in vita Ducis Borbonii legitur, quod Regi prandenti cum ejusmodi baculo adfuerit.

11. Poſt illum Mareſchallus Ludovicus Sancerranus comparet, quem e Domo Campanica (*de Champagne*) fuiſſe manifeſto arguunt inſignia, faſciolæ nempe duæ alternis utrinque patibulis diſtinctæ (*deux cottices contre-potencée*) cum lambella rubra, tanquam nota aſcita minorum natu e Campanica Domo.

12 Mouton de Blainville, alter Mareſchallus, in inſignibus togam præfert cæruleam cum cruce argentea, aureisque minoribus aliis, cum faſcia rubra circumfuſa.

13 Poſt duos hoſce Mareſchallos conſpicitur Hugo Caſtillonius, Dampetræ Dominus, lineæ Dampetrinæ, ex poſtgenitis Comitum de Porcean. Dignoſcitur ex armis Caſtilloniorum gentilitiis, quibus pro ſymbolo poſtgenituræ additi ſunt leunculi duo frontem ſibi invicem obvertentes. Supremus is Magiſter fuit baliſtariorum, quæ dignitas, poſtquam tormentorum aliorumque armorum flammantium uſus invaluit, in ſupremam rei tormentariæ præfecturam mutata eſt.

14. Ultimus ab hoc latere eſt Johannes Viennenſis Franciæ Archithalaſſus, cum toga rubra & aquila aurea bicipiti.

Dux

Dux Borbonius comites in his ſolennibus habuit Dominos de Beaujeu, Chaumont, Trie, Borbonium nothum, de Monchy, de Norry, & de Nedonchel.

15. Eduardus Bellijocenſis (*de Beaujeu*) Dynaſta in Perreux noſcitur ex inſignibus, leone nigro cum lambella rubra:

16. Poſtgenitus quidam e Domo Calvomontia (*de Chaumont*) in Vexino, ex faſciis ſuis rubris & lambella cærulea.

17. Ægidius Nedonchelius Cubicularius Ducis Borbonii, qui ſuper baculo elevat claves caſtellorum Comitatus Claromontani, quorum nomine Dux Borbonius Regi præſtat homagium. Togam gerit cæruleam cum argentea a dextro faſcia, quod ipſius eſt inſigne.

18. A tergo ipſius eſt Dn. Reginaldus de Trie, Eques, Dominus de Pleſſis, togam geſtans auream cum rubra a dextro faſcia, quam interſtinguit faſcia alia argento-cærulea, *pour briſure*, cum merula in angulo dextro, *pour contrebriſure.*

19. In medio conſiſtit Johannes nothus Borbonius, Ducis frater naturalis. Indutus eſt candido amictu cum quadrante inſignium Borboniorum, pro more illius temporis; cum ordinarie liberi naturales nonniſi quartam partem inſignium paternorum gererent. Nam ut minores natu ex legitimo matrimonio paterna & materna inſignia quadripartito ſecabant, ut diſtingui a primogenitis poſſent: ita liberis naturalibus quadrans tantum inſignium paternorum ob vitium natalium concedebatur.

20. Petrus d'Auxy, Dominus de Monceaux, poſt Dominum de Trie emicans togam habet auro minioque teſſellatam, velut inſigne ſuum. Cubicularius is fuit Ducis Burgundiæ, & Capitaneus Duaci; qui idem præſto quoque fuit, cum Ludovicus Andegavenſis eidem Regi fratri ſuo in Baſilica S. Pauli Pariſiis d. 19 Martii Anno 1374 fidei ſacramentum præſtaret.

Is qui toga rubra cum faſcia argentea indutus eſt, incognitus Meneſtrerio fuit, habitus tamen de Domo de Norry, ejusmodi inſignia gerente.

(o)

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Julii, Anno M DC LXXXIII.

LES EDIFICES ANTIQUES DE ROME deſſines & meſures treſexactement par Antoine Desgodets Architecte.

i.e.

Ædificia antiqua Romana exactiſſime deſignata & menſurata ab Antonio Desgodets Architecto.

Pariſiis 1682. in fol. charta auguſta.

ARchitecturam, politioribus quibusque gentibus nullo non tempore excultam, Romani inprimis ſummum ad perfectionis faſtigium evexere. Nam ex quo ſemel eos pudere caſarum ac tuguriorum cœpiſſet, quibus inter ſurgentis imperii anguſtias deliciarum ac ſplendoris incurioſi, unique armorum dediti ſtudio, contenti ſat longo tempore vixerant; jamque cum devicti orbis opibus luxuria etiam invecta in urbem eſſet, Græcæque & Aſiaticæ magnificentiæ æmulatio: dici non poteſt, quantis ſumptibus, quantoque ſtudio urbi ſuæ, rerum dominæ, ſplendidiſſimis exornandæ ædificiis Romani incubuerint. Exemplo præivit Auguſtus, qui urbem, dicente *Suetonio*, neque pro majeſtate imperii ornatam, & inundationibus incendiisque obnoxiam, excoluit adeo, ut jure ſit gloriatus, marmoream ſe relinquere, quam lateritiam accepiſſet. Secuti ſunt Cæſares reliqui, excitatis inſana prope ambitione magnificentiſſimis templis, theatris, amphitheatris, arcubus, aliisque operibus publicis, ut quicquid artificum Græcia Aſiaque habebat, Romam ſpe certa mercedis confluerct, nec ullæ tam magnæ opes eſſent, quas non ædificiorum ſumptui Romani promptiſſime profunderent. Ex qvo factum, ut Romana illa opera, & mole, & materia, & ſymmetria, artisque excellen-

tia, alia omnia orbis monumenta crederentur ſuperare;& nunc etiam, poſtquam dudum non vi quidem temporis, ſed barbarorum manibus deſtructa ſunt, ipſa eorum rudera pro abſolutiſſimæ architecturæ exemplaribus reputentur. Noſtro tempore nullibi fortaſſe, quam in Gallia, acriori ſtudio Architectura excolitur, inprimis ex quo tempore non Academia tantum Regia Artium & Scientiarum, ut ſcientiis quibuscunque aliis, ita Architectonicæ quoque perficiendæ manum admovit, ſed peculiaris inſuper Academia Architecturæ, illuſtriſſimi Colberti, Regiarum ædium,ut munia alia auguſta taceamus, magnificentiſſimi Curatoris, auſpiciis inſtituta eſt. Attamen ita huic arti incumbunt Galli, ut Romam tamen velut magiſtram reſpiciant,indeque exempla artis præclara mutuentur. Quo fine Romæ quoque Rex Chriſtianiſſimus Seminarium condidit, in quo,in architecturæ, picturæ & ſculpturæ ſtudiis, Gallica ingenia erudirentur, ex urbe harum artium cultu olim hodieque celeberrima, exactiorem earum ſcientiam revectura in Gallias.

Atque id ipſum inſtitutum, præſens quoque Opus nobis peperit, cujus Auctor, cum in Academia Architecturæ præſtantiſſimis in ea arte viris operam Pariſiis per biennium dediſſet,ac Romam inde a. 1674 cum alumnis Regiis pluribus,uberioris capiendi cultus cauſa eſſet miſſus, id ſibi potiſſimum incumbere exiſtimavit,ut quantum ſupereſſet antiquorum ædificiorum, ipſe metiretur exactiſſime, & minimorum pariter ac maximorum ſymmetriam accurato ſtudio exploraret, ſingulaque ichno-ortho- ſciagraphice in futuros delinearet uſus. Tametſi enim non ignoraret, occupatum jam ab aliis laborem hunc fuiſſe, eorumque libros, quibus Romana illa ædificia deſcripta conſpectui lectoris ſiſtuntur, ut profitetur ipſe, veneraretur, operæ tamen facturum ſe pretium exiſtimavit,ſi cum exemplis opera ipſa ſedulus conferret,laboremque ſæpius exercitum reſumeret denuo, ac num typi archetypis reſponderent, etiam in minimis ſcrutaretur. Quo ſtudio id viſus ſibi eſt deprehendiſſe, vix ullum Romæ momenti alicujus antiquum monumentum extare, in quo delineando errores non admiſerint notabiles, quotquot ante ſe experiri laborem hunc voluerunt; non ignorantia quidem artis,ſed quod vel minutiora curatius expendere neglexerint, vel metiendi curam ſibi gravem hominibus operariis, imperitis ſæpe, ignavis, ac infidis, commiſerint. Quatuor vero inprimis viro-

rum

Digitized by Google

rum præ oculis ſemper habuit libros ædificiorum antiquorum Romanorum typos exhibentes, *Palladii, Serlii, Labacci & Chambraji*, inque ſingulis antiquitatis monumentis deſcribendis ſic verſatus eſt, ut quo Auctore quodque conditum, quosque in uſus fuerit, aut a quibus reſtauratum ac amplificatum, ex Annalium fide memoret; inde ſtructuræ excutiat rationes, ac ſymmetriam inprimis & proportionem ſingularum partium diligentiſſime deſcribat, figuris ſemper adjunctis; denique Auctorum jamjam dictorum errores hic illicve notatos caſtiget.

Cæterum opera, quæ hoc volumine deſcribuntur, ea ſunt. 1. Pantheon. Templum illud celebratiſſimum ab Agrippa, Auguſti genero, exſtructum, ac Jovi vindici cæterisque Diis olim dicatum; poſtea vero Bonifacii IV Pontificis auſpiciis vero Deo conſecratum, ac ab Urbano VIII magnificentiſſime inſtauratum, cujus nuda moles hodieque ſuperſtes ſtructuræ omnis laudes exſuperare creditur, quodque dignum reputavit *Desgodetius*, cui per partes ſingulas accuratiſſime exhibendo integras viginti & tres tabulas deſtinaret. 2. Templum Bacchi. 3. Templum Fauni. 4. Templum Veſtæ. 5. Templum Veſtæ Tiburtinum. Etſi enim Romana tantum ædificia titulus libri præ ſe ferat, Templum tamen illud Veſtæ, cujus veſtigia Tiburi ſuperſunt, nec non Veronenſe Amphitheatrum, illis immiſcere non dubitavit. 6. Templum Fortunæ virilis. 7. Templum pacis. 8. Templum Antonini & Fauſtinæ 9. Templum Concordiæ. 10. Templum Jovis Statoris. 11. Templum Jovis tonantis. 12. Templum Martis vindicis. 13. Frontiſpicium Neronis. 14. Baſilica Antonini. 15. Forum Nervæ. 16. Porticus Septimii. 17. Arcus Titi. 18. Arcus Septimii Severi. 19. Arcus Argentariorum. 20. Arcus Conſtantini. 21. Amphitheatrum Veſpaſiani & Titi, 13 tabulis deſcriptum. 22. Amphitheatrum Veronenſe. 23. Theatrum Marcelli. 24. Thermæ Diocletianæ, & 25. Balneum Pauli Æmilii.

FRANCISCI VAVASSORIS E SOCIETATE Jeſu multiplex & varia poeſis, antea ſparſim edita, nunc in unum collecta.

Pariſiis, A. 1683, in 8.

ULtra quadraginta jam annos ſcriptis in lucem editis per orbem literarium inclaruit *Franciſcus Vavaſſor*, patria Burgundus, ex

Comitatu Caroleſio, & anno ætatis XIV, ſeculi hujus XXI in Societatem Jeſu, ut vocant, cooptatus, & poſtquam Pariſiis Humaniora duos, Rhetoricam quinque, & Theologiam poſitivam ſeu expoſitivam ſex & triginta annos docuerat, ibidem Anno 1681 d. 16 Decembr. non ſine ingenti literatorum mœrore his terris ereptus. Nam *poetica* ejus *paraphraſis in librum Job* jam anno 1637 prodiit; quam ſuccedentibus deinceps annis alii atque alii feliciſſimi ingenii fœtus, & quidem 1644 *Theurgicon* ſeu *liber de miraculis Chriſti*, Anno 1646 *Orationum volumen*, Anno 1649 *liber de Forma Chriſti*, Anno 1650 *Cornelius Janſenius Iprenſis ſuſpectus*, Anno 1651 *Claudii Avauxii Elogium & Funus*, Anno 1653 *diſſertatio de libello ſuppoſititio*, Anno 1656 *Liber Elegiarum*, Anno 1658 *de ludicra dictione liber, in quo tota jocandi ratio ex ſcriptis veterum æſtimatur*, Anno 1669 *liber de Epigrammate, & Epigrammatum libri tres*, ac denique Anno 1679 *Jobus brevi commentario illuſtratus, cum Metaphraſi poetica aucta & emendata*, qui & cantio ejus cygnea extitit, exceperunt. Nunc poſtquam fatis ceſſit hic cygnus, carmina ejus variis temporibus evulgata & diſſipata, ut fit, quædam, Elegias puta, Heroica, & Epigrammata in unum corpus collegit *Johannes Lucas*, ejusdem Societatis pater, eaque incomparabili hoc tempore Literatorum Mæcenati *Ferdinando*, Epiſcopo Monaſterio-Paderbornenſi & Libero Baroni de *Fürſtenberg* dedicavit. Subjunxit etiam his carminibus *Obſervationes* Vavaſſoris antehac non editas *de vi & uſu verborum quorundam latinorum*. Erat enim Vavaſſor non comptus tantum orator atque poeta elegans, ſed & latinæ literaturæ tam ſciens, ut nemo magis; unde & tale illi a Johanne Commirio, Jeſuita, poſitum eſt epitaphium:

Vavaſſor jacet hic, quem poſtquam fata tulerunt,
Auſoniæ Charites dedidicere loqui.

De cætero quoniam idem Vavaſſor proferre in lucem cœperat *Petri Johannis Perpiniani*, doctiſſimi & eloquentiſſimi Jeſuitæ, natione Hiſpani, *Epiſtolas aliquot* cum operibus ejusdem non evulgatas, & neſcio quo caſu derelictas, etiam iſthoc affectum ejus opuſculum perfecit Johannes Lucas, imo has quoque Epiſtolas Perpinianæas Obſervationibus jam dictis annexuit, eo quod non emendatiſſimæ tantum ſint latinitatis, ſed multa, præter cætera, *de locis Rhetoricæ* *commu-*

communibus deque erudienda in Græcis latiniſque literis juventute complectantur. Eloquentiſſimum autem fuiſſe Perpinianum, vel ſolius Mureti (at quanti Oratoris!) teſtimonium perſuadere cui poteſt. Ita autem ille Variar. Lect. lib. 15 c. 1 ad Darium ſuum: *Nunquam quenquam audiſti, ac ne audies quidem, opinor, in quem illud de Neſtore elogium melius conveniret, cujus ex ore melle dulcior fluebat oratio.*

CENTUM HISTORIARUM EXAMEN, cum ſententia definitiva in utroqve jure & pro utroqve foro: ſeu Deciſiones Theologico-Legales P. F. Caſſiani a Sancto Elia Carmelitæ Diſcalceati Mediolanenſis.

Bononiæ, 1682. in fol.

ETſi Theologia moralis ad informandam hominis conſcientiam, longe utiliſſima doctrinæ pars ſit; tamen illam, per maligna nonnullorum Jeſuitarum principia, in ſcholis Pontificiorum miris modis fuiſſe corruptam, notius eſt, quam ut prolixe declarari debeat. Nam famoſo ac peſtilentiſſimo illo de *Probabiliſmo* doctrinæ genere invento, non tantum omnia legis divinæ vincula laxata ſunt; ſed & ſceleribus omnibus porta patentiſſima fuit aperta. Id quod ante annos non ita multos demonſtravit *Ludovicus Montaltius*, publicatis *literis provincialibus de Morali & Politica Jeſuitarum diſciplina, a Wilhelmo Wendrockio Salisburgenſi theologo*, e Gallico idiomate in linguam latinam translatis & cum *Examine Probabilitatis Jeſuiticæ, novorumque Caſuiſtarum* a celeberrimo *Rachelio* Helmſtadii editis. *Hic Autor*, qui centum hoſce caſus (ipſe vocat *hiſtorias*,) propoſuit atque reſolvit, non quidem ubique Moraliſtarum malignorum rationes ſequitur, nec *damnatas* Jeſuitarum *propoſitiones* adprobat; ſed tamen multas ſuperſtitioſas ac inutiles plane quæſtiones admiſcet, quas ignorare, Chriſtiano fraudi non erit; v. gr. *Caſ. XVIII. An liceat mulieri ſub veſte virili mentiri ſexum, ut degere poſſit intra ſepta conventus Regularium, donec edat partum conceptum in ſacrilego adulterio cum Superiore ejusdem conventus?* LIV. *An amaſius jurans quinque olim ſuis concubinis ob affectivam erga illas recordationem, quotidie recitare pro*

 ſingula

Digitized by Google

ſingula unam Angelicam ſalutationem, peccet recitando, vel omittendo? LXXXII. *An inciderit in pœnas violantium clauſuram monialis pergens per longum ſubterraneum usque ad muri fracturam, in qua partim intra, partim extra ſuper ſtramentum cum amaſio cubabat?* IC. *An monialis fornicaria acquirat ſibi, vel monaſterio pretium ſacrilegarum fornicationum?* LXXXV. *An ſit dabilis caſus, in quo quis teneatur baptizare aqua roſacea?* XXXIV. *An emens rem cum obligatione ſolvendi cum pecuniis, quas in ludo lucrabitur, teneatur ludere?* &c. Tractavit etiam aliquos caſus, qui ad jurisprudentiam, ut titulus libri innuit, referri poſſunt: ut XXVIII, *An licite fiat compenſatio propter ablata ab eo, qui fraudabat gabellam?* XXIX, *An venditori ſit reſtituenda res non ei ſoluta a mortuo emtore, ſi ab alio creditore tollatur?* & quæ aliæ ſunt hujus generis quæſtiones inſperſæ; quarum multæ quoque ſtatum ipſorum hierarchicum reſpiciunt, aut diſciplinam monaſticam corruptiorem. Sub calcem operis *indicem propoſitionum damnatarum a Pontificibus R. Clemente VIII, Alexandro VII, & Innocentio XI* ſubjicit: cui annexus eſt index rerum & verborum copioſiſſimus, quem claudit Inſtructione parochorum & aliorum confeſſionariorum pro caſibus, quorum abſolutio vel diſpenſatio ſpectat ad ſacram Pœnitentiariam ſeu ad ſedem (ut loquuntur) Apoſtolicam.

TOBIÆ ANDREÆ, Phil. & Med. D. Bilanx exacta Bilſianæ & Clauderianæ Balſamationis. Qua oſtenditur, D. Clauderi inventam balſamationem non minus ac veterum longe a Bilſiana differre &c. Omnia per modum epiſtolæ communicata Samueli Andreæ, SS. Th. D. Ejusdemque & Hiſtor. Profeſſori celeberrimo.

Amſtelodami 1682. in 12.

EDiderat Anno 1679 D. Gabriel Clauderus, Medicus Duc. Altenb. & Academicus Naturæ Curioſus, Praxi Medica æque, ac vulgata anno 1678 de Tinctura univerſali diſſertatione, non incelebris, *Methodum balſamandi ſubjecta humana, aliaque majora ſine eviſceratione ac ſectione hucusque ſolita*, Bilſiana haud inferiorem eam, imo ob certas circumſtantias præſtantiorem perſuaſus. Ægre hoc ferens præſens Scriptor,

Digitized by Google

Scriptor, quem plerique hiſtoriæ Anatomicæ gnari unicum Bilſianorum arcanorum conſcium, ac inventorum poſtmodum poſſeſſorem ajunt, ad patruelem ſuum hanc conſcripſit epiſtolam: in qua demonſtrare ſatagit, illam ipſam D. Clauderi condiendi cadavera methodum a Bilſii, ſuaque immane quantum differre, & huic dignitate & utilitate longe cedere. Poſtquam enim Dn. Clauderi candorem & balſamandi rationem laudavit, *primo* urget, Bilſium cadavera integra, ſine ulla ſectione aut exenteratione antegreſſa, balſamationi ſubjeciſſe; adeoque falli Clauderum, qvod concurrente illa hanc a Bilſio præſtitam, id eſt extractas & ſeorſim præparatas partes rurſum repoſitas fuiſſe aſſerat: prolixius declarans, Bilſium finita demum balſamatione, commodioris demonſtrationis, aut alterius cujuscunque rei gratia, membrorum ſeparationem & extractionem adornaſſe, certe minus neceſſariam habuiſſe. Et quamvis forſan quatuor illa cadavera, quæ Clauderus olim Roterodami viderat, absque exenteratione non fuiſſent balſamata (quod tamen non adeo prompte Noſter concedit) poſſe nihilominus omnia citra ipſam ait parari: quod non tantum Bilſius, Auctori arctioris ſocietatis vinculo junctus ſancte aſſeverarit, & anno 1669 in publico Sylvæ Ducis theatro præſtiterit; ſed & ex natura balſamationis Bilſio & Andreæ communis ſequatur, ipſeque Auctor in cadaveribus infantuli, avium, piſciumque, citra plumarum evulſionem, aut detractionem ſquamarum comprobatum dederit. *Deinde* tantæ efficaciæ Balſamum Bilſianum, & ſuum deprædicat Auctor, ut non tantum cadavera, quorum viſcera ulceroſa & corrupta (quale illud, quod Bilſius Sylvæ Ducis præparatum oſtenderat) ſed etiam peſte extinctorum, & quæ per aliquot dies jam ſepulta fuerunt, ac putreſieri jamdum cœperunt, in tantum conſervet, ut reliquum in integritate ſua maneat, id eſt, ne pars corrupta ſinceram trahat: imo fœtorem ex putredine contractum per balſamationis hujus vim obtundi, ac tandem plane diſſipari, diverſis experimentis comprobat. Quod idem quamvis Clauderus de ſua quoque balſamationis ratione ſibi polliceatur, ſpem tamen ejus forſan fruſtraneam fore autumat; ideo præprimis, quod Clauderus paſſim fateatur, cadavera ſua, antequam ultimam pollinctoris manum experiantur, fermentationibus variis agitari, mephitimque inſignem & fœtorem cadaveroſum ſpargere, ut vel hinc Clauderianam

derianam balſamationem Bilſiana longe inferiorem judicet: quod uti ne ſanis quidem cadaveribus a putredine & fœtoris exhalatione præſervandis ſit idonea; ſic multo minus cadaverum jamdum putreſcentium fœtorem tollere queat: præprimis cum Clauderus liquorem balſamantem per inciſionem corporis cavitatibus majoribus infundat; Bilſii balſamum ſine ulla inciſura exteriora ſaltim cadaveris alluat. *Tertio* differre etiam Bilſii & Clauderi balſamationem ſcopo oſtendit: quatenus hic exſiccationem, ſeu mumiſationem tantum cadaverum Magnatum intendat, ratione cujus hæc ætatem longiorem ferant; Bilſius autem methodum ſuam primario eo direxerit, ut perveſtigandis iis, quæ Anatome nondum detexit, cadaver totum flexile redderetur & minutiſſimæ quæque illius partes diſſecari commode poſſent. *Quarto* non exiguum inter utramque hanc balſamationis rationem diſcrimen a temporis, quod ipſi impenditur, diverſitate intercedere aſſeverat; ita ut quamvis ſubjectum majus ſine ulla inciſione, tres menſes Clauderus in liquore balſamante maceret, cum inciſione vero ſex vel ad ſummum octo ſeptimanas, adeoque præparationem intra hoc tempus abſolvat: idem tamen hoc de cadavere humano majore tamdiu adeo ſimpliciter aſſerere non poſſit, quamdiu experimentum in tali ſubjecto non feciſſet: quale illum hactenus nondum tractaſſe diverſis argumentis conjicit. De Bilſianis contra cadaveribus ſe certum eſſe, ea ſine omni inciſione prævia, ſpatio bimeſtri, ita præparari poſſe, ut in mumiam diu perennaturam, niſi ob anatomen in illis ad minutula inſtituendam flexibilia conſervare mens ſit, mox mutari queant. Huic *quinto* ſubjungit, non omnia cadavera, quæ ut mumias Clauderus ſervat, ſed pleraque ſaltem ipſius confeſſione per octodecim poſt mumiſationem menſes ſine alteratione, & putrefactionis labe ſubſtitiſſe; ita quidem, ut quamvis longiorem durationem ipſis præſagiat, hoc tamen non ſimpliciter, ſed ſub legitimæ curæ tantum conditione affirmet: Bilſiana vero & ſua, non obſtante plurium ſeptimanarum anatome, poſt elapſos jam aliquot annos, adhuc dum belle ſe habere, nulla, poſtquam in mumias mutata ſunt, balſamationis nova ſpecie in illis inſtituta. Nec *ſexto* Bilſii referre, ſive in aere calido & æſtivo, ſive in frigido & hyemali tempore balſamationem adornet: cum Clauderus frigidiorem & hyemalem potius auram ſeligat. *Septimo* fœtere inter balſamandum cadavera Clauderiana; ſecus ac Bilſiana faciant,

ciant, in quibus balſamatio fœtorem, ſi quem forte ex putredine concepta jam emittant, ſuperet & penitus extinguat, utut a balſamatione ferventiſſimis ſtatim exponantur radiis ſolaribus. Tandem & *octavo* interdum illa poſt balſamationem & mumiſationem ab aeris viciſſitudine molleſcere, horumque viſcera quandam vermiculorum inſidiis expoſita eſſe: cum nullum ejuſmodi corruptionis vel leve indicium in balſamatis a Bilſio cadaveribus, quocunque anni tempore & aeris temperie obſerventur.

His omnibus prolixius explicatis, Clauderum præjudicio laborare Epiſtolæ Scriptor ait, dum Bilſianam balſamandi Methodum plane interiiſſe putat: utut concedat, Bilſium (quem primum Transfuſionis ſanguinis Authorem pronunciat) & quidem optimo jure, artē hanc ſtudioſiſſime celaſſe. Sibi enim artem hanc, Bilſiana adhuc præſtantiorem, cognitam, inque balſamandis minoribus ſubjectis identidem uſurpatam, annexis fini epiſtolæ obſervationibus ſeu experimentis atque teſtimoniis confirmat: addens demum coronidis loco, deſcriptionem qvinque illorum cadaverum, olim a Bilſio Marchioni a Caracena demonſtratorum, quæ tamen cuncta obſtetricantibus Marpurgenſium typis jam Anno 1678 in publicum prodierunt.

VITI RIEDLINI ULMENS. PHIL. & MED. D. ac Poliatr. Auguſt. Obſervationum Medicarum Centuria.

Anno 1682. in 12.

MEdicorum præprimis nonnullorum auctoritate excitatus, præſens ſcriptor illa, quæ circa morbos & ægros notatu digna obſervavit, publico exponere non dubitavit: ita tamen ut pauca de ſignis, tam diagnoſticis, quam practicis, pauciora adhuc de cauſis, addiderit, adeoque in recenſendis obſervationibus ſeu hiſtoriis totus videatur. Finem hujus opuſculi duplicem, theoreticum æque, ac practicum, augurari licebit, quatenus ex *obſervatione* ſtatim *prima* lac, ex decocti amari hauſtu amarum, pro materia chylum potius, quam ſanguinem, habere colligit; per *obſervationem quinquageſimam nonam* animi pathematum in movendo corpore, in ſpecie menſibus; & per *ſeptuageſimam octavam* imaginationis gravidarum in fœtum miram

Digitized by Google

vim, dum filius, quod mater gravida herniotomum viderat, ſine teſtibus naſcitur, oſtendit. Reliquis vero potiſſimis hiſtoriis varias circa morborum cauſas & curationes, ſimilesque practico, ut tali, attendendas circumſtantias ſuggerit. Dum v. g. *obſervatione quarta* febrem pallidam non ſemper ex obſtructione menſium contingere, *Undecima* ex utero vermes, quales non niſi ab Humelbergio antea obſervatos ait, longitudine dimidiam ulnā ſuperantes, prodiiſſe, *Decimaquarta* Hypercatharſin pueris & ſenibus lethalem contingere, & *Nonageſima ſecunda* Antimonium diaphoreticum rite præparatum in puella, febre maligna decumbente, loco ſudoris vomitus & alvi fluxum (cum menſibus), atque quidem cum euphoria, excitaſſe, refert.

Sicut autem ſingulis ſuis obſervationibus aut parallelam alterius cujusdam ſcriptoris celebris anteponit ſeu combinat, aut de harum ſcopis ex variis autoribus quædam præfaminis loco monet: ita demum huic opuſculo triplicem indicem, quorum prior Autores & alios, quorum mentio facta fuit, exponit, alter Obſervationum ipſarum ſeriem conſtituit, ultimus vero res & nomina recenſet, annectit.

JOANNIS CASSINI

Deſcriptio novi cujusdam rarique Phænomeni cœleſtis, ineunte Vere Anni 1683, Pariſiis ab ipſo obſervati, Diario Gallico Eruditorum XI, d. 10 Maji 1683 inſerta.

Ex Gallico idiomate translata.

LUx quædam, gemina illi, qua Via Lactea candicat, clarior tamen in medio ſplendidiorque, & extrema verſus debilior, expandit ſe per ſigna, quæ Soli hoc verno tempore percurrenda ſunt. Animadvertere id primum cœpi in Obſervatorio Regio veſpere d. 18 Martii, biduo ante æquinoctium: cum, obſervatis quæ in Saturno contingunt viciſſitudinibus, oculos in prima ſtella Arietis figerem, quæ Tuboſpecillis, tanquam ex binis, ſuarum diametrorum ſumma ab invicem diſtantibus, compoſita conſpicitur. Arietis Taurique aſteriſmi ſolito longe lucidiores erant, tertio ab hora ſeptima quadrante, finito jam ante

ante ſemihoram crepuſculo veſpertino. Lux iſta a latere occidentali non erat terminata, niſi a vaporibus, duobus tribusve gradibus ibidem ſuper Horizonte elevatis; ejusque pars clarior latitudinem habebat octo aut novem graduum. Extendebatur oblique propemodum ſecundum Zodiacum; latere ſeptentrionali duas lucidiores ſtellas in capite Arietis, cujus totum corpus ambibat, ſtringens. Secundum longitudinem porrigebatur ſuper Pleiades, ſenſimque circa caput Tauri evaneſcens in acumen deſinebat.

Cœlum in illo tractu erat clariſſimum, ita ut ſtellas ſextæ & ſeptimæ magnitudinis illic nudo oculo diſtinguere liceret: & Claritas illa, utut nubeculæ a Sole illuſtratæ ſimilis, non impediebat, quo minus parvæ iſtæ ſtellæ in ipſo ejus medio conſpicerentur, ubi illa magis denſa apparebat; quemadmodum uſu venit per transverſum caudas Cometicas intuentibus. Latitudo tamen ejus major erat, quam ut cauda Cometæ cujusdam cenſeri poſſet; quippe quæ triplo quadruplove maximorum Cometarum, mihi hucusque viſorum, latitudinem excedebat. De reliquo ſimilis erat illis, non ſolum pelluciditate, ſed & colore, ſitusque ad Solem reſpectu, ad quem juxta longitudinem ferme dirigebatur.

Brevi poſt etiam animadverſum eſt, illam cœli motum verſus occidentem ſequi: intra eadem enim ſigna motu hoc translata ſubſiſtebat, & cum illis ſub vaporibus circa Horizontem condebatur.

Anceps hærebam, annon illa exiguo motu proprio ſeptentrionem verſus ferretur: lucidiores enim duas Arietis, quas Lux illa latere ſuo ſeptentrionali initio ſtringebat, ipſa poſtea complexa eſt; id quod deinceps inſequentium dierum obſervationes ratum fecerunt. In hoc tamen neque tunc, nec poſt plures dies plane certus eſſe potui; quod extremitas Lucis hujus, ab omni parte nimis dubia, paulatim langueſceret, ut longe difficillimum eſſet, eam præciſe definire; accedente diverſa aeris, juxta crepuſculi diſtantiam, per inſequentes dies claritate, ob quam jam plus jam minus extenſa cernebatur. Unde prima apparitione, quæ lapſa poſt occaſum Solis hora contigit, Lux ſenſibilior ſe non niſi ad lucidiores Arietis in latum, & in longum ad Plejades usque diffudit, quas utrasque paulo poſt complexas tenuit: quod autem medium attinet, quantum viſu licuit percipere, in eodem perpetuo tractu verſus medium Arietis comparebat.

Digitized by Google

Poſtquam Arietis Taurique ſigna occidere, non ceſſavi explorare, utrum adhuc veſtigium quoddam Luminis hujus, ea altitudine atque ſitu, quo ipſum conſpectum erat, ſupereſſet; nihil inſoliti tamen ibidem comperi. Ex quo manifeſtum erat, id revolutione diurna circa Terram memorata ſigna ſequi; quandoquidem ſequentibus diebus una cum illis occidens, in eodem cum ipſis loco erat, quo præcedentibus diebus cernebatur: quod juxta Copernicæos idem eſt, ac intra revolutionem Sphæræ elementaris diurnam, ab occidente in orientem circa axem Terræ, eodem cœli loco fixum permanere.

In hoc itaque ſtatu, a 18 ad 26 Martii, quoties cœlum ab occidentis latere ſerenum fuit, Lumen illud obſervavi, citra evidentem animadverſionem alicujus mutationis: niſi quod noviſſima obſervatione diei 26 non eousque, quo prioribus, verſus Tauri cornua extendi, pauloque magis ſeptentrionem verſus porrectum videretur. Arietis lucidior, quæ lateri ipſius initio hærebat, tunc plus uno gradu Luci huic immerſa erat.

Poſtrema hac obſervatione, primam hujus ſigni ſtellam detegere non potui, quod humilior eſſet, vaporibusque profundius conderetur: qui ſimul expanſionem Lucis a parte occidentali, plus ac in obſervationibus præcedentibus, imminuebant.

Apparebat ergo, citra hoc, illudque quod a crepuſculis eſt, impedimentum futurum fuiſſe, ut dietim Lux iſta magis occidentem verſus extenſa, Solique proxima conſpiceretur: qui ſub initium ejus in penultimo gradu Piſcium conſtitutus, a prima Arietis non niſi triginta; & poſtrema obſervatione d. 26 paulo plus viginti duobus gradibus diſtabat: ita ut ſi Lucem illam præſente Sole licuiſſet oculis uſurpare, huic ſpeciem comæ circumpoſitura fortaſſis fuiſſet.

Ab hoc tempore, Cœlo veſperi ab occidente nubilo, an Lux hæc diſſipata eſſet, exploratum habere non potui; niſi 14, 22, 24, & 28 Aprilis. Tunc, licet crepuſculo finito ſignum Arietis jam occidiſſet, eadem Lux in ſigno Tauri ſe offerebat, ad ejus boreale Cornu usque protenſa; appellebatque latere ſeptentrionali ad caput Meduſæ & genu meridionale Perſei, cujus pes auſtralis claritati ejus immerſus erat.

His ergo poſtremis obſervationibus longe evidentius atque præcedentibus comperi, Lucem hanc ſeptentrionem verſus progreſſam eſſe: id quod impedimento fuit, quo minus illa tam cito per crepuſculum

lum veſpertinum extingueretur, dum Sol interea ſigno Tauri ſe admoveret.

Comparatio Phænomeni hujus cum aliis ſimilibus, notabilisque circa hanc materiam animadverſio.

Difficile fuerit in hiſtoria lapſorum temporum Phænomenon huic novo Lumini per omnia ſimile reperire, quod pluſculis diebus in iisdem cœli ſignis, citra motum proprium ſatis evidentem, & cum tanta, præcipue in latum, extenſione, citraque Cometæ alicujus, cui originem debuiſſet, apparitione perſtitiſſet.

Quoad ultimam tamen hanc, & cæteras, durationis, ſtatus, directionisque ad Solem circumſtantias, plurimum recenti huic convenit, quod Bononiæ anno 1668 tunc conſpexi, cum regio juſſu honor mihi deferretur, Regiæ Scientiarum Academiæ cenſeri. Erat id Semita ſeu Via luminoſa, caudæ Cometicæ ſimilis, quæ ſpatium in longum occupabat 30 graduum, unius & dimidii paulo plus in latum.

Obſervavi eam 10 Martii die e vaporibus, qui prope horizontem erant, & aſteriſmum Ceti tegebant, exire, latere orientali verſus pedem Orionis, occidentali Solis locum verſus directam. Longitudo ejus, ut hujus, ad ſigna Arietis & Tauri ſe referebat; ſed inſignem latitudinem auſtralem habebat, mutabatque ſitum inter Fixas, motu verſus orientem & ſeptentrionem proprio, per quem dietim ad ſidus Orionis magis accedebat. Apparuit usque ad 19 Martii diem, & hoc novem dierum ſpatio diverſas Eridani Fixas, ut tamen eas viſui non ſubtraheret, tranſiit.

Refert Dominus Chardin, in Libro ſuo de coronatione Solimanni Regis Perſici: *Idem phænomenon anni 1668, in metropoli cujusdam provinciæ Perſicæ d. 7 Martii, qui ſecundus erat apparitionis dies, obſervatum; & Iſpahani, quæ Regni metropolis eſt, 10 Martii hora 7 poſtmeridiana. Apparuiſſe in parte auſtrali, & ſecutum eſſe primum mobile, cum longitudine* 30 *gr.* 32 *min.* quod noſtræ obſervationi conſentaneum eſt, *latum fuiſſe undique ferme æqualiter 6 gr.*, quadruplo plus ac mihi Bononiæ comparuit; ubi nihilominus fuere, qui latius æſtimarent: difficile tamen erat latitudinem definire, quod extrema verſus debile eſſet, ſenſimque deficeret. Addit, *elevatiorem ejus partem verſus Orionis balteum & flumen Eridanum fuiſſe.*

Digitized by Google

Mihi erat verſus Eridanum, balteo Orionis longe ſeptentrionaliore & occidentaliore. Longitudo, quam is ipſi 72 gr. tribuit, & latitudo ab Ecliptica trium graduum, non magis conveniunt dicto ſitui.

Subjungit, *extremitatem ejus inferiorem fuiſſe Cetum, aut flexurum Eridani*, quod exacte conſentit obſervationi meæ, quæ eandem ad ventrem Ceti, qua flexuram Eridani tangit, collocat; citra reſpectum longitudinis & latitudinis, extremitati huic ab ipſo tributæ, ubi errorem commiſſum eſſe numerorum apparet. *Perſas*, ait, *id appellaſſe* Niazach, *h.e. lanceolam, a figuræ ſimilitudine. Dixiſſe eos, nunquam ſibi viſum, nec fando ab aliis, de ejusmodi phænomeno quicquam acceptum; quamvis Cometa cenſeretur, cujus caput ſub occaſu conditum eſſet, ut ſuper horizonte non poſſet obſervari.*

Occaſione tamen hac oſtendi, Phænomenon hoc cum alio quodam ſimili, bis mille annis hoc antiquiore, miram habuiſſe convenientiam: cum eo ſcilicet, quod Charimander, referente Seneca l. 7. quæſt. natur. Anaxagoræ obſervatum tradit, grandis inſolitique luminis, quod magnitudine amplæ trabis per multos dies fulſerit; illove, quod idem Auctor Calliſtheni obſervatum ait, ignis effigie in longum extenſi, antequam Burin & Helicen, amplas Achaiæ urbes terræ motu abſorptas mare abſconderet: quodque Ariſtoteli Cometes fuit, qui a principio ob nimium ardorem non apparuerit, ſed procedente demum tempore, cum minus flagraret, viſus ſit.

Dictus Philoſophus 6 cap. l. 1. meteororum, de Phænomeno iſto, quod tempore terræ motus & inundationis Achaiæ in cœlo viſum eſt, diſſerens, id jam magnum Cometā, jam magnum ſidus appellat; memoratque, circa occaſum æquinoctialē (quemadmodū & noſtrum) apparuiſſe: & recenſitis notatisque pluribus aliis ſimiliū phænomenorū exemplis, ſubjungit, ingens illud ſidus, de quo ante dixerat, hyeme, aura frigidiſſima & veſpere maxime ſereno, anno quo Ariſteus Archon Athenis regnaſſet, fulſiſſe: primo die, ante Solem ſcilicet occidens, non comparuiſſe; ſequente die parum viſum, quippe, Sole ante ſe parva diſtantia relicto, occumbens; lumen ſuum ad tertiam usque cœli partem ſaltus forma porrexiſſe, atque hanc ob cauſam Viam nuncupatum; aſcendiſſe usque ad cingulum Orionis, ibique diſſipatum: quod & accidit Viæ luminoſæ Anni 1668.

Seneca, cui Phænomenon iſtud Cometes eſt, Ephorum mendacii & im-

Digitized by Google

& impoſturæ arguit, dicentem, eum in duas ſtellas diviſum eſſe: quod, quamvis per totum orbem idem obſervatus, & præſagium inundationis duarum illarum urbium habitus fuiſſet, ſolus ipſe ſuſtinuit. Quamvis igitur ejus apparens magnitudo luminis certa fuit, & teſtimoniis omnium obſervatorum ſuffulta, non tamen in determinanda ipſius ſpecie omnium conſenſus erit; ſicut etiam contigit circa Phænomena ſimilia noſtri temporis.

Sunt & aliæ Cometarum ambiguorum hiſtoriæ, de quibus non niſi magnum aliquod lumen viſum eſt, qualis obſervatus eſt poſt 10, usque ad 23 diem Nov. anno 1618, verſus Hydræ ſidus in hemiſphærio auſtrali, ante inſignem Cometam, qui in parte cœli borea ſub finem dicti menſis fulſit, duravitque ad finem Januarii anno 1619.

De Natura hujus Luminis.

Lumen hoc inſolitum non eſt ſine materia ad Terram radiante; ſive ipſa ex ſe ſit luminoſa, ſive radios ſuos reflectat aut refringat, a Sole aut alio quopiam corpore luminoſo, aut immediate, aut mediantibus aliis corporibus, venientes: & vero directio, quam longitudo ipſius ad Solem habet, anſam ſuppeditat ſtatuendi, illud ab ipſo Sole derivari.

In Synopſi obſervationum mearum Cometæ anni 1681 num. 12 ſuſtinui, diffuſam in Æthere materiem eſſe poſſe, reflectendo lumini idoneam, quemadmodum in athmoſphæra noſtra contingit; eamque in orbita Cometarum, ubi Æther jam plus jam minus purus eſt, offendi, & caudarum Cometicarum phænomenon, cæteraſque, quas illi ſubeunt, viciſſitudines efficere poſſe.

Quando ergo Lumen hoc tam colore, quam claritate, tenuitate, & ſitu ad Solem, geminum eſt lumini Cometarum; credibile eſt, materiam id ad nos reflectentem ejusdem eſſe naturæ: ſive Cometa ibidem ſit, ſub radiis Solis abſconditus, a quo illud originem trahat (id quod tamen aſſeverare non auderem, quandoquidem latitudine ſua adeo differt ab omnium, qui hucusque obſervati ſunt, Cometarum caudis) ſive radios ſuos immediate a Sole recipiat.

Sicut enim phænomena in aere conſpicimus, ſolarium radiorum immediate advenientium; aliorumque ſimilium, interventu Lunæ appulſorum, refractione & reflexione producta, qualia ſunt Irides & ſideris

Digitized by Google

ſideris unius aut alterius Halones: non erit abſonum, ſimilia etiam phænomena, in materia per Ætherem ſparſa, a Sole, ſive immediate, ſive interpoſitu cujusdam corporis Cometici, formari. Ea ipſa materia ſideris alicujus lumen ad nos reflectere poſſet: quale quid accidit, certis Fixis aliquando comam quandam adſciſcentibus, quod non tantum juxta Ægyptiorum obſervationes, ſed propria ſui ipſius contigiſſe teſtis eſt Ariſtoteles, viſa hoc modo ſtellarum aliqua in coxa Canis majoris, principio quidem obſcuriori, intentis tamen oculis ſatis manifeſta.

Notandum eſt noſtrum Lumen in eodem tractu apparuiſſe, quem plures Cometæ hujus ſeculi, annorum nimirum 1652, 1665, 1672, 1680, aliique plures ſeculorum præcedentium, in ea ſibi Faſcia obviantes trajecere, cui in Tractatibus meis, ob frequentem Cometarum tranſitum, *Zodiaco Cometarum* nomen feci.

Conjectura de diſtantiâ materiæ hujus luminoſæ.

Quantum ad diſtantiam ſubſtantiæ, quæ ſubjectum eſt hujus Luminis, aut medium, quo id, ſive per reflexionem ſive per refractionem, Terris allapſum eſt, determinari illa menſura ſatis juſta per parallaxin non poteſt; præcipue ob ambiguum ipſius terminum, qui obſtitit, quo minus accurate ad ſtellas fixas diverſis noctis horis, diverſisque Terræ locis compararetur: eam tamen ingentem eſſe, ex circumſtantia motus diurni 24 horarum, quo ſidera æmulabatur, cognoſcere licuit. In communi enim Hypotheſi, quæ venti rabies toto menſe per aerem materiam hanc citra diſſipationem propellere poſſet, tanto cum impetu, quali uno die totam Terram circumivit, talique ordine, ut eadem perpetuo ſidera reſpiceret? Et in Copernicæa, qua vi illa motui Sphæræ elementaris diurno ab occidente in orientem continue reniteretur, ut neque abriperetur, neque diſſiparetur? Neceſſe ergo eſt fateri, materiam hanc eſſe ſupra Sphæram elementarem, & conſequenter in Æthere. Penſato etiam motu ejus proprio nimis exili, eam longiſſime verſus regionem Fixarum elevatam eſſe, ſupponere cogemur.

Non abs re Veteres, illos Planetarum verſus Fixas magis elevari judicarunt, qui harum motui communi propiores eſſent, propriique motus minus haberent. Nec alia ipſis ratio, Saturnum ſuper omnes

TAB. VII. ad A: 1683. pag: 281.

Digitized by Google

omnes reliquos Planetas evehendi & infra hunc Jovem collocandi, de quo nemini Aſtronomorum deinceps plus 20 aut 30 ſeculis fuit dubium.

Iidem ipſi circa hoc confirmati ſunt novis hypotheſibus, quæ phænomenis motus illorum repræſentandis inſerviunt, utut inter ſe differant, ſibique invicem alicubi adverſentur, ut Copernicæa Tychonicæ & Ptolemaicæ. Harum quælibet ordinem Planetarum ſuperiorum Veteribus ſtatutum, per principia ſibi propria demonſtrat, cum impoſſibile ſit, independenter hoc a quaque hypotheſi facere: duobus iſtis Planetis parallaxin ſenſibilem, ob exiguam inter Terræ & circuli ipſorum Diametros proportionem, non habentibus.

Non incongrua igitur ratione novorum objectorum ſitus in mundo, ex comparatione eorundem motus ad motum corporum nobis cognitorum determinatur: qualia per obſervationes Aſtronomorum, diverſis diſtantiis, ſecundum differentes gradus velocitatis apparentis, ſunt diſpoſita.

Figuram luminis hujus, quod anno 1683 a d. 10 Martii ad finem Aprilis, obſervatum eſt, nec non illius, quod anno 1668 comparuit, exhibet Tabula præſens. **TAB. VII.**

OLAI BORRICHII DISSERTATIONES Academicæ de Poetis, publicis diſputationibus in Regio Hafnienſi Lyceo aſſertæ.

Francofurti Anno 1683. in 4.

ILluſtre jamdudum inter ſeculi hujus Medicos Chymicosque nomen eſt *Olaus Borrichius*, Danus, ex quo diſſertationem illam longe eruditiſſimam *de ortu & progreſſu chemiæ, Hermetis item ſapientiam a Conringianis animadverſionibus vindicatam*, & *docimaſticen metallicam* in lucem evulgavit. Sed poſteaquam tractatum *de lingua pharmacopæorum, de cauſis diverſitatis linguarum, ætatibusque latinæ linguæ*, fætusque id genus plures in orbem emiſit literarium, infinitæ lectionis, judiciique acerrimi philologus, criticus ac polyhiſtor abs nemine non fuit agnitus atque deprædicatus; quemadmodum & in tractatibus illis chemicis, non oculatiſſimum tantum arcanorum chemicorum indagatorem, sed & floridiſſimæ latinitatis ſcriptorem le-

Digitized by Google

gentibus omnibus ſeſe prodidit. Sed luculentiſſime idipſum nunc patet ex diſſertationibus ejus academicis, in academia Hafnienſi ab anno 1676 ad annum 1681 aſſertis publice, & hoc anno iterum evulgatis. Nam in hiſce poetas Græcos atque Latinos, atque ex his quidem illuſtriores percenſet omnes, & quid in illis palmam cenſoriamve mereatur virgulam, accurate diſcernit, candideque ediſſerit. Diſſertationibus præmittitur præfatio ad lectorem, in qua nonnulla excerpit ex iis, quæ ante plures annos de epopœia Ariſtotelica docuerat publice. Oſtendit autem Ariſtotelem jus epicæ poeſeos nimis arctis circumſcripſiſſe limitibus, pennasque adeo liberioris alioquin ſpiritus poetici plus juſto circumcidiſſe, dum dictitavit, poetæ epico canendam eſſe actionem unam, & quidem, non quæ vere geſta ſit, ſed quæ fieri & quomodo fieri poſſit. Hujus enim legibus ſi ſit ſtandum, innumeros poetas e cenſu poetarum moroſe excludendos fore, qui vel unius principis vel plurium facinora præclara, ſed varia ſimul enarrarint; nullam etiam hiſtoriam Biblicam, nec quicquam eorum, quæ vere contigerunt, argumenti eſſe epici &c. Liberiorem itaque epico campum permittendum exiſtimat Borrichius, *Ariſtotelem non eſſe normam rerum aut artium, ſed illum ipſum ad normam quoque redigendum*, aſſerens.

Diſſertationes ipſæ in univerſum ſunt ſeptem, quarum duæ priores in Græcis, poſteriores quinque in Latinis poetis percenſendis ſunt occupatæ. Ac in prioribus quidem, poſtquam autor artis poeticæ incunabula, multiplicemque ejus uſum diſerte, ut ſolet, expoſuit, poetas Græcos in certos digerit ordines, epicos ſcilicet, elegiacos, lyricos, (quibus dithyrambicos etiam & jambicos annectit,) & dramaticos ſeu tragicos & comicos. Recenſet autem Græcos tantum, non alibi etiam natos, qui Græco idiomate poemata condiderunt, quod in *Italica ſua Poetarum Græcorum Hiſtoria* Neapoli Anno 1678 in fol. edita *Laurentius Craſſus* Baro de Pianura præſtitit; & recenſet quidem ſecundum ſeriem ætatis temporumque, quibus floruerunt, curſum, editiones ubique illorum atque interpretes coindicans, & verſus ex iiſdem aliquot, ut ex ungue cognoſci leo poſſit, ſubjungens. In Latinis autem poetis recenſendis ordinem potius ætatis, quam claſſium peculiarium intuetur, eo quod plures Latinorum in genere verſuum mixto verſentur, atque adeo ad varias pertineant claſſes, va-

rumque

tumque inſuper lyricorum, tragicorum, comicorum apud Latinos rarior, epicorum autem atque elegiacorum longe denſiſſima ſit nubes. Incipit autem a Livio Andronico, qui A. U. C. DXIV floruit, poetasque ab ejus tempore omnes, qui quidem clarioris præter cæteros ſunt nominis, ad initia usque ſeculi poſt C. N. XIV enumerat, accuratum circa omnes Tarpam atque Ariſtarchum agens, nec editiones tantum optimas ſignificans, ſed & gemmas ex illis nonnullas aſſuens, ut velut ex fimbria de texto reliquo judicare cuivis liceat. Ad ea autem tempora dum evagatus eſt Borrichius, nec barbaros illos & lutulentos, ut ſic dicam, poetas præterire ſicco pede ſuſtinuit. Erat enim tum poeſis fœdis barbariſmis ſqualida, leoninorum verſuum crepitaculis horrida, imo & legis pediæ, colorisque poetici, certe majeſtatis priſcæ plane immemor. Sed mitiora ſpirare cœpit, poſtquam circa medium ſeculi XIV Franciſcus Petrarcha, Florentinus, inclaruit. Hic enim cum barbara adhuc tempeſtate illa epico carmini admoviſſet manum, poetas ævi ſui omnes longiſſimo poſt ſe reliquit intervallo. Cujus veſtigia cum infiniti propemodum ad noſtra usque tempora ſint ſecuti, Borrichius ſelectiores diſſertationibus reliquis recenſet, non temporum amplius, quibus floruere, ſeriem, ſed ordinem alphabeticum, ut promtius quærenti inveniantur, ſequens. Auſpicatur autem ab Italis, ut apud quos lux hæc primum & nata & propagata eſt; deinde ad Gallos divertit ſtylum, paucisque deinde Hiſpanis & Luſitanis enarratis (nam illi & in hoc genere pauciores deprehenduntur & rarius illorum ad nos opera transferuntur) Germaniæ Latinos centum & viginti quatuor admodum longo ordine enarrat, eosque clariores tantum & melioris præ cæteris notæ. Nam poetarum in Germania, ſi usquam, largiſſima eſt ſeges; quemadmodum & ipſe Borrichius hic loci ſcribit, in ſola bibliotheca regis Daniæ centum & plures numerari Germaniæ poetas, a ſe hic non attactos. Germanos poetas excipiunt Belgæ, hos Angli & Scoti, qui quidem ad Borrichii notitiam pervenere. Nam & vatum in regno illo eſt affatim, ex una ſiquidem academia Oxonienſi reditum Carolo regi centum admodum ſunt gratulati, nec pauciores morienti principi Henrico, germano regis, ut & nuptiis regiis cum Catharina Luſitana, referente Borrichio, aſſurrexere. Tandem ex vicinia, Boruſſia videlicet & Polonia, paucos cum attuliſſet juſtisque laudibus exornaſſet,

Paſtorium puta, Sarbievium, Dachium, Vincentium Fabricium, Titium &c. ad Danos ſuos cenſor delabitur, omisſisque priſcis intra ſuam, patrum, & avorum ſubinde memoriam ſe continet. Attingit autem & hic celebriores tantum, & quod ſolenne ejus fuit per omnes diſſertationes, floſculos ex illis amœniſſimos, ut totus exinde æſtimari hortus poſſit, interſpergit; & quemadmodum vernaculos quoque poetas illuſtriores Italorum, Gallorum, Hiſpanorum, Luſitanorum, Germanorum, Belgarum, Anglorum & Scotorum, poſt Latinos recenſitos, nullibi tacuit, ita vernaculos quoque Daniæ ſuæ vates, imo & poetrias clariſſimas, quod & alibi factitavit, immortalitati in hoc libro conſecravit. Sed cum inter poetas Daniæ Latinos duo *Borrichii, Claudius* & *Petrus*, velut ſtellæ effulgeant, his meritiſſimo ſuo adjungendus venit hic *Olaus Borrichius*, quippe qui non in cenſura tantum poetarum, ſed & in carmine pangendo vix quenquam habet ſuperiorem. Poeſeos haut trivialis documento vel ſola eſſe poteſt elegia ad poetas, quorum nomina in hoc libro attinguntur, directa; brevis illa quidem, ſed terſa, vivida, & ab ipſo Phœbo dictitata, quæque reliqua ejus argumenti varii poemata, intra Veſtæ ſacrarium adhuc delitentia, impatienter ſitire nos facit. Sed commodum ſe nobis offert *Thomas Bartholinus*, Danus, isque uti medicus, ita & poeta optimus, qui præclarum illud de cive ſuo in tractatu *de Medicis poetis* perhibet teſtimonium: *Olaus Borrichius, medicus regius & academicus, ſecundas in poemate partes jure & eruditi orbis confeſſione occupavit, ne primas dicam. Penetraſſe eum in artis poeticæ arcana Parnaſſus in nuce editus fidem facit, in quo Smetii, Gloneri, Riccioli, Cavalli aliorumque induſtriam accurate ſupervit. Auguſto deinde poemate auguſtiſſimo regi Friderico III publico Academiæ nomine gratulatus eſt; & in Laboratorio Borrichiano deſcribendo, oculorumque operatione decantanda, firmam facilitatem oſtendit.*

PETRI MULLERI JC. JURISPRUDENTIA Elementaris ad ordinem inſtitutionum Imperialium directa, & 53. diſputationibus ventilata.

Jenæ, 1683. in 4.

QVi jamdudum, editis pluribus diſſertationibus Juridicis omnigenam Jurisprudentiam ſpirantibus, inclaruit Autor Conſultiſſimus,

mus, ante annos aliquot munere Profeſſorio in Academia Salana ornatus, operam dedit, ut officio huic ſuo non cum dedecore fungeretur, ſed Juventutem ſibi concreditam ad ſacram Themidem via quaſi regia duceret. Qua propter cum initio Profeſſuram Juris extraordinariam accepiſſet, *titulum ultimum ff. de Regulis Juris antiqui*, non ſolum legendo, ſed etiam 40 Diſputationibus publicis expoſitum abſolvit: Poſteaquam vero ordinaria Inſtitionum Profeſſio ipſi obtigiſſet, ſuarum partium eſſe exiſtimavit, diſputatoriis exercitiis ſtudioſam pubem exercere, ut alacrior & diligentior quisque in evolvenda una alterave controverſia evaderet. Tali igitur forma opuſculum edere ipſi placuit, ut eſſet totius legitimæ ſcientiæ compendium, propterea etiam titulo Jurisprudentiæ Elementaris inſignitum. In quo, ut ipſe in præfatione ad Lectorem profitetur, non in ſolius textus expoſitione acquievit, ſed longe plura quoque comprehendit, ut in tabula quaſi conſpici poſſint Legum ænigmata, & quæ in vaſti juris libris continentur. Subjunxit etiam diſputationibus 53, quibus Jurisprudentiam hanc Elementarem incluſit, quinquageſimam quartam de proceſſu Judiciario agentem, Corollaria itidem, diſputationibus ſingulis antea annexa.

DES OFFICES DE JUDICATURE EN general &c, par Mr. Borjon. A Paris 1682. 12.

De officio Judicis in genere, Autore Dn. Borjonio, Pariſiis 1682. 12.

PRofitetur Autor in Præfatione hujus opuſculi ſe iſtud ex opere magno omnes deciſiones Juris Romani, Gallici & Canonici ad uſum modernum accommodatas continente collegiſſe: Et quidem, addit, præter hunc tractatum ſe adhuc alios duos ex prædicto opere compilaſſe, quorum unus agat de *Parochis*, & de Decimis, Novalibus, Portionibus congruis, Reſidentia, Tributis, Juribus Parochialibus, Rationibus, Sepulturis, Domibus Parochialibus, Patronis, Juribus honorariis, Fundationibus, Proclamationibus, Baptiſmo, Accidentiis, Aqua benedicta, Exequiis, & omnibus iis, quæ

quæ Parochis ſcitu ſunt neceſſaria, tractet; alter vero *Officia Eccleſiaſtica* explicet, puta Legatorum, Delegatorum & Subdelegatorum, Officialis ſeu Judicis Eccleſiaſtici, Officialis Metropolitani & Primatis, Promotorum, Concionatorum, Inquiſitorum Fidei, Fabricatorum, Cuſtodum, Syndicorum & Procuratorum Cleri: Se confeciſſe inſuper Indicem omnium materiarum in iſto magno Opere contentarum. Ipſum vero hoc Opus elaboratum eſſe ſpatio ſesquiſeculari & compoſitum ex pluribus Codicibus in Folio; hos inter Jus Romanum & Edicta Regum Galliæ duorũ ſaltem Voluminum numerum adimplere, ac adeo facile de labore a Compilatore impenſo conſtare. Cæterum quod præſentem tractatum attinet, complectitur ille 454 theſes ſuccinctas pariter ac perſpicuas, in quibus Autor generaliter ea, quæ ad ætatem, vocationes, inquiſitiones, examen, receptiones, ſalaria, penſionem annuam, præcedentiam, ſeſſionem, inhabilitatem, negligentiam, recuſationes, abdicationes, depoſitiones officialium judicialium totius regni pertinent, exponit, & Lectorem tum ad varia edicta Regum, tum ad Jureconſultos Galliæ, potiſſimum autem ad Rocheflavineum de Parlamentis, & Loeſeum de officiis hereditariis remittit.

FRANCISCI SADARINI JCTI Mediolanenſis Reſponſa cum Rebus judicatis.

Bononiæ, 1681. in fol.

Qui hodie ad Jus Civile appellunt animum, duobus iisque diverſis plane itineribus incedunt. Plerique eorum, ubi Grammaticorum atque Rhetorum præceptis utcunque tincti ſunt, mox leviter guſtatis Dialecticæ principiis, cæteris autem Philoſophiæ partibus ne a limine quidem ſalutatis, nulla antiquitatis cognitione, nulla Græcæ linguæ notitia inſtructi, Icario prorſus auſu Juriſprudentiæ cœlo ſeſe credunt, ac tum demum in magnos Juſtitiæ Sacerdotes evaſiſſe putant, quum multarum legum non intellectarum farraginem uno ſpiritu citare, ac crudis ſuis ſtudiis in forum propulſis, Judicum cancellis obſtrepere, miſerorumque clientum marſupia evacuare didicerunt. Quemadmodum verò hæc inania fori tintinabula & clamoſi

rabulæ

rabulæ nonniſi in Sapientiæ Civilis opprobrium & ſerendis ex lite litibus nati factique videntur: ita illi e contrario veram non ſimulatam Juriſprudentiam affectare cenſendi ſunt, qui politiori literatura & Philoſophiæ ſacris probe imbuti, Jus Civile ad altiora & ſuperiora principia revocant, neque vel Ulpiano, vel Paulo, vel Papiniano, vel ipſi denique Juſtiniano tam cœco aſſenſu blandiuntur, ut non identidem ad naturalia recurrant præcepta, ipſosque adeo fontes limpidiſſimos, e quibus ampliſſima illa Juris Civilis flumina in omnem fere orbem Europæum dimanarunt, inviſant. Cum enim Jus Romanum arbitrarium, perinde ac alia Jura quævis poſitiva, in his, quæ ἐπὶ τὸ πλεῖστον accidunt, conſtitutum ſit, adeoque varia in eo deprehendantur ἐλλείμματα, nemo rectius utiq; ac felicius, cum perorandis tum dijudicandis cauſis præeſſe poterit, quam qui ſolidiori Philoſophiæ, Practicæ cumprimis, apparatu ſuccinctus, iſtos legū arbitrariarū defectus commoda interpretatione ſupplere, & quid juſtum, quid utile Reipublicæ, pariter ac privatæ, ſit, ubivis diſpicere, veraſque juris & æqui cauſas ac fundamenta inquirere novit. Sane hac ipſa de re jam pridem æterna laudum præmia meruerunt viri ſummi, Guilielmus Budæus, Andreas Alciatus, Franciſcus Hotomannus, Andreas Tiraquellus, Barnabas Briſſonius, M. Antonius Muretus, Jacobus Cujacius, Franciſcus de Victoria, Didacus Covarruvias, Ferdinandus Vazquez, aliique, qui ſuperiori ſeculo primi omnium nobiliſſimum Juris Civilis ſtudium connubio longe auſpicatiſſimo partim cum elegantioribus Muſis & Græcarum æque Romanarum antiquitatum peritia, partim vera Juris æterni Philoſophia maritarunt. Hos eadem nominis non intermoritura fama inter noſtrates ſecuti ſunt Hubertus Giphanius, Conradus Rittershuſius, Udalricus Zaſius, Bachovius, Sutholdus aliique celeberrimi JCti, quorū doctiſſima ſolertiſſimi ingenii monimenta paſſim adhuc veneratur orbis eruditus. Quibus veris ac gravibus, veterumque illorum ſimillimis Juſtitiæ myſtagogis meritiſſimo jure accenſendus etiam eſt SADARINUS noſter, quippe qui in his ipſis quinquaginta Reſponſi usque oſtendit, quantum adjumenti juxta ac ornamenti Juridicinæ ferat humaniorum literarum & ſanioris Philoſophiæ cultus. Neque enim in iis ſolum cauſas arduas ad ſtateram domeſtici ac Romani Juris accurate expendit, ſed etiam rationes legum civilium morales ſolerter paſſim indagat, nonnunquam vero defectus

earum

Digitized by Google

earum & rigorem, ubi ab univerſali recedunt, petitis e Practica Philoſophia ſubſidiis, ſupplet ac emollit, nec raro ad auctoritates & teſtimonia veteris Græciæ atque Latii Sapientum provocat: Plane ad eorum exemplum, quorum reſponſa Pandectis inſerta ſunt, qui in decidendis ac definiendis quæſtionibus hinc & inde Ariſtotelis, Ciceronis, Chryſippi, Demoſthenis, Draconis, Hippocratis, Homeri, Platonis, Solonis, Xenophontis aliorumque meminerunt. His gravioribus atque ſeriis dulcia ubique maxima cum jucunditate miſcet, qualia ſunt, quæ de bibliopolis, bibliothecis, libris, de typographia, typographis atque charta Reſp. X, de haſta fiſcali, ejus origine & ſignificatione Reſp. XIII, de delatoribus & quæſtoribus Reſp. XIV & XV, ac de ludo chartularum ac alea Reſp. L, erudite non minus ac copioſe diſſerit. Ad calcem adjecta ſunt Reſponſa duo, unum *Picenardi*, ſenatus Mediolanenſium Præſidis, alterum *Sertorii*, Senatoris & Advocati Fiſcalis, quorum, perinde ac aliorum argumenta, præmiſſus in fronte libri catalogus ſincere exhibet. Coronidis locum occupat alius rerum locupletiſſimus index.

CLAUDII COLUMBET SENATORIS Paratitla Digeſtorum,

Pariſiis, 1682. in 12.

HOc, quod ordinem Digeſtorum examuſſim ſervat, opuſculum, *a CL. Columbeto*, quem ſumma Juris peritia, patrocinante perpetuo literatorum Mæcenate, purpurato Richelio, ad ſenatorium munus in principe Galliarum curia quondam evexerat, in uſum cupidæ legum juventutis fuit compoſitum. Quod cum per plurium manus atque calamos volitans, a typographo quodam lucri avido mendis ac erroribus inquinatiſſimum evulgaretur, ipſe mox Auctor autographum ad Franciſcum Cottinum, Anteceſſorem Pariſienſem miſit, curis ſecundis ſubjiciendum. Jamque in eo erat Columbetus, ut opus viri doctiſſimi manibus perpolitum ac elimatum luci committeret, cum denuo nova editio ex alio corruptiſſimo exemplari prodiret in publicum. Hinc tertia vice hic libellus prelo ſubjectus & ex Cottini aliisque MSS. locupletior redditus eſt, qui tamen, prætermiſſis jure patrio & conſuetudinibus Gallorum propriis, non niſi placita juris Romani pandit.

THEO-

THEOPHILI ANTECESSORIS
Inſtitutionum Libri quatuor ex Jacobi Curtii latina interpretatione cum notis ac animadverſionibus JO. DOUJATII, Anteceſſorum Pariſienſium & Regiorum Profeſſorum primicerii.
Pariſiis 1681. in 12.

Quo ſeculo floruerit Græcus ille, isque doctiſſimus Imperialium Inſtitutionum paraphraſtes, quem plerique Theophilum, alii cum Cujacio Theophilizem appellitant, non una omnium eſt ſententia. Haud defuerunt enim, qui eum Juſtiniano fecere σύγχρονον, nec alium ab eo putarunt eſſe, quam qui in proœmio Inſtitutionum, & præfatione de Confirmatione Digeſtorum ſecunda, nec non Conſtitutione de novo Codice faciendo ipſimet imperatori memoratur. Sed hanc opinionem errorem longe maximum jam ſuo tempore vocavit celebratiſſimum inter JCtos nomen, Carolus Annibal Fabrotus, qui hunc Theophilum Juſtiniano multo juniorem, antiquiorem vero auctore Baſilicorum fuiſſe, & præter hanc elegantiſſimam paraphraſin, plures eruditiſſimi ingenii fœtus, qui tamen injuria temporum perierint, reliquiſſe, adductis in medium aliquot non levis momenti argumentis, cenſuit. Quod ſi hoc veri aliquid habet, delituit hic fideliſſimus interpres, & cum blattis ac tineis per ſexcentos annos colluctatus eſt, donec eum ſuperiori ſeculo profligata barbarie, quæ ſpiſſisſimæ noctis inſtar bonis literis tenus hac incubuerat, e tenebris protractum, luci primus redderet non vulgaris doctrinæ JCtus, *Viglius Zuichemus*, qui textum Theophili Græcum Baſileæ in folio minoris formæ A. 1534 excuſum, cum prolixa præfatione ad auguſtiſſimum Cæſarem, Carolum V. publici juris fecit. Haud multo poſt hunc ipſum optimæ notæ auctorem ore latino loqui fecit *Jacobus Curtius*, JCtus Brugenſis, quam verſionem deinde A. 1587 *Dionyſius Gotofredus* cum græco textu & Juſtiniani verbis conjunxit. Hujus induſtriam ſecutus *Carolus Annibal Fabrotus* novam plane editionem molitus eſt, in qua non modo ductu trium librorum veterum, e Regia Bibliotheca acceptorum, Græcum Viglii exemplar multis in locis emendavit, ſed latinam quoque interpretationem textui avthentico re-

ſpondentem, additis quibusdam ſcholiis, concinnavit. Cum vero hæ & aliæ Theophili editiones vix amplius proſtarent publice venales, hinc non immerito ſuarum partium judicavit eſſe primarius in regia Pariſienſium academia Anteceſſor, JO. DOUJATIUS, ut hic longe utiliſſimus liber, in ſingulare Studioſorum Juris emolumentum, denuo luci publicæ, dempto tamen textu græco, exponeretur. In quo quid præſtiterit vir clariſſimus, en! ipſis ejusdem verbis accipe: *Interpretationem* (Curtianam) *ubi opus videbatur, correxit; opus ipſum tum ſelectis VV. CLL. JACOBI CUJACII & CAR. ANN. FABROTI, tum ſuis notis illuſtravit, auctoris errores appictis ad marginem aſteriſcis indicavit, initium ac ſummam cujusque paragraphi, quo facilius hac interpretatio cum inſtitutionum textu comparari poſſet, ad latus adjunxit, & paraphraſin a mera verſione diſtinxit.*

Succincta HISTORIOLA De tribus Conjunctionibus magnis, Saturni ſcilicet, Jovis, nec non Martis, *GEDANI,* *Exeunte Anno 1682, & initio Anni 1683, ad 28 Maji ſt. n. uſque* a JOHANNE HEVELIO, obſervatis.

Ex epiſtola illuſtris hujus Viri Lipſiam transmiſſa.

MEnſe Septembri anni præcedentis 1682, cum cometa ſeſe oculis noſtris prorſus ſubduxiſſet, cœpi tres ſuperiores planetas Saturnum, Jovem, & Martem, qui haud multum ab invicem diſtabant, atque ad conjunctionem vergebant, aliquanto crebrius & diligentius, a die ſcilicet 17 Sept. novo noſtro ſextante orichalcico, per plurimas diſtantias a diverſiſſimis fixis, quandoque etiam micrometro, quando fieri potuit, dimetiri; ut ſuo tempore ipſæ obſervationes docebunt. Hac vice ſolummodo Tibi, Vir Præclariſſime, in gratiam Aſtrophilorum primum referam, quid die 27 Sept. ſt. n. a me peractum ſit; eo præſertim attento, quod nonnulli ſpem feciſſent ea ipſa die, Lunam corniculatam decreſcentem omnes tres modo dictos planetas

Digitized by Google

planetas omnino tecturam; quæ occultationes ut rariſſime, & quidem ſimul una eademque die accidunt, ſic ſane merentur obſervari a quibusvis rerum cœleſtium ſcrutatoribus. Quare & ego officio meo nolui deeſſe; ſed ſummo mane, ab hora ſecunda, ad ſolis occaſum diligenter his congreſſibus invigilavi: & utut hæ occultationes de die inciderent, ſperaſſem tamen me optime omnia notaturum; ſed cœlum omnino nubilum ab ipſo Solis exortu, ad occaſum uſque id minime indulſit. Mane, hora 3 cœlo aliquanto ſereniori, lunam, tum tres reliquos planetas nudo quidem conſpexi oculo; ſed luna eo tempore adhuc ad ſeptem circiter gradus removebatur ſ. ſ. ſ. occaſum verſus; unde certo concludere poteram, ante meridiem lunam motu ſuo reliquos tres planetas haud aſſecuturam. Quantum autem ex inclinatione cornuum Lunæ quoad planetarum ductum colligere licuit, protinus perſpiciebam, nullas fore occultationes, ſed tantum tranſitus; ſic ut luna infra illos ſuperiores planetas incederet. In qua opinione magis magisque etiam ſum confirmatus: cum die ſubſequente 28 ſc. Sept. mane, nec Regulus fuerit a Luna tectus, quæ ſtella, ratione utriusque latitudinis, potius occultari debuiſſet. Regulus namque in ipſa conjunctione, hora ſc. 4. 6′ diſtabat a ſuperiori Lunæ cornu Boream verſus adhuc 31′. 55″; id quod optimo micrometro, tuboque egregio accurate obſervatum eſt: adeo ut nulla prorſus fuerit occultatio Reguli, ſed tantummodo lunæ tranſitus. Ita pariter accidit die 25 Octob. circa illas occultationes, quas nonnulli prædixerant. Nam Jupiter & Saturnus; nec non Mars die 26 Octob. ſt.n. minime fuerunt a Luna obtecti; ſed Luna ſatis longe infra planetas inceſſit: quot vero minutis præciſe tempore conjunctionis a planetis abfuerit, cœlum ſubnubilum adeo accurate micrometro dimetiri minime tum conceſſit. Situm tamen Jovis & Saturni hac die, 26 hora ſc. 1. 40′, mane tubo & micrometro dicto ex voto deprehendere mihi obtigit: quo tempore ſimul fixa quædam ſatis conſpicua (quod notatu dignum) dictis planetis ſatis prope adhærebat. Jupiter ſeſe cum tribus comitibus tum offerebat, forte & quartus adfuit, ſed ob nubeculas haud fuit conſpectus. Saturnus diſtabat a Jove 16′. 44″, Jupiter a ſtella (niſi fallor in armo dextro Leonis) 27′. 55″; rurſus Saturnus a dicta ſtella 38′. 1″. Stella dicta verſatur modo juxta noſtrum Catalogum in 19°. 2′. 9″ Leonis cum latit. 0. 20′. 45″ B.

 Die

Die Veneris 30 Octob. mane hora 5 rurſus Jovis & Saturni diſtantiam dimenſus ſum; ea nimirum ſpe (cum ſecundum Ephemerides conjunctio adhuc inſtaret, atque 3 Novembr. celebrari primum deberet) me jam Jovem aliquanto propiorem Saturno inventurum; ſed eadem plane ſum fruſtratus. Siquidem diſtantia dicta, quæ die 26 Octobr. 16′. 44″, hac die 25′. 5″ extitit, atque ſic notabiliter major reperta eſt. Unde certo colligere licuit, conjunctionem jam ante complures dies celebratam eſſe, quam Ephemerides, calculusque demum die 3 Novembr. exhibent. Id quod ſubſequentes obſervationes adhuc clarius demonſtrant. Nam diſtantia Jovis & Saturni, quæ de die in diem (conjunctione inſtante) paulatim minor fieri debebat, continuo aucta eſt. Die Solis 1 Nov. hor. 2. mane, ope micrometri noſtri dicta diſtantia extitit 31′. 36″; & die Lunæ 2 Nov. eandem diſtantiam rurſus reperi 35′. 21″; Die Martis 3 Nov. mane hora 1, jam 39′. 9″; die Mercurii 4 Nov. cœlo perquam ſereno adhuc paullo major dicta diſtantia inter Jovem & Saturnum deprehenſa eſt, ſic ut amplius meo micrometro eandem dimetiri haud potuerim, ſed ſextante per diſtantias eam impetrarim. Ex quibus iterum iterumque ſatis ſuperque nunc patet, ſuperiores planetas, Ephemeridum computatores, omnemque calculum egregie eluſiſſe, conjunctionemque magnam non die 3 Nov. ſed longe citius incidiſſe; ſic ut tabulæ omnes ſeria correctione, etiam in ſuperioribus planetis (uti jam olim in Mercurio meo ſufficienter demonſtravi) indigeant: quemadmodum adhuc clarius ex ſubſequentibus horum planetarum congreſſibus patebit.

Alteram igitur conjunctionem magnam quod attinet, quæ incidere debebat ſecundum Ephemeridum ſcriptores die 26 Januarii hujus anni currentis 1683, eam pariter propoſueram diligentiſſime obſervare, imprimis cum vidiſſem adeo enormiter conjunctionem hanc priorem a calculo receſſiſſe; Sed cœlum frequenter nubilum impedivit, ut a 21 Januarii ad 1 Febr. uſque, ne ſemel quidem planetas intueri potuerim. Hincque ab hac die avidiſſime incepi conjunctioni huic rurſus invigilare, quæ altera nunc vice ex retrogresſionibus horum planetarum ſuperiorum incidere debebat. Omnes autem & ſingulas obſervationes tam ſextante, quam micrometro egregie habitas, cum nimis longum foret, Amice honorande, hic apponere, hac vice non conſultum eſſe duco, ſed eas reſervabo in annum mearum ob-

ſervationum

vationum climactericum propediem edendum. Quare nonnullas tantum & præcipuas micrometro habitas hic apponam, quæ ſufficere huic Hiſtoriolæ de trina hac notabili conjunctione magna videbuntur.

Menſ. Dies ſt. n.	Tempus ex altit. corr. Hor. ′ ″	Anno 1683. Obſervationes Saturni & Jovis	Diſtantiæ. o ′ ″	Inſtrumentum.
Febr. 1 die Lunæ veſp.	6 40 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 3300 partium; hoc eſt	0 25 5	Microm.
Febr. 2 die Mart. veſp.	9 30 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2900 partium; hoc eſt	0 22 3	Microm.
Febr. 3 die Ven. veſp.	9 0 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2500 partium; hoc eſt	0 19 0	Microm.
Febr. 4 die Jovis veſp.	10 0 0	Diſt. Satur. & Jov. inventa eſt 2300 partium; hoc eſt	0 17 29	Microm.
Febr. 5 die Ven. veſp.	8 30 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2100 partium; hoc eſt	0 15 58	Microm.
Febr. 6 die Satur. veſ.	7 51 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 1850 partium; hoc eſt	0 14 6	Microm.
Febr. 7 die Solis veſp.	8 17 19	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 1700 partium; hoc eſt	0 12 55	Microm.
Febr. 8 die Lunæ veſp.	6 10 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 1600 partium; hoc eſt	0 12 10	Microm.

Die 9 Febr. veſp. hor. 9. 6. 0″ cœlum omnino nubilum extitit; nihilominus tamen ſemel planetas tubo conſpexi per dehiſcentes denſiſſimas nubes; ſed tantum temporis non concedebatur, ut debite micrometro diſtantiam Saturni & Jovis dimetiri potuerim; oculo tamen fugitivo deprehendebam Conjunctionem ipſam jam celebratam eſſe nocte præcedente inter 8 & 9 Febr. Nam dicta diſtantia jam paullo amplior modo apparebat. Prout etiam die Jovis 11 Febr. veſp. hor. 9. 6. 0″ factum eſt: nam diſtantia inter Saturnum & Jovem erat partium 2000. hoc eſt 0°. 15′. 12″, micrometro, quæ die 8 Febr. tantum inventa eſt 0′. 12′. 10″.

Adhæc conjunctionem jam eſſe celebratam, exinde certo conſtabat,

bat, quod uterque planeta cum ventre urſæ majoris non amplius, ut quidem die 8 Febr. contingebat, in linea ſubſiſteret recta; tum etiam quod Saturnus non amplius ad orbitam Jovialium ſub angulo recto commoraretur. Manifeſtum igitur eſt, etiam hanc conjunctionem magnam intermediam omnes ſupputatores, calculosque egregie eluſiſſe: tum illos qui conjunctionem hanc ad diem 27 Januarii; tum etiam eos, qui ad 2 Febr. retulerunt: priores ad 12 fere dies, & poſteriores minimum ad 4 vel 5 dies aberrarunt. Sic ut certum ſit, quod hæc intermedia conjunctio longe tardius; illa vero prior longe citius contigerit, quam Tabulæ revera promiſerunt. Quamobrem omnimode allaborandum omnibus rerum cœleſtium cultoribus, ut ab iſtis maximis deviationibus tabulæ aſtronomicæ tandem depurgentur.

Quo autem hoc ipſum eo evidentius redderetur, obſervationes ſingulis diebus ſubſequentibus, quoties cœlum tantummodo annuit, diligentiſſime continuavi, non ſolum micrometro, ſed etiam ſextante, diverſiſſimis diſtantiis a plurimis fixis captis; verum ex iis tantummodo nonnullas micrometro acquiſitas hic apponam.

Menſ. dies ſt. novi.	Tempus ex altit. corr. hor. ′ ″	Anno 1683 Obſervationes Saturni & Jovis	Diſtantiæ ° ′ ″	Inſtrumentum
Febr. 12 die Ven. veſp.	9 0 0	Diſtant. Satur. & Jovis capta eſt 2200 partium; h. e.	0 17 6	Microm.
Febr. 13 die Satur. veſp.	7 15 0	Diſtant. Satur. & Jovis capta eſt 2550 partium; hoc eſt	0 19 24	Microm.
Febr. 14 die Solis veſp.	6 0 0	Diſtant. Satur. & Jovis capta eſt 2900 partium; hoc eſt	0 22 3	Microm.
Febr. 17 die Merc. veſp.	6 0 0	Diſtant. Satur. & Jov. capta eſt 3750 partium; hoc eſt	0 28 30	Microm.
Feb. 20 die Satur. veſp.	9 0 0	Diſtant. Satur. & Jovis capta eſt 5250 partium; hoc eſt	0 30 12	Microm.

Ex hiſce igitur continuatis obſervationibus ſatis ſuperque liquet, cum de die in diem planetæ ab invicem magis magisque diſceſſerint, quod conjunctio ipſa inter 8 & 9 Febr. revera jam fuerit celebrata.

Digitized by Google

Ab hoc vero tempore die 20 Febr. diſtantiam horum planetarum micrometro non amplius, ob nimiam eorum remotionem potui obſervare; nihilominus tamen ſingulis diebus ſextante iis invigilavi: quo eorum locus poſtmodum cuique pateret, & ubinam, & qua die ſtationem celebraverint. Quas omnes ſuo tempore cuique ſub oculos ponam, cum aliis notatu dignis obſervationibus, aliorumque omnium Planetarum, poſt II partem Machinæ meæ cœleſtis obtentis.

Denique adjiciendum pariter cenſeo Aſtrophilorum gratia, quidnam circa tertiam eorum conjunctionem, menſe Majo obſervaverim: ut eo promptius eliciam, quid in Italia, Gallia & Anglia ab Amicis, hocce in negotio detectum ſit; & ut videas, mi Amice, Saturnum & Jovem a legibus Aſtronomorum, etiam tertia vice, quam longiſſime diſceſſiſſe: inprimis cum cœlum ipſum mihi hic Gedani ex voto ſatis annuerit. Sed ſolummodo ab octavo Maij incipiam, ubi primum micrometro diſtantias ſuperiorum planetarum dimetiri conceſſum fuit.

Menſ. dies ſt. n.	Temp. ſec. hor. amb. Hor ′ ″	Anno 1683. Obſervationes Saturni & Jovis	Diſtantiæ ° ′ ″	Inſtrumentum.
Maji 8 die Sat. veſp.	9 6 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 4300 partium; hoc eſt	0 32 41	Microm.
Maji 10 die Lun. veſp.	9 14 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 3750 partium; hoc eſt	0 28 30	Microm.
Maji 11 die Mart. veſp.	9 10 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 3450 partium; hoc eſt	0 26 13	Microm.
Maji 12 die Merc. veſp.	8 45 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 3050 partium; hoc eſt	0 23 10	Microm.
Maji 13 die Jovis veſp.	9 15 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2800 partium; hoc eſt	0 21 17	Microm.
Maji 14 die Ven. veſp.	9 45 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2550 partium; hoc eſt	0 19 23	Microm.
Maji 15 die Sat. veſp.	9 30 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2400 partium; hoc eſt	0 18 15	Microm.
Maji 16 die Solis veſp.	9 30 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2250 partium; hoc eſt	0 17 6	Microm.

Menſ.

Menſ. dies ſt.n.	Temp.ſec. hor. amb. Hor. / //	Anno 1683 Obſervationes Saturni & Jovis	Diſtantiæ ° / //	Inſtrumentum.
Maji 17 die Lun. veſp.	9 40 0	Diſt. Satur.& Jovis inventa eſt 2150 partium; hoc eſt	0 16 10	Microm.
Maji 18 die Mart.veſp.	10 0 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2100 partium; hoc eſt Hac die extitit vera conjunctio	0 15 58	Microm.
Maji 20 die Jovis veſp.	11 45 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2450 partium; hoc eſt	0 18 37	Microm
Maji 21 die Ven. veſp.	9 15 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 2650 partium; hoc eſt	0 20 9	Microm.
Maji 22 die Sat. veſp	9 20 0	Diſt. Satur. & Jovis in venta eſt 2900 partium; hoc eſt	0 22 [illegible]3	Microm
Maji 23 die Solis veſp.	9 5 0	Diſt.Satur. & Jovis inventa eſt 3250 partium; hoc eſt	0 24 43	Microm.
Maji 24 die Lun. veſp.	10 6 0	Diſt Satur. & Jovis inventa eſt 3600 partium; hoc eſt	0 27 22	Microm
Maji 25 die Mart.veſp.	9 30 0	Diſt. Satur & Jovis inventa eſt 4000 partium; hoc eſt	0 30 25	Microm.
Maji 26 die Merc.veſp.	11 0 0	Diſt.Satur. & Jovis inventa eſt 4450 partium; hoc eſt	0 33 50	Microm.
Maji 27 die Jovis veſp.	9 25 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 4900 partium; hoc eſt	0 37 15	Microm.
Maji 28 die Ven. veſp.	9 56 0	Diſt. Satur. & Jovis inventa eſt 5325 partium; hoc eſt	0 40 29	Microm.

Ex quibus obſervationibus cuilibet nunc liquidum eſt, cum diſtantia Saturni & Jovis de die in diem continuo decreverit ad 18 Maji, & ab hac die rurſus creverit, conjunctionem horum planetarum eadem ipſa die etiam acciddiſſe, & quidem (uti ex obſervationibus diei 15 & 20 Maij patet) hora antemeridiana 10: quæ ſecundum Ephemeridum ſcriptores die 26 primum ingruere debuit. Sic ut hæc tertia & ultima hujus anni conjunctio magna pariter haud mediocriter tabulas eluſerit; ita quidem ut citius ultra 8 integros dies revera contigerit.

De

Digitized by Google

De cætero, hanc ultimam conjunctionem jam celebratam, dic. 18 Maji veſp. hor. 10 fuiſſe, ex eo liquet, quod Saturnus jam non amplius eo tempore ad orbitam Jovialium ſub angulo verſabatur recto; deinde etiam (uti ex ſubſequentium dierum obſervationibus videre eſt,) quod a die 18 Maji ad diem 28, quousque Micrometro diſtantiam Saturni & Jovis dirimere potui, continuo aucta fuit.

Ultimo notandum quoque occurrit, cum die 21 Maji veſp. inter reliquas obſervationes, etiam diſtantiam utriusque Planetæ a ſtella ſuperiori in pede anteriore dextro Urſæ majoris, ſextante obtinuerim, atque eadem dicta ſtella cum utroque Planeta in eadem ſimul fere recta tum conſtiterit linea, quod promptum ſit cuilibet rerum cœleſtium cultori dijudicare, an obſervationes meæ ſextante noſtro novo ſimul obtentæ, cum obſervationibus Micrometro captis omnino etiam conveniant. Sextante diſtantia Jovis a dicta ſtella erat 32 gr. 38 min. 40 ſec. & Saturni 32 gr. 19 min. 45 ſec.; ſic ut genuina utriusque Planetæ diſtantia extiterit 18 min. 55 ſec.; Micrometro vero ea ipſa diſtantia inventa eſt ea ipſa die 21 ſc. Maji, 20 min. 9 ſec.; Sic ut ſextante obtenta 1 min. 14 ſec. minor extiterit. Non eſt autem, mi Amice, ut exiſtimes, hoc vel illo inſtrumento me aberraſſe. Minime profecto: quippe Saturnus & Jupiter cum dicta ſtella non omnino in linea recta ſubſtiterunt; prout cuilibet ex globo & calculo patet, hincque neceſſario illam diſtantiam ſextante derivatam etiam paullo minorem oportuit eſſe. Proinde manifeſtum, ſextantem meum novum, etiamſi priori meo minime ſit comparandus, haud eſſe tamen omnino contemnendum: cum ſatis præciſe etiam Micrometro, ejusmodi ſubtiliſſimo inſtrumento, reſpondeat.

Hæc ſunt, Vir honorande, quæ hac vice de tribus iſtis diverſis conjunctionibus breviter Tibi communicare volui; fuſiora ſuo tempore, ut dixi, exſpectabis. Si quid hujus generis ab aliis rerum cœleſtium ſcrutatoribus etiam impetraveris, rogo ut ea mecum pariter communicare haud graveris. Prima occaſione tibi etiam nonnullas occultationes, ab initio hujus anni currentis hucusque a me ex cœlo impetratas, cum aliis quibusdam rebus, ut puto notatu haud adeo indignis transmittam.

Dabam Gedani, a. 1683, die ipſo Solſtitii æſtivi 21 Junii ſt. n. alto Sole in meridie 59°. 7′, quadrante quidem parvulo orich. ſed tamen ſatis accurato.

Amice Lector, cum cupido cognoſcendi, quæ circa unam Alteramve harum conjunctionum viſa aliis & notata fuerint, Illuſtri Hevelio communis fortaſſe ſit cum cæteris cœleſtium rerum ſcrutatoribus: utriſque rem perinde gratam facturos nos arbitrati ſumus, publicatione obſervationis, Nobiliſſimo Dno. D. Godofredo Schulzio Wratislaviæ ſuperiori anno habitæ, nobisque ſequentibus benevole deſcriptæ, tranſmiſſæque.

CONJUNCTIO MAGNA SATURNI ET JOVIS,

Quæ accidit menſe Octobr. 1682.

ANno 1682 die 23 Octobr. ſt.n. poſt plures noctes intempeſtas, mane hora 5½ cœlo ſereno, vidi Saturnum & Jovem ſibi invicem adeo appropinquaſſe, ut nudo oculo ægre diſcerni poſſent. Per tubum ſpectatis, ſimul ſe fixa quædam oculo ingerebat, quam ψ Leonis apud Bayerum eſſe pro comperto habebam. Conſtituebat vero fixa cum Planetis triangulum ſcalenum, obtuſangulum ad Jovem, infra lineam ψ ♄ (tubus enim invertit) exiſtentem. Perpendiculum ex Jove in lineam ψ ♄ demiſſum, eam ita dividebat, ut portio inter perpendiculum & Saturnum eſſet partium ejuſmodi trium, qualium portio inter perpendiculum & ψ erat quatuor. Aliud vero perpendiculum, & ψ ad lineam ♄ ♃ mente prolongatam, erat fere ſemiſſis diſtantiæ Jovis a Saturno.

Die 24 Octobr. ſt.n. mane hora 2½ inter nubes dehiſcentes aliquandiu rurſus Planetas hoſce contemplari licebat. Erant cum fixa ψ fere in eadem linea recta, Jovis centro tantillum infra lineam ψ ♄ exiſtente, ut margine ſuperiori Jupiter hanc quaſi tangeret. Diſtantia Jovis a Saturno ad diſtanriam ψ ♃ rurſus erat ut 3 ad 4.

Die 25 Octobr. mane hora 2½ rurſus Saturnus, Jupiter, & ψ efficiebant triangulum ſcalenum obtuſangulum ad Jovem, jam ſupra lineam ψ ♄ exiſtentem. Diſtabat Jupiter a Saturno tribus talismodi partibus, qualium quatuor emetiebantur lineam ψ ♃: & perpendiculum ex Jove in lineam ψ ♄ demiſſum æquabat unam iſtiusmodi partem. Porro diſtantia ψ ♄ tanto ſuperabat diametrum, ſive diſtantiam extremorum cornuum Lunæ, nuper admodum

modum prætergreſſæ, quanta eſt diſtantia *montis Audi, a monte Porphyrite*. Linea ♆ ♃ erat fere horizonti parallela.

Ex his colligo conjunctionem viſam accidiſſe die antecedente, hora matutina tertia præterpropter. Nam cum Jupiter hora 21 diſtiterit una ſui ſemidiametro a linea ♆ ♄, quæ juxta *Hevelium* eſt 9 ſec. circiter; Motus autem horarius Jovis tunc temporis fuerit fere 18 ſecundorum; liquet, ipſam centrorum conjunctionem trium iſtorum corporum cœleſtium accidiſſe ipſa h. 3, quam libens ſpectaſſem, ſi nubes denſæ cœlum paullo poſt obſervationem inſtitutam non penitus texiſſent.

MAUROCENA MEGALOPREPEIA ſeu Mauroceniadum Faſtorum libri decem, in quibus Gentile Sereniſſimæ Domus Maurocenæ hypomnema collectum ab Antonio de Graſſis, J. U. D. Archipresbytero Canonico Cathedralis Clodienſis, Academico Dodoneo.

Venetiis anno 1682, in 8.

QUemadmodum Sereniſſima Venetorum reſpublica millenarii ævi firmitate ſupra tria propemodum jam gaudet ſecula, ita tam vetuſtis hodieque ſuffulta eſt familiis, ut ortum ſplendoremque ſuum a ſummotis longe ætatibus, imo ab ipſis urbis incunabulis non difficulter poſſint arceſſere. Has inter cum *Maurocena domus* in hunc uſque diem tanquam pulcherrimum Orionis ſidus effulgeat, Autor ob Mæcenates in ea repertos Poetæ epici ſuſcepit partes, & decem libris *Maurocenorum* res præclariſſimas, easque non ſacras tantum, ſed & in toga & ſago geſtas percenſuit. Originem horum ab antiquiſſimis deducit temporibus, a *Maroniana* videlicet *Virgiliorum* familia, quæ Mantuæ ad annum uſque C.N. 414 floruiſſe, & poſtea, cum Attila, Hunnorum Rex, per Italiam ferro & flammis late graſſaretur, Patavinorum exemplo, in inſulas & æſtuaria maris Adriatici recepiſſe ſe dicitur. Hæc cum Romana non minus, quam Mantuana nobilitate fuerit conſpicua, Tribunatum indepta eſt inter Electores XII, ſeu inter electrices familias primi ducis Anapheſti, honoribusque poſtdeinceps ac dignitatibus in Veneta Republica ſummis, iisque qua Ec-

 cleſiaſticis,

Digitized by Google

cleſiaſticis, qua Politicis, eminuit. Protulit enim hæc Maurocena domus anno 764 Mauritium, ducem Venetorum VII, a quo *Mauricina*, & tandem *Maurocena*, cum *Maronina* alias vetuſto agnomine audiret, appellari cœpit, & anno 768 *Johannem*, ducem VIII, *Mauritii* filium, *Dominicum* item *Maurocenum*, ducem XXXVIII anno 1148, & *Marinum Maurocenum*, ducem XLV anno 1298. Protulit etiam *Thomam Maurocenum*, patriarcham Venetum I, & *Johannem Maurocenum*, patriarcham XV, præter tres Cardinales, tres Epiſcopos Venetos, archiepiſcopatum videlicet antegreſſos, totque Epiſcopos alios diverſis in locis conſtitutos. Dedit etiam reipublicæ Venetæ imperatores bellicos, ſenatores, divi Marci procuratores, legatosque ad reges longe ſplendidiſſimos, quorum omnium res domi forisque geſtas cum heroico verſu expoſuiſſet autor, tandem ſuæ quoque ætatis *Maurocenos* illuſtriſſimos refert, juſtisque exornat laudibus, triumviros inprimis adhuc ſuperſtites, & divi Marci procuratores, *Franciſcum Maurocenum*, equitem, *Angelum Maurocenum*, comitem S. Annæ, & *Johannem Maurocenum*, equitem, qui & libris VIII, IX & X, imo toto hoc poemate mirifice celebratur. Faſtos hosce *Mauroceniadas*, ut vocantur, excipit inſcriptio, ſeu, ut Autor appellat, *elogium paradigmaticum* in triumviros jam laudatos ſeu *Maurocenos* hodiernos, & *epigrammata* in præſtantiſſimos aliquot *Maurocenos*, una cum indice, in quo & obſcuriora carminis exponuntur verba, & Mauroceni vetuſtiores primum, dein & recentiores ſecundum alphabeticum ordinem, adjunctis dignitatibus eorum atque officiis, recenſentur. Inſtitutum autoris hujusce optimum eſt, & utroque, quod ajunt, pollice dilaudandum. Neq; enim committendum temere eſt, ut tot illuſtrium ex *domo Maurocena* heroum res cedro dignæ ſilentii veluti cineribus inſepeliantur. Optandum autem omnino eſſet, ut illuſtriſſima hæc gens *Maurocena*, ſeu, ut olim dicta eſt, *Maronina* in Maronem aliquem virtutibus meritisque ſuis dignum incidiſſet; cujus verſibus latiniſſimo ævo ſcriptis nec fecis aliquid barbaræ adſperſum, nec verba ingeſta eſſe conſtat in dimenſionem ſyllabarum, legesque alias metricas impingentia. Sed de eo alii viderint. Neque enim inſtituti noſtri morisve eſt cenſoriam in Acta Eruditorum ſtringere virgulam, quippe qui recenſitores, haud cenſores nos profitemur.

TRAITE

Digitized by Google

TRAITE DE L' ORGANE DE L' OUIE, contenant la ſtructure, les Uſages & les Maladies de toutes les parties de l' Oreille, Par M. DU VERNET, de l' Academie Royale des Sciences, Conſeiller, Medecin Ordinaire du Roy & Profeſſeur &c.

A Paris, chez Eſtienne Michallet, 1683. in 12.

id eſt,

Tractatus de Auditus organo, ſtructuram, uſus & affectus cunctarum auris partium complectens,

Auctore Dn. du Verney &c.

INter illa hominis membra, quorum accuratior cognitio Anatomicos hactenus fugit, merito referendum auditus organum, utpote intra oſſium ſolidiorum cavernas maxime reconditum. Hujus deſcriptionem in ſe ſuſcepit *Dominus Verney*, præſtititque tali ſolertia ac dexteritate, qualem forſan nullus ante eum hac in parte adhibuit, qualemque ipſius inventum circa *muſculos binos internæ brutorum palpebræ*, atque obſervationes circa *partes nutritioni dicatas* (de quibus *Ephemerid. Gallor. ann. 1678* n. 27 & 30 videndæ) teſtantur, & a qua non tantum tractatum *de Organo tactus*, ad quem in præſenti ſcripto Lectorem remittit, ſed *Anatomen* quoque *oculi* accuratiorem, item *de motu ventriculi* ad digeſtionem, in aliis æque animalibus, ac in pennatis faciente, meditationes (quibus eum nunc vacare amicorum literæ perhibent) nobis pollicemur.

Scriptum hoc in tres partes dividit, quarum prior auris tam externæ quam internæ conformationem ſingulari ſtudio explicat; Altera phyſiologiam ſeu uſum cunctarum ejus partium integrantium rimatur; Tertia demum harum pathologiam atque therapeiam complectitur; cunctæ tamen varietate & nobilitate argumentorum abundant. Ita v.g. ceruminum, quæ veteres immediate a cerebro, recentiores nonnulli ab auris arteriis deponi aſſerunt, productioni inſervientes primus monſtrat glandulas, tunicæ meatus auditorii ſubſtratas, & vaſis excretoriis inſtructas: In Aquæductu Fallopii, qui ex cavitate tympani ad extremum palati, circa narium baſin abit, ut & in oſſiculis quatuor auditus deſcribendis, aliis pariter ſcriptoribus

Digitized by Google

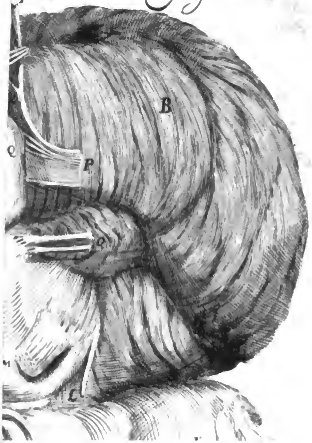
accuratior eſt. Muſculorum auriculæ externæ, quos communiter quatuor numerant, duos tantum; internæ, cui duos tantum alias concedunt, tres enumerat: horum poſteriorum binos malleo, ſtapedi tertium asſignat, cunctos vero pone tympani membranum collocat; ſecus ac ab aliis proſectoribus hactenus factum. Ratione nervi auditorii varia exponit, a Williſio, accuratiori alias Neurologiæ interprete haud annotata, & quidem hujus æque portionis mollioris ac durioris; item nervuli, qui tympani membranæ, inſtar chordæ, ſubtenditur, quem non auditorii, ut communis fert ſententia, ſed quinti paris propaginem ait. Præterea auriculæ & meatui auditorio ſurculum nerveum a ſecundo (non a primo, prout Williſius putat) vertebrali pari implantari oſtendit: ulteriorem item nervi auditorii, poſtquam auriculam deſeruit, ad partes vicinas diramationem, majori, quam hactenus factum, cura delineat. Qua occaſione iterum Williſium notat, qui interveniente communi ſurculo hunc cum conjugationis octavæ ſeu vagæ nervo inoſculari, affirmat; autopſiam in homine contrariam adducens, utut in brutis phænomenon hoc admittat. Quibus abſolutis differentias quasdam aurium, fœtus nimirum ac adultioris, recenſet, ſc. portionem meatus auditorii in hoc oſſea, in illo membranea duntaxat ſubſtantia gaudere; annulumque quendam oſſeum huic ipſi ſubjici, annorum tractu cum eodem coaleſcentem: Aquæductum Fallopii plane membraneum eſſe; ac tympani pelliculæ aliam adhuc membranam, (a Kerckringio jamdum viſam) prætendi ſuſtinet.

In parte hujus ſcripti altera, multum Mariotto ſe debere, ingenue profeſſus Autor, Muſculos auriculæ aſſerit concham ejus contrahere ac dilatare; auris internæ duos, malleo implantatos, membranam tympani tendere ac laxare; tertium, mediante ſtapede, pelliculam, foramini ovali dicatam, contrahere, motus tamen ſui inſtinctus non a voluntate, ſed objectorum diverſitate, recipientes: Canalem ad palatum terminatum tympani cavitati aerem, per nares attractum advehere ſuſpicatur; organum vero auditus immediatum & proximum labyrinthum pronunciat. Ex anaſtomoſi nervi auditorii durioris, cum nervis quinti & vertebralis ſecundi paris, variorum phænomenorum animalium ætiologias declarat: v.g. cur auditam vocem imitari conemur; cur homines pariter ac alites ſe mutuo ad cantandum excitent; & cur a nativitate ſurdi neceſſario ſimul muti exiſtant?

Pars

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Pars tertia affectus ſenſorii hujus eorumque remedia prolixe oſtendit, ſecundum ordinem, parte prima obſervatum: primo nempe diſſerendo de pathematis auris externæ; hinc de morbis membranæ tympani, tympani ipſius, nervi &c, diverſis obſervationibus hæc illuſtrans, materiam vero de tinnitu aurium per diverſam a communi hypotheſin explicans.

Quoniam vero iconiſmis ſedecim, ad declaranda phænomena anatomica facientibus, Dn. Verney quandam baſeos cerebri humani, a vaſis ſanguiferis liberatæ, figuram adjecit, in qua nonnulla, a figuris & textu *Williſiana Cerebri & Nervorum anatomiæ* aliena ſiſtit, eam inſerere hic operæ pretium duximus: quis horum typorum archetypo magis conformis exiſtat, Lector benevolus dijudicet. Sunt autem AA prora cerebri; BB cerebellum; CC locus, ubi cerebri illa portio, quam Williſius poſteriorem hujus limbum vocat, in uno latere eſt reſciſſa, quod in altero latere ſimili modo concipi debet; DD corpora ſtriata, ſeu, ut alii vocant, tubulata, quæ principia medullæ oblongatæ exiſtunt; EE thalami nervorum opticorum; F medulla oblongata, cujus crura duo hic coeunt, quamvis Williſius ea diſtincta & ab invicem dehiſcentia docuerit; G protuberantia annularis; HH primum par nervorum, ſ. olfactorium, ortum trahens, ex baſi corporum ſtriatorum, per fibram quandam medullarem hh, & ubi prope nervos opticos incurvatur, craſſeſcens; II nervi optici, aut ſecundum nervorum par, prout ab origine ſua ad egreſſum uſque e cranio conſpicitur; KK tertium nervorum par, dictum oculorum motorium; LL quartum ſ. patheticum; MM quintum; NN ſextum; OO auditorium, quod ſeptimum conſtituit, diviſumque in exortu cernitur in duos ramos, quorum major & ſuperior mollior eſt; PP nervi octavi paris, emanantes ex medulla, ſub eminentiis, yy notatis; QQ nonum par, in uno ſaltem latere expreſſum, &, ne obſcurior reddetur figura, reclinatum; notato in altero tantum ejus exortu; RR decimum medullæ oblongatæ par, quod Williſius cum primo vertebrali confudit; S medulla ad ingreſſum in vertebras diſciſſa; TT nervi duo, qui ex ſpinali medulla intra vertebras cervicis prodeunt & ad calvarium aſcendunt, ut nervis octavi paris combinentur; U infundibulum; xx duæ eminentiæ medullares, quas Williſius glandulas credidit; yy itidem duæ eminentiæ medullares, olivæ figuram habentes,

TAB. VIII.

tes,

tes, quas idem ſcriptor corpora pyramidalia vocavit; zz duæ exiguæ fibrillæ, ex medulla oblongata emanantes, & nervis ſpinæ, ad octavum par inclinantibus, inſertæ: quæ in ſingulis lateribus interdum duplices aut triplices cernuntur.

NOVUM LAMPADIS GENUS COMMUNIcatum a Dn. Johanne Chriſtophoro Sturmio, Matth. Profeſſore Altorfino.

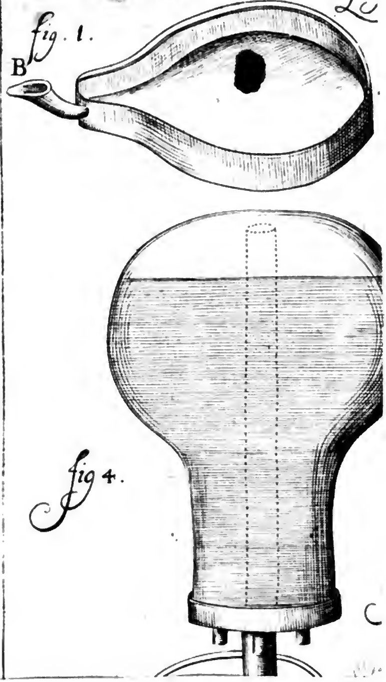
In literis Lipſiam menſe Junio 1683 miſſis.

Paraveram antehac duplex clepſydræ αὐτομάτȣ genus, quorum alterum ſua quaſi ſponte per intervalla fundit aquas, jucundo, nec inviſo tamen ante ſpectaculo: alterum antehac nunquam, quod ſciam, viſum ad nutum & adſtantium juſſa fluxum aquarum continuat & intercipit, utrumque in *parte ſecunda Collegii experimentalis* deſcribendum, & ad cauſas ſuas reducendum. Prius autem illud non ante mihi (quod facile tamen poterat ac debebat) occaſionem ſuggeſſit novæ lampadis parandæ (quam κλεψέλαιον haut incongrue appello) quam iſta de Boyliana lampade in Actis veſtris perlegiſſem. Tum vero in mentem ſtatim venit ea forma, quam hic deſcribo, effectu ſperato quoque interim comprobata.

TAB. IX. Partes ejus duæ ſunt: una lampas ipſa A, ſuo roſtro B, pro capiendo ellychnio vulgariter conſtructa: altera vaſculum, pro oleo ſenſim in lampadem effundendo, quod inſimul operculi vicem ſubit. Vaſculum C ſuperne clauſum, & ſubtus ad fundum plurimis foraminulis inſtar clepſydræ pertuſum, in fundi medio adferruminatum habet tubulum paulo laxiorem EDF, ita ut circa E ſuperiora vaſculi non attingat, & circa F intra connexum lampadis operculum (quod 4 foraminibus grandiuſculis hiat) ad quartam circiter digiti partem promineat, orificio ad libellam & parallelum cum operculo ſitum juſte complanato. Per hoc ipſum orificium F, inverſo vaſculo oleum citra ſollicitam cautelam infunditur, & cum repletum iſtud fuerit, ac orificium F admoto digito clauſum, in debitum iterum ſitum convertitur, & remoto inferne digito, lampadi ſubito imponitur, uncinulisque ſuis operculo affixis firmatur, ut integra Κλεψελαίȣ forma prodeat ea, quam

Fig.

TAB: IX. Ead A: 1683. pa[...]

Digitized by Google

Digitized by Google

Fig.III exhibet.In hoc autem, minus operoſo, credo,quam eſt ullus alius, lampadis apparatu, ſequentia eveniunt.

I per fundi D, pertuſi licet, foraminula nihil olei effluit, quamdiu digito inferum orificium clauſum manet, & aeri externo ingreſſus denegatur.

II remoto vero digito (quod ante fieri non debet, quam operculum lampadi proxime immineat) oleum ab ingreſſo per tubulum FE aere fundi foraminulis filatim expreſſum, per operculi grandiores aperturas in lampadis internam cavitatem colligitur, usque dum orificium tubuli F ſuprema ſua ſuperficie attingat. Tum vero

III quod aer porro ſubingredi & in vaſculum per tubulum ab oleo jam clauſum eniti non poſſit, ſiſtitur fluxus olei, deinceps ab accenſo ad B ellychnio paulatim abſumendi.

IV. Abſumtum vero hoc in tantum ſi fuerit, ut ejus ſuprema ſuperficies orificium tubuli inferum F non amplius attingat, aer, per operculi foramina libero gaudens acceſſu, in tubulum recluſum ſubito ſe inſinuat, & ad ſuperiora enixus tantum olei rurſum exprimit, quantum ad occludendum infra tubulum iterum ſufficiat: idemque per vices poſtea fit tamdiu, donec vaſculum C exhauſtum fuerit. Hoc vero uncinulis operculi reductis a lampade removeri, denuo repleri, & reponi tandem commode poteſt, lampadis flamma interim nec extincta, nec nullo modo turbata.

V Quandoquidem autem experimento edoctus notavi, propter inſenſibilia fere olei ab igne abſumendi decrementa, non niſi pauciſſimum aerem ſingulis vicibus admitti, pauculasque olei guttulas ab eodem exprimi, cum clepſydra αὐτόματος ex defluxu aquæ inferioris admodum ſenſibili per grandius aliquod foramen multum aeris ſimul admittat, & conſequenter majorem aquæ copiam per fundi foramina effundat; in clepſelæi fundo non adeo neceſſariam deprehendi foraminulorum multitudinem, quin 3 aut 4 anguſti canaliculi, foraminibus operculi exacte reſpondentes ſufficiant: quo caſu lampadis infernæ minor & tractabilior capacitas abunde ſufficeret, ſordiumque minus metuendum foret, & vas ſupernum (quod vitreum haut incommode eſſe poſſet, & capſulæ metallicæ DE decenter adferruminatum, ut olei in ipſo defectus in oculos eo facilius incurreret) arbitrariæ amplitudinis ac tantæ fieri poſſet, quæ lampadi ſuſtentandæ per menſes aliquot continuos ſufficeret. (Vide Fig.IV.)

Digitized by Google

TRAITE DE LA RAISON HUMAINE,
traduit de L' Anglois,
id eſt,
Tractatus de ratione humana, ex Anglico verſus, addita præfatione, in qua Autoris ſententia plurimis autoritatibus defenditur.
Amſtelodami 1682. in 12.

TRactatus hic, ejusque prolixa, & ab alio, ut videtur, autore, præmiſſa præfatio, ſi ſcopus ſpectetur, mitius judicium admittit. Agit enim quod Theologi & Politici, diverſarum licet partium, ſæpe egerunt, improbando rigorem, quo principes, ſacerdotum plerumque impulſu, adverſus diſſentientes in religione utuntur, & elidit axioma Hobbeſii, qui religionem arbitrio magiſtratus ſubjicit. Sed periculoſa eſt argumentatio, & principio fidei, ſive id unice (quod noſtrates faciunt Eccleſiæ) a ſacris literis, ſive, ut aliis placet, ſimul a traditione petatur, adverſa. Præſupponunt enim tractatus & præfationis autores, rationem humanam nec corruptam nec obſcuratam eſſe, ſed ſatis validam & illuminatam ad ſalutis æternæ viam obtinendam. Quamvis vero inter media inſtruendæ rationis non videantur rejicere revelationem divinam in ſacris literis, neque negent, Chriſtum eſſe mediatorem, per quem ſalvemur: nolunt tamen quemquam pro damnando haberi, qui myſterium Chriſtianiſmi non perceperit, neque adhibita ſumma diligentia animum ad credenda, quæ Scriptura proponit, inducere queat, dummodo veritatem ſerio quærat, & ſancte vivat, evitando vitia, quæ natura & recta ratio improbat. Religionem inde exſtruunt univerſalem, ex univerſali rationis principio, ex quo vere divinum lumen, etiam ſine auxiliis gratiæ, ſatisque aptum ad cognoſcendum & colendum Deum deducunt, tantamque de clementia Dei ſpem faciunt, ut Origenis errorem de ſalute dæmonum non rejiciant, imo Deo diverſitatem religionum placere putent, adeove nec Turcis, nec idololatris, nec ipſis atheis cœlum claudatur: Eſſe enim unicam ad ſalutem viam per virtutem, licet in plures ſemitas diſſectam, quarum una altera ſit expeditior. Et Chriſtianam quidem doctrinam aliis præferunt, ſed meritum Chriſti absque prædicatione

tione verbi & ſacramentorum uſu a Deo omnibus applicari poſſe ſtatuunt; neque aliam damnationis cauſam agnoſcunt, quam vitam carnalem. Opinionem ſuam inde potiſſimum firmare annituntur, quod non aliter niſi per rationem, ſive ſyllogiſmum, religio percipi, neque quisquam a ſententia ſua, niſi per oppoſitas rationes dimoveri poſſit. Sic medium apprehendendi principii, cum ipſo principio confundunt, ut difficile non ſit futurum Viris Theologis, aſſertum hoc, fundamenta religionis aperte convellens, ſolidis rationibus confutare.

DIVINUM AC IMMOBILE S. PETRI Apoſtolorum Principis, circa omnium ſub cœlo fidelium ad Romanam ejus cathedram appellationes, adverſum profanas hodie vocum novitates aſſertum Privilegium, per Fr. Chriſtianum Lupum Iprenſem, in Alma Lovanienſi Univerſitate Sacra Theologiæ Doctorem, ac Profeſſorem Primarium & Regium, Eremitarum S. Auguſtini nuper Priorem Provincialem.

Moguntiæ, 1681. in 4.

CHriſtianus Lupus, cujus vitam Joſephus Sabatinus Ravennas Vaticanæ bibliothecæ præfectus literis conſignavit, anno 1612 Ipræ natus & decimo quinto ætatis anno Auguſtini familiæ adſcriptus, cum in Colonienſi primum cœnobio philoſophiæ aliis tradendæ præpoſitus fuiſſet, hinc a Superioribus ad altiora ſtudia Lovanium, & Duacum, iterumque Lovanium evocatus ingenio ſuo & induſtria magnum ſibi nomen comparavit. Sed ut Magiſtralem lauream & Doctoratus inſignia, quibus anno 1653 decoratus eſt, ſerius quam ambierat, obtineret, eorum invidia, qui ipſum apud Innocentii X Apocriſiarium Janſeniſmi arguerant, effecit. Quæ certamina cum poſteà recruduiſſent, Lupus noſter ab Innocentii Succeſſore Alexandro VII Romam accerſitus, ibique cum doctrinæ ſuæ rationem reddidiſſet, ac ſuum Romanæ ſedi obſequium probaſſet, per quinquennium verſatus, ac ab Aulæ Pontificiæ proceribus ipſoque Pontifice honeſte habitus, Lucæ Holſtenio aliisque viris doctrina illuſtribus familiariter convixit, &

xit, & celeberrimas urbis bibliothecas diligenter perluſtravit. Neque minus honorifica ipſi fuit altera, quam una cum aliis Theologicæ Facultatis legatis ob turbas a maleferiatis quibusdam Caſuiſtis in Theologia morali motas provecta jam ætate in ſe ſuſcepit, Romana peregrinatio. Nam & magnus Hetruriæ dux Coſmus III, qui ipſum, cum Florentiam tranſiret, ampliſſimis ſtipendiis per viros celeberrimos Magliabecum & Noriſium oblatis, ſibi auctorari concupivit, & ſereniſſima Sueciæ Regina, & eminentiſſimi R.E. Cardinales cum Pontifice ſuo Innocentio XI, eruditionem ejus admirantes nihil omiſerunt, quo affectum ſuum & benevolam erga ipſum voluntatem declarare poſſent. Tandem confectis, ob quæ Romam venerat negotiis ægre dimiſſus, anno 1679 in Belgium ſuum rediit, & paulo poſt Profeſſoris primarii dignitatem impetravit. Sed ea diu haud gaviſus eſt, ſiquidem anno 1681 ſeptuageſimum ætatis annum jam ingreſſus vivis exceſſit, cum *variorum opuſculorum* tomos duos, *notarum, ſcholiorum & diſſertationum in canones & decreta conciliorum generalium & provincialium, a decretis concilii Niceni uſque ad concilia a Gregorio VII habita* tomos quinque, *notas & ſcholia ad Tertulliani librum de præſcriptionibus*, aliaque ingenii monumenta reliquiſſet. Nam & in extremis vitæ metis, ut adproperantia, quæ animo præſagiebat, fata anteverteret, aliquot diverſi argumenti voluminibus ſimul edendis acriter incubuit, e quibus *variorum Patrum epiſtolæ ad Epheſinum concilium ſpectantes*, e Caſſinenſi codice deſcriptæ, & *notæ* in iſtas epiſtolas, item *Thomæ Cantuarienſis vita & epiſtolæ*, autore ſuo, quibus vitam debent, non amplius vivente, lucem aſpexerunt. Sed poſthumos illos Lupi fœtus ad proximum, Deo volunte, menſem reſervamus.

Præſens opus de S. Petri privilegio Moguntiæ, ſi titulo fides adhibenda, quidem impreſſum, ſed Romæ, ipſo Petro (ſcilicet) quaſi præſente elucubratum quantum attinet, occaſionem illi dedit *Paſchaſius Queſnellus*, congregationis oratorii Domini Jeſu apud Pariſienſes Presbyter, qui paucis abhinc annis Leonis Magni opera notis ſuis atque diſſertationibus illuſtravit. Cum enim is in cauſa Hilarii Arelatenſis diſcutienda Leonem Magnum nimio ſedis ſuæ amplificandæ ſtudio contra canones & ſynodorum provincialium jura prævaricatum, poteſtatem inſuper Romani Epiſcopi ſuburbicariis limitibus circumſcriptam,

ſcriptam, & non modo a Gallicanis ſynodis ante Hilarii tempora nullas omnino appellationes ad Romanæ eccleſiæ tribunal delatas, verum etiam Afrorum & orientalium patrum eccleſiaſtica judicia appellationis jure nunquam a Romanis Epiſcopis retractata fuiſſe aſſerat, illuſtriſſimus Auguſtinus Favoriti ac alii Pontificiæ monarchiæ patroni Romanorum cenſorum virgula haud contenti, Lupum irritarunt, ut adverſus Queſnellium calamum diſtringeret, & appellationes Romanæ ſedis non Oſii Cordubenſis & Sardicenſis concilii haud recte intellecti commentum, ut Queſnellio viſum fuerat, ſed divinitus Romanæ cathedræ conceſſum & perpetuo eccleſiæ uſu roboratum privilegium eſſe, collectis omnibus ingenii ſui viribus demonſtrare conaretur.

Exorſus igitur *Diſſert. 1.* a Gallicis Eccleſiis, & Chelidonii ab Hilarii Arelat. & provincialis, quæ ipſum exauctoravit, ſynodi ſententia Romam appellantis negotio, non Leonem ſed Hilarium dignitatis ſuæ & debitæ modeſtiæ limites exceſſiſſe probare nititur, & id ubique agit, ut appellationes hujusmodi jam inde a primis naſcentis Eccleſiæ incunabulis apud Gallos viguiſſe, conquiſitis undique teſtimoniis lectoribus ſuis perſuadere poſſit. Quod dum facit, omniaque ſententiæ ſuæ obſtacula removere contendit, non ſolum cum *Queſnellio* congreditur, verum etiam ea, quæ *Johannes Gerbius* Doctor Pariſienſis, Socius Sorbonicus & Regius eloquentiæ Profeſſor, in diſſertatione ſua *de majoribus cauſis* circa appellationes iſtas annotavit, ad examen revocat, inprimis vero fonti, ex quo Queſnellium rivulos ſuos deduxiſſe animadverterat, obſtruendo, hoc eſt, evertendis *Petri de Marca* Pariſienſis quondam Archiepiſcopi, cui conſenſum cum Leone Acridenſi, acerrimo Latinæ Eccleſiæ adverſario, invidioſe exprobrat, fundamentis, libro ſexto & ſeptimo celeberrimi operis de concordia ſacerdotii cum imperio contentis, aliquot capita inſumit.

A Gallicanis Romanæ ſedis appellationibus *Diſſert.* 2 ad Africanas tranſit, ac primum de Africanæ Eccleſiæ diœceſi & hierarchia, & poteſtate ſacrarum apud Afros ordinationum, & in ſpecie de Carthaginenſis eccleſiæ primatu ejusque variis prærogativis & Donatiſtarum in hanc Africæ metropolin injuriis multa diſſerit. Deinde, ſiquidem Leo IX inter alias Carthaginenſis primatis dignitates hanc etiam recenſet, quod ſolus ab Apoſtolica ſede pallium acceperit, per

 hanc

hanc occaſionem prolixa digreſſione iterum contra *Petrum de Marca*, & deinde contra novellum aliquem ſcriptorem, qui *Diurno Romanæ eccleſiæ* libro notas & appendicis loco diſſertationem de pallio cum duabus aliis diſſertationibus adjecit, de pallii epiſcopalis antiquitate, origine, forma atque uſu diſputat, eosdemque variorum in hac controverſia errorum arguit. Hinc ad Africanarum ſynodorum ſextuplicem differentiam earumque formam & autoritatem, & epiſcopalia Africanæ Eccleſiæ judicia deſcendit, & tandem his fundamentis jactis Afrorum appellationes ad Romanum Epiſcopum probandas ſuſcipit, quid poſt Photium alioſque Græci ſchiſmatis fautores, item Calvinum, M. Antonium de Dominis, Petrum de Marca, Stephanum Baluzium & alios, Queſnellus de his appellationibus ſtatuat, exponit, & adducta pro ſua ſententia Cypriani, Optati, Auguſtini & Leonis magni, teſtimonia ab adverſariorum exceptionibus vindicare allaborat.

Cum vero maxime ſibi adverſari deprehenderet, quod Apiarii Siccenſis Presbyteri, ab Epiſcopo ſuo Urbano & provinciali ſynodo excommunicati, transmarinam appellationem, a Zoſimo quidem, Bonifacio, & Cæleſtino Romanis Epiſcopis ſuſceptam, & per legatos ſuos ſub prætextu Nicenorum canonum non ſine falſi crimine propugnatam, ſed ab Africanis patribus rejectam & conſtanter repudiatam fuiſſe conſtet, in totum illud negotium prolixius inquirit, nec geſta circa Apiarium ſpuria aut commentitia pronunciat, quod *Marcus Antonius Capellus* in ſuo de Romanis Afrorum appellationibus opuſculo fecerat; interim tamen quæſitis variis effugiis Bellarmini, Baronii, Perronii & aliorum Eccleſiæ Romanæ promachorum veſtigiis inſiſtens, modo inter ipſam appellationum ſubſtantiam, de qua Afros inter & Romanos nullam unquam litem fuiſſe contendit, & inter modum easdem proſequendi, modo inter inferiores clericos, quibus ante Gregorii magni ætatem appellationes Romanas non ſemper licuiſſe concedit, & inter Epiſcopos diſtinguit.

Tres reliquæ diſſertationes de Hæreſiarchæ *Eutychetis*, *Flaviani* Epiſcopi Conſtantinopolitani, *Theodoreti* Cyrenſis aliorumque Orientalium Patrum appellationibus eadem methodo agunt. Magnum vero & chartæ & laboris compendium feciſſet Lupus, ſi ejus, quod jactat, privilegii inſtrumentum producere potuiſſet.

LES

LES CESARS INVITES A LA TABLES des Dieux: Satyre ingenieuſe ſur la conduite des Empereurs Romains ecrite en grec en forme de dialogue, par l'Empereur Julien ſurnommé l'Apoſtate; & traduit en langue françoiſe par M. P. Moret, avec des Remarques hiſtoriques.

a Paris, 1682 in 12.

id eſt,

Cæſares ad convivium Deorum invitati: Satyra in Romanos Imperatores græce ſcripta in modum dialogi a Juliano Imp. cognomento Apoſtata; in Gallicam linguam traducta a M.P. Moreto, adjectis annotationibus hiſtoricis.

Pariſiis, 1682. in 12.

ETſi fidei religionisque Chriſtianæ deſertor turpiſſimus infenſiſſimusque hoſtis Julianus eſſet, omni tamen doctrinæ genere excelluit; vitæque ſuæ & morum acerrimus cenſor, bellorum etiam in Germanos & Perſas magna cum celeritate nec minori felicitate confectorum gloria inclytus eam laudem apud poſteros meruit, ut, quod paucis contigit, & armis ſtrenuus, & vita integer, & literarum ſtudiis excellens noſcatur: cum quæ ſinguli Imperatores partitim præclara habuerant, ea unus hic animo & factis ſit complexus univerſa. Igitur cum virtutibus maximis animum parem gereret, & laudes cæterorum Imperatorum, ipſius etiam Conſtantini magni, ſuperaret (quod adverſus Patres ipſi iniquiores aſſeruit Petrus Cunæus, ringente Petavio) inique tulit eorum vitia, nec cohibuit calamum, quin iſtum in perverſos mores & temeraria facta priorum Imperatorum ſtringeret. Hinc natus liber, quem *Cæſarum* nomine inſignivit, quod eorum, qui ante ſe Romanis imperitaverant vitia inſectaretur. Hic cum elegantia dictionis, & arguta dicacitate, rerumque varietate inſignis, reliqua vel Græcorum vel ipſius etiam Juliani ſcripta ſuperaret, e græco ſermone in latinum a Carolo Cantoclaro Gallo, & Petro Cunæo Belga olim translatus eſt. Superioribus quoque annis dignum eundem

cenſuit

Digitized by Google

cenſuit doctiſſimus vir Ezechiel Spanhemius, quem in Gallicum habitum induceret, & cum prolixis eruditiſſimisque Obſervationibus criticis Heidelbergæ anno 1666 in publicum emitteret. Sed nativum linguæ Gallicæ decus a Germano, docto licet, homine vix ſatis expreſſum rectius ſe aſſecuturum exiſtimans Moretus Gallus, Spanhemiana editione, de qua non conſtiterat, cum gallice loqui Cæſares Julianeos doceret, a propoſito verſionem ſuam edendi non paſſus eſt ſe dimoveri: eamque præmiſſa Juliani vita, cum brevibus annotatiunculis hiſtoricis, quibus quæ de Imperatoribus Julianus memorat illuſtrantur, publicæ luci expoſuit.

DU BONHEUR ET DU MALHEUR DU MARIAGE, par le Sr. de Mainville, Eſcyer.

a Paris 1683, in 12.

id eſt,

Fortuna & infortunium matrimonii, expoſita a Manuvillio, Equite.

Pariſiis, 1683. in 12.

ARduum & ancipitis deliberationis negotium ſuſcipere eum, qui matrimonium inire conſtituit, a quo univerſæ vitæ fortuna pendet, & vel bona vel adverſa inde naſcitur, in aperto eſt. Quid expendendum igitur prius & reputandum ſit iis, qui ſe pelago huic committere cupiunt, *tribus & triginta epiſtolis* auctor expoſuit: quas ad nobilem viduam, num ad ſecunda vota transeundum, animo ſecum deliberantem ſcripſit. In his commoda & incommoda, quæ ex matrimonio naſci, vel in eo accidere poſſunt, eleganter oſtendit, prudenter expendit, ejusque vel ineundi vel omittendi rationes exponit, & gerendi conſilia fideliter præbet. Ambitionem, avaritiam, & voluptatem pravas incendere cupiditates docet, cum iſta perverſa, illa turpis, hæc cœca ſit, ac proinde nulla harum idonea matrimonio contrahendo conſilia ſuppeditet: ſolum igitur eum amorem animo eſſe concipiendum monet, qui Deo nos attrahat; eum averſandum, qui nos alienos a Deo reddat. Alia præterea tradit, quæ cumprimis utile fuerit obſervare matrimonium inituros: fabuloſis etiam quibusdam recitationibus ſalutaria præcepta exornat, nempe ut dum docet, ſimul oblectet animos, quos inſtituendos ſibi propoſuit.

(o)

Digitized by Google

N. VIII.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti, Anno M DC LXXXIII.

GEORGICA CURIOSA

das iſt/

Umbſtändlicher Bericht und klarer Unterricht von dem Adelichen Land- und Feld-Leben / auff alle in Teutſchland übliche Land- und Haus-Wirthſchafften gerichtet etc. Wolff Helmhard Herren von Hohbergs / Freyherrn.

ſeu

Georgica Curioſa, hoc eſt, exacta Relatio & Inſtructio perſpicua de Vita Nobilium Suburbana, ad omnem in Germania & ruralis, & domeſticæ Oeconomiæ ſtatum accommodata &c. Wolff Helmhard Domini ab Hohberg, Liberi Baronis.

Nürnberg / 1682. in fol.

Quandoquidem rerum omniũ ex quibus aliquid acquiritur, nihil eſt, dicente Cicerone, agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil libero homine dignius, nemo dubitabit, quin de re œconomica & univerſa mortalium vita præclare merentur, qui ut in optimis maximisque fundis excolendis ſingulari ſtudio & magna intelligentia ſunt ipſi, ſic & optimam adminiſtrandi illos rationem luculentis ſcriptis tradunt & relinquunt aliis; eoque ad bene beateq; vivendum momenti plurimum ubivis adferunt. Locum hos inter facile principem Illuſtriſſimus Autor tenet ſuo merito. Enimvero quæ is e probatiſſimis Rei Georgicæ Scriptoribus: Græcis, Italis, Latinis, Hiſpanis, Afris, Belgis, Anglis, & Germanis, cum veteribus, tum

noviſſimis, (ſingulorum catalogus in præfatione legitur) præprimis ex uſu rerum multiplici cum cura obſervaverat, in ſplendidum hoc volumen œconomicum pulcherrimo ſane ſtudio congeſſit.

In quo concinnando non parum etiam ſibi ſerviiſſe teſtatur ſelecta quædam manuſcripta: Ranzavium unum; partem tamen maximam res Medicas complexum: quod ipſum Danici belli tempore, anno ſeculi 27, e bibliotheca expugnatæ in Holſatia arcis Ranzaviæ Bredenberg, in manus primum Viti Kitzingii, Tribuni Cæſarei; ab hujus autem genero poſtmodum ad ſe pervenerit: Alterum ſuis reliquiſſe Philippum Jacobum a Grüntall in Krembſegg & Zeiler: Tertium, idque præcipuum, inſtructionem Procuratoris fuiſſe, ſeu memoriale annuum, e Celſiſſima domo Lichtenſtein, inde jam a multis annis, per Auſtriam, Moraviam, Bohemiam, & Sileſiam, eximiis œconomiæ bene conſtitutæ & adminiſtratæ laudibus florente. Honoris præterea & gratitudinis cauſa Excellentium Virorum nomina Illuſtria profitetur, qui communicatis partim ſcriptis, partim curioſis libris, partim etiam arcanis ſuis, & obſervationibus, liberaliſſime inſtitutum promoverint. quo nomine cumprimis benevolentiam & promtum gratificandi ſtudium Dn. Franciſci Chriſtophori Comitis Khevenhulleri, Dn. Johannis Ehrenreich Geymanni L. B., Dn. Comitis Franciſci Benedicti Perchtoldi, Dn. Wilhelmi Balthaſaris in Löwenfeld/ Cæſareæ Majeſtatis Conſiliarii, & Domus Archiducalis nomine ad Comitia Ratisbonenſia Legati, Dn. Georgii Ferdinandi Pernaueri L. B. a Perney, Dn. Chriſtiani Knorrii a Roſenroth/ Conſiliarii Sulzbacenſis, Dn. Martini Chriſtophori Metzgeri Medicinæ & Philoſophiæ Doctoris, maximopere & in præfatione & in concluſione operis collaudat. Ne vero dulce uſpiam ab utili ſejunctum in hoc videretur, cujusque libri frontem epico exornavit carmine, quod rerum contentarum ſummam rotunde exprimit.

In duas autem partes opus univerſum diſtinguitur, quarum quælibet libros ſenos, opusque adeo integrum duodenos, ambitu ſuo complectitur: eo argumentorum ordine ſervato, ut in utraque parte priora ſint, quæ potiora neceſſitate atque fructu. *Primo* itaque pro argumento eſt totius rei œconomicæ baſis quaſi, & fundamentum, ipſum puta Prædium; De cujus, ut nonnulla duntaxat rerum capita attingamus, quod & inſtituti ratio, & inſignis rerum copia ad ſingula

ſingula quæque reſpicere prohibeat, acquiſitione, ſecuritate, juribus, ſitu, ſtructura, ædificiis variis, regalibus, judiciis, molis, metallifodinis, opificiis, incremento, & ſimilibus prolixius in eo diſſeritur.

Secundus in deſcribendis Domini officiis occupatur, cum erga Deum, & ſemetipſum, tum erga conjugem & liberos (de quorum liberali & accurata educatione monita utiliſſima hic inſeruntur) nec nō erga famulos, procuratorem, ſubditos, & vicinos obſervandis. Inde percurrens partes anni ſingulas, deſignat quid cato incumbat patrifamilias, & domi ſuæ, & in agris, & in hortis quovis peragendum menſe. Porro de juſtis ſemper exigendis rationibus, de ſua ſuorumque tuenda ſanitate, de incendiis cavendis, aliisque præcipit.

Tertius ſcite admodum, in quibus officia & labores Dominæ verſantur, quæque ſcitu neceſſaria eidem ſunt, exponit. Cujus quidem generis potiſſima ſunt: Devotum cultum, ſpreta procul & proſcripta omni ſuperſtitione, Divino præſtare Numini; benevolum obſequium, & auxilium viro: cum cura educare generoſam ſobolem: ſua ſervis ancillisque imponere penſa, & exigere: cellam penuariam (de condiendis plantarum, fruticum, & arborum fructibus, de cibariis a corruptione defendendis plurima hoc loco habes documenta) ſufficienter inſtruere: indefeſſam præcipue in re familiari claudenda & reſeranda, cuſtodienda & diſpenſanda adhibere operam. Et quoniam valetudinis curam matrifamilias quoque committendam cenſet, hoc eodem libro non *ιατρεῖον* modo œconomicum, ſeu officinam Medicam domi adornare docet, pharmacisque probatiſſimis, conſervis, ſuccis, theriacis, unguentis, emplaſtris, ecligmatis, & id genus aliis probe inſtruere, ſed de affectuum etiam generibus, quæ humanum affligere corpus cum ſuis membris ac viſceribus ſolent, ordine ſic diſſerit, ut recenſeat & morbi cujusvis, peſtiferæ etiam luis, conditionem, & præſentiſſima adhibenda ſingulis remedia.

Quarti libri pars una quidem culturam vineæ, vinoque impendendam curam ponit ob oculos; & inter cætera de loco vitibus conſerendo, de corrigendis fundi vitiis, de vitium ſatu & delectu, de amputatione, religatione, & propagatione earundem; de ſarmentorum immiſſione, de agri foſſionibus & repaſtinationibus: de ſtercorandi vineam & fœcundandi modo: de Vinitoris partibus: de apparatu, vindemia imminente: de variis ex muſto coquendis & præparandis,

 de vir-

Digitized by Google

de virtute vini dignoſcenda, de ratione vina conſervandi, eorumque defectus emendandi,&c. agit uberius. Parte autem reliqua Hortorum, Pomariorum maxime,& arborum cultura exponitur. *Quintus* porro de Horto Olitorio initio agit, variasque diviſiones & ſpecies olerum conſiderat: tum de Medico; ubi herbarum ſignaturæ,& plagæ cœli, quibus potiſſimum quæque gaudeant, explicantur, curioſa etiam de Melonum cultura inſeruntur fol. 503 ex Societ.Reg.Anglic. Actis Philoſophicis. *Sextus* culturam oſtendit adhibendam floribus, & num perfecto libro conſignari poſſint omnes disquirit, variis hujus argumenti ſcriptis in medium allatis. Accedunt & varii generis diagrammata, pro hortorum areis artificioſe dividendis. Quo abſoluto, partem operis primam finiunt indices: unus arborum, plantarum, florum, fructuum &c., alius præcipuarum rerum in eadem occurrentium.

Liber *Septimus*, cum quo Autor ſecundam operis partem inchoat, œconomiæ Studioſum de Agricultura inſtruit: quo relata ſimul fuere, quæ ad braxandi, molendi, pinſendique negotia ſpectant. Documentum etiam de ſucco præſtantiſſimo ex polenta cujusvis generis frumenti extrahendo, extractoque in mellis ſpiſſitudinem coquendo, ex Glaubero adfertur, pro cereviſiæ & panis in navibus munitisque caſtris felicius retinenda copia. *Octavus* Equile inſcribitur, & potiſſimum de equorum agit varietate, & præſtantia pro regionum, & colorum numero: de bonis & pravis eorundem ſignis; de equorum oculis, toris, cruribus, & ungulis; de generoſorum propagatione, equitandi ratione, nec non de curandis variis, queis obnoxium id eſſe genus ſolet, vitiis. Hujus prodromo annectitur carmen ſimilis argumenti, ab Autore olim in Baronis Stubenbergii Hippologiam elaboratum. *Nonus* contemplatur villam & rem pecuariam cujusvis generis reliquam: Villicum & villicam, eorum famulitium, & officii partes. *Decimi* pars prior de Apum examinibus tractat, & de mellificio: poſterior de bombycibus in Europæis regionibus alendis. *Undecimus* de fontibus & aquarum deliciis, de piſcinis, piſciumve generibus & alimentis, de amphibiis, & horum omnium captura. *Duodecimus* idemque ultimus perluſtrat nemora, & venandi ſtudium cum feras, tum volatilia perſequitur. Poſt diſcurſum denique de avium nidis, qui apud Chinenſes de eſculentorum ſunt numero,

& a

Digitized by Google

& a noſtris etiam haberi in deliciis cœperunt, ſequitur totius operis concluſio, quam excipiunt indices: prior rurſus arborum, plantarum, fructuum: poſterior potiorum in hac ſecunda expreſſarum rerum.

SADUCISMUS TRIUMPHATUS, Or ful and plain evidence concerning VVitches and Apparitions: By Joſeph Glanvil late Chaplain in ordinary to his Majeſty, and Fellovv of the Royal Society.

i. e.

Evidens ac plana aſſertio Sagarum & Spectrorum: auctore Joſepho Glanvilio, Regis nuper Capellano ordinario, & Regiæ Societatis Socio.

Londini, 1681. in 8.

ANſam libro huic ſpectrum quoddam dedit, quod a medio Aprilis anni 1661 Tedworthi in Anglia ædes Mompeſſonianas importuna tympanorum inviſibilium pulſatione, variisque ludibriis aliis infeſtas longo tempore habuit. Cum enim poſt alios fide dignos viros, per quos fama de ſpectro illo late percrebuerat, Glanvilius quoque vir Theologus tumultuans illud coram audiviſſet, omnibusque circumſtantiis probe exploratis fraudem illi rei nullam ſubeſſe comperiſſet; telum ſibi oblatum exiſtimavit, quo Saduciſmum configeret, & Dæmones, Spectra, ac ſagas omnino dari, quod ſecta illa negat, demonſtraret. Nam cum Saduciſmus multorum in Anglia animos occupaſſet, viamque pandere ad Atheiſmum videretur; ad dubitandum de Spiritus infiniti exiſtentia inducendis facile, qui finitos ſpiritus a corpore ſeparatos exiſtere negant: ſuarum eſſe partium Glanvilius exiſtimavit, hac ipſa occaſione peſtilentiſſimam illam Sadducæorum doctrinam male curioſorum ingeniis reſuſcitatam pro virili refellere. Itaque jam anno 1668 Hiſtoriam ſpectri illius Tedworthienſis, ſub titulo *The Dæmon of Tedworth*, junctis de magia meditationibus *(conſiderations about Witchcraft)* edidit. Quod ſcriptum cum ſemel iterumque prelo ſubjectum fuiſſet, oppugnandum

Digitized by Google

poſtea ſibi ſumpſit quidam Saduciſmum profeſſus, J. Webſterus, edita magiæ explicatione *(Display of Witchcraft)* qua & Dæmonem Tedworthienſem Mompeſſonii & Glanvilii fraudibus confictum fuiſſe, & Dæmonum ſagarumque commercia mutua falſo jactari, nec niſi in melancholicorum aut impoſtorum cerebris nata, conatus eſt evincere. Quæ hominis audacia Glanvilio non minus, ac Mompeſſonio unam alteramve extorſit Epiſtolam, qua ſibi ſuæque narrationi veritatis intemeratæ honorem aſſertum ivere: tandemque Glanvilius, ab Henrico Moro imprimis per epiſtolam ſtimulatus, juſto Opere Webſterum refutare aggreſſus eſt; quod, poſtquam Auctor ipſe immortuus illi eſſet, amicus quidam ejus revidit, ac ſub titulo Saduciſmi triumphati anno 1681 publici juris fecit.

Præmittitur vero Operi huic Henrici Mori, Theologicis æque ac Philoſophicis ſcriptis, quæ edidit, aliis minime incelebris, illa ipſa, cujus jamjam meminimus, Epiſtola, qua dum Glanvilio calcar ad Webſterum refellendum addit, ſuam de hoc argumento ſententiam uberius explicat, ac demonſtare nititur, magorum Ægyptiorum & Sagæ Endoreæ effectus non præſtigias, ſed idipſum quod viſi ſunt, fuiſſe, animamque Samuelis revera Sauli apparuiſſe. Ubi dum apparitionem animarum poſt mortem exemplis probare contendit, Raphaelem Tobiæ comitem ſtatuit animam fuiſſe Aſariæ Anania magno nati, in Raphaelium ordinem poſt mortem cooptatam, idque ex eo putat patere, quia aſſerendum alias foret, Angelum mendacio alienum ſibi nomen tribuiſſe; Saulem vero a Webſtero *miſeri reprobi* nomine male traduci putat, cui potius benevolam cum filiis in alterum mundum receptionem 1 Sam. XXVIII, v. 19, verbis hiſce, *cras eris mecum*, Samuel promiſerit, quique in typo tantum, ut Iſmael & Eſavus, fuerit reprobatus, &c.

Opus ipſum duabus partibus abſolvitur, quarum prima ſpectrorum ac ſagarum poſſibilitatem, altera exiſtentiam Glanvilius demonſtrat. Et in priori quidem ita ſe gerit, ut comprobata ſententia ſua, non Webſteri tantum, ſed Reginaldi etiam Scoti objectiones refellat, ac Simoni quoque Epiſcopio ſagarum non exiſtentiam quidem, ſed cum dæmone commercia neganti reſpondeat. Ubi tametſi ingenium Auctor ac eruditionem paſſim prodit, non diſſimulandum tamen, inſpergi paradoxa quædam, & Platonicam potius quam Chriſtianam ſcholam

ſcholam ſapientia. Ex Platonicorum enim hypotheſi, quam Henricus Morus tam in Enchiridio Metaphyſico,cujus ultima capita de natura Spiritus primæ parti præſentis Operis Anglice appendicis in modum annexa ſunt, tum peculiari libro de anima, Operibus ejus Philoſophicis inſerto, ac ſeparatim Roterodami anno 1677 excuſo, interpolare aggreſſus eſt, animam humanam non omnis plane materiæ expertem eſſe, & quando a corpore ſeparata eſt, certo quodam vehiculo aerio ſeu ætherio gaudere exiſtimat. Unde ubi de ſagarum per aera ad nocturnas epulas transvectione agit, & explicare rationem nititur, qua fiat, ut vulnera ſagis, quando felis aut alius animalis formam induerunt, inflicta in earundem proprio corpore poſtea deprehendantur; ſtatuit animas quidem ſagarum tantum per aera vehi, a corpore nempe revera ad tempus ſeparatas, ſed animabus ſuum eſſe vehiculum ſeu corpuſculum aereum, in quo ope phantaſiæ figuras quas velint formare, ac vulnerari etiam poſſint; ſic ut ejusdem phantaſiæ vi vulnerum veſtigia, quando anima corpori redditur, vero etiam corpori imprimantur. Quod minime abſurdum videri putat poſſe, ſi in gravidis mirandam vim phantaſiæ in fœtum, cujus tot exempla exſtant, animo reputemus. Porro cum de lactatione Dæmonum ſeu ſpirituum familiarium agit, etſi ſubeſſe huic negotio ſacramentum aliquod Diabolicum agnoſcat, non abſurde tamen ſtatui cenſet, & Dæmonem nutrimentum quodcunque ex lacte ſagarum capere, & viciſſim ſagis virus quoddam inſtillare, phantaſiæ penitus corrumpendæ idoneum. Quid quod alibi, cum Chriſti animam Patriarchis in Veteri Teſtamento dicit apparuiſſe, dogma quoque illud de animarum præexiſtentia Orthodoxis dudum damnatum, non potuit non præſupponere.

Parte ſecunda Auctor exiſtentiam ſpectrorum, ſagarum, & Spirituum tum argumentis probat ex Scriptura S. deſumptis, tum exemplis. Argumenta deprompta ſunt 1 ab apparitione Angelorum bonorum, Geneſ. 16. 18. &c. 2 ab apparitione Spirituum malorum, Pſalm. 78. v. 49. Job. 1. v. 7. &c. 3 ab Energumenis, Matth. 10. v. 1. 8. v. 16. &c. 4 ab exemplo Magorum Ægyptiorum. 5 ab exemplo ſagæ Endoreæ. Quorum extremum dum a Webſteri exceptionibus vindicat, animamque Samuelis revera, non cum terreſtri tamen corpore, ſed ſolo æthereo vehiculo ſuo ad formam corporis

expreſſo

expreſſo comparuiſſe comprobat, ſagam nec opera impoſtoris cujusdam callide ſubornati, ac Samuelem mentiti, Saulem luſiſſe; nec ipſam ecſtaſin patientis ſpeciem præ ſe ferendo procubuiſſe humi, vocemque ad ſonum, quem Samueli congruum putarit, detorſiſſe demonſtrat. Etſi fatetur, aliorum ſententiam, qui Dæmonem ipſum loco Samuelis comparuiſſe ajunt, nec abſurdam eſſe, nec Webſteri argumentis concuſſam. Exempla vero, quod alterum probationis genus eſt, producuntur magno numero, quæ in Britannia maximam partem intra unius alteriusve annorum decadis ſpatium contigerunt, & fide dignorum teſtimoniis confirmantur; ſubjecta calci Operis Suecicarum quarundam ſagarum Hiſtoria ex Germanico in Anglicam translata.

D. JOH. ANDREÆ KUNADI

Paralipomena ad beati ſui Parentis D. Andreæ Kunadi Hypomnemata Methodo concionandi ſubſervientia.

Dresdæ, anno 1683. in 8.

EXcidere animis noſtris non poteſt Vir æterna memoria digniſſimus, *Heinricus Hopfnerus*, Theologus quondam in hac Philurea primarius. Id enim non ſinunt tum ſcripta ejus conſummatam undique eruditionem, acre judicium, candoremque ſingularem ſpirantia, eaque edita partim, partim adhuc edenda (quæ utinam blattis eriperentur tandem & publici juris ex deſtinato Autoris fierent!) tum aſſeclæ ejus ſcriptis Theologicis in luce publica extantibus clariſſimi, archetypum Præceptoris ſui exemplar exacte repræſentantes, *Stegmanni* puta, *Hulſemanni*, *Cundiſii*, *Kromayeri*, *Geieri*, *Olearii*, *Rappolti*, aliique complures; quos inter non poſtremo loco collocandus venit *Andreas Kunadus*, patria Dobelenſis, Rector primum illuſtris Portæ, dein Ephorus Leisnicenſis, mox Grimmenſis, & tandem Theologus Wittebergenſis, &, matrimonium ejus ſi ſpectes, *Johannis Hopneri*, Theologi ac Superintendentis Lipſienſis gener. Nam & hic γνησίως erat Hopfnerianus, ſive in arenam deſcendendum eſſet cum adverſariis, ſive textus aliquis Biblicus per Logicam anatomen eſſet reſolvendus. Documento huic rei ſunt cum ſcripta ejus alia ſolide ac

cum

cum ἀκριβείᾳ elaborata, tum inſignis ejus in epiſtolam ad Galatas Commentarius, ſeu *Collegium privato-publicum*, idque XV diſputationibus abſolutum, & Wittebergæ anno 1662 evulgatum. Doni autem analytici, quod eximium plane in illo erat, locuples teſtis eſt, vel ſolus ejus in Oratoriam Eccleſiaſticam commentarius, ſeu *Hypomnemata*, ut vocat, *methodo concionandi ſubſervientia*, in quibus Studioſos cathedræ Eccleſiaſticæ ſe præparaturos ad brevem ſuccinctamque dictorum Biblicorum ἐξήγησιν manuduxit. Cum enim animadvertiſſet Vir optimus, Studioſos plurimos in ſummi Theologi *Hulſemanni Oratoria Eccleſiaſtica*, velut profundo quodam in pelago nec progredi, nec natare poſſe, *Hypomnemata* illi hæc ſua adjecit, methodumque adeo difficilem nonnullis viſam pro ea, qua pollebat, perſpicua ac methodica docendi ratione planiorem faciliioremque reddidit. Præmiſit enim præcepta de methodo neceſſaria, iisque ſtrictim atque nervoſe expoſitis *Diſpoſitiones* methodo ſuæ conformes in textus Evangeliorum & Epiſtolarum anniverſarios ſubjecit, fidelemque adeo ac nunquam pœnitendum futuris Concionatoribus hodegetam ſe approbavit. Deerant autem huic opuſculo Anno 1677 Dresdæ edito *Diſpoſitiones in ordinarias Feſtorum anniverſariorum Periochas*. Quas cum anxie deſiderari intellexiſſet Filius ejus paternarum virtutum ex aſſe hæres, Dn. *Johannes Andreas Kunadus*, SS. Theol. D. & Superintendens hodie Ileburgenſis, *Paralipomena* beatiſſimi parentis *Hypomnematis* jam laudatis addidit, hacque laudabili omnino opera, quicquid deeſſe laboribus paternis videbatur, paterno more h.e. pari facilitate ſupplevit. Præmiſit etiam brevem quidem, ſed eruditum, de methodo concionandi diſcurſum, atque uti *Hypomnematis* antehac B. Parentis, ita ſuis quoque *Paralipomenis neceſſarios Indices* attexuit.

PARALYSIS FIDEI PAPÆÆ, JUXTA Analyſin fidei Catholicæ Gregorii de Valentia, oſtenſa a Philippo Ludovico Hannekenio, SS. Theol. D. ejusdemque in Academia Giſſenſi P. P.

Giſſæ, Anno 1683. in 4.

INter fulcimina Papatus nullum aliud eminit magis quam Papa ipſe, quippe quod in hunc ultima fidei analyſis in omnibus apud

Papiſtas fiat. Melius itaque de Papatu ſe mereri non poſſe, haud inepte putavit Gregorius de Valentia, Jeſuita non incelebris, quam ſi Papam extolleret magis magisque, & ab ipſo fidem Chriſtianorum atque ſalutem, tanquam ab ipſo fonte, derivaret. Præſtare hoc conatus fuit integris octo libris, quos de Analyſi fidei catholicæ inſcripſit. Sed hanc Analyſin degenerare in paralyſin, ita ut in Eccleſia Romana haud aliter ac in homine paralytico, male ſe habeant & contorte cohæreant omnia, oſtendit celeberrimus Hannekenius in præſenti Tractatu, in quo primum, bona fide, Aſſertiones & Argumenta Adverſarii ſui ubique proponit, deinde his declarationes, & tandem Conſiderationes, uti loquitur, ſuas aut Examen & Refutationem ſubjicit, ut nimirum de mente non minus quam de errore adverſæ partis clare conſtare poſſit. Hæc methodus, hic ſcopus, hic uſus Libelli doctiſſimi utiliſſimique.

VVOUNDS OF THE BRAIN, PROVED Curable. Publiſhed for the Encouragement of Young Chirurgeons, and Vindication of the Author James Yonge,

id eſt,

Vulnerum Cerebri Curatio aſſerta &c. Publicata ad excitandos Chirurgos juniores & vindicandum Autorem, Jacobum Jungium.

Londini, 1682. in 8.

OCcaſio, qua obſtetricante libellus hic in publicum prodiit, Medici cujusdam Durſtoni criſis, de Vulnere capitis graviſſimo cum ſubſtantiæ cerebri læſione & perditione, in puero quatuor annorum feliciter a Jongio ſanato, extitit, qua ille, hujus operam ut deprimeret, haud adeo periculoſum, multo minus cerebri, vulnus illud fuiſſe aſſeruerat, ideo quod hujus membri plagæ ſemper & abſolute lethales obſerventur. Vindices itaque has pagellas emiſit Chirurgus, in quibus Læſionis ejusque Curationis hiſtoriam exponit, & in hac prolixis circumſtantiis duas ſatis ingentes utriusque cranii lateris depreſſiones, cum notabilis fragmenti ac portiunculæ cerebri per meninges laceratas ſeparatione atque ſeceſſu, ſine ullis fere ſymptomatis,

Digitized by Google

ptomatis, brevi a ſe curatas & conſolidatas teſtatur. Quo facto, nullum vulneratum prognoſtico facile relinquendum, hinc nec de Cerebri atrocioribus plagis, utut eas Hippocrates lethales pronunciet, deſperandum eſſe monet, modo illæ ſufficienter, pro materiæ purulentæ ac ſanioſæ egreſſu, pateſcant. *Roonhuyſii* proin atque *de Foj* ſententiam, qua ideo, quod dura mater calvariæ extra ſuturarum etiam tractus, i.e. ubique adhæreſcat, Trepanationem abſurdam atque inutilem volunt, reprobat & per argumenta non minus ac experientiam deſtruit. Quibus demum ultra ſexaginta Scriptorum, Cerebri vulnera non abſolute lethalia, ſed frequentius ſanata, profitentium obſervationes atque teſtimonia ſubnectit, per Epilogum ſatis invectivum Antagoniſtam ſuum dimittens.

RELATION DE LA RIVIERE DES AMAzones, traduite par Mr. de Gomberville ſur l' original Eſpagnol di Chriſtophle d' Acuña Jeſuite.

id eſt,

Relatio de flumine Amazonum Hiſpanice conſcripta a Chriſtophoro Acugna, ac in Gallicam linguam translata a Dn. Gombervillio.

Pariſiis, 1682. in 12.

TRactatus hujus autor primi voluminis loco prolixam præfationem, quam *Diſſertationem* vocat, præmiſit: cujus ſcopus eſt, ut oſtendat, jus quoddam eſſe Gallis in Americam navigandi & colonias eo mittendi: Id enim ſtatim tentaſſe, poſtquam Hiſpani regiones illas detexerint. Probare hoc nititur ex ipſis Hiſpanorum ſcriptoribus, & inprimis Hieron. Benzonio Italo. Extollit gentis Gallicæ, & præcipue Oleronenſium, maris Aquitanici inſulam incolentium, maritimam peritiam, qua Britannos & Batavos anteiverint, & leges nauticas optimas, quæ ab illis ad Suecos & alias Septentrionalium regionum gentes delatæ fuerint. Cum itaque Galli ad latus Americæ Orientale, inſulam Cayenam, fluvio cognomine a continenti ſeparatam, jam a longo tempore poſſideant, animum eis, aliiſque Gallis, facere videtur, ut majora tentent. Id metuiſſe dudum Hiſpanos putat,

nec aliam ob cauſam Chriſtophori Acugnæ librum, quem nunc a Gombervillio ex Hiſpanico Gallice verſum exhibet, ſuppreſſum eſſe. Hunc enim in finem Acugnam ad explorandas illas regiones, & imprimis celeberrimum Amazonum flumen A. C. 1639 ab Hiſpaniarum Rege deſtinatum fuiſſe, ut ſtationes navium a Gallorum, Anglorum & Batavorum incurſu tutiores, & novam commerciorum viam inter Peruviam & Braſiliam indagaret. At poſtquam defectione Luſitanica A. C. 1640 Braſilia Hiſpanorum poteſtate excidit, & Para, Colonia & munimentum Luſitanorum, ad oſtium Amazonii, ſcopo illi jam ſervire non poſſet, ſatius viſum Hiſpanis, relationem Acugnæ ad notitiam æmularum nationum non pervenire; ita factum, ut nullum libri exemplum, niſi forte in Bibliotheca Vaticana, ſuperſit, præterquam illud, ex quo Gombervillii verſio facta eſt. Conſtare vero ex ſcriptore hoc dicit, fabuloſa eſſe, quæ de Maragnono fluvio, de regione aurata (*Dorado*) de ingenti Parimæ lacu, aureum ſabulum habenti, ſive in libris narrent, ſive in tabulis deſcribant Hiſpani. Hæc & alia diſſertationis capita primum tractatus volumen faciunt.

Succedit *Acugnæ hiſtoria*, in duas partes diviſa. Fatetur tamen qui edidit Anonymus, ab interprete Gallo ex vetuſtioribus Scriptoribus interpolata eſſe priora capita, in quibus Pizari & Orelliani navigatio A. C. 1539 cœpta deſcribitur. Ex his Orellianus miſerrima morte ulteriorem indagationem prævenit: periit etiam Petrus Orſua in eodem conatu A. C. 1560. Nec mitius fatum experti ſunt duo Jeſuitæ A. C. 1606 ab accolis, dum Chriſtianam religionem prædicarent, necati. Fruſtra etiam fuiſſe ſcribitur Franciſcus Coellus, Paræ ſupradictæ Præfectus, qui A. C. 1634 fluminis inveſtigationem tentavit. At eodem tempore monachi duo Franciſcani ex regione Peruviæ Quitenſi ſecundo amne ad Param usque vecti, barbaros humanæ carnis devoratores reperiſſe ſe affirmarunt, ſed cum monachi iſti indocti & rudes eſſent, nihil relatione dignum obſervare aut referre potuerunt. Horum tamen qualicunque narratione motus Braſiliæ Gubernator Luſitanus, Petrus Noronia, A. C. 1639 Petrum Texeiram centurionem, cum lintrium claſſe, quæ 70 milites Luſitanos, & 2000 fere Americani generis homines utriusque ſexus vehebat, adverſo flumine ſubmiſit, qui poſt annum integrum ad Quitum, Hiſpanorum (ſive Caſtellanorum) urbem in Peruvia Septentrionali, pervenit, a læ-

a lætantibus quidem in ſpeciem Hiſpanis Quitenſibus exceptus, ſed utriusque gentis, uni licet tunc Regi Hiſpanorum ſubjectæ, æmulatione, parum comiter, eo tamen prætextu remiſſus, ut ſecundo flumine Param, unde venerat, delatus, accuratius curſum ejus, & ſitum regionum exploraret. Additi vero ſunt Hiſpani comites, ipſe hic ſcriptor *Acugna*, cum ſocio Andrea Darticda, qui diligenter omnia obſervarent, & ad Regem referrent. Diſceſſerunt ex colonia Quitenſi Januario menſe A.C. 1639, & enavigato fluvio poſt menſes decem Param attigerunt.

Oritur vero flumen, quod Maragnoni & Orelliani, plerumque autem Amazonum nomine noſci cœpit, haud procul Quito in montibus; plurimisque & magnis amnibus ex utraque ripa acceptis, cum per leucas Hiſpanicas 1356 curſum ab occidente in orientem continuavit, oſtio 84 leucas lato & innumeris inſulis repleto in Oceanum præcipitatur, ſervato aquarum ſuarum alveo & dulcedine ad 30 leucarum ſpatium: Æquatoris lineæ fere paralſelus 3, 4, aut ad ſummum 5 gradibus meridiem verſus ab ea divertens. Præferendus itaque maximis orbis terrarum fluviis. Ad 600 fere leucarum ſpatium orgyjas 30 aut 40 profundus eſt, habetque abyſſos, quæ menſuram non admittunt. Accolis & navigationis commodum, & piſcium mirabilem copiam ſuppeditat, inter quos optimi & ſapidiſſimi habentur, quos indigenæ *Pege Buey*, Galli *Lamantins* vocant. Eorum pinguedo butyri vicem præſtat. Aqua fluvii ſalubris & incorrupta in navibus longiſſimo durat tempore. Teſtudinibus magnis plenus eſt, magna ſcuta in dorſo gerentibus. Has capiunt, percuſſa cum ingenti ſono aqua ſtupefactas. Regionum adjacentium & modicis clivis aſſurgentium ſumma perhibetur fertilitas, aer temperatiſſimus & ſalubrior, quam in tractu Peruviano. Refrigeratur enim ab altiſſimorum montium perpetua nive & flantibus inde ventis; ſic falſi convicta antiquitate, quæ regionem Zonæ torridæ inhabitabilem credidit. Perpetuo viret terra, ſed hyemis loco inundationes habet. Materiam ædificiorum flumen ſuggerit, cedros ripis abraſas devehens, quas *cordelieres* ſive cingula vocant. Fluitantes ita arbores accolæ, ut lubet, ſiſtunt & uſibus ſuis aptant. Goſſypii, Tabaci & Sacchari magnus proventus eſt. Radices in cibum & potum ſufficiunt. Auri feraciſſimas eſſe provincias illas & celebratiſſimis Potoſi fodinis opulentiores,

res, ſperant potius, quam demonſtrant, qui hæc referunt, ab incolis, ut plurimum mendaciſſimis, forte deluſi. Circuitus regionum harum, quas 150 diverſis nationibus inhabitari perhibent, ad 4000 leucas computatur. Incolæ feri & fortes ſunt, ſed Europæis minime comparandi; arma habent miſſilia ex ligno, (carent enim ferro & ære) eaque tanta jactant vi & ſolertia, ut hominem ſtatim transfodiant. Scuta ex juncis vel ex piſcium corio contexunt. Commercium omne in lintribus exercent, ex cedris cavatis igne aut lapide, niſi ferramenta a peregrinis accipiant. Nudi incedunt, nullo pudore: idola parva, ſibi ipſis ex ligno fabricant, ciſtis incluſa ſervant, variisque rebus præficiunt, ita ut aliud belli, aliud fertilitatis vel alia cauſa venerentur; nec id faciunt, niſi cum opus auxilio eorum habere ſe putant. Videntur tamen Deum aliquem idolis illis ſuperiorem, & mundi dominum, agnoſcere, nec advenis de eo loquentibus fidem denegant, ut non difficile habeatur, eos ad religionem Chriſtianam permovere, niſi Hiſpanis & Luſitanis (ut queritur ipſe ſcriptor Acugna) id potius cordi eſſet, ut ſub variis prætextibus gentem opprimant, & captis pro mancipiis utantur. Incantatores aut impoſtores ſacerdotum, magiſtratuum & medicorum loco habent, inter quos ſunt, qui ſe Deos eſſe jactant. Mortuorum corpora quidam ſemper aſſervant, alii comburunt. Exequias plurimis diebus magno ploratu, dein potu immodico celebrant, qui ex radicibus fermentatis non minus, quam vinum aut aliæ, quibus nos utimur, potus ſpecies inebriat. Affabiles etiam & hoſpitales eſſe ſcribuntur, quique bello captos clementer tractent, nec niſi in quibusdam regionibus, & raro oſtentandæ vindictæ cauſa devorent. Induſtrii ſunt ad lignea & figlina vaſa affabre facienda. Auri nullum uſum ſciunt, quam ad narium & aurium ornatum. Corpora habent bene compoſita, colore olivæ, ſed Braſilianis minus fuſci ſunt. Conſtanter affirmant, & nanos, & gigantes in regionibus his reperiri, & qui pedibus retrorſum verſis naſcantur, neque dubitandum de mulieribus, quæ in altiſſimis montibus habitant, advenas ſagittis repellunt, & Amazonum exemplo ſingulis annis ad vicinos deſcendunt, viriſque ſe permittunt: incertum tamen eſſe, an mares, quos pariunt, interficiant, an patribus remittant. Hæc & plurima alia, cum locorum & gentium horridis nominibus refert Acugna, ejusque interpres, multaque notat, ex quibus

bus Geographicæ tabulæ corrigi poſſent. Subjungit invectivas in Europæos, qui media negligant, homines illos ad Dei cognitionem & mores meliores quibus facile videantur imbui poſſe, placido modo & bono exemplo adducendi: imo eos perſequantur aut vitiorum ſuorum contagione pejores efficiant. Tantas vero opes provinciis illis ineſſe ſtatuit, ut toti orbi ditando ſuffecturæ ſint, omnesque adeo nationes ad colendas illas terras invitat. Oſtendit etiam commoditatem coloniæ novæ & quæ Paræ præferri poſſit, in æſtuario fluminis, inſula nempe quam Solis vocant, conſtituendæ. Cæterum magna hujus tractus pars Goyana vocatur, inter Orenoquium & Amazonum fluvium, cujus promontorium, ſub nomine *Capitis del Nort*, nautis celebratur.

Partem denique hujus tractatus conſtituit *Relatio Joh. Grilleti Jeſuitæ ad Præpoſitum ſuum* ſcripta, cum diario itineris A. C. 1674 ex Cayena inſula in mediterranea ſuſcepti, ad explorandas gentes quasdam intra tres gradus latitudinis æquinoctialis habitantes. Miſerrima fuit hæc profectio, tum ob navigationis periculum, cum lintribus amne Cayena, & poſtmodum Uuia ſubvecti, cataractis & ſaxis impedirentur, ita ut lintres aliquoties extrahere aquis, & per montium & ſylvarum invia bajulare cogerentur; tum ob ſummam omnium rerum penuriam. Comites quosdam & viæ duces habuere ex Galibum gente, quæ oram maritimam incolit, quorumque linguam aliæ nationes intelligunt. Adierunt per 170 leucarum ſpatia aut anfractus, Noraguios & Acoquas, ad fines usque Merciuſorum. Repererunt autem exiguum, pro locorum vaſtitate, incolarum numerum, caſis viliſſimis & diſperſis habitantium, tenuique victu ex radicibus, ſicut alii earum regionum homines, vitam tolerantium. De moribus quæ referuntur, hæc fere ſunt: Dei quandam notitiam habent, ſed rudem admodum, ita ut corporeum potius, quam ſpiritum eſſe concipiant. Dæmones eſſe fatentur, ſed ejus naturæ, ut a medicis ſeu ſacerdotibus ſuis, nugatoribus inſulſiſſimis, pelli, imo & occidi poſſint. Idololatria fere carent. Animam ſuperſtitem corpori eſſe opinantur. Polygamiam licitam habent, neque tamen omnes affectant. Concordes ſatis cum ſuis & inter ſe vivunt. Ineptiſſimum morem, qui Septentrionalibus quibusdam populis tribuitur, aliqui ſervant, ut mariti, quando uxores pepererunt, decumbant, & gratulationes

tiones aliaque, quæ puerperis exhibentur, accipiant. Induſtrii ſunt & laborioſi; viri piſcatione & venatu occupantur, fœminæ domus & victus cura, & concinnandis lectis penſilibus, quos *Hamac* vocant, quique in Europa jam ſatis noti ſunt. De auro ſive metallo (generis enim nomen omnibus ſpeciebus tribuunt) & de aurifodinis interrogati, nihil quod reſponderent, habuerunt. Ferramenta maximi faciunt, iisque oblatis faciles ad omnia ſe præbent. Barbaries tanta illis non eſt, quanta vulgo creditur. Agnoſcere videntur juſtitiam, & naturæ legem de mutuis officiis; & de religione Chriſtiana loquentes Jeſuitas non illubenter audierunt. Memorat autor imitatos eſſe quosdam ex barbaris, juniores præſertim, cantum Eccleſiaſticum, & formulas orandi B. virginem, crucis etiam ſignum formaſſe: permiſiſſe dein, ut ex adultis unus & alter, atque infantes quidam, ſed lethaliter decumbentes, baptizarentur. Conferentibus hæc cum Acugnæ hiſtoria apparebit, ſatis convenire mores & inſtituta gentium; ſed jactata ab illo terræ felicitas & incolarum frequentia, in hac Gallorum peregrinatione non reperitur. Subjicitur tandem brevis Goyanæ deſcriptio, de qua ſupra jam aliquid dictum eſt.

BREVISSIMÆ JURIS CANONICI INSTItutiones præcipuis illius Definitionibus ac Diviſionibus contextæ.

Pariſ. 1682, in 12.

NOn bene ſtudiis ſuis conſulunt, qui in addiſcenda Jurisprudentia initium ab enodatione controverſiarum ac conciliatione textuum faciunt, antequam terminos ipſos, ex quibus propoſitiones Juridicæ conſtant, eorumque ſignificationes technicas intelligant; cum hoc pacto fieri aliter haud poſſit, quam ut, ſi in diverſos autores incidant, vocabula juris diverſimode accipientes, confuſam juris notitiam firmiter hærentem, nec facile emendabilem ſibi comparent. Unde optandum foret, ut cuilibet diſciplinæ, more eorum, qui Matheſin profitentur, præmitteretur brevis ac ſuccincta, methodica tamen vocum technicarum explicatio. Id enim uti brevi temporis ſpatio fieri poterit, ita apparebit, hac leviore via ingreſſos ſtudioſos maturius ad id perduci, ad quod ea neglecta ſerius iſtis fuiſſet progrediendum.

Et

Digitized by Google

Et hæc etiam ratio fuiſſe videtur, quæ Autorem præſentium Inſtitutionum Juris Canonici, ut easdem conſcriberet, commoverit. Quæ uti nihil niſi terminorum in Jure Canonico occurrentium Definitiones ac Diviſiones proponunt, atque perſpicuitate pariter ac brevitate ſeſe commendant; ita etiam ob hanc cauſam laude dignus eſt autor, quod methodo in iis uſus fuerit proxime ad ordinem Imperialium Inſtitutionum accedente, neque adeo vel Pontificum, quam in compilatione Decretalium adhibuerunt, vel Lancellotti diſpoſitionem fuerit ſecutus. Poſtquam enim de Jure Canonico in genere quædam præfatus eſſet, *Libro I* de Jure Perſonarum tractat, ibique perſonarum Eccleſiaſticarum, ut & Judicis ac arbitrorum Eccleſiaſticorum differentias, officia, conſtitutionem, & contraria exponit. *Libro II* Rerum Diviſionem aggreſſus, ſummariter eas in ſpirituales & temporales diſtinguit; ad ſpirituales Sacramenta 7 (ex hypotheſi videlicet Pontificiorum) tum & alias res ſacras ac religioſas; ad temporales vero decimas, primitias, & oblationes referens, iisque tractationem de beneficiis & Jure Patronatus ſubjungens. *Liber III* obligationes ex contractibus & delictis exhibet. Unde hic de pactis & contractibus in genere, tum de contractuum ſpeciebus ſingulis ſecundum ordinem Juſtiniani agit. His deinde ultimarum voluntatum tanquam (ut ipſe loquitur) contractibus accedentium, & ultimis voluntatibus ſepulturarum (quod eæ plerumque in teſtamentis eligantur) conſiderationem annectit. In delictis ab iis, quæ Divinam majeſtatem lædunt, ad ea, quæ proximo damnum inferunt pedem promovet, tractationem pœnarum Canonicarum iisdem adjiciens. Denique in *quarto ac ultimo Libro* capita ſingula proceſſus qua civilis qua criminalis ſummariter delineat, & ita finem opuſculo imponit. Eos igitur qui Autoris hujus tradita ſedulo imbiberint, cum fructu non pœnitendo lectionem Decretalium, vel eorum, qui ſuper Decretalibus commentati fuerunt, accedere poſſe, nulli dubitamus.

RECUEIL de VOYAGES de Mr. THEVENOT.
ſeu
Syllabus itinerum Thevenotii, dedicatus Regi.
Pariſ. Ann. 1681. in 8.

APpendix hic libellus eſt majoris Operis in quatuor partes diſtributi, quo complurium itinerum Relationes, Scriptaque alia res Orientis illuſtrantia, quorum index tribus paginis conſtans præfationi Opuſculi hujus ſubjicitur, typis Thevenotus particulatim edidit. Continentur vero & hoc libello tractatus & diſſertationes non unius generis, plura quam titulus promittit exhibente. I *Tabula navigationis Abelis Tasmanni*, ad oram terræ Auſtralis, ex qua autor deducit, partem Javæ meridionalem non adhærere, ut creditum eſt, terræ alii, ſed a Taſmanno circumvectam, atque ita inſulam eſſe. II *Iter Marquettæ & San-jollieti* Jeſuitarum ex nova Francia ſive coloniis Gallorum in America Septentrionali, in partes occidentales Ann. 1673, per varia flumina, inter quæ maximum *Miſſiſipy* vocatur, ſuſceptum, in quo plurimas gentes antea fere incognitas, aut parum exploratas adierunt. Sed cum iter hoc ultra quatuor menſes non duraverit, & annis poſtea ſecutis, *Ludovicus Hennepinus* in easdem regiones, & ulterius delatus, inque iis ad triennium uſque verſatus, ampliorem hiſtoriam ediderit, cujus excerpta *Acta noſtra* exhibebunt, ſuperfluum viſum eſt, ex brevi hac commentatione multa referre. Urbanitatem ſaltem barbaricam notare libuit, quam quidam, qui ſe *Ilinos* id eſt homines vocant, aliis ſcil. ob ingenium & mores præferendos, Marquettæ & ſocio in convivio exhibuerunt. Erat nempe, qui hoſpitibus fruſta cibi, viliſſimi licet, ita ingereret, ut pullis avium fieri ſolet. Inter fercula, quatuor in univerſum, canis aſſatus erat, ſummis in deliciis populis illis habitus: quem tamen, hoſpitum gratia, eum averſantium, amoverunt. De uſu quoque fiſtulæ, qua tabaci fumus attrahitur, quam *Calumetum* vocant, mira narrantur, utque ea non tantum in conviviis & choreis, ſed & caducei loco in negotiis publicis bello & pace, adhibeatur. III *Hiſtoria itineris, quod Legatus Moſcoviticus, Ann. 1653, in regiam Tartarorum Cambalu, ſive Peguinum Chinenſe*, ſuſcepit. Ex hac Tabularum Geographicarum errores autor eruit. Memoratur v.g. *Irtis* fluvius, quo ex *Tobolo* metropoli Syberiæ egreſſus legatus ultra quatuor ſeptimanas navigavit, antequam in *Obin* deferretur. At Irtim, ait, in chartis vel fruſtra quæri, vel male notatum inveniri. Dein oppida plurima inter *Jeniceum* fluvium uſque ad promontorium *Tabinum* collocata, aut non reperiri, aut manifeſtæ falſitatis argumento, bis poni, primo ſub gradu 55, dein ſub 42; nec recte murum Chinenſem notatum eſſe. IV

Diſſer-

Digitized by Google

Diſſertatio ad rem nauticam pertinens, in qua quinque problemata ab autore proponuntur. (1) de conſtructione libellæ perpendicularis ad Horizontis rectitudinem obſervandam, quam ex fiſtula pellucida vitrea fieri poſſe exiſtimat, humore puro, nec frigori cedenti, (e.g. ſpiritu vini) repleta, eamque appoſita figura deſcribit. (2) hujus ope elevationem poli exactius indagari poſſe ſtatuit, etſi Horizon videri non poſſit. (3) modum ſuggerit ad menſuram graduum cœli cum milliaribus terræ exæquandam & computandam, quod difficulter fit ob baſium trianguli brevitatem. Baſin itaque convenientis magnitudinis in maris littoribus glacie concretis, a *Suecia ad Curlandiæ* oram deſignari poſſe ſperat, ſi cura & ſumtus regum accedat. (4) modulum inveniendum eſſe monet, quem omnes nationes capiant ad metiendas leucas, aut alia ſpatia, certius quam per palmas, grana, crines, aut per pedem Anglicanum, quem *Gravius* pyramidibus Ægyptiacis inſcripſit, aut pendulæ ope, quam alii commendant. Putat autem cellulas in favis apum, id menſuræ ſuppeditaturas eſſe, cum eadem dimenſione in plurimis & diſſitis provinciis reperiantur; prius tamen explorari debere, an ubique v.g. in *Ægypto, Moſcovia, Mexicana regione*, eodem modo ſe habeant. Digreditur hac occaſione ad obſervationem figuræ ſexangularis, quæ in favis accurate ſervatur, & aptiſſima eſt ad implendum aliquod ſpatium, ſive pavimentum ſine interſtitiis vacuis, & Philoſophorum ſpeculationem de figuris ſolidis, ſpatia ſolida replentibus, ſolertia apum confundi notat, de qua merito dici poſſit: *in tenui labor; at tenuis non gloria.* (5) Declinationem magnetis ulteriori obſervatione egere docet, neque ſuperioris ſeculi inventioni tribuendam eſſe monet, allegata epiſtola manuſcripta cujusdam Petri Adſigerii, qui jam anno 1269 quinque graduum declinationem obſervaverit. Addit ex ſua obſervatione per annos fere quindecim, haud procul Lutetia habita: variare acum ſingulis pene annis, & aliquando longius, aliquando propius a linea diſcedere, aliquando locum immotum tenere.

V Accedit ex alio ſcientiæ genere, *Sectio & deſcriptio*, additis figuris, *inſecti*, quod Ariſtoteles *Ephemeron* vocat, & uno die naſci & mori credidit. Sed hic oſtenditur, non naſci, ſed prodire ex verme, in cœnoſis Rheni & Vahalis ripis per annos tres latitante, paucisque inde horis vivere. Additur tunica *Erucæ* mirabilis ſtructuræ, accurate depicta; tum *Cancelli* marini anatomia, & tandem index plurimo-

Digitized by Google

rum inſectorum, multarumque partium ex animalibus, quæ raritate memorabili aſſervabantur in celebri armario *Suammerdami*, Doctoris Medici, ejusque patris; quod tunc Amſtelodami venum proſtabat. Præfatio opuſculi præter quædam jam notata, aliaque lectu digna, tractat etiam quæſtionem vexatam de via terreſtri, qua homines in Americam provenerint. Accedit vero autor eorum ſententiæ, qui Iſthmos, per quos via patebat, inundationibus ſubmerſos fuiſſe ſtatuunt. Id vero fieri poſſe & debere oſtendit, maris ſuperficie, ob centri terreſtris mutationem, quæ varias cauſas habere poſſit, librata, & in terras adjacentes expulſa, alicubi etiam retracta: quod accidiſſe exiſtimat in Gallia, ubi irrefragabiles notæ evincant, Oceanum ad Lutetiam usque pertigiſſe, qui nunc 40 leucis ab ea diſſitus ſit.

LETTERE DI GIAN PAOLO OLIVA, Soc. Jeſ. Tomo II.

Sive

Johannis Pauli Olivæ, Soc. Jeſ. Epiſtolarum Tom. II.

Venetiis. 1683, in 4.

ENcomii, quod primo harum Epiſtolarum Tomo in Actis menſis Aprilis proximi tribuimus, pœnitere nos non poteſt; Admirabilis enim in hoc quoque tomo apparet eloquentia & elegantia, cum inventionis & judicii acumine. Continet autem epiſtolas 432, incipiendo a 568, & finiendo in milleſima. Rogamus hac occaſione Lectores Benevolos, ut mendum in recenſione Tomi Primi admiſſum corrigant: Irrepſit enim numerus 5651 pro 568. totidem enim nec plures epiſtolæ in primo illo tomo habentur.

HISTORIA DELLE GUERRE D' EUROPA arrivate dall' Anno 1643, in ſino all' anno 1680, deſcritta da D. Pietro Gazzotti.

Sive

D. Petri Gazzotti Hiſtoria bellorum in Europa ab A. 1643, ad an. 1680, geſtorum, deſcripta a D. Petro Gazzotto, & dedicata Sereniſſimo Mutinæ Duci Franciſco Eſtenſi.

Venet. 1681. in 4.

Opus

Opus hoc hiſtoricum pro immenſa materiæ amplitudine, compendioſum dici poteſt, & autoris eloquentia & judicium in eo cum laude deprehenditur, quod & concinne ordinavit diffuſa, & terſe atque perſpicue elocutus eſt. Nec ingenuitas ejus diſſimulanda, qua Lectorem monet, Titulum latiorem contentis eſſe, non ſuo propoſito, ſed ob preces Typographi, quibus moveri ſe paſſus ſit ad illam epigraphen, cum ipſe non aliam libro præfixiſſet, quam *de bellis inter Galliam & domum Auſtriacam.* Sed excuſationem hanc tanto facilius tueri poteſt, quia occaſione illorum bellorum nihil non commemorat, in aliis Europæ partibus geſtum, non bello tantum ſed & pace, atque ita plurima relatu digniſſima exhibet. Diſtributum eſt volumen in partes duas. Prima incipit a morte Ludovici XIII Galliarum Regis, & progreditur ad narrationem uſque Pacis Pyreneæ, & congreſſum Regum in finibus utriusque regni An. 1660. Altera abſolvuntur reliqua, uſque ad Pacem Neomagenſem & finem anni 1679. De ſtylo jam diximus, neque de veritate quæ anima hiſtoriæ eſt, dubitandi cauſa apparet. Errata non pauca in orthographia nominum præcipue extra Italiam, quivis facile deprehendet, ſed &, ſi peritus locorum & hominum eſt, non difficulter corriget: At imperitos hæc non morantur. Faciles ſunt hi lapſus, linguas præter Latinam & ex ea deductas non callentium, adeoque a pauciſſimis ſcriptoribus exteris alieni.

IL SOLENNE INGRESSO ALLA PROcuratura di San Marco dell' Illuſtriſſimo & Eccellentiſſimo Sig. Girolambo Baſadonna &c.

h. e.

Solennis ingreſſus ad Procuraturam S. Marci Viri Illuſtriſſimi & Excellentiſſimi Domini Hieronymi Baſadonnæ, duabus epiſtolis deſcriptus in perpetuam hujus fauſti diei memoriam, una cum aliis hac occaſione ſcriptis, colligente & curante Co. Franciſco Damiani,

Venetiis Anno 1683. in 4.

Digitized by Google

Poſteaquam vivis ſuperiore anno exceſſiſſet *Johannes Maurocenus*, Divi Marci Procurator, quem ſuperſtitem adhuc ab *Antonio de Graſſis* in *Megaloprepeia Maurocena* mirifice celebratum nuper diximus, id dignitatis atque functionis apud Venetos longe ſplendidisſimæ unanimi Patritiorum ac populi ſuffragio collatum eſt excellentiſſimo viro *Hieronymo Baſadonnæ*, abſenti licet, & minime tale quid ambienti. Quam D. Marci Procuraturam cum divinitus veluti evocatus d. 27 Septembr. ejusdem anni ſuſcepiſſet, ſeque ſueta magnificentiſſimi ingreſſus pompa inaugurari fuiſſet paſſus, ſuarum partium eſſe exiſtimarunt felicia Italiæ in tractu illo ingenia, illuſtrem hunc novi Procuratoris introitum longe illuſtriorem ac magis auſpicatum gratulationibus atque ominationibus ſuis, iisque qua proſis qua verſis, reddere. Sed periiſſent tandem, ut fieri amat, tot egregia tam præclarorum ingeniorum meletemata, niſi quæ diſperſa hinc inde jam erant, conquiſita undique, inque juſtum redacta volumen eſſent a *Co. Franciſco Damiani*. Hic enim elogiorum horum & collector fuit & editor, hoc ipſo devotiſſimam animi ſui mentem Procuratori approbaturus novo, Charitesque ejus beneficas ſibi propitiaturus. Præcedunt in hiſce Proſaria, *duæ* videlicet *Epiſtolæ* perquam elegantes, altera *Chriſtophori Ivanowich*, ad D. Marci Canonici, altera *Vincentii Scipionis*, Prætorii Patavini Cancellarii; *duæ* itidem *Orationes panegyricæ* coram ipſo Procuratore novo habitæ, altera quidem a *Johanne Baptiſta Magnavini*, Cive Veneto, altera a *Franciſco Sylvani*, Academico pacifico & Paragoniſta. Quod *Epiſtolas* attinet, prima pompaticum Baſadonnæ ingreſſum non indiſerte deſcribit, cui altera reſpondet hieroglyphice pompam omnem exponens, laudesque exinde novi Procuratoris ingenioſe exſculpens. Quod *Orationes*, prima Baſadonnam digniſſimum hoc munere tum ob natales ſplendidiſſimos, tum ob vitam virtutibus meritisque maximis conſpicuam oſtendit. Ex majoribus autem duos ſaltem *Johannes Baſadonnas* repræſentat, quorum unus, proavus *Hieronymi* hujus, Venetæ Reipublicæ ad Carolum V Hiſpaniarum, ad Franciſcum I Franciæ regem, ad Maximilianum Sfortiam, & Paulum III Pontificem Orator extitit, poſtque obitas ſumma cum laude legationes, volumen Dialogorum, abſtruſam undique Philoſophiam de ſe ſpirantium, conſcripſit; alter, patruus ejus, Oceanum omnem fuit emenſus, Utinam etiam defenſavit, Breſciam

ſciam reſtauravit, ſenatusque concilium per biennium ſolus & unus ſuſtinuit. Sed nec propria *Hieronymi Baſadonnæ* tacentur facta atque merita; referuntur quippe in eadem oratione ejus ſtudia, virtutes, atque honores hactenus geſti, Senatoris videlicet, Decem-viri, Prætoris atque Conſiliarii; ex quibus & non vane conjicit Orator fore, ut ad Principalem aliquando dignitatem evehatur. Oratio altera ejusdem propemodum eſt argumenti, niſi quod in laudes quoque fratrum trium, *Petri* imprimis, Cardinalis Romanæ Eccleſiæ, nec non *Johannis* & *Antonii*, qui & ipſi duo Reipublicæ Venetæ ſunt lumina, ut & filii *Ludovici* evagatur. Orationibus proxime & longa quidem ſerie ſubjiciuntur carmina Italico partim, partim Latino idiomate conſcripta, inſcriptiones item valde argutæ, anagrammata, aliique luſus poetici complures. Quorum autores uti tum ingenioſæ inventionis, tum ſcitæ dictionis certamen inſtituiſſe quoddam videntur, ita plurimi tam Hieronymo Baſadonnæ, novo D. Marci Procuratori, quam fratri ejus Petro, Cardinali, ſummum faſtigium, huic quidem in ſede, ut vocant, Apoſtolica, & illi in Republica Veneta, & augurantur & apprecantur.

MENS IMMORTALIS,
contra Atheos Scepticosque demonſtrata a Johanne Eberhardo Schwelingio.
Bremæ. 1683, in 12.

MEntis immortalitatem firmioribus ſua opinione rationibus, quam ſectarum aliarum philoſophi hactenus fecerunt aut præſtare poſſunt, aſſerturus Dn. Schwelingius J. U. D ejusdemque ut & Philoſ. in Gymnaſio Bremenſi Profeſſor, methodo Philoſophiæ Carteſianæ procedit. Varia itaque demonſtrationi ſuæ præſtruit. *Primo* abjicere jubens omnia rationis ac ſenſus præjudicia fallacia, ponit primam veritatem: *Cogito; ergo exiſto.* Hanc, ait, indubitatam unice reddi a viſione intellectuali ſive evidentia vel clara diſtinctaque perceptione; hincque infert, infallibile omnis veritatis criterium eſſe: *quicquid clare diſtincteque percipitur, verum eſt.* Hoc cum cognito Deo manifeſtum fiat a priori, *Secundo* Numinis demonſtrat exiſtentiam, eſſentiam, atque attributa nonnulla ſcopo Tractationis ancillantia.

DEI

Digitized by Google

DEI exiſtentiam probat (1) ab idea vel clariſſimo diſtinctiſſimoque conceptu DEI h.e. entis perfectiſſimi in nobis. (2) a dependentia illius ideæ entis perfectiſſimi, ab ente perfectiſſimo. (3) a productione & conſervatione ſenſibilium creaturarum. Attributa, eſſe ſpiritum (vel rectius mentem) æternum, omniſcium, optimum, ſanctiſſimum, juſtiſſimum, omnipotentem, veraciſſimum, & reliqua, ex conceptu perfectiſſimi colligit. Ex quo porro deducit, omnia a DEO ceu Creatore, ceu Conſervatore, ceu Directore, h.e. (ut ex hypotheſi Reformatis accepta explicat) Præmotore ac Cooperatore pendere, ipſumque ſcientia & operatione (qui tamen modus adeſſendi divinus neq; Theologis Reformatis ſufficit) in omnibus eſſe. Præ cæteris probe vult obſervari, cum ſubſtantiæ omnium rerum a ſolo Deo creatæ ſint, perque continuationem virtutis creandi unice conſerventur, nullas earum poſſe deſinere in exiſtendo durante illa creandi vi: proinde ſolum DEUM aliquid etiam nihil facere; philoſophis autem uti de nova creatione, ita etiam de annihilatione temere h. e. citra experientiam, rationem, aut DEI ipſius teſtimonium non loquendum eſſe. Ex ſumma DEI veracitate, qua fallere ipſe non poteſt, mentibus hominum potentiam convenire rebus accurate conformem, qua infallibiliter judicare poſſimus, res id eſſe, quod in mente noſtra per intellectum revera, h. e. clare & diſtincte cognoſcimus. Quare conſcientiæ vel rationis dictamini ceu voci divinæ parere ſingulos teneri.

Tertio Animæ, (rectius Mentis, quia minus ambigua vox) cum exiſtentiam, tum eſſentiam adſtruit. (1) quia exiſtere mentem noſtrã, a corpore revera diſtinctam, nullo modo reddi dubium poteſt. (2) quia ſine extenſione vel corpore anima rationalis ſe poteſt cognoſcere: Ergo extenſio vel corpus non pertinet ad eſſentiam ejus. (3) ſine cogitatione anima rationalis ſe nequit cognoſcere, eſtque cogitatio omnium animæ rationalis attributorum realium primum, quo ea neceſſario eſt id quod eſt; Ergo cogitatio eſt eſſentia animæ. (4) ex actibus mentis cogitationes indicantibus, qui ſunt colloqui, ſcribere, æſtimare geſtibus & lingua res mere incorporeas, quas inter DEUS; numeros addere &c. Exinde ſuapte ſponte fluere docet, mentem in genere (cum ea ſit res a corpore realiter & eſſentialiter diſtincta) eſſe ſubſtantiam eſſentialiter adeoque intrinſece mere cogitantem. Hic voce cogitationis monet non intelligendum eſſe actum aliquid cogitandi

tandi

Digitized by Google

tandi vel cogitandi certum objectum (qualis cogitatio accidens mere contingens eſt) ſed actum duntaxat cogitandi, ad quem mens ſe habeat mere ſubjective, non cauſaliter, qualis ſpectat ad eſſe mentis ſubſtantiale, diciturque cogitatio ſubſtantialis, uti v.g. igni focali eſſentiale eſt non calefacere hoc vel illud circumſtans, ſed calefacere; Corporis autem eſſentiam ponit in extenſione per ſe ſubſiſtente. Ex Eſſentia mentis cogitatione deducit (1.) ſimplicitatem, i.e negationem compoſitionis ex partibus realiter ab invicem diſtinctis; (2.) duas Facultates, quibus mens independenter a corpore aliquid poteſt, videl. Intellectum per quem res ſibi in imagine repræſentare; & voluntatē, per quam intrinſece ad agendum ſe determinare valet; (3.) exiſtentiam peculiarem a corporibus; (4.) mentes eſſe nullibi locorum, eſſe tamen præſentes ſibi, i.e. in ſe & apud ſe; præſentes objectis variis cogitatis, rebus in quas operantur, & a quibus juxta DEI voluntatem patiuntur; (5) mentem non poſſe agere extra ſe in corpus vel in alias mentes phyſice, i.e. actione a ſe proficiſcente & paſſum contingente, ſed agere duntaxat ad extra moraliter, dum quod ipſa ſerio vult, Deus phyſice divinæ ſuæ voluntatis efficacitate peragit: neque viciſſim ullum corpus poſſe in mentem agere phyſice (quod iterum repetit veluti præcipuum hujus diſputationis cardinem). Similiter hinc patere putat, reciprocam animi ac corporis noſtri actionem & paſſionem unice fundari in voluntate divina, nec a mente phyſice moveri membra corporis, ſed moraliter, dum ille, quem mens ſerio vult motus, propter conjunctionem animæ & corporis, DEO ita volente, adeſt. Quod animæ & corporis in unione commercium prolixius declarat, ſupponens corpus noſtrum eſſe automatum hydraulico-pneumaticum, cujus craſſiuſculæ partes inter ſe venis, arteriis, nervis horumque propaginibus, aliisque ſubtilioribus ſive roriferis ſive lymphaticis vaſis connexæ, invicem ſe plurimis modis afficiant, moveanturque originarie, partim a corde agente fluvio ſanguinis ad functiones mere naturales, partim a cerebro operante flatibus animalium ſpirituum ad functiones animales: atque illorum ſpirituum animalium e glandula pineali cerebri ſcaturitionem eſſe inſtrumentum occaſionale vel morale, quo mens agit patiturque. Ex quibus dignitatem hominis extollit, qui creaturas reliquas intellectu comprehendit, regit ac determinat; libere omnia agit, loquitur, imaginem re-

fert æterni numinis, & exinde æternitatem appetit vivendi apud DEUM, qua nihil novit melius ſibi eſſe. Officium ſuum ergaDeum capit eſſe amorem, vel laudem continuam ejus, vel perpetuam erga eum obedientiam.

Quarto oſtendere ſatagit, animas rationales a ſolo Deo produci ex nihilo, productasque uniri corporibus in utero matris plene organiſatis.

Quinto declarat, vitam proprie ſignificare actuoſitatem, quæ mentibus eſſentialis & maxime intrinſeca ſit, ut actuoſitate negata mentium exiſtentia negetur: Uſu communi vero vitam corporum notare conjunctionem automaticam, ex qua,quamdiu incorrupte ſe habet, functiones oriantur. Ei oppoſitam mortem eſſe automaticæ conjunctionis diſſolutionem totalem, qualis in ſola corpora cadat. Corruptio, pergit,pinguiuſcule accepta continet annihilationem & modum deſinendi compoſitione vel diviſione. Hæc deſitio in mortem, & corruptionem ſpeciatim dictam, quæ eſt naturalis aut violenta, diſtribuitur. Compoſitione ac diviſione deſinunt corpora duntaxat, vel (quo homo reducitur) res partibus præditæ invicem diſtinctis. Mors hic opponitur automaticæ conjunctioni. Corruptio ſpeciatim dicta eſt corporum inanimatorum, quæ mutari poſſunt variis modis in res alteras, vel propter intrinſecus alterabilia principia, quibus conſtant (uti ova putreſcunt & aceſcit vinum) quæ corruptio dicitur naturalis, vel ob cauſam extrinſecus res conjungentem, (uti pharmacopæi ſua miſcent ægris catapotia) ictuve eas unico valide findentem (uti fulgetris ac turbine arbores & domus proſternuntur) diciturque corruptio violenta.

Sexto, nihil ſeipſo unquam proruere ad interitum, in creato univerſo. *Septimo*, teneri quemlibet ratione duce in veritatem ac divinitatem ſcripturæ conſentire.

His omnibus,quæ ad ſcopum tractationis adipiſcendum putavit facere, præjactis, nunc vitam mentium humani generis æternam ac immortalem ſequentibus argumentis evincere ſuſcipit.

Primum: Nullo corruptionis genere mens humana perit aut perire poteſt. Non diviſione, quia expers partium, ſimplex, realiter indiviſibilis eſt: Non compoſitione, tum quia natura mentis tantum eſt cogitare, quæ eſſentialiter manebit eadem ſubſtantia, licet ipſi vel

centies

Digitized by Google

centies centena millia corporum aut mentium aliarum annectantur; tum quia corpora variis conſtantia partibus realiter diſtinctis ita ſola mutari poſſunt: Ergo mens hoc ipſo quod nulla vel diviſione vel compoſitione mutabilis eſt, neque mori nec corrumpi poteſt.

Non deſinit anima hominis corruptione ſpeciatim dicta, cum (1) ſimplex vel incompoſita ſit; (2) nulla in toto mundo exiſtat cauſarum naturalium & creatarum animam deſtruere potens. Non intus latent in mentibus principia, quæ alterari a naturalibus cauſis eatenus poſſint, ut mentes per intrinſecam contrariorum actionem deſinant, quod ſunt, & incipiant quod non erant; Unum enim atque ſimplex duntaxat mentis eſt principium, nempe cogitatio ſubſtantialis. Non ab extrinſeco; quia neque corpora, neque aliæ mentes creatæ phyſice animam attingere valent. Non corpora; 1. ob naturarum diſproportionalitatem vel diſſimilitudinem, per quam corpora mentes non attingere, menteſque idcirco nullam corporis alicujus actionem recipere in ſe vel pati poſſunt. 2. quia propter diſſimilitudinem naturarum ne quidem mentes in corpora poſſunt phyſice operari; ergo multo minus corpora in mentes naturali præſtantia robur corporis cujusvis ſuperantes aliquid poterunt. Non mentes aliæ poſſunt noſtris corruptionem ſpeciatim dictam inferre; (1.) quia mentes nil ita corrumpere poſſunt aliter quam componendo & dividendo; Atqui compoſitione ac diviſione mens nulla mutari poteſt. (2.) quia nulla mens creata agere quidquam poteſt extra ſe phyſice. (3.) nulli corpori auferri poteſt id, quo corpus eſt; Ergo multo minus mentibus naturaliter auferri poteſt, quo mentes ſunt. Non poſſunt mentes a rebus creatis annihilari, cum opus hoc ſit Deo proprium. Magis repugnat, eas poſſe per aliquid ipſis intrinſecum annihilari, quia nihil ſibi contrariatur, ſed cunctæ res, quæ exiſtunt, habent ſemper rationem in ſe, qua ſunt id, quod ſunt; oppoſitam rationi, qua poſſunt non eſſe quod actu ſunt. Quare non poſſunt niſi per rationem extrinſecam deſinere vel non exiſtere. Non denique DEUS annihilat animas; nam non ſolum fruſtra id aſſereretur, ſed & repugnaret divinæ juſtitiæ, ſanctitati, ſapientiæ, bonitati, gloriæ.

Secundum ex conſideratione noſtri in utero deſumitur. Sicut embryo in loculis maternis non coaluit ad jugiter ibidem hærendum, ubi

Digitized by Google

neque audire,neque videre, neque cæteras potentias, quibus pollet, explicare poteſt, ſed ad abeundum in ſpatioſiorem locum, quem totuplicis facultatis ſuæ uſurpatio expoſcit: ita mens noſtra, quæ per tenebroſum corporis carcerem, quo concluſa eſt, ſuas in exercendis naturæ viribus quaſi compedes ſentit, e corpore egredi debet &c. præſertim cum libera in corpus effluxerit a DEO.

Tertium eſt Alphonſi Regis, ex decremento Corporis progreſſione temporis, & mentis in perfectionibus incremento.

Quartum, quod ſummatim reliqua omnia complectitur, ſuppeditat notitia ſui ipſius, ex qua homo novit conditionis ſuæ & cauſam DEUM; & officium, vivere DEO; & finem, vivere penes DEUM æternum.

Quintum eſt Platonicorum, a cibo mentis mere ſpirituali ac incorruptibili, ipſa nimirum veritate ac bonitate quam ſitit eſuritque; quo ſuo cibo mentes fruuntur plenius ac vivacius, quo a radice mortis materia abſtrahunt longius. Ita pueri difficilem, faciliorem juvenes, promtiſſimam viri experiuntur intelligentiam & in bene agendo libertatem.

Sextum petitur ex mentis ſtupenda agilitate cogitandiq; celeritate, ratiocinandi ſolertia, diſcernendi, nullaque ad cerebrum & cætera corporis inſtrumenta reflexione facta percipiendi facultate, memoria præteritorum, ac providentia futurorum, artium & linguarum peritia, ex ſtudio virtutis ad famam perennem &c.

Septimum a provocationibus ad vallem Joſaphat; *Octavum* a duplici incommodo; inanes fore gentium religiones, quæ virtuti præmium, vitio ſupplicium ſtatuerunt æternum; malos fore feliciſſimos, bonos infeliciſſimos.

Nonum ex conſcientiæ teſtimonio, quod Epicureos & atheos in articulo mortis vexat. *Decimum* ex conſenſu præſtantiſſimorum Sapientum tum apud gentiles, Platonis, Ariſtotelis, Ciceronis, Senecæ, aliorum, tum inter Chriſtianos qui libris animæ immortalitatem evicerunt, imo gentium etiam barbariſſimarum, Braſilienſium, Guinenſium, Getarum, Ægyptiorum, Virginenſium, Chinenſium, Mexicanarum, Peruanarum, & illarum omnium, quibus ſancta ſepulchrorum cura & religio. *Undecimum* ex hiſtoria Veteris & N. Teſtamenti. *Duodecimum* ex Diaboli confeſſione apud Plutarch. lib. de ſera Numinis vindicta.

Tandem

Digitized by Google

Tandem rationes adverſus mentis immortalitatem pugnantes examinat & refellit.

BENJAMINI a BROCKHOYSEN, MED. & Phil.D. & in Athenæo quod Sylvæ Ducis, Profeſſoris &c. Oeconomia Corporis Animalis,

ſive

Cogitationes ſuccinctæ de Mente, Corpore & utriusque conjunctione juxta methodum Philoſ. Carteſianæ.

Amſtelodami an. 1683. in 4.

Liber in aphoriſmos CXXI diſtributus prodiit Noviomagi an. 1672 in Octavo; qui omnes in hac recente noſtra editione repetiti ſunt; poſteriores plurimique nude; priores XXV cum commentariis ſubjectis, a Carteſii doctrina paſſim recedentibus, ob opiniones vero locutionesque Platonicas & Cabbaliſticas, obſcuris, difficilibus, & aliis tum Philoſophis tum Theologis minime placituris.

PETRI MEGERLINI, J. U. & PHIL. D. Math. in Acad. Baſil. P.P. Theatrum divini regiminis a mundo condito usque ad noſtrum ſeculum delineatum in Tabella Mathematico-hiſtorica, cum Indice Chronologico-hiſtorico & Commentario Chronologico.

Baſileæ. A. 1683, in 4.

Quod fieri optavit Lipſius in Cent. miſcell. ep. 65, ut eſſet videlicet, qui breviter & compendio ab orbe condito velut faſtos concinnaret, nec aliud quam annos ac præcipua rerum notaret ac libaret, id faciundum ſibi exiſtimavit Mathematum in Academia Baſilienſi Profeſſor clariſſimus *Petrus Megerlinus*, J. U. & Ph. D. Itaque ad imitationem Geographorum univerſum terrarum orbem tabella unica repræſentantium, res ab orbe condito ad noſtrum usque ſeculum in vaſto hoc theatro geſtas, tabella unica ſpectandas exhibuit, easque methodo nova, atque induſtria non vulgari collectas atque diſpoſi-

Digitized by Google

tas. Neque enim vel annos Hainlini Sabbaticos, vel millenarios Helvici fuit ſecutus, ſed revolutiones conjunctionum & oppoſitionum magnarum Saturni & Jovis ad trigonum igneum, quarum ſingulæ octingentos annos complectuntur: Quæ revolutiones cum ſeptem ſint, & tanquam ſeptem mundi ætates, ævum omne a primordio mundi in initium usque hujus ſeculi exhauriant, ſeptem etiam columnas in tabella ſua repræſentavit, quarum I incipit a creatione & Adamo, II ab Enocho, III a Noacho & diluvio, IV a Moſe & exitu ex Ægypto, V ab Eſaia & captivitate Aſſyriaca, VI a Chriſto nato & Auguſto, VII a Carolo M. & imperio Germanico. In columnis omnibus non nuda tantum referuntur nomina, ſed cum nominibus etiam res geſtæ, quantum quidem inſtituti ratio conceſſit. Cum vero omnia breviter atque conciſe, imo decurtatis hinc inde literis vocabulisque in Tabula exhibeantur, (neque enim ob anguſtiam ſpatii exprimi omnia potuerant) adjecit ei Autor *Indicem Hiſtorico-Chronologicum*, eumque ordine Alphabetico diſpoſitum, qui & Locorum Communium hiſtoricorum præſtare vices poteſt; in eo ſiquidem res & perſonæ fuſius, addita Chronologia & Autoribus, imo & eorum libris, capitibus & ſectionibus, unde petitæ illæ ſunt, continentur. Adjecit præterea & *Commentarium brevem Chronologicum*, in quo rationem reddidit, cur non ſecundum millenarios & ſeptenarios annorum, ſed ſecundum Revolutiones Conjunctionum, & Oppoſitionum magnarum Saturni & Jovis ad Trigonum igneum, Tabulam ſuam concinnaverit. Item, cur Epocham mundi non perduxerit usque ad Epocham Nativitatis Chriſti, ſed periodum Julianam adhibuerit, demonſtrans quippe, illam incertam plane eſſe, atque characteres Chronologicos tam Scaligeri Aſtronomicos, quam Hainlini myſticos ex numeri ſeptenarii progreſſione geometrica, quam etiam Biblicos *Chriſtiani Ravii* ex commentis Rabbinicis deſumtos, non eſſe indubitatos. Attextæ etiam huic commentario ſunt animadverſiones quædam Chronologicæ de antiquiſſimis regibus Aſſyriæ & Ægypti, nec non Gothorum: item de regibus Perſarum, aliaque haut vulgaria, de principiis imprimis Chronologiæ & computo Eccleſiaſtico, ut & de Cyclis Planetarum & Eclipſium, quibus mediantibus vera ipſorũ loca per XXIV ſecula ex Ephemeridibus ſeculi noſtri facillime depromi poſſint. Agmen claudit Diſquiſitio Chronologica de Johanna

Digitized by Google

hanna Papiſſa, qua Blondelli examinatur Anacriſis, uſusque Chronologiæ in hiſtoricis oſtenditur.

TRAITE DES FESTINS, PAR M. MURET.

id eſt,

Tractatus de conviviis, a Mureto editus.

Pariſiis, 1682. in 12.

CONviviis communem hominum ſocietatem foveri, iisque corpus non magis quam animum mortalium ſuſtentari, auctor in epiſtola nuncupatoria affirmat. Modum tamen haud raro in iis parum ſervari obſervat, ita ut ſæpe ciborum apparatus ubi nimius adeſt, feſtivitas & lepores deſint; hæc condimenta ubi adſunt, ciborum tenuitas gratiam intervertat convivii, quod ciborum lautitia corpus, & colloquiorum amœnitate ac converſationis feſtivitate animos reficere oporteat. Hinc fieri vix poteſt, quin is, qui de conviviis ſcribit, de plurimis ſimul vitæ humanæ officiis tractet; & inde ethnicorum quondam philoſophi graviſſimi ſapientiſſimique, Plutarchus, Xenophon, Ariſtoteles, Plato, aliique complures, Athenæo (qui egregios Δειπνοσοφιςῶν λόγυς reliquit, ubi Larenſis Romani convivium deſcribens, doctiſſimos jucundosque ſermones de omni doctrinæ genere habitos refert, occaſione eorum ſumta ut quidque fuit menſæ appoſitum) memorati: ac inter Chriſtianos poſt Clementem Alexandrinum & antiquiores alios, doctiſſimi quique, Marſilius Ficinus, Pontanus, Platina, Cœlius Rhodiginus, Stephanus Figulus, Juſtus Lipſius, Gul. Stuckius, & alii, ubi de ſymposiacis agunt, aut qui de ſympoſiis peculiares libros compoſuerunt, plurima humanæ vitæ utilia iſtis aſperſerunt.

Priorum tamen omnium de hoc argumento tractationem ſe ordinis accurata ratione in hoc libello ſervata ſupergreſſum eſſe gloriatur auctor, præſtantiam conviviorum primum commendans, ſimulque exceſſus & defectus, qui circa eadem contingunt obſervans: varia eorum genera, natalitia, ablactationis, nuptialia, militaria, ruſtica, ſervilia, advenarum, fœderalia, confraternitatum, publica, ſacra, coronationum (quo loco ſolennis illius convivii, quod Franco-furti,

furti ſub electionem Romani Imperatoris inſtitui ſolet, ritus enarrat) exequialia enumerans; qualitatem & numerum convivarum, tempusque & modum invitationis, magiſtrum & mod-imperatorem, leges, locum & adparatum deſignans; de exercitiis ante & balneis poſt cibi uſum, veſtibus, modo accubandi, corollis, variis miniſteriis, uſu calidæ, libatione, precibus, cantu muſico & oblectationibus aliis diſſerens: ſermonum autem convivialium prolixiorem recenſionem inſtituens, & diſcurſus de aſtrologia ſuper convivio habitos, philoſophorum item quorundam veterum & recentiorum vafre & argute ſapienterque dicta memorans. Ultimum caput ſalutaribus monitis circa convivia vel inſtituenda vel adeunda implet, & quomodo ſe hoſpes & conviva gerere debeat, docet.

DEVISES DES PRINCES, CAVALIERS, dames, ſçavans & autres perſonnages illuſtres de l'Europe: ou, la Philoſophie des images, Tome ſecond, par le P. C. F. Meneſtrier de la Compagnie de Jeſus.

id eſt,

Symbola & emblemata principum, nobilium, fœminarum, eruditorum, & aliorum illuſtrium in Europa hominum: ſeu, Philoſophiæ imaginum tomus ſecundus, auctore C. F. Meneſtrerio S. I.

Pariſiis. 1683. in 8.

QUamvis rem ſymbolis & emblematibus præbere materiam, nec quidquam in hoc univerſo exiſtere, quod non idoneum iis argumentum ſuppeditet, ſupra in Actis Jan. hujus anni p. 17 fuit monitum; cum *primum* Philoſophiæ imaginum tomum ſuperiori anno editum enarraremus. Cujus aſſertionis alter hic tomus, qui hoc anno prodiit, egregia præbet documenta; a naturalibus & artificialibus rebus, elementis, igne, montibus ignivomis, tormentis pulverariis & aliis machinis bellicis, chymicis item inſtrumentis, ſubterraneis cuniculis, fumo, luminaribus, igne ſacro, aere & variis avium generibus depromta ſymbola & appoſita lemmata exhibens: interdum etiam hiſtoriam narrans, quæ docet quem auctorem unum vel alterum

rum emblema agnoſcat, & quo tempore quave occaſione iſtud primum adhibitum fuerit, & ad quod negotium porro applicari poſſit. Ingens autem ſupereſſe videtur, qui adhuc auctori ſuppetit, apparatus; quem ubi in publicum prodiderit non reticebimus.

AD EPHESINUM CONCILIUM VARIORUM Patrum epiſtola ex manuſcripto Caſſinenſis Bibliotheca codice deſumta, item ex Vaticana Bibliotheca manuſcripto commonitorium Cœleſtini, tituli decretorum Hilarii Papæ, Neapolitanum concilium, epiſtola Anacleti Anti-papæ, nunc primum in lucem data per F. Chriſtianum Lupum, cum ejusdem ſcholiis & notis ad epiſtolas, acta concilii Epheſini & Chalcedonenſis concernentes.

Lovanii, Anno 1682, in 4.

Quamvis acta concilii Epheſini, quæ & ſeorſim & in conciliorum tomis extant, admodum prolixa ſint, multa tamen etiam poſtremis editionibus deeſſe cum aliis eruditis animadvertit *Johannes Garnerius*, qui Tom. II editorum a ſe *Marii Mercatoris* operum ad ſupplendam ejus concilii & contiguorum temporum hiſtoriam haud pauca contulit. Cujus exemplum imitatus Lupus, cum Romæ *Hieronymi Caſanatæ* Cardinalis beneficio in codicem quendam Caſſinenſis Bibliothecæ manuſcriptum incidiſſet, qui variorum Patrum epiſtolas, nec non Imperatorum & Comitum edicta, aliaq; Epheſini Concilii & proximorum temporum acta, partim hactenus inedita, partim ab editis diſcrepantia continebat, eundem diligenter exſcribi, & Lovanium reverſus una cum appendicibus quibusdam ex Vaticano quodam codice depromptis publicam in lucem protrahi curavit, tanto magis operæ ſe pretium facturum ratus, quod opus ſuum de privilegio S. Petri circa Romanas appellationes ſuperiori menſe a nobis recenſitum ex Caſſinenſi hoc codice haud parum confirmari poſſe confideret. Continet enim (cap. 117) authenticum, ut Lupus vocat, appellationis inſtrumentum, quod Eutherius Thyanenſis & Helladius Tarſenſis Epiſcopus apud Pontificem Romanum Xyſtum tertium adverſus Epheſinum concilium interpoſuerunt, & (c. 222) Eu-

tychetis Hæreſiarchæ Leonem M. appellants epiſtolam, quo nomine acerrimus hic Romanarum appellationum Patronus non quod pueri in faba ſe reperiſſe ratus, & in diſſert. 4 de privil. S. Petri p. 848 & 883, & in ſcholiis ad Cod. Caſſin. p. 450, impenſe gloriatur. Reliqua epiſtolici hujus voluminis capita recenſere nimia eorum copia prohibet, quæ major eſt, quam ut anguſtis unius alteriusve pagellæ ſpatiis circumſcribi poſſit. Viderint autem eruditi, quantum huic codici Latine tantum prodeunti & ab aliis antiquitatis Eccleſiaſticæ monumentis nonnunquam diſſentienti tribui debeat, quem Lupus, cum ex Inſomni apud Conſtantinopolin cœnobio translatus fuerit, irrefragabili autoritate pollere, & multa hactenus ignota prodere aſſerit, licet ejus compilatorem nec in digerendis epiſtolis accurati ſemper ordinis tenacem, nec ab omnibus plane mendis liberum agnoſcat. Cæterum cum in eo illuſtrando ad ducenteſimum usque epiſtolarum caput perveniſſet, morte præventus integrum opus abſolvere non potuit, cui e typis educendo *Fratres Auguſtiniani* obſtetrices manus ſuppoſuerunt, qui ipſas quidem Patrum epiſtolas magno Hetruriæ Duci Coſmo III, ſcholia vero & notas a Lupo additas Principi de Parma Alexandro Farneſio dedicarunt. Præmiſſa eſt ſcholiis vita Lupi a Joſepho Sabatino deſcripta. Ad finem autem ſubjectus eſt index rerum & verborum in utroque tomo contentorum, quem proxime præcedit epitaphium ab ipſo Autore adhuc vivo ſibi poſitum:

Hæres peccati, natura filius iræ
 Hic jaceo, dignus nomine reque Lupus.
Indignus, non re, ſed ſolo nomine, Doctor,
 Verbis, non factis me docuiſſe fleo.
Perdocuiſſe alios, & non docuiſſe ſeipſum,
 Quid juvat? O! Mundi fumus, inane, nihil!
Agne Deus, Patris doctrina, Redemtio mundi,
 Nunc tibi proſtratum commiſerare reum.
Et Latro, & Meretrix gratis tua regna ſubintrant:
 Gratia peccatis fiat & iſta meis.

HISTO-

HISTOIRE DU CALENDRIER ROMAIN &c.

hoc eſt,

F. Blondelli, regii Mathematicæ & Architecturæ Profeſſoris, regiorum exercituum Campimareſchalli &c. Hiſtoria Calendarii Romani, ejus originem variasque viciſſitudines complexa.

Pariſ. 1682, in 4.

OPere hoc tribus diſtincto partibus Clariſſimus Autor (a quo propediem novam munitionum extruendarum rationem expectamus) præcipua Calendarii Romani fata, quæ a primordiis ſuis hucusque habuit, ita recenſet, ut ſimul mathematici Doctoris partes tueatur, Lectoremque ſuum circa computi exacte ineundi rationes ſtudioſe erudiat.

Cum autem Calendarium politica temporis ſit diſpoſitio; ejus velut incunabula non incongrue præmittit: ut videlicet ſimpliciſſimam primo temporis partem, diem mortales, inde horas, menſes, ſeptimanas advertere aut diſtinguere ſint adducti; ex quo fonte dierum per hebdomadem appellationes, Judæis & Chriſtianis propriæ, quasque ex gentiliſmo reliquas hodie habemus, fluxerint; quæ porro ratio annorum, ad motus Luminaris unius aut utriusque conſtituendorum, Aſſyriis, Ægyptiis &c; Arabibus, Turcis &c; Græcis, Romanis, Judæis fuerit, ſuccincte præfatus.

Ipſos dein Calendarii Romani ſub Romulo natales, annique rationem, & quomodo, quibusque de cauſis id mox a Numa Pompilio, longe vero poſt, penitus confuſis, Pontificum ſive negligentia ſive ſuperſtitione, anni rationibus, a Julio Cæſare Pontifice tunc Maximo, correctum aut mutatum ſit, ſtricte exponit: ſingulorum Calendariorum Tabulas, inque Juliano literas nundinales; dies faſtos, nefaſtos, & comitiales; nomina dierum; feſta, ludos, ſacrificia, ſignorum cœleſtium ortus & occaſus, cum brevi commentatiuncula exhibens.

Digitized by Google

Hoc Juliano Calendario, latiſſime tum dominantibus Romanis, quoad civilem temporis diſtributionem a pleriſque gentibus recepto, has interim religionis & ceremoniarum libertatem uſurpaſſe: inde & Judæos, citra Sabbati violationem, ſacri Codicis legibus feſta celebraſſe; & Chriſtianos ſingulis Judæorum ſolennibus alia, pleraque antitypica ſurrogaſſe: poſteriores tamen ob celebrationem Paſchatos mox inter ſe diviſos, ſub medium rurſus ſeculi ſecundi autoritate Pii Pontificis in unum coaluiſſe, memorat.

Stabiliendo poſtea Paſchati, decretum a Concilio Nicæno interpoſitum, quo & æquinoctio verno, & noviſunio paſchali, & quartædecimæ Lunæ termini perpetui ſint conſtituti, Parte ſecunda refert: cujus cauſa deinceps cyclus ſolaris literarum ſeptem dominicalium (in vicem octo nundinalium a naſcente Eccleſia olim jam obſtitutarum) inventus ſit, & Lunaris, ſive decennovalis Metonis, ſub aurei numeri titulo, Calendario invectus. Diſſidium vero inter orientales & occidentales Eccleſias, circa numeri hujus in Calendario diſpoſitionem, obortum, & ultra graſſaturum, ineunte ſeculo ſexto a Dionyſio Exiguo Abbate conſopitum; occidentalibus orientalium mori concedentibus. Subjungit Autor pauca de Periodo Victoriana & Juliana, cycloque indictionum: argumentum de aureo numero ejusque per Calendarium diſpoſitione & proprietatibus; menſibus plenis, cavis & embolimæis, horumque convenienti per cyclum decennovalem ordinatione; diebus menſium ab aureo numero vacuis, eorumque verſibus memorialibus, adjecto Calendario ipſo & Tabula Lunarum cycli 19 annorum, fuſius proſecutus. Claudit hanc Partem Practica Calendaria, rationem Paſchatos & Feſtorum mobilium, ope cycli Solaris & Lunaris, Tabulæque paſchalis antiquæ, quoque anno figendorum, edocens.

Cum vero ſubſequentibus temporibus animadverteretur, hanc Calendarii formam cœlum parum propitium habere, nec ideo feſta legitimo tempore amplius exhibere: quippe æquinoctiis, ob aſſumtam anni Solaris quantitatem juſto majorem, & Noviluniis ob cycli Lunaris ſuper 235 Lunationes aliquem exceſſum, præſcriptos terminos magis magisque; illis quidem ſpatio 134, his 312½ annorum integro die antevertentibus: de remedio tollendis his erroribus adhibendo

bendo, pluries & a pluribus ſerio quidem agitatum fuiſſe, Parte tertia Autor commemorat; ſed ſucceſſu plane fruſtraneo. Gregorium demum XIII Pontificem Romanum, convocatis in hanc rem Aſtronomiæ conſultis, arduum hoc negotium proſpere aggreſſum, inductaque anno 1582 nova Calendarii forma, ab Aloyſio Lilio Medico Romano excogitata, quæ Gregorianæ nomine hodie venit, ex voto perfeciſſe: ſublatis non ſolum præmemoratis erroribus, ſed &, ne iidem ſucceſſu temporum denuo obrepere poſſent, accurata cautione interpoſita.

Nimirum, quantum ad errorem ex præceſſione æquinoctiorum oriundum, expunctione decendii, (tanto enim intervallo æquinoctium verum diem 21 Martii, Niceno canone eidem dictum, tunc prævertebat) poſt 4 Octob. diem ſtatim 15tũ numerando, æquinoctiũ priſtinæ ſedi reſtituiſſe; & ut communi anni civilis quantitate retenta, exceſſus ejus ſupra Solarem debite penſaretur, nec terminus æquinoctii inpoſterum vacillaret, ſingulos poſt 1600mũ annos ſeculares (quorum numerus per 400 non eſſet diviſibilis) Biſſextilibus exemtos communes eſſe voluiſſe; exſecto hac ratione ſingulis quatuor ſeculis triduo, quod ex 134 annis ter ſumtis alias redundaſſet.

Novilunia, quæ integro quatriduo numerum aureum tum fallebant, ſublato cyclo decennovali, pergit Autor, alio, triginta numero Epactarum, in locum ejus ſuffecto, in ordinem coegiſſe: harumque (ut & cycli impoſterum ſolaris) ob intercalationis ſecularis deinceps omiſſionem, uſum tantummodo temporarium futurum, æquationis certæ beneficio effeciſſe perpetuum.

Epactarum porro harum diſpoſitionem in Calendario, uſum, æquationes, aliaque quæ tum ad perfectam Calendarii Gregoriani cognitionem, tum ad praxin Calendariam hujus formæ faciunt, eleganti plurimarum Tabularum apparatu, poſtrema hac Parte prolixe Autor eruditeque explicat.

Digitized by Google

LEGATUS URANICUS EX ORBE NOVO in Veterem,

hoc eſt,

Obſervationes Americanæ Cometarum factæ, conſcriptæ ac in Europam miſſæ, a R. P. Valentino Stanſel, e Societate Jeſu &c.

Pragæ, A. 1683, in 4.

INſigne par Cometarum, quod ſub decurſum anni 1664, verisque anni 1665 initium late fulſit, & in Braſilia P. Valentini Stanſel, e Profeſſore mathematum Olomucenſi & Pragenſi tunc Miſſionarii in Indiis oculos in ſe convertit. Nec hoc ſolum, ſed & curſus ſui, & quæ cætera his ignibus æthereis accidunt, adeo ſolicitum habuit, ut obſervandis iis Bahiæ omnium Sanctorum vigilem ſibi laborem ſumſerit, vigiliasque has ſuas Illuſtribus & Clariſſimis Europæ Aſtronomis ſacras ex orbe novo transmiſerit. Has non obſervationum tantum ſeriem, ſed ipſam etiam Autoris ſententiam, de motu, materia, lumine, loco, cauda caudæque flexu, & magnitudine Cometarum, valido argumentorum nexu, nec indecora oratione complexas, & ſchematiſmis elegantibus inſtructas, Aſtrophilorum commodo Collegium Patrum Jeſuitarum ad S. Clementem, vel ut titulus fert, Matheſis Pragenſis ejusdem Collegii, cum Auctario obſervationum Europæarum circa priorem præcipue illorum Cometarum, Romæ, Venetiis, Florentiæ, Gedani, Pariſiis, Viennæ, Madriti, Ingolſtadii, Pragæ, Wratislaviæ, Znoymi, Olomucii a celeberrimis Aſtronomis habitarum, aliarumque, Cometarum anni 1680 & 1682, publico dedit.

JOHANNIS HEVELII Obſervationes Circa nonnullas Occultationes Fixarum GEDANI

Anno 1683 habitæ.

CUm Aſtronomiæ Cultoribus nuper promiſerim, me iis quoque velle (ut circa ternas illas Conjunctiones Magnas factum eſt) brevi-

Digitized by Google

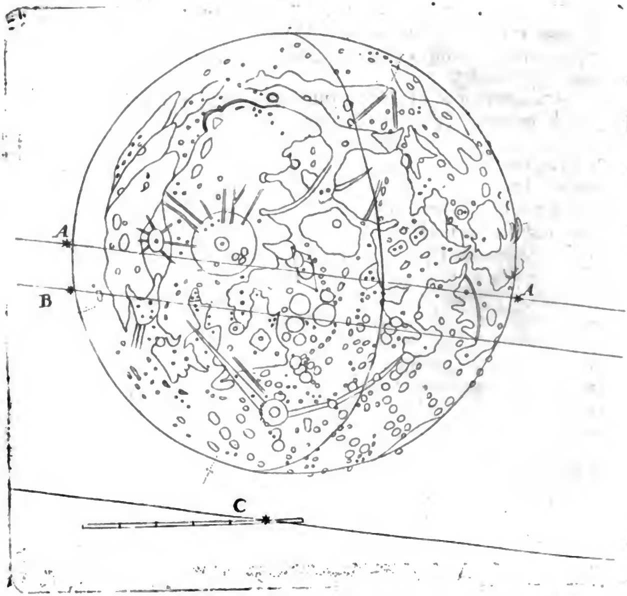
breviter exponere, quæ circa quarundam Stellarum Occultationes, atque nonnullos Lunæ Congreſſus, mihi ab 11 Febr. hucusque deprehendere obtigit, facio id nunc animo lubentiſſimo, nihil potius exoptans, quam ut meæ obſervatiunculæ in commodum Uraniæ quodammodo cedant.

1. Die 11 Febr. Anni hujus currentis 1683 veſperi ſperabam non ſolum partem Eclipſeos Lunaris (prout Tabulæ ſpem faciebant) circa Lunæ exortum & occaſum Solis, ſed & ſimul Occultationem Reguli me obſervaturum. Quare omne tempus pomeridianum in Specula impendi; verum fruſtra: ſiquidem Cœlum totum ad horam usque nonam veſp. nubibus obſcuriſſimis ita erat obductum, ut nihil quicquam, ne quidem unicam ſtellulam, conſpicere licuerit. Poſt nonam vero Luna emerſit, ſed prorſus ab omni umbra libera; ſic ut nihil penitus de illa Eclipſi deprehenſum fuerit. Occultationem Reguli quod attinet, quæ pariter hac die celebrari debebat; ſciendum, quod hora 9 cum Luna in oculos incurreret, Conjunctio dicta, jam fuerit præterita. Siquidem Regulus jam ſatis longe occaſum verſus a Luna removebatur; ita ut ea ipſa Conjunctio (quantum ruditer colligere dabatur) oriente circiter Luna, hora ſc. 5 vel 6 contigerit: utrum autem Regulus omnino tectus ſit, an vero tantummodo tranſitus fuerit, haud adeo accurate deprehendere licuit. Si cœlum occidente Sole omnino annuiſſet, præclariſſimum extitiſſet ſpectaculum, hanc Conjunctionem, una cum particula Eclipſeos debite & accurate annotare.

2. Die 2 Aprilis veſperi propoſueram Planetas tantummodo obſervare; ſed cum vidiſſem tres ſtellulas minutiſſimas haud procul a Lunæ limbo obſcuriori ortum verſus exiſtere, quas Luna juvenis, in minima libratione ad paludem mæotidem degens, ſine omni dubio tectura eſſet, accinxi me protinus ad obſervationem jucundiſſimi hujus ſpectaculi, & quidem Teleſcopio egregio. Negotium etiam hocce ex voto ſucceſſit, ſic ut binas ſtellulas A & B diſtinctiſsime viderim a Lunæ limbo, licet obſcuriori, occultari. Tertia vero ſtellula C non tecta eſt, ſed in ipſa Conjunctione diſtabat a Lunæ cornu inferiori Auſtrum verſus 4 circiter minutis; ſicuti ex appoſito Schemate videre eſt. Sectio Luminis & umbræ hac die per Montes Serrorum & Carpathos, per Sinum Peronticum, inter Byzantium & Inſ. Cyaneam, per M. Amanum, Taurum Uxiique Montes incidit.

Prior

Digitized by Google

Prior Stellula A in Catalogo Tychonico non invenitur; ſed in meo novo habetur: vocatur ſub cornu Tauri Auſtrino ſequens quintæ magnit. Verſatur hoc tempore in 19° 1′ 35″ ♊, & in latit. 4° 43′ 44″ Auſtrina; altera vero B, quantum ex hac obſervatione colligere potui, exiſtit in 19° 17′ 0″ ♊, in latitut. 4° 47′ 0″ Auſtrina: at tertia C, quæ forte nudis oculis non conſpicitur, degit modo in 19° 9′ 0″ ♊, & in latitud. 5° 2′ 0″ Auſtrina.

Cæterum ſtella A, Lunam ſubingreſſa eſt ad Montem Audum,

tranſiit

tranſiit per Inſulam Cercinnam, per M. Neptunum, Mare Adriaticum, inter M. Horminium, & M. Amanum, per M. Herculis; ſic ut inter Paludem Mæotidem & Inſ. Majorem Caſpii rurſus emerſerit: unde liquidum eſt, hanc ſtellulam A fere centralem cum Luna celebraſſe Conjunctionem. Quam diu autem ſub Luna hæſerit, ipſa ſubſequens obſervatio oſtendit: nam admodum exacte illam rurſus prodire animadverti.

Altera vero ſtella B, ſextæ magnit Lunam ingreſſa eſt ad Paludem Mareotidem, tranſiit per Sinum Syrticum, ad M. Athos, per M. Larmum, inter Montes Sipylum & Maſicytum, infra centrum Lunæ, per ſuperiorem M. Moſchum, per Fretum Ponticum, atque ſic infra Inſulam Majorem Caſpii; prodire autem illam non conſpexi, ob Lunæ decliviorem ſitum, vaporeſque ei adhærentes.

Menſ dies ſt.n.	Temp. ſec. hor. ambul. H / //	Anno 1683 Occultatio Duarum Stellularum cum alterius tranſitu.	Diſtant. & Altitud. o / //	Quo Inſtrum.
April. 2. die ♀ veſp.	9 53 30	Initium Occultationis ſtellulæ majoris A, 5 m.		Tubo egregio.
	10 8 30	Conjunctio Lunæ & Stellulæ C: diſtabat a Lunæ cornu inferiori.	0 4 0	Tubo.
	10 29 36	Initium Occultationis Stellulæ B, 6. magn.		Tubo.
	10 52 50	Finis Occultationis Stellulæ A 5. magn.		Tubo.
	11 45 30	Altitudo Lyræ.	31 44 0	Quadr. orich.
	11 46 30	Eadem Altitudo.	31 55 0	
	11 47 50	Denuo.	32 6 0	
		Pro corrigendo tempore		

3. Die 2 Maji veſp. hora 11 0′ 0″ Luna ſupra Stellulam in radice Caudæ Cancri tranſibat, quæ modo verſatur in 27° 53′ 37″ ♋ & in Latit. 2° 18′ 42″ Auſtr.; ſic ut in ipſa Conjunctione non niſi ad 12′ a Lunæ cornu infer. abeſſet.

Hora 12 0′ 0″, eadem die, etiam alia Fixa, ſed minutiſſima tecta eſt, quæ in Catalogo alias non habetur. Quantum conjicere dabatur, hærebat in 28° 30′ ♋, & in Latit. 1° 54′ Auſtr.

 4. Die

Digitized by Google

4. Die 3 Maji, hora 9 12′ Mars Conjunctionem celebrabat cum penultima ſtella alæ Auſtrinæ Virginis, quæ modo degit in 13° 49′ 14″ ♎ & Latit. 1° 48′ 33″ Bor., ſicut in ipſa Conjunctione vix ultra 40′ Mars infra dictam ſtellam incederet.

5. Die 4 Maji, veſperi Cœlo perquam ſudo Luna decreſcens plus quam biſecta Regulum occultavit, quam egregiam Occultationem animitus exoptaſſem ut more meo obſervare potuiſſem; ſed ob rationes maxime prægnantes atque indiſpoſitionem corporis id pro voto fieri haud potuit. Nihilominus tamen ipſum momentum immerſionis accuratiſſime notavi, id quod incidit hor. 11 17′ 20″ veſp. ſecundum horolog. ambulatorium ex ſubſequente altitudine Lyræ corrigendum; ſed emerſionem, ob rationes dictas, minime deprehendere mihi licuit. Linea itineraria inceſſit per mare Pamphilium, infra Inſulam Carpathos, Inſ. Cyprum, infra Sinum extremum Ponti, & Sinum inferiorem Maris Caſpii. Hora 11 24′ 42″ ſecundum horologium ambul. altitudo Lucidæ Lyræ obſervata eſt 44° 39′ 0″; ex qua initium Occultationis corrigi poteſt. Sectio luminis & umbræ per Lacum nigrum majorem ad Inſ. Corſicam, M. Myconium, per Lacum Strymonicum ad inſ. Rhodum, per M. Sinai & M. Techiſandam incidit.

6. Die 31 Maji, veſp. hora 11 45′ 0″, Regulus rurſus a Luna tegi potuiſſet, ut mihi tum videbatur; ſed citius occiderunt, quam id fieri potuit. Diſtantia namque Lunæ a Regulo erat fere adhuc tanta, quanta alias eſt Stellæ in Coxa a Tergo Urſæ Majoris, fere 4° 30′.

DIATRIBA DE FEBRIBUS, IN QUA AUTOR complures Medicorum, Antiquorum juxta ac Recentiorum, detegit errores, cum ratione earundem Theoriæ, tum Praxeos, Belgice conſcripta a D. Cornelio Bontekoë, ac Latinitate donata a Jano Gebema.

Hagæ Comitis 1683, in 8.

MEdici atque Scriptores famigeratiſſimi opuſculum hoc eſt, illius ſcilicet, qui ſub idiomate Batavo diverſos hactenus libros, *de Herba Thee, Coffe ac Chocolata; Novam Chirurgiæ Structuram &c.* publi-

publico mancipavit. Ante aliquot quoque jamdum annos Diatriba hæc eodem ab Autore vernaculo idiomate typis exſcripta fuit, ita quidem,ut editionis quartæ præſens verſio exiſtat, ipſo originali in diverſis locis paulo magis ſuccincta. Scilicet ſicut in reliquis ſuis ſcriptis Bontekoë ſcholarum æque medicarum ac praxeos errores caſtigare contendit, ſic febrium quoque doctrinam hisque medendi methodum vulgarem examinat, utramque vero plurimas quoad circumſtantias inſulſam, ineptam, imo mortiferam pronunciat; Veterum æque ac nonnullorum Neotericorum, v.g. Williſii, Sylvii &c. Febris definitiones, differentias, & cauſas impugnans, ac curandi rationem (ſi Sylvii, quam præ aliis commendat, excipias) hactenus uſitatam, & falſæ theoriæ innitentem, ſummopere deteſtans. Occaſione hac, & dum febris eſſentiam non in calore præternaturali conſiſtere probat, in Cauſo v.g. calorem naturali longe minorem paradoxe ſatis aſſerit: Williſii hypotheſin ubi examinat, fermentationem vulgarem,& qualis vino aut cereviſiæ ſolennis, in humoribus noſtris concipi haud poſſe ait. Pariter, quaſi in parentheſi, Sylvii hypotheſin de natura & cauſa peſtis, imo quoad poſteriorem omnes Scriptores impugnat. Experientiam,quam vulgus practicorum prætendere quoque contra novatores eaque ſe munire ſolent, egregrie diſpellit; Refrigerantia & venæ ſectionem ac purgationem damnat;Chinæ Chinæ uſum contra eosdem vindicat; Hisque demum Epiſtolam provocatoriam ad Chymiæ oſores ſubnectit.

FRAGMENTA, DIENENDE TOT EEN ONdervvys van de Bevveginge en Vyandſcap, of liever Vrindſchap van het Acidum met het Alcali, &c.

id eſt,

Fragmenta, Motum & Hoſtilitatem, ſeu potius Amicitiam Acidi & Alcali, ſimulque Phlegmatis, Spiritus Olei, Sulphuris, Terræ ac Capitis mortui naturam, declarantia. Item Fundamentum Medicinæ & Chirurgiæ, Autore Cornelio Bontekoë, M.D. Hagæ Com. 1683, in 8.

QUem in gratiam Chirurgorum ſaltem publici juris factum libellum præfatio hujus ediſſerit, illum nec Medicinæ Tyronibus inutilem judicamus, quatenus præter fundamenta chymica, totius fere Medicinæ practicæ theoremata generalia ſuggerit. In capite ſiquidem primo hujusque Appendice, duo genera ſalium, ut principia rerum activa, *Alcali* & *Acidum*, aſſerit Autor, horumque naturam, differentiam & habitudines, quas in ſe invicem, & in alia concreta, efferveſcendo, præcipitando ac fermentando, exercent, exponit, *Dn. Lemery Curſum Chymicum* hujusque manuductionem in his ſequendo. Oleum ſeu ſulphur e principiorum naturalium numero delet, quod ex acido & alcali componatur: quamvis ſimul fateatur, peculiarem adhuc oleo texturam ſubeſſe, quæ nos fugiat. Pariter ſpiritum nihil peculiare ab alcali, acido, oleo & aqua habere, adeoque ſimplicioris corporis nomen nullo jure mereri, oſtendit: ac tandem ſalibus illis binis, Aquam, Pingue, & Terram ſeu Caput Mortuum, ut principia rerum adæquata, addit.

In ſecundo capite Operationes chymicas ſub triplici, Mundationis, Comminutionis, & Compoſitionis claſſe, exponit. In tertio vero Præparata recenſet, horumque ſelectum commendat, ſalis tartari volatilis & ſalis volatilis oleoſi Sylviani famæ non parum ſubtrahendo.

In capite quarto ſimplicium, e tribus Regnis petitorum, medicaminum catalogum exhibet, de horum virtutibus horumque ætiologiis ſimul diſſerendo, ac illorum farraginem damnando. Ita v. g. gemmas, præprimis calcinatas, e pharmacopoliis proſcribit, cryſtallum tantum montanum, utpote reliquarum gemmarum materiam, & poſt hunc lapidem nephriticum ac ſmaragdum martialem commendat; margaritis, ſi corallia præſto fuerint, Practicum carere poſſe ait. Ex lapidibus minus pretioſis, paucis ſaltem, ſcilicet calcario, calaminari, hæmatite, pumice & ſpongia, hunc opus habere putat: quibus tamen talcum adhuc addit, utpote ſulphure quodam ſolari ſcatens. Inter Metalla ferro potiſſimas; pauciores plumbo, cupro & ſtanno; nullas argento ac auro, concedit virtutes: hujus Tincturis ac panacæis cinabarim & ſulphur antimonii rite præparatum longe anteponens. Mercurii commoda atque incommoda explicat, eumque ad libras duas, imo tres, interne absque ullo periculo propinari poſſe, docet: im-

inprimis vero ejus vim ſalivatoriam, quam acidis combinatus exerit, ab ejus corroſivitate & glandulas oris exulcerandi ratione derivat. Spiritum ſulphuris ſatis paradoxe venenum potius, quam medicamentum pronunciat; Sperma Ceti vero e mineralium ſerie relegat, haud tamen ſemen balenæ, ſed cerebrum cujusdam piſcis, Microcephalos dicti pro materia agnoſcere aſſerit, quod exſiccatum cum lixivio calcis vivæ, certa ratione in pinguedinem ſaponi ſimilem redigatur.

In *Fundamento Medicinæ* Autor primo quasdam de natura corporis propoſitiones phyſicas exponit; deinde morborum naturam & differentias generales æque ac ſpeciales, item ſymptomata recenſet, adeoque pathologum agit. Sequitur hæc methodus medendi, cujus occaſione temperantium ſeu alterantium, ſudoriferorum, diureticorum, catharcticorum, emeticorum atque anodynorum, tanquam ſex remediorum internorum capitum, ætiologiam & applicandi modum tradit.

EXCERPTUM EX LIBELLO GALLICO, Mercure galant, *part. 2 Octobr. 1682*, de inſignibus Ducis Burgundiæ.

Cum Delphini filio, nepoti ſuo, Burgundiæ Ducis titulum Rex Chriſtianiſſimus ſuo uſus arbitratu tribuiſſet, de inſignibus illi aſſignandis non eadem omnium fuit opinio. Conſultus ergo ea de re Dn. Doſierus, judex armorum, ſententiam ſuam ſcripto expoſuit, quod Mercurio Gallico, quem politum vocant, loco ſupra dicto pag. 333 ſeqq. inſertum legitur. Non ingratum vero futurum Artis Heraldicæ cultoribus putavimus, ſi Doſieri illud judicium Latine verſum hic exhiberemus, inprimis cum probatum illud publica auctoritate fuiſſe, Auctor Mercurii teſtetur. Ita vero ille:

Non alia, quam Franciæ inſignia pura, concedenda eſſe Duci Burgundiæ, perſuaſum omnino habeo. Cum enim Princeps hic patrem habeat Delphinum, cujus nomen & inſignia ſoli primogenito Regis Franciæ filio vindicantur, nec communicantur illius liberis: alia quam Regni ſuo ad eum tempore hæreditario jure devolvendi inſignia uſurpanda ipſi non videntur, quamdiu in expectatione ſucceſſionis, ſeu in titulum patris ſui, ſeu in Regnum ipſum, hæreditario ad eum jure ſpectans, futurus eſt.

Digitized by Google

eſt. Cumque Burgundiæ Ducis titulus nudum in hoc Principe diſtinctivum nomen ſit, apanagium provinciæ illius annexum non habens; inconveniens utique foret, in ſcuto Principis hujus, inſignibus Franciæ inſignia Domus cujusdam, cujus caput eſſe non poſſet, niſi tanquam poſtgenitus e Regia Familia, adjungi. Convenire id potius in fratrem quendam Principis noſtri aliquando poſſet, ſi Burgundiam is apanagii jure poſſideret. Hic enim, novam Regiæ Domus lineam auſpicaturus, uti etiam inſignibus poſſet, quibus a regnante Domus Regiæ linea diſcerneretur. Regeri equidem hic poſſet, Duci Burgundiæ ob titulum hunc, ſcutum Regni Franciæ & Ducatus Burgundiæ inſignibus quadripartitum convenire, non minus ac Delphinus Franciæ & Delphinatus inſignia quadripartitur. Par enim videtur cauſa, patrisque exemplum filio præbere videtur regulam. Verum enim vero, ſicut nemo neſcius eſt, Delphinum nomen hoc & inſignia non alio inſtituto gerere, quam ut ſtet conditione, ſub qua Delphinatus Franciæ olim Regno coaluit: ita conſtat, aliam omnino rationem eſſe tituli Ducis Burgundiæ. Ea enim provincia nunquam pro Principibus, nudam a ſe denominationem habituris, quicquam ſtipulata eſt: ipſeque titulus, proprie loquendo, nonniſi aliunde pro Principe mutuo ſumptus eſt, donec ad Regnum pervenerit, jure natalium ipſi debitum.

Quapropter cum ſucceſſio alia Principi huic non pateat, quam in Delphini titulum, ſuo tempore gerendum: mea quidem hæc conſtans eſt ſententia, quocunque nomine Princeps hic ſalutetur, non alia quam Regni inſignia tribuenda illi eſſe, nec his Burgundiæ arma jungenda; quippe quæ aſcitum ſegmentum (briſure) *forent, quale in Principem non quadrat, auguſtiori multo, quam Burgundiæ Ducis, titulo aliquando gaviſurum.*

INSTITUTIONES JURIS PUBLICI Germanici Romani, ex ipſis receſſibus & legibus ejus Reipublicæ fundamentalibus adornatæ.

Francofurti ad Viadrum, 1683. in 8.

VAria ſub variis titulis proſtant Juris ſyſtemata ac inſtitutiones, in quibus uti multi, pro ingeniorum diverſitate, multa commendarunt

Digitized by Google

runt aut cenſoria notarunt virgula, ita præprimis in aliis methodus minus juſta accuſata fuit, in pleriſque illud deſideratum eſt, juventutem ſtudioſam magis ad rivos quam ad fontes duci, hoc eſt, in deciſione controverſiarum præprimis, magnas Publiciſtarum, uti communiter appellantur, cohortes citari, raro leges ipſas fundamentales, quæ tamen hic utramque facere deberent paginam. Quod haud dubie trutinans Autor præſentium inſtitutionum Magnificus, in Auditorum ſuorum gratiam, quo utrique huic nævo mederetur, easdem ita formavit, ut non ſolum, ſicubi ex hiſtoriarum monumentis res fuerit deducenda, ad paucos, ſed optimos ſcriptores; ſin ex ipſo jure aſſertio firmanda fuerit, ad Auream Bullam, Receſſus Imperii, Capitulationem Imperatoriam, Inſtrumenta pacis, ac alia monumenta publica & Imperii Romano-Germanici baſes, eos remiſerit; ſed & prudentiſſimo conſilio, methodo uſus fuerit ordini Juſtinianearum Inſtitutionum ſimillima. Quo pacto id effecit, ut juvenis diſcendi cupidus, non ſolum ulterioribus abſque ambagibus ad ipſum Jurisprudentiæ publicæ centrum brevi compendio ducatur, ſed &, ut non per diverſam a Juris privati inſtitutionibus methodum ſcientia ejus turbetur, ac ſuo quaſi loco quodammodo moveatur. Quinimo methodi occaſione ſimul illud evenit, ut materiæ ſcitu neceſſariæ ab aliis in inſtitutionibus juris publici vix memoratæ, aut levi ſaltem penicillo & obiter quaſi adumbratæ, ab aliis vero plane omiſſæ, fuſius tractarentur atque enucleatius. Poſtquam enim libro I intuitu juris perſonarum de perſonis Imperii, puta Rege Romanorum, Imperatore, Rege Germanorum, Vicariis Imperii, Electoribus & reliquis Imperii Statibus egiſſet, de patria quoque poteſtate, connubiis Principum & Statuum Germaniæ, juribus item fœminarum illuſtrium, ac de tutelis denique & juribus illuſtrium liberorum, ductu juris publici tractationem inſtituit. Deinde libro II non ſolum de juribus rerum, Statibus & immediatis Imperii Germanici competentibus, quæ communiter regalium nomine appellantur, accuratiſſime diſſerit, ſed & ad diſcurſum de rebus corporalibus & incorporalibus progreſſus, ſervitutes, ac acquirendi dominii modos, ejusdemque inſtrumenta & effectus, tum ſucceſſionem teſtamentariam; in libro III vero ſucceſſionem ab inteſtato & obligationum materiam plene proponit, & ſecundum uſum juris publici evolvit. Denique libro IV ordinem proceſſus in Imperio Romano publice recepti

diſtin-

Digitized by Google

diſtincte adducit, eique tractatum de judiciis, intuitu criminum vel delictorum publicorum, ſubjungens coronidem elementis hiſce imponit; quibus adeo quod ulterius addamus nihil ſupereſt, niſi ut Magnifico Autori hactenus ſummis Ordinis ſui in Academia famigeratiſſima honoribus maxima cum laude defuncto, nunc vero ad intima Sereniſſimi ſui Principis conſilia admiſſo, digna ac jam diu promeritæ edecumatarum virtutum ſuarum præmia animitus appreeemur,

EMAN. KöNIG. PHILOS. ET MEDIC. Baſil. Regnum Animale, Sectionibus 3 Phyſice, Medice, Anatomice, Harmonice, Mechanice, Theoretice, Practice eviſceratum, enumeratum, & emedullatum &c.

Coloniæ Munatianæ, apud Eman. König & Filios Bibliopol. 1682. in 4.

SAne hoc ipſo ævo, quod abſtruſorum inventione, & ſolertibus non minus ac judicioſis rerum naturalium ſcrutatoribus ſplendet, mirari contingit, ejusmodi adhuc hominum genus reperiri, quod dogmata ſuperiorum ſeculorum adeo colit, & unius vel alterius Medici aut Phyſici pronunciata, tanquam Idola in Fano Æſculapii erecta, tanta ſuperſtitione adorat, ut Neotericorum Inventa ac cogitata, nec evolvere, nec legere, multo minus penſitare velint, ſed, quo ſuam vel cæcitatem, vel torporem, vel deſidiam incruſtent, Novatorum titulo mox hos contemnant, & quaſi aliquid virulenti eorum ſcripta ſpirent, cuncta ſua ſenſoria contra hæc muniant & obturent. Ingenua magis illorum videtur ſagacitas, qui, quantum lucis quotidianum experimentorum ſcrutinium Veterum monumentis fœneretur, quamque ſcientiam Naturalem pariter ac Medendi Artem expoliat, ut utraque nunc ſplendidiore, quam olim, nitore fulgeat, obſervantes, multum equidem Anteceſſores noſtros egiſſe cum Seneca profitentur, non tamen omne peregiſſe, ſed multum adhuc Poſteritatis inveſtigationi reliquiſſe, concedunt: potiſſimum cum ipſe *Hippocrates, in Epiſt. ad Democritum*

Digitized by Google

critum ſcripſerit, Ego ad Medicinæ finem nondum perveni, etiamſi jam ſenex ſim. Commendamus hoc nomine præſentem Autorem, per hujus ſeculi inventa ſuperiorum aſſerta illuſtrantem, ac per diſſertationem Phyſico-Medicam modo nuncupatam ſingularem in rebus Anatomicis & Medicis eruditionem nobis probantem. Complectitur hæc tres Sectiones, quarum *prior* corporis animalium internam fabricam & animæ ſenſitivæ operationes, cum animæ rationalis formalitate explicat; *altera* animalium quinque ſumma genera & ſub his diverſas ſpecies recenſet; *tertia* tandem de animalium uſu alimentoſo & medicamentoſo, item noxis animalium venenatorum harumque medelis agit. Totum hocce ſcriptum materiebus infinitis ſcatet, ita ut determinare nequeamus, num plus verborum, an rerum ipſi inſit: cum, ut poſteriores Sectiones mittamus, prior prolixiſſimam atque accuratiſſimam Phyſiologiam, Medicam æque ac Philoſophicam, ſiſtat, ex optimorum Scriptorum inventis ac meditationibus congeſtam, propriaque ſedulitate atque epicriſi exornatam, ut in hunc usque diem nullam ipſi ſimilem, multo minus hac perfectiorem, aut magis conſummatam, Publico videre contigerit.

Chymiſcher Glückshafen oder groſſe Chymiſche Concordantz und Collection von 1500 Chymiſchen Proceſſen ꝛc. Zuſammen getragen von Joh. Joachim Bechern / von Speyer / Med. D. und Röm. Käyſerl. Majeſtät Cammer- und Commercien-Rath etc.

hoc eſt,

Urna ſortis fortuitæ Chymica, ſeu Concordantia Chymica & Collectio major 1500 Proceſſuum Chymicorum, congeſta a Joh. Joach. Bechero, Spirenſi &c.

Francofurti, Impenſis Joh. Georgii Schiele / 1682, in 4.

Qualem ſortem ex Urna hac Tibi L.B. promittere poſſis, vel ſolius hujus Autoris, per Experientiam Chymicam & varia atque erudita ab eodem hactenus edita Scripta, ſc. *Oedipum Chymicum, Metallurgiam, Phyſicam ſubterraneam* & hujus *Supplementa, Pſychologiam, Mineram Arenariam* &c. famigeratiſſimi nomen docet. Multa in hac

 invenies

invenies chymica, plura alchymiſtica, pauca medica & mechanica, ex manuſcriptis ac Laboratoriis celebrioribus collecta, ac propriis meditationibus ornata, Theorias partim, partim Encheiriſes ſingulares exprimentia, & in partes 20, diverſæ molis, cum Appendice, quam *Roſetum Chymicum* vocat, digeſta. Earum *prior* diverſa Philoſophorum Scripta atque Theorias, & inter hæc ipſius Becheri judicium Philoſophicum de Tinctura Philoſophica in via ſicca, ac ejusdem Commentarium in *Monte-Snyders*, aut viam Tincturæ humidam complectitur: reliquæ vero varia experimenta & modos, metalla exaltandi, maturandi, transmutandi, a ſcoriis ſuis liberandi, cum diverſis encheiriſibus Chymicis; & harum vigeſima, miſcellanea Medica atque Mechanica non unius generis, v. g. de margaritarum dealbatione, ex minoribus majorum productione, adamantum flaveſcentium depuratione, Speculorum Metallicorum fuſione, Plantarum regeneratione &c. ſuggerunt.

THESAURUS LINGUARUM ORIENTALIUM, continens Lexicon Turcico-Arabico-Perſicum, non ſolum vocum tam ſimplicium quam conjunctarum copia maxima refertum, ſed etiam innumeris phraſibus locupletatum, & Grammaticam Turcicam cum adjectis ad ſingula ejus capita præceptis Grammaticis Arabicæ & Perſicæ linguæ: opera, typis, & ſumtibus Franciſci a Meſgnien Meninski.

Viennæ Auſtriæ. A. 1680. in fol.

PRæſentia tempora, quibus Turcici exercitus Viennam Auſtriæ infeſtant, lexici hujus Turcici paucis abhinc annis in eadem urbe evulgati memoriam nobis ſuggerunt. Autor operis laborioſi hujus & mole pariter ac ſumtibus magni eſt Franciſcus a Meſgnien Meninski SS. Sep. Eques Hieroſolymitanus, Sac. Cæſ. Maj. Conſiliarius ac linguarum Orientalium Interpres primarius, qui cum ex plurimorum librorum lectione & continuo annorum ultra quam viginti exercitio magnam linguæ Turcicæ, nec non Arabicæ & Perſicæ, quibus Turcica exornari ſolet, ſupellectilem ſibi comparaſſet, alios etiam earundem literarum notitia, ob Turcici imperii amplitudinem in præcipuis Regum ac Monarcharum aulis neceſſaria, imbuere animum induxit.

Quam-

Quamvis enim ipſum haud fugeret, extare Lexicum Italico-Turcicum *Bernardi a Pariſiis* Capucini, & Arabico- & Perſico-Latina *Raphelengi, Giggai, Golii,* & *Caſtelli*, nec non Grammaticas linguæ Arabicæ, Perſicæ, & Turcicæ, a *Martellotto, Metoſcita, Erpenio, Guadagnolo, Waſmutho, Ludovico de Dieu, Maggio, Ryerio, Seamano* & aliis editas; noverat tamen, libros iſtos non ubivis reperiri, & ab iis, qui Turcicas literas tractandas ſuſceperunt, multa ad ſyntaxin ejus linguæ pertinentia prætermiſſa deprehendit. Quamobrem ut pleniorem iſtarum linguarum theſaurum aperiret, omnibus immenſi laboris, maximarum impenſarum aliarumque difficultatum obſtaculis inſuper habitis, Johannem Lobingerum civem Noribergenſem chalcographiæ peritiſſimum ad lares ſuos invitavit, ejusque opera characteres Arabico-Turcicos cum aliis typis ad hoc opus neceſſariis incidi, ac poſtea typographia integra jam ſatis inſtructa Lexicon hoc cum adjuncta Grammatica imprimi curavit. Ac in onomaſtico quidem, juxta notiſſimam Alphabeti ſeriem diſpoſito, voces & phraſes Turcicas, Arabicas, & Perſicas, characteribus etiam Latinis ſecundum pronunciationem Turcis aſſuetam expreſſas, primum per alia earundem linguarum ſynonyma, deinde vero Latine, Germanice, Italice, Gallice & Polonice explicat. Nonnullas tamen voces & phraſes, in communi loquendi uſu minus vulgares, Latine & Italice tantum, eas vero, quæ non niſi in libris profundioris doctrinæ occurrunt, Latine tantum interpretatur. Interſerta nonnunquam etiam invenias vocabula ex Tatarica lingua deprompta, de qua etiam in Grammaticis inſtitutionibus nonnulla afferuntur. Onomaſticum enim hoc, quod cum appendice ſeu auctario ſubjuncto ultra ſexies mille paginas extenditur, excipit Grammatica Turcico-Arabica & Perſica in ſeptem partes diſtributa, in qua orthographia, etymologia, ſyntaxis, & proſodia iſtarum linguarum perſpicue traditur & exemplis illuſtratur. Reliqua ad ſplendidi hujus operis methodum ac uſum ſpectantia Autor in procemio fuſius exponit, ubi notas quoque, quibus Turcicas voces ab Arabicis & Perſicis diſtinxit, aliosque characteres, quibus paſſim uſus eſt, declarat, & Autores Turcicos, Arabicos, Perſicos aliarumque gentium editos & manuſcriptos indicat, e quibus hunc theſaurum linguarum orientalium collegit.

Digitized by Google

PREUVES & PREJUGEZ POUR LA RELIgion Chreſtienne & Catholique, contre les fauſſes religions & l'Atheiſme, Par M. F. Dyrois, Docteur en Theologie de la Faculté de Paris.

ſive

Probationes & præjudicia pro Religione Chriſtiana & Catholica, contra falſas religiones & Atheiſmum, M.F. Dyrois, Doctoris Theologi in Facultate Pariſienſi.

Pariſiis, 1683. in 4.

PIas mentes non facile alius dolor gravius afficit, quam cum divinam veritatem & gratiam aut proterve rejici, aut ſimulata profesſione jactari vident, factis ſive moribus negatam & eliſam. Ita David ſtultitiam impiorum & hypocriſin eorum, qui religionem profitentur, acerbis querelis toto fere Pſalmorum libro perſequitur. Ita ipſum Chriſtum ex vaticinio Davidis Pſ. 68, 10, *comedit zelus domus domini*. Joh. 2, 18. Prædixit tamen idem, & confirmarunt Apoſtoli ejus, utrumque malum, atheiſmi nempe & ſimulatæ religionis, indies majora incrementa ſumturum eſſe, & circa finem mundi vix veſtigia veræ fidei ſuperfutura: quæ cum impleri deprehendant temporibus noſtris, fideles & pii, ſpem quidem de Eccleſiæ externa felicitate in mundi hac fece abjiciunt, ſolatium tamen capiunt, ſperantes, nō minus comprobatum iri eventu, quæ de conſervatione piorum, utut numero paucorum & ſorte miſerabilium, Servator promiſit. Pugnant interea, ejus auxilio freti, tum adverſus animi ſui trepidationes, tum adverſus inſultus impiorum; & cauſam Dei, pro viribus divinitus conceſſis, ore, ſcripto, morum ſanctitate, inter tot corruptelas ſervata, defendunt. Inter eos vero, qui contra calumnias & ſophiſmata atheorum & heterodoxorum calamum ſtrinxerunt, non ſine eruditionis, eloquentiæ & zeli laude comparet Autor hic, Theolog9 Pariſienſis. Audiamus eum de inſtituto ſuo, in Præfatione operis, pie & docte ſcribentem. Præmittit encomium religionis Chriſtianæ, qua nihil toto orbe attentione noſtra dignius eſſe, merito ſtatuit. Hæc enim, ait, docet omnia, quæcunq; homines ratione præditi, cognoſcere cupiunt, ad curſum præſentis vitæ recte tenendum, & melioris atq; æternæ poſt mortem poſſeſſionem adquirendam. Oſtendit hæc, quis ſit Autor omnium rerum, quo fine hæ productæ ſint, quis ſit earum licitus uſus: quid ſentiendum de Ente ſupremo, omnium aliorum cauſa effectrice: quid ſit ſummum bonum, quibus mediis ad id perveniatur: quæ ſint

mala, quale contra ea remedium. Tantos vero & tam certos eſſe tradit doctrinæ hujus characteres, ex quibus divinitas & veritas ejus agnoſci poſſit, ut neminem latere, aut fallere queant, qui debitam attentionem adhibeat. Ideas ſive conceptus ejus ſuperare omnes & ſpecioſiſſimas Philoſophorum ſpeculationes. Argumenta pro ejus veritate ex intuitu creaturarum, & ratiocinatione ſubtiliori, non pauca quidem oriri, ſed longe evidentiora eſſe, quæ ipſa hiſtoria religionis propagatæ, Prophetiarum antiquiſſimarum eventus, & effectus doctrinæ probe conſiderati, ſuppeditent. Infert inde, excellentiam & veritatem religionis Chriſtianæ demonſtrari luculentius & firmius non poſſe, quam ſi ſimpliciter referatur & conſideretur, quomodo in orbe ſtabilita ſit, quid eam præceſſerit, quid ſit conſecutum; tum quomodo conſervata fuerit. Intuitu hujus ordinis & horum eventuum, orbem terrarum perſuaſum fuiſſe de veritate prædicationis de Deo & de officio hominis, cum aliis viis per paucorum philoſophantium ſubtilitates parum effectum fuerit, nec ſuperatæ dubitationes & difficultates. Quoniam vero multi ea vel præſumtione tumeant, vel præjudiciis ex ſua imaginatione aut aſſuetudine a teneris, quæſitis occupentur, ut nihil credere velint, quam quod ratiocinatione aſſequantur; viſum ſibi eſſe, ſcribit Autor, a primis cujuscunque religionis elementis, quæ ſola ratione comprehendi poſſunt, initium facere, & ſtabilitis veritatibus, quæ ſenſus communis inficiari non poteſt, oſtenſum ire, neceſſario recipiendas etiam eſſe reliquas, quæ a Chriſtiana religione proponuntur, utut incredibiles appareant. Putat autem Deum ipſum hac via progreſſum eſſe. Ex principiis enim illis generalioribus, quæ Philoſophi, & quæ ipſa doctrina Moyſaica propoſuerit, inductos eſſe homines, ut reſpicerent ad rerum viſibilium conditorem, ejusque perfectionem, & in gubernando mundo ſapientiam: ad præſtantiam humanæ naturæ: ad officia hominum erga Deum & inter ſe: ad uſum creaturarum decentem: ad ſtudium & acquiſitionem ſummi boni: Tum ad expendendum, quid variæ Theologorũ & Philoſophorum opiniones doceant & inferant, iſtis principiis vel conforme, vel adverſans. Quo igitur tempore Chriſti doctrina prædicari cœpit, gentes, quibus ea primũ annunciata eſt, jam aſſuetas fuiſſe ait, ad diſſerendum de veritate opinionum circa religionem & cultum divinum, ideoque facilius intellexiſſe, quæ disquirenda & credenda proponebantur. Quemadmodum enim prius homines ſumus, quam Chriſtiani: ita uſu rationis opus eſſe, ut cognoſcamus, præferri Chriſtianiſmum debere omnibus aliis religionibus. Tanto igitur expeditius eſſe hu-

Digitized by Google

jus veritatem & dignitatem agnoſcere, quanto magis præparatæ ſint mentes ad materias, quas tractat.

His ita præmonitis & conſideratis Autor Libr. I enarrat, quæ ex lumine rationis de primariis religionis cujuscunque articulis proponi poſſint. v.g. de conſenſu gentium ſuper exiſtentia Dei: de eventibus rerum: de immortalitate animæ: de libero arbitrio; interſertis etiam argumentationibus phyſicis. Libro II, ad cognoſcendum hæc cum certitudine opus eſſe revelatione divina, ſi absq; falſi intermixtione doceri velimus, monſtratque Philoſophorum errores, & quibus argumentis & notis veræ revelationes a ſuppoſititiis & falſis dignoſci debeant, easque notas Sacræ Scripturæ V. T. traditisque in ea revelationibus, præſertim per Noachum, Abrahamum & Moyſen, ineſſe probat, & quæ iis ab impiis objiciuntur, refutat. Lib. III & IV omnium excellentiſſime reperiri omnes illos characteres demonſtrat, in Revelatione Jeſu Chriſti, Domini noſtri, & ſcriptis Apoſtolorum & Evangeliſtarum. Libro V progreſſum, profectus, & effectus religionis Chriſtianæ recenſet, & contra Judæos argumentatur. Libro VI deducit, omnes revelationes & religiones, quæ cum doctrina Chriſti non conveniant, falſas eſſe, ſive ob idololatriam, quæ Chriſtianismi tempora præceſſit, & morum pravitatem inde ſecutam; ſive ob corruptelas & hæreſes: & ſpeciatim Mahometanos impugnat. Hæc omnia ita proponit & firmat, ut in plerisque applauſum meriturus videatur etiam diſcrepantium circa articulos fidei quosdam Theologorum, aliorumque doctorum virorum. At Libro VII ſcopum ſuum, poſteaquam contra hæreſes veteres diſſeruiſſet, coarctat, eoque deflectit, ut fundamento ſolido & immobili, quod in libris præcedentibus magnifice præſtruxerat, adjungat aut ſuperficiat id ipſum, de quo cum Romanæ Eccleſiæ doctoribus tot annis diſceptant repurgatæ religionis aſſertores, Traditionem nempe ore factam, & quidem eo modo deſcriptam & ſtatuminatam, qui hypotheſi Romanæ convenit. Hinc efficere vult, religiones omnes, quas ſectarum & hæreſium nomine & numero cenſet, adeoq; vel maxime etiam noſtram, quæ B. Lutheri miniſterio prædicari ſuperiori ſeculo cœpta eſt, rejici debere. Extollit felicitatem, amplitudinem & potentiam religionis Romano-Catholicæ. Laudat etiam exempla ſanctorum morum & converſionis gentium a Clero Romano edita. Elevat & exprobrat nobis paucitatem, & alia, quæ fidelis, utut parvi gregis, ſigna eſſe ſcimus, nec minas aut omina ejus metuimus, cum eadem nobis fata minitatur, quæ hæreſes veteres incurrerint. Recoquit etiam veterem

cal-

Digitized by Google

calumniam, quod Principes Germaniæ non aliam ſeceſſionis ab obedientia Romanæ ſedis cauſam habuerint, quam cupiditatem invadendi & retinendi bona Eccleſiaſtica. Sed hæc atque alia breviter hic notari debuerunt, ne agnita videantur. Refutata ſunt dudum a multis, &, ſi aliqua reſponſione digna judicentur, non deerunt, qui eam in tempore poſſint reddere. Meliora ſunt, quæ ſecunda Libri VIII parte adverſus Socinianos diſputat, niſi cum iterum ad axioma ſuum de Traditione regreditur, exiſtimans hoc maxime refutari & reprimi iſtos poſſe, qui Scripturæ fidem cavillis perpetuis eludant.

Addere lubet, quæ de Scriptoribus adverſus Atheiſmum, ſive pro veritate Chriſtianæ religionis in præfatione compendioſe tradidit. Scripſiſſe refert ſecundo & tertio poſt Chriſtum ſeculo adverſus Paganos & Judæos *S. Juſtinum* Martyrem in Apologetico, in dialogo contra Tryphonem Judæum, & in opere contra gentiles; diſcipulum Juſtini *Tatianum*, libro contra gentes; dein *Theophilum Antiochenum*; *Athenagoram* in ſcripto ad Imperatores; *Minutium Felicem* in dialogo elegantiſſimo; *Tertullianum* in Apologetico, itemque contra Judæos & ad Scapulam; *Clementem Alexandrinum* plurimis locis in libris ſtromatum; *S. Cyprianum* libris ad Demetrianum & de vanitate idolorum; *Originem* contra Celſum. Quarto ſeculo *Lactantium & Arnobium*. Supereſſe etiam tractatum excellentem *S. Athanaſii*. Idem egiſſe *S. Chryſoſtomum* in præſtantiſſimis homiliis, ut & *S. Cyrillum Alexandrinum* in libris contra Julianum Apoſtatam; *Euſebium Cæſarienſem* de præparatione & demonſtratione Evangelica; *S. Auguſtinum* libris de veritate religionis, & magno de civitate Dei opere: præter multa, quæ Patres ſcriptis contra hæreticos inſeruerint. Poſt illa tempora nihil tale legi, usque ad *Anſelmum & Thomam Aquinatem*, cujus ſumma contra gentes exſtat. Poſteaquam vero multæ Barbarorum provinciæ a Chriſtianis detectæ ſunt, & commercia cum Mahometanis frequentari cœperunt, rediiſſe ad materiam hanc tractandam doctores Chriſtianos, inſignemque operam navaſſe *Raymondum de Sebonde*, *Ludovicum Vivem* & *Granatenſem*. Meruiſſe etiam apud Romano-Catholicos laudem ex diſſentientibus *Philippum Mornæum* Pleſſium, *& Hugonem Grotium*. Memorat inde cum elogio opus *Hueti* de demonſtratione Evangelica, paucos ante annos editum, & quæ *Epiſcopus Meldenſis* ſcripſerit. Ex quibus omnibus collegiſſe ſe fatetur, quæ valida & plauſibilia ſibi viſa fuerint. Prætériiſſe vero de induſtria veterum gentium adverſus Chriſtianos calumnias, dudum ab Eccleſia-

ecclesiasticis ſcriptoribus retuſas. Evitaſſe etiam controverſias quasdam particulares & criticas, quæ ad demonſtrandam veritatem nihil proficiant. Abſtinuiſſe ab omnibus, quæ non certiſſima judicaverit, & a diſputatione inter Chriſtianos non dependentia. Pia eſt, quam ſubjungit, admonitio, quod ſine precibus gratiæ divinæ illuminatio impetrari non poſſit: absque gratia vero hac ne craſſiſſimi quidem errores deponi queant, & argumentorum robur nec a ſagaciſſimis agnoſci: cum ipſius Chriſti divina verba tantis miraculis firmata, non niſi miſſo Spiritu Sancto perfectam fidem & operationem invenerint.

NOVUS COMETES,

a medio Julii anno 1683 Lipſiæ viſus.

Die 13 Julii ſt. vet. Lipſiam rure nunciatum eſt, denuo Cometam in cœlo conſpici. Nec abnuit huic nuncio nox inſecuta, quæ novum hunc advenam Amico, ad quem perlatus erat rumor, oculos per cœlum ſolicite circumferenti primum detexit. Præter tractum tamen cœli, in quo Phænomenon hoc offendit, regionem ſcilicet Urſæ majori & Aurigæ mediam, cujus ſparſæ ſtellæ in Jordanis aſteriſmum congeſtæ ſunt, nihil ab ipſo tunc notatum.

Poſtero die 14, circa XI veſpertinam promiſcue viſus eſt, non procul a loco, unde ſuperioris anni Cometes curſum ſuum occeperat: corpore exiguo, nec ſtellis tertiæ dignitatis par, lumine diluto & ſubalbicante, caudaque tenui, nec niſi oculis vegetioribus obvia, ad paucos etiam gradus verſus verticem protenſa.

Hoc inſequentibusque diebus captæ ſunt ejus a proximis Fixis diſtantiæ, quantum cœlo vario, & per crepuſculinam lucem, licuit; at quia Fixæ iſtæ in Catalogis non comparent (a notis enim & inſigniorbus ſtellis phænomeni diſtantiam capere locus obſervationi incommodus non permiſit) calculus motus eousque nobis differendus eſt, donec ſupputatis Fixarum illarum locis, curſuque Cometæ peracto, integram ejus hiſtoriam una veluti Tabula exponere liceat.

Hoc interim compertum habemus, motum ejus in antecedentia niti, languidum, & dietim vix belli unius gradus æqualem; quem tamen hujus diei (ſcribimus autem hoc pridie Kal. Aug.) obſervatio nunc intendi conjicere nos fecit. Diſtitit autem circa mediam noctem a Lucida in capite Aurigæ circiter 6°. 30′, ab Humero ejusdem plus 5°, ſuperato jam Coluro Solſtitiorum verſus Capellam & Eclipticam, ſed (niſi conjectura fallimur) arcu circuli minoris, tendens: Longitudo utcunque æſtimata fuit 28° ♊, cum latitudine 27° Borea, quæ ſub initium apparitionis erat 30°.

❧ (o) ❧

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ

Calendis Septembris, Anno M DC LXXXIII.

MISCELLANEA ERUDITÆ ANTIQUITATIS, ſive SUPPLEMENTUM GRUTERIANUM: in quo eruditiora & intellectu difficiliora Marmora a Grutero omiſſa enodantur; ſtatuis, gemmis, nummis, & toreumatis illuſtrantur; conſarcinante JACOBO SPONIO Medicinæ Doctore & Profeſſore Collegio Lugdunenſi Aggregato.

Lugduni 1679 & 1683, in fol.

OMnia nata interire, neque quidquam immortale eſſe in terris, ſed quæ manibus hominum facta ſunt, iisdem concidere ac dirui, æreis & marmoreis quam maxime patet monumentis. quæ ab auctoribus immortalitati nominis, quod cum æternitate temporum certet, deſtinata, vix per aliquot ſæcula durarunt; devaſtationibusque bellicis obruta, aut ſitu & carie exeſa, exiguam ſui memoriam poſteris reliquerunt, ex cineribus & ruinis urbium hodie repetendam ſolliciteque effodiendam. Quo magis laudanda eſt eorum induſtria, qui de bonis litteris bene merituri in deſolatarum urbium ruderibus conſepultas lapidum memorias inveſtigant, arbitrati antiquis lapidibus ceu fundamentis meliorem eruditionem ſuperſtrui: & his adminiculis fulti multa latinitatis ſauciæ vulnera feliciter ſanarunt, vocabulis luxatis genuinas litteras, orationi hiulcæ appoſitas ſententias, vetuſtate deletis nominibus memoriam, & obſcuris lucem ex obſoletis ſtatuis, ſcabroſis cippis, & ſqualore obductis ac temporis injuria fere abolitis monumentis reſtituentes. Omnium cæterorum induſtriã ſtudii hujus aſſiduitate & felicitate proventus ſupergreſſus eſt JANUS GRUTERUS, qui omnes ſive ab aliis editas publice, ſive pri-

privatim transmiſſas aut aliunde erutas Inſcriptiones vaſto opere collegit: quod eruditorum omnium applauſu exceptum, qui incredibilem monumentorũ quæ vetuſtis ſaxis continentur præſtantiam & late diffuſam per omne genus priſcæ ac reconditæ doctrinæ varietatem veneratione proſecuti *admirandi* elogio paſſim celebrarunt. Inde utique nec aliunde ferme petendi varii Sacrorum ritus; Fœderum formulæ; Magiſtratuum ſcita, munia, diſcrimina; Collegiorum, Corporum, Profeſſionum genera, officia, rationes; Domus Auguſtæ miniſteria; Tituli operum publicorum; multa domi militiæque inſtituta; adde Manium jura; Pietatis mutuæ Parentum, Conjugum, Liberorum, ac eruditæ ſimul elegantiæ monumenta; principis denique gentium Populi nomina, ætates, tribus; ſingula publicis quaſi tabulis deſcripta. Hæc certe aliaque, enarrante doctiſſimo Spanhemio *ſub init. Diſſertat. IX de præſtantia & uſu numiſmatum*, tot litteratis ex omni memoria ætatum, temporum, civitatum Saxis, impenſum quoddam pretium apud gnaros talium ac intelligentes haud immerito conſtituunt, eorumque aſſertores ac vindices æternitati conſecrant. Igitur ad conſummandam Gruteriani inſtituti nobiliſſimi utiliſſimique (quod acceſſionibus locupletabitur quamdiu bonis litteris honor conſtabit) laudem complures editis hoc ſæculo quas ipſi deprehenderunt Inſcriptionibus inſignem operam contulerunt; REINESIVS vero, cujus Syntagma anni ſuperioris menſe Aprili pag. 89 recenſuimus, & cui hoc ſtudium ætatem fuit, eorum ſpicilegia colligendo & ad Scaligero-Gruterianas rationes componendo largam earum meſſem coacervavit: & nunc elegantiſſimæ doctrinæ ac variæ eruditionis vir JACOBVS SPONIVS Medicus & Polyhiſtor Lugdunenſis idem inſtitutum magno elegantiarum apparatu inſtructus ſtrenue urget. Ac ſuperiori quidem nono & ſeptuageſimo ſæculi anno *Supplementi Gruteriani* Partem primam ejusque *primam* ſectionem ſub titulo *Miſcellaneorum eruditæ antiquitatis* emiſit, univerſumque per partes proditurum opus Sereniſſimo Galliarum Delphino nuncupavit; hoc vero quem agimus anno ſectionem *ſecundam* & *tertiam* publici juris fecit: ubi magisne nitorem typorum, chartæ munditiem, elegantiam iconiſmorum, & artificioſam accuratamque marmorum delineationem mireris, an adjectorum diſcurſuum variam eruditionem ſuſpicias, ambiguum eſt. Sponianum ſane Gru-

Gruteriano operi, cui ſupplendo & explicando expoliendove operam hanc impendit, palmam præprepturum eſſe, ubi ad juſtæ magnitudinis molem excreverit, dubitationi locus vix relinquitur. Tribus enim libris omnia conſtituit Auctor ſe collecturum marmora, quæ vel in Gruteriano opere nondum viſerentur, cumprimis Græca; vel male in eo poſita aut vitioſe deſcripta ipſe iter per Italiam Græciamque faciens accuratius enotaſſet, aut ab amicis accepiſſet, aut ex libris poſt Gruterum editis hauſiſſet; vel denique quorum imagines & typos nondum quisquam vulgaſſet, & quæ eruditas ac intellectu difficiliores inſcriptiones gemmis, ſtatuis, muſivis & toreumatis illuſtratas exhiberent. *Primum* librum *ſeptem* vel *octo ſectionibus* abſolutum iri indicavit, quarum *tres* ſuis diſtinctæ articulis jam prodierunt, nitidisſimis æneis tabulis artificioſe exſculptis inſignes, quæ ſacra ac Deorum hiſtoriam, inque ſacrificiis uſitatorum rituum, Mænadum, Muſarum, Collegiorum & aliarum ad bonas litteras intelligendas proficuarum rerum cognitionem illuſtrant. Sub finem de *tripodibus* Diſſertatio annexa eſt, eique præmiſſa tabula e nummis & aliunde petitas varias tripodum formas ob oculos ponens. Ut quæ reſtant ſectiones partis hujus abſolvere, ſed & reliquas duas partes integri operis adornare liceat, celeberrimo Auctori idoneum otium & ætatem ac vires præſtantiſſimo ſtudio ſuffecturas a DEO precari bonarum litterarum nos jubet amor.

SANCTI GREGORII PAPÆ PRIMI cognomento Magni, Milleloquium Morale; Autore R.P. Jacobo Hommey Auguſtiniano, Communitatis Bituricenſis.

Lugduni 1683. in fol.

Non inepte quidam, cum Patres Eccleſiæ tam Græcæ quam Latinæ in ætates, primam, mediam, & ultimam diſtribuunt, ac cuique ætati quatuor Cardinales Patres tum Græcos tum Latinos aſſignant, ex Latinis primæ ætatis Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, & Gregorium M. pro cardinalibus habent. Hi enim validiſſima quatuor Eccleſiæ Latinæ fulcimenta præter cæteros ſunt viſi, imo & tanti a Canoniſtis fuere habiti, ut, quod Gloſſator *ad Jus Canonicum* & Ever-

Digitized by Google

hardus *in Topica Legali* obſervavit, ipſis ſtandum in rebus certis dixerint, Hieronymo puta in Translationibus, Auguſtino in Diſputationibus, Gregorio in Moralibus, & Ambroſio in Sacramentis, ſeu in Allegoriis ſacris. Fuere autem Patrum horum quatuor opera non evoluta tantum ac revoluta quam diligentiſſime, ſed a multis in ſuccum etiam atque ſanguinem, quod ajunt, converſa. Fuerunt quippe ex varii ordinis Fratribus, qui in otio illo monaſtico flores ex ſpatioſiſſimis patrum campis decerpſere; quemadmodum & liber extat *Deflorationes patrum*, rectius, *Flores ex patribus*, inſcriptus. Notus præ aliis eſt *Bartholomæus Urbinas* ſeu *de Urbino*, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, Vir, Trithemio teſte, non *in divinis* tantum *ſcripturis ſtudioſus & eruditus*, ſed & *operum ſanctorum patrum perſcrutator.* Hic enim *Milleloquium Auguſtini*, quod *Auguſtinus Triumphus de Ancona* inchoaverat quidem, ſed morte præventus non abſolverat, perfecit; ſeu, ut Sixtus Senenſis de eo in Bibliotheca Sancta, *omnia fere D. Auguſtini volumina tenens contexuit e variis ſententiis ac locis opus ingens duobus tomis conſtans in explicationem totius ſcripturæ &c.* Habuit autem Urbinas præduces hac in re, præter Auguſtinum Triumphum, adhuc alios. Ita enim ille in epiſtola præliminari ad Clementem V Pontificem Romanum: *Conſideravi doctorum Bernhardi compilatorem atque Gregorii; volui itaque ob devotionem, cui ex devotione obligor, æqualiter eſſe Auguſtini; imitatus Archidiaconem Aretinæ Eccleſiæ, qui de dictis hujus Doctoris eximii omnes fere epiſtolas Pauli gloſſavit. Secutus etiam Euſebium Abbatem, qui de libris ejusdem volumen ſub vocabulo Florum Paradiſi tranſcripſit; occurrit inſuper moderna inſpectio viri ſpectabilis, venerabilis amici mei, Domini Johannis Andreæ de Bononia, Decretorum Doctoris eximii, qui de vita & libris beati Hieronymi luculentum librum edidit, & Hieronymianum nuncupavit.* Scripſit autem idem Bartholomæus de Urbino & *Milleloquium Ambroſianum*, & quidem ad mandatum ejusdem Clementis Papæ, prout ipſe in epiſtola præfixa profitetur. Sed ecce! & *Milleloquium Gregorianum*, *Milleloquium* inquam *S. Gregorii M.* qui patrum cardinalium Latinorum primæ ætatis quaternionem meritiſſimo ſuo complet. Scripſit illud *P. Jacobus Hommey*, Auguſtinianus, idque Innocentio XI, Pontifici hodie Maximo, dedicavit. Cum enim animadverterit hic autor, *duo Milleloquia Bartholomæi Urbinatis*

lau-

Digitized by Google

laudari ab omnibus, tractarique utiliter, dolueritque non ſimile quid tentatum in Gregorio, Bernhardo, aliisque patribus, (tentatum autem ſimile quid fuiſſe verba Bartholomæi de Urbino ſupra allegata docere ipſum potuiſſent) *Milleloquium Gregorianum* adornare ipſus voluit, inque eo quicquid Gregorius non ad formandos tantum mores ſcripſit, ſed & quicquid in eo ad Theologiam Scholaſticam, Poſitivam, Aſceticam, ſacrarum literarum intelligentiam, Jus Canonicum, Eccleſiaſticamque diſciplinam ſpectat, ordine digeſſit alphabetico, notisque perpetuis illuſtravit. Opus hoc autor ipſe commendat ut Theologis, Interpretibus, Aſcetis, Concionatoribus, Canoniſtis, omnibus denique Chriſtianis longe utiliſſimum. Et ſane non collectæ tantum in eo ex libris Gregorianis ſunt ſententiæ, ſed loca etiam obſcuriora adnotationibus doctis elucidata; cumque loci operis alii ſint Theologici, alii Hiſtorici, alii mixti; Theologici, Canonici inprimis atque Aſcetici, in varias diviſiones ac ſubdiviſiones ſunt ſecti, adhibitis etiam quæſtionibus & argumentationibus Syllogiſticis, ut tractatus integri ac diſſertationes videri poſſint. Sed audite Autorem ipſum has ſuas merces ſic commendantem in præfatione ad Lectorem: *Milleloquium hoc noſtrum omnium tractatuum ejus* (Gregorii) *ſupplementum, lumen, medulla eſt, nec mera cenſeri debet ſententiarum collectio indigeſtaque moles; quinimo corpus doctrinæ ſuis membris diſtinctum, conſtans nervis &c.* Et ſub finem: *Vix tibi deinceps opus fuerit aliorum tractatus evolvere, ut de quovis Theologico, Morali, Aſcetico, Canonico capite ad amuſſim diſputes. Quodlibet proponatur, doctiſſime, ornatiſſime, efficaciſſimeque pertractabitur a te, exhaurietur, adeo ut meo milleloquio utaris ceu quodam omnium ſcientiarum penu, gazophylacio, encyclopædia, isque tibi erit liber & omnis, & multiplex, & unicus.*

DESCRIPTION DE LA LOUISIANE, nouvellement decouverte au Sud-Oüeſt de la Nouvelle France, par ordre du Roy &c. par le R. P. Louis Hennepin, Miſſionaire Recollet.

ACTA
ſeu
Deſcriptio Louiſianæ, nuper detectæ ad meridiem & occidentem Novæ Franciæ, ex mandato Regis; cum tabula Geographica & relatione de moribus & victu barbarorum ; dedicata Regi, a R. P. Ludovico Hennepino Miſſionario Recollecto & Notario Apoſtolico.

Pariſiis 1683, in 12.

L*Ouiſiana* nomen tractui Americæ ſeptentrionalis Galli nuper dare cœperunt, ſive quod incolæ ſolem *Louis* vocant; ſive ad nomen Regis Chriſtianiſſimi reſpicientes; ſive quod ſimul ad emblema alludant, quo Regias virtutes & actiones cum Sole comparare ingenioſi quidam ſcriptores aſſueverunt. Inde eſt, quod in dedicatione ſua, ut & in fine libri autor hic, profeſſione monachus, ordinis S. Franciſci, ex ſeveriori Recollectorum diſciplina provinciæ Atrebatenſis, Regi novum & ingens in Americanis illis provinciis regnum ominatur: reperta jam via, hucusque non explorata, per lacus & flumina, quibus ex nova Francia in ſinum usque Mexicanum navigari poteſt. Hujus indagatio non ſemel a Gallis tum militibus & mercatoribus, tum miſſionariis Eccleſiaſticis, æmulatione & invidia, ut ex hoc ipſo libro apparet, aliquando certantibus, cœpta, ſæpe tamen interrupta fuit. Conatum *Jollieti* anno 1673, ex relatione *Marquettæ* Jeſuitæ, *Thevenotius* in tractatu nuper memorato expoſuit. Paulo ante *Robertus Sallius* Eques anno 1669 iter ingreſſus, ultra fines lacus *Ontarii* ſive *Frontiniaci* non pervenerat, variis remoris impeditus, donec anno 1675 ex ceſſione Comitis Frontiniaci, Novæ Franciæ poſtmodum Gubernatoris, (a quo & lacus & munimentum adjacens nomen habet,) Regium diploma impetraret, ad Frontiniacam munitionem, quæ ſubitaneo opere ex vallis & ceſpite exſtructa erat, amplificandam & cæmentis firmandam; deinde anno 1676 novo privilegio ad exercendam pellium mercaturam excitatus, ſerio de itinere occidentem & meridiem verſus cogitaret. Aſſumſit autem ad religionis Chriſtianæ rudimenta barbaris proponenda, ex Recollectorum ſodalitio monachos

chos tres. Inter eos fuit autor hujus deſcriptionis, qui paulo ante in colonia Gallica 14 aut 15 familiarum ad Frontiniacum collecta ſacerdotis & catechetæ munus exercuerat, & liberos *Iroqviorum* (ita barbari indigenæ illius tractus, Gallorum fœderati aut clientes vocantur) literis imbuere cœperat.

Orſi ſunt iter menſe Novembri anno 1678 lembo majori uſi, hominum primum 16, poſtmodum 32 comitatu, & mercibus, quas barbari deſiderant, ferramentis præcipue, inſtructi. Ingentes in vaſto illo terrarum tractu lacus ſunt, a Geographis minus recte notati. Eorum quinque maximis, Galli nomina *Delphini*, *Aureliani*, *Condæi*, *Contii* & *Frontiniaci* dederunt. Hic coloniis Gallicis *Monti Regali* & *Quebeco*, ubi Epiſcopi ſedes habetur, propior eſt. Ex lacubus hiſce ingentem aquarum molem celebre *S. Laurentii flumen* & ſinus haurit. Iſti lacus per tranſeuntia flumina inter ſe connectuntur, periculoſa tamen navigatione, tum ob rapiditatem amnium, tum ob cataractas immanes: quarum una, ad Niagaram fluvium, *magni ſaltus* nomine famoſa, ad 500 pedes alta eſt. At Barbari lintres habent ex arboribus cavatas, vel ex arundinibus & juncis ita compoſitas, ut fere non niſi duos tresve homines capiant; eaque ſunt levitate, ut, cum ad cataractas perventum eſt, vel ab uno fluvio in alium transeundum, bajulari, aut per terras nive oppletas trahi poſſint. Ita fit ut flumina celerrime pernavigent, & improviſi hoſtibus ſuperveniant, aut venationes in diſſitis terris exerceant. Talibus ſcaphis utendum etiam fuit Sallio & ſociis, cum majora navigia ſubvehi & transferri non poſſent. Facilis tamen eſt majorum navigiorum ſtructura ob materiæ copiam: eaque infra cataractas, per quas nullus navibus aſcenſus patet, fabricari, & navigationem commodiorem, barbaris vero terrorem facere poſſunt. Etſi enim ex commerciis cum Anglis & Batavis arma Europæa quidam acceperint, pavide tamen nec ſatis perite iis utuntur, ita ut centeni Europæis decem non reſiſtant. Cæterum moleſtiſſimum fuit hoc iter, tum ob frigus, quod ſub climate illo non eſt mediocre, & flumina glacie adſtringit, tum ob ſummam omnium rerum penuriam, cum commeatum ſufficientem lintrium anguſtia non caperet, ſed victitandum eſſet modico frumenti Indici demenſo, eoque toſto, plerumque vero carne urſorum aut bubula, pingui quidem, ſed ob ſalis & aromatum defectum inſipida. Mirum

vero

vero eſt, quod carnes illas, ſine ſale ſiccatas, in ſaccis ex pilis taurinis compoſitis, ad quatuor menſes barbari ſervent, ita ut recentis ſaporem retineat, & jus ex ea coctum bibatur; quod optimum potus genus eſt, ubi præter aquam ferme nihil habetur, quod ſitim reſtinguat. Acceſſit barbarorum nequitia & perfidia, quippe quos non Batavi ſolum, ſed & ex Gallis quidam Sallii æmuli ſtimulabant, ut iter quovis modo, mentiendo etiam & pericula fingendo, impedirent. Sic coactus fuit, amiſſis etiam naufragio mercibus non contemnendi pretii, Frontiniacum miſerrimo modo pedes remeare; cum prius inter lacum Delphinum & fluvium, cui *Segnelay* nomen fecerunt, in finibus *Ilinorum*, domum aliquam *Crepicordii* ſeu *Crevecoer* nomine, exſtruxiſſet & communiiſſet; poſtea tamen defectione ſociorum derelictam. At Hennepinus rogante Sallio, & excitatus a ſodalibus monachis, iter, duobus Gallis comitantibus, continuavit, ut non ſolum alia flumina, ſed & ingens illud, in quod cætera incidunt, cui accolæ *Mechſaſipi* ſive *Miſſiſſipi* a magnitudine, ſed Galli ab illuſtrisſimo Colberto, coloniarum & navigationum ſummo poſt Regem patrono, nomen fecerũt, aſcendendo & deſcendendo ad 500 leucarum longitudinem enavigaret; eo tamen fato, ut non ſaltem fame & fatigatione fere conſumeretur, ſed & per menſes novem captivi loco a gente *Iſſatorum* ſive *Nadoveſſorum*, una cum ſociis duobus, haberetur, quotidie mortem a barbaris exſpectans, quam ex monachis Gabriel Ribukdæus, nobili in Burgundis genere natus alio loco, ſed in hoc ipſo itinere oppetiit, clava barbarica trucidatus. Supervenientibus tandem Gallis quibusdam, mercaturam exercentibus, & dimiſſus ab hero barbaro, qui ſervitutis rigorem adoptionis titulo emolliverat, filiumque ſuum vocabat, poſt annos a cœpta navigatione fere tres, Frontiniacum rediit, menſe nempe Julio anno 1681. Quæ omnia ex narratione ejus non ſine commiſeratione, ſed & cum admiratione legentium percipi poſſunt. Sed præſtat de regionibus ipſis & incolarum moribus & victu notabilia quædam excerpere.

Regio ſita eſt ad occidentem Novæ Franciæ in meridiem protenſa, inter gradum latitud. ſeptentrionalis 50 ad 36. A ſeptentrione & ortu æſtivo habet barbaras gentes, & verſus ortum colonias Anglorum, Gallorum & Batavorum. Cum vero, poſteaquam Hennepinus iter ſuum finiit, anno ſequenti 1682 Sallius, flumine Colbertino

ad

ad 300 leucas ulterius deſcendens, usque ad ſinum Mexicanum navigaverit, novasque gentes, & inter eas *Ovamatas*, qui regem, & aulam miniſtris ſapientibus ordinatam habent, detexerit, accuratior & amplior deſcriptio ſine dubio brevi evulgabitur; cujus ſpe tabulæ Hennepinæ, ut imperfectæ, exemplum Actis hiſce addere ſuperſedimus. Quod vero naturam & temperamentum locorum attinet, feraciſſima omnis generis frugum terra iſta perhibetur, etiam vitium, quæ ibi ſine cultura creſcentes, ad arbores eriguntur, & racemos uvarum ingentes ferunt, unde vinum Gallico fere æquale exprimitur. Quoad calorem & frigus, Europæis provinciis non abſimilis eſt, cum quibus in eodem climate jacet, niſi quod ob lacuum & fluviorum copiam depreſſior eſt & humidior, ſed ideo etiam fertilior, & incredibili paſcuorum copia abundans. Admittit itaque noſtri frumenti, tum leguminum & olerum omnium ſationem & plantationem: at arbores proceritate & ſpecie fructuum noſtras vincunt. Major etiam omnium ferarum multitudo & varietas eſt, ut & piſcium, & volatilium. Inprimis ingentes boum ſylveſtrium, ſive urorum, greges circumvagantur, quorum venatio barbaros maxime occupat. Urſorum, cervorum, caprearum, luporum, caſtorum non parvus numerus eſt: ranarum ea magnitudo, ut voce mugitum boum fere æquent. Serpentes & alia venenata non deſunt; ſed & remedia adverſus ea ex herbis in promtu habentur. Alicubi ad ferri & æris fodinas ſpes apparuit.

Hominum pro vaſtitate regionum numerus exiguus, ſed corpora robuſta & morbis raro ſubjecta; quia continuo venatu & labore, ut & ſaltatione fere quotidiana exercentur, & ita cibos, quamvis viles & inſulſos, bene digerunt: famem tamen ad tertium aut quartum diem, etiam inſidiarum aut venandi cauſa tolerant: cutem ita aſſuefecerunt, ut pulicum & inſectorum aliorum morſus, aut non ſentiant, aut negligant, & in terra nive aut glacie plena ſeminudi cubent. Sarcinas ingentes portant, mulieres plerumque, quantas tres viri Europæi non geſtarent. Iter 300, vel 400 leucarum, belli aut venationis cauſa, longius illis non videtur, quam Gallis via, qua Pariſiis Aurelianum itur. Fœminæ licet gravidæ nihil remittunt ex labore, & enixæ ad omnia officia domus ſtatim redeunt: gibboſi aut alio vitio debiles rariſſime inter eos conſpiciuntur. Fatigati aut ægrotantes balneo calidiſſimo & fricatione vires recipiunt; dolores membrorum inci-

ſione, expreſſione ſangvinis,& unctione leniunt & ſuperant. Decocta ex corticibus, febrium & aliorum, ſi qui ſunt, morborum remedia præbent; variolis tamen nulla quærunt. Impoſtores inveniuntur, qui violenta tractatione, multisque præſtigiis, neſcio quid, decumbentibus extrahere & evellere ſe fingunt, dum domeſtici commeſſationi & ſaltationi ſuperſtitioſe indulgent. Narrat Autor ſe quoque pro medico habitum, cum infantem morti vicinum baptizaret, qui poſtea convaleſcere inciperet, quod aqua tingi,& cruce ſignari illum vidiſſent; ſed magis, quod venæ ſectione aſthmaticis ſuccurreret,& puerorum vertices novacula tonderet. Veſtitu etiam, antequam Europæi in terras iſtas veniſſent, uſos eſſe conſtat, pellibus nempe ferarum & ſandaliis ex corio ſimplici confectis; norunt enim pelles cerebro animalium infectas, cerdonum arte paratis ſimiles efficere. Telam ex urticarum fibris craſſam texunt, in uſum induſiorum. Fœminæ veſtitus cincturæ genere, a viris diſtinguuntur. Imberbes ſunt hi, nec pilos, niſi in puerorum capitibus, patiuntur, horrentque Europæos barbatos & capillatos. Domi fere nudi incedunt, pueri inprimis & puellæ; tingunt corpora atro vel rubro colore, quidam etiam animalium figuris. Floribus & plumis capita, conchyliis & globulis fictilibus ex porcellana (quam vocant) collum, bracchia & aures ornant. Mores in univerſum fœdi & improbi. Nullus illis pudor eſt, non ætatis, non ſexus reverentia: obſequuntur inverecundiſſime, viri fœminæque, non naturæ ſaltem, ſed & libidini: illoti & ſqualidi præterea tota vita. Matrimonii nullum eſt vinculum; plerique uxores, prout lubet, aſſumunt & dimittunt. Alii polygami ſunt, zeloſi etiam, ut adulteras vel necent, vel auribus naribusque truncent. Fallaciſſimi & mendaciſſimi ſunt, qui applaudere omnibus & aſſentiri in ſpeciem incondita acclamatione ſolent, ſed nihil præſtant, quam quod ipſis lubet, aut utile eſt. Lacrymæ raro commiſerationis, ſæpe crudelitatis argumenta ſunt. Aliquando enim non deſinunt lacrymari & ululare, priusquam hoſtem ulti ſint, aut captivum occiderint. Humanitatis ſignum eſt, cum hoſpitibus crura pinguedine ungunt, aut corpora fricant, aut offas ori ingerunt. Tanta eſt eorum in hoſtes, quos ex mera nocẽdi libidine, aut fortitudinis affectatione ſumunt, crudelitas, ut major eſſe non poſſit. Vidit autor, ut pueri captivis fruſta carnis abſciderint,& ſumma cum voluptate & petulantia devoraverint: hi

poſtea

poſtea arbori alligati,& omni tormentorum genere excruciati, tandem ſemivivi comburuntur. At morituri eadem ferocia inſultant tortoribus, & ſuæ gentis gloriam laudant, hoſtilem convitiis inceſſunt, & ultro ad ſæviendum, exprobrata mollitie, provocant. Aliquid gravitatis oſtentant, cum conſilium ineunt, in quo ſeniores taciturni conſident, dein ordine & meditate verba facientes. Mos eſt genti, loquentem neminem interrumpere, nec interrumpi ſine offenſa. Capita, quæ proponuntur, bacillis numerant, & ad ſingula reſpondent. Epularum & ſaltationum, luctus & ſepulturæ quædam ceremoniæ ſervantur. Ingenio ſunt docili, ut omnia imitentur. Carbone Gallis fluminum curſum & viæ ordinem deſcripſerunt. Commercia pellibus ferarum & inprimis caſtorum, quos Europæi pilorum cauſa magni faciunt, exercent. Cæterum mirati ſunt maxime librorum & ſcripturæ uſum, & pyxidis magneticæ; etiam calicem deauratum, quem ſacrorum cauſa circumvehebant monachi. Hunc, cum cætera omnia eriperent, tangere, ut ſcribit Autor, non ſunt auſi: ſpirituale quid his omnibus ineſſe rati, imo Gallos ipſos pro ſpiritibus potius, quam hominibus habentes. Ferramenta ſumme appetunt: qui iis carent, etiam nunc lapides acutos bacillis inſertos, pro cultris habent. Arma patria ſunt arcus & ſagittæ, tum clavæ, quibus cerebrum hoſtium comminuunt. Omnia ex inſidiis agunt, nihil aut parum aperto Marte: belli utilitas habetur, captura mancipiorum. Nam terræ vaſtæ & vacuæ acquirendæ nulla eſt cupiditas. Signum belli & pacis (ut alibi jam notatum eſt) fiſtulam faciunt, qua fumus tabaci attrahitur, diverſis tamen plumis ornatam: eam a vicina gente pacis teſſeram afferentibus amicitiam præſtant, eandemque ad alias deferendam eodem effectu tradunt. Religionis deploranda eſt ignorantia & incuria: Idola non habent, aliquid tamen circumferunt, v.gr. oſſiculum, conchylium: quidam etiam corvos & ululas, quæ ſymbola Dei, vitæ Domini, eſſe dicunt. Animas ſuperſtites eſſe corporibus fatentur, & in regione amœna, reſumtis corporibus, venaturos eſſe mortuos, nugantur; eaque de cauſa inſtrumenta & arma ſepultis addunt, horumque utenſilium ſpiritum etiam revicturum eſſe ajunt. Sunt, qui indumentum aliquod, aut aliud tale, flumini aut cataractæ offerant, & in arboribus ſuſpendant, additis ineptis precibus aut votis, pro ſucceſſu venationis aut belli. Vetuſtas traditiones

Digitized by Google

nes & fabulas vel defendunt, vel præferendas exterorum doctrinæ putant. Ineptiſſima, quæ & ipſis fabuloſa videntur, narrant de fœmina, cœlo delapſa & in mari a teſtudine recepta: hanc ex ſpiritu cælitus deſcendente gravidam, duos fratres ex coſtis enixam eſſe, ingenio inter ſe diſcordes; eorum alterum mores fratris non ferentem in cœlum rediiſſe, eumque eſſe, qui tonitrua edat, & fulmina in odioſum fratrem vibret. Eandem fœminam alio partu homines edidiſſe, qui terras impleverint. De origine itaque gentis fruſtra cum iis agitur, nihil plane relatu dignum aut non abſurdiſſimum referentibus, & meliora docentes in ſpeciem quidem audientibus, ſed poſtmodum acerbe irridentibus. Ita animati, difficillime, autore ſic judicante, ad Chriſtianiſmum converti poſſunt. Alias averſionis cauſas & inter eas linguarum addiſcendarum difficultatem, recenſet autor; alias imputat Batavis & Britannis, qui miſſionariorum fidem apud Barbaros elevent; tum ipſis Miſſionariis, qui de modo catechizandi inter ſe non conveniant. Supereſſe igitur, ut in poteſtatem redacti ad religionem vi compellantur, niſi ſingularis quædam gratia & miraculorum editio a Deo accedat. Verum hæc ad ſacrarum literarum normam, & primitivæ Eccleſiæ mores examinantibus, longe alia methodus ad religionem ſeu Evangelium Chriſti prædicandum probabitur. Intereſt enim, qua puritate id proponatur, omiſſis, quæ fundamento carent, aut ei ſunt adverſa. Alii etiam mores docentium, alii omnium, qui in iſtas terras evagantur Chriſtianorum, requirerentur, ne fidem doctrinæ pravitate vitæ corrumpant. Interim legentibus has deſcriptiones, agnoſcenda eſt ſumma iſtarum gentium miſeria, & noſtrarum, ſi cum illis comparetur, felicitas. Ea tamen ſi, ut plerumque fit, abutamur, non poteſt non major pœna, juſta DEI ultione, eos manere, qui in tanta veritatis luce & diſciplinæ ſanctitate, ſub Chriſtiani nominis larva, barbaricis vitiis inquinantur.

JOH. JACOBI HOFMANNI LEXICI universalis continuatio, duobus tomis comprehenſa.

Baſileæ apud Joh. Hermann. Widerhold, anno 1683. in fol.

ETſi in tanta librorum copia, *novum* ceu vocant *Lexicon* conſcribere, non tam ingenii quam laboris magni res eſt; tamen ideo laborem

borem diverſis ſic rebus in unum volumen colligendis inſumtum contemnere velle, aut inutilem cenſere, minus æquum eſſe videtur. Nam opera talis ſtudioſæ juventuti librorum inopia laboranti, aut forte etiam autores probos ignoranti, non tantum prodeſt, eorumque defectum ſupplet quaſi; ſed & jucundo laboris compendio, viam ad πολυμαθείας ſtudium oſtendit. Inde Græci & Latini jam olim ſua *Onomaſtica*, & varii generis *Lexica* compilare aggreſſi ſunt: quos in hac parte imitari, & antiquis paria præſtare multi recentiores auſi ſunt. Inter hos merito ſuo cenſendus venit *Job. Jacobus Hofmannus, Græcæ Linguæ in Academ. Baſileenſi Prof. Publ.* vir clariſſimus: qui, cum ante hoc ſexennium *Lexicon univerſale, Hiſtorico-Geographico-Chronologico-Poetico-Philoſophicum edidiſſet*, illudque emtorem inveniſſet facilem; non pigratus eſt nuper *Continuationem* ejus per *duos tomos*, alphabeti ordine *digeſtam* lectori exhibere. In qua præter res jam nominatas, collegit *hiſtoriam animalium, plantarum, lapidum, metallorum, elementorum, rerum aſtricarum, præcipue hominis, negotiorumque ejus, in omni ætate, ſexu, conditione, ævo recentiori, medio & veteri.* Autores, unde hæc omnia deſumſit, non diſſimulat. Inprimis Caroli Du Fresne Gloſſarium, Bocharti Hierozoicon, Salmaſii, Caſauboni & ſimilium polyhiſtorum notas in diverſos autores crebro allegat, ut, qui plura ex horum commentariis noſcere velit, fontes non ignoret.

NOUVEAUX DIALOGUES DES MORTS.

id eſt,

Novi mortuorum dialogi.

à Paris, 1683. in 12.

SCripſerat jam olim *mortuorum dialogos* Lucianus, quibus philoſophorum, regum ac tyrannorum, divitum, robore corporis & forma præſtantium, pauperum item & afflictorum ſortem apud inferos perſtrinxit, & Crœſum cum Plutone de divitiis, Plutonem cum Mercurio de hæredipetis, cum Terpſione de communi fatorum lege, Zenophantem cum Callidemide de iis, qui inſidias vitæ alterius ſtruunt, ut opes conſequantur, diſſerentes: Charontem autem cum Mer-

Digitized by Google

curio, neminem navem conſcendere ferentes, niſi ſarcinam omnem abjecerit: Alexandrum, Hannibalem: & Scipionem certamen gloriæ rerum geſtarum ineuntes introduxit. Eandem rationem ſecutus auctor libelli hujus gallici, quem Luciano nuncupavit, ſatyricam ejus indolem in iſto expreſſit, veterum inter ſe, & cum modernis, nec non recentiorum inter ſe & cum priſcis ſermones fingens, quibus vanitas omnis potentiæ & ſcientiæ ob oculos ponitur. In primæ claſſis, quæ veteres inter ſe committit, *primo* dialogo Alexandri Magni fortitudinem & famæ cupiditatem exagitat Phryne luxurioſa fœmina; in *ſecundo* Milonis Crotoniatæ robur elevat Smindirides mollis Sybarita; in *tertio* Didonis famam a Virgilio ſparſam ſugillat Stratonica; in *quarto* Ariſtotelis moleſtum philoſophandi genus improbat Anacreon; in *quinto* Homeri fabulis implexis myſticisque ſuas præfert Æſopus; in *ſexto* Athenais exemplo ſuo Icaſiæ oſtendit, quos fortuna facere ſoleat ludos. In ſecundæ claſſis, qua veteres cum modernis colloqvuntur, *primo* dialogo Petrus Aretinus Imperatori Auguſto ſuggerit, argento a Poetis elogia ſibi comparare principes; in *ſecundo* ſexum ſuum infirmiorem eſſe, quam qui juvenum amori reſiſtere poſſit, Sappho queritur apud Lauram: quæ tamen ſuperiorem ſe ſemper fuiſſe inde probat, quod cum Sappho laudes amaſii ſui cecinerit, ipſa aſſiduis Petrarchæ celebrata fuerit carminibus. utrum vero præſtet amore invadi an aggredi, ambæ disquirunt; in *tertio* Socrates Montano perſuadet, non minori virtutum gradu hodie ac olim mortales præſtare; in *quarto* Hadrianus placidam ſuam mortem, quam ludibundus obiit,, Catonis Uticenſis exceſſui præfert, animoſioremque fuiſſe affirmat: Margaretha autem Auſtriaca Hadriano ſe præferendam arbitratur, quæ imminentem mortem lepidis jocis naufraga excepit; in *quinto* Eraſiſtratus numerum ætate ſua decedentium, antequam circulatio ſanguinis inveniretur, haud majorem fuiſſe eo, qui quotannis poſt inventas tot novas anatomicas & phyſicas rationes tantum non increſcit, Harveo exprobrat; in *ſexto* Berenice Coſmum II de Medicis querentem, aſtrum quod ab ipſius nomine Galilæus Mediceum appellaverat, a multis amplius non ita vocari, ſed Circumjovialium nomine venire, ſolatur indignitate fati, quod ipſius etiam experiatur coma: ac immortalitati nominis ne iſta quidem ratione ſatis conſuli, ſi iſtud aſtris inſeratur, admonet.

In

Digitized by Google

In tertiæ claſſis, quæ recentiorum umbras loquentes fingit, *primo* dialogo Anna Britanna, quæ poſt mortem Caroli IIX Galliæ Regis ſucceſſori Ludovico XII nupſit, gloriam continuati imperii & ambitionem potiorem putat amore, quo ducta erga Ducem Suffolcienſem Maria Angla poſt obitum Ludovici XII Regis Galliæ in iſtius ſe matrimonium accipi paſſa eſt; in *ſecundo* Eraſmus omnem gloriam Carolo V, & magnitudinem nominis detracturus, quam ab aliorum infirmitate & ſua fortuna profectam affirmat, veram laudem in propria virtute conſiſtere docet: cui Carolus reſpondet, ingenii animique dotes æque ac opes & potentiam, caſu & felicitate naſcendi ac cerebri formatione contingere hominibus; in *tertio* Eliſabetha Angliæ Regina ſummam oblectationem mortalium in eo conſiſtere, ſi quis non plene potiatur ea re, cujus tamen potiundæ cauſa omnia agit, Duci Alençonio, tum ipſius, tum ſuo exemplo demonſtrat: quum & ipſe aliquot regnorum cupiditate ductus nullum eorum conſecutus fuerit; & ipſa aliquot matrimonia ſummopere expetita rejecerit, quibus tamen animum prius applicuiſſet; in *quarto* Gulielmus Cabeſtanus ſtultitiam mortalium in eo potiſſimum conſiſtere, quod nemo ſe reſpiciat & quivis alterius facta pro ſtolidis habeat, Alberto Friderico Brandenburgico ſuo ipſius exemplo perſuadere ſtudet; in *quinto* Agnes Sorella proprio etiam exemplo, amorem erga fœminas utilem ſæpe imperiis & ſalutarem extitiſſe, Roxelanæ oſtendit; quæ rationem Agneti exponit qua & ipſa Sultano imperarit; in *ſexto* Johanna I Neapolitana, futurorum ſollicita ab Anshelmo admonetur, ne quærat ſcire fata recondita, Babyloniosve ne tentet numeros.

EPISTOLÆ ET VITA DIVI THOMÆ Martyris & Archiepiſcopi Cantuarienſis, nec non epiſtolæ Alexandri III Pontificis, Galliæ Regis Ludovici ſeptimi, Angliæ Regis Henrici II, aliarumque plurium ſublimium ex utroque foro perſonarum; Concernentes Sacerdotii & Imperii Concordiam: in lucem productæ ex MS. Vaticano, opera & ſtudio F. Chriſtiani Lupi, Iprenſis, Ord. FF. Erem. S. Auguſtini, S. Theol. in Alma Lovanienſi Univerſitate Doctoris, ac Regii Primarii Profeſſoris.

Bruxellis Anno 1682. in 4.

Thomæ

THomæ Beckeri, e Regio Henrici II Cancellario Cantuarienſis in Anglia Archiepiſcopi,ob inſolentiam Regiæ Majeſtati gravem exautorati,& tandem quidem poſt ſexenne exilium reſtituti, ſed eodem anno per ſicarios interempti, & ab Alexandro III, cujus autoritatem ſumma pertinacia adverſus Regem ſuum propugnaverat, in Martyrum & Sanctorum numerum relati vitam, præter Eduardum Cantuarienſem, cujus epitome apud Surium in vita Sanctorum ad 29 Decembr. legitur, adhuc alii quatuor coætanei Scriptores, nimirum Heribertus de Bosham, Gulielmus Stephanides Cantuarienſis, Johannes Sarisberienſis, & Alanus Abbas Deobesberienſis poſteritati commendarunt. Et ex his quatuor Autoribus, quorum nomina ſuis ubique locis annotata ſunt, neſcio quis, qui in Heriberto & Wilhelmo tædii matrem nimiam prolixitatem, & in reliquis duobus exprimendæ veritatis novercam ſuccinctam brevitatem, ſe animadvertiſſe præfatus eſt, quadripartitam hiſtoriam confecit, eamque tribus libris comprehendit, quorum primus vitam Thomæ a pueritia usque ad exilium transactam, ſecundus res in exilio geſtas, & tertius cum ſuis appendicibus ejusdem in Angliam reditum, recrudeſcentia inter ipſum & Regem diſſidia, & ultimum vitæ exitum, nec non geſta poſt mortem, & diſcipulorum catalogum aliaque nonnulla ad hiſtoriam hanc ſpectantia enarrat; in quo quatuor Autoribus prædictis teſtis quintus Benedictus Abbas S. Petri de Burgo (cum is quoque de vita, paſſione & miraculis Thomæ commentarium ſcripſerit) accedit. Hanc Thomæ vitam plurimæ ejusdem, nec non Alex. III Pont. Rom. Ludovici VII Galliæ R. Henrici II A. R. & aliarum illuſtrium perſonarum, Eccleſiaſticarum pariter & politicarũ, ad hæc certamina pertinentes epiſtolæ, quæ pleniorem de Thomæ vita notitiam ſuppeditant, quinque libris digeſtæ excipiunt, quæ omnia ex Vaticana Bibliotheca nunc in lucem protrahi curavit Chriſtianus Lupus, codicem hunc Romæ quondam a ſe exſcriptum notis ſuis & ſcholiis illuſtraturus, niſi vis major propoſitum hoc intervertiſſet. Nam in edendo hoc Vaticano & alio quodam Caſſinenſi volumine, cujus mentionem in Actis noſtris menſe proxime elapſo fecimus, adhuc occupatum mors invaſit. Quid autem in hac Thomæ vita & ſubjuncta epiſtolarum ſylloge contineatur, locupletiſſimus index ſubminiſtrat.

G.G.L

Digitized by Google

PETRI DANIELIS HUETII LIBER DE origine Fabularum Romanenſium, ad Joannem Renaldum Segræſium, ex Gallico Latine redditus a Gulielmo Pyrrhone Prof. Regio, & Huetii libris de interpretatione & optimo interpretandi genere annexus:

proſtat Lipſiæ ap. Fritſchii hæredes, in 8. A. 1683.

FAbulas Romanenſes, ſeu fictas caſuum amatoriorum hiſtorias, proſa oratione, ad voluptatem & utilitatem legentium conſcriptas, non novum ſeculi inventum eſſe, *Autor celeberrimus* in hoc libello eruditiſſime demonſtravit. Nam poſtquam earum definitionem, finem, & diſcrimen a poematibus epicis, & hiſtoriis fabuloſis aut plane commentitiis, ac fabulis mythologorum accurate tradidiſſet; illarum inventionem orientis populis, hoc eſt, Ægyptiis, Arabibus, Perſis, Syrisque acceptam referri debere pronuntiat: quia plerique horum, qui inter priſcos fabulæ Romanenſis artifices laudatiſſimi extitere, ut Clearchus, Jamblichus, Heliodorus, Lucianus, Achilles Tatius, Joannes Damaſcenus fabuloſæ Barlaami & Joſaphati hiſtoriæ autor, aliique ab illis populis originem traxerunt ſuam. Itaque terras illas Romanenſium natale ſolum fabularum, potiori jure appellandas eſſe, quam Græciam, in quam tantum fuere translatæ, concludit. Inde progreſſus, probat figmentorum & figurarum amantes ſemper Ægyptios & Perſas fuiſſe: apud Arabes poeſeos itidem amantes, natam eſſe verſuum ſimili ſono (quos Leoninos vocant) concludendorum artem: Indos etiam Perſis vicinos figmentis poeticis & Romanenſibus magnopere delectatos eſſe confirmat: in Syria parabolico dicendi generi ſanctitatem a Dei autoritate acceſſiſſe; quippe qui in S. Scriptura per figuras & ænigmata, voluntatem ſuam Prophetis aperuerit: Salomonem inde parabolarum non ſolum ſtudioſum fuiſſe, ſed Scripturam S. allegoriis & ænigmatibus plenam eſſe: librum Pſalmorum, Proverbiorum, Eccleſiaſtica & Cantica Canticorum opera poëtica eſſe: Jobi autem librum non eſſe parabolam ab Hebræis excogitatam, contra quoſdam Talmudiſtas contendit, rejiciens ſimul eorum opinionem, qui hiſtoriam Eſtheræ & Judithæ eodem cenſu habendam putarunt.

Primis ſic fabularum Romanenſium fontibus recluſis, viam & ductum ſcrutatur, quo ſeſe per Græciam & Italiam diffuderunt, quique illam artem, compoſitis ſcriptis Eroticis, excoluerint primum, tradit. Heliodorum Fabulæ Rom. autorem inprimis laudat: Gyraldi errores circa fabularum iſtarum argumentum admiſſos notat, deſiderans in Italorum Rom. fabulis artificium. Qui ex Græcis artem Romanenſem excoluere, ipſamque rudem, uti erat apud orientis populos, & incultam ad meliorem formam ſpeciemque traduxere, recenſet. Qua occaſione Sybariticas fabulas deſcribit, &, ut Romani, poſtquam ab Imperatoribus regi cœperunt, fabularum Romanenſium amœnitate capti fuerint, declarat.

Ingruente autem poſtea in imperio Romano cum populis ſeptentrionalibus barbarie, ars hæc quidem obſcurata & corrupta fuit: ſed Galloligures literas & poemata magis, quam Franci cæteri excolentes, illam in lucem protrahere iterum ſtuduerunt: & cum *ſermone* in componendis operibus ſuis uterentur *Romano*, corruptiori licet, *fabulæ* iſtæ dictæ ſunt *Romanenſes*, & *Romaniſare* ſignificavit verſificare & narrare proſa oratione. Fabularum igitur Roman. recentiorum compoſitionem Francis deberi, & ab his Italiam & Hiſpaniam accepiſſe oſtendit, rejecta Cl. *Salmaſii* opinione, qui Hiſpanos ab Arabibus accepiſſe illam tradidit. Hinc cum barbaras gentes etiam fabularum Rom. ſtudio deditas fuiſſe diſſeruiſſet, in cauſas inquirit, unde nata omnibus hominibus in fabulas & ſcientias propenſio; & cur *Fabulæ Romanenſes*, quæ originem ex falſis hiſtoriis habent, magis delectent, quam aliæ doctrinæ: cur Franci in hac arte fabularum principes, & quid de earundem uſu ſtatuendum ſit, luculenter exponit. *Honoratum Urſeum* laudat, qui primus in Gallia hujusmodi fabulas barbari ſermonis corruptela exemit, certisque iterum regulis adſtrinxit in opere egregio *Aſtræa* indigitato; cui adjungit virginem in hoc genere eruditionis excellentem, *Dominam de Scudery*, quæ illuſtrem Baſſam, Cyrum Magnum, nec non Cleliam compoſuit. Tandem Tractatum hunc eruditiſſimum voto finit, quo moderni Regis Galliæ Ludovici XIV gloriæ conſultum cupit, ut mirabilis regni ejus hiſtoria æque ſublimi ſtilo, æque accurata rerum ab illo geſtarum obſervatione, eademque mentis ſagacitate deſcribatur.

IDEA

Digitized by Google

IDEA DE EL BUEN PASTOR copiada por los S. Doctores, repreſentada en Empreſas ſacras; por el Padre Franciſco Nunnez de Cepeda de la Compannia de Jeſus,

hoc eſt,

Idea boni Paſtoris delineata a ſacris Doctoribus, & repræſentata in Emblematis ſacris a Patre Franciſco Nunnez de Cepeda e Societate Jeſu,

Lugduni, 1682, in 4.

QUinam Scriptores Emblematis inventis illuſtratisque & hoc & ſuperiore ſeculo inclaruerint, menſe Januario præſentis anni p. 18 indicavimus. Itaque *ἄνευ προοιμίου* nunc illis adjungendum ſuo merito cenſemus Franciſcum Nunnez de Cepeda, Jeſuitam Hiſpanum. Nam & hic Emblemata anno proxime elapſo edidit, ſed Sacra, quippe in quibus, quæ bonum paſtorem v.c. Pontificem, Archiepiſcopum, Epiſcopumque deceant dedeceantve, non obſcure adumbratur. Cum vero Emblema quodvis illuſtramenti aliquid ſibi jure quodam vendicet, autor hæc ſua ipſius Emblemata, quorum XL in univerſum ſunt, diſcurſibus Hiſpanicis iisque Sacris, Moralibus, Politicis & Oeconomicis, certe ad gubernationem Eccleſiaſticam valde conducibilibus, illuſtravit. Margini etiam paginarum latiuſculo Doctorum tum veterum, tum recentiorum adſcripſit verba, e quibus & tota Boni Paſtoris Idea ab eo eſt deſumta. Cæterum inter ea, quæ minus convenire boni Paſtori Autor innuit, etiam morem illum Emblemate VI refert, quo Epiſcopi opum ampliorum gratia ab Eccleſia tranſeunt ad Eccleſiam, & Emblemate XXXIX famoſiſſimum illum Nepotiſmum; ubi & hæc Bernhardi allegat verba: *Non ſibi de bonis Eccleſiæ ampla palatia fabricet, nec loculos inde congreget, nec in vanitate aut ſuperfluitate diſpergat. Non extollat de facultatibus Eccleſia conſanguineos ſuos, aut nepotes (ne filias dixerim) nuptui tradat &c.*

HIERONYMI RUVEREI pueri decennis Carmina, Ratisponæ Ann. 1683. in 8.

 Pleroſque

PLeroſque divinioris ingenii pueros, *ἀνδρόπαιδες* Græce dictos, aut vivaces minime eſſe, aut in ipſa annorum *ἀκμῇ* hebeſcere, multorum ſeculorum teſtatur experientia. Multos certe Jacobo Narchiſetto Piſaurenſi, qui & ipſe præcocis oppidò erat indolis, videas ſimiles, de quo *Janus Nicius Erythræus*, vel *Julius Victor Roſſius*, in Pinacothecæ ſuæ lib. I, n. LXXII: *Verum*, inquit, *tot tantisque initiis non ſatis viſi ſunt exitus reſpondere; expectabatur enim ab eo immenſa, infinita, & ſupra humani vires ingenii eruditio; ſed tanquam ſi natura deſperaret, poſſe ſe operi, quod inchoaverat, par faſtigium & culmen imponere, hominem prope deſeruit. Ut verum illud apparuerit, quod a viro ſapientiſſimo traditur, non poſſe in eo eſſe ſuccum diuturnum, quod nimis celeriter maturitatem eſt aſſecutum.* Quanquam autem excellentia ingenia vivacia raro ac durabilia eſſe compertum habeamus, nonnulla tamen viguiſſe ſatis diu, fructusque ſuos, quos minati in herbeſcente ætate jam fuerant, feliciter protuliſſe, non una docent exempla. Duravit enim portentoſum illud ingenium, *Hugo Grotius*, qui octennis carmina ſcripſiſſe dicitur; duravit *Claudius Salmaſius*, obſtupeſcendæ & ipſe indolis puer, qui anno decimo ætatis necdum exacto Nilum de primatu Papæ recenſuit atque emendavit; duravit etiam ſuperiore ſeculo *Hieronymus Ruvereus*, quippe qui puer decennis ſcripſit carmina, par tribus fratribus Canteriis, Petro, Jacobo, & Andreæ, qui decennes in omni diſciplinarum genere ad miraculum usque eminuerunt, & Pico Mirandulano, qui decimo quoque anno Philoſophiam omnem præter tot linguas didicerat, cujus & æmulum Ruvereus ipſe in carmine XV ſe profitetur. Poſteaquam enim vix decennis, Simlero, Cardano, & Gyraldo teſtibus, feliciſſima carminum vena orbem literarium reddidiſſet attonitum, ſuccedente tempore non defecit, quin magis indies magisque inclaruit, cumque Tolonenſis factus eſſet Epiſcopus, ſucceſſor Arragonii Cardinalis, qui ab Archiepiſcopatu Taurinenſi ſe abdicaverat, a Principibus Sabaudiæ fuit expetitus; qua Epiſcopali in dignitate & Emanuelis Philiberti Orator in Galliis extitit. Cardinalitio tandem mactatus pileo, Pontificii faſtigii ipſius poſt Urbani VII obitum fuit Candidatus. Erat autem familia ejus (ne & hanc taceamus) ex ampliſſimis vetuſtiſſimisque totius Italiæ, eaque gentilitia quercu inſignita, unde *Roborei* quoque ac *Quercentes* ejus ſurculi cum Hieronymo hoc fuere cognominati.

Habuit

Digitized by Google

Habuit ea ſedem Taurini jam olim ſeculo poſt C.N. octavo; ſed gente aucta poſtmodum, colonia ex ſubalpinis in Liguriam miſſa, Saonam ſibi patriam elegit, unde & in reliquam Italiam diffuſa late eſt. Mox Urbinorum Ducum per nuptias inſerta familiæ, Ducatum Urbinenſem varia tenuit fortuna, deditque Romæ non duos tantum Pontifices, ſed & octo Cardinales, Urbis item præfectos & Vici novi dominos, imo & alia dedit tam Latio quam patriæ ornamenta longe illuſtriſſima. Quod Ruvereum hunc attinet, is patrem habuit Lælium Ruvereum, Patritium Taurinenſem, Paduamque ab eo puer miſſus divinum præcoxque ingenium mox probavit omnibus; emenſusque concitatiſſimo curſu artium humaniorum circulum, anno ætatis nono de artium omnium inter ſe conſenſu peroravit ac diſputavit, carminaque poſtdeinceps, decennio necdum completo, applaudentibus Muſis, conſcripſit. Edita hæc A. 1540 Papiæ fuere a Maria Symonetta: Sed tanta illorum ex eo tempore fuit raritas, ut, cum legentes quosque rapere in admirationem potuerint, deſcripſerint ea plurimi, deſcriptaque tanquam rariſſimum quoddam cimelium Bibliothecis ſuis inſeruerint. Quæ poſtquam inter ſuas quoque chartas repeiſſet Vir magnæ dignitatis atque eruditionis *Joachimus Hartliebius*, impetrare a ſe haut quivit, quin eriperet ea tenebris, & velut ab orco in publicam lucem hoc anno revocaret. Neque enim ludicra & inepta, cujusmodi puerorum decennium eſſe ſolent, iſthæc Ruverei ſunt carmina, ſed miram ubique venæ poeticæ facilitatem, verborum item ornatum delectumque, ac fertile inventionum ingenium, imo maſculum aliquem ſpiritum, certe aliquid ſupra ætatem illam, præ ſe ferentia. Sunt autem varii ea generis, epici puta, elegiaci, Sapphici, Phalæcii, aliorum; diviſaque ſunt in Heroica (quorum primum eſt ad Paulum III Pont. Max. tempore belli Turcici conſcriptum) literaria, domeſtica, amatoria, catholica & ruſtica; quibus & epica, neſcio cujus, ad Ruvereum in Italiam venturi ſubjuncta eſt epiſtola.

JOHANNIS MARCKII de Sibyllinis Carminibus Diſputationes Academicæ duodecim.

Franekeræ, A. 1682. in 8.

Autoritatem Oraculis, ut uſurpantur, Sibyllinis non tribuerat ſolum, ſed defendendam peculiari etiam tractatu ſuperioribus annis ſuſceperat Cl. Vir Iſaacus Voſſius. Quo ipſo & diluere opinionem eorum voluit, qui piis illa & officioſis fraudibus accenſent, & ſimul oſtendere, quod fieri non poſſit, ut a Chriſtianis illa ſint conficta, cum non tantum priusquam Chriſtianorum in ſeculum exiret nomen, ſed & diu antequam naſceretur Chriſtus, & lecta & celebrata pene fuerint ab omnibus: quodque ſi non præcipua, at certe magna fuerint cauſa, ut innumeri, non ex Judæis modo, ſed & ex gentibus, relictis prioribus ſacris, ad Chriſtianorum caſtra ſe reciperent. In eorum tamen fide & integritate tuenda ſic verſatur, ut additamenta nihilominus, quæ majorem iſtorum librorum partem conſtituant, a Chriſtianis eſſe conficta, libenter agnoſcat. Atque hæc ipſa Diſſertatio eſt, quæ anſam Doctiſſimo Marckio dedit, Theologiæ Doctori Groningenſi, accuratius inquirendi in horum verſuum originem, & eruditas haſce Diſputationes Academicas de illis conſcribendi; ſub quarum calcem dilucide ſatis & nervoſe expreſſit, quid in Diſſertatione dicta, omnibus probe conſideratis, improbandum exiſtimet.

Primum autem, non levis momenti hanc eſſe controverſiam ubi docuiſſet Autor, Judicium exponit Chriſtianorum, cum veterum tum recentiorum, de Sibyllinis hiſce varium omnino atque diverſum: Hiſtoriam deinde repetit Sibyllarum veterum: tertio, hiſtoriam ut & fata Sibyllinorum carminum; idque tribus Diſputationibus prioribus. Quarta Diſputatio Judicium de hoc Carminum genere Autoris exhibet, quinque theſibus comprehenſum. Quarum prima eſt: Carmina hæc neque a Sibyllis omnibus & ſingulis, neque ab aliqua earum profecta ſunt, quæ ſub hoc nomine apud Gentiles celebres fuerunt. Secunda: Neque eadem Carmina θεόπνευστα, aut a Dei Spiritu inſpirata fuiſſe cenſenda ſunt. Tertia: Neque prout hodie extant, ante Chriſti nativitatem, a quibuscunque tandem hominibus, ſcripta fuerunt; ſed a Chriſtianis poſt prædicatum paſſim Evangelium. Quarta: Incerto interim & præciſo temporis puncto, & Auctoris ſecta, ita ut maxime probabile ſit primis poſt natum Chriſtum ſeculis a diverſis hæc carmina compoſita, collecta, adaucta eſſe: non negari interim alio loco monet, immixta iis eſſe nonnulla, quæ Sibyllis jam ante Chriſti adventum fuerant adſcripta, & ſub earum tum nomine

Digitized by Google

mine ſive falſo, curantibus id ex Prophetarum prædictionibus Judæis, ſive etiam vere per traditionem a Judæis hauſtam, apud Gentiles legebantur. Quinta: Unde neque ad firmanda fidei dogmata, neque ad convincendos Gentiles quicquam ea valent, ſed placita tantum iſtius ætatis leviter nobis aperiunt, multis adeo γνησίοις celebrium in Eccleſia Doctorum ſcriptis longiſſime poſtponenda. Atque hinc nullo intelligitur negotio, quænam ſint Diſputationum octo reliquarum argumenta; quippe quæ in theſibus recitatis ordine ſingulis explicandis, confirmandis, atque vindicandis occupantur.

Cæterum, ubi poſt adducta & ſtabilita ſententiæ ſuæ firmamenta ad examen eorum deſcendit, quæ pro Sibyllinorum ingenuitate adferuntur, iſta ad duo præcipue capita, autoritates & rationes, retulit. Priores obſervat partim eſſe domeſticas, a veterum Chriſtianorum: Juſtini Martyris, Theophili Antiocheni, Clementis Alexandrini, Origenis, Conſtantini, Lactantii, Auguſtini, &c. teſtimonio, & hinc fluente Eccleſiæ traditione petitas; quæ propterea apud recentiores tantum reperiantur: partim exoticas, quas ex Joſephi, Heſiodi, Ovidii, Lucani, Taciti, Suetonii, Ciceronis, Virgilii denique & maxime ſcriptis producant juxta cum noſtræ ætatis ſcriptoribus antiqui etiam Patres. Rationes vero peti potiſſimum ab interdicta Chriſtianis Sibyllinorum lectione, & perverſorum hominum ac veritatis inimicorum in ea odio, a perpetuo & communi Sibyllinorum uſu, ab argumenti in multis cum veteribus Sibyllinis conſenſu, ab impletis, quæ in illis continentur, noſtro tempore vaticiniis: quas & ſimiles rationes cum Baronio, Poſſevino, Gyraldo, Mornæo, Montacutio, Eraſm. Schmidio, & aliis, quorum ingenia idem argumentum exercuit, quique Diſputatione I, theſ. VI citantur, urget etiam Voſſius. Traditionum itaque de Sibyllis vanitas quo pateſcat magis, ad iſta cuncta tum generaliter, tum ad ſingula quæque ſpeciatim reſpondet Autor diſertiſſimus. Erratorum etiam, quæ in Sibyllinis hiſce continentur, catalogum texit, & quamvis Manichæiſmi ea abſolvere non dubitet; exempla tamen de communi animarum cuſtodia ad diem judicii, de igne ultimi diei purgatorio, de expectanda paradiſi terreſtris habitatione, de regno Chriſti Chiliaſtico, de Sanctorum pro ipſis damnatis efficaci interceſſione, teſtari ſatis arbitratur, quod a Dei ſpiritu ſint profecta minime. Quæſtionem præterea, num ad Reformationem

per

Digitized by Google

per D. Lutherum inſtitutam Sibyllina reſpiciant, & num illa ex Carminibus hiſce poſſit extorqueri, negat argumentis non ficulneis ſubnixus. Chriſtianos tandem, ut Chriſtianæ fidei conſulerent, & cœcæ gentilitatis converſionem promoverent, ſub Sibyllarum nomine Evangelii myſteria vulgaſſe concludit.

Diſputationibus hiſce, Spicilegii titulo, breve examen ſubjungitur Diſſertationis cujusdam Gallicæ, quam de Oraculis Sibyllinis ante quadriennium & quod excurrit, Pariſiis edidit Johannes Craſſetius Jeſuita, & cujus mentionem Huetius facit in Demonſtratione Evangelica. Quam parum vero rhetoricationibus ſuis Gallicis Sibyllina Carmina hic juvet ſcriptor, quodque Diſſertatio iſta ex Societatis erga Proteſtantes odio potius, quam ex veritatis indagandæ ſtudio promanaverit, ſuccinƈte in eo oſtenditur.

CRITIQUE GENERALE DE L' HISTOIRE du Calviniſme de Mr. Maymbourg. Seconde edition Revûe & beaucoup augmentée.

id eſt,

Critica generalis Hiſtoriæ Calviniſmi ſcriptæ a Lud. Maymburgio. Editio ſecunda, reviſa & multum auƈta.

Villæ Francæ A. 1683. in 12.

DEdimus menſe Martio nupero excerpta hiſtoriæ Calviniſmi, Ludovici Maymburgii, ea, quæ nobis cordi eſt, fide, ſuſpenſoque judicio noſtro: dedimus etiam ad eundem modum, contenta notarum in illam hiſtoriam, Hagæ editarum. An eidem autori Critica hæc generalis debeatur, definire non poſſumus; etſi ſcribendi genus non abludit. Et hic quoque Theologicas diſputationes ut plurimum declinat, atque ut ille fecerat, ad alium ſcriptorem, optimo ſtylo valentem & celebrem provocat, qui refutationem luculentam & ordinatam meditetur. Itaque & hic inter velites eſſe vult, laxiori ordine cum adverſario congrediens. Congeſſiſſe autem ſe fatetur in epiſtolas, quæ opponenda cenſeret Maymburgio, ſed magna cum adſeveratione,

Digitized by Google

veratione, mentem ſuam minime fuiſſe, ut epiſtolæ iſtæ ederentur, ſeque obſtupuiſſe, cum Amici præpropero ſtudio, ſub titulo *Criticæ generalis*, literas ſuas typis expreſſas legeret. Multa non ſcripturum; mutaturum alia fuiſſe, ſi edenda ſcribere cogitaſſet: Sed quoniam res eo devenerit, neque ſibi jam evulgata ſupprimere liceat, revidiſſe & auxiſſe ſcripta, atque correxiſſe quædam, ita ut ſecundam hanc editionem jam pro opere ſuo agnoſcat, rejectis, quæ in priori leguntur, niſi in hac repetita inveniantur. Libertatem tamen, quæ epiſtolis familiaribus naturalis eſt, tollere nequiviſſe, eoque nomine excuſari ſe petit, nec fraudi ſibi eſſe, ſi non ad omnia reſponderit; neque enim concedi, quæ prætereuntur. De ſtylo, quanquam eſſent, quæ taxari poſſent, noluiſſe cum Maymburgio altercari; factum id ab aliis, & a quodam ex ſociis ejus Jeſuitis, cui nomen *Bouhours*, Scire ſe, non reſponſurum eſſe Maymburgium, jam pridem publice profeſſum, nolle cum anonymis colluctari. Sed ſic putat eum non habiturum, cum quo depugnet; neminem enim tam temerarium fore, ut nomen ſuum edat, cum ſummo periculo omnibus imminenti, ab acerrima inquiſitione, quam in Gallia contra ſcriptores diverſarum partium inſtitutam eſſe queritur. Combuſtum jam carnificis manu fuiſſe refutationem hiſtoriæ Arianiſmi a Maymburgio ſcriptæ, nec mitius cum autoribus ipſis actum iri, ſi deprehenderentur; Itaque ſtultum fore, ſcribere aperte adverſus eos, qui poſſunt proſcribere.

Epiſtolarum in univerſum ſunt 27, inter quas duæ priores locum communem tractant, quam difficile ſcil. ſit, veritatem ex hiſtoricis eruere, cum nemo fere odio adverſariorum aut ſtudio ſuorum vacet: Itaque Pyrrhoniſmo vel maxime in lectione hiſtoriarũ opus eſſe putat. Deinde adverſario affectuum intemperantiam objicit, eamque probare conatur, tum ex elogiis, quibus Heroës ſuos, Proteſtantium perſecutores, ultra modum & meritum extulerit, (quorum nævos Criticus hic non celat,) tum ex aſſuetudine & habitu quodam, concionandi licentia quæſito. Hac occaſione commemorat, infeliciter ei ceſſiſſe, quæ adverſus Novi Teſtamenti verſionem *Montenſem*, ſive *Janſeniſticam* hæreſeos convincendam declamaſſet, nam & acerrime refutatum fuiſſe, ſicut & Malletum quendam, (cujus meminit Ep. 26;) & non multo poſt eandem verſionem, tam atrociter exagitatam, approbationem ipſorum quoque Jeſuitarum conſecutam eſſe. Blandi-

Digitized by Google

menta deinde Maymburgii in aulam Regiam, cum detrimento autoritatis Pontificiæ, & quacunque alia occaſione affectata, & e longinquo accerſita aut detorta inſectatur. Cæterum quæ vel de rigore, quem nunc Reformati in Gallia cœtus patiuntur, vel de excuſatione bellorum ſuperioris ſeculi, & pro apologia Doctorum, qui reformationis auctores fuerunt, dici poſſunt, eadem fere ſunt, amplius tamen elaborata & deducta, ac quæ in autore *Notarum* ſupra allegato reperiuntur. Ad malignam laudem Luthero a Maymburgio tributam, quaſi modeſtior in retinendis quibusdam dogmatibus, aut ritibus, quam Reformati, fuiſſet, ita reſpondet, ut ex rigore & aſperitate, ſive ſiccitate religionis, quam adverſarius objicit, gloriam quærat ejectarum funditus corruptelarum. Irridet diſtinctionem Pontificis, & Sanctæ ſedis, quæ ad operiendum inter Clerum Gallicanum & Pontificem in multis & maximis rebus diſſidium inventa eſt. Refert Ep. 13, ut decretum Parlamenti Pariſienſis d. 24 Sept. 1680, in cauſa monialium Charonnenſium publicatum, Romæ exceptum ſit, Excommunicatione nempe *ipſo facto* omnibus intentata, qui id typis vulgarent, deſcriberent, legerent, domi ſervarent; & injungendo ex plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis omnibus, id habentibus, ut ordinario loci ad comburendum exhiberent. Adverſus hanc Bullam Pontificiam tamen eodem ſtylo (excepta excommunicatione, & combuſtione,) reciprocatam prohibitionem a Parlamento emanaſſe; ſicque fundamenta fidei Romano-Catholicæ, a Pontificis infallibilitate dependentis, palam ſubrui. Eadem epiſtola narrat damnatum Romæ, d. 16 Sept. 1680 librum *Amadei Guimenii* nomine, a *Moya* Jeſuita Hiſpano ſcriptum, pro defenſione laxioris diſciplinæ in moralibus, ſive caſibus, quam Janſeniſtæ Jeſuitis objiciunt; defenſum tamen hunc ipſum librum a *Daniele Campſordo*, cum approbatione Cenſoris Lovanienſis; in quo inter alia eadem exceptio allegatur, qua Janſeniſtæ utuntur, non extare ſcil. in libris propoſitiones, Pontificis decreto damnatas. Putidum eſſe ait Ep. 19, quod Calvini ſectam, ſi prematur, ut timidiſſimam exagitet Maymburgius; nam ex dogmatibus id minime probari, & ſi nationis hoc vitium ſit, commune illud fore cum Catholicis. Spiritum vero ſanguinarium nunquam veræ Eccleſiæ indicium fuiſſe multoties repetit, & Inquiſitionis tribunal inauditæ crudelitatis accuſat. Antiquitatis argumentum, nullum ait pondus habere, niſi de veri-

Digitized by Google

de veritate ſimul conſtet; at donec de hac definitum ſit, temporis prioritate errores juvari non poſſe, non magis ac Idololatriam, quæ Chriſtianiſmum multis ſeculis præceſſerit. Ad maculas vitæ Doctoribus Reformatis objectas reſpondet: etſi vera eſſent, quæ plerunque per calumnias illis impacta ſunt, id tamen quod adverſarii inde eliciant, minime efficere; nam neminem tam ſanctum eſſe, qui non peccet. Invertit dein argumentum, & ex moribus peſſimis plurimorum Pontificum & Epiſcoporum, aut idem, aut nihil, quod veritatem doctrinæ afficiat, ſequi contendit. Deplorat conditionem Reformatorum, qui ob culpas ſingulorum, (poſito quod veræ ſint,) omnibus privilegiis, toti eccleſiæ indultis nunc exuantur; Et periculoſam edictorum regiorum interpretationem, quaſi pro temporum ratione ſtent, aut cadant: ſic enim fidem publicam everti, & neminem tutum fore, quamcunque ſecuritatem pactus ſit. De poteſtate Pontificis ſupra Reges in temporalibus Ep. 24 ſcribit: etſi Clerus Gallicus & Parlamenta pro regibus ſtent, graviter tamen argumentatos jam dudum non ſolum *Leonardum Leſſium* in libro, ſub nomine *Guilielmi Singletoni* adverſus *Vaddingtonum* Britannum, ſcripto, ſed & *Cardinalem Perronium* oratione in conventu procerum Galliæ habita, per quam tunc effecerit, ne condemnaretur publice, quod quidam urgebant, dogma de ſuperioritate Pontificum in Reges temporali. Si enim id fieret, dixiſſe Perronium, neceſſario conſecuturum eſſe, & allegatum iri a Proteſtantibus, quod Eccleſia Romana per aliquot ſecula capitalem errorem (Papam ſuper Reges evehendo) foverit, atque ſic Papa capitaliter errans, non fuerit caput Eccleſiæ, ſed hæreticus & AntiChriſtus; amiſſuram eſſe Eccleſiam nomen Catholicæ, nec manſuram templum & ſponſam Dei, ſed Satanæ. Quomodo ſe ab hac objectione liberare queant, qui Gallicam ſententiam pro regibus, adverſus Pontificem, tuentur, videre ſe dicit non poſſe; nam ſi vera illa ſit, ſequi omnia, quæ Perronius dixiſſet: ſi non vera, Gallos ſchismatis culpa palam teneri. Addit aliud argumentum eodem pertinens, quod nunc in materia Regalium aperte Concilio Lugdunenſi contradicatur, licet ei 500 Epiſcopi, præſente Pontifice & Rege, interfuerint. Refert etiam rejectam eſſe Bullam Pontificiam nuperam in Parlamento Pariſienſi contra 65 propoſitiones Jeſuitarum; cautelam quidem Senatum apponere voluiſſe, quod condemnationem propoſitio-

num ipſam non improbarent, ſed quod circa formam aliquid deſiderarent: veruntamen a quibusdam, quos nominat, effectum, ut clauſula hac omiſſa decretum pure contra Bullam publicaretur.

Infallibilitatem Eccleſiæ & Pontificis Ep. 26 acriter impugnat: inter alia hoc argumento, quod ultimum etiam hujus principium in Scripturis ſacris quærendum ſit. Nam ne ſimpliciſſimum quidem ex plebe crediturum, vera eſſe quæ Paſtor, deinde Epiſcopus, denique Pontifex de religione ſtatuant, niſi ei dicatur, Deum velle, ut his credatur. Itaque hoc ex Sacris literis, (alia enim revelatio non habetur,) demonſtrari debet, atque ſic ad ultimum & ſupremum judicem in rebus fidei recurritur. Sequi inde, non aliud in terris tribunal quærendum, neque quemquam fide & teſtimonio parochi ſui, aut qui ei præficiuntur ex clero, ſalutem adepturum, ſed certum eſſe debere de iis, quæ credat fide divina ex Scripturis aut earum prædicatione hauſta. Multus eſt in elevanda confeſſione Eboracenſi, quam Maymburgius Hiſtoriæ Calviniſmi annecti fecit, laudatque ea occaſione ſcriptores quosdam, inprimis *Paionium*, qui argumentatores ex Janſeniſtis acutiſſimos, *Arnaldum* cum ſociis conticeſcere fecerit. Corrigit tamen quæ in priori epiſtolarum editione ſcripſerat, quaſi *Epiſcopus Meldenſis* nihil regeſſerit ad reſponſiones libro ejus *Expoſitionum* a Reformatis oppoſitas. Nondum enim ſe tunc vidiſſe tractatum ejus noviſſimum *de Communione* ſub una. Quæ adverſus hæc profert, ſicut & alia multa, præſertim acerbiora, ſcientes præterimus: non tantum, ne litem noſtram faciamus, (quod pro inſtituto noſtro minime intendimus) quam quod omitti præſtet, ſi quæ ſcriptoribus partium ſtudio duriora excidunt, & nobis ea potiſſimum notanda videantur, quæ alicujus momenti ſint, & ad veritatem eruendam, atque genium autorum dignoſcendum maxime faciant, aut hiſtoriam literariam, ſive librorum notitiam juvent.

ABBREGE' DE L' HISTOIRE DU CONCILE de Trente, avec un diſcours contenant les reflexions hiſtoriques &c. Par Pierre Jurieu Docteur & Profeſſeur en Theologie &c.

id eſt,

Digitized by Google

id eſt,

Petri Jurieei, Doctoris & Profeſſoris Theologi, compendium Hiſtoriæ Concilii Tridentini, cum diſſertatione, continenti conſiderationes hiſtoricas de conciliis, & ſpeciatim de Tridentino, ut conſtet Proteſtantes ad id recipiendum non teneri.

Genevæ, 1682. Amſtelodami 1683. in 12.

Hiſtoria Concilii Tridentini ſub *Petri Suavis Polani* nomine dudum edita, ab omnibus fere attribuitur *Paulo* illi *Sarpio*, quem vulgo *Fra Paolo* vocabant, Sereniſſimæ Reip. Venetæ quondam Theologo, & Canoniſtæ, ſcriptis pro illa adverſus Pontificem claro. Non audet tamen autorem Hiſtoriæ iſtius Paulum profiteri Fulgentius, ejuſdem cum Paulo ordinis, *ſervorum B. virginis*, monachus, qui vitam ejus deſcripſit. At Sfortia Pallavicinus, e Soc. Jeſ. novam ſuam, quam veram vocat, Concilii Tridentini hiſtoriam manifeſte Paulo oppoſuit, magno molimine id agens, ut illum hæreſis, atheiſmi, & plurimarum falſitatum reum ſiſtat. Romæ quidem præmium ſcriptionis ampliſſimum conſecutus eſt Pallavicinus, Purpuram nempe Cardinalitiam, ſed nec Paulo eruditionis, ſapientiæ & pietatis fama, quæ virum proſequebatur, mortuo plane intercidiſſe videtur, ſed reliqua eſſe, non tantum apud illos, qui Pontifici obſequium denegarunt, ſed & apud aliquos Romano-Catholicos. Egregius ſane Diarii Eruditorum Gallici autor, in actis *menſis Mart.* 1665 non veretur ſcribere, *metuendum eſſe, ne legentibus Pallavicini opus, quod Pauli librum ſimul comprehendit, veriſimilius ſcripſiſſe Paulus videatur, licet verius ſcribere potuerit Pallavicinus.* Debetur igitur refutatori, quod liber Pauli, qui oblivione fere ſepultus erat, denuo quaſi reſuſcitatus, in multorum manus pervenit. Sed Jurieeus præterea, citatis plurimis Pallavicini locis, oſtendere nititur, ſummo cum detrimento famæ & exiſtimationis Pontificiæ detectas eſſe ab ipſo Pallavicino, dum excuſat, artes vaferrimas, quibus in Concilii convocatione, directione, & exitu Pontifices uſi ſint. Defendit deinde Paulum, breviter licet, adverſus Pallavicinum, & ſcriptorem alium Gallum, autorem tractatus *de arte hiſtorica*, qui Paulo ſcurrilitatem, nullo, ut putat, fundamento objecit; nec morari ſe multum dicit documenta a Pallavi-

cino ex ſcriniis Romanis, pro refutando Paulo eruta: neque credere vult, reponi ibi, aut produci, ſi reponantur, quæ rei pontificiæ non conducant: denique ſi vivo Paulo aliquid objectum fuiſſet, potuiſſe eum reſpondere; ſed poſt annos quadraginta, ſuperſtite nemine, qui de factis controverſis teſtimonium ferre poſſit, impune & vane de plerisque diſputari: ſemper tamen fidem viri Romano-Catholici & monachi, pondus habituram in illis, quæ adverſus ſuæ ſectæ homines & conſilia protulerit; accedentibus præſertim adminiculis ab aliis autoribus. Hæc & alia hujuscemodi præfationis, ſive diſſertationis, quæ libro præfixa eſt, partē faciunt, ſed in eadē prolixius agit Autor de conciliis. Exponit primum cauſas, cur Tridentinū nullo modo obliget Proteſtantes, & firmat, quæ jam dudum contra illud allegatæ ſunt, exceptiones; ut nempe Pontifex in propria cauſa, & dum poteſtas ejus in dubium vocabatur, judicare nequiverit; ut Proteſtantes jam ante concilium præjudicio damnaverit, non decretis tantum, ſed & ferro atque igne in eos graſſatus, aut ut id fieret, Principes incitans; ut variis artibus Epiſcoporum ſuffragia ſuis placitis accommodaverit; ut denique omnem ſpem corrigendi errores aut mores præciderit. Impugnat titulum univerſalis Concilii, cum ne dimidia quidem Chriſtianorum in orbe pars, Romani Præſulis poteſtatem agnoſcat; nec ſine petitione principii, de quo controvertitur, dici poſſit, illos omnes, qui ſeceſſionem fecerunt, ſchiſmaticos aut hæreticos eſſe. Quod ſi quis contendat, occidentalis ſaltem Eccleſiæ caput eſſe Romanum Pontificem, ne ſic quidem effecturum, ut Concilii autoritas ſtabiliatur, cum præter Italos & quosdam Hiſpanos Epiſcopos, pauci ex Gallia, pauciores ex Germania, ex aliis regnis nulli adfuerint, & tota Gallia Concilii decreta rejecerit; neque poſtquam in ſpeciem poſt longum tempus approbaſſet, ab opinione ſua diſceſſerit, quæ cōcilii canonibus ſemper fuit oppoſita, & nunc quoque eſt, in graviſſimis articulis Tridenti, vel aperte vel tecte ſtabilitis, de autoritate Pontificia ſupra Cōncilia, & Regum majeſtatem; item de munere Epiſcoporum. Inde fieri, ut ſummum illud axioma Pontificiæ infallibilitatis, quod Proteſtantibus perpetuo objicitur, lubricum, & inane evadat, dum indeciſum, aut ſaltem ab ampliſſimo Galliæ regno rejectum maneat. Progreditur inde ad examinandum, quæ ſit autoritas Conciliorum univerſalium ſive Oecumenicorum, & in ea eſt ſententia, non niſi abuſive titulum

hunc

hunc quibuſdam conventibus Epiſcoporum datum eſſe. Neque enim fuiſſe unquam, neque futura eſſe Concilia Oecumenica. Tribus namque ante Conſtantinum Imp. ſeculis nullam eorum mentionem aut uſum fuiſſe, licet plurimis & graviſſimis hæreſibus Eccleſia vexaretur. Quod vero per accidens, poſtquam Imperatores Chriſtianiſmum profeſſi ſunt, Epiſcopi convenerint, & quorundam conciliorum decreta locum ubique fere habuerint, id non ideo factum, quod univerſalia eſſent, aut ſua autoritate in rebus fidei definire poſſent, ſed quod dogmata pronuntiaſſent Fidei analoga. Reprobata vero fuiſſe aliorum, veluti Hieroſolymitani, Antiocheni, Epheſini, Sardicenſis, Ariminenſis placita, non ob defectum autoritatis Imperatoriæ vel Pontificiæ, ſed ob decreta erronea, hæreſi vel hæreticis faventia. Rediri itaque ad quæſtionem de regula fidei, eamque in conciliis quæri non debere. Diſputat etiam, cur ſolis Epiſcopis, aut aliquibus ex eorum numero deputatis, jus ſuffragandi in conciliis tribuatur, & cur admittendi non ſint ex Presbyteris, itemque ex populo, viri docti & pii. Quod ſi hoc locum inveniat, impoſſibile fore, ut concilium vere univerſale, ob impedimenta inſuperabilia, haberi poſſit.

Cæterum compendium hoc libros habet octo breviuſculos, totidem nempe, quot opus Petri Suavis ſive Pauli Sarpii: ſed omiſſæ aut cōtractæ ſunt digreſſiones de controverſiis, ordo etiā alicubi immutatus, junctis quæ ob materiam connecti poterant, cum Paulus temporum ſeriem, ad formam Diarii, ſecutus ſit. Hoc inſtitutum placuit autori, ut plurium uſui accommodare poſſet compendium ſuum, ſtylo magis plano & populari, eleganti tamen ſcriptum, cum Pauli liber abſtruſior ſit, & doctiores lectores requirat. Verſionem Gallicam, quæ jam olim edita fuit, optimam quidem eſſe fatetur, ſed mutato interim Gallicæ linguæ genio, archaiſmi vitium contraxiſſe. Fideliter in excerpendo autore, & ſenſum ejus ſequendo, verſatum ſe fuiſſe profitetur, nec de hoc dubitandi cauſa apparet; ſed deprehendet id certius, cui vacat cum breviario hoc librum Pauli conferre.

CN. JVLII AGRICOLÆ VITA Scriptore C. Cornelio Tacito, cum notis Auguſti Buchneri primum editis cura Georgii Schubarti, Lipſiæ 1683, in 8.

Quando

QUando nuper admodum volumen Orationum Buchneri academicarum ſecundum a nobis percenſeretur (ſupra pag.347) elogium huic viro ex meritis in rem litterariam ampliſſimis tribuebatur. Verum licet ſcriptura doctorum hominum virtutes rectius exprimantur, quam ſolerti pictorum arte: ibi tamen pariter atque heic in externis hæremus ſæpius, nec interiora exhaurimus penitus. Eruditio noſtri tam varia, judicium adeo firmum & multa lectione ſubactum, ut quoquo tandem incumberet, ſeſe daret feliciſſime, neque ſtatim cunctis pateret. Quam ingens ſit munus illorum qui ſcriptores veteres enarrant, ac vel inferunt lumen, vel, ſi per temporum iniquitatem male habiti, medica juvant ope, reſecantes aliena, depravata reſtituentes, non uno loco huc uſque demonſtratum fuit. Buchnerus quorſum inter hos referri debeat, communi ſuffragio monemur, paucos tanta elegantia, tam commoda & perſpicua interpretatione, tam efficaci ſenſu magnitudinem cogitationum, ac prudentiam in monumentis antiquorum tradidiſſe. In corruptis ac deſperatis membris ea modeſtia ſemper uſus, ut nihil ex nimia ingenii fiducia, ex probatis contra lectionibus, & ſententiæ veritate, ſibi præ ceteris obvia, decerneret omnia. Non jam curatas ejus meditationes in plures veterum, gentilium atque chriſtianorum, quaſi exſerto digito indicabimus, quod unus exemplo ſit nobis C. CORNELII TACITI AGRICOLA, in quem notas edidit publicis ſcholis, quando apud Wittebergenſes humanitatis ac politioris doctrinæ profeſſionem cum gloria quondam ſuſtineret. Auberti Miræi verba ſunt aſperiora, quam libera, ubi Juſti Lipſii vitam narrat, *interpretes hiſtorici graviſſimi poſt eum, inſtar muſcarum, ad odorem bonæ famæ convolaſſe, inque eodem muſtaceo laureolam quæſiviſſe.* Palma in medio poſita eſt, de cujus honore certare permittitur, quibus modo artes ingenuæ cordi ſunt, & incrementa ſtudiorum. Romanæ antiquitatis conſultiſſimus ille, ac ſapientiæ humanæ myſtes recte putatur, qui fere primus Taciti genium pervidit; adeo autem non perfecit ſingula ac ſuis abſolvit numeris, quin multa notanda poſteris relinqueret. Quam noſter induſtriam adhibuerit iſthac parte, quam in civili argumento perſpicacitatem, utique adparet. Non ſectatur quæ in ſuperficie poſita, non levia magni facit aut protrita, ſed reconditiora ubivis aperit, ſenſa difficilia & moroſa complanat, diducit, illuſtrat.

A multis

Digitized by Google

A multis prætermiſſa, aut non ſatis explicata, ſub incudem revocat, & jam brevi obſervatione mentem commonſtrat, mox digreſſione facta, ſi forte requirat uſus, priſca cum hodiernis componit, libertate ſentiendi cuilibet integra ſervata. Ita rudimenta caſtrorum, educationem ac diſciplinæ ordinem, quem in republica diligenter cuſtodiverunt Romani, *capite IV & V* exponit, ſummamque illius ad eloquentiam præcipue ac ſcientiam militarem refert. In ſequentibus virtute Agricolæ atque exemplo porro docet, quid a primis annis neceſſarium ſit ei, qui menſuram egregii ducis olim implere, patriæque ſe utilem præſtare cupiat. Prudentiam ac moderationem coercendi milites, ad turbas proniores, *capite VII* declarat, animumque judicis cumprimis format, ne fortaſſis iracundiæ, ſævitiæ, aut vehementiori affectui unquam indulgeat: quin conſilio regat, ut inveniſſe potius, quam feciſſe bonos videatur. Fortunæ & auſpicii religionem, qua veteres ſua paſſim reddunt intricatiora, *capite VIII* mira perſpicuitate evolvit, & quæ prolixis alii commentationibus, ipſe compendio perquam erudite abſolvit. Ibidem legati obſequium, quod duci ſuo debet, paucis exſequitur, & quid in utramque partem conveniat, eleganter proponit. Occaſio quam grave ſit momentum in rerum novarum molitionibus, maxime cum abſentia ducipatefiat a tergo relictis, *capite XIV* per monita & exempla docet. Imperium muliebre, Britannis olim ſolenne, *capite XVI:* principum ignavorum ferociam, atque indolem ſuperciliosam, qua gloria ac rebus geſtis, qua fortitudine, juſtitia, prudentia, & reliquo virtutis habitu, præcellere cunctis, utut ab his male inſtructi, prope in ſpeciem volunt, *capite XXXIX* deſcribit, & quantus inde bonis horror ſemper incutiatur, ſi emineant, pari doctrina ſignificat. Minima quæque perſequi in præſenti haut vacat, neque pro inſtituti ratione libet: niſi quod non omittendum duximus, egregiarum harum commentationum copiam, in paucorum ſcriniis deliteſcentium, nunc publici juris factam, doctiſſimo viro *Georgio Schubarto* Jenenſem Academiam elegantioribus ſtudiis exornanti deberi: a cujus induſtria plures Buchnerianas reliquias, commentationes nimirum in *Catilinarias* Ciceronis, *Cæſarem, Florum, Juvenalis* quaſdam ſatyras, *Zenonis* ſermonem de reſurrectione, ipſoſque Taciti *annalium* & *hiſtoriarum* libros, ſub LECTIONVM ACADEMICARVM titulo exſpectamus.

LES POESIES D' ANACREON ET DE Sapho, traduites de Grec en François, avec des Remarques, Par Mademoiſelle le Fevre.

id eſt,

ANACREONTIS & SAPPHUS POEMATA e Græcis Latina facta, & cum Obſervationibus edita ab Anna Tanaquilli Fabri filia.

Pariſiis 1682, in 12.

INter præſtantiſſima ingenia, quæ bonas litteras noſtro ævo exornant, florentiſſimum viget femineum doctiſſimæ Virginis ANNÆ Tanaquilli Fabri filiæ. Quæ in Delphini uſum non tantum Latinos quosdam Scriptores, *Flori* Res Romanas, *Sexti Aurelii Victoris* Romanæ hiſtoriæ compendium, ac *Dictys Cretenſis* de bello Trojano *Daretis*que *Phrygii* de excidio Trojæ monumenta elegantibus Notis & accurata Interpretatione illuſtravit; ſed quantum patris æmula litterarum græcarum uſu valeret, eruditiſſima venuſtiſſimaque *Callimachi* editione octo abhinc annis orbi exhibuit, & nunc *Anacreontis* & *Sapphus* cultiſſima interpretatione e Græca in vernaculam ſibi linguam, doctisque quas adjecit Obſervationibus, ſatis demonſtravit. Ac Pater quidem ejus græca hæc carmina cum animadverſionibus Salmurii anno 1660 ediderat: ſed ab eo Filia non raro diſſentiendum ſibi putavit, doctiores quam veriores nonnullas ejus animadverſiones arbitrata, & immerito quasdam odas quaſi minus genuinas exturbatas fuiſſe. Vitam Anacreontis & Sapphus tam exacte percenſuit exquiſitisque narrationibus condivit, ut omnes qui de iisdem commemorarunt longo poſt ſe intervallo reliquerit. Interpretationem autem Gallicam contexere inſtituens, nec Henrici Stephani & Heliæ Andreæ, qui latino numeris alligato ſermone odas has expreſſerant, nec Remi Bellavii, qui gallico carmine eas anno ſuperioris ſeculi ſexto & quinquageſimo reddiderat, exemplum ſequi, nec Itali interpretis veſtigiis inſiſtere; ſed græcas Anacreontis odas, & ſuperſtites a Dionyſiis Halicarnaſſenſi & Longino aſſervatos duos Sapphus hymnos ſoluto ſermone verbis exquiſitiſſimis gallicis exprimere

mere maluit. Id ſtudens, ut auctoris ſententiæ, ipſisque quantum gallicæ linguæ facultas ferret verbis arctiſſime adhæreret, & nativum Anacreontis characterem, quoad ejus fieri poſſet, adumbraret, & nulla eum detractione imminutum, nullo additamento auctum, ſed integrum ſuique ſimillimum omni ex parte perquam fideliter exhiberet, apta verborum compoſitione & æquabili proſæ orationis tractu contextum. Quod ſi enim obſequi numerorum legibus, & præfinitis ſyllabarum modulis alligari voluiſſet, metuebat ne deficeret in ſententiis, quas præ cæteris conſectandas ſibi propoſuerat: nec enim nimia patitur linguarum diſſimilitudo, obſervante doctiſſimo Huetio, ut verſus verſui exacte refundi queat; longius quippe excurrere & in remotas plus æquo ac diverſas partes evagari neceſſe eſt. Quæ ratio ipſum patrem Tanaquillum Fabrum eo compulerat, ut poſthabitis Henrici Stephani & Eliæ Andreæ metris latinis decerneret *græca* Teii poetæ *odaria proſaico ſermone convertere: quod ſciret, in ea verſione, quæ carminis neceſſitate & metri vinculis adſtricta ſit, multa eſſe duriora & obſcuriora, quædam etiam non ſatis perite aut intellecta aut converſa: nec unquam illam interpretandi rationem* qua vorſa oratione in alteram linguam auctores transferuntur *ſibi eſſe probatam; quippe quæ doctis hominibus non neceſſaria, ſemidoctis autem pæne inutilis ſit, nonnunquam etiam obſit propter intricatam impeditamque obſcuritatem, quam nemo interpres* numeris adſtrictus, *quantacunque utatur diligentia, vitare poſſit.* Sed ab hoc propoſito amicorum hortationibus revocatus, provinciam, quam latine excolere voluerat, gallico habitu exornandam doctiſſimæ filiæ reliquit. Quæ interpretationem ſuam venuſtiſſimam eruditis Obſervationibus cuivis odario ſubjectis comtiorem reddidit: in quibus verſionis ſuæ rationem, ſi quando ad hodiernum vivendi morem ſuum loquendi genus componens ab auctoris receſſiſſet verbis, expoſuit, græcum textum emendavit, ejus Interpretes notavit, plurimaque erudita & præclara attulit, quæ præſtantiam ac vim ingenii, tum inſignem & plurimorum auctorum haud vulgari cognitione acquiſitam eruditionem oſtendunt, noſque in deſiderium reliquorum Auctorum græcorum, quos interpretatam ſe eſſe & notis illuſtraſſe indicavit, rapiunt: ac proinde bonarum litterarum cauſam, iſtorum editione promovendam, celeberrimæ Virgini, ſexus & ſæculi ornamento, commendamus.

Digitized by Google

DES COMEDIES DE PLAUTE, TRADUITES en francois, avec des remarques & un examen, ſelon les regles du theatre: par Mademoiſelle le Fevre; en trois tomes.

id eſt,

Comœdiæ quædam Plauti, in Gallicum ſermonem translatæ, adjectis Obſervationibus & Examine ad leges theatri: per Virginem Annam Tanaquilli Fabri filiam; tribus tomis.

a Paris 1683, in 12.

PLautinas fabulas Gallicanis venuſtatibus exornatura & vernaculi ſermonis ſuavitate civibus ſuis ſuoque ſexui commendatura doctiſſima Virgo Anna Tanaquilli Fabri filia, tribus quos nunc emiſit tomis totidem comœdias gallice verſas & eruditis Obſervationibus illuſtratas dedit. His Præfationem de tenui dramatum origine apud Græcos æque ac Romanos, eorumque mutationibus & incrementis, comœdia veteri, media, & nova, earum auctoribus, ſatyra, ludisque ſcenicis præmiſit. In qua Plautum omnibus reliquis comicis feliciorem fuiſſe prædicat; qui & latinam ſcenam majori adparatu inſtruxerit, ſicque Grajorum mores adſimularit, ut identidem & ſuos agnoſcerent ſpectatores Romani: & maximam ſui partem inter tot bonarum litterarum omniumque comicorum ruinas ſit ſuperſtes, quod priorum nemini contigerit, quorum hodie exigua ſaltem ſuperſunt fragmenta. Terentium novem annos natum cum diem obiret Plautus, anno ætatis viceſimo octavo primum ludum Andriam edidiſſe ait. In iſto plus artis, in hoc plus ineſſe ingenii; in iſto dictionem, in hoc actionem meliorem. Nec præferendum Terentium Afrum Plauto Umbro cenſet, cum hic non minus quam iſte habeat quo alterum præcellat: recteque Horatii de Plauto & Terentio ſententiam, quam ex Julii Cæſaris mente explicat, accipiendam docet. Molierium celeberrimum Galliæ comicum Plauto & Ariſtophani ſimillimum exiſtimat, quod iſte non minus ac hi hominum captui eorumque omni generi ſe accommodaverit. In *interpretatione* trium

Digitized by Google

trium quas jam edidit comœdiarum ſtudium haud leve ſibi adhibitum affirmat, ut bonæ interpretis munus impleret; nec parum in ea adornanda conſumtum temporis, quod ſufficere potuiſſet alteri, perfunctorie id agenti, omnibus Plauti fabulis convertendis. *Examen* cuivis fabulæ præmiſſum veras theatri leges tradit, & ut Plautus eas ſervarit demonſtrat, unde intelligenda ejus mens & verus dramatis genius pernoſcendus. In *Obſervationibus* varia ex penitiori eruditione depromta afferuntur, ac ratio interpretationis redditur, ſi quando a latinis auctoris verbis ea abeat. Amphitruonem, Rudentem, & Epidicum e reliquis Plautinis fabulis ſelectas ſibi ait quas ederet, quod inventionis, mutationis, & reliqui adparatus gratia cæteras viderentur præcellere. *Ariſtophanis* Comœdias, & omnes *Tragicos Græcos* eodem ſtudio excultas poſthac ſe edituram, ac *Plautinas* omnes fabulas, eodem habitu, quo jam tres gaudent, indutas ſe in publicum emiſſuram promittit, ubi gratam hanc operam orbi futuram cognoverit. De quo dubitandi ut nullus relictus ipſi eſt locus, ita promiſſi fidem ut impleat, ætatem & vires celeberrimæ Virgini, ævi miraculo, apprecamur.

מוח הנביאים

id eſt,

NUCLEUS PROPHETIÆ,

Auctore Antonio Hulſio, Theolog. D. ejusdemque ut & Linguæ S. Profeſſore in Academia Lugd. Bat.

Lugduni Batav. 1683. in 4.

Librum quatuor ſuis filiis dedicatum, quibus & bona ſua ex æquo legat & curriculum vitæ ſimul in epiſtola dedicatoria enarrat, Auctor in duas partes diſtribuit. Priore non ſolum primaria V.T. vaticinia de Meſſiæ perſona, officio, regno ſpirituali, ſed etiam alia quædam celebriora Scripturæ dicta explicat. Omnia a vanis Rabbinorum argutiis doctiſſime vindicat, Cocceji ſimul interpretationes, inprimis in Canticum Canticorum Judaicam methodum redolentes perſtringens. In epilogo lubricam hodiernam Judæorum fidem etiam circa graviſſimos fidei articulos, ethnicorumqve ſuperſtitionibus

 & hære-

& hæreticorum deliramentis fœdam, ex R. Joſeph Albo libro Ikkarim demonſtrat.

Poſteriore parte de Typis V. T. tractaturus præmittit introductionem, in qua poſtquam monuiſſet, univerſum Judaicæ Reipubl. ſtatum tam eccleſiaſticum quam politicum, ſub triplici Lege delineatum pro fine habuiſſe repræſentationem ſpiritualium, quæ in Chriſtum credentes habent, beneficiorum, de triplicis Legis, puta Moralis, Ceremonialis, & Forenſis pædagogia diſſerit, qua ad Doctrinam Typicam manuducamur. Lex enim, inprimis Ceremonialis, veluti fons eſt, e quo plurimi typorum rivi manant. Typum hic appellat, ſignum repræſentans hominibus V. T. gratiam futuram, ſeu media gratiæ obtinenda per Chriſtum. His explicationem doctrinæ Typicæ ſubjungit in decem capitibus, agens de Typicis (1) Sacramentis, duobus ante peccatum, *arbore vitæ & arbore ſcientiæ boni & mali in Paradiſo*, duobus ſub Oeconomia legali, *Circumciſione & agno Paſchali:* (2.) Miraculis quatuor celebrioribus, Arca in diluvio Gen. 7. Mari & nube Exod. 14. Manna Exod. 16. Rupe cap. 17; (3) Perſonis quæ repræſentanti officium Chriſti triplex, *Regium*, ut Patriarchæ, Judices, Reges; *Sacerdotale*, ut Sacerdotes ordinarii eorumque ſubordinati Levitæ & Nethinæi; *Propheticum*, ut Prophetæ. Occaſionaliter etiam agitur tum de iis, qui proxime ad iſta officia accedunt, Nazaræis & Recabitis, tum de falſis Prophetis, ſectatoribus, hæreticis, nimirum Phariſæis, Eſſenis, Sadducæis, Herodianis, Gaulonitis, Samaritanis, Publicanis: (4) Sacrificiis: (5) Ablutionibus: (6) Inſtrumentis celebrioribus, arca fœderis, altaribus, indumentis Sacerdotum: (7) Locis tum *Sacris*, tabernaculo, templo primo & ſecundo, atrio Gentium, & his oppoſitis lucis & excelſis, ubi colebantur idola; tum *Politicis*, ſcilicet portis & aſylis, tum *Scholaſticis*, ſynagogis & ſcholis: (8) Feſtis, in quibus prolixe de Sabbathi origine, moralitate, Sabbatho Chriſtiano, de operibus Sabbathicis diſceptatur: (9) Viſionibus: (10) Hoſtibus, qui eccleſiam Judaicam atrociter perſecuti, figuram præbuerunt hoſtium N. T. in quibus eminent, Pharao Rex Ægypti, Nebucadnezar Rex Babyloniæ, Antiochus Epiphanes Rex Græcorum. In iſtis erudite utiliterque pertractatis Auctorem ὑποθέσει ſuæ (i. e. Reformatorum religioni) paſſim δουλεύειν, & aliquos meditatione ſua typos feciſſe Lector deprehendet.

Digitized by Google

Ob argumenti affinitatem adjecta eſt Diſputatio Epiſtolaris Hebraica cum Jacobo Abendanah Rabbino Amſterdamenſi ſuper Hag. II. 9. conſtans octo Epiſtolis, quinque Hulſii, tribus Abendanæ, qui ad octavam & ultimam reſponſionem debet. Earum omnium verſio Latina adſcripta legitur.

Addita tandem eſt Mantiſſa ad Dan. XII. 2. *Multi ex dormientibus* &c. in qua Hulſius modeſte contendit, ſe nullibi negaſſe mortuorum reſurrectionem in verbis Danielis *literaliter* attendi; quem errorem ſibi immerito B. Dn. D. Martin. Geierus (cujus de cætero præcellentem eruditionem & eximia in Eccleſiam merita veneratur) in Commentario ad Danielem imputaverit, allegata pag. 73 Tom. I. Theolog. Judaicæ, ubi Hulſius ſcripſerat: *verba ſub initium Cap. 12 Danielis non ad literam, ſed figurate & typice potius accipienda eſſe.* Ex quibus num ſententia ea, quam vir immortalis nominis Hulſio tribuit, elici poſſit, nec ne, Lectoris eſto judicium.

MOSIS CHARAS MED. D. ET REGIÆ Majeſtatis Anglicæ Chymici Pharmacopœa Regia, Galenica & Chymica, Gallice ab Authore conſcripta, jam vero latinitate donata,

Genevæ, 1683, in 4.

QUod Opus, Gallice primum conſcriptum & iterato jamdum editum, paucis forſan hactenus in Germania videre contigit, illud nunc Latino habitu in publicum prodiit. Opus vero eſt, quod Pharmacopœæ Regiæ Titulum optimo meretur jure, non minus in receſſu, ac in fronte gerens, & per quod Autor (per Scripta *de Theriaca* & *Experimenta circa viperas* dudum celebris) Rempublicã Medicam non parum ſibi obſtrinxit, talia juris & uſus publici faciens, quæ indefeſſo labore, ſtudio multo & magnis ſumptibus ſibi comparaverat, aut a Viris illuſtribus, & inter hos præprimis a Domino *Aquino*, Medico Regio primario, ſibi concredita fuerant. Ubi tamen præmonitum ante omnia Lectorem volumus, quatuor partes editionem Gallicanam complecti, quarum ultima, varia continens remedia particularia, aut ex nobilioribus ſcriptoribus, aut viris ſingularis peritiæ hauſta, propriaque experientia comprobata, huic præſenti deeſt.

Dividit

Dividitur hæc in duos Tomos, quorum prior præter præcepta generalia & Pharmaciæ tam Galenicæ, quam Chymicæ communia, de Principiis Mixtorum, de Medicamentis in genere, horum Facultatibus, Electione ac Præparationibus variis, de Furnis, Vaſis, Lutis &c. Producta præprimis Galenica, horumque parandi modos, cum ſingularibus obſervationibus v. g. occaſione Conf. alkermes, quod Aurum foliatum in ventriculis animalium revera diſſolvatur, de efficacia pulveris contra rabiem Domini de Piroa a Palmario deſcripti &c. tradit, & poſt Balſamorum confectionem, Methodum balſamandi & condiendi cadavera Autori peculiarem hactenus exponit. Alter Tomus circa Præparationes Chymicas verſatur, in tres Libros, vegetabilium, animalium, & mineralium, digeſtas, multisque egregiis phænomenis atque experimentis inſtructas. Ita v. g. ubi de deſtillationibus Aquarum agit, ſingularem encheireſin, Aquas fragrantiſſimas ex floribus, cum ſtercore vaccino exſiccato ſtratificatis & rore Majali irroratis, conficiendi exponit. In cap. de Mali Citrii deſtillatione in *D. Frid. Hofmannum* valde invehitur, laceſſitus ab hoc in *Clave Pharmaceutic. Schroderianæ* per materiam de natura veneni Viperini. Spiritus vini Tartariſati vulgaris deſtillationem rejicit, alium ejus modum ſurrogando, a nullo forſan hactenus adhuc obſervatum, ipſum vinum acidulum a Sale Tartari deſtillare jubens. Optimum ac puriſſimum Opii extractum per Aquam ſimplicem parandum commendat: ejusdem vero Opii vim ſoporiferam haud catholicam, ſed diaphoreticam ac ſudoriferam tantum aſſerit, dum ipſe aliquando a 6, ac poſtmodum a 12 ejus granis aſſumptis nihil torporis aut ſomnolentiæ, ſed pruriginem ſaltem aliquam in habitu expertus fuit. De Salis Tartari volatiliſatione egregia profert. Viperas deſtillandi modum ubi tractat, contra *Deniſium*, Adverſariorum Artium & Scientiarum Conſcriptorem de ætiologia veneni viperini iterum diſputat, ſententiamque olim ſuper hanc explicatam contra illius aſſerta vindicat. Cantharidum Sal volatile omnium diureticorum potentiſſimum & Venerem inſigniter ſtimulans pronunciat, ultra trina grana non propinandum: it. Oleum earundem, olei Caryophyllorum æqualibus, ac duodecim olei Nuciſtæ expreſſi partibus commixtum, & plantis pedum, perinæo teſticulisque inungendum commendat. De Calcis vivæ natura pariter non vulgaria ediſſerit, Mercurii vivi texturam minime (ut vulgo ferunt)

alkalicam

Digitized by Google

alkalicam, nec virulentiam mali venerei in acido conſiſtere, evincit. Butyrum Antimonii cum cauſticum potens ſit, adeoque in oſſium carie, gangræna, fiſtulis, cancro &c. abſumendis ac ſiſtendis laudetur, vehementia nihilominus illius effectuum multa cautione opus habeat: Methodum Domini Pelegrini oleo hoc in recenſitis ſimilibusve caſibus cum ſucceſſu & tuto utendi, teſtis ocularis, explicat. Antimonii inſuper ſingulares nonnullas Præparationes ſubnectit, v.g. Antimonium per inferiora tantum purgans, & Tincturam ejusdem cum oleo terebinthinæ aut baccarum juniperi parandam, ac per ſeceſſum & ſudorem pariter tantum evacuantem. Tandem vero & in capite de Bismuthi præparationibus, Bismuthum ac Zinckum arte parare docet.

EXPERIMENTA AC DUBIA NONNULLA Chymica, Auri & Argenti ſolutionem ſpectantia, communicata a D. B.

SIcut nec in Chymia tyronem latere auguror, Menſtruorum, quæ Aurum atque Argentum diſſolvunt, adeo reſtrictam eſſe potentiam, ut quod ſolutioni Argenti adæquatum, ſc. Aqua fortis, Aurum ne ſuperficialiter quidem arrodat; contra quod metallum hoc in minima ſolvit, ſc. Aqua Regis, argentum vix, aut leviter ſaltem afficiat: Ita ex iis quæ circa hæc, ſatis quidem mihi paradoxa & aſſertis trivialibus contraria, nuper annotavi, explicare volui.

Primo nempe repetitis tentaminibus expertus ſum, nihil plane referre, ſive pro Aqua Regia paranda, Baſis Spiritus Nitri ſeu Aqua fortis, ſive Spiritus Salis ſit: modo illi tantillum Salis communis aut marini; huic Nitri (quartam, imo ſextam, partem) adjicias, vel ſtagmata illa ab his deſtillando abſtrahas: i.e. Aqua Regis fiet æque, ex Spiritus Salis v.g. unciis quatuor & Nitri uncia una aut drachmis ſex, ac ex Aquæfortis ſeu Spiritus Nitri unciis quatuor & Salis comm. uncia una &c. Unde difficile ſatis explicatu mihi videtur, quomodo Menſtrua, ratione equidem ingredientium eadem, proportionis tamen illorum intuitu ſatis diſparia, unum eundemque nihilominus præſtent effectum?

Secundo Spiritum Salis marini ſeu communem ſimplicem, & qui

de Nitro nihil plane participat, Aurum ſolvere, Paradoxum Chymicum eſt: deprehendi interim, illum hoc præſtare, modo ſuper æqualem Salis ejuſdem portionem bis cohobetur; Argentumque ſicut antea, ita & nunc, intactum relinquere.

Tertio ſi Aqua fortis a Nitri communis minusque depurati parte æquali bis vel ter cohobetur, Menſtruum Auro appropriatum evadit, Argentum aliquantum duntaxat arrodens: Quod ſi autem ab eadem Nitri, probe depurati, portione binis vicibus avocetur, Lunam in momento & ſine caloris extrinſeci adminiculo ſolvit, Solemque, calore externo quamvis adjuta, minime contingit.

Quarto mirari ſubit, quomodo eundem effectum, in ſolvendo Auro, duplici pariter ratione parata Aqua Regis præſtet? Sc. modo in Aqua forti aliquid Salis diſſolvitur, atque totum in menſtruum deliquatur, nihil autem ab hoc ſegregatur: Modo ab eodem Sale Aquafortis tantum cohobatur, hinc ejus aliqua duntaxat & volatilior forſan ſubſtantia in Aquam Regis faceſſit; ab Aqua forti autem Sali loco illius, quod deceſſerat, aliquid imprimi, credere jubet Nitrum verum, in quod remanens Sal degenerat.

THE ANATOMY OF HUMANE BODIES epitomized, by a Fellow of the College of Phyſitians in London.

id eſt,

Anatomia humani corporis in compendio tradita a Socio quodam Collegii Phyſici Londinenſis.

Londini. 1682, in 8.

SCriptum anonymi Tibi L. B. ſiſtimus, omnium partium humani Corporis conformationes, actiones & uſus tradens, & quidem prout hæc partim ſuperioribus Seculis explicata, partim per Neotericorum, v.g. Harvæi, Bartholini, Williſii, Malpighii, Graëfii &c. inventa atque aſſerta emendata fuerunt. Dividit illud Autor in Libros ſex, quorum *primus* Abdomen, *ſecundus* Thoracem, *tertius* Caput, cum ſingulorum contentis; *quartus* vaſa artuum cujuscunque generis, *quintus* Muſculos, & *ſextus* Oſſa totius corporis una cum Carti-

Cartilaginibus, Ligamentis & Unguibus exponit, methodo negotio huic ſatis congrua multisque Anatomicorum obſervationibus exornata.

FORMULES DE MEDICINE, TIRE'ES de la Galenique & de la Chymie, par H. Tencke Profeſſeur Royal a Montpellier.

id eſt,

Formulæ Medicamentorum Galenicorum & Chymicorum, autore H. Tencke Prof. Reg. Monſpel. Lugdun. 1682, in 12.

Viderat hoc Opuſculum, ſub Idiomate Latino, primam lucem Anno 1681, poſtmodum vero Interpretis Gallici expertum eſt calamum: diverſa continens, praxin ineuntibus utiliſſima ſcituque neceſſaria. Sc. Remediorum Medicorum adminiſtrationem decentem, magni æque momenti ac difficultatis ſummæ negotium, obſervans Nobiliſſimus Scriptor, hanc ut tyrones doceat, illa ſub Alterantium, Evacuantium, Roborantium, & Lenientium ſeu panegoricorum quadruplici claſſe recenſet, cunctorum, partim compoſitionem, partim uſum, partim formulas exponens, ultimæ vero claſſi Caput unum de ſanguinis fluxu ſedando, alterum de Animi deliquio corrigendo, annectens, ac hinc inde varia ſcitu digna immiſcens. Ita v. g. Uſum Opii & opiatorum in hyſterica paſſione ſingularem per binos caſus confirmat: ubi de Pulveribus Alterantibus agit, Chinæ Chinæ uſum febrifugum hujusque circumſtantias, item Coffee & herbæ Thee, exponit: & de unguentis ubi agit, de ſalivatione per inunctiones Mercuriales concitanda differit.

LA COUR DE LA REINE JEANNE de Bourbon epouſe de Charles V ſurnommé le Sage.

id eſt,

Aula Reginæ Johannæ Burboniæ, conjugis Caroli V cognomento ſapientis.

EXbibuimus menſe Junio præſentis anni p. 261 Caroli V Galliæ Regis Aulam, antiqua tabula expreſſam, & a Clariſſimo Meneſtrerio Soc. Jeſ. *diligenti ſtudio evolutam. Tantum vero abeſt, ut Hiſtoriarum ac Heraldicæ artis cultoribus, quorum inſervire ſtudiis ea re voluimus, operam viſi fuerimus luſiſſe, ut graviſſimi quidam viri ad Reginæ quoque Johannæ Burboniæ Aulam, quam priori Meneſtrerius adjunxerat, eodem modo ac ornatu ſiſtendam, ultro nos ſolicitarint. Eam ergo, Lector Benevole, nunc accipe, ab eodem Meneſtrerio, cujus verba Latine reddimus, ex præſenti tabula deſcriptam.*

TAB. X. Argumentum picturæ congreſſus eſt Iſabellæ Valeſiæ viduæ Burboniæ, cum filia Regina Johanna Burbonia, ad caſtrum Claromontanum in ſylva quadam, in qua venationi Dux Burbonius incumbit. Fœminæ illuſtres omnes inſignibus ſuis ſuper amictu expreſſis, perinde ac in tabula priore viri, diſtinguuntur. Caſtellum quod in angulo ſuperno repræſentatur, Claromontanum eſt, in quo anemoſcopia ſingula ſcutulum exhibent aureum, ex ſymbolo Ludovici Burbonii, qui ordinem Equeſtrem cum clypeo aureo inſtituit.

1. In medio tabulæ Regina viſitur, tunicam velleris murini, & pallium Franciæ miniata faſciola Burbonica ſectum induta. Coronam ea gerit coronæ mariti ſui perſimilem.

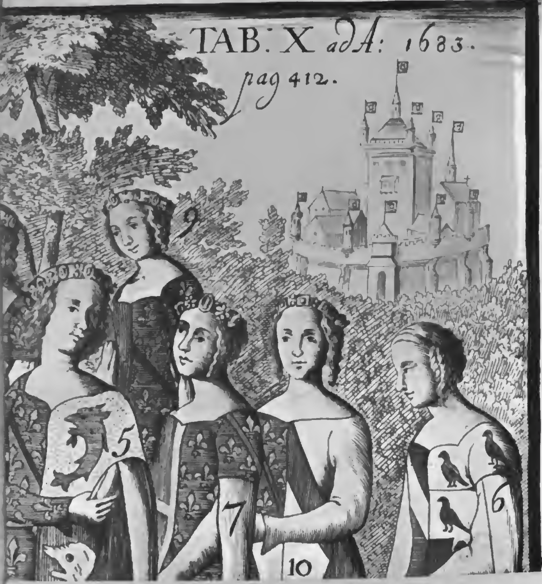
2. Manuducitur vero a Johanne Burbonio, primo hujus nominis Marchiæ Vindocinenſis & Caſtri Comite, honorarii Reginæ deductoris munus obeunte. Manu ſua dextra innititur ſiniſtræ Principis, ſiniſtra vero avem ſuſtinet; ad venationem condictum eſſe, ſeque in agrum Claromontanum velut advolare innuens. Marchiæ Comes nonniſi brevi toga indutus eſt, inſignia ipſius oſtendente, quæ rupta ſunt *(briſées)* balteo Burbonico, & ſubdiſtincta *(ſurbriſées)* lemniſcis Marchiam Vindocinenſem & Caſtri notantibus.

3. Syrma pallii Reginæ Domina de Savoiſy ſuſtinet, Philippo de Savoiſy uni ex Regis cubiculariis nupta. Stola ejus diviſa eſt, ac altera parte inſignia mariti refert, arcam nempe auream tribus capreolis *(chevrons)* rubris, & ſtriatura *(engreslure)* quadam cyanea exaratam; qualia variis in locis extructæ ab eo arcis Segnelay conſpiciuntur.

4. Poſt Reginam Maria Francica, filia Regia, conſiſtit, tres aut quatuor annos nata, cum tunica velletis murini, & ſtola exteriore liliis conſita, caput corolla ſeu ſerto aureo cincta.

5. Anna

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

5. Anna Duciſſa Burbonia, Delphina Arverniæ, Comitiſſa de Foreſts, Domina de Mercœur, Beroaldi II hoc nomine Comitis Claromontani Delphini Arverniæ, & Johannæ de Foreſts Dominæ d'Uſſel filia, lateri natæ Regiæ aſſiſtit. Palla ejus ſymbolis Burbonicis, velut mariti ſui, & propriis, ad Delphinatum Arverniæ & Comitatum de Foreſts ſpectantibus, eſt bipartita.

6. Ejus ſyrma Domina de Nedonchel ex Domo Burnelia colligit, cujus peplum altera parte inſignia mariti, aream cyaneam argento a dextra oblique faſciatam (*d'azur a la bande d'argent*) altera ipſi propria, ſcutulum miniatum & marginem disjunctum (*un orle*) cum pſittacis viridis coloris in ſolo argenteo repræſentat.

7. Tres reliquæ Principiſſæ ſorores ſunt Reginæ. Prima, Bona Burbonia Comitiſſa Sabaudiæ, conjux Amedei VI, cognomentum Comitis viridis, ex affectu in colorem illum, quodque Calendis Maji celebres ludos Equeſtres Camberii inſtituerit, habitu & ſago militari viridi uſus, conſecuti. Palla Principiſſæ hujus Sabaudicis, Burboniisque inſignibus diſtincta eſt, ipſaque catulum loro tenet.

8. Altera, Catharina Burbonia, Johanni ejus nominis VI Harcuriæ Comiti, ex nobiliſſima quadam & antiquiſſima Normanniæ domo, nupta. Pallæ ejus bipartitæ pars altera inſignia Burbonico-Francica ſiſtit cum faſcia miniata, altera Harcuriana, faſcias nempe duas aureas in campo rubeo.

In Gallico mendoſe legitur: d'or a deux faſces de gueules. *Legi enim debet:* de gueules a deux faſces d'or. *Id enim convenit figuræ ipſi, ubi area miniata, faſciæ autem auro tinctæ conſpiciuntur, & diſerte ejusmodi ſymbolum Harcurianæ illi genti* Varennes *parte prima libri Gallici* Le Roy d'Armes *pag. 94 tribuit.*

9. Tertia eſt Margareta Burbonia, uxor Arnoldi d'Armanieu Domini d'Albret, ſupremi Franciæ Cubicularii. Peplum ejus una parte inſignia Franciæ per faſciam rubram rupta, altera Albretana; aream nempe rubentem eamque puram, defert.

Comitiſſa Harcuriæ avem manu tenet, ſicut Regina. Tres vero has Principiſſas uxor Burbonii nothi comitatur. Nempe

10. Agnes de Chaleu, cujus ſymbola bipartita alteram quidem aream puram, niſi quod quadrans inſignium Burbonicorum ipſi impreſſus eſt; alteram argenteam nigro (*ita Meneſtrerius:* au ſautoir de

 ſable.

Digitized by Google

ſable. *Aſt in tabula ipſa non niger color, ſed miniatus expreſſus eſt, quo argenteum ſolum in decuſſim trajicitur; ut neceſſe ſit, vel in pictura, vel in deſcriptione erratum fuiſſe. quod definire, cum explorata inſignia Domus de Chaleu non habeamus, integrum nobis non eſt; viſum tamen fuit monendum)* decuſſatam, qua familia de Chaleu notatur, exhibent.

Quatuor hæ ſingulæ ſertum aureum capite geſtant.

11. Iſabella Valeſia vidua Burbonia, palla ſua cum inſignibus Burbonicis, & mammillari ac velo albo conſpicua, velut vidua Petri hoc nomine I Ducis Burbonii. A calantica illa viduarum mos proceſſit, quo Regum viduæ apud Gallos *albæ Reginæ* conſueverunt appellari.

12. Honoraria illius aſſecla ex Domo de Mornay de Villarceau in Normannia, ſtola ſua aream præfert aureis & rubris tæniis exaratam cum leone nigro.

13. Dux Burbonius gladio ſuo cervum transverberans, brevi veſte venatoris inſtar indutus eſt, cingulo aureo in teſſeram inſtituti ab eo Ordinis Spei circumdata.

14. Dn. de Nedonchel Ducis cubicularius, pro veteri more pedem cervi tenet Reginæ exhibendum, portatque lagenas vinarias.

JOHANNIS STRAUCHII INSTITUTIONUM Juris Publici Specimen. Juſſu heredum ex Schedis B. Autoris adornavit vulgavitque Johannes Georgius Kulpis.

Francofurti. 1683. in 8.

QUi eruditiſſimis ſuis ſcriptis, Jurisprudentiam qua publicam qua privatam concernentibus, immortalitatem ſibi paravit JCtus ſummus Johannes Strauchius, non ſemel dum viveret Publici Juris prudentiam in formam artis redigere, ejusdemque Inſtitutiones ſecundum methodum Juſtinianearum formare aggreſſus, ſubinde tamen per varios eosque concatenatos labores illas perficere impeditus, tandem ante paucos annos, dum extremo conatu ad finem eas perducere inſtituiſſet, atque in explicanda Auditoribus ſuis Expeditione Romana eſſet occupatus, ſuperveniente mortis hora expeditionem

Digitized by Google

nem cœleſtem ſuſcipere juſſus, & ita cœptum opus expedire fuit prohibitus. Cujus fragmentum hactenus avide a pluribus deſcriptum orbi erudito diutius invidere noluit, ſed juſſu heredum publici Juris fecit Clariſſimus Editor, qui & ipſe in præfatione ad Lectorem curam atque operam ſuam in hoc fragmento adhibitam latius declarat. Siſtuntur autem tibi, benevole Lector, in hoc ſpecimine Liber primus integer, & Libri ſecundi pars aliqua non contemnenda. In illo deprehendes Diſcurſus accuratiſſimos de civibus Imperii Romano-Germanici tam imperantibus quam parentibus, de Imperatore Romanorum & ejus poteſtate, de Capitulatione, de Vicariis, de modis quibus poteſtas Imperatoris ſolvitur, de Electoribus ac Principibus Imperii, Prælatis item, Comitibus, Baronibus ac Civitatibus Imperialibus, tum de modis, quibus Jus civitatis amittitur, de ſubditis Imperii immediatis & mediatis, de Nobilibus, Equitibus, Ganerbiis, Patriciis, Comitibus Palatinis Cæſareis, de Protectoribus & Clientibus, ac de Judæis, denique de Statu Familiarum Illuſtrium, de uxore Auguſta & Illuſtri, de Liberis illuſtribus, de divortiis, de illuſtribus viduis & tutelis. In Libro ſecundo invenies diſſertationes de rebus publicis, de Jure maris, de littoribus, portubus, fluminibus, & inſulis, de territorio, de ſuperioritate territoriali, de Jure Belli, de Jure ſequelæ, cujus occaſione tanquam ejus partem Autor Expeditionem Romanam exponit, in qua ut modo dictum, abrumpere coactus fuit. Cujus adeo reliquas cogitationes ſimul nobis fuiſſe ereptas merito dolemus, & plus adhuc doleremus, niſi ex alterius Viri Magnifici Inſtitutionibus Juris publici, jam præcedenti menſe a nobis commendatis, & jam ob defectum hunc operis Strauchiani (quem egregie ſupplent) multo magis commendandis, caperemus ſolatium. Nec illud omittendum, fragmento huic additas eſſe diſputationes tres a Strauchio olim in hac alma habitas ad explicationem Taciti de moribus Germanornm plurimum facientes, in quarum prima Germanos eſſe indigenas probavit, in ſecunda vero de modis acquirendi priſcorum Germanorum, & in tertia de armis eorundem ſolide diſſeruit.

CONTINUATIO RELATIONIS DE COMETA, PRÆTERITO menſe Julio obſervari cœpto.

Quanquam inter Eruditos conſtare arbitramur, Cometam quem cœlo noviter ſuſpenſum, ſaltim oculis noſtris detectum, Aug. menſe retulimus, Spe-

ctato-

ſtatoribus induſtriis ſe nondum ſubduxiſſe: non omnino tamen fruſtra nos futuros confiſi ſumus, qualicunque etiam deſcriptione motus, quem phænomenon hoc à Calendis Sextilibus hucusque in cœlo confeciſſe Lipſiæ viſum eſt.

Die 3. Aug. Stylo vet. Hora X, 10′ veſp. Cometa diſtabat à Lucidâ Humeri Aurigæ 3°. 27′. 51″; lineamque δ β (ſtellarum Uranometriæ Bayerianæ) ſupergreſſa, ab eadem dodrante gradus removebatur.

Die 4. Hora IX, 51′ veſp. ab eâdem Lucidâ aberat 3°. 21′. 26″, & ſemihorâ poſt, a δ Aurigæ paulo minus 7°.

Die 6. Hora IX, 19′ Cometa a Capella 3°. 6′. 26″ diſtans, a linea α β ſurſum 30′ remotus erat, ſimul in eadem recta cum δ & ο Aurigæ conſiſtens.

Die 8 Hora III mane, tranſcenderat lineam α β ſemiſſe circiter gradus; quadrante a linea α ϑ, ad quam tendebat, diſtans.

Eodem die veſp. Hor. IX, 20′, Cometes & ε Aurigæ rectam conſtituebant, ſaltem ſuperiore Cometæ limbo: cujus Diameter per tubum quatuor pedum 7′ minor non erat. Hac etiam nocte, cum a pluribus diebus nihil Caudæ viſum fuiſſet, eadem, ſed tenui ſpecie, viſui denuo ſe ingerebat.

Die 9. Hora II, 38′ mane, Capella, Cometa, γ Aurigæ; β item, Cometæ limbus ſuperior & ε in eadem recta conſiſtebant.

				°	′	″
Die 10, Hora IX, Cometa,	ε	Aurigæ diſtabant		1	49	17
IX, 56′.	η			2	0	0
	ζ			1	0	0
X. 9′	α			4	42	61

Die 11 Hora IX, 50′ Cometa cum Hædis η & ζ erat in una recta, ab η 2°. 17′. 9″; ab ζ 1°. 30′ remotus. Nudo oculo earum unam æquare videbatur.

Die 12, Hora X, 26′ Cometa & c Perſei 2°. 47′. 9″;
32′ idem & ζ Aurigæ 3°. 43′. 56″ diſtabant.

Die 18. Hor. X, 52′ Lucidæ Pleiadum & Cometæ diſtantia erat 1°. 42′. 51″.

Die 19. Hor. X, 44, eadem diſtantia 3°. 12′. 51″. Tranſiitque Cometes inter proximum hoc biduum ſupra Pleiades.

Die 22, Hor. XI, 40′, Cometa & μ Ceti 4°. 17′. 9″; Idem & λ Ceti (quantum per nubes capere licuit) 3°. 12′. 51″ diſtabant. Omnes hæ diſtantiæ micrometro per tubum captæ ſunt; ſed tempora ex Horologio ambulatorio ad fixas non exacta. Juxta has vero aliasque obſervationes Cometa intra proximum quatriduum 20° emenſus eſt.

Ab hoc tempore ad 31 Auguſti, cœli conſtans intemperies Cometam oculis perſequi inhibuit. Optamus autem, ut quando præceps ejus jam temporis in auſtrum declinatio eundem climati noſtro mox ſubductura eſt; in tranſalpinis Europæ partibus celebrium Aſtronomorum vigilet induſtria, animadverſoque, qua tandem curſum deducturus, aut etiam deſiturus ſit, abſolutam phænomeni hujus nobis conciat hiſtoriam.

(o)

Digitized by Google

N. X.
ACTA ERUDITORUM
publicata Lipſiæ
Calendis Octobris, Anno M DC LXXXIII.

INTRODUCTIO AD HISTORIAM NUMISMAtum, auctore Carolo Patino Equite D. Marci, Med. Doctore Pariſino & in Academia Patavina Med. Profeſſore.

Amſtelodami apud Henr. Wetſteinium 1683, in 12.

INter litteraria monumenta, quæ ad hiſtoriam pertinent, nullum præſtantius, utilius, jucundius commodiusque Numismatis antiquis eſſe, dudum oſtenderunt qui bono publico ea collecta dedere: & præclaram hanc antiquitatis partem ab interitu, & eorum judicia, qui plurimum illi ſolent tribuere, a ludibrio vindicavit, tum ab iis, qui veteris elegantiæ & eruditionis amore vel ſtudio ducuntur, egregiam ac laudabilem in eadem verſanda operam collocari poſſe ac debere, apertum manifeſtumque fecit præclaro opere *de præſtantia & uſu eorum* edito doctiſſimus vir Ezechiel Spanhemius. Et ſane, ad ſummam ingenii aut doctrinæ laudem conſequendam nil opportunius, quam ea verſare monumenta, quibus ſimul & novitas inventionis gratiam, & varietas delectationem, & vetuſtas auctoritatem conciliat. Sed cum haud vulgaris laus neque in medio poſita ſit abditæ ac retruſæ vetuſtatis arcana ex coævis neque facile obviis monumentis eruere, proba in hoc genere ab adulterinis, cuſa veteri metallo ab incruſtatis aut ſubæratis ſegregare, & ſincerum de ætate ſingulorum judicium ferre: ad hanc artem conſequendam viam ac rationem oſtendit, qui pro dignitate eandem excoluerat, nobiliſſimus vir *Carolus Patinus*, Gallice edito libello Pariſiis anno 1665: *Introduction à l'hiſtoire par la connoiſſance des medailles.* Qui intra Gallias deliteſcens, ut aliis quoque gentibus, iſtius linguæ ignaris & ſtu-

dii hujus præſtantiſſimi cupidis notus redderetur, ipſe auctor doctiſſimus, Patavinam Academiam medicis & humanioribus ſtudiis jam exornans, in animum induxit eum Latinum reddere: ita tamen ut novis acceſſionibus paſſim eum locupletaret. Cui bibliopolæ non ineruditi bene de hoc litterarum genere merendi ſtudium *Joſephi Mariæ Suareſii* Epiſcopi Vaſionenſis Diſſertationem *de Numiſmatis & nummis antiquis*, Romæ 1668 quæ prodierat, recuſam ſubjecit.

ACADEMIA ARTIS PICTORIÆ, AUCTORE Joachimo de Sandrart à Stockau.
Noribergæ 1683, in fol.

PRæclare hactenus apud Germanos de pictoria arte meritus eſt, qui eandem feliciſſime tractavit *Joachimus Sandrartus.* Nam cum jam pridem famam excellentiſſimi pictoris ſuſtinuiſſet, & tabulis venuſtiſſime pictis ingentem gloriam ſibi comparaſſet; de hac arte juſtis operibus, quæ germanice prodierunt elegantiſſimis ære expreſſis imaginibus inſignita, commentandum ratus, tam copioſe & exacte atque eleganter ipſam non magis quam ejus cultores ob oculos poſuit, ut quemvis, oculis licet eruditis deſtitutum, in amorem hujus ſtudii, quod ſtatuariam & ſculpturam complectitur, rapiat. *Duos* autem Germanica lingua conſcriptos *tomos* anno 1675 & 1679 emiſit in publicum: quos ſecuta eſt ipſius cura adornata *Iconologia Deorum*, quæ anno 1680 prodiit. Sed quando gloria nominis Sandrartiani intra Germaniæ fines non continebatur, operum quoque ejus penitius cognoſcendorum avidæ erant cultiores gentes exteræ: iſtis ut fieret ſatis, doctiſſimus & de bonis elegantioribusque litteris bene meritus vir *Chriſtophorus Arnoldus* ſtilum Sandrarto commodavit, & quæ auctor nobiliſſimus de Statuaria, præſtantiſſima & picturæ prorſus cognata arte, patrio ſermone tradiderat, Latinis litteris mandavit, quæ ſub titulo *Admirandorum ſtatuariæ* peculiari volumine Sandrartus anno 1680 evulgavit, veram delineationem perfectiſſimarum & abſolutiſſimarum ſtatuarum, artisque hujus nobiliſſimæ tractationem orbi exhibens, & maxima cura ſummoque ſtudio conquiſitas Græcorum & Romanorum ſtatuas, æri artificioſe inciſas & inde expreſſas oculis obji-

Digitized by Google

objiciens. Cumque intelligeret pictoriam artem, quæ coloribus rem exprimit, ſtatuaria quæ imagines & ipſa corpora effingit, præſtantiorem eſſe, quippe quam a teneris etiam excoluiſſet; majori apparatu exteris nationibus, *Chriſtiano Rhodio* interprete uſus, eam exponere aggreſſus eſt, & quæ Germanico idiomate duobus tomis diffuſius tradiderat, Latino ſermone in unum volumen arctata expoſuit: ſingula iſtius artis proprio atque nativo ſuo nomine, ſecundum hodiernum uſum atque conſuetudinem nuncupando, & fideliter artem deque artis operibus auctoribusque judicandi ſcientiam tradendo. Quoniam autem cum pictoria arte ferme comparatum eſt, ſicut cum oratoria facultate, in qua primum argumenta ſunt invenienda, deinde apte quæ inveneris collocanda, poſt ubi diſpoſueris verborum ſententiarumque luminibus exornanda, ac denique voce & geſtu animanda: ideoque pictorem prius ὑπόθεσιν (quam μέρος εἶναι τῆς ζωγραφικῆς τέχνης, ὥσπερ τοὺς μύθους τῶν ποιητῶν Nicias pictor pronunciavit apud Demetrium Phalereum libro de Elocutione) cogitare, dein οἰκονομίαν; σύνθεσιν καὶ συμμετρίαν, ſeriem juncturamque, ut Horatius appellat, obſervare, poſt τῶν χρωμάτων ἀκριβῆ τὴν κρᾶσιν, καὶ εὔκαιρον τὴν ἐπιβολὴν ποιήσασθαι, tandem σκιάσαι ἐς δέον, quod Lucianus in Zeuxide ait, & umbræ ac lucis beneficio vitam & motum quaſi rei quam pingit conciliare oportet: hæc omnia qua ratione fieri debeant, & quomodo facultatem hæc exequendi pictor conſequatur, in hoc opere auctor oſtendit; de veris & genuinis pictoriæ artis proprietatibus, inventione, delineatione, εὐρυθμίᾳ & proportione corporum, de picturæ variis generibus, in albario recente ſive freſco, tabulis item atque linteis, de pictura Sinenſium & figuris ligno incidendis, nec non de melano-chalcographia ſeu figuris nigricantibus quæ in ære effinguntur, differens; tum de pingendis hiſtoriis, imaginibusve hominum, de ſubdialibus & nocturnis, de affectibus & perturbationibus animi exprimendis, veſtibus item delineandis, & vero imaginis decoro ſervando tractans; tandem de lumine & umbra, colorum item proprietate, efficacia, uſu, natura & ſignificatione, eorumque ſubigendorum per aquam vel oleum ratione lectorem inſtruens. Maximam autem operis partem icones & deſcriptiones vitarum celeberrimorum tam veterum quam recentiorum ſeu modernorum artificum occupant, qui pingendi aut ſtatuarum

Digitized by Google

apte conficiendarum arte inclaruerunt. Quorum e priſcis Græcis Gyges Lydius, Pyrrhus, Polygnoti Athenienſis & Thaſius, Telephanes, Cleophantus, Bularchus, Eumarus, Cimon Cleoneus, Panæus, Colotes, Timagoras, Phidias, Mycon, Onaras, Apollodorus, Callimachus, Zeuxis, Parrhaſius, Demon, Timanthes, Eupompus. Nicomachus, Ariſtides, Pamphilus, Echion, Pauſias, Euphranor, Praxiteles, Cydias, Antidotus, Nicias, Athenion, Melanthius, Apelles, Protogenes & alii; e Romanis Fabius, qui inde cognomentum Pictoris tulit, Pacuvius, Arellius, Q. Pedius, Ludius, Amulius, Pinus, Actius, Turpilius, & Imperatores Nero ac Hadrianus, libro *primo* partis ſecundæ exhibentur: in *altero* celebertimorum Italorum modernorum pictorum vitæ & imagines referuntur: in *tertio* Germanorum & Belgarum, nec non Gallorum Anglorumque icones & encomia oculis animisque curioſorum objiciuntur, ut artis & hiſtoriæ pictoriæ corpus abſolutum hoc opus dici mereatur.

THESES THEOLOGICÆ VARIIS TEMPORIbus in Academia Sedanenſi editæ, & ad diſputandum propoſitæ, Autore Ludovico le Blanc, verbi divini miniſtro & Theologiæ Profeſſore.

Londini 1683, in fol. ap. M. Pitt.

QUo loco habitus theſium harum Autor inter ſuos fuerit, ex epiſtolæ verbis, quam Theſauro Theologiæ Sedanenſis, anno 61 hujus ſeculi edito, præmiſit Jacobus de Vaux, aperte ſatis liquet: *Quam ſubacti*, ait, *ſit judicii Vir ille eximius, quantopere in rebus Theologicis verſatus, quam ſolidæ eruditionis, quam doctus in Linguarum Orientalium notitia, prælectionibus publicis & concionibus ad populum luculentiſſime probat. Si Deus ei vitam diuturnam largiatur, & id per valetudinem, quæ ſæpe infirma eſt, poſſit, multa & præclara ab eo habebimus, & præcipue Tractatum egregium de Statu Controverſiarum, quæ inter nos & Pontificios intercedunt, cujus operis ſpecimen dedit in Theſibus, quas de Scriptura conſcripſit.*

Nec fefelliſſe Autorem epiſtolæ videtur opinio. Siquidem ſcopus Blanci præcipuus in Theſibus hiſce fuit dilucidare diſtincteque expo-

Digitized by Google

exponere Statum Controverſiarum, quæ a pluribus annis magna contentione animorum agitantur inter Eccleſiam Romanam, & eos, qui ſeculo ſuperiori ab ea ſeceſſerunt propter ſuperſtitiones varias, quæ lapſu temporis in eam irrepſerant, & quarum emendationem impetrare non potuerunt: eo videlicet conſilio, ut perpetuis partium querelis occurreret, ſycophantia ſe & ſcripta ſua premi cauſſantium. Quamvis autem temporibus diverſis a Cl. Autore editæ fuerunt in uſum privatum Academiæ Sedanenſis; dignæ nihilominus Viris doctis in Anglia nunc viſæ ſunt, quæ juris magis publici fierent, & in unum corpus collectæ denuo, imo tertia vice typis mandarentur: idque his maxime de cauſſis, quod primo in quæſtionibus ſingulis diligenter obſervet Autor diverſos, ſi qui in Reformatorum & Romanorum ſcholis occurrunt, vocabulorum uſus, & λογομαχίας inde enaſcentes a controverſiis realibus curatius diſcernat: dein de Autoris alicujus ſenſu non ex verbis ab illo obiter & aliud agente prolatis judicet, ſed ex iis, quæ docet & affirmat, rem ex profeſſo tractans & explicans: præterea non tribuat ulli, tanquam ipſius dogmata & placita, niſi quæ ipſe pro ſuis agnoſcat & defendat: privatas denique Doctorum opiniones, a communi & publica ſententia Eccleſiæ cum Romanæ, tum Reformatæ probe diſtinguat; nec tribuat adverſariæ huic quicquam ut propriam illius doctrinam, præter id quod ſanxerunt iſtius Concilia atque Pontifices, aut quod in Scholis illius communi conſenſu docetur. Eſt vero hoc Volumen theſium, Anglorum adornatum ope, bipartitum. Pars prior theſes complectitur, vivo adhuc Autore hinc inde editas, quarum quoque partem aliquam alterum theſium Sedanenſium Volumen impreſſum Genevæ anno ſupra memorato, ſub finem exhibet. Parte reliqua opuſcula quædam poſthuma continentur, & theſes ex Autoris manuſcriptis depromtæ; quibus illuſtrare ſtuduit ſtatus controverſiarum aliquot, quæ circa Dei verbum & Scripturam ſacram: circa Chriſti perſonam & officium: de Eccleſiæ regimine, Romanoque Pontifice: de Conciliis: de Eccleſia militante, ejus natura, viſibilitate, inviſibilitate, duratione perenni, & conſtantia in fide: de membris Eccleſiæ militantis; nec non de cultu divino in lingua vulgari celebrando, moveri atque agitari ſolent. Extremo partis loco oratio legitur de Scripturæ ſacræ divina origine, ab Autore in promotione aliqua Doctorali habita.

Digitized by Google

FRIDERICI SPANHEMII FR. F. INTRODUCTIO ad Chronologiam & Hiſtoriam ſacram, ac præcipue Chriſtianam, ad tempora proxima Reformationi: cum neceſſariis caſtigationibus Cæſaris Baronii.

Lugduni Batavorum 1683, in 4. apud Dan. Gaesbeck.

AUtoris hujus celeberrimi *Introductio ad hiſtoriam & antiqvitates ſacras* in 12, jam anno 1674 Lugduni Batavorum prodiit, ſed edita ex diſcipuli cujusdam apographo, atque inſcio ipſo recuſa. Quam cum non plurimis tantum mendis, ſed & magnis hinc inde hiatibus defœdatam deprehendiſſet, & caſtigatiorem & auctiorem repræſentare illam induxit animum. Præmiſſa itaque *Introductione ad Chronologiam*, in qua de principio temporis, de diverſis annis, menſibus, ſeptimanis, diebus, diverſis item epochis aliisque huc ſpectantibus diſſeritur; brevem, ut vocat, ſubjungit *Introductionem ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam Veteris Teſtamenti*, & hac abſoluta, *brevem Introductionem ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam Novi Teſtamenti*. Sed hæc ad ſexti tantummodo poſt Chriſtum natum ſeculi usque finem perducta in hoc opere eſt. Cum enim operæ typographicæ ad res Chriſtianas jam aliquousque proceſſiſſent, & vero prolixiorem ſibi tractationem, inceptæ in *Baronium*, ejusque exſcriptores, nec non *Valeſium*, *Allatium* ac *Maimburgium* animadverſiones requirerent, Autor in duos Tomos neceſſitate quadam compulſus diviſit hunc laborem, atque adeo priorem tantum, quamvis & alterius pars aliqua jam prælo evaſiſſet, præmittere hoc anno voluit. Introductionem autem hanc non eo, quo Baronius, loco finiiſſe & tempore, ſed telam hiſtoricam produxiſſe paulo longius, & quidem ad tempora usque Reformationi proxima, profitetur: de quo videbimus tum, ſi & alter tomus in publico ſeſe ſtiterit. Quod priorem tomum hunc attinet, percenſentur in eo Eccleſiaſticæ Antiquitatis archiva; Judaicæ & Chriſtianæ origines; doctrinæ cœleſtis propagatio, eique immixti identidem errores; Eccleſiarum orientalium & occidentalium diverſæ veluti phaſes, ſeu incrementa ac decrementa; res Chriſtianorum modo afflictæ, oppreſ-

oppreſſæ, extinctæ, mox ex cineribus ſuis veluti renaſcentes; veteris diſciplinæ ac publicorum rituum conſtitutiones, mutationes, aliorumque ex aliis propullulans multitudo; hæreſes, hæreſiumque oppugnatores; res item gentilium contemporaneæ aliaque plura tam ad Judaicam, quam Chriſtianam hiſtoriam intimius pernoſcendam facientia. De cætero non poſteriorem tantum hujus operis tomum minatur Autor, ſed & uberiorem ſacrarum hiſtoriarum theſaurum, & Baronianorum Annalium penſatiorem longe trutinam: idque in præfatione parænetica, qua & Eccleſiaſticæ antiquitatis commendatur ſtudium, & hujusdem introductionis ratio ab eo redditur.

SPICILEGIUM RITTERSHUSIANUM, ſive Tabulæ Genealogicæ, quibus Stemmata aliquot illuſtrium in Germania Familiarum, quas Vir Cl. Nicol. Rittershuſius in opere ſuo vel omnino præteriit, vel a poſteriore ſaltem ſtipite enumeravit, exhibentur. Decades Tres.

Tubingæ 1683, in fol. apud Georg. Cottam.

CUm anno 1658 Vir Cl. Nic. Rittershuſius Tabulas ſuas Genealogicas ederet, easque tum ob ordinem exactiſſimum, tum ob Familiarum inſignem copiam, Politicis mirifice commendaſſet: tria paſſim cœperunt obſervari, quibus auxiliatricem manum multi apprecabantur. Primo enim pauciſſimæ Familiæ retro porrigebantur usque ad ſeculum ad N. C. decimum quartum, quæ tamen controverſias ſuas ab annis ulterioribus petebant. Deinde non deerant Familiæ Principum & Comitum, quorum hodiernus ſplendor locum in hoc Honoris templo merebatur. Tandem labentibus annis Natalium, Nuptiarum, exequiarum nova exempla, novas additiones flagitabant. Neque penitus defuit his querelis Vir Celeberrimus, dum anno 1664 nova editione ſingulas fere tabulas recentiſſimis Familiarum caſibus egregie auctas exhiberet, ſimulque poſt aliquot annos adjiceret Stemmatum hactenus omiſſorum enarrationes non paucas. Interim Auctoris mors effecit, ut bibliopola de augmento parum cogita-

gitaret, ac adeo tertiam editionem nullis additamentis redintegratam credulis emptoribus obtruderet.

Sed oſtenditur nunc Vir Nobiliſſimus πολιτικωτάτῳ huic ſtudio novam ſedulitatem allaturus. Etſi vero pro ſua modeſtia nomen in titulo diſſimulat; Præfatio tamen innuit, Parentem ipſius καλοκαγαθὸν in Rittershuſii Præloquio laudatum fuiſſe, quod ſtrenuam in hoc labore operam contuliſſet. Dum igitur ibidem nominari legimus Nobiliſſ. & ſtrenuum Dn. Wilhelmum Im Hoff, Patritium Norimbergenſem, ejusque Reip. Senatorem; facile nobis innuitur digniſſimus tanto Parente Filius Dn. Jacobus Guilielmus Im Hoff, cui tanto feliciores apprecamur ſucceſſus, quanto pulchriore nunc initio eſt defunctus. Dat enim Tabulas triginta, quibus tum nova *Altempſiorum, Bentheimiorum, Bronchorſtiorum, Crichingenſium, Dhauniorum, Eckiorum, Eggenbergiorum, Falckenſteiniorum, Gronsfeldiorum, Hohen Emſiorum, Manderſcheidiorum, Metternichiorum, Machſelreiniorum, Salmenſium & Reifferſcheidiorum, Schönborniorum, Trautmansdorſiorum, Vehlenſium, Waltpodiorum, Windiſchgräziorum* Stemmata deſignat, tum etiam fideliſſime ſupplet, quicquid ab ipſo Rittershuſio fuerat omiſſum *de Electoribus Saxoniæ & Brandenburgi ex Aſcaniis, de Guelphis Ducibus Bavariæ & Saxoniæ, nec non Brunſuici & Luneburgi, de Habſpurgicis Comitibus, de Comitibus Leiningii, de Ducibus Meklenburgenſibus, de Pomeraniæ & Stetini Ducibus, de Zolleranis Comitibus, Burggraviis Norimbergenſibus.* Recentiora quod attinet, ſingularem promittit libellum, cujus annotata quivis excerpere, ac in Tabulas Rittershuſii referre queat: ne ſumtuoſa Editionum repetitio, priorum poſſeſſores vel affligat vel confundat. Ut autem hujus libelli feſtinationem habemus in votis, ſic Nobiliſſ. Auctori idoneos apprecamur & Fautores & Amicos, qui rem cognitu difficilem ſuis admonitionibus ac interceſſionibus reddant aliquanto faciliorem. Quin & nomine rogamus publico, ſi quis vel novarum Familiarum poſſideat arcana, vel antiquarum novos caſus habeat in numerato, nolit diligentiſſimo Auctori, ſeculoque curioſis ſtudiis dedito pulcherrimum hoc officium denegare.

G.G.L.

Digitized by Google

G. G. L. MEDITATIO JURIDICO-MATHEmatica de Interuſurio ſimplice.

Interuſurium ſive reſegmentum anticipationis, vulgo *Rabat*, eſt differentia inter pecuniam in diem certum debitam, & præſentem ejus valorem; ſeu quanto plus petat, qui plus tempore petit, vel quanto minus ſolvere æquum ſit eum, qui poſt aliquot annos demum debiturus, nunc ſolvit. Hujus quantitas, quæ apud Juriſconſultos paſſim non ſatis, & apud aliquos non ſatis recte explicatur, accurato calculo definiri poteſt, duabus ſuppoſitionibus ex jure aſſumtis, Nimirum

I. SUPPOSITIO PRIMA eſt, *quod is, a quo pecunia ante tempus, quo deberi incipit, petitur, viciſſim petere poteſt, ut ſibi eo nomine, quovis anno futuro medii temporis, præſtetur legitima uſura.* Exempli cauſa: poſt decem annos proximos finitos, mihi centum debebis (de quibus interim nullas debes uſuras, alioqui ſortem jam nunc deberes.) Ego qui forte negotium aliquod utile, ſed paratæ pecuniæ indigum, geſturus ſum, peto & a te obtineo, ut nunc ſolvas; tu viciſſim petere potes, ut eo nomine tibi quovis anno totius decennii proximi finito ſolvam quinque: *nec refert, utrum pecunia, quæ ante tempus ſolvitur, ſors ſit, an uſura.* Omnis enim uſura ſoluta fit ſors; imo cum uſurarum petitio per ſe odioſa ſit, magis odioſa erit uſurarum petitio ante tempus, & qui nihil eo nomine præſtare volet, incidet in quandam uſurariam pravitatem: revera enim plus uſuræ nomine exiget, quam legibus permiſſum eſt, quia tempore quoque plus petitur. Itaque uſuræ exactæ ob uſuras ante tempus præſtitas, quæ ſortis naturam induere, non niſi vocabulum commune habent cum uſuris uſurarum non ſolutarum, quæ legibus prohibentur: & tantum abeſt negotium in vetitum Anatociſmum incidere, ut ſecus fieri regulariter in leges peccatum videatur; regulariter inquam, nam exceptiones ex natura negotii perſonarumque ſumi poſſunt (de quibus alias) quæ judicis arbitrio permittuntur. Nobis autem in calculo ineundo inſpiciendum videtur, quod regulare exactumque eſt.

II. SUPPOSITIO SECUNDA eſt, ex jure notiſſimo petita,

quod *compenſatio eſt quædam ſolutio:* & qui a pecunia, quam accipit, ſummam certam ſibi detrahi patitur, eam ipſam ſummam, eo ipſo tempore ſolviſſe cenſetur.

III. His adjungo POSTULATUM, *quod creditor ac debitor in diem futurum certum, de pecunia nondum cadua, nunc ſtatim inter ſe contrahere poſſint velintque, ita ut totum negotium ſimul ac ſemel inter ipſos (& quidem ſine alterutrius læſione, finiatur.* Itaque creditor, qui centum poſt decennium debita, nunc anticipat, eoque nomine quovis anno decennii proxime futuri, deberet quinque ſolvere, ut ea moleſtia ſe debitoremque liberet, totumque negotium finiat, poreſt pati, ut ſibi nunc ſtatim de ipſis centum detrahatur aliquid uſurarum futurarum nomine, & quidem non integra 50 ſeu decies quinque, nondum enim *cadua* ſunt, ſeu nondum dies eorum venit; ſed paulo minus aliquid. Proinde minus quam centum accipiet, & quod detrahi ſibi patitur, ipſiſſimum eſt *interuſurium* nunc determinandum.

IV. Ex his jam ducetur CONCLUSIO PRIMA: *ſi uſura legitima ſit viceſima ſortis, valor præſens unitatis poſt annum debita erit:* $\frac{1}{1}-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}-\frac{1}{3200000}$ &c. *in infinitum:* ſive generalius, loco 20 aſſumendo numerum quemcunque v, qui quotam uſurariam exprimat, $\frac{1}{1}-\frac{1}{v}+\frac{1}{v^2}-\frac{1}{v^3}+\frac{1}{v^4}-\frac{1}{v^5}$ &c. *Demonſtratio* ſimul & explicatio: ſtatim poſt annum finitum mihi debebis unitatem ſeu 1, *(ex facto)* unum verbi gratia aureum, aut unam decadem aureorum, vel unum centenarium, &c. Hanc unitatem ſive ſortem ſi mihi nunc ſolvas, ejus nomine tibi uſuram poſt annum finitum debebo, nempe viceſimam unitatis ſeu $\frac{1}{20}$ *(per ſuppoſitionem artic. 1)* quoniam vero placuit, ut negotium inter nos nunc ſtatim finiatur, *(per poſtulatum artic. 3.)* ideo tu viciſſim poſtulas, ut ego tibi hanc ſummam $\frac{1}{20}$ nunc ſolvam anticipando. Solutio autem hæc fieri poteſt per compenſationem, ſi tantundem mihi detrahi patiar de ſumma, quam a te accipere debeo *(per ſuppoſit. artic. 2.)* accipio ergo 1 minus $\frac{1}{20}$ ſeu $1-\frac{1}{20}$. Sed quia ita tu quoque ſummam $\frac{1}{20}$ poſt annum demum cæduam, nunc accepiſti; eo nomine & tu mihi poſt annum finitum debebis uſuram *(per artic. 1.)* nempe viceſimam de $\frac{1}{20}$ hoc eſt $\frac{1}{400}$ Et cum negotium ſtatim inter nos ſit finiendum *(per artic. 3.)* ea mihi nunc ſtatim dabis præter ſummam præcedentem, quæ

erat

erat $1-\frac{1}{20}$: dabis ergo mihi nunc $1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}$ Verum ita mihi quoque iſtam ſummam $\frac{1}{400}$ poſt annum demum cæduam nunc ſtatim anticipando dediſti, itaque eo nomine viciſſim tibi poſt annum finitum dedebo uſuram (*per artic. 1.*) nempe viceſimam de $\frac{1}{400}$, hoc eſt $\frac{1}{8000}$; & cum negotium ſtatim inter nos ſit finiendum (*art. 3.*) hanc uſuram anticipando ſtatim nunc tibi ſolvam, ſalva rurſus anticipationis conſideratione. Solvere autem potero per compenſationem (*artic. 2.*) ſeu ſtatim $\frac{1}{8000}$ a te detrahi patiar de ſumma præcedente, quam mihi ſolvere debes, quæ erat $1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}$ itaque ſolves mihi $1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}$. Et ſic in infinitum calculum continuatum fingendo ſemperque anticipando (ut negotium ſtatim finiatur) nulliusque anticipationis reſegmentum negligendo (ut neuter lædatur) patet, te mihi ſolvere nunc debere ſummam ſeriei infinitæ prædictæ: cujus termini ſunt progreſſionis Geometricæ ſubvigecuplæ, ſemper enim ſequens eſt vigeſima pars proxime antecedentis: Signa autem, $+$ & $-$ alternantur.

V. LEMMA ex calculo infinitorum: *fractio* $\frac{v}{v+1}$ *eſt æqualis toti ſeriei infinitæ* $\frac{1}{1}-\frac{1}{v}+\frac{1}{v^2}-\frac{1}{v^3}+\frac{1}{v^4}-\frac{1}{v^5}$ &c. *Demonſtratio* ſimul & explicatio: poſito v eſſe 20, oſtendendum eſt fractionem $\frac{20}{21}$ idem eſſe quod infinita ſeries $\frac{1}{1}-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}-\frac{1}{3200000}$ &c. Nimirum fractio $\frac{20}{21}$ multiplicata per 21, dat 20, ut patet: & ſeries iſta infinita, multiplicata per 21 dat etiam 20, ut mox oſtendetur. Jam quorum æquimultipla ſunt æqualia, ea ipſamet ſunt æqualia; æquatur ergo fractio & ſeries. Supereſt tantum ut oſtendatur ſeriem multiplicatam per 21 ſeu per $20+1$, dare 20. Operatio ita ſtabit:

Multiplicetur $+1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}-\frac{1}{3200000}$ &c.
per 20

fiet ☉ $20-1+\frac{1}{20}-\frac{1}{400}+\frac{1}{8000}-\frac{1}{160000}$ &c.

Multiplicetur $+1-\frac{1}{29}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}$ &c.
per 1

fiet ☽ $+1-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}$ &c.

Ergo ☉ + ☽ æqual. 20 * * * * *

VI. CONCLUSIO SECUNDA: *Valor præſens* unitatis ſeu *ſortis poſt annum debita eſt* $\frac{v}{v+1}$ poſito v eſſe numerum, quotam uſu-

uſurariam exprimentem: ſeu ſi v ſit 20, hoc eſt ſi uſuræ ſint quincunces, ſive vigeſima ſortis, erit $\frac{20}{21}$ ſeu *ſubſeſquivigecupla ſortis* ſive $\frac{100}{105}$ de Sorte. Nam valor ille præſens eſt $1 - \frac{1}{20} + \frac{1}{400} - \frac{1}{8000}$ &c. (*per artic. 4.*) id eſt (*per artic. 5.*) $\frac{20}{21}$ ſeu $\frac{100}{105}$, quod probandum erat. Si vero uſuræ eſſent 6 in 100, tunc numerus valeret $\frac{100}{6}$ ſeu $\frac{50}{3}$ & valor præſens ſortis foret $\frac{100}{106}$ ſeu $\frac{50}{53}$ de Sorte. Eadem concluſio adhuc alia ratione inveniri & demonſtrari poteſt, ſine ſerie infinitorum, hoc modo: poſt annum debebis mihi ſummam S: quæritur quantum mihi ſolvi æquum ſit nunc, ut res eodem recidat. Ponamus te mihi ſolvere nunc debere Y, itaque debet ſumma Y eſſe talis, ut anno finito uſura cum ſorte æquetur ei, quod mihi debes. Nam dediſti mihi Y nunc indebita, ergo debeo tibi Y, & anno finito, debebo tibi Y una cum viceſima ipſius Y ſeu $Y + \frac{1}{20}Y$, quæ ſi æquentur ipſi S, ſummæ quam poſt annum mihi debes, compenſatione facta, debitum tunc ipſo jure mutuo tolletur *per artic. 2.*, & negotium initio inter nos finitum intelligi poteſt, quod deſideratur *art. 3.* Quoniam ergo $Y + \frac{1}{20}Y = S$, erit $Y = \frac{S}{1 + \frac{1}{20}}$, ſeu erit $Y = \frac{20}{21}$ de S, ut ſupra. Nam ſi $\frac{20}{21}$ mihi nunc indebite ſolvas, poſt annum inde uſuras debebo $\frac{1}{21}$: ergo poſt annum in ſumma tibi debebo $\frac{20}{21} + \frac{1}{21}$ ſeu $\frac{21}{21}$ ſive 1. Sed poſt annum tu quoque mihi debebis 1, unitatem nempe ſive ſortem. Ergo compenſatione facta apparet, ſi pro 1 tunc debendis nunc ſolvas $\frac{20}{21}$ neutrum alteri quicquam amplius debiturum. Licet autem hæc via in hoc caſu ſit facilior priore, tamen priorem magni momenti eſſe judico, quia exemplum præbet Analyſeos memorabilis, ab Algebra in eo diverſæ, quod Algebra, ut in poſteriore via patet, aſſumit quantitatem incognitam, tanquam cognitam, & inde regrediens, eamque cum cognitis æquans, valorem ejus quærit. Prior vero *Analyſis per meras cognitas* procedens, valorem incognitum directe obtinet. Quod magnum uſum habet, quando impoſſibile eſt obtineri valorem incognitæ rationalem per Algebram, tunc enim ea nihilominus hac via obtineri poteſt per ſeriem infinitam.

VII. CONCLUSIO TERTIA. *Iisdem poſitis valor præſens unitatis ſeu ſortis poſt biennium debitæ eſt* $\frac{1}{1} - \frac{2}{v} + \frac{3}{v^2} - \frac{4}{v^3} + \frac{5}{v^4} - \frac{6}{v^5}$ &c. *Demonſtratio*: debebis mihi 1, biennio abhinc: quod ſi mihi nunc ſolvas

1 anti-

1 anticipando, inde tibi debebo uſuræ nomine poſt annum $\frac{1}{20}$ poſt biennium rurſus $\frac{1}{20}$ in ſumma $\frac{2}{20}$; quæ ſi ſtatim mihi detrahas *per articulum 5*, dabis mihi tantum $1-\frac{1}{20}$: Sed quia hoc modo tu quoque priora $\frac{1}{20}$ uno anno, nempe *primo*, & poſteriora $\frac{1}{20}$ duobus, nempe *primo* & *ſecundo*, anticipaſti; ideo uſuram mihi poſt annum primum tam ob priora quam ob poſteriora $\frac{1}{20}$ primo anno anticipata debebis, nempe bis $\frac{1}{400}$, ſeu $\frac{2}{400}$; & poſt annum ſecundum ob poſteriora $\frac{1}{20}$ ſecundo anno anticipata debebis mihi $\frac{1}{400}$. Ergo ſumma $\frac{3}{400}$, quæ ſi rurſus anticipando mihi ſolvas, dabis mihi $\frac{1}{1}-\frac{1}{20}+\frac{3}{400}$. Sed jam ita ego rurſus priora $\frac{2}{400}$ anticipavi anno primo, poſteriora vero $\frac{1}{400}$ anno primo & ſecundo: unde uſuram tibi debebo, quæ anno primo finito de prioribus $\frac{2}{400}$ erit $\frac{2}{8000}$; de poſterioribus $\frac{1}{400}$ erit $\frac{1}{8000}$, ſumma $\frac{3}{8000}$; anno ſecundo vero de poſterioribus $\frac{1}{400}$ uſura erit $\frac{1}{8000}$; & ſumma uſurarum anni primi & ſecundi $\frac{4}{8000}$, quam ſi rurſus anticipando mihi detrahi patiar, dabis mihi tantum $1-\frac{2}{20}+\frac{3}{400}-\frac{4}{8000}$. Sed jam ita tu priora $\frac{3}{8000}$ rurſus anticipaſti anno primo, poſteriora $\frac{1}{8000}$ anno primo & ſecundo, unde uſuram mihi debebis, quæ anno primo de prioribus $\frac{3}{8000}$ eſt $\frac{3}{160000}$, de poſterioribus $\frac{1}{8000}$ eſt $\frac{1}{160000}$, ſumma $\frac{4}{160000}$; anno ſecundo de poſterioribus $\frac{1}{8000}$ eſt rurſus $\frac{1}{160000}$, ſummaque uſurarum anni primi & ſecundi $\frac{5}{160000}$; quam ſi mihi ſtatim ſolvas anticipando (ſalvo in continuatione calculi anticipationis reſegmento) dabis mihi $1-\frac{2}{20}+\frac{3}{400}-\frac{4}{8000}+\frac{5}{160000}$: & ita calculum in infinitum continuatum fingendo, prodibit ſeries infinita quam poſuimus.

VIII. CONCLUSIO QUARTA. *Pro triennio iisdem manentibus Nominatoribus & ſignis, Numeratores erunt Numeri Triangulares, pro quadriennio Pyramidales, pro quinquennio triangulo-triangulares, & ita porro* pro pluribus annis, altiores numeri, quos figuratos vocant, ego ob uſum combinatorios appellare ſoleo, in infinitum. Hoc cum ad eundem modum oſtendi poſſit, quo præcedentem concluſionem demonſtravimus, prolixe hic deducere ſuperſedeo. Numeri ipſi tales ſunt:

Numeri figurati ſeu Combinatorii.	Valor præſens ſortis debitæ.		poſt ann.
Unit. 1. 1. 1. 1. 1.	$\frac{1}{1}-\frac{1}{20}+\frac{1}{400}-\frac{1}{8000}+\frac{1}{160000}$ &c. =	$\frac{20}{21}$	1
Natural. 1. 2. 3. 4. 5.	$\frac{1}{1}-\frac{2}{20}+\frac{3}{400}-\frac{4}{8000}+\frac{5}{160000}$ &c. =	$\frac{400}{441}$	2
Triang. 1. 3. 6. 10. 15.	$\frac{1}{1}-\frac{3}{20}+\frac{6}{400}-\frac{10}{8000}+\frac{15}{160000}$ &c. =	$\frac{8000}{9261}$	3
Pyramid. 1. 4. 10. 20. 35.	$\frac{1}{1}-\frac{4}{20}+\frac{10}{400}-\frac{20}{8000}+\frac{35}{160000}$ &c. =	$\frac{160000}{194481}$	4
Triang. Triang. 1. 5. 15. 35. 70.	$\frac{1}{1}-\frac{5}{20}+\frac{15}{400}-\frac{35}{8000}+\frac{70}{160000}$ &c. =	$\frac{3200000}{4084101}$	5
&c.	&c.	&c.	&c.

IX. Ad inveniendos adhuc aliter hos valores præſentes, aſſumo LEMMA: *valor præſens valoris futuri, eſt valor præſens ipſius ſummæ.* Exempli cauſa, ſub finem anni 1685 ſeu poſt biennium debebis mihi aliquam ſummam: Vellem noſſe quis nunc ſub finem anni 1683 ejus ſummæ ſit valor præſens; itaque primum quæro, quis ſummæ poſt biennium, ſeu ſub finem anni 1685 cæduæ futurus ſit valor poſt annum, ſeu ſub finem anni 1684, is utique erit $\frac{20}{21}$ de ſumma *(per art. 6.)* quia unus tantum annus intercedit. Itaque ſi poſt biennium mihi debeas unitatem, perinde eſt, quantum ad hunc calculum, ac ſi poſt annum mihi debeas $\frac{20}{21}$. Sed rurſus, ſi poſt annum mihi debes $\frac{20}{21}$ perinde eſt (iterum *per art. 6.*) ac ſi mihi deberes nunc $\frac{20}{21}$ de illa ſumma, ſeu $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ hoc eſt $\frac{400}{441}$. Itaque ſi poſt biennium mihi debes aliquid, valor præſens erit $\frac{400}{441}$ de illo, ſeu quadratum numeri $\frac{20}{21}$, acceptum de illa ſumma tanquam unitate. Et eodem modo apparebit, valorem præſentem unitatis poſt triennium debitæ, eſſe $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$, ſeu cubum numeri $\frac{20}{21}$, id eſt $\frac{8000}{9261}$. Et ita porro. Atque hoc Lemma nihil aliud eſt, quam ſubſumtio illius axiomatis notiſſimi, quod æqualia uni tertio ſunt æqualia inter ſe; nam $\frac{400}{441}$ nunc æquantur ipſis $\frac{20}{21}$ cæduis poſt annum, & hæc æquantur unitati cæduæ poſt biennium. Ergo & hæc unitas æquatur ipſis $\frac{400}{441}$ cæduis nunc. Inde jam patet

X. CONCLUSIO QUINTA. Si numerus quotæ uſurariæ ſit v (id eſt 20, *poſitis uſuris quincuncibus* ſeu vigeſima ſortis) *erit valor præſens ſummæ poſt aliquot annos cæduæ, ad ipſam ſummam, in ratione* v ad v + 1 (id eſt *ſubſeſquivigecupla*, ſeu 20 ad 21) *replicata ſecundum numerum annorum.* Hoc eſt ſummæ cæduæ poſt annum unum valor præſens erit ſimpliciter $\frac{20}{21}$ de ſumma, ſeu erit ad ſummam in ratione

20 ad

Digitized by Google

20 ad 21. At valor præſens ſummæ cæduæ poſt duos annos erit $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ ſeu $\frac{400}{440}$ ſummæ: ſeu erit ad ſummam in ratione duplicata 20 ad 21 ſeu ut 400 (quadratum de 20) ad 441 (quadratum de 21.) Et valor præſens ſummæ cæduæ poſt triennium erit $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ de $\frac{20}{21}$ ſummæ, ſeu $\frac{8000}{9261}$ ſummæ: ſeu erit ad ſummam in ratione triplicata 20 ad 21, ſeu ut tertia dignitas ſive cubus de 20, ad cubum de 21; & ita porro. Idque generaliter exprimendo, ſit præſens valor Z, ſumma debita S, numerus annorum a, & quotæ uſurariæ numerus v, quibus poſitis, erit $Z = S$, multipl. per $\boxed{a}\ \frac{v}{v+1}$. Sit v 20, & S, unitas, erit unitatis cæduæ

poſt annos	unum,	duos,	tres,	quatuor,	quinque,	&c.
valor præſens,	$\frac{20}{21}$	$\frac{400}{441}$	$\frac{8000}{9261}$	$\frac{160000}{194481}$	$\frac{3200000}{4084101}$	&c.
id eſt,	latus.	quadratum.	cubus.	biquadratum.	ſurdeſolidum.	&c.

qui numeri vel multiplicando, vel tantum eorum logarithmos addendo, continuari poterunt ad quotlibet annos: utileque erit fractiones decimaliter enuntiari. De uſu horum in quibusdam juris quæſtionibus apud egregios autores non ſatis recte definitis, æſtimandisque reditibus ad vitam, (ubi *Interuſurio compoſito* locus eſt) alio ſchediaſmate diſſeremus.

Cæterum ut Meditationis hujus uſus ſit in promptu: operæ pretium, ipſo præſertim Nobiliſſimo Autore invitante, facturos nos rati ſumus, conſtructa Tabella, in qua (poſita ſorte 100000, & uſura vicenaria) quantum pro quoque annorum (ad quadraginta usque) numero, deducto legitimo interuſurio relinquatur, ſive quanti ſors anticipato æſtimanda veniat, exponeretur; unde porro, beneficio regulæ proportionis, quamcunque ſortem datam, ad quantamcunque anticipationem æſtimare planum foret: cum alias calculus futurus eſſet longe impeditiſſimus; iis ſaltim qui Logarithmorum deſtituuntur præſidio.

Tabu-

Tabula ſortium anticipato accipiendarum, poſito debito
100000.

Ann.	Sors anticip.	Ann.	Sors anticip.
1	0. 95238	11	0. 58468
2	0. 90703	12	0. 55684
3	0. 86384	13	0. 53032
4	0. 82270	14	0. 50507
5	0. 78353	15	0. 48102
6	0. 74622	16	0. 45811
7	0. 71068	17	0. 43630
8	0. 67684	18	0. 41552
9	0. 64461	19	0. 39573
10	0. 61391	20	0. 37689
Ann.	Sors anticip.	Ann.	Sors anticip.
21	0. 35894	31	0. 22036
22	0. 34185	32	0. 20987
23	0. 32557	33	0. 19987
24	0. 31007	34	0. 19035
25	0. 29530	35	0. 18129
26	0. 28124	36	0. 17265
27	0. 26785	37	0. 16444
28	0. 25509	38	0. 15661
29	0. 24294	39	0. 14915
30	0. 23138	40	0. 14205

Metho-

Digitized by Google

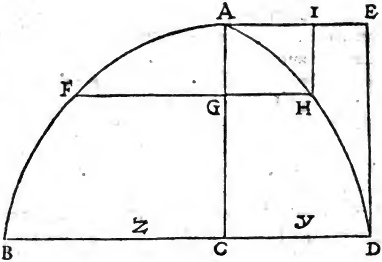
METHODUS

Data figura, rectis lineis & Curva Geometrica terminata, aut Quadraturam, aut impoſſibilitatem ejusdem Quadraturæ determinandi, Auctore

D. T.

HÆc ut breviter & perſpicue ſimul rerum harum peritis aperiam, notandum.

I. Sit in figura præſenti ſpatium ACB, Curva Geometrica AFB, axi AC & ordinatim applicata BC terminatum; Intelligatur jam ſpatium ACB æquale eſſe rectangulo AEDC,

item ſpatium AGF, æquale rectangulo AIHG; ſi jam idem concipiatur ubique, proveniet hinc Curva ſeu linea aliqua AHD. Hæc vero vel erit Curva Geometrica, vel Mechanica: ſi ſit Curva Geometrica, ſpatium ACB, tam quoad totum, quam omnes ſuas partes, erit Geometrice quadrabile, atque ideo Quadraturam talem poſſibilem voco; Si vero ſit Curva aliqua Mechanica, ſpatium ACB tam quoad totum, quam omnes ſuas partes, erit Mechanice quadrabile, ſeu quadratura hujus Geometrice non poterit inveniri: Atque ideo Quadraturam talem impoſſibilem voco.

II. Fiant jam ſequentes æquationes

$$\begin{array}{lll} by + ca = o & byy + cay + eaa = o & by^3 + cayy + eaay + ha^3 = o: \\ + dx & + dxy + fax & + dxyy + faxy + iaax \\ & + gxx & + gxxy + kaxx \\ & & + lx^3 \end{array}$$

Atque ſic porro quousque placet.

De his vero æquationibus notandum:

Quod omnes Curvas Geometricas AHD, earumque omnes relationes poſſibiles ad lineam rectam exhibeant:

Quod litera x repræſentet omnes abſciſſas A C;

y vero omnes ordinatim applicatas CD.

b, c, d, e, f, g, &c. deſignant quantitates cognitas his terminis præfixas, quibuscunque ſignis ſint affectæ.

Quantitas vero a, loco unitatis eſt, ad efficiendas dimenſiones æquales, in omnibus terminis harum æquationum.

Quo autem absque prolixo calculo explicem ſequentia Theoremata, quæ datæ curvæ Geometricæ quadraturam, aut ejus impoſſibilitatem demonſtrant, ſit porro

$$c = ca + dx \qquad i = ca + 2dx$$

$$d = eaa + fax + gxx \quad \text{item} \quad k = 2eaa + 3fax + 4gxx$$

$$e = ha^3 + iaax + kaxx + lx^3 \quad l = 3ha^3 + 4iaax + 5kaxx + 6lx^3$$

III. Sint ulterius Curvarum Geometricarum A FB omnes abſciſſæ AC æquales x, ordinatim vero applicatæ BC æquales z, tunc ponatur

1 $B = bz + i$ & erit primum Theorema, $B = o$

2 $\left\{ \begin{array}{l} B = 2bz + i \\ C = cz + k \end{array} \right\}$ & erit ſecundum Theorema, $BBd - BCc + CCb = o$

3 $\left\{ \begin{array}{l} B = 3bz + i \\ C = 2cz + k \\ D = dz + l \end{array} \right\}$ & erit tertium Theorema,

$$B^3ce - BBCde + BCCce - C^3be + CCDbd - CDDbc + D^3bb = o$$
$$- 2BBDce + 3BCDbe - 2BDDbd$$
$$+ BBDdd - BCDcd + BDDcc.$$

Hæc ſuo loco ulterius extendam, quod jam ob nimiam prolixitatem evitandam omittere cogor.

IV. Uſus jam horum Theorematum duplex eſt. Primo hinc expedite admodum, infinitæ imo omnes Quadraturæ poſſibiles Curvarum Geometricarum determinantur. Aſſumpta enim quacunque Curva Geometrica AHD, invenitur ſtatim ope Theorematum modo exhibitorum quadratura ſpatii ACB, Curva Geometrica terminati: cumque æquationes annotatione ſecunda omnes Curvas earumque omnes poſſibiles relationes ad lineam rectam exhibeant;

beant; etiam hiſce Theorematibus omnia poſſibilia ſpatia, Curva Geometrica terminata, quadrantur; quod unico exemplo illuſtraſſe ſufficiat. Sit Curva AHD Circulus, cujus natura hac æquatione explicatur $yy = 2ax - xx$, ſeu $yy - 2ax + xx = 0$: jam in æquatione, quæ ejusdem gradus, annotatione ſecunda

$$\begin{matrix} byy + cay + eaa = 0 \\ + dxy + fax \\ + gxx \end{matrix} \quad \text{erit} \quad \begin{matrix} b = 1, \\ c, d, e, = 0 \\ f = -2 \\ g = 1 \end{matrix}$$

Unde in ſecundo Theoremate $BBd - BCc + CCb = 0$ (quod eligendum, quia aſſumpta æquatio duarum dimenſionum) erit

$$\begin{matrix} c = 0 & i = 0 & B = 2x \\ d = -2ax + xx & k = -6ax + 4xx & C = -6ax + 4xx \end{matrix}$$

Quæ omnia ſi reſtituantur, obtinetur $zz = \dfrac{9aax - 12axx + 4x^3}{2a - x}$

curvæ AFB explicans naturam, cujus omnia ſpatia ope Circuli quadrantur; ſpatium ſiquidem AGF ſemper æquatur rectangulo AIHG. Eadem ratione alia ac alia aſſumpta Curva Geometrica AHD, alia ac alia Curva Geometrica AFB invenitur, & quadrabilis; unde ſic quidem patet, qua ratione hæc Theoremata omnes quadraturas poſſibiles includant.

V. Uſus alter horum Theorematum, non minus illuſtris, hic eſt, ut data Curva Geometrica, non alterius cujusdam quadratura inveniatur, prout modo explicatum, ſed ipſius datæ ſeu propoſitæ Curvæ, aut Quadratura exhibeatur, aut ejusdem impoſſibilitas demonſtretur; quod duobus exemplis declarabimus: ſit etenim I. datæ Curvæ AFB natura hac æquatione expreſſa $zz = \dfrac{9aax - 12axx + 4x^3}{2a - x}$ Quæritur jam, num hujus Quadratura detur nec ne? & quidem ex annotatione quarta conſtat, ejus Quadraturam dari: verum ſupponatur hoc nobis nunc incognitum eſſe, & notetur Proceſſus quæſitum determinandi.

1. Quia ordinatim applicata z ad duas dimenſiones aſcendit, ſecundum Theorema eligendum (ſi tres dimenſiones habuiſſet, tertium Theorema fuiſſet aſſumendum, & ſic porro) Theorema autem illud ſequens eſt

$BBd - BCc + CCb = o$

2. Reſtituantur in hoc Theoremate quantitates B & C item b, c & d, & erit

$$bzz + caz + eaa + 2dxz + 1fax + 4gxx + \frac{dde + ccg + bff - cdf - 4beg \text{ multiplicatum in } aaxx}{4beaa + 4bfax + 4bgxx - ccaa - 2cdax - ddxx} = o$$

3. Fiat jam comparatio omnium horum terminorum Theorematis hujus, cum omnibus terminis (ubi x eandem compoſitionem utrobique obtinet) æquationis quæ datæ Curvæ naturam explicat, & hinc orientur aliquot æquationes novæ, ope quarum invenientur quantitates b, c, d, e, f &c. & invenitur hic $b = \frac{1}{2}$ $c d e = o$; $f = -1$; $g = \frac{1}{2}$ qvæ omnia cum nihil abſurdi involvant, Curvæ datæ quadratura datur (ſi aliquid impoſſibile incluſiſſent, aut ſi omnes æquales eſſent nihilo, eadem quadratura impoſſibilis foret.)

4. Si jam ex æquationibus annotationis ſecundæ aſſumatur ea, quæ duas dimenſiones obtinet, prout talis eſt

$byy + cay + eaa + dxy + fax + gxx = o$ (quia datæ Curvæ quantitas z quoque ad duas dimenſiones aſcendit.)

& in hac reſtituantur modo inventæ qvantitates b, c, d, e, f, erit $\frac{yy}{2} - ax + \frac{xx}{2} = o$; ſeu $yy = 2ax - xx$, proprietas Curvæ AHD cujus ope data Curva quadratur. Adeoque determinatum jam, quod Curva propoſita quadraturam admittat, & cui ſpatio noto ſit æqualis. Quod erat faciendum.

Secundi exempli loco ſit Curva data Geometrica AFB Circulus, cujus proprietas $zz = 2ax - xx$. Quæſtio jam eſt, num quadratura ejus poſſibilis nec ne? ut hoc detegatur, quia quantitas z ad duas dimenſiones aſcendit, eodem Theoremate hic, ac in antecedenti exemplo, utendum: ſique jam omnes termini datæ æquationis (quæ Curvæ datæ naturam exprimit) cum omnibus terminis Theorematis illius, juxta notas leges comparationis, inter ſe adæquentur, invenientur b, c, d, e, f æquales o. ſeu nihilo. Et per conſequens nulla Curva Geometrica AHD datur, ope cujus Circulus quadretur: ac proinde Circuli quadratura eo ſenſu, ut vulgo deſideratur a Mathematicis, impoſſibilis eſt. Idem prorſus invenietur, ſi hyperbola aſſumatur

matur

matur quadranda, ejusdem nimirum quadraturam non poſſibilem eſſe. Ex his vero abunde conſtabit, qua ratione ope ſimilium Theorematum, quorum quædam annotatione quarta tradidi, datæ Figuræ Curva Geometrica terminatæ, aut quadratura poſſit exhiberi, aut ejusdem impoſſibilitas demonſtrari (cum idem proceſſus circa omnes Curvas Geometricas inſtitui poſſit, eo modo ac explicavi in hiſce exemplis) quod meum propoſitum erat hac vice aperire. Notandum vero

VI. Quod quæ modo oſtendi, nullatenus contraria ſint Quadraturæ circuli & hyperbolæ, qvam nobis exhibuit Actorum horum Anno primo, Menſe Febr. Ingenioſiſſimus *Leibnitius*: dum etenim ſpatii alicujus Geometrica non datur Quadratura, tunc ultimum remedium eſt, ut eadem per ſeriem numerorum, in infinitum decreſcentium exprimatur. Nec mihi perſuadeo ſimpliciorem poſſe inveniri arithmeticam expreſſionem, quadraturæ circuli aut hyperbolæ illa, quam nobis hic Vir, qui credo, paucos æquales in hiſce & omni ſtudiorum genere habet, publicavit. Quoad Curvas Mechanicas A H D vero, & quæ natura ſua ſimpliciſſimæ videntur, ut horum ope circulus & hyperbola, imo omnes Curvæ, quæ Geometricam quadraturam non admittunt, poſſint Mechanice quadrari, illas determinandi ſuo tempore exhibebo Methodum; ubi conſtabit, quantam affinitatem habeant cum Curvis Geometricis, cum ſemper ſpatia harum æqualia ſint ſpatio Curva Geometrica terminato. Verum hæc alii tempori reſervantur, ubi ad ſufficientiam (quam prævideo hic quoque deſiderari poſſe a perſpicacioribus ingeniis) explicata erunt. Jam vero hoc invento me multo majus quid præſtitiſſe, quam ſi ipſam circuli aut hyperbolæ quadraturam Geometricam exhibuiſſem, absque dubio rerum harum periti & æqui Judices æſtimabunt. Etenim ſi hæ quadraturæ poſſibiles eſſent, ea ratione ac deſideratur ordinarie a Mathematicis, eadem methodo easdem exhibuiſſem, cum hinc omnes quadraturæ poſſibiles determinentur: Cum vero id non ſit poſſibile, impoſſibilitatem quoque earundem demonſtravi. Sed idem non ſolum de hyperbola aut circulo, ſed circa omnes Curvas Geometricas quæ infinitæ ſunt numero, ope hujus inventi præſtatur; quod qui bene conſiderabit, judicabit utique, nos hoc ſeculo Antiquorum inventa in Geometricis longiſſime prætervexiſſe, imo & ipſa Recentiorum inventa, hiſce incredibili ratione aucta eſſe.

 PRE-

PREJUGEZ LEGITIMES CONTRE LES Calviniſtes. Troiſiéme edition, augmentée de deux additions conſiderables, contre M. Claude dans ſa Defenſe de la Reformation.

id eſt,

Præjudicia legitima contra Calvinianos. Editio tertia, aucta duabus additionibus notabilibus, adverſus Defenſionem Reformationis Joh. Claudii.

Juxta Exemplar Pariſienſe, Bruxellis 1683, in 12. apud E. H. Frix.

ANni ſunt plus minus duodecim, cum liber hic editus fuit, magno cum Romano-Catholicorum applauſu. Autor, licet nomen in titulo omiſerit, vix alius eſſe poteſt, quam *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, ob defenſam Janſenii cauſam celebris, idemque, qui adverſus Claudium volumen ingens, in materia Euchariſtica a ſe compoſitum, Pontifici, non diſſimulato nomine ſuo, anno 1668 dedicavit. Eundem enim iſtius operis, & horum Præjudiciorum autorem agnoſcunt Epiſcopi Condomenſis & Gratiopolitanus in approbatione Præjudiciis præfixa. Refutavit autem hæc, prolixo ſatis ſcripto, quod hoc ipſo anno recuſum mox referemus, modo dictus *Claudius*, Theologus & Eccleſiaſtes Carentonenſis, diuque ſine reſponſo dimiſſus eſt. Id ne Reformati deſperationi cauſæ tribuerent, in repetita hac Præjudiciorum editione Typographus introducitur, autorem excuſans, quod replicare ſuperſederit: tum quod dignum reſponſione Claudii librum non æſtimaret; tum quod aliis diſtractus eſſet laboribus. Attamen additiones duas ſubjunxit, quibus Claudii defenſionem, dum nova ejus editio ſub prælo eſſet, prævertit, & quædam ex illa iteratis argumentis aggreſſus eſt. Occaſio ex novis his additionibus nata nobis fuit, utrumque librum in Acta hæc referendi, accedente præſertim magnorum virorum hortatu, qui utriusque autoris eruditionem, acumen & diligentiam animadvertentes, materiam de Juſtitia reformationis in negotio religionis ſuperiori

ſeculo

ſeculo in Germania & Gallia ſuſceptæ, pleniſſime & fere decretorie tractatam eſſe judicarunt.

Enucleaturis autem ea, quæ pro & contra ſcripta ſunt, non potuit non in mentem venire, quod eodem reformationis tempore *Georgius Caſſander* ad Art. VII. Aug. Confeſſionis, qui eſt de Eccleſia, breviter & vere notavit: *Ex hoc articulo*, inquiens, *omnis hæc diſtractio, quæ hodie eſt in Rep. Chriſtiana, originem ducit.* Ita enim cordati & accuratiſſimi quique ſtatuunt, quicquid inter Romano-Catholicos & Proteſtantes, per ſeſquiſeculum, & quod excedit, diſputatum eſt, hærere & ſiſti in quæſtione de autoritate Eccleſiæ, ſive Pontificia. Mirandum itaque minime eſt, ſi illarum partium ſcriptores id maxime & lubentiſſime agunt, ut evitata de articulis fidei diſceptatione, in qua Proteſtantes ad ſacrarum literarum teſtimonia provocant, autoritatem opponant, quam jure divino niti dicunt, omniumque controverſiarum finem & deciſionem dare. Pertinet huc inſtitutum autoris Præjudiciorum, quod ſummatim in præfatione expoſuit. Queſtus enim primum de humani ingenii, etiam in acutiſſimis & doctiſſimis, imbecillitate, & diſſentiendi, aut præconceptis opinionibus inſiſtendi libidine, tum ſumma in rebus, ad religionem pertinentibus, difficultate, earumque copia & amplitudine, hominum vero circa infinita pene alia negotia occupatione; autoritatem tanquam portum & arcem veritatis & ſalutis oſtendit, eamque in Romano-Catholica Eccleſia eminenter conſpici, multis rationibus adſtruere vult. Hac fieri dicit, ut ex S. Scripturæ & Traditionum norma ſcrupuli omnes amoveantur, ejuſque ſententiæ tum ſimplices, tum docti acquieſcere, & in unione Eccleſiaſtica contineri queant. Errare vero omnes, qui huic ſe non ſubmittant, ſed ſuo examini capita religionis ſubjiciant. Licet enim non difficile putet, in ſingulis articulis errores eorum confutare, idque compoſitis a ſe circa duas magni momenti quæſtiones tractatibus, nempe de *Juſtificatione* & de *Tranſſubſtantiatione* præſtitiſſe confidat; utilius tamen & facilius eſſe ſtatuit, generalia quædam præjudicia, ab externis Reformatorum defectibus deſumpta proponere, quorum intuitu, absque diſcuſſione articulorum controverſorum, rejici ſecta Calviniana poſſit & debeat, atque ſic labore diſputandi ſuperſederi. Nolle tamen ſe nunc directo infallibilitatem Eccleſiæ probare; id enim alios præſtitiſſe; ſed natu-

tali

rali quodam & ſenſui communi congruo modo oſtendere, nulli Catholico, neque nunc, neque olim, fas fuiſſe, aut eſſe, ab Eccleſia ſecedere, & doctores ſequi, de quibus ſperari non poſſit, quod ad veritatem docendam a Deo ſint conſtituti. Sequi inde, cum tale non ſit Miniſterium, nec cœtus Reformatorum, deſerendum eum eſſe omnibus, qui ſalvi eſſe velint. Deficere autem ei notas externas veræ Eccleſiæ, ut adeo opus non ſit, de veritate interna diſquirere. At veræ Eccleſiæ externa teſtimonia adeſſe: ita enim Deum adminiculo miraculorum & ſanctitatis primitivam Eccleſiam ſpectabilem feciſſe, eandemque gratiam, ſi non omni, aliquo tamen modo, Romanæ conſervaſſe. Satius itaque fore, etſi intrinſeca veritas capitum, quæ creduntur, non minus probari poſſit, externa argumenta præmittere, & evitare dogmatum diſcuſſionem, quæ pauciſſimorum captui conveniat. Quod ſi gratificandum ſit Reformatis, & ad diſceptationem de articulis controverſis deſcendendum, utile tamen eſſe, urgeri & premi eos his præjudiciis, ut ad ea removenda, & dogmata ſua adſtruenda, non niſi apertiſſimis argumentis pugnare poſſint. Catholicos autem his præjudiciis facilime in fidei ſuæ profeſſione firmari, etſi non diſcutiantur dogmata. His ſubjungit excuſationem, quod de autoribus reformationis, zelo religionis & indignatione adverſus ſchiſma, quod tanto cum Eccleſiæ damno fecerint, commotus, durius loquatur; licet in Reformatos, qui nunc vivunt, utpote in ſchiſmate natos & educatos, mitiori ſit animo, eorumque ſalutem animitus cupiat.

Tractatus ipſe capitibus 21 abſolvitur. *Cap. I* obteſtatur Reformatos, ut ſecundum ſua principia diligentiſſime ſinguli in examen, omni præoccupatione ſepoſita, vocent cauſas & rationes, propter quas ab Eccleſia Romana ſeceſſerint. Ut autem id recte faciant, *cap. II* mente concipere eos vult ſtatum, qui fuit ſuperiori ſeculo, cum tota eccleſia occidentalis, exceptis Valdenſium aut Huſſitarum reliquiis, ſub obedientia Romanæ Eccleſiæ quieſceret, ſolus vero Lutherus & Zwinglius nova dogmata proponerent. Conſiderare igitur jubet, an auſcultandos eos putaſſent, Lutherum maxime, qui ex diaboli inſtructione ad Miſſæ ſolitariæ abrogationem permotum ſe eſſe diceret. Externa autem omnia, quæ primi Reformatorum Doctores habuerint, ita fuiſſe comparata *cap. III* innuit, ut nihil boni

& ad

& ad ædificationem profecturi promitterent, cum nulla ſanctitate ornati eſſent, miracula non ederent, imo impuritate vitæ, & caſtitatis atque virginitatis contemtu, ſcandaloſi eſſent, ad rebellionem etiam homines concitarent; quod Lutherus fecerit, cædem Pontificis & Cardinalium ſuadens. Inquiri itaque (*cap. IV*) in eorum miſſionem ſeu vocationem debuiſſe, obligatosque fuiſſe, ut de ea fidem facerent. At (*cap. V*) de extraordinaria vocatione gloriari non potuiſſe, etſi id Beza ſtatuerit, eandemque jactet Confeſſio Gallicana Art. XXXI, & Synodus Gapenſis Anno 1603: nam præterquam quod a Deo non promiſſa ſit extraordinaria miſſio, præcipue obſtare huic aſſerto certamina Lutheri & Zuinglii, ex quibus ſequatur, alterutrum a DEO non fuiſſe vocatum. *Cap. VI* etiam ordinariam vocationem illis abjudicat, cum caruerint ordine presbyterii, aut eum apoſtaſia amiſerint, vel nulliter a plebe acceperint. Itaque (*cap. VII*) notorie ſchismatis reos eſſe; tanto magis, quia non contenti ſeceſſione negativa, (quæ concedi potuiſſe videatur) iis cultus publici partibus, quibus conſcientiam lædi putabant, abſtinendo, ſed illicito prorſus modo ſeparatos cœtus & nova miniſteria inſtituerint. Atqui, ut *cap. VIII* probare nititur, nunquam fas eſſe ab Eccleſia viſibili & Catholica, nec ob mores nec ob dogmata ſecedere; quod evincere vult per tradita ab Auguſtino contra *Donatiſtas*. Ergo ſufficere, quod conſtet, ab Eccleſia ſeparaſſe ſe Reformatos, nec ullam diſputationem neceſſariam eſſe, juſte ne an injuſte communionem ruperint. *Cap. IX* ulterius contendit, nulli Eccleſiæ niſi Romanæ characterem univerſalitatis & perpetuitatis competere; itaque nec Reformatæ, nec veteribus illis hæreticorum, quibus ſuccedere voluerit, cœtibus. Summæ proinde temeritatis accuſat *Cap. X* Lutherum, Zuinglium, Calvinum, qui ſchiſma fecerint, religionis judicium Magiſtratibus & plebi detulerint, & miniſtros ex laicis eligi permiſerint, ut Lutetiæ factum ait. Ob hanc ergo temeritatem ſtatim rejiciendos, nulloque modo audiendos fuiſſe. Idem eos mereri (*cap. XI*) ob calumnias, quibus Romanam Eccleſiam oneraverint, affictis ei dogmatibus & erroribus, quos nunquam habuerint, aut motis frivole controverſiis, quas jam ipſi agnoſcant, non de re ſed verbis fuiſſe; quod in articulo de juſtificatione nuper faſſum eſſe ſcribit ex Reformatis *Ludovicum Blancum, Profeſſorem Sedanenſem*, cujus ſcriptorum hoc anno recuſorum ſupra

Digitized by Google

pag. 420. ſqq. meminimus. Aliam (*cap. XII*) rejiciendi eos cauſam eſſe, ab ingenio & conſilio politico, mereque humano; quia non alio reſpectu cum Lutheranis contra Catholicos ſe conjungant, & apud hos Lutherum pro vero & divino Doctore habeant, etſi ab illo & ſectatoribus ejus vehementer diſſentiant, quod ex Hoſpiniani libris potiſſimum probare vult. *Cap. XIII* dogmata quædam enormia, ſtatum Chriſtianorum ſubruentia, v. g. de baptiſmi licita omiſſione, & de peccatis, electorum ſaluti non obſtantibus, a Reformatis proferri, ob quæ ſtatim ſint repudiandi, nec ulla auſcultatione circa alios articulos digni; inprimis *cap. XIV* ridiculam & impoſſibilem eſſe ſcribit viam & methodum, quam Reformati ad inſtruendos in veritate homines, ex ſolis Scripturis, rejecta autoritate Eccleſiæ, proponant. Refutat *cap. XV*, quæ Claudius in reſponſione ad tractatum Arnaldi de perpetuitate Eccleſiæ pro perſpicuitate ſacrarum literarum attulerat. Tum *cap. XVI* diſſenſiones in explicandis locis Scripturæ, qui pro clariſſimis habentur, inter Lutherum & Reformatos allegat, & quomodo Calvinus etiam agnoſcentibus ſociis, in interpretationibus enormiter erraverit, utque patres Eccleſiæ, quos Reformati non improbant, longe aliter Scripturam explicent: unde efficere vult, claram & perſpicuam non eſſe Scripturam, tot interpretamentis obnoxiam. *Cap. XVII* ſtatuit, Claudium ex hypotheſi ſectæ, de baptiſmi ſui validitate confidere non poſſe, indeque ſequi principia illa falſa, & Reformatos non eſſe Eccleſiam Chriſti. Ait enim baptiſmum infantum & aſperſionem immerſioni ſubrogatam, ab Eccleſiæ traditione dependere, nec ex Scriptura probari poſſe: repudiata ergo autoritate Eccleſiæ, fidei Reformatæ principium in hoc articulo, atque ita in tota religione nullum eſſe. *Cap. XIIX* Calvinianos ipſos methodi ſuæ legem non ſequi, neque ex Scripturis fidem ſuam ſtabilire, aut contradicentes refutare poſſe tradit, ſed ad Doctores plerumque provocare; injuſte itaque exigere ab aliis, quod ipſi non præſtent. Talibus (*cap. XIX*) tantisque præjudiciis oneratos minime omnium habendos fuiſſe pro Reformatoribus, qui a Deo deſtinati eſſent, ad Eccleſiam in articulo ſuæ Euchariſtiæ informandam. Idque *cap. XX* pluribus, ex diſcrepantibus de hoc articulo opinionibus Proteſtantium deducit. Et denique *cap. XXI* ablegat lectores ad librum Arnaldi, i. e. ſuum, quem ſupra jam nominavimus, *de Perpetuitate*, ubi præjudicia

Digitized by Google

dicia alia demonſtraverit, ob quæ omnem diſputationem de dogmatibus cum Reformatis recuſare jus fasque ſit. Subjungit nihilominus, etſi hæc ita ſint, nolle ſe tamen quidquam omittere, quod ad converſionem errantium facere poſſit, & aliis libris de articulis fidei acturum, ne Catholicis argumenta veritatem probandi deeſſe videantur.

Iſta ſunt libri de præjudiciis capita, quorum contenta pluribus recenſere nimis longum & præter propoſitum noſtrum foret. Sed Autori ea fuit induſtria, ut cum tertia editio Claudianæ defenſionis ſub prælo eſſet, eodem tempore ſuus quoque hic liber recuderetur, cui additiones quasdam, ad refutandum in aliquibus locis Claudium ſubjecit. Verum de his commodior referendi locus erit, cum de Claudii libro prius dixerimus.

LA DEFENSE DE LA REFORMATION contre le Livre intitulé: Prejugez legitimes contre les Calviniſtes; *par Jean Claude, Miniſtre de l' Evangile en l' Egliſe de Paris qui ſe recueille a Charenton.*

id eſt,

Joh. Claudii, Miniſtri Evangelici Eccleſiæ Pariſienſis, quæ Carentoni congregatur, Defenſio Reformationis adverſus librum, cui Titulus: *Præjudicia legitima contra Calvinianos.* Editio tertia, purgata a plurimis mendis ſecundæ editionis.

Amſtelodami 1683, in 12. apud Tim. ten Hoorn.

SIſtimus Præjudiciorum autori Antagoniſtam, ut promiſimus. Diſtribuit vero is opus ſuum in partes IV. *In prima, cap. I,* inverſo argumento adverſarii, de dogmatum veritate prius quæri, & ab hac ad Eccleſiæ infallibilitatem concludi debere, non vice verſa, generaliter monet. Dein quatuor deducenda ſibi præfinit: (1) quod jus habuerint majores Reformatorum examinandi ſtatum religionis

& Eccleſiæ. (2) quod reformationem juſte inſtituerint. (3) quod fas illis fuerit diſcedere a communione Romanæ Eccleſiæ. (4) quod licuerit, cœtus & miniſterium ſibi conſtituere. Sed antequam hæc aggrediatur, ſibi quoque permitti debere contendit, ut præjudicia præjudiciis opponat, & ex Scriptoribus Romano-Catholicis referat, quis fuerit religionis & Eccleſiæ ſtatus, quo tempore reformatio fieri cœpta eſt. Itaque *cap. II & III* plurima & præcipua recenſet, quæ vel ad regimen Eccleſiæ, vel ad doctrinam, vel ad mores pertinent, unde corruptionis indicia facile cognoſci a Reformatoribus potuerint; quæque juſtam examinandi cauſam dederint. Collegiſſe enim ex illis (*cap. IV*) non impoſſibilem eſſe Eccleſiæ corruptionem; accedente exemplo Iſraeliticæ ſub idololatris, & Chriſtianæ ſub Arianis, quo tempore etiam Pontifices & concilia manifeſto erraverint. *Cap. V* Infallibilitatis prætenſæ dogma acrius examinat, conſenſu univerſali ſtabilitum negat, & Eccleſiæ Gallicanæ contradictione infringi ſtatuit. Ad dicta Scripturæ, quibus infallibilitas & viſibilitas atque eminentia Eccleſiæ adſtrui putatur, reſpondet; neque pro ea quidquam quod jactatur, probari poſſe exiſtimat, ſed id modo tradi, quod conſervanda ſit vera Eccleſia, quæ ex fidelibus & electis eorumque interna unione conſiſtat, & inter medias etiam corruptelas durare debeat: cœtum enim ſemper fuiſſe & futurum, de quo dici poſſit, in eo ſalvari fideles, quia Deus media ſalutis nunquam plane ſuſtulerit, etſi errores & zizania admiſceri veritati patiatur. *Cap. VI* autoritatem Prælatorum tantam non fuiſſe, nec eſſe debere ſtatuit, cui cœca obedientia præſtanda fuerit; ſed omnibus & ſingulis Chriſtianis ſcrutinium & judicium de veritate, ex doctrina & præcepto Chriſti & Apoſtolorum incumbere. *Cap. VII* abſurda elicit, quæ ex dominatu & abſoluta Sacerdotum poteſtate ſequantur. Ita enim Iſraelitas culpandos fore, qui ſpreto Sacerdotio per idololatriam corrupto, Regibus reformantibus paruerint; dein Judæos excuſandos, quod Synagogæ interdicta, Chriſti & Apoſtolorum doctrinæ prapoſuerint; autoritatem, antiquitatem, numerum, ſplendorem, felicitatem, ab heterodoxis quoque & gentilibus atque Turcis jactari; veritatem unicum Eccleſiæ Orthodoxæ characterem eſſe. *Cap. VIII* reſpondet ad objectiones, eam inprimis, quod ſublata Hierarchia non poſſint ſchiſmata & hæreſes præcaveri. Remedium enim ejusmodi externum

a Deo

a Deo non eſſe proviſum, nec revelatum; neque id in primitiva Eccleſia uſitatum, aut hæreſes eo modo impeditas fuiſſe. Nihil etiam autoritate effici contra Atheos & Pyrrhonianos. Itaque Arnaldi conſilium Chriſtianiſmo adverſari, cum dicat, oculis ſacerdotum videndum, & veſtigiis eorum inſiſtendum eſſe; neque quidquam ab eo demonſtratum, quod conſcientiæ obligationem ad reformandum ſolverit.

Part. II, cap. I, Reformationem ſub initium ſuperioris ſeculi ſperari a Romana Hierarchia non potuiſſe, ex hiſtoria Pontificum, qui proxime ante Lutherum fuerunt, & quomodo deſideria Principum & populorum, pro reformatione doctrinæ & morum, eluſerint, oſtendit. Idem *cap. II* ex actis cum Luthero firmat, cum is adverſus indulgentias diſputare cœpiſſet, usque ad Ann. Chr. 1520. Unde conſequi tradit *cap. III,* incubuiſſe iis, qui tunc vivebant, ut peremta ſpe æqua impetrandi a Pontifice & clero, ipſi conſcientiæ conſulerent; allegatque ex Theodoreto exemplum Aphraatis monachi, qui Valenti Imperatori Arianiſmum foventi, ſolus contradicere auſus fuerit, incendium ab unoquoque reſtinguendum eſſe dictitans. Singulis autem Chriſtianis, absque novo aut extraordinario titulo, jus eſſe errores corrigendi, *cap. IV* deducit, & præſcriptionem temporis contra divinæ veritatis æternam autoritatem, in rebus fidei locum habere negat. Itaque *ſecula ignorantiæ* & *vias gentium* ab Apoſtolis vocari, quæ præceſſerint Evangelii prædicationem, Act. XIV, 6. Cap. XVII, 30. Reſpondet *Cap. V* ad objecta Reformantibus vitia, tum quod pleraque per calumniam impacta iis fuerint, tum quod dato, non caruiſſe eos nævis, nihilominus vera docere potuerint. Conſtare id ex dictis & exemplis S. Scripturæ, & eſſe, qui ſanctitatem vitæ non minus allegare poſſent, quam Prælati Romanæ Eccleſiæ. Defendit inde Lutherum a crimine rebellionis, & diabolicæ informationis in articulo S. cœnæ; dona ejus divina agnoſcit & laudat; quæ acerbius dixerit, aut ubi non ſatis magnum lumen habuerit, excuſat. Caſtitatem & virginitatem a clero falſo jactari dicit, nec in matrimoniis contrahendis peccatum a Luthero aut aliis agnoſcit. Continentiam enim ſingulare Dei donum eſſe, non omnibus impertitum; neque tamen Abrahamum, Moyſen, Aaronem, Petrum & pleroſque Apoſtolos minus præſtitiſſe, in concreditis

 ſibi

ſibi operibus divinis, quod mariti fuiſſent. *Cap. VI* Caroloſtadii, Zuinglii & Calvini apologiam facit. Principibus & Magiſtratibus jus cognoſcendi de religione aſſerit. Nec ob levia aut ſpeculativa ſed maxima, & practica, diſceſſum eſſe a Romana Eccleſia, deducit; objecta de Juſtificationis Articulo ex *Lud. Blanci* libro elidit, & de æquivocatione vocabulorum agi dicit. *Cap. VII* ad alias objectiones reſpondet: Lutherum & reliquos negat novos prophetas fuiſſe: certamina inter illum & Zuinglium ac ſocios veritati Evangelicæ non putat officere, Paulum *ex invidia & contentione* Chriſtum prædicantes tuliſſe Phil. I, 15, & *miniſtros Chriſti* vocare, 2. Cor. XI, 23, quorum errores paulo ante v. 13 acerrime taxaverat. *Hoſpiniani* virulentiam adverſus Lutherum non probat. Salomonis, cujus libri Canonici extant, & regum, qui reformationem legitimam fecerint, vitia recte ſcriptis & geſtis non nocere docet. Janſeniſtarum & Jeſuitarum diſſidia objicit, ut & Canonizationem Sanctorum quorundam in Romana Eccleſia, v. g. Catharinæ Senenſis, Petri Lucenburgici, Vincentii Ferrerii, qui in ſchiſmate, Antipaparum tempore, vixerint, & oppoſitos Pontifices pro Anti-Chriſtis habuerint. *Cap. VIII* pro autoritate S. Scripturæ ex patribus multa adducit, & teſtimonium egregium ex præfatione Montenſium in verſionem nuperam N. T. opponit, Arnaldi judicio plane contradicens, nullumque judicem controverſiarum excogitari aut dari poſſe monſtrat, quam ſacras literas; itaque quæ de Pontifice, conciliis, & populi conſenſu jactantur, rejicit. *Cap. IX* objecta diluit; & ad primum principium, nempe Scripturam, ex quo & traditiones ſtabiliri debeant, recurrendum eſſe oſtendit, quasque difficultates Arnaldus lectioni & intellectui Scripturarum opponit, & propter quas ridiculam & impoſſibilem methodum religionis ſtabiliendæ, ex Scriptura ſumi contendit, longe majores in traditionibus & conſenſu Eccleſiæ, ſi quis his pro principio uti velit, reperiri judicat. Sufficere tamen, ait, fidelibus ſimplicioribus ideam credendorum articulorum generalem, ex qua errorum rejectio ſequatur, quod per exempla cultus Sanctorum, & dogmatis de tranſubſtantiatione explicat. Ad perfectiorem autem gradum majorem diligentiam & ſcientiam requiri. Peccare vero, qui vera ex Scripturis non agnoſcant, & falſa ſtatuant, ut Ariani & Sociniani.

Parte

Digitized by Google

Parte III, cap. I ſufficientes & juſtas cauſas ſeparationis habuiſſe ſtatuit majores Reformatorum, poſito, quod in controverſiis recte ſenſerint. Firmat autem jus ſeparationis exemplo Chriſtianorum, qui a Judaica, & Orthodoxorum, qui ab Arianorum Eccleſia, utut numero & autoritate prævalenti, ſeceſſerint. Admitti ergo debere Reformatos ad probationem cauſarum, quæ non leves aut perſonales, quales Novatiani & Donatiſtæ prætenderint, ſed graviſſimæ & de maximis fidei articulis fuerint. Sequi porro (*Cap. II*) juſte etiam a miniſterio ſeu clero Romano, & ab ipſa ſede Pontificia diſceſſionem factam eſſe. Obediendum enim paſtoribus eſſe, ſi loquantur verbum Dei, Hebr. XIII, 7; fideles Chriſto immediate jungi, non per paſtores. Id urgere Paulum, 1 Cor. I & III. Exemplum Orthodoxorum adducit, ſoli fere Athanaſio adverſus Epiſcopos ipſumque Pontificem Liberium, Arianis cedentem, adhærentium, & cum Novatianis potius, quam cum publico Eccleſiæ miniſterio, utpote errore infecto, conjunctionem tentantium, idque non Epiſcoporum, nec Concilii Nicæni, ſed Scripturæ autoritate, quod ex *Auguſtino* probat. Reſtitiſſe etiam *Victori & Vigilio*, aliisque Pontificibus totas nationes Chriſtianas, nec damnari poſſe, quos iſti excommunicaverint. Sublata Synagoga & omnium gentium diſcrimine, Col. III, 11, non ſubſtitutam eſſe Romam, ſed *cæleſtem Hieroſolymam, liberam, matrem noſtram*, Gal. IV, 26. Inter munia Eccleſiaſtica a Deo inſtituta, & a Paulo enumerata, Eph. IV, 11, non reperiri Pontificatum, nec Chriſtum pro *Samariæ aut Hieroſolymorum monte, Capitolinum* nominaſſe, *Joh. IV, 24.* Tacuiſſe de tanta re, capite viſibili & ſubalterno, quis crederet Paulum? cum de eo ipſo diſceptantibus *Corinthiis, 1 Cor. I, 12 & c. III, 22*, Petrum oſtendere potuiſſet. Teſtatur tamen, ſi antiquam fidem reſtituat Pontifex, promtos ad obſequendum ei fore Reformatos. Ut vero appareat, non frivole nec præcipitanter ad ſeparationem a ſede Romana proruiſſe majores, *cap. III* prolixe ex hiſtoricis refert, quid actum ſit ab anno 1520 usque ad exitum concilii Tridentini, & objectam comparationem *Reformatorum* cum *Donatiſtis* refellit. Proſequitur hoc *cap. IV*, & quæ ex Auguſtino opponuntur, examinat, Donatiſtas vero non ob dogmata, ſed ob cauſas mere perſonales ſchiſma feciſſe refert, ob quas tamen ſeparatio nunquam fieri debeat, ſi doctrina pura ſervetur; atque

eate-

eatenus recte Auguſtinum objeciſſe Donatiſtis ſingularitatem & paucitatem. Negat tamen dilatationem Eccleſiæ Romanæ per totum orbem, & licet Reformatos multitudine vincat, nihil id referre exiſtimat; cum Eccleſiæ veritas & unitas, in fidei puritate, non in numero aut locorum ſpatiis quærenda ſit. Cætera ab Arnaldo oppoſita *cap. V* diſcutit, & Reformatos nunquam ait ſtatuiſſe, quod tota Eccleſia ante Lutherum plane interierit. Negat etiam reſtrictam veram Eccleſiam ad *Valdenſes* aut *Huſſitas* fuiſſe, aut ad ſolos infantes, ſed pro membris veræ Eccleſiæ, iſto obſcurationis & corruptionis tempore, etiam haberi debuiſſe, qui ſimplici fide Deo adhæſerint, & merito Chriſti innixi fuerint. Sic leniendum eſſe, ſi quid a Proteſtantibus Theologis de ſeculis illis calore diſputationum, durius dictum ſit, quod & Patribus acciderit.

Parte denique *IV* Miniſterii Reformati jus & legitimum ſtatum adſtructurus, *cap. I* ex eodem præſuppoſito veræ doctrinæ, (quam probare Reformati parati ſint) licitum & fas fuiſſe deducit, ſeparatos cœtus ab Eccleſia Romana conſtituere. Allegat promiſſam gratiam & præſentiam Chriſti, *Matth. XVIII, 19*, etiam duobus aut tribus in nomine ſuo congregatis: nec dubitari poſſe, ſi ſocietas pia & legitima ſit, quin pium & legitimum etiam ſit miniſterium, quatenus eſt divinum munus, & quin quilibet cœtus jus habeat omnia ordinandi, quæ ad pietatis exercitia requiruntur, & collective a cœtu expediri non poſſunt, ſed a certis perſonis. Apoſtolorum quidem miſſionem immediatam neceſſario præcedere debuiſſe, at quoniam ex ſcriptis eorum & toto ſacro codice de fide conſtet, nihil vetare, quo minus a cœtu, humano jam jure conſtituantur, qui doceant. Novæ ergo Eccleſiæ nomen Reformatæ non competere (*cap. II*) quæ purgata ſaltem ſit; ideo nec novos miniſtros, & novatores dici poſſe paſtores reformatos, qui retentis eſſentialibus miniſterii functionibus, prædicatione verbi, Sacramentorum diſpenſatione, & regimine cœtus convenienti, rejecerint tantum per accidens aut male addita. Eſſentialia vero illa conſervata in corruptionibus fuiſſe, ſicut ipſos electos ſtatuit, quanquam de modo conſervationis & propagationis liquido non conſtet: manſiſſe etiam omnibus & ſingulis jus & facultatem diſcernendi corruptelas, v. g. verum cultum ab idololatria, veram Euchariſtiam a ſacrificio miſſæ, excuſatos fuiſſe ſimpli-

Digitized by Google

ſimpliciores, ſed melius edoctos ad profitendam veritatem obligatos, ex verbis Chriſti *Joh. XV*, 22. Speciatim *cap. III* legitimam miniſtrorum vocationem defendendam ſumit. Diſtincta vocatione ad reformationem, & ad miniſterium: illam omnibus, hanc iis competere dicit, qui ab Eccleſia jam reformata vocantur. Nullum ſpeciale jus ad hanc vocationem probari debere, ſed derivari & ſequi ſua natura ex jure ſocietatis, ſive Eccleſiæ. Paſtoribus vero ſolis, ut paſtores alios conſtituant, tribui non poſſe, inter alia hoc argumento: quia miniſterium proprie ad vere fideles ſive electos pertineat, quos in toto cœtu reperiri dubitari non poſſit, ſed de perſonis paſtorum, quod vere pii & electi ſint, atque ita cœtum repræſentare valeant, conſtare non poſſe. Itaque jus cœtui competens ad ſingulos, multo minus ad unum, deferri non debere, ne in manus profanas incidat. Interventum vero cœtus in electione Apoſtoli Matthiæ, & Diaconorum, probat ex *Act. I, 15 & C. III, 3.* Argumentatur etiam ab excommunicatione, quam Paulus juncto ſibi Corinthiorum cœtu exercuerit. *1. Cor. V, 4.* Fruſtra objici, cœtum dare miniſterium non poſſe, quod ipſe non habeat. Habere enim eminenter ſeu virtualiter, atque ita formaliter conferre poſſe & debere; ſed non inficiatur, ad paſtores jus examinandi & ordinandi recte tranſlatum, & ſi quæ ab initio reformationis aliter facta ſint, ad exemplum non eſſe trahenda, nec tracta. Ad Arnaldi denique quæſtionem, ordinaria ne an extraordinaria fuerit reformationis autorum vocatio, *cap. IV* reſpondet, extraordinariam, eo modo, quo Apoſtoli vocati fuerint, non fuiſſe, quanquam ita dici poſſit ob alias temporum & perſonarum circumſtantias, inprimis ob egregia & ſingularia ſive heroica dona, a Deo in eos collata; atque ita explicari debere confeſſionem *Gall. art. 31*, & *ſynodum Gapenſem*, quam alia *Rupellæ* anno 1607 habita declaraverit, itemque quæ Beza & alii ſcripſerint. De ordinatione multa habet, & Epiſcopis ſolis, (cum diſtinctio horum a presbyteris non ſit juris divini) tribui eam debere negat. Caſum ponit, ſi totum miniſterium, aut (quamvis id ob promiſſionem divinam futurum non ſit) tota Eccleſia intercidat, an non per librum Scripturæ, ſi ſervatus fuerit, reſtitui poſſit? Refert exemplum prædicati *ſeculo quarto* apud *Indos*, a duobus juvenibus Edeſio & Frumentio Chriſtianiſmi, *ex Theodoreto*. Rejicit neceſſitatem miraculorum,

Digitized by Google

cum nova doctrina non fuerit prædicata. Reordinatos ab initio apud Reformatos non fuiſſe, qui in Romana Eccleſia ordinati erant, fatetur; potuiſſe enim ordinatione ſua ad eſſentialia miniſterii uti, & quamvis præter ordinantium intentionem, ex impulſu conſcientiæ, errores abjicere. At confirmato poſtea, præſertim per decreta Tridentina, ſchiſmate, & ordinatione Romana ad ea dogmata jam pertinente, rectius nunc reordinari. Baptiſmum infantum defendit ex *Act. II, 38 39*, & aſperſionem ſive lotionem, ex locis, ubi baptiſmus eandem ſignificat, *Marc. VII, 8*, *Luc. XI, 38*, provocans ad nuperam verſionem *Montenſem*. Validum vero baptiſmum in Romana Eccleſia eſſe ſtatuit, quia ſubſtantialia retenta ſint, nec beneficium, quod a Deo Eccleſiæ datum eſt, miniſtrorum vitiis aut abuſibus corrumpi poſſe; allegans *Auguſtinum adverſus Parmenianum & Donatiſtas id evincentem*. Epilogum addit, in quo deplorat Chriſtianiſmum indies magis ruentem, & non leve vulnus ab iis accipientem, qui contra autoritatem Scripturæ tam aperte diſputent. Reformatæ vero Eccleſiæ puritatem, & diſciplinam commendat.

Cæterum in additionibus, quarum in relatione *Libri de Præjudiciis* mentionem fecimus, objicitur Claudio audacia, cavillandi artificium, & mala fides, in referendis Arnaldi dictis; omiſiſſe etiam defenſionem arguitur ad præjudiciorum *cap. XV*, reſponderi enim putat ad omnia debuiſſe. In ſpecie vero allatas a Claudio reſponſiones pro Luthero vehementiſſime exagitat, & Hoſpiniani maxime teſtimoniis apparitionem diabolicam & inſtructionem de Miſſa datam *Addit. I, cap. 1* evincere ſatagit. *Cap. 2.* eodem fervore etiam alterum convitium de concitatis ad cædem Pontificis & Cardinalium, Principibus & populis, adſtruere laborat. *Cap. 3* accuſat Claudium omiſſæ clauſulæ, qua Arnaldus de Caroloſtadio loquens uſus fuerit, quod nempe non ſimpliciter, ſed tempore ſeculi XVI primus fuerit, qui præſentiam Chriſti realem in ſacra cœna negaverit. *Cap. 4* negat ſe conceſſiſſe, quod Reformati licite ſegregare ſe a Pontificiis potuerint ſeparatione negativa, & cavillatorie id ſibi imputari valde queritur. *Additione ſecunda, capitibus tribus*, deprehenſos eſſe putat Reformatos in mendacio, quia nunc Reformatoribus ſuis extraordinariam vocationem ipſi adimant, quibus tamen eam antehac confidenter tribuiſſent, atque ſic miſſionis & reformationis jus omne,

amiſſo

Digitized by Google

amiſſo titulo, amiſerint. Noſtrum non eſt replicantium partes ſuſcipere, aut, an non ex Claudii defenſione reſponderi his novis objectionibus poſſit? judicare: Facient id fortaſſis, quorum propius intereſt. At non poſſumus non queri de recoctis obſoletis illis adverſus B. Lutherum calumniis, quas partim ipſe, dum viveret, partim Theologi eum ſecuti, tam evidenter & ſolide refutarunt, ut æquis & piis mentibus omnino ſatisfactum eſſe debeat. Si quid tamen denuo regeri opus & operæ pretium eſſe videbitur, non defuturos ſperamus, qui id cum ſucceſſu præſtituri ſint.

TRAITTE' DU MOUVEMENT ET DU RESſort, par le R. P. C. F. M. De Chales de la Compagnie de Jeſus,

id eſt,

Tractatus de motu locali & elaterio, Autore Claud. Franc. Milliet Dechales Patre Jeſuita.

Lugduni 1682, in 8. apud Aniſſonium.

SCripti hujus eruditus Autor ex inſigni opere Mathematico, tribus voluminibus comprehenſo dudum notiſſimus eſt. Poſtquam is ante hos quinque, & quod excedit, annos vivere deſiit, repertum eſt inter ejus manuſcripta hoc opuſculum, quod publica luce dignum ſuo merito judicatum fuit. Evolvit enim accurate & feliciter materiam, quæ alias quidem tantum pene moleſtæ difficultatis, quantum jucundæ delectationis habet, ac ſuppeditat rationes quorundam naturæ effectuum, quos admiramur. Motuum etiam particularium regulas hic invenimus, quibus experientia apprime ac conſtanter reſpondet, niſi nonnunquam ex accidenti natura impediatur; quod quoties & qua ratione fiat, ab Autore ipſo diligenter monitum eſt.

Tractatus totius quinque ſunt partes, & methodo mathematica per propoſitiones exhibentur. Prima harum partium phyſica eſt & quaſi præliminaris, quæ notioni *Elaterii* intelligendæ ſerviat, & lucem quandam regulis motuum conciliet. Abſolvitur quatuordecim

Digitized by Google

propoſitionibus, quarum ſex priores negativæ Carteſii, Epicureorum, Peripateticorum & Ariſtotelis varias ſententias de cauſa continuationis motuum recenſent ac deſtruunt. Septima experimentis quibusdam in vulgus notis evincit, a potentia reſiliendi, quam corpora pleraque obtinent, motus nonnullos continuari, & inde colligit fieri poſſe, ut alii etiam effectus eandem cauſam agnoſcant, id quod ſibi in ſequentibus Autor inveſtigandum proponit. Reliquæ propoſitiones hujus partis de natura virtutis elaſticæ tractant, eamque aliam in corporibus duris, aliam in liquidis eſſe obſervant. Durorum corporum vis elaſtica dicitur potentia reaſſumendi figuras ſibi proprias, quoties ipſas aliorum corporum occurſus immutavit. Corporum autem perfecte liquidorum, quibus hujusmodi potentia competere non poteſt, (eo quod, juxta ſimpliciſſimam notionem, quam de ipſis philoſophi tradunt, figuram propriam non habeant, ſed cuivis alii facile ſe accommodent) vis elaſtica in rarefactione h. e. ſola facultate ſeſe extendendi ponitur, in qua explicanda quidem Autor Ariſtotelem ſequitur. Inter dura & liquida corpora quædam eſſe intermedia monet, quæ ſcilicet perfecte liquida non ſint, ſed conſtent filamentis exiguis, quæ adhibita vi flectantur, ſua ſponte vero poſtmodum reſurgant.

Pars altera ſeu liber ſecundus magis mathematicus, elaterii proprietates 29 theorematibus pertractat. Ex his priora duodecim ad vim elaſticam corporum durorum potiſſimum pertinent; ſequentia tria aerem concernunt, ac oſtendunt, quo pacto is impulſu corporis duri condenſetur, ac poſtea iterum expanſus idem corpus in parte oppoſita impellat. Reliqua de corporum illorum motu agunt, quæ vel ob mollitiem ſuam, vel ob duritiem ac inflexibilitatem elaſtica illa virtute expertia ſunt, ac inquirunt, quid accidat, quoties vel hujusmodi corpora ſibi mutuo obviam fiant, vel alterum alteri tardius procedenti ſuperveniat, vel denique motum unum in aliud quieſcens feratur.

Librum tertium autor de motu accelerato inſcripſit, isque pari theorematum numero cum ſecundo abſolvitur. Poſt præmiſſa duo generalia de augmento motuum demonſtratur, corpora projecta, ſimulac a virtute movente extrinſeca fuerint ſeparata, omnem ſuam celeritatem obtinere, nec eam per gradus paulatim acquirere.

Inde

Digitized by Google

Inde a theoremate quarto usque ad undecimum inquiritur in cauſam accelerationis, quam in corporum gravium deſcenſu obſervare licet. Quæ vero porro usque ad finem libri ſequuntur de proportione, quam ſpatia confecta & tempora, velocitates itidem ac momenta corporum motorum ad ſe invicem obtineant, ea maximam partem jam in Curſu authoris Mathematico (t. 1 Stat. l. 2) pertractata ſunt, quo non obſtante Autor iſta hic repetere voluit, tum quod ad integram materiam motus localis ac elaterii plenius intelligendam facere viderentur, tum quod hic tractatus Gallico ſermone, Mathematica vero opera illa Latino conſcripta eſſent.

Libro quarto titulus eſt de percuſſione, cujus naturam Autor, priusquam ad particularia nonnulla de vi elaſtica deſcenderet, inveſtigandam credidit, quoniam percuſſio vim illam corporum provocat, & in actum deducit. Hujus libri poſtremæ ſeptendecim propoſitiones, quæ de motu gravium in planis inclinatis, ut & de pendulorum vibrationibus agunt, jam in Statica Autoris l. III maximam partem, forma tamen nonnihil immutata, inveniuntur. In propoſitione omnium ultima Autor ſub finem monet, ſe ſententiam quandam Domini Hugenii olim in Statica ſua refutaſſe, ſed ex experimento minus accurate inſtituto; unde ſemet corrigit, & ubi error commiſſus lateat, ingenue oſtendit. Priorum 19 theorematum pars de percuſſione ejusque impetu, ac impetus talis collatione cum gravitate, ſeu impetu corporis gravis quieſcentis; pars de æquali diviſione motus, quam habet linea in gyrum acta; pars denique de centro percuſſionis in quavis figura aut corpore inveniendo tradunt. Eſt autem centrum percuſſionis autori illud punctum, in quo momenta ſimplicia partium in æquilibrio ponuntur, ita ut ibi maximum impetum in quodvis corpus occurrens faciant, & ut momenta compoſita ſint æqualia. His propoſitionibus interſperſæ ſunt de ratione ponderum nonnullæ, quæ in ſtaticis vulgo negliguntur. Applicant enim ad corpora mota illas regulas, quas ſtatica de ſolis quieſcentibus, & propter ponderoſitatem naturalem, nonpropter motus impetum gravibus proponit.

Liber quintus motum reflexionis principalem effectum virtutis elaſticæ exhibet, ejusque cauſas ac circumſtantias cum cura inveſtigat. Priores tres propoſitiones ſunt generales, ut & quarta,

quæ licet vulgariter nota ſit, ab Autore tamen ſingulari modo tractata ac demonſtrata eſt, cum plerumque a Philoſophis inter poſtulata referatur. In iis, quæ ſequuntur, ſpeciales quidam caſus circa potentiam reſiliendi corporum proponuntur, ubi tamen fatetur Autor (prop. 10) vix ita a ſe difficultatibus ſatisfactum eſſe, quin remanſerint nonnullæ, quas ipſe aliis harum rerum ſtudioſis ſolvendas reliquerit. Cæterum uti liber ſecundus corporum elaſtica vi carentium varios occurſus perſequitur, ita liber ultimus inde a 7 theoremate usque ad finem tradit, quæ de corporibus vi tali pollentibus, quando iſta ſibi obviam feruntur, obſervari debent.

NOVA THEORIA VISIONIS,

Regiæ Anglorum Societati expoſita per Wilhelmum Briggs. M. D.

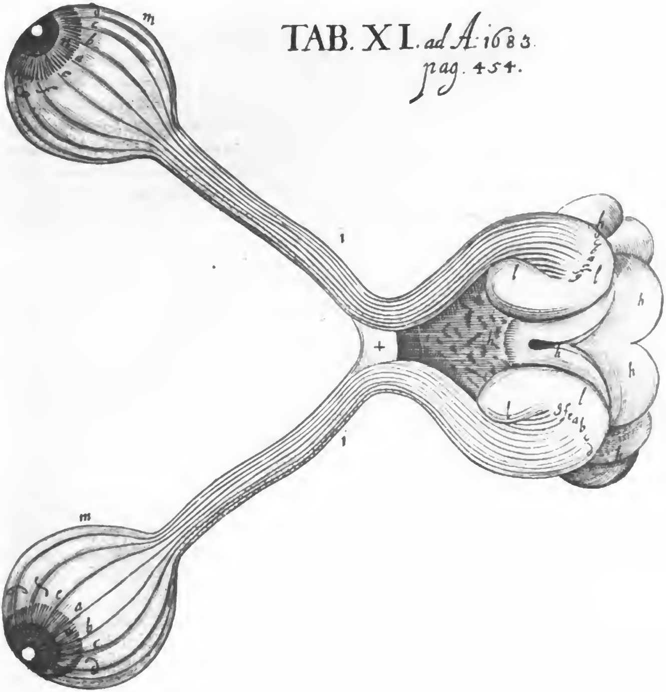
Ex Collectionibus Philoſophicis Anglicanis num. 6, Anno 1682, p. 167 ſqq. excerpta.

Cum obſervaſſet Theoriæ hujus clariſſimus Autor, non minus aliorum de doctrina viſus hactenus edita ſcripta, quam ſuam anno 1676 in publicum emiſſam *Ophthalmographiam* imperfectione adhuc notabili paſſim laborare; potiſſimum cum hanc anatomice tantum tractaſſet, ſine ullo modum viſionis explicandi tentamine: pro defectu hoc aliquatenus ſupplendo, circa Nervorum Opticorum conformationem peculiaria & ab aliis nondum obſervata recenſet, & ea *iconiſmo* delineat, & diverſa, difficilia æque ac jucunda, problemata, ab Opticis alias minus ſufficienter explicata, per eandem Theoriam declarat. TAB. XI.

Et *primo* quidem exortum horum Nervorum ſingularem ex hoc evincit, quod, dum reliqui ex plana magis cerebri baſi emergant, hi altius & ex duabus protuberantiis (*Tab. XI* ll. ll.) quas thalamos Nervorum Opticorum appellant, prodeant; ita ut fibræ illorum ſuper thalamos hos tractæ chordarum citharæ ſuper ponticulum flexuram, quæ pariter eminens & convexa eſt, commode referant. Sicut autem in duabus citharis paris magnitudinis, ac fidium æqualium, chordarum ſuper ponticulum extenſarum ſupremæ magis,

Digitized by Google

TAB. XI. ad A: 1683.
pag. 454.

Digitized by Google

Digitized by Google

magis, reliquæ quo ab his remotiores ſunt, eo minus tenſæ deprehendantur: ita fibras illas binas, quæ in apice aut Zenith quaſi dictorum thalamorum exiſtunt, maxima; binas in Nadir, ſeu parte oppoſita omnium minima tenſione, propter minorem inflexionem gaudere: intermediarum vero tenſionem proportionaliter differre ſtatuit, prout aut ſummo, aut imo ſint viciniores; cum hac tantum exceptione, quod fibræ laterales internæ ſub laxiore tenſione concipi debeant quam externæ, ideo quod hæ poſteriores magis inflexæ ſint, ut conſpicere liceat, ſi in *Figura Tabulæ XI, d d* comparetur cum *gg*.

Superiores ergo ex utroque thalamo ad ſuperiorem oculi partem productas fibras, per literas *aa, bb, cc*, indigitatas, *concordes* vocat, quæ uniſonis in duabus citharis reſpondeant, eoque *fibræ homotonæ* dici quoque poſſint. Has a cerebro, ſeu thalamis nervorum opticorum, tanquam illius moleculis peculiaribus emanantes, ut concordent, ſub exortum ſui uniri haud neceſſarium eſſe, cum ſitu & tenſione ſibi quam exactiſſime reſpondeant: inferiores pariter, & inferioribus oculorum partibus implantatas, quia minore, eaque æquali tenſione gaudeant, utpote minus inflexæ, probe congruere: denique intermedias, media ratione ſe habentes, ſibi itidem conformes exiſtere docet. Unde eluceſcat, fibras binas parallelas, ſeu eundem ſitum & tenſionem obtinentes, nempe duas ſummas, duas infimas, duas laterales externas, duasque internas, in ſingulis thalamis eſſe quaſi ſymphoniacas: ita ut impreſſio objecti externi utramque fibram movens, non magis duplicem ſenſationem præſtet, ac fides uniſonæ duarum cithararum ſimul pulſatæ duplicem excitent ſonum.

Atque hunc fibrarum paralleliſmum magis confirmari putat per ſequens phænomenon; nempe quod *ſecundo* fibræ nervorum opticorum ordinem & poſitum diſtinctum obſervent, quem connexio eorum, æquilibrium magis firmans, non parum juvet. Quod enim nervi hi ſe invicem decuſſent, uniantur, aut eorum fibræ confundantur, concipi haud debere; ſed eas, quæ thalami dextri ſunt, diſtinctim quoque ad oculum dextrum; quæ ſiniſtræ, ad ſiniſtrum ferri: prout in diverſis piſcibus evidens fit, ubi nervi hi duo per ſimplicem tantum contactum jungantur; quod & ex Chamæleonte, in quo eos plane non coire, communis ferat opinio, ac in homine ex

obſer-

obſervatione *Veſalii de corp. hum. fabr. l. 4, c. 4* colligere liceat, qui in fœmina, cujus oculus dexter a prima infantia minor & emaciatus, ſiniſter perfectus ac ſanus extitit, nervum dextrum toto ſui tractu exiliorem ſiniſtro deprehendit.

Præterea hoc æquilibrium, quod connexio illorum nervorum præſtet, multum juvari ſuſpicatur per ſingularem muſculorum conſpirationem, quatenus obliquus inferior ex peculiari orbitæ foramine exſurgat, reliquis omnibus ex fundo ejus emergentibus: & hinc æque inferius per muſculum hunc, ac ſuperius per trochlearem, oculi diſtorſionem inhiberi; i. e. per trochleam in parte una, & per hujus muſculi obliqui inferioris ſitum in altera, oculum firmum & rectum teneri, ut nec ad externum, neque internum canthum magis declinare queat. Atque hunc quidem peculiarem muſculi exortum, (cujus ætiologiam nullus Scriptorum determinarit) negotio huic maxime neceſſarium putat: quia ſi cum reliquis ex fundo orbitæ prodiret, oculus perpetuo ſtrabiſmo laboraturus eſſet, trochlea ſola huic incommodo declinando haud ſufficiente: potiſſimum cum muſculus obliquus ſuperior interveniente hac trochlea, (quæ juxta principia mechanica ejus potentiam intendat) ſemper potentior foret, adeoque oculum nimis verſus canthum internum moturus eſſet, niſi inferior illi potentia æqualis hoc impediret: utpote qui ſuperiore craſſior, licet brevior, a craſſiore oſſis parte oriatur, & deprimentis tendinem transgrediatur, ne ab hoc in ſua actione turbetur; dum ille longior exiſtat, & robur majus a trochlea recipiat, ſub tendine vero attollentis decurrat, adeoque exacta utriusque, rata proportione, potentiæ libratio ſit. Pari modo attollentem ac deprimentem muſculum proportione æquali gaudere perhibet: ita ut, quamvis prior paulo craſſior exiſtat, quia tamen minus robur ad deprimendum quam elevandum oculum requiratur, eorum potentia æqualis ſit: idemque in lateralibus muſculis, ſitum atque craſſitiem eandem obtinentibus, adeoque æquilibrium, quod ad conſenſum fibrarum concordium neceſſarium ſupra dixerat, obſervantibus contingere aſſerit.

Imo *tertio* hæc confirmari putat, per fibrarum nervi optici in oculum inſertionem illam, qua hæ diſtinctas illas, quibus oriuntur, retineant ſeries. Quemadmodum enim illius membranæ ſcliroticam ac

ac uveam forment, ita ejus fibras medullares retinam conſtituentes in hac parallelismum, in principio obſervatum, & ad viſum neceſſarium, diſtincte ſatis continuare.

Ex qua hypotheſi diverſa problemata explicare ſatagit, alias vix ſolubilia: nimirum *1 cur duplici oculo contingat viſio ſimplex?* Scilicet quod fibræ nervi utriusque optici concordes (quemadmodum ſuperius dictum) inſtar uniſonarum fidium in chely ſe habeant, adeoque ſimul feriantur. In quo problemate Gaſſendum de *Apparenti magnitud. Solis humil. & ſublim.* tantam difficultatem reperiſſe refert, ut diſtinctam & accuratam viſionem uno tantum oculo fieri perſuaſum habuerit: cum nihilominus certum ſit, nos unum objectum ſemper duobus oculis intueri, nec (propter conſenſum nervorum motoriorum, circa originem combinatorum, & per conſequens quoque muſculorum, in quos abeunt) unum oculum verſus aliquod punctum converti poſſe, quin alter eo ſimul feratur; cumque ſenſibus obvium ſit, quod viſio ambobus oculis perfectior, quam uno, contingat; dum, ſi quis modo uno, modo utroque oculo remotiorem paulo ſcripturam legere tentet, utroque oculo literas evidentiores & claras, uno obſcuras deprehendat. Quod vero de ſclopetariis urgeri ſoleat, qui pro accuratiore ad metam collineatione alterum oculum claudant, aſſertum hoc minime evertere, multo minus communem illam ſententiam confirmare, quod ſpiritus viſivi oculi clauſi ad apertum derivati hujus ſpiritus augeant; cum fibræ ſingulorum nervorum opticorum adeo diſtinctæ atque ordinatæ obſerventur, ut unus cum altero haud communicet: ſed contingere hoc, quia granulum ſclopeti collineatorium ita collocatum ſit, ut utrumque axem viſorium per illud ad metam dirigere haut liceat; adeoque commodius ſit, alterum oculum claudere, quam eum vacillantem violenter ad metam intendere.

2. Hinc quoque conſtare docet, *quomodo alterutro oculo depreſſo objectum ſimplex videatur geminum?* Nempe quod radii hujus in fibras diſcordes, hoc eſt, tales incidant, quæ ratione ſuperius explicata ſibi haud reſpondeant: ita ut hic duæ diſtinctæ ſenſationes ſint, & objecti ſpecies una vera, altera falſa; una altior, altera profundior appareat. Quod enim hoc non, ut communis fert ſententia, ab optici aut refracti coni in duas partes ſciſſura eveniat, quæ duo

Digitized by Google

diſtincta retinæ loca in depreſſo oculo feriant, hinc eluceſcere, quod geminatio hæc mox evaneſcat, modo (quod a nemine alias Scriptorum obſervatum) oculus non depreſſus occludatur. Per chartam equidem perforatam objectum totuplex conſpici, quot ſunt in illa foramina, quæ inſtar vitri polyedri objecta multiplicantis, tot diſtinctos conos forment, in diſcordes ejusdem retinæ fibras incidentes, & quidem oculo etiam altero clauſo: aſt hoc dictam ſolutionem haut evertere, cum illud contingat per interpoſitionem alterius corporis ſimili fere modo, ac in vitro multiplicativo; non vero nudo oculo, ut in modo expoſito caſu: potiſſimum cum ſimilis generis extent obſervationes, quæ duplicem ſenſationem a turbato illo paralleliſmo, eadem ratione ac in depreſſione oculi, fieri evincant. Ita quando *Borrichius Actor. Hafn. vol. 2. obſ. 80* refert, ægram quandam, paulo ante mortem (ubi ſpiritus vacillare ac tremiſcere ſimili ratione ac in ebriis, ſolent) omnia duplicia vidiſſe: cauſam hujus phænomeni hanc tradit, quod ſpiritus animales ſerie haud ſtabili, ſed interrupta utrumque nervum motorium, hinc utriusque oculi muſculos, irradient, & per conſequens illum paralleliſmum, quem ad diſtinctam viſionem neceſſarium ſupponit, deſtruant; quatenus nulla humoris cryſtallini alteratio concipi poſſit, quam autores in ejusmodi caſibus alias inculpant.

Similiter dum in *iisdem Actis vol. 3 obſ. 20* paris ſymptomatis mentio fit, quod fabrum lignarium, nicotianæ fumum ſugentem, ſubito invaſerat: illud repentinæ ad nervum alterum defluxioni acceptum refert, hunc laxanti, ejusque tonum alterius tono inæqualem reddenti. Quod idem in milite illo Pariſienſi, quem *Foreſtus l. 11 obſ. 39* in ſcenam producit, dextro oculo humidiore & quaſi prolapſo, niſi hic clauderetur, cuncta objecta duplicia vidente, ſolisque exſiccantibus & cephalicis reſtituto, locum habuiſſe putat; quatenus nervis motoriis ac muſculis ab humorum decubitu laxatis, oculi hujus cum altero æquilibrium fuerit deſtructum, ita ut hic quaſi depreſſus extiterit, hincque objecta duplicia apparuerint; remedia vero dicta humiditatem præternaturalem conſumpſerint, adeoque nervo & oculo priſtinum robur ac tonum, per conſequens paralleliſmum illum, reddiderint. Tandem etiam eandem ætiologiam caſui illi rariori, quem *Aquilonius Optic. p. 346* refert, applicat, ubi juvenis quidam

dam objecta propinquiora ſimplicia, remotiora autem gemina vidit, in cujus tamen oculis nihil præternaturalis, excepta humiditate extraordinaria, deprehenſum fuerit: nimirum, quod laxato muſculorum tono, in obſervandis remotioribus, quæ majorem oculi firmitatem poſtulant, oculum firmum & ſtabilem continere haud potuerit; quæ nihilominus laxatio vicinorum inſpectionem haud turbarit.

Quo vero uni & alteri objectioni ſatisfaciat, ac Theoriæ ſuæ omnem ambiguitatem præcidat, primo ratione figuræ, in qua fibræ nervi optici ſe non decuſſant, monet, in aſello molliore, & aliis forſan quibusdam piſcibus, ſecus ac in homine, illam per ſuperius allegatam Veſalii obſervationem refelli. Imo nec hanc in aſellis conſpicuam decuſſationem opinioni ſuæ aliquid derogare, ſed eam potius confirmare; quandoquidem tonus nervorum æqualis in protuberantiis thalamorum opticorum concipi queat, ſive decuſſentur, ſive non. Deinde ait, ſe per *parallelſmum* non tam pupillarum ad ſe invicem habitudinem, quam hoc intellectum velle, quod fibræ correſpondentes retinæ ſingulorum oculorum eandem relationem ad objectum habeant: hac enim ſi deſtituantur, res geminas apparere, quamvis unus oculus altero humilior haud ſit. Et ſi oculus ad latus alterutrum prematur, (*contradicente quamvis Ariſtotele & Galeno*) objecta pariter gemina conſpici, ideo ſcilicet, quod figura oculi mutata fibrarum quoque retinæ ſitum mutari neceſſe ſit,

Denique concludit; quando æquilibrii deſtructione res geminari aſſerat, ſe certum hujus deſtructionis gradum ſupponere, talem ſcilicet, quo tota imago aut hujus maxima pars fibras diſcordes feriat; cum exilis & levis oculi preſſura objectum non magis geminum reddat, quam ſtrabiſmus connatus aut exigua oculi torſio: cum contra in ſtrabiſmo a ſpaſmo aut paralyſi muſculorum motoriorum, ubi diſtorſio major & violentior contingit, res ſimplex ſemper duplicetur. Simili modo, ſi æquilibrium per ebrietatem aut phrenitidem corrumpatur, interdum res geminas videri, interdum non; prout ſcilicet corruptio illum gradum attingat, vel non. Perinde ac inter digitos, non aliquatenus tantum, ſed probe & ſufficienter decuſſatos, globus ultro citroque actus geminus ſentiatur.

Digitized by Google

Figuræ Explicatio.

aa, bb, cc, dd, &c. ſunt fibræ concordes nervorum opticorum, prout a thalamis opticis *ll ll* emergunt, & ad partes oculi ſibi oppoſitas ſub iisdem characteribus feruntur: ita ut *aa* ſint binæ ſuperiores, & majore flexura gaudeant, quamvis in plano hæc earum flexura ita exhiberi nequeat. *bb, cc, dd,* Fibræ laterales externæ; *ee, ff, gg* laterales internæ. *ll, ll* Protuberantiæ cerebri, thalami nervorum opticorum appellatæ. *hhhh* Partes cerebri pone has collocatæ. *ii* Optici nervi, majores paulo, pro fibris eorum commodius explicandis.

✠ Locus, ubi coeunt, a quo aliquantum ſeparati concipiuntur, quo diſtincta illorum fibrarum ſeries melius conſpiciatur.

Literæ *aa, bb, cc,* &c. oculorum ſingulorum retinæ fibras concordes monſtrant, prout a thalamis continuo tractu feruntur: quamvis harum plures in ſpatiis intermediis ſupponi debeant, non adeo commode in ſchemate literis exprimendæ. *mm.* ſunt oculi ſclerotica & uvea exuti, quo fibræ Retinæ, quæ in proceſſus ciliares terminatur, manifeſtiores reddantur. *nn* Proceſſus ciliares, mox ſub Iride ſiti, quæ in figura, qua ſireſecta concipi debet. oo Pupillæ.

Nota, quod quemadmodum *aa* ſuperiores, & *bb, cc,* laterales fibras concordes ſuperioris oculi hæmiſphærii ſiſtunt, ita earum aliæ ſupponendæ veniant in inferiore hemiſphærio haud demonſtrabili, quarum omnium infimæ fibris *aa* diametraliter ſint oppoſitæ.

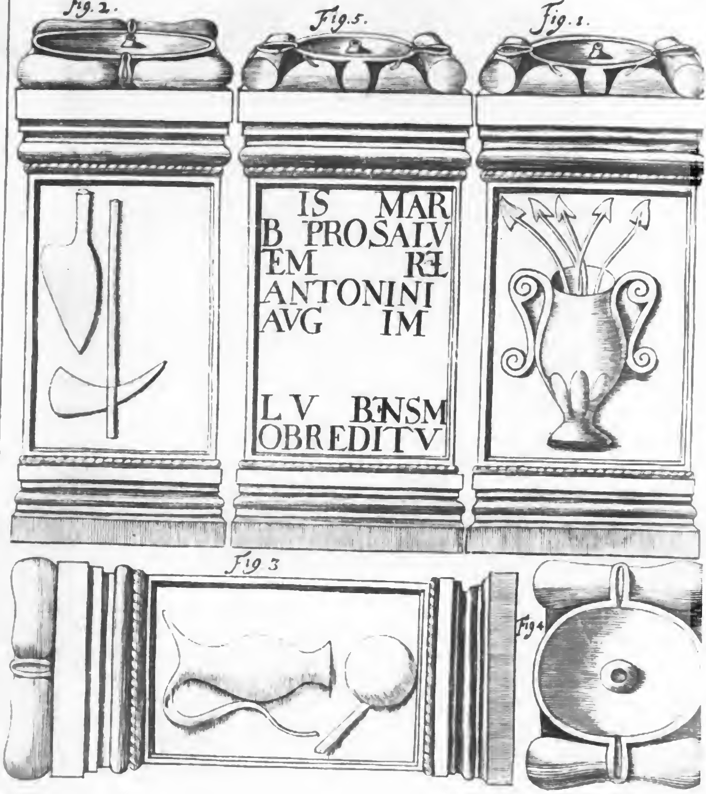
MONUMENTUM ROMANUM IN EPISCOpatu Angliæ Durhamenſi repertum, deſcriptumque a Martino Liſtero.

Ex Tranſactionibus Philoſophicis Anglicanis 10. Mart. 168$\frac{2}{3}$ no. 145.

INter tot monumenta Romanæ Antiquitatis a Smetio, Grutero, Reineſio aliisque antiquariis magno ſtudio collecta, loco principe non abs re collocantur Aræ, Diis Deabusque pro ſalute Imperii & Imperantium, aliarumque honorabilium perſonarum dedicatæ. Nobis ex ordine tot Imperatorum Romanorum, quorum pro ſalute aræ olim ſunt poſitæ, commemorandus nunc venit *L. Septimius Severus.* Nam uti hic victis Peſcennino Nigro & Clodio Albino Rempubli-

cam

TAB. XII. ad A. 1683. pag. 461.

Digitized by Google

Digitized by Google

cam, quam turbatam acceperat, pacatam reddidit, ita digniſſimus præter cæteros fuit habitus, cujus pro ſalute atque incolumitate Diis Deabusque aræ ſacrarentur. Id vero honoris non Septimio tantum datum, ſed & filio *M. Aurelio Antonino, Caracallæ* vulgo dicto, quos & in pluribus ararum pro ſalute erectarum inſcriptionibus v. g. apud Gruterum p. 12, 32, 46, apud Reineſium p. 211 conjunctos videas. Patre poſt deinceps fatis functo *M. Aurelius* ſolus monumenta id genus meruit. Pro ſalute namque ara poſita *Jovi opt. max. & Junoni Reginæ* apud Gruterum p. 6 & 7, *Herculi invicto* p. 46, *Marti Auguſto* p. 57, ut alias plures nunc prætervehamur. Atque his accenſenda venit & Ara illa, quæ in Epiſcopatu Angliæ Durhamenſi paucis abhinc annis ad ripam fluvii Tine Auſtralem reperta, Oxonium poſtea a doctiſſimo Viro *Martino Liſtero* miſſa, & *Eliæ Aſhmolio*, famigerabili antiquitatum promocondo dono data eſt, ſic referentibus Philoſophicis Regiæ Societatis, quæ in Anglia floret, Transactionibus. TAB. XII. Eſt illa, ſi Liſterum jam laudatum audias, ex rudiori confecta lapide, nec niſi pedes quatuor alta, cumque quatuor habeat veluti facies, in anteriori aliquid inſcripti, in reliquis aliquid inſculpti repræſentat. Atque ut a poſteriori incipiamus parte, inſculptam illa ollam ſiſtit herbæ cujusdam caules aliquot continentem; ſecunda cultrum inciſorium & ſecurim; tertia urceolum & ſpatham; quarta quæ pars prior eſt, & quinto loco, (poſt planum, figura IV expreſſum, quod pelvim utrinque anſatam ſimulat) in imagine ænea notatur, inſcriptionem Latinam. Hæc novem conſtat lineis, ſed mutilatis oppido & corroſis, ut Oedipo aliquo omnino habeant opus. Hunc ut præſtet, Liſterus ſic legit: *Dis Deabusque matribus pro ſalute Marci Aurelii Antonini Auguſti Imperatoris-votum ſolvit lubens lubens merito ob reditum.* Neque multum abludere a ſcopo is videtur. Nam M. Aurelius Antoninus mortuo apud Eboracenſes patre Septimio Severo, bello Britannico præfuit ſolus, repreſſisque Caledoniis, qui poſt murum illum longiſſimum a patre ſtructum habitabant, tanquam victor ad matrem, & fratrem Getam, quem ſocium alias in Imperio habuit, teſte Dione ejusque epitomatore Xiphilino, rediit. Cum autem varie exponi poſſe videatur hæc inſcriptio, in ſententiam quoque *D. Johnſonii de Pomfret*, celeberrimi Antiquarii, non invitus concedit Liſterus. Is vero inſcriptionem de apotheoſi ſeu conſecratione Septimii Severi, abs Herodiano fuſe deſcripta, intelli-

telligit, priores duas lineas ſic legens: CONSERVATORI B PRO S &c. & quoad reliqua Liſtero conſentiens.

* * *

Nos quanquam Palæmonis partes nobis hac in re haut ſumimus, Liſterianam tamen priorem præ poſteriore ſententia, quæ & Johnſoniana eſt, longe magis cenſemus eſſe plauſibilem. Neque enim ulla literarum primæ lineæ cum voce CONSERVATORI eſt convenientia; ut taceamus Septimium Severum non in Britannia, ubi diem ſuum obiit, ſed Romæ demum, quorſum & cineres ejus fuere transportati, ſolenniſſime conſecratum eſſe ac divis accenſitum. De cætero quamvis non ignoremus, compluſculas repertas eſſe aras *DIS Deabusque matribus* inſcriptas, legeremus tamen, ſi & nobis divinare quid licet, *DIS Patriis & Marti Britannico.* MAR enim reſtat in prima linea, non MAT. Deinde cum Caledonii, Britanniæ populus, ab Aurel. Antonino non minus, quam a patre ſubacti fuerint, non *Deabus Matribus*, ſed *Marti* vel maxime, præter Deos Romanorum alios, pro ſalute Principis extruenda ara videbatur. Et *Marti* quidem *Britannico*. Pro locorum enim diverſitate alia atque alia cognomenta Mars æque, atque Dii cæteri, eſt indeptus. Atque hinc talia in Inſcriptionibus diverſis legas epitheta: *Marti Augusto: Marti Ciradino: Marti Segomoni: Marti Leucetio: Marti Camulo: Marti Britovio* &c. Accedit, quod Septimius Severus non tantum *Parthicus, Arabicus* & *Adiabenicus*, ſed & *Britannicus* fuit celebratus, teſtibus tot Inſcriptionibus, ut & Ælio Spartiano in ejus vitá ſic dicente: *Perſarum Regem Abagatum ſubegit, Arabas in deditionem accepit; Adiabenas in tributarios coegit; Britanniam (quod maximum ejus imperii decus eſt) muro per transverſam inſulam ducto, usque ad finem Oceani munivit, unde etiam Britannici nomen accepit.* Huic igitur Britannico Imperatori cum adfuerit filius Antoninus, Britannicumque bellum poſt patrem feliciter conſummaverit, ecquid vetat, quo minus in ara, quæ in Britannia pro ſalute & reditu Antonini erecta eſt, *Martem Britannicum* intelligamus? *Mars* certe *Britannicus* melius exſculpi ex literis ſuperſtitibus poteſt, quam *Conſervator Britanniæ.* Quod ſi admittere & interpretationem Johnſonii velimus, per eundem Martem Britannicum Septimius Severus

jam

jam defunctus poſſet intelligi. Solebant enim Imperatores, quorſum & Liſterus cum Johnſonio reſpexit, a populo abblandiente etiam ante conſecrationem, imo & vivi adhuc inter divos numerari. Quod lineas VI & VII attinet, quarum literæ non tam corraſæ, quia ne una quidem litera comparet, quam violenter exciſæ videntur, eas nomina dedicantium, qui abblanditi hoc honore Imperatori, ſed occiſi poſtidea fuerint, præ ſe tuliſſe, una cum verbo votum exprimente, Liſterus conjicit. *Domeſticos* enim *ſuos partim dimiſit* poſt obitum patris Caracalla, *partim occidi juſſit, in quibus,* ut Dio & ex eo Xiphilinus refert, *Evodus, educator ipſius, & Caſtor, uxorque Plautilla cum Plauto fratre ejus.* Et ſane eorum, qui ad mortem ignominioſam damnati ſunt, vel juſſu Magiſtratus, vel a vulgi intemperie, expungi ſolent nomina. Sed unicum fuiſſe dedicatorem, non plures, numeri ſingulares *lubens lubens* vel *lubens libens* nobis facile perſuadent, quocunque etiam fato obliteratum nomen ejus fuerit. Quid quod ipſe Liſterus legit *votum ſolvit*, non *ſolverunt*. De cætero non *pro ſalute* tantum, ſed & *ob reditum* hanc aram fuiſſe poſitam, res ipſa loquitur. Sed *reditum* a *ſalute* divulſum videas in hac Inſcriptione. Mirum id quodammodo videtur Liſtero. Sed *pro ſalute ob reditum* quid aliud eſt, quam *pro ſalute itus & reditus*, vel *pro ſalute, itu & reditu*, quas formulas in inſcriptionibus aliis animadvertimus? In plano alias aræ, & ipſi focum agnoſcimus; in latere ſecundo duo inſtrumenta mactandis hoſtiis adhiberi ſueta, cultrum nempe ferreum, vel ut Feſtus appellat, ſeceſpitam & ſecurim; in tertio duo itidem vaſa apud Romanos in ſacrificiis uſitata, ſympuvium puta ſeu capedunculam aut capedinem, ut Cicero in Paradoxis vocat, & ligulam ſeu cochlear rotundum atque concavum, aut diſcum, in quo aſſæ carnes reponebantur. Nymphæam herbam in prima figura exhiberi non tam facile induci poſſumus, ut Liſtero aſſentiamur; uti eam nec libero ſculptoris arbitrio, ſed exquiſitæ ſacerdotum curæ adſcribendam eſſe exiſtimamus. Neque enim promiſcuus herbarum in ſacrificiis fuit uſus; uti nec omnes pro ſacris fuere habitæ. Verbena autem præ cæteris ſacra dicta, Græce βοτάνη ἱερός, a Feſto *Sagmen* quaſi ſacrum germen. Nam ea in expiationibus ſuſpenſa, & tanquam amuletum quoddam fuit commendata, imo verrendis etiam Jovis aris adhibita, unde & nomen videtur

tur accepiſſe. Sed quæ in olla repræſentatur herba, uti nihil quicquam verbenæ habet, ita nec nymphæa eſt. Sagittaria autem videtur nobis, tum ob foliorum formam tricuſpidem, & telo ſimilem, tum quia contra telorum ictus conducere, vulneraque ſanare fuit credita. Sed & iſta conjectamus tantum, facile autem rectiora monentibus docentibusque præbituri.

THE METHOD AND MEANS OF ENJOYING health, vigour, and long live, by Ev. Maynvvaringe M. D.

id eſt,

Methodus modusque ſanitate, vigore, & longævitate fruendi; auctore E. Maynvvaringo M. D.

Londini 1683. in 8. apud D. Nevvman.

Libellus hic, bis jam olim ſub titulo *the preſervation of health and prolongation of live* editus, tertium hoc anno, ſed multo auctior, ex prælo prodiit. Ejus ſumma hæc eſt: Quemadmodum tria in ſanitate conſideranda veniunt, ejus nempe ratio ac cauſæ, effectus item atque commoda, media denique eam conſervandi: ita primum de ſanitatis natura ac effectibus agit auctor, inde morbos ac ſtatum valetudinarium ejusque moleſtias exponit, tandemque methodum ſanitatem tuendi aggreditur. Et hanc quidem in rerum non-naturalium potiſſimum moderamine, ſeu uſu naturæ legibus congruo conſiſtere ſupponens, eum primo generaliter deſcribit; hinc ad ſpecialiora deſcendens, aëris varias conditiones recenſet, harumque ſelectum commendat, ita quidem, ut e. g. iis qui affectibus thoracis laborant, eum mutare ſuadeat, ſimulque cur nonnunquam civitates magnas deſerere & ruri vivere cogantur infirmiores, diſquirat. Quo facto, ciborum variam ſubſtantiam, quantitatem, tempus eos aſſumendi &c. explicans, de eorum condimentis, variisque generibus prolixe diſſerit. Potulentorum diverſa genera poſtquam enumeravit, aquam illorum omnium optimum, ac naturæ noſtræ maxime conveniens quinque argumentis nititur evincere; vinum non ut potum ordinarium & quotidianum, ſed mentis exhilarandæ corporisque roborandi cauſa tantum propinans. Decoctum Coffée quid præſtet, & quibus ſubjectis conveniat, declarat; ad quæſtionem vero, num interdum e.g. ſingulis menſibus inebriari conducat, negative reſpondet. De motu & quiete, ſomno & vigiliis, excretionibus & retentionibus limitandis temporandisve ubi egit, quædam de conſtitutionum ac temperamentorum varietate immiſcet, quæ quia a diæta & digeſtionibus diverſis dependent, ſecundum eorum differentiam diætam mutare jubet. Hinc ad paſſiones animi progreſſus, modum quo ab iis corpus afficiatur determinat, earumque in hoc varios effectus enumerat.

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ
Calendis Novembris, Anno M DC LXXXIII.

ΑΡΠΟΚΡΑΤΙΩΝΟΣ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΡΗΤΟΡΩΝ,

HARPOCRATIONIS LEXICON DECEM ORATORUM, cum Latina verſione & Philippi Jacobi Mauſſaci ac Henrici Valeſii Notis, editum a Nicolao Blancardo.

Lugduni Batavorum 1683. in 4. apud J. a Gelder, & J. A. de la Font.

VAlerius Harpocration Rhetor Alexandrinus inter alia monumenta ingenii ſtudiique, quæ injuria temporum interciderunt, *Lexicon* poſteritati reliquit: collectis in unum e decem præſtantiſſimis Græciæ oratoribus, Antiphonte, Andocide, Lyſia, Iſocrate, Iſæo, Æſchine, Lycurgo, Demoſthene, Hyperide & Dinarcho, præcipuis eorum loquendi generibus; ubi ſimul ſupremorum Atticæ magiſtratuum monumenta, ritus & leges expoſuit, deque jure Athenienſium & Lacedæmoniorum civili ac ſacro, de variis item totius Atticæ locis, gentium moribus inſtitutisque, & nominibus virorum propriis, in quorum manibus diu rerum Atticarum adminiſtratio fuit, quæ alibi non reperiuntur attulit. Inſigne hoc Græcæ eruditionis monumentum primus Venetiis ſub initium ſuperioris ſeculi luce donavit Aldus Manutius, idemque poſt elapſos a prima editione tres & viginti annos, cum Aſulano eam iteravit: nec repertus eſt intra integrum quaſi ſeculum quiſquam, qui mendis, trajectionibus & lacunis, quibus utraq; Aldina laborabat editio, auctorem liberaret, donec eruditiſſimus juvenis Philippus Jacobus Mauſſacus gemino codice, altero

Digitized by Google

manuſcripto, altero excuſo quem Pithœus variis lectionibus e Vaticano (ubi & ipſe codices excuſos contulit, ut e Diſſert. Critica p. 279 apparet) petitis inſigniverat, adjutus, ingenio autem feliciſſimo & ſtudio inexhauſto fretus, medelam corrupto inque plurimis mendis cubanti operi tulit, ſanumque ac integrum textum conſtituit, emendationis & reſtitutionis omiſſorum, corruptorum, disjectorumve locorum rationem in Notis reddens; & ſic adornatum Lexicon hoc Pariſiis anno 1614 in publicum emiſit, adjecta *Diſſertatione critica* perquam erudita, in qua de auctore hujus Dictionarii, & de vera antiquis uſitata conſcribendorum Lexicorum ratione, primis eorum auctoribus & generibus, quid ea a Gloſſis differant, de Oratorum lexicis & eorum collectoribus, cumprimis vero hoc Harpocrationis opere: porro de Grammatica ejusque variis diviſionibus & nobiliſſima parte Critice copioſe & eleganter disquirit: variorum auctorum, Tertulliani, Demoſthenis, Capitolini aliorumque loca illuſtrat, Scriptores quosdam recentiores notat, & de Etymologico magno, Heſychii item, Suidæ & Varini Phavorini Lexicis lectorem inſtruit. *Notæ* in emendatione ipſius Harpocrationis, & ejus æque ac aliorum veterum Scriptorum illuſtratione, depravatorumque locorum reſtitutione occupantur: ad quas anno ſequenti 1615 *appendicem* attexuit, & Salmaſio dedicatam Notis ad Plutarchi de fluviorum & montium nominibus, ac Pſelli de lapidum virtutibus libellos Toloſæ excuſos ſubjecit. Quam ipſis Notis textui ſubſtratis inſeruit, latinamque interpretationem, quam ipſe primus adornaverat, eidem adpoſuit, Indicesque adjecit, qui Harpocrationem denuo edidit Nicolaus Blancardus: ſeorſim in poſtremam operis partem ſeponens doctiſſimas *Henr. Valeſii* ad Harpocrationem & notas Mauſſaci *annotationes*; quas a doctiſſimo Jacobo Gronovio ex Bibliotheca Guilielmi Prouſteau ſuperiori anno editas in Actis ſextibus iſtius anni p. 250, 251 enarravimus.

LA GNOMONIQUE, OU L' ART DE TRACER DES Cadrans ou Horloges ſolaires, &c.

Hoc eſt,

Gnomonica, ſive ars ſuper quacunque ſuperficie diverſis praxibus deſcribendi ſciaterica.

Au-

Autore Domino de la Hire, Regiæ ſcientiarum Academiæ.

Pariſiis 1683. in 12. apud Stephanum Michalet.

QUæ pro varia planorum ſuorum ad planum Horizontis inclinatione varie, ſed prono in errorem notabilem lapſu, conſtruuntur Sciaterica, ea Clariſſimus Autor, nullo declinationis habito reſpectu, ſuccincto hoc Tractatu indifferenter univerſaliterque deſcribere docet.

Partes operi duas, duo linearum, ex quibus Horologia hæc conſtant, genera, fundamentalium & horariarum faciunt: quarum utraque Problemata ſua ex diverſis datis diverſimode deducit, adjunctaq; ubivis demonſtratione praxin ipſam firmat.

Prima pars exordium ſumit a Definitionibus circulorum Sphæræ, qui conſtructioni Horologiorum inſerviunt: poſt partibus Sciaterici breviſſime deſcriptis, modos exhibet ducendi lineas, horizontalem, ſubſtylarem, æquinoctialem, meridianam; centrum item Sciaterici, axem, punctaque ſex horarum ſuper linea æquinoctiali & horizontali, ponendi aut determinandi.

At cum omnes hæ operationes, ab umbræ puncto, quod ſtyli ſuper plano Sciaterici erecti extremitas ſive apex deſignat, tanquam a primo principio procedant; idem vero hoc punctum exacte definire ob penumbræ fallaciam res plane ſit ardua; difficultati huic tollendæ duplex commendat remedium. Horum primum ſimpliciusque eſt, ut applicato extremitati ſtyli centro laminæ rotundæ, plano Sciaterici parallelæ, centrum umbræ a lamina fuſæ pro exacto umbræ puncto accipiatur.

Quo porro cum delectu modi ſupra memorati adhibendi, Autor Lectorem a limine Partis ſecundæ inſtruit: in qua deinceps circa lineas horarias, Aſtronomicas, Italicas & Babylonicas, arcusque ſignorum Zodiacalium ducendos, & Horologium reflexum delineandum occupatur. Definit tandem in tradendo uſu Tabularum binarum adjectarum, quarum prima declinationes ſolis ad ſingulos annorum 1681, 82. 83 & 84 dies; altera latitudinem Urbium celebriorum & longitudinis a Pariſina differentiam exhibet.

Subnectitur opuſculo brevis recenſus operis abſoluti de ſectionibus Conicis, typorum operas jam fatigantis: in quo Autor præter ea,

Digitized by Google

quæ huc usque circa hoc argumentum ab aliis detecta ſunt, nova ſua plurima, quorum guſtum publico ſubinde dederit, peculiari præcipuarum demonſtrationum methodo, cujus ſpecimen ab anno 1675 jam extet, per novem libros digeſta, promittit. Seriem operis & ſumma librorum ſingulorum capita B. Lector inde petet; pleniorem vero ex Actis futuris relationem, quamprimum luci publicæ expoſitum, juris noſtri futurum eſt.

LA CRITIQVE DE L'ORIGINE DE L'AUGUſte Maiſon de France, par le R. P. Adrien Jourdan de la Compagnie de Jeſus.

i. e.:

ADRIANI JORDANI SOC. JES. CRITICA, de origine Auguſtæ Familiæ Regum Galliæ: dedicata Ser. Principi Condæo.

Pariſ. 1683. in 12. apud Sebaſtianum Cramoiſy.

QVæ difficultates ſtudio Genealogico ex defectu veracium & accuratorum Hiſtoricorum, & per fraudes falſa documenta ſupponentium objiciantur, queſti jampridem ſunt docti & ſinceri Autores, qui ſummorum Principum ſtirpes enarrandas ſumſerunt. Inter hos non contemnendum locum ob eruditionem & diligentem veterum monumentorum perſcrutationem ſortiri cenſendus eſt, qui Criticam hanc diſquiſitionem compoſuit, & Hiſtoriam Galliæ an. 1679. a ſe editam, cujus ſumma in *Diario Eruditorum Pariſienſi 3 & 24 illius anni* exhibetur, adverſus diſſentientes circa Regum Genealogiam defendit. Inter hos honorifice nominat Ducem Eſpernonium, qui de vera origine tertiæ Regum familiæ librum *Diario Pariſ. 6, a. 1680.* recenſitum, Gallice edidit, ejusque comitatem celebrat, quod cum refutare ſententiam ſuam decreviſſet, argumentorum conſignationem ſibi communicaverit. Eo itaque, ut ſperat, non ægre ferente, ad dubia reſpondet, & judicium Condæo Principi, non minus ob acre de ſtudiis elegantioribus judicium, quam armorum glória eminenti ſubmiſſe defert. Quæſtionis capita duo ſunt; tot etiam tractatus partes. Agitur primo de majoribus *Arnulphi*, quem *Sanctum* vocant, a quo per *Pipi-*

Pipinum ſecunda Regum Galliæ ſtirps, nempe *Carolina*, communi fere conſenſu Gallicorum ſcriptorum, deduci ſolet. Dein de majoribus *Roberti* Comitis Andegavenſis, cognomento *fortis*, diſceptatur, ex quo Hugo Capetus, Regum, qui nunc Gallis imperant, progenitor deſcendiſſe creditur. Variatum eſſe de utriusque, Arnulphi nempe & Roberti origine, mirum videri nemini poteſt, qui & barbariem illorum ſeculorum conſiderat, & ſcriptorum, ex quibus hiſtoria eruenda eſt, ruditatem, aliosque defectus, in quibus examinandis accuratus & ſedulus eſt Jordanus; ut & in allegandis & conciliandis eorum dictis, quos pro ſua ſententia, quam rejectis aliis ſtabilire intendit, facere arbitratur. Summa eſt: Arnulphum ex prima Galliæ Regum familia ortum habuiſſe, quæ ante Carolinos imperavit, & vulgo *Merovæa* dicitur; Robertum vero ex eodem Arnulpho deſcendiſſe. Unde conficitur, unam eandemque ſtirpem eſſe, quæ jam per quindecim ſecula Regno Galliæ potita eſt, quam gloriam nulla toto orbe regnans familia ſibi aſſerere poſſit. Argumenta quibus iſthæc adſtruit, & quomodo refutet objecta, enarrari per compendium non poſſunt, niſi haud multo brevius ipſo tractatu facere vellemus. Adſcribemus tamen ſeriem Regum & Principum, quam a ſe erutam aut comprobatam Autor fini tractatus ſubjunxit, & ſingulis ubi opus eſt, adjiciemus obſervationes quasdam ex tractatu excerptas.

FRANCUS.	Ita Francorum Rex aut Dux, eodem nempe, quo gens, nomine vocatur, qui tertio a nato Chriſto ſeculo Gallias invaſit, imperantibus Valeriano & Gallieno.
GENEBAUDES.	Maximiani & Conſtantini tempore.
MALLOBAUDES.	Conſtantii, Valentis & Gratiani;
PRIAMUS.	Valentiniani & Theodoſii:
MARCOMIRUS.	circa eadem tempora.
PHARAMUNDUS.	Hunc, quem extitiſſe recentiores quidam dubitant, multis rationibus & vixiſſe, & Marcomiri filium fuiſſe ſtatuit, quem juvenem pater Honorio Imp. obſidem dederit, cuique poſt occiſum ab Honorii Duce Caſtino Theodemarum, Francorum in Belgica regnum delatum ſit. Firmat hæc ex Chronico Proſperi (alius a S. Proſpero,)

ro,) cujus fidem adverſus Duc. Eſpernonium defendit, & Petri Bibliothecarii, ex quo contraria adducuntur, elevat. Ex eodem Proſpero, digreſſione facta, de hæreſi *Prædeſtinatianorum* quædam inſerit, ſuæ Societatis gratia, adverſus æmulos, quos Janſeniſtas vocant.

CLODION. Tempore Valentiniani III. Huic ſucceſſiſſe plerique ſcribunt *Meraveum*, a quo *Merovingii*, prima Regum ſtirps nomen ſortita eſt, nec diſſentit autor, ſed filium Clodionis fuiſſe negat, privignum tamen facit, qui filio Clodionis impubere extruſo regnum occupaverit, Romanorum Duce Aetio, cui contra Attilam ſuppetias tulit, adjuvante.

SIGIMERUS. Hic Sidonio Apollinari, illuſtri viro, & Arvernorum, cum ſenex eſſet, Epiſcopo (cujus libri extant,) memoratus, ab Autore dicitur Clodionis filius fuiſſe, & uxorem duxiſſe filiam Tonantii Ferreoli Præfecti Prætorio Galliarum, qui gener erat Imp. *Aviti*. Alii Sigimerum hunc Burgundum aut Viſigothum faciunt, quos refellit Autor, & ſententiam ſuam ex *Priſci Rhetoris*, aliisque teſtimoniis, & argumentis adſtruit; ſilentium vero Autorum, qui regnante & præpollente Meroveo, ejusque liberis, metu aut neglectu tacuerint, utcunque excuſat.

FERREOLUS. Huic nomen ab avo materno, ut ſæpe fit, contigiſſe ait, uxorem vero Clodovæi Gallorum Regis filiam, dein ſecundo matrimonio aliam Romanæ, ut conjicit, ſtirpis Deuteriam ſive Ætheriam. Alii, & ex recentioribus Buchetus, Ferreolum hunc, Ferreoli Tonantii filium faciunt.

ANSBERTUS. Ferreoli (ut autor aſſerit) filius ex ſecundo matrimonio, qui tamen Imperatoriæ ſtirpis fuiſſe dicitur, ſed ut autor exiſtimat, non ex paterna linea, verum ob aviam, Aviti Imperat. neptem.

Fra-

Fratres habuit *Aigulphum* Metenſium, & *Firminum* Uticenſium in Aquitania, Epiſcopos, ſanctitate celebres. Uxorem ei aſſignat, idque prolixe adverſus diſſentientes tuetur, Blitildem Clotarii I. Gall. Regis filiam, ex qua natus ſit *Ferreolus Epiſcopus Uticenſis*, hic quoque ſancti cognomentum adeptus.

ARNOALDUS. Sigeberti I & Guntrami Gall: Reg: tempore claruit, uxoremque habuit *Odam*, illuſtrem ex Suevis fœminam, qua mortua, Epiſcopus Metenſis factus eſt, in locum S. Aigulphi patrui.

ARNULPHUS. Clotarii II & Dagoberti temporibus vixit. Rejicit autem autor Chifletii, Bucheti, & aliorum opiniones, per quas Arnulphus vel ex Meroveo deducitur, vel ex Gallica, non Francica ſtirpe, contra decus Francorum gentis: oſtendit etiam falſitatem Chartarum, quas Leodii & Divione nuper inventas quidam allegarunt. Hæc parte prima habentur; ſequentia in ſecunda.

ANCHISES. Arnulphi filius, qui nomen ex occaſione fabulæ de Trojana Francorum origine traxerit, (rectius fortaſſe Anſegiſus ſcriberetur.)

PIPINUS. *De Heriſtallo* cognominatus, magiſter Palatii regii Gallis ſcriptoribus illius ævi ſatis memoratus.

HILDEBRANDUS. Multa de hoc dubitatio eſt. Chifletius Longobardum fuiſſe tradit, quem acriter refutat Jordanus, & hunc Hildebrandum Caroli Martelli fratrem, Pipini, qui Caroli M. parens fuit, patruum, fuiſſe aſſerit.

NIBELONGUS. Comes *Matricenſis*, (locus nunc ruderibus & oblivione ſepultus in Neuſtria) Caroli M. tempore.

THEODEBERTUS. Ludovici Pii tempore vixit, & ſecundum Autorem uxorem duxiſſe fertur, Pipini Regis Aquitaniæ filiam Ingeltrudim.

ROBERTUS. Hic demum eſt, qui Caroli Calvi tempore Co-

Comes Andegavenſis fuiſſe, & ob bellicam virtutem *Fortis* cognomen meritus eſſe dicitur, cui primam uxorem *Agaven* Comitis Bituricenſis filiam autor aſſignat; alteram vero *Adelaidem*, viduam *Conradi*, qui frater erat *Judithæ Imperatricis*, ex qua *Odonem* & *Robertum* genitos, tradit, qui Reges Galliæ fuerunt. Rejicit diverſas opiniones, præcipue eam, quam plerique aſſeruerunt, quod Robertus hic Saxonici generis fuerit, a *Witechindo* Magno ortum habens. Minime id probabile eſſe ait, quod in tanta Illuſtrium Francorum eo tempore multitudine, externæ originis homo, ad eam claritatem pervenerit, ut ejus filii ad regnum Francicum eveherentur, neque peregrinitatem hanc ab adverſariis ſilentio transmiſſam fuiſſe credi poſſe, cum alia objicerent. De origine erroris conjecturam affert, de *Saxiaco* in Biturigibus tractu, cujus dominium ad Robertum forte pervenerit. Probato igitur, (ut probaſſe ſe arbitratur Jordanus,) quod Robertus ea quam referimus progenitorum ſerie, ex Arnulpho, & hic ex Pharamundo genus paternum habeat, neque dubitetur, quod Roberto filius *Robertus* Galliæ Rex, nepos *Hugo* comes cognomento *Magnus*, pronepos *Hugo Capetus* fuerit; demonſtratum utique erit ab autore, quod demonſtrare voluit, nempe Regiam, quæ nunc floret, ſtirpem eandem eſſe cum Carolina, & hanc eandem cum Merovæa, adeoque falſa eſſe, quæ alii ſive ex autoribus errantibus, aut male intellectis, ſive ex chartis ſuppoſititiis (quales multas in ſcriniis reperiri, aut hodie quoque fingi queritur) ſcripſerunt aut crediderunt.

DOUTES DE MR. BERNIER SUR QUELQUES UNS de principaux Chapitres de ſon Abregé de la Philoſophie de Gaſſendi.

Dubia Dn. Bernerii, de principalibus quibusdam capitibus ſuæ Epitomes Philoſophiæ Gaſſendi.

Pariſ. 1682. in 12. apud S. Michallet.

SUnt quædam Philoſophiæ capita tot tantisque difficultatibus obnoxia, ut iis ſe vix quisquam, quantumvis ingenio & experientia rerum naturalium plurimum pollens, ſatis feliciter expediat. In horum numerum referri debent celebres illæ Phyſicorum controverſiæ de ſpa-

Spatio, Loco, Motu, Tempore ac ſimiles, quas dum pertractamus, facile quidem eſt, in aliorum placitis, quid diſpliceat invenire, difficillimum autem eadem corrigere, quin rurſus aliorum cenſuram incurramus. Quod cum Eruditiſſimus Gallus *Dn. Bernier*, qui ante aliquot annos Epitomen Gallicam Philoſophiæ Gaſſendi edidit, agnoviſſet, iisque difficultatibus ne quidem per Epicurea Gaſſendi principia ſatisfieri inveniſſet, voluit is, antequam latinam Epitomes ſuæ verſionem literato orbi offerret, dubia quædam proponere, ac Eruditorum ſuper iſta ſententiam ſcripto publico rogare. Monet autem in præfatione ad Lectorem, iſta dubia non concernere Philoſophiæ Epicureæ fundamentum (quod ipſe pro immoto ac fixo habet, ut credat, neminem phyſicorum alii hypotheſi, niſi iſti de atomis & vacuo corporibus interſperſo, ſatis firmiter inniti poſſe) ſed tantum certas quasdam materias, quæ nihilominus in rerum naturalium contemplatione accuratius conſiderari mereantur.

In ipſo opuſculo hunc ordinem Autor ſervat, ut poſt propoſitum quodque caput, dubiam primo Gaſſendi ſententiam, deinde argumenta, quæ iſtam evertant, proponat. Initium fit a *Spatio*, quod Gaſſendus, uti aliunde notum eſt, tanquam infinite extenſum, æternum, immobile ac incorporeum, ita ut ejus dimenſiones penetrabiles, in partes tamen diviſibiles ſint, deſcribit. Cumque ex his ſequatur, ſpatium a DEO independens ac increatum eſſe; abſurdum autem ſit, rem ullam præter ſummum ac immutabile Numen a ſeipſa exiſtere: hinc aſſerit porro idem Philoſophus, ſpatium tale nec ſubſtantiam eſſe nec accidens, imo nec poſitivum quid, eſſe tamen rem veram ſuo modo, quæ negative vel excluſive concipi debeat, interim non dependeat a ſola imaginatione, ſed ante omnem humanæ mentis actum exiſtat. Poſt enarratam hanc Gaſſendi ſententiam, profert Autor quasdam rationes, quæ perſuadeant, ſpatium eſſe non niſi merum nihil. Quia vero de his e celebri controverſia de ſpatiis imaginariis inter Conimbricenſes, Fonſecam, & Suarezium, ac inter noſtros etiam Theologos dudum agitata conſtat, hinc eas ſpeciatim hic enumerare ſupervacaneum fuerit. Difficulter certe res præter Deum æternam, independens, immenſa ac incorruptibilis admittitur, abſurde eadem incorporea, & in partes tamen diviſibilis dicitur. Phyſicum denique non decet admittere ens, quod ipſe nec videt nec palpat, niſi ra-

tiones ſat evidentes id demonſtrent. Hæc fere ſunt momenta eorum, quæ Gaſſendo ab Autore opponuntur.

Finita conſideratione *ſpatii*, pergitur ad *Locum*, quem Gaſſendus vocat *ſpatium, quod a quovis corpore occupatur*. Dn. Bernier vero in dubiis annexis Ariſtotelis ſententiam propugnat, ceu clariorem & faciliorem. Rejicit tamen Peripateticorum commune aſſertum, quod locus ſit immobilis, ac oſtendit nullam eſſe abſurditatem, ſi res immota mutare locum dicatur, modo aliter definiatur motus, ac vulgo fieri ſolet. Pro inconveniente etiam non habet, affirmare, quod, ſi res quæpiam extra mundum in vacuo eſſe concipiatur, ea in loco omnino non ſit.

Inde fit ad *Motum* progreſſio. Eum Gaſſendus dicit *translationem rei ex loco uno in alium*. Dn. Bernier generatim probat, & inutile, & periculoſum eſſe modos rerum definire. Inutile, quia modi ſint ſatis per ſe clari ac evidentes, & in explicanda rei cujuslibet natura pro notioribus habeantur. Periculoſum, quia modorum definitio facile quempiam ſeducat, ut rerum modos cum rebus ipſis confundat, & modis eſſe quoddam verum ac poſitivum affingat. His præmiſſis, ſpeciatim Gaſſendi, Ariſtotelis, & Carteſii deſcriptiones motus aggreditur, &, quid quæque incommodi ſecum ferat, oſtendit. *Celeritatem ac lentorem motuum* Gaſſendus ab interſperſis & admixtis morulis deducit. Bernier ad id, quod modo de affectionibus entium non definiendis dixerat, recurrit, motumque & quietem obliquitati ac rectitudini rerum comparat, quibus intelligendis non opus ſit deſcriptione. *Motum corporum projectorum* idem explicatu haud difficilem eſſe affirmat, quippe cum modus ſit aut certa ratio exiſtendi, quam res quævis tamdiu ſervet, donec ab alio corpore eadem privetur. *Percuſſionem duorum corporum* ita interpretatur, ut cum iis, quæ vulgo afferuntur, ſatis conveniat. Quomodo autem globulus ferreus incudi incidens reſiliat, id accuratius ſibi explicandum ſumit. Negat enim tribui hunc effectum debere partibus incudis & globuli, quæ vehementia caſus inclinatæ poſtmodum cum impetu inſtar arcus reſiliant ac ſe invicem impellant, cum experientia probet, follem diſtenſum atque aere plenum, ſi manu contra tabulam marmoream prematur, nunquam reſilire, quantacunque celeritate digiti inde referantur. Potius igitur globuli illam reflexionem ita contingere colligit, ut particula A, quæ in extremitate globuli eſſe, ac prima omnium

Digitized by Google

omnium incudem tangere intelligitur, preſſa retrocedat, ac eo ipſo moveat partem alteram B, hæc rurſus aliam C, donec ad ultimam perveniatur, quæ communicato ab aliis partibus impetu reſiliat, omneſque partes totius globi ſecum quaſi ligatas abripiat, ut ita globus ſurſum feratur. *Actum reſiliendi* corporum, quæ prius vi incurvata fuerant, velut baculi, laminæ ferreæ, aut arcus, Gaſſendus ita explicat, ut ſtatuat, unicum eſſe eorum motum ex inclinatione & reflexione compoſitum. Autor vero huic ſententiæ opponit caſum, quo corpus v. g. baculus per duas treſve horas ita teneatur inclinatus, vel alligetur etiam, ut nonniſi poſt aliquod tempus relaxetur: & inde colligit, quum hoc pacto motus inclinationis a motu reflexionis tempore ſeparatus ſit, non poſſe motum quendam ex utroque compoſitum admitti.

Pertractatis omnibus, quæ de *motu ejusque ſpeciebus* dici poſſunt, devenitur ad *Tempus*. Huic *Gaſſendus* eaſdem proprietates tribuit, quas antea *ſpatii* eſſe dixerat, & in eo ſolo unum ab altero diſtinguit, quod *temporis* partes ſibi invicem ſuccedant, *ſpatium* autem omnes ſimul habeat. Hoc ſenſu *tempus* ipſi eſt *extenſio incorporea ſucceſſiva*. *Bernier* facto inter *durationem* & *tempus* diſcrimine, negat *iſtam* definiri vel poſſe vel debere, eo quod vox ipſa ſignificatum ſuum ſatis clare exprimat, modum videlicet rei cuilibet eſſentialem, & ab ejus exiſtentia inſeparabilem. *Tempus* autem vocat *aliquam durationem determinatam, quæ tanquam cognita & evidens pro menſura ſerviat, alias durationes longiores & minus notas exacte cognoſcendi.* Unde infert, ſi nullus omnino motus in hoc univerſo daretur, & nihil præter rem unicam immobilem eſſet, illam quidem rem duraturam, nullum tamen tempus fore, quod hanc ejus durationem actu metiatur. Interim non negat, facta iſta hypotheſi, rei iſtius in mundo unicæ durationem talem concipi debere, ut potuerit reſpondere tempori finito, ſi aliquando cœpiſſet, aut infinito, ſi ea ſemper duraſſe ſupponeretur. *Æternitatem Gaſſendus* vocat *durationem menſuratam, quæ initio & fine caret*, nec alia ratione vult eam a tempore diſtingui, niſi quod æternitas infinita ſit, *tempus* autem, juxta vulgarem hujus vocis acceptionem, ejus tantum aliqua particula. *Autor* noſter *durationem DEI* ſeu continuatam ejus exiſtentiam putat æternam dici, non quod ipſa e temporibus infinitis componatur, ſeu iiſ-

dem reſpondeat, cum ante mundi creationem nullus fuerit motus, adeoque nullum etiam tempus, ſed quod talis ſit ad differentiam rerum creatarum, ut, ſi infinitæ fuiſſent durationes, ipſa his potuiſſet menſurari.

Sub opuſculi finem Autor dubiorum par ſubjicit, quorum unum atomos concernit, alterum vacua atomis interſperſa. Primo dubitat, an *celebri & ordinariæ objectioni, qua atomorum exiſtentia impugnatur, recte a ſe ſit ſatisfactum?* Objectionis illius hæc eſt ſumma: *Particula atomi A, quæ Orientem ſpectat, non eſt iſta B, quæ Occidentem verſus eſt. E. hæ particulæ ſunt realiter diſtinctæ, & per conſequens ſeparabiles.*

Hic Autor negat ſeparabilitatis verum ac genuinum ſignum recte dici realem partium diſtinctionem, & aſſerit, id omne inſeparabile eſſe, cujus partes, utut realiter diſtinctæ, vi ſeparanti non cedant, ſed ita duræ ac compactæ ſint, ut eidem reſiſtant.

Ad inſtantiam, quod partes atomi poſſint, ſi non per alterius corporis introductionem, quam atomi durities impediat, ſaltim per diverſos motus partium, quibus una huc, altera illuc trahatur, ſeparari, reſpondet Autor diſtingui debere corpora contigua a continuis; falſum eſſe, quod non niſi contigua in mundo dentur; motum quoque velociſſimum non eſſe ſemper ſeparationis cauſam, cum pulvis adamantinus, ut ut raptiſſime motus, nunquam diſſolvatur. Ultimo loco Autor vulgare argumentum Lucretii a motu deſumtum, *quod ad probanda vacua illa ſpatiola inter corporum partes ſolidas intercepta* urgetur, affert, idque Eruditorum cenſuræ ſubjicit.

Quæ omnia, utut maximam partem, e diſputationibus hoc ſeculo inter Philoſophos ſumma contentione habitis, nota ſint, prolixius tamen hic referenda putavimus, quoniam Autor Doctos invitavit, ut ſuum ſibi judicium de rebus propoſitis communicent, ac decernant, num dubia ejus rationi & naturæ rerum ſatis ſint conſentanea.

LES IMAGINAIRES, & LES VISIONNAIRES. Traité de la foy humaine. Jugement equitable tiré des œuvres de S. Auguſtin. Lettre de M. Nicolas Pavillon Eveque d'Alet, a M. Hardouin Perefixe, Archeveque de Paris.

id eſt,

id eſt,

Epiſtolæ Imaginariæ & Viſionariæ. Tractatus de fide humana. Judicium æquum ex operibus S. Auguſtini extractum. Epiſtola Nicolai Pavillonii Epiſcopi Aletenſis, ad Hardovinum Perefixum Archiepiſcopum Pariſienſem.

Coloniæ 1683. in 8.

QUæſtionem ſumma vehementia inter Jeſuitas & Theologos quosdam Lovanienſes primum, dein Pariſienſes, eosque omnes Romano-Catholicos, de libro *Cornelii Janſenii Epiſcopi Yprenſis*, poſt mortem tamen ejus edito, cui titulus eſt *Auguſtinus*, plurimis annis agitatam, neque decretis Pontificiis, neque Regiis, ſopiri hucusque potuiſſe, ſemperque in nova inter partes odia erumpere, notum eſt omnibus, qui non ignari ſunt rerum, quæ in Republ. ſacra & literaria geruntur. Prævaluerunt eatenus Jeſuitæ, qui ſibi Semi Pelagianiſmum a Janſenio imputari ægerrime ferebant, ut & quinque propoſitiones Janſenio imputatæ, a Pontifice Innocentio X damnarentur, & formulæ a Pontifice & Epiſcopis Galliæ præſcriptæ proponerentur, ad quarum ſubſcriptionem ſub excommunicationis pœna, doctores & paſtores, etiam monachi & monachæ, teſtandæ erga Pontificium decretum obedientiæ cauſa, adigebantur. Maluere tamen quidam Theologi, & ex ſacris virginibus illæ, quæ Lutetiæ monaſterium *Portus Regalis* incolebant, extremum cenſurarum rigorem pati, quam formulis illis ſubſcribere, non quod circa dogmata diſſentirent, ſed quod quinque propoſitiones in Janſenii libro non reperiri, atque adeo Pontifici in iis excerpendis fucum factum eſſe contenderent. Agitabatur itaque controverſia jam non ſolum de *gratia ſufficienti, efficaci, neceſſitante,* aut de diſciplina Eccleſiaſtica a Confeſſionariis exercenda, quam relaxari a Jeſuitis querebantur Epiſcopi & Paſtores ordinarii; neque de *probabilitate,* qua conſcientiis conſultum putant Jeſuitæ; ſed vel maxime de infallibilitate Eccleſiæ, ſive Pontificis, quam utraque pars in dogmatibus ſuo modo agnoſcit, ſed in quæſtionibus facti, Theologi, totusq; præter Jeſuitas, Clerus Gallicanus, negant. De prioribus controverſiis plurima extant partium ſcripta, inter

Digitized by Google

quæ maximam offenſam concitarunt *Literæ Provinciales*, quibus moralis Jeſuitarum diſciplina exagitatur. At aliæ de infallibilitatis quæſtione tractantes, editæ ſunt jam olim anno 1664, 1665, & 1666 ſingulatim, ſed in unum volumen aut nunc congeſtæ, aut recuſæ, quibus *Imaginariarum* & *Viſionariarum* titulum autor fecit, ſive is *Antonius Arnaldus*, ut plerique putant, ſive alius ſit, doctus certe & facundus.

Diſtributæ autem ſunt in duas partes. Prima eſt *Imaginariarum*, quas ita nominat autor, quia de hæreſi imaginaria, ſive falſo imputata queritur. *Epiſtola prima* oſtenditur, futilem & leviſſimam eſſe controverſiam, utrum nempe propoſitiones illæ quinque in Janſenii libro reperiantur, nec ne? Comparat cum hac lite illas, quæ de *cuculli Franciſcani* menſura, & de proprietate panis, quem monachi illi comedunt, & de qua conſtitutiones *Joh. XXII* inter *extravagantes* leguntur, ſuperioribꝰ ſeculis, magna mole, nec ſine ſanguine actæ, at nunc vel obliteratæ vel riſui expoſitæ ſunt. Unde conjicit autor, totam hanc de Janſenio concertationem brevi tempore eodem modo expiraturam.

Secunda Ferrerio Jeſuitæ Tholoſano oppoſita eſt, qui de *Idea Janſeniſmi* tractatum ediderat.

Tertia originem & progreſſum diſceptationum inter Theologos & Jeſuitas enarrat, ab Anno 1626 uſque ad Annum 1664. Nempe *Garaſſi* Jeſuitæ & *Abbatis Sancyrani*; tum inter *Smithum*, quem *Urbanus VIII* Pont. in Angliam Epiſcopum miſerat, & Jeſuitas illius regni, de hierarchia ſeu Epiſcoporum autoritate, & de Sacramenti, quod vocant, Confirmationis neceſſitate. Refertur etiam, quemadmodum pro Epiſcopis ſcripſerit *Petrus Aurelius*, vel ut creditum eſt, ſub hoc nomine, *Sancyranus*, approbante *Clero Gallicano*: damnati vero fuerint, qui contrarium tuebantur, Jeſuitarum, *Celoti* inprimis, libri. Porro, ut edito ab *Arnaldo*, pro *Sancyrano*, & ad improbandam Jeſuitarum circa diſciplinam & abſolutiones methodum, libro *de frequenti communione*, tota fere Societas excitata, hæreſeos inculpaverit autorem, calamumque acerbe ſtrinxerint *Briſacerius*, *Seguinus*, *Meynerius*; damnati tamen Romæ fuerint *Biroti* Jeſuitæ, & *Caramuelis* Epiſcopi, *Apologetici* pro *Caſuiſtis*; approbati vero libri *Antonii Merendæ* Bononienſis, & *Proſperi Fagnani* Prælati Romani, in quibus probabilitas,

Digitized by Google

babilitas, a Jeſuitis defenſa, pro commento diabolico traducitur. Narratur denique, ut librum Janſenii primo *Lovanienſes* Jeſuitæ, dein *Habertus* quidam, concionator Pariſienſis, aggreſſi ſint, & 40 hæreticas propoſitiones in illo contineri jactaverint, quæ tandem ad quinque, & quoniam ne hæ quidem monſtrari in Janſenii opere potuerint, ad nihilum redierint. Supereſſe autem jam unicam rixandi anſam, de hac ipſa *quæſtione facti*, an nimirum reperiantur damnatæ illæ quinque propoſitiones in libro Janſenii, nec ne? Negant autem reperiri, niſi primam, (ſed in antecedentibus & conſequentibus orthodoxe explicatam) & ad inſpectionem libri provocant *Janſenii* defenſores. Unde efficiunt, Pontifici qui eas ineſſe decrevit, & condemnavit, ſubreptum, illumque falſum fuiſſe, quod impium dictu nunc putent Jeſuitæ, obſtante licet omnium Theologorum ſententia, qui infallibilitatem ad dogmata reſtringunt. Allegatur exemplum non damnati, examinati licet, ab inquiſitionis Tribunali, libri *Georgii Laudenſis*, anno 1660 Neapoli editi, in quo Lateranenſis concilii decretum contra libellum *Abbatis Joachimi*, de Trinitate, erroris in facto arguitur, quod imputaſſet Abbati, quæ non ſcripſerit aut ſenſerit.

Epiſtola *quarta* dubitandum non eſſe oſtendit, quin Jeſuitæ, etſi P. *Annatus*, Regi tunc a confeſſionibus, ſubtilius loquatur, infallibilitatem Pontifici, etiam in quæſtionibus facti, tribuant. Allegat theſes & libros, quibus id probatur, cum aperte ſtatuunt, Pontificem tam in quæſtionibus facti, quam juris, eandem infallibilitatem habere, quam Jeſus Chriſtus habuerit, ideoque ei credendum eſſe, cum pronunciaverit, quinque Propoſitiones extare in Janſenii libris; vidiſſe enim illum oculis Eccleſiæ, & ſenſum autoris, per illuminationem Spiritus S. penetraſſe. Rejiciendum ergo hunc ſenſum eſſe, ab iis etiam, qui illum non inveniant, aut capiant. At hanc ſententiam, quod Pontifex in factis inſpirationes & revelationes divinas habeat, autor epiſtolæ hæreticam pronuntiat, idque etiam *Eliſaldum* Jeſuitam Hiſpanum, allegato communi doctorum conſenſu, libro *de ratione vera religionis quærendæ & inveniendæ*, anno 1663 edito, ſtatuere refert.

Epiſtola *quinta* ſolatia promit iis, qui formulæ ſubſcriptione recuſata, ab Epiſcopis excommunicabantur, dum injuſtam excommuni-

Digitized by Google

municationem non patientibus, ſed inferentibus nocere docet; allegatis plurimis Patribus & Doctoribus, ipſoque Jure Canonico.

Epiſtola *ſexta*, quinto Archiepiſcopi decreto de ſubſcribendo, licet jam omiſſa phraſi, *de fide humana*, mollius loquatur, ſalva tamen conſcientia non magis ac præcedentibus obtemperari poſſe deducit.

Epiſtola *ſeptima* ſanctitatem, licet Gregorii VIII decreto, Pontificibus vi Canonicæ ordinationis tributa ſit, ſucceſſores ipſos ſibi non arrogaſſe monet, veritos, ne cum ſanctitas deficeret, ordinatio in dubium vocaretur; ſed ab adulatoribus aulæ Romanæ inventam poſtea eſſe opinionem, de poteſtate Papæ ſupra concilium in dogmatibus, qua præſidium adverſus Epiſcopos, reformationem in capite & membris poſtulantibus quæſitum fuerit. Jam Jeſuitas, etiam hoc extendentes, infallibilitatem in factis comminiſci, non alio fine, quam ut quidquid ex utilitate ſit, vel ad adverſarios opprimendos conducat, ſtatui poſſit; qua ratione nemo poſthac tutus ſit futurus, quin ſi de verbis convinci nequeat, ex ſenſu, per divinam ſcilicet inſpirationem Pontifici innoteſcenti, condemnari queat. *Bellarminum* opponit, qui expreſſe ſtatuerit, Papam & ſolum, & cum concilio, in controverſiis facti & particularibus errare poſſe. Nec aliter excuſari, quæ objiciantur *Honorio*, *Vigilio*, *Stephano V*, *Sergio III*, qui omnes manifeſte in factis decepti fuerint.

Epiſtola *octava* apologiam habet pro epiſtolis hucuſque editis, quibus objectum fuit, quod contra charitatem peccent, taxando Archiepiſcopum, & alios in eccleſiaſtica dignitate conſtitutos. Summæ enim charitatis opus eſſe ait, injuſte agentes etiam ſuperiores argui, idq; exemplo Pauli Petrum reprehendentis, cuivis Doctori orthodoxo licere adverſus Pontificem.

Epiſtola *nona* pro enormi injuſtitia habet, quod virgines *Portus regalis* ex monaſterio ejectæ, carceri mandatæ aliiſque modis duriſſime tractatæ fuerint, ab aliis etiam virginibus, quæ lictorum manus in eas exercuerint, ob recuſatam ſubſcriptionem formulæ. Præterquam enim, quod fœminis quæſtio nullius momenti, nec earum captui conveniens, non fuerit proponenda, merito recuſaſſe eas obedientiam in re, quæ divino præcepto, quod falſa aſſeverare vetat, adverſabatur. Hoc enim ſemper præferendum, dictis Scripturæ plurimis firmat, & licet plerique aut omnes injuſtis mandatis obſequantur,

tur,

Digitized by Google

tur, vel uni licere, & ſumme laudabile eſſe aſſerit, ſi reſiſtat. Confirmat id exemplo *Joh. Caravajalis Cardinalis*, qui *Paulo Secundo* Pontifici, contra juramentum ſuum & Cardinalium, indebitam ſubſcriptionem exigenti, ſolus ſe oppoſuerit.

Epiſtola *decima* Chriſti exemplum proponit, qui non ut Philoſophi per argumentorum, quæ pauciſſimi capiant, ambages & ſubtilitates, nec per refutationes adverſantium opinionum, ſed temperamento egregio doctrinam ſuam ita propoſuerit, ut & autoritate ſola & nuda non uteretur, Scripturas quippe allegans, atque ita ingenio hominum, qui rationes doctrinæ expetunt, ſe accommodans: tum debilitati eorum proſpexerit, miracula edendo, quibus dicta confirmabat: ſic enim a difficillima & impoſſibili Philoſophorum Theologia eos liberaſſe, & adverſus impoſturam falſorum Prophetarum præmuniviſſe. Inde eodem fere ſtylo, & argumentorum apparatu, qui in libro *præjudiciorum Arnaldo* tributo reperitur, Eccleſiaſticam autoritatem ſtabilire, & notas quibus vera, id eſt Romano-Catholica Eccleſia, diſcerni debeat, demonſtrare ſatagit, ut conjectari hinc & ex aliis indiciis poſſit, eundem harum epiſtolarum, illiusque libri autorem eſſe. Monet vero deinde inventa jam ſemel Eccleſia, ejusque autoritate agnita, non ſimpliciter credendum eſſe paſtoribus; nam & in media Eccleſia falſos Prophetas extare, idque ad Jeſuitas applicare nititur, & condemnatum eos iri tandem a Pontificibus ominatur.

Parte ſecunda, *octo* continentur epiſtolæ, quas *Viſionarias* inſcripſit autor, quia cuidam nomine *Deſmareſts de S. Sorlin*, oppoſitæ ſunt, qui fanaticis opinionibus propalandis famam ante annos hos viginti adeptus eſt. De hujus libris, & moribus, & quomodo duos Enthuſiaſtas & nugatores alios, Carpium & Morinum, (ex quibus hic ſupremo ſupplicio affectus fuit,) ſecutus ſit, dein deſeruerit & prodiderit, multa refert, gravi cum querela, quod iſte ſcripta & dicta, manifeſtæ heterodoxiæ convincenda, impune apud Clerum tulerit, non alia ut putat, indulgentiæ cauſa, quam quod in *Janſeniſtas*, & adverſus virgines *Portus Regalis*, virulenta convitia ſparſiſſet. Hæc itaque ſingulatim refellit, præcipue epiſtola ultima. Sed nec intacta ſinit, quæ is impia, aut ſaltem vana & inepta, in libris ſuis jactavit, de intimo cum Deo commercio: de exercitu 144000 ſuæ diſciplinæ hominum comparando, quibus victimarum amoris nomen fecit, & per

Digitized by Google

quos Rex totum fere orbem ſub ſuum imperium & obedientiam ſedis Romanæ reducturus ſit: item de methodo nova & expedita, ſcilicet *annihilationis*, qua ad perfectionem vitæ Chriſtianæ & myſticæ perveniri poſſit. Adverſus hæc pie & docte multa commentatus eſt autor epiſtolarum, & lectu digna per digreſſiones tractat, v. g. *Epiſtola prima* de duplici ratione gratiæ, quam Deus fidelibus ſuis impertitur, ordinaria & extraordinaria, quam aliqui *orationem mentalem* ſive ſupernaturalem vocant, & de abuſu & errore, in quem fanatici veteres lapſi ſunt, & novi quotidie incidunt. Addit populari quadam facilitate, *Epiſtola ſeptima & octava* diſſertationes, ex ſua hypotheſi, *de auxiliis gratiæ*, & quomodo cum his operatio Chriſtianorum in exercitiis pietatis concurrat, in quo rejectis omnibus Enthuſiaſticis figmentis, tuto & ſalubriter perſiſti poſſit & debeat.

Tractatus de fide humana, decretum *Archiepiſcopi Pariſienſis*, de quo ſupra dictum eſt, plurimis argumentis oppugnat, & diſtinctionem fidei divinæ & humanæ, aliasque omnes, quibus infallibilitas Eccleſiæ circa facta ſtabiliri videtur, rejicit. Reſpondet etiam ad objecta, inprimis ad exemplum *Canonizationis* Sanctorum, quam, etſi diligentiſſima inveſtigatione peragatur, pia tamen potius præſumtione, quam indubitate credi oſtendit, neque hac in commoda Eccleſiæ peccari, aut ſcandalum hæreticis dari, quemadmodum detur, attribuendo Pontifici & hominibus, quæ ſolius DEI ſunt. Nam quod infallibilitas in dogmatibus Eccleſiæ tribuatur, ex promiſſione divina, & principiis Scripturæ, & (quod ex ſententia Romana addit,) traditionum, pendere, qualis in factis non detur. Neminem itaque ab Eccleſiæ communione repellendum, qui neget non credenda, aut inconſuetam atque intempeſtivam ſubſcriptionem Formulæ recuſet, nec hominum ſervus fieri velit, aſſentiendo omnibus, quæ ſub talis infallibilitatis a Deo non promiſſæ prætextu, & per dominationem Epiſcopis non conceſſam, obtruduntur. Solis Jeſuitis per decreta illa conſultum fuiſſe, ut occaſionem haberent perſequendi, qui errores eorum in articulo gratiæ, & corruptionem diſciplinæ arguerint. Quam facile autem decipi poſſint Pontifices & Concilia in judicandis factis & perſonis, exemplis ex hiſtoria Eccleſiaſtica allatis comprobat, neque ante annos decem, id eſt, antequam Jeſuitæ novum de infallibilitate in factis dogma produxerint, ullum fuiſſe autorem contendit,

Digitized by Google

dit, qui lapſus illos v. g. *Honorii*, *Liberii*, & Conciliorum, aliter, quam conceſſis in facto erroribus, excuſaverit. Pluribus dein enarrat, multaque cum libertate, quomodo *Innocentius X* quinque propoſitiones damnans, tum ignorantia Theologiæ, tum affectibus accuſatorum & juſſionibus Regiis cedens, deceptus & lapſus ſit. Nec veretur dicere, ſe magis credere in quæſtionibus facti, (*Gerſon* olim idem de quæſtionibus juris ſcripſerat,) Doctori uni perito & gravia argumenta afferenti, quam Pontifici, ex mala informatione, aut affectibus judicanti. Ita fidem merito ſe adhibere *Dion. Petavio* Jeſuitæ, ob Græcæ Linguæ peritiam, & argumentorum pondera, qui adverſus Concilii V, & multorum Pontificum, etiam S. Gregorii, prædeceſſorum ſcita bona fide ſequentis decreta, *Theodoretum Cyri Epiſcopum*, a Neſtorianiſmo abſolvat; & *Bellarmino*, qui *Eugenii* IV Papæ bullam erroris convincat, qua ſtatuitur, Cardinales non Epiſcopos, ſemper locum priorem præ Epiſcopis non Cardinalibus in Eccleſia habuiſſe. Invehitur in adulatores, quos diaboli vicem in aula Pontificia præſtare dicit, cum eum, attributa infallibilitate in factis, ſupra humanam conditionem evehunt.

Judicium æquum, brevis eſt diſſertatio, de fugienda temeritate judicandi, ſive hæreſes & crimina per mendacium, & ſine idoneis probationibus, alicui tribuantur, ſive defectus minores exaggerentur. Deſumta autem fere omnia ſunt ex *Auguſtino*, contra *Donatiſtas* & *Manichæos* ſcribenti, ex quo egregiæ ſententiæ referuntur, & ad Janſenianam controverſiam applicantur, ita tamen, ut in omnibus ejusmodi quæſtionibus ad moderationem ſervandam utilem præſtent admonitionem, v. g. cum Auguſtinus de iis, qui omnia in meliorem partem interpretantur, etſi errent, ſcribit: *Hic error non modo humanus eſt, ſed & homine digniſſimus.* Et de non temere judicando de abſentibus & mortuis, atque ſic non ſatis auditis: *Quibus argumentis mortui vel abſentis hominis voluntatem ita colligam, ut de illa jurare poſſim?* item: *Eſſet ne quisquam tam improbus, qui mihi ſuccenſeret, quod bona de homine in re dubia potius exiſtimem, etiam cum male diceret?* & alia plura.

Epiſtola denique Epiſcopi Metenſis, 7 Novembris 1667 ad Archiepiſcopum Pariſienſem, decretorum de ſubſcribenda formula autorem, data, breviter & accurate quæſtionem de fide humana tractat,

& neminem ad ſubſcriptionem cogendum eſſe ſuadet. Sed notatur, nihil reſponſum ab Archiepiſcopo, multominus conſilium hoc approbatum fuiſſe. Eſt hic idem Epiſcopus, qui ob Janſenii cauſam, & quod diſciplinam in diœceſi ſua reſtituere, maxime vero eos, qui poſt confeſſionem & communionem ſacram ſtatim in peccata, a quibus abſoluti erant, relabebantur, a Sacramentis arceret, multa paſſus eſſe in tractatu *de fide humana* refertur.

JOH. HEVELII
Hiſtoriola Cometæ Anni 1683.

PLurimi ſine dubio, inprimis ii, quibus Hiſtoria Cometarum non adeo plene cognita eſt, haud parum mirabuntur, quod ab Anno 1680, in tribus ſcilicet annis, tres Cometæ notabiles in cœlo fulſerint; imo ſi accurate loquendum, ſpatio unius anni duo revera extiterint. Nam Anno 1682 a menſe 25 Auguſti ad 17 Septemb. ſatis conſpicuus Cometa luxit; prout ex obſervatiunculis meis, Actis Erudit. Lipſienſibus menſe Novemb. dicti anni inſertis, videre eſt. Nunc rurſus priusquam adhuc totus iſte annus effluxit, alius novus exortus eſt, quem a die 30 Julii. ſt. n. ad 4 Sept. ex voto obſervavi, & cujus hiſtoriolam hiſce, amice honorande, brevibus Tibi trado. Verum enimvero non eſt, quod adeo miremur, tres Cometas in tribus hiſce elapſis annis nobis apparuiſſe: cum pluries non ſolum in tribus, vel 4 annis, tres & quatuor illuxerint, ſed etiam ſpatio 5 annorum 5 diverſi, & quidem maxime notabiles: ſicuti ex Hiſtoria mea Cometarum cuilibet patebit. Anno enim poſt natum Chriſtum 837, ad annum 840, tres; (2) ab anno 1312 ad 1315, quatuor; (3) ab anno 1337 ad annum 1340, tres vel quatuor; (4) ab anno 1399, ad annum 1403, quinque; (5) ab anno 1531 ad annum 1533 tres; & (6) ab anno 1556, ad annum 1560 rurſus quinque in mundi conſpectum venerunt. Inter quos haud pauci horrenda & terribili ſpecie, nec non cauda longiſſima & lucida extiterunt. Inprimis de Cometa Anni 1401 diverſiſſimi Auctores, utpote Lavatherus, Rockenbachius, Eckſtormius, Urſinius & Büntingus referunt, quod fuerit magnus, horrendus, lucidus & clarus; cauda expanſa, ſimili pavonis, comam erectam explicans, ignis flammantis ſpecie, non ſecus ac haſtam radios jaculans; quodq; Sole infra

Hori-

Horizontem demerſo propriis radiis effuſis, omnes orbis terminos colluſtrarit, nec aliis ſtellis lumen exſerere conceſſerit, aut aërem noctis umbra infuſcari: quod ejus lumen aliorum ſplendorem vinceret, & ad cœli verticem flammam protenderet, quamdiu ſupra Horizontem extabat. Sic ut certiſſimum ſit, & alio tempore tres & quatuor Cometas altero ſtatim anno ſe invicem ſubſequutos eſſe, aliudque ſeculum alio, Cometarum multo fuiſſe parcius. Nam plerumque poſt natum Chriſtum, uno Seculo (ſi tantummodo omnes & ſinguli ab Auctoribus fuerint annotati) tantum 10, 12, vel 13 extiterunt; niſi quod ſeculum 13 & 14, Cometas 20 exhibuerit. Hucuſque tamen omnium præcedentium ſeculorum nullum plures, quam proxime præcedens, 15 ſcilicet ſeculum, produxit ſtellas crinitas: quippe in quo 40 Cometæ annotati ſunt a fidiſſimis Auctoribus. Hocce vero ſeculum currens 16, hucuſque ad menſem Octobr. anni 1683 currentis, tantummodo adhuc 15 ſidera comata nobis in conſpectum dedit. Interea tamen hocce ſeculo inprimis bene notandum eſt, quod intra ſpatium unius ſolummodo anni, quatuor bene conſpicui, utpote Anno 1618 (uti tam ex noſtra, quam aliorum patet Cometarum hiſtoria) apparuerint Cometæ; id quod nullo alio ſeculo unquam extitiſſe legi.

Sed ut ad noſtrum Cometam redeam, atque referam, qua occaſione, quo tempore, & ubinam primum a me viſus, atque obſervatus ſit; ſcias, mi Amice: poſtquam triplicem illam conjunctionem magnam ſuperiorum Planetarum ſatis frequenter, ad Junium usque, cœlo annuente obſervaſſem, accidit ut continuæ pluviæ diesque nubiloſi in menſem uſque Julium obſtiterint, quo minus cœlum rite intueri ſæpius potuerim. Die vero 30 Julii aëre rurſus depurgato, cum ſpeculam aſcendiſſem, atque ſtellam novam in Collo Ceti quærerem, poſtmodum etiam faciem ad Aquilonem converterem, ex inſperato obtigit mihi nihil tale quid exſpectanti, ut hora veſp. 11. 30′ circiter phænomenum aliquod, eo quidem in cœli loco, ubi nullæ ſtellulæ valde conſpicuæ exiſtunt, nimirum in novo noſtro ſidere, Tigride vel Lynce, quod inter Urſam majorem, Geminos, & Aurigam ſitum eſt, & cujus maxima pars in Cancro conſpicitur, eo in loco inquam Sidus crinitum hic Gedani deprehenderem, caudam haud adeo longam, inter Stellam Polarem, & Caſſiopæam ſurſum cum aliqua inclinatione exporrigens. Conſtituebat lineam rectam cum ſuprema Capitis Auri-

Digitized by Google

gæ, & dextro humero Perſei, non minus cum ventre Urſæ majoris, & dextro humero Aurigæ; item cum media Caudæ & latere Urſæ majoris. Deinde Tubo 10 pedum arrepto, iſtud phænomenum contemplatus ſum. Caput quidem ſatis amplum, ſed materia non admodum condenſata erat, ſic ut nullus lucidus nucleus, neque diſtincta corpuſcula, ut quidem alias in plurimis aliis deprehenſum eſt, in eo apparerent. Verſabatur eo ipſo tempore inter tres ſtellulas (ſed Teleſcopio tantum viſibiles,) quæ vix 20 ab invicem removebantur minutis, atque triangulum fere æquilaterum conſtituebant. His annotatis, ſextante diverſas diſtantias iſtius novi Cometæ dimenſus ſum ? utpote a lucido latere Perſei, a latere Urſæ majoris, & ab humero Urſæ minoris. Hora 12 fere altitudo ejus erat 19°. 57′: quantæ autem revera extiterint illæ diſtantiæ, hic nimis longum foret recenſere, cum animus tantummodo ſit hac vice breviorem ac generalem hiſtoriolam Aſtrophilis tradere. Reliqua enim omnia, ut & inter quas ſtellulas ſingulis diebus viſus fuerit, in continuatione mearum obſervationum brevi edenda referentur.

Die ſubſequente Saturni, 31 Julii veſp. ab iisdem ſtellis fixis Cometa debite eſt obſervatus, altus cum eſſet hora ſc. 12. 30′, 21°. 28′, qui cum pede Aurigæ & Capella rectam conſtituebat. Cauda erat dilutiſſima ac rarior, quam die heſterna, ſed paulo longior.

Die Solis, 1 Auguſti veſp. hora 11. 30′, Cometa quidem per dehiſcentes nubes Tubo detectus, ſed ob vapores denſiores Inſtrumentis minime obſervatus eſt.

Die Mercurii vero 4 Auguſti mane, rurſus Cometam a Capella, a lucido latere Perſei, a latere Urſæ majoris, & ab humero Urſæ minoris dimenſus ſum; cui 4 ſtellulæ, nudo oculo inviſibiles, adſtabant. Removebatur eo tempore tanto ſpatio a dextro humero Aurigæ, quanto alias diſtat dictus humerus a capite Hædi. Cæterum ſiniſtra Tibia Perſei, Capella, & Cometa rectam referebant. Hac nocte hora fere 2, hoc inprimis notandum occurrit, quod Venus a ſtella fixa 3 magnitudinis, a Ventre ſcilicet Pollucis, non niſi 16′ removeretur Auſtrum verſus, id quod ex Micrometro accurate comperi.

Die 5, 6, mane, item die 11, 12, 14 & 15 veſp. ob Lunæ ſplendorem, nubes, atque vapores, non niſi Teleſcopio Cometa obſervatus eſt, accurate tamen omni tempore delineatus, quibus ſtellulis eſſet cir-

cum-

cumdatus, & quanto ſpacio ab hac vel illa diſtaret: adeo ut locum Phænomeni nihilominus ex parte cognoſcere potuerim. Cauda vero vix ac ne vix amplius ſub adſpectum veniebat.

Die Lunæ, 16 Auguſti veſp. hor. fere 11, Cometa inter quatuor ſtellulas rurſus verſabatur, quarum una a parte Cometæ ſuperiori, in ipſa conjunctione non niſi 1′ diſtabat; adeo arcte limbo adhærebat: quo tempore ſimul diametrum Cometæ micrometro meo dimenſus ſum, nimirum 6′. 5″ exiſtentem: inprimis, ut ſucceſſu temporis cognoſcerem, an creſceret, an vero decreſceret? Qua etiam die rurſus diſtantias a Lucida, & ſequente in pede ſiniſtro, nec non a lucido latere Perſei, item a latere Urſæ majoris feliciter impetravi.

Die Mercurii, 18 Auguſti veſp. eædem diſtantiæ ſextante obſervatæ ſunt a Cometa, qui breviſſimam ac rariſſimam caudam inter Capellam, & caput Hædi exporrigebat.

Die Veneris, 20 Auguſti veſp. ex voto iterum diverſiſſimas diſtantias Cometæ a fixis obtinui. Inprimis jucundiſſimum erat, Cometam contemplari inter plurimas, ac lucidiſſimas fixas. Nam utrique hædo erat viciniſſimus, ita ut cum his triangulum fere æquilaterum conſtitueret, cujus latera fere diſtantiam hædorum (quæ eſt 47′ circiter) æquabant. Adhæc Cometa cum Capella & illa in planta dextri pedis Perſei, triangulum æquilaterum, cujus baſis erat diſtantia dictarum fixarum, exhibebat.

Die Martis, 24 Auguſti veſp. capta eſt diſtantia Cometæ a dextro humero Aurigæ, ab Alamac, a lucida in ſiniſtro pede Perſei, & a lucida Tauri: verſabatur inter Capellam & Plejadas, ſic ut a Capella & Plejadibus in eadem fere remotione videretur. Deinde Capella, Cometa, & Plejades; item Alamac, caput Meduſæ, & Cometa; nec non dexter humerus Aurigæ, Cometa, & ſequens ſiniſtri pedis Perſei lineam fere rectam conſtituebant: in hac tamen ultima conſtitutione Cometa paulo infra rectam incedebat.

Die Mercurii, 25 Aug. veſp. eædem antecedentes diſtantiæ obſervatæ ſunt, Cometa exiſtente cum Capella & Capite Hædi in eadem recta.

Die Solis, 29 Auguſti mane, (noctes enim antecedentes erant prorſus nubiloſæ) denuo Cometam contemplatus ſum in ſitu perquam notabili, prope Plejades, ſic ut hora 1. 5′ plurimis minutiſſimis & clariſſimis fixis ſtipatus eſſet, nempe *Stellis Subjeſzanis*, atque a Cu-

ſpide

ſpide occidentali Plejadum ſurſum verſus, non niſi 42′. 35″ removeretur. Obſervatus inſuper eſt eodem tempore a dextro humero Aurigæ, a lucida Arietis, a lucido latere Perſei, & a Capella.

Eadem die veſperi, 29 ſc. Auguſti, ab iisdem ſtellis Cometa deprehenſus eſt, ſed longe jam promotior contra ſeriem Signorum; ſpatio ſc. 24 fere horarum ad quatuor fere reperiebatur gradus.

Die 30 Auguſti, die Lunæ veſp. Cometa a ſtellula quadam bene conſpicua nonniſi 32′. 41″ aberat; & cum Muſca & in Baſi Trianguli, deinde etiam cum præcedente in Pede, & illa in genu Perſei lineam conſtituebat rectam. Adhæc a plurimis fixis Sextante quoque obſervatus eſt.

Die Jovis, 2 Sept. mane, Cometa inter Plejadas & Nodum Lini verſabatur, conſtituens lineam rectam cum Muſca & Lucida Mandib. ceti; & cum infima in armo Tauri, & Mandibula triangulum fere æquicrurum, cujus vertex dicta erat Mandibula. Præterea quoque lineam referebat rectam cum duabus in fronte Ceti, tantoque fere ſpatio ab occidentaliori diſtabat, quanto alias utraque ab invicem removentur. Prout ex obſervatis diſtantiis Sextante captis clarius patebit.

Hac die iterum diametrum Capitis Cometæ Micrometro diligenter dimenſus ſum, ut rite explorarem, an diameter ejusdem adhuc eſſet magnitudinis, an creſceret, an vero decreſceret? Erat autem Cometæ diameter die 16 Auguſti eodem Micrometro obtenta, tantummodo 6′. 5″; hodie vero jam 9′. 7″; ſic ut notabiliter in ſpatio 17 dierum creverit. Nonnemo diceret id factum eſſe, quod in ultima obſervatione vicinior multo fuerit Terræ, atque ideo clarius & lucidius caput exhibere debuerit: præſertim ſi corpus eſſet æternum (ut quidam ſtatuunt) quod rurſus certo tempore, abſoluto ſuo circulo, nobis in conſpectum redit. Sed e contrario caput longe obtuſius rariusque ultimo extitit, ſic ut diſtinctiſſime notare potuerimus, materiam capitis ſenſim ſeſe diſſolvere: id quod autem multo melius cum noſtra convenit hypotheſi.

Ultimo, die Saturni, 4 Septembr. mane, ex voto Cometam obſervavi. Videbatur in linea exiſtere recta cum illa in fronte occid. Ceti & lucida Arietis, item cum illa in ore & Mandibula Ceti: adhæc fere triangulum æquilaterum cum illa in ore, & ad Genam Ceti conſtitue-

ſtituebat. De cætero autem exoptato mihi extitit, quod non ſolum ſufficientes diſtantias pro vero loco ex calculo eruendo, ſed etiam Cometæ altitudinem meridianam in Auſtro, exactiſſimo Quadrante, hora videlicet matutina 3. 40′ fere, nimirum 30°. 15′ impetraverim.

Poſthæc, diebus ſubſequentibus, quoties cœlum tantummodo annuit, ſedulo quidem illum quæſivi, ſed ob Lunæ vicinitatem, ejusque ſplendorem, vaporesque circa Horizontem crebriores, haud illum amplius deprehendere potui; utut ad 12 Septembr. ſupra noſtrum Horizontem adhuc extiterit: prout ex ſubſequente Tabella ejusque motu diurno liquidum eſt.

Ultimo, mi Aſtrophile, etiamſi graviora ſtudia, quibus quotidie occupatus ſum, haud conceſſerint univerſas meas hujus Cometæ obſervationes calculo ſubjicere, nihilominus, quantum fieri licuit, rudiori Minerva Tibi ſub adſpectum ponam, quo loco, ſecundum longitudinem & latitudinem in quavis obſervatione & die extiterit, & qua ratione motus ejus diurnus contra ſeriem ſignorum creverit; nec non ad certos dies quanta fuerit Cometæ declinatio & Aſc. Recta.

TABULA,

Cometæ anni 1683 Longitudinem, Latitudinem, Motum diurnum, Declinationem, & Aſcenſionem Rectam, a Die 30 Julii, ad 4 Septembr. exhibens.

Menſ.	Dies.	Longitudo. ° ′ S.	Latitudo. ° ′	Mot. diur. ° ′	Declinat. ° ′	Aſcenſ. rect. ° ′
Julii	30	7 0 ♋	29 15 B.		51 30 B.	100 0
	31	6 25	29 0	0 42		
Auguſt.	1	5 45	28 45	0 44		
	2	5 06	28 30	0 46		
	3	4 10	28 15	0 48		
	4	3 20	28 0	0 50	51 40 B.	96 0
Auguſt.	5	2 20 ♋	27 45 B.	0 52		
	6	1 20	27 30	0 54		
	7	0 20	27 15	0 56		
	8	29 20 ♊	27 0	0 58		

Menſ. Dies.	Longitudo. ° ′ S.	Latitudo. ° ′ B/A	Mot. diur. ° ′	Declinat. ° ′	Aſcenſ. rect. ° ′
Auguſt. 9	28 20 ♊	26 40 B.	1 0		
10	27 20	26 20	1 2		
11	26 20	25 55	1 4		
12	25 20	25 30	1 6		
Auguſt. 13	24 20 ♊	25 0 B.	1 8		
14	23 20	24 30	1 10		
15	22 20	24 0	1 12		
16	21 10	23 20	1 14	46 0 B.	77 0
Auguſt. 17	19 20 ♊	22 30 B.	1 19		
18	17 40	21 30	1 25	44 0 B.	73 30
19	16 0	20 30	1 35		
20	14 20	19 15	1 45	41 0	69 30
Auguſt. 21	12 20 ♊	18 0 B.	1 55		
22	10 20	16 45	2 5		
23	8 20	15 30	2 15		
24	6 20	14 15	2 25	35 0	60 40
Auguſt. 25	3 50 ♊	12 45 B.	2 40		
26	1 5	11 0	2 55		
27	28 15 ♉	9 0	3 10		
28	25 15	6 30	3 25	24 30	51 0
29	22 15 ♉	4 0 B.	3 40	21 30	48 30
30	18 55	1 30	3 55	18 0	45 40
31	16 25	1 0 A.	4 5		
Sept. 1	12 55	3 30	4 20		
2	9 55 ♉	6 0 A.	4 40	10 30	40 0
3	6 25	8 40	5 5		
4	2 35	11 20 A.	5 30	1 30 B.	34 0

Ex quibus nunc luculenter videre eſt, Cometam hunc continue contra ſeriem ſignorum inceſſiſſe, ex Lynce videlicet ſeu Tigride (quod ſidus

ſidus ego primum cum aliis 10, in novos meos tranſtuli Globos) per Aurigam, Taurum, ad Caput uſque Ceti; hoc eſt ex 7° Cancri (ubi 30 Auguſti primum a nobis viſus) per Geminos, ad 3° Tauri uſque; ſic ut in Ecliptica 63°. 55′, in ſua vero orbita 74. 35′, (nimirum a 30 Julii, ad 4. Sept.) peragraverit: Sub angulo videlicet orbitæ & Eclipticæ 39 fere graduum; ſub angulo vero orbitæ & Æquatoris 56°. Latitudo initio 29°. 15′ Borealis, & ultimo 11°. 20′ Auſtralis extitit; adeo ut ad 41° fere gradus eam variaverit. Si Luna non fuiſſet pernox, nec adeo ei vicina ultimo, tum noctes extitiſſent ſerenæ, profecto adhuc diutius, nempe ad 12 Sept. uſque illum obſervaſſem: prout ex ejus Altitudine meridiana, motuque diurno, quem in ultima obſervatione exercuit, ſatis ſuperque patet.

De Capite hoc notandum habeo, quod initio, quoad Diametrum, longe minus quam ultimo, e contrario initio longe lucidius, quam circa finem extiterit: nullos tamen diſtinctos & fulgentes nucleos, prout in plurimis videre nobis obtingit, exhibuerit; ſed confuſam materiam, & circa finem multo tenuiorem. Jure hic Cometa (cum plerumque abſque omni cauda viſus ſit) inter ſidera comata, vel crinita, ſive inter Barbata & Hircos refertur. Nam non niſi ad 18 Auguſt. breviſſimam & dilutiſſimam caudam ſurſum verſus exporrigebat; quæ poſtmodum vero omnino evanuit.

Quibus ut quam diutiſſime valeas, Amice plurimum Honorande, animitus precor: nihil potius exoptans, quam ut per graviora quædam ſtudia, pro meo modulo a Deo conceſſo, in Aſtronomiæ commodum ac incrementum, Aſtrophilis inſervire poſſim. Dabam Gedani Anno a nato Chriſto 1683 ſt. n. ipſo die Æquinoctii Autumnalis, Sole exiſtente in Meridie alto 35°. 27′ Quadr. parvo Orich.

Tuus

ex animo

J. Hevelius.

DE L' AME DES PLANTES, ESSAY DE PHYſique, par M. Dedu, Docteur en Medecine, &c.

i. e.

De Anima Plantarum Tentamen Phyſicum Dn. Dedu.

Pariſiis, in 12. 1682. apud Steph. Michallet.

INter varia Philoſophiæ Naturalis incrementa, quæ ſeculo huic, ejusque quadræ præſenti, ſeu ultimæ, illa debet, Phythologiæ Anatomica æque ac Phyſiologica experimenta, diverſorumq; Virorum Clariſſimorum, v. g. *Grevvi, Malpighii, Mariotti, Peraulti, Dodarti,* &c. meditationes ingenioſæ obſervantur: quibus non ſine ratione præſentis opuſculi tenorem, Animæ Vegetativæ principaliores functiones complectentem annumeramus.

Scilicet *primo*, ortum Plantarum expoſiturus illius Autor, quædam de Alcali & Acidi natura horumque actione reciproca præmonet, hinc Malpighii hypotheſin, Plantam non niſi ex ſemine gigni, ſuam facit; illam autem ejus ſententiam, qua ſemen vegetabilis ovum, hujuſque capſulas ovaria pronunciat, adeoque ſimili ratione, ac animalia, ex ovulis plantas produci autumat, haud amplectitur: vegetationis autorem potius externum quid concipiens, Acidum ſcilicet partim cum aere, partim cum pluviis, decidens terramque ſubiens, a radiis ſolaribus exagitatum ac cum Alcali terræ fermenteſcens: cujus fermentationis occaſione minima illius Acidi multa ſeminis grana penetrent, hujus particulas ſenſim & aliquantum divellant; acidum vero ſemini connatum & intrinſecum dum ſimul in motum abripiant, motu hoc inteſtino craſſiora grani involucra rumpant, ejusque compagem laxiorem reddant. Quoniam autem cum aliis Neotericis totum Plantæ corpus hujusque partes cuilibet ſemini actu ſubeſſe, exemplo bulbi Tulipæ evincit: infert, illam non tam ex ſemine formari, quam huic inexiſtere, & per vegetativam illam particularum exagitationem ſeu turgeſcentiam, tantum evolvi ac explicari. Atq; hac occaſione diſquirit, cur non omnis ferat omnem plantam tellus? & qua ratione ex fimo terra fertileſcat? prioris phænomeni ætiologiam per aci-

Digitized by Google

acidi terrei incongruitatem, poſterioris per Salis volatilis ſtercorum activitatem determinans.

Deinde, ubi ad Nutritionem vegetabilium ſe convertit Autor, in Terræ ſinu ſuccorum mineralium ubertatem ſupponit, qui ſub exhalationum forma illorum radices, hinc caules, ſubintrent, accedente inſimul per caulium poros ſucco magis aereo: per quorum cum ſpiritu architectonico interno mutuam fermentationem atque combinationem, appropriatum iis præparetur nutrimentum, circulationibus a ſummo ad imum repetitis magis exaltandum. Similiter enim, ac in animalibus, ſuccum nutritium & hic circulari, argumentis atque experimentis nonnullis evincit, ſimulque, quæ hypotheſi huic aliquam difficultatem parere poterant, dubia declinat: hac tamen ſub diſparitate, ut, cum primus in animalibus circulationis autor intrinſecus, nempe cor, exiſtat, vegetabilibus extrinſecus magis videatur. Quem quidem non aeris, juxta *Malpighium*, reſpirando ingeſti elaterem, nec ſecundum *Perault*, ambientis preſſuram tradit: ſed terram potius, a fermentationibus intrinſecis rarefactam & diſtenſam, poſtmodum denuo ſubſidentem, caulem per intervalla comprimere, adeoque hujus alimoniam per truncum ad ſuperiora urgere, ſuſpicatur, pari circiter modo, ac muſculi abdominis inteſtina comprimentes, chylum per totum corpus diſpenſandum vaſis lacteis impellant. Ubi ſimul, quomodo exile terræ ſpatium diverſas plantarum ſpecies enutriat? item cur hic vel ille flos prope aliam plantam optime floreat, prope alteram marceſcat, declarat, Peripateticorum vero facultatem attractricem, retentricem &c. quas fibris determinatis tribuunt, irridet.

Tandem rationem accretionis plantarum exponit, & de fructuum productione horumque ſtatu triplici, tam ex hypotheſi Philoſophorum corpuſcularium, quam Chymicorum diſſerit: cur & quomodo arbores hyeme langueſcant & exſuccæ ſint, vere revireſcant, & in quo illarum vivacitas, in annos ſæpe adeo multos, conſiſtat, rimatur: denique vero, utut ad prodigioſam ſæpe molem & proceritatem evehantur, haud tamen in infinitum eas creſcere, ſed tandem diverſis modis corruptioni & morti ſubjici, concludit.

Digitized by Google

HISTORIA CONCILIORUM GENERALIUM, in quatuor Libros diſtributa, auctore Magiſtro Edmundo Richerio, Doctore ac Socio Sorbonico,

Coloniæ, 1683. in 8.

QUinquaginta elapſi ſunt anni, ex quo diem ſuum obiit Edmundus Richerius Presbyter Lingonenſis & Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, qui præter obſtetricem animorum, de optimo Academiæ ſtatu libros duos, notas ad Tertullianum de Pallio, libellum de arte figurarum & cauſis eloquentiæ, item de arte & cauſis Rhetoricæ, ac alia ingenii ſui monumenta, tractatum de Politica & Eccleſiaſtica poteſtate edidit, cujus hæc eſt ſumma ipſi titulo præfixa: *Eccleſia eſt politia monarchica ad finem ſupernaturalem inſtituta, regimine ariſtocratico, quod omnium optimum & naturæ convenientiſſimum eſt, temperata a ſummo animarum Paſtore Domino noſtro Jeſu Chriſto.* Hujus libri primum ſine Autoris nomine impreſſi parentem cum ſe profeſſus fuiſſet Richerius, Monarchiæ Pontificiæ patronos haud mediocriter offendit. Inventi quippe, qui non ſolum diatriben hanc de politica & eccleſiaſtica poteſtate confutandam ſuſciperent, quos inter Andreas Duvallius Doctor Sorbonicus & Regius Theologiæ in Univerſitate Pariſienſi Profeſſor primarius extitit, verum etiam coactis ſynodis damnarent atq; proſcriberent, quod Anno Chriſti 1612 menſe Martio Pariſiis in congregatione, quam Jacobus Cardinalis Perronius Archiepiſcopus Senonenſis cum ſeptem ſuis Suffraganeis habuit, & paulo poſt menſe Majo in ſimili congregatione Aquenſis provinciæ contigit, & inter libros publica autoritate prohibitos referrent, quod adhuc nuperrime in indice librorum prohibitorum juſſu Innocentii XI Romæ publicato his verbis factum legimus: *Edmundi Richerii opera. Cujus eſt etiam liber anonymus prohibitus & qui denuo prohibetur, inſcriptus de eccleſiaſtica & politica poteſtate liber unus, &c.* Quamvis autem Richerius, quem regia autoritate a facultatis ſuæ ſyndicatu depoſitum perhibent, tandem omnes libelli ſui propoſitiones earumque expoſitiones Romanæ eccleſiæ judicio, ut fertur, ſubjecerit, & hæc declaratio apud Eminent. Card. Richelium 1619 renovata & extremo ſpiritu apud Confeſſorem confirmata, & ab hoc Archiepiſcopi Pariſienſis juſſu vulgata fuerit, relicta tamen ab eo concilio-

rum

rum generalium hiſtoria, ut libelli de politica & eccleſiaſtica poteſtate defenſionem, quam in hac conciliorum hiſtoria ſæpius allegat, taceamus, ſatis indicat, quod ſententiam ſuam de regimine Eccleſiaſtico abſolutæ monarchiæ oppoſitam ſerio & ex animo nunquam retractaverit. Cum enim in libello de Eccleſiaſtica & Politica poteſtate docuiſſet, concilium eſſe ſupra Papam; Eccleſiam canone, non abſoluta poteſtate, regi oportere; atque politicos Principes, tanquam juris Divini, Naturalis & Canonici vindices & executores, autoritate gladii in omnes cives, ambitu & finibus reipublicæ contentos, pollere; hocque jure & titulo Conſtantinum Magnum, atque alios Imperatores Chriſtianos, velut communes Epiſcopos & exterioris diſciplinæ aſſertores octo prima Concilia Univerſalia, pro juris Divini, Naturalis & Canonici vindiciis indixiſſe & congregaſſe: & hæc a Card. Perronio, Roberto Hubaldino Nuncio Apoſtolico, Henrico Gondio Pariſienſi Epiſcopo eorumque aſſeclis, non aliter quam erronea, impia, hæretica & ſeditioſa judicari intelligeret, accuratius ea, quæ de conciliis breviter attigerat, tractare animum induxit.

Quatuor autem libris hæc generalium Conciliorum hiſtoria abſolvitur: quorum primus jam ante triennium ſeorſim vulgatus poſt generalia fundamenta, e quibus cap. 1 Eccleſiæ regimen non pure monarchicum, ſed ariſtocratico temperamento mitigatum eſſe probat, de concilio Niceno, Sardicenſi, Antiocheno, Conſtantinopolitano I, Carthaginenſi VI, Epheſino, Chalcedonenſi, Conſtantinopolitano II & III, Niceno II & Conſtantinopolitano IV, totidem capitibus agit; in quorum conciliorum hiſtoria Autor ita verſatur, ut ea potiſſimum, quæ ſuis hypotheſibus probandis inſerviunt, ſeligat & contra Baronii, Bellarmini, Perronii, Poſſevini, Binii, Vallii & aliorum, qui conciliorum autoritatem a Pontificis R. nutu dependere aſſerunt, objectiones & exceptiones tueatur. Oſtendit igitur, Niceni & reliquorum, quæ modo nominavimus, conciliorum indictionem, ſupremam directionem & confirmationem, perperam Romanis epiſcopis aſcribi, cum Conſtantinum M. Conſtantem & Conſtantium, utrumque Theodoſium & Valentinianum, Martianum, Juſtinianum, Conſtantinum Pogonatum, Conſtantinum VI, & Baſilium Imperatores hæc concilia convocaſſe, iisque cum jurisdictione præfuiſſe conſtet; monarchicum P. R. imperium canonibus Nicenis, Antiochenis,

Con-

Digitized by Google

Conſtantinopolitanis & Chalcedonenſibus explodi; Sardicenſes canones, e quibus jus appellandi Romanam ſedem Papalis monarchiæ patroni probare annituntur, temporarios & proviſorios fuiſſe, & Zoſimum ejusque ſucceſſores, qui eos pro Nicenis venditarunt, falſi crimine teneri; Antonii Fuſſalenſis exemplum, ex quo Bellarminus & Baronius evincere conantur, quod Epiſcopi Romani non obſtantibus concilii Carthaginenſis, quod ſextum appellatur, decretis Afrorum cauſas cognoſcere eorumque appellationes ſuſcipere non deſtiterint, non ad quæſtionem juris, ſed ad viam facti pertinere, & ſilentio potius obrui quam allegari debuiſſe; Epiſcopos Romanos privilegia ſedi Romanæ non jure divino, ſed ob urbis & imperii majeſtatem conceſſa, & poteſtatem jure extraordinario & in caſu neceſſitatis quandoque permiſſam, præter fas & contra jus commune ad opprimendam Eccleſiæ libertatem ampliaſſe; acta concilii Epheſini a Peltano edita magis conſentire moribus & diſciplinæ illorum temporum quam Romana, e quibus pro regimine Eccleſiæ Monarchico nonnulla afferri ſoleant; Vallium & Bellarminum acta concilii Chalcedonenſis corrumpentes in legem Corneliam impegiſſe; falſum eſſe quod Patres hujus concilii Petrum crepidinem & fundamentum Eccleſiæ, aut Leonem Epiſcopum univerſalem & caput univerſalis Eccleſiæ appellaverint, cum iſtud tantum a legatis Leonis, meras ampullas projicientibus, & clericis quibusdam Alexandrinis privato auſu factum fuerit; Patres quintæ ſynodi generalis minime putaſſe, Papam eſſe infallibilem Eccleſiæ monarcham, aut a ſolo Papa autoritatem celebrandorum conciliorum generalium dependere; Juſtinianum Imperatorem in edicto adverſus tria capitula non obſcure ſignificare, infallibilem decernendi facultatem non uni ſed unitati datam; non deeſſe cauſas dubitandi, an epiſtola Juſtiniani ad Johannem II, qua declarat Romanum Pontificem eſſe caput omnium Eccleſiarum, genuina ſit, quamvis id Cujacius aſſerat, & iſtius epiſtolæ, ſi vel maxime genuina ſit, hunc eſſe ſenſum, quod Imperator controverſiam, quæ tum Romanos epiſcopos cum Conſtantinopolitanis committebat, tollere voluerit, & hoc ad declarationem potius quam novi juris inſtitutionem pertinere, cum primatus, quam diſtinctionem Autor in hoc opere frequenter repetit, quoad eſſentiam juris divini ſit, ſed quoad uſum, extenſionem, exercitium & adminiſtrationem

tionem

Digitized by Google

tionem juris humani ab Eccleſia limitandi; in ſexta ſynodo generali Agathonem Pont. Rom. ad imitationem Gregorii, qui ſe Imperatoris ſervum jure reipublicæ vocaverat, Imperatorem pro Domino ſuo agnoſcere; Honorium fuiſſe Monotheletam; curiam Romanam, contra praxin veteris Eccleſiæ, poteſtatem capitales pœnas hæreticis infligendi ſibi vindicare; in concilio Niceno II non ſolam Romanam ſedem, ſed alias etiam patriarchales, apoſtolicas vocari; ſynodi octavæ generalis examini, Nicolai Pont. Rom, judicium ſubjectum fuiſſe: ut reliqua, quæ e ſingulis his conciliis contra abſolutam curiæ Romanæ monarchiam colligit, brevitatis ſtudio ſileamus. Tandem ultimo capite dictorum compendium, & ſimul gradum ad referandam politiæ Eccleſiaſticæ inclinationem, quæ poſt decimum a Chriſto nato ſeculum contigit, facturus, quam diverſa hic ſit rerum facies oſtendit: cum octo generalia concilia ab Imperatoribus tanquam juris naturalis, divini & canonici vindicibus, & publici ordinis aſſertoribus indicta, directa & confirmata fuerint, illisque temporibus cæteri patriarchæ in Metropolitas & Epiſcopos ſuarum Diœceſium tantumdem juris, quantum Romanus in ſuos, habuerint, & novem primis ſeculis Romanæ Eccleſiæ nomen non alia notione aut ſignificatione, quam pro particulari Eccleſia & membro univerſalis Eccleſiæ, a quoquam acceptum fuerit, omniaque ariſtocratico regimine & jure communi ad normam canonum gubernata & adminiſtrata fuerint: contra vero poſt decimum ſeculum, cum Eccleſia Romana, reliquis patriarchalibus ſedibus jam collapſis, non amplius æquabili earum libramento in officio contineretur, Benedictinorum Cluniacenſium aliorumque monachorum ſtudio omnia in pejus mutata fuerint, quod autor demonſtrat ex 27 dictatibus, ut vocantur, quos Gregorius VII in ſynodo ex aliquot Italiæ Epiſcopis & Abbatibus ordinis Benedictini conflata decrevit; a quo tempore abſolutum Curiæ Romanæ regimen, omnisq; diſciplinæ eccleſiaſticæ conturbatio, tanta indies incrementa cepit, ut tandem in concilio Conſtantienſi & Baſileenſi reformandæ Eccleſiæ ratio inita fuerit, qua de re in ſequentibus libris prolixius agitur. Ad quos antequam progrediamur, notamus, libro primo formulam jurisjurandi, quo recens creati Pontifices ſe octo generalibus conciliis obſtringunt, ex libro Pontificali, qui diurnus appellatur, excerptam præfigi, & ad calcem appendicem ſubnecti, in qua ar-

Digitized by Google

gumenta, quæ Card. Perronius in reſponſione ad epiſtolam Caſauboni, nomine Sereniſſimi Britanniæ Regis editam, ad abſolutam Papæ monarchiam propugnandam, e Patrum ſcriptis inprimis & hiſtoria Eccleſiaſtica conſarcinaverat, ad examen revocantur.

Libro ſecundo Autor, quæ corruptiſſimæ regiminis Eccleſiaſtici immutationi remedia adhibita, quo ſucceſſu tentata & quibus artibus eluſa fuerint, exponit. Exorſus igitur (c. i.) a ſchiſmate inter Antipapas Romanos & Avenionenſes, Urbanum VI & Clementem VII eorumq; ſucceſſores agitato, & peſſimo Eccleſiæ ſtatu hinc exorto refert, quanta libertate & ſolicitudine Magiſtri Academiæ Pariſienſis, (quamvis ea res Johanni Ruſſio ad tempus in carcerem conjecto, Petro Alliaceno, Ægidio de Campis, & Johanni Gerſonio nonnihil periculi creaverit) teterrimum hoc ulcus & tangere auſi, & ſanare conati fuerint, nunc modo nominatum Gerſonem ad Benedictum XIII Clementis VII ſucceſſorem ablegando, nunc ſeculare Regis ſui Caroli VI brachium in ſubſidium vocando, qui poſt crebras legationes & irritam Avenionis obſidionem, duobus edictis A. C. 1406 promulgatis, Eccleſiæ Gallicanæ libertatem ab intolerabilibus Romanæ curiæ exactionibus vindicavit, & cæteros Chriſtianos Principes per literas excitavit, ut exemplo ſuo neutralitatem amplexi, utriq; Pontificum de primatu inter ſe contendentium obedientiam ſubtraherent, donec non amplius clamor crudelis fœminæ infantem in duas partes diſſecari cupientis, ſed vox piæ matris infantem integrum ſervari malentis audiretur. Quibus regiis edictis atq; literis, variæ Doctorum in diverſis Europæ Academiis de poteſtate Papæ & concilii ſententiæ, inprimis ex Gerſonis tractatu de auferibilitate Papæ & aliis opuſculis excerptæ ſubnectuntur. His ita prælibatis Richerius (c. 2.) ad concilium Piſanum, quod Chriſtianiſſimi Regis aſſiduis obteſtationibus fatigati tandem Avenionenſis curiæ Cardinales, conſentientibus Romanis, indixerunt, progreditur, & Synodi hujus A. C. 1409 a 180 Archiepiſcopis & Epiſcopis, 300 circiter Abbatibus, totidem Juris Canonici ac Civilis Doctoribu, plu rimis Theologiæ Magiſtris, Academiarum Procuratoribus & Principum Legatis frequentatæ acta, cum ea in Suriana, Biniana, (quod de prima editione intelligendum eſt) ac Romana conciliorum collectione prætermiſſa animadvertiſſet, ferme integra exſcribit. Inter Theologiæ Magiſtros, qui huic concilio interfuerunt, fuit Petrus

Pla-

Digitized by Google

Plaoul, Epiſcopus poſtea Sylvanectenſis & Collegii Sorbonici Proviſor, qui d. 29 Maji ſeſſioni decimæ tertiæ deſtinata, pulpitum aſcendit, & ad illa Hoſeæ verba cap. I. verſ. ult. *congregabuntur filii Juda & filii Iſrael pariter & ponent ſibi caput unum,* de eccleſiæ ſupra Papam eminentia juxta omnes cauſas diſſeruit, & ſuam ſententiam publica Univerſitatis Pariſienſis, Andegavenſis, Aurelianenſis, & Toloſanæ autoritate comprobavit. Quo deſcendente alius quidam Epiſcopus Italicus, centum & trium Theologiæ Magiſtrorum, & plurium Licentiatorum & Baccalaureorum, & Univerſitatis Bononienſis opinionem, Pariſienſi Academiæ conformem, publice prælegit. Reliquarum ſeſſionum acta ſingula repetere nec inſtituti patitur ratio, nec operæ pretium videtur. Summa huc redit, quod Petro de Luna, qui Benedicti XIII nomen ſibi aſciverat, & Angelo Corario ſeu Gregorio XII poſt multas citationes papali dignitate privatis, & Petro Philareto de Candia, qui ſe Alexandrum V appellari voluit, ad Pontificatum Romanum electo, inter alia decretum fuerit, ut Piſano concilio interim quaſi ſuſpenſo, poſt triennium ſeu A. C. 412 pro continuanda Eccleſiæ reformatione novum generale concilium idoneo loco conveniret. Sed hoc poſtea anno demum 414 Conſtantiæ contigit, cum jam Alexandro V, qui religioſis mendicantibus immenſa privilegia, a Cancellario Pariſienſi Johanne Gerſone non ſine gravibus querelis improbata impertiverat, & judices nonnullos Apoſtolicos, Caroli VI edicto rejectos & eliminatos, ad convellendas Eccleſiæ Gallicanæ libertates in Franciam miſerat, univerſæ carnis viam ingreſſo, Johannes XXIII ſucceſſiſſet, quem Richerius Academiam & Curiam Pariſienſem multis gratiis, expectativis aliisque privilegiis demereri conatum, de Eccleſiæ corio luſiſſe profitetur.

Sequitur ergo (cap. 3. & ult.) hiſtoria concilii Conſtantienſis, in qua id inprimis Autor agit, ut decreta quartæ & quintæ ſeſſionis, quibus ſancitum fuit, quod concilium generale catholicam eccleſiam repræſentans poteſtatem immediate a Chriſto habeat, cui quilibet cujuscunque ſtatus vel dignitatis, etiam Papalis, in cauſis fidei vel exſtirpandi ſchiſmatis, & reformandæ eccleſiæ obedire teneatur, legitime condita, & quoad praxin ipſius concilii Conſtantienſis tredecim præjudiciis confirmata fuiſſe, ex actorum ſerie demonſtret, eorumque autoritatem contra Bellarmini, Cajetani, Vallii aliorumque ob-

jectiones tueatur. Quod dum facit, etiam reliqua hujus concilii geſta vel breviter indicat, vel paulo fuſius exponit. Quo pertinet patrum in certas nationes diſtributio, eo fine facta, ne Italica ob Epiſcoporum multitudinem cæteras ſuffragiis vinceret, & eccleſiæ reformationem in capite & membris impediret; item juramentum, quo Johannes XXIII papatu, ſi pax Eccleſiæ id exigeret, ſeceſſurum ſolenniter ſpopondit, ut cætera taceamus. In ejusdem concilii hiſtoria, ſententiæ de tyrannicidio licito, a Johanne Parvo cædem Ducis Aurelianenſis propugnante propoſitæ, condemnatio, contra Marianæ cavillationes a Richerio defenditur, & Bellarminus, qui ex monitorio adverſus comitem Aſtenſem, clericos Principum legibus non ſubeſſe contra Barclajum perperam colligit, refutatur. Inſerti quoque actis hujus concilii, Apoſtoli & reſponſio apologetica nationis Gallicanæ de annatis non ſolvendis, minus recte Nicolao de Clemangis attributa, quam jam ante centum annos Pariſiis editam, & poſtea ab Orthuino Gratio rerum expetendarum faſciculo inſertam, a pluribus mendis repurgare, & in hac generalium conciliorum hiſtoria integritati ſuæ reſtituere, Richerio placuit. In actis ultimæ ſeſſionis occurrit cenſura libri a Johanne Falkenbergio conſcripti, qui ut publico Synodi decreto condemnaretur, cum jam per deputatos in cauſa fidei, & per quinque concilii nationes, & per collegium Cardinalium damnatus fuiſſet, Regis Poloniæ & Ducis Lituaniæ oratores interpoſita, ni id fieret, proteſtatione & appellatione ad futurum concilium poſtularunt. Suſpicatur autem Richerius, librum illum Falckenbergii propoſitiones quasdam de poteſtate Papæ in abdicandis & interficiendis Regibus continuiſſe, quam conjecturam ex Gerſonis Dialogo apologetico pro actis ſynodi Conſtantienſis firmare ſatagit. Quod ſi quis contra Polonorum provocationem ad futurum concilium excipiat, Martinum V, qui Johanni XXIII poſt fugam exautorato, in concilio Conſtantienſi ſurrogatus fuerat, conſtitutionem contra appellationes a Papa ad concilium edidiſſe, reſpondet Richerius, hæc ad viam facti & ad abſolutam Papæ monarchiam pertinere, quam Eccleſia non agnoſcat, cum juri Divino, naturali & canonico penitus repugnet. Ultimo loco Richerius refert, Martinum V aliquos judices & nuncios Apoſtolicos in Franciam, imperante jam Carolo VII miſiſſe, ut jus commune & libertates Eccleſiæ Gallicæ perfringerent, qui cum

paſſim

Digitized by Google

paſſim aſſererent, ſententiam Paſtoris etiam injuſtam timendam & tenendam eſſe, Cancellarius Pariſienſis ſæpe jam nominatus aſſertionem illam peculiari opuſculo diſcuſſit. Sed nihilominus Martinus V haud quievit, donec Carolus VII magnis Curiæ Romanæ pollicitationibus allectus A. C. 1424, d. 10 Febr. contra libertatem Eccleſiæ Gallicanæ edictum promulgaret, quod quo minus in rem judicatam abiret, Magiſter Petrus Couſinus cognitor Regius generalis obſtitit, ut ex actis Parlamenti a Petro Pithæo editis Richerius annotavit. Cæterum his, quæ de Conſtantienſi concilio Richerius diſſeruit, plane contraria poſt alios monarchiæ papalis aſſertores nuperrime tradidit Emanuel Schelſtratenus, cujus ſententiam paucis hic referre placet, tertio interim & quarto Richerii libro ad proximas Deo volente calendas reſervato.

ACTA CONSTANTIENSIS CONCILII AD EXPOSITIOnem decretorum ejus ſeſſionum quartæ & quintæ facientia, nunc primum ex codicibus MSS. in lucem eruta, ac diſſertatione illuſtrata per D. Emanuelem a Schelſtrate S. T. D. Bibliothecæ Vaticanæ præfectum.

Antverpiæ apud Joannem Baptiſtam Verduſſen, 1683. in 4.

QUamvis a longo tempore concilii Conſtantienſis autoritatem, quoad decreta quartæ & quintæ ſeſſionis, de eccleſiæ & conciliorum generalium ſupra Papam eminentia; Pontifices Romani eorumque defenſores infringere conati fuerint, impedire tamen nullatenus potuerunt, quo minus cordatiores Papiſtæ ea ipſa Conſtantienſis Synodi decreta, contra prætenſam Romani Pontificis infallibilitatem & ſupremam poteſtatem, exploſis effugiis ſtrenue urgerent. Clerus certe Gallicanus, quod in recenti omnium memoria verſatur, ſuperiore anno Pariſiis congregatus articulo ſecundo ſtatuit: *Sic ineſſe Apoſtolicæ ſedi ac ſucceſſoribus Chriſti Vicariis rerum ſpiritualium plenam poteſtatem, ut ſimul valeant atque immota conſiſtant Sanctæ œcumenicæ Synodi Conſtantienſis a ſede Apoſtolica comprobata ipſoque Romanorum Pontificum ac totius Eccleſiæ uſu confirmata, atque ab Eccleſia Gallicana perpetua religione cuſtodita decre-*

Digitized by Google

ta de autoritate Conciliorum generalium, quæ ſeſſione quarta & quinta continentur, nec probari a Gallicana Eccleſia, qui eorum decretorum, quaſi dubiæ ſint autoritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad ſolum ſchiſmatis tempus Concilii dicta detorqueant.

Ægre id fert Emanuel Schelſtratenus, ac ut hoc Cleri Gallicani ſtatutum elidat, primum ex codicibus nonnullis hactenus ineditis acta quædam Conſtantienſis concilii, quæ ad decreta quartæ & quintæ ſeſſionis explicanda faciunt, excerpit, e quibus poſtea peculiari diſſertatione contra Clerum Gallicanum probare nititur, haud ſpernendam ac rejiciendam eſſe eorum ſententiam, qui decreta iſta Conſtantienſia indubitatæ autoritatis eſſe negant, aut ea juſto valore ac robore deſtitui contendunt.

Hoc ut evincat, primo diſſertationis capite in tres articulos diviſo aſſerit, primum quartæ ſeſſionis decretum a Patribus concilii Baſileenſis, quorum juſſu Conſtantienſis ſynodi decreta A C. 1442, a duobus Cardinalibus, duobus Epiſcopis, duobus Theologiæ Doctoribus & Archi-Diacono Zagabienſi compilata ſunt, adulteratum fuiſſe, & has Baſileenſium corruptelas, non ſolum in antiquiores Conſtantienſis concilii editiones, qualis eſt Hagenovienſis, quæ juxta apographum Baſileenſis iſtius codicis, a Johanne Hobero Inderdorffio deſcriptum & a Matthia Stirnbachio notario publico cum authentico exemplari collatum A. C. 1500 prodiit, & Mediolanenſis, quæ A. C. 1511 typis Gotardi de Ponte impreſſa opera Zachariæ Ferrerii Subaſienſis Abbatis Vicentini lucem publicam aſpexit; verum etiam in recentiores conciliorum collectiones, ne Romana quidem, cui Pauli V bulla autoritatem conciliavit, excepta, emanaſſe. Refert deinde, decreta quartæ & quintæ ſeſſionis ſine debita & ſufficienti deliberatione condita fuiſſe; in quarta ſeſſione, poſt multas Regis Romanorum & Cardinalium & nationum altercationes, tandem inter omnes Divino Flamine inſpirante conveniſſe, ut capitula a Cardinalibus impugnata, quorum præcipuum fuit reformatio eccleſiæ in capite & membris, omitterentur; ante quintam ſeſſionem, cujus decreta reformationis illius mentionem faciunt, & quoslibet cujuscunque dignitatis, etiam papalis, generalibus conciliis obedire detrectantes pœnitentiæ ſubjiciunt, Cardinales & oratores Galliæ in camera paramentorum ſecreto proteſtatos fuiſſe, quod non animo conſentiendi, ſed ſcandali tantum vitandi cauſa ſeſſioni huic interfuturi eſſent; denique ſi vel maxi-

me

Digitized by Google

me decreta quartæ & quintæ ſeſſionis incorrupta ad nos perveniſſent, & poſt debitam deliberationem nemine reclamante aut proteſtante condita fuiſſent, Patres tamen in his ſeſſionibus congregatos ſufficienter eccleſiam univerſalem minime repræſentaſſe, cum eo tempore Conſtantienſi concilio nondum adhæſerint, qui vel Gregorii XII, vel Benedicti XII partibus addicti fuerant, adeoque decreta quartæ & quintæ ſeſſionis ab una tantum Johannis XXIII obedientia, & ne ea quidem integra, profecta fuerint.

Capite ſecundo diſquirit Autor, quid Patres Conſtantienſes, inprimis poſt trium obedientiarum, ut juxta ſtylum ejus temporis loquitur, unionem de ſenſu & autoritate decretorum ſeſſione quarta & quinta conditorum tenuerint, & ex actis ſuis abunde conſtare exiſtimat, Patres Conſtantienſes aut maximam ſaltem eorum partem, ſacrum ſcilicet Cardinalium collegium totamque nationem Italicam, nec non Hiſpanicam & Gallicam, paucis tantum, quorum nulla fuerit habita ratio, exceptis, poſt ſeſſionem 38 decretum quintæ ſeſſionis ita interpretatos fuiſſe, ut illud non de concilio ſeorſim ſumpto, ſed de concilio, cui verus & indubitatus Pontifex adſit, intelligerent; cum contra Regem Romanorum & adhærentes ei nationes, Germanicam & Anglicam, ante omnia de reformatione Eccleſiæ agendum ratas, ſolenni ſua proteſtatione obtinuerint, ut primum de electione novi Pontificis ageretur. Addit, nationi Germanicæ, cum ægre conſenſum ſuum præbuiſſet, & poſtulaſſet, ut ſtatim poſt electionem Papæ, ante ejusdem coronationem & quamcunque adminiſtrationem, reformatio fieret, reſponſum fuiſſe, quod Papa electus ligari non poſſit. Ex quo reſponſo, quod toti orbi catholico hactenus incognitum fuiſſe fatetur, colligit, decretum quintæ ſeſſionis de Pontifice in caſu contumaciæ puniendo, non ad veros & indubitatos, ſed tantum ad ſchiſmaticos Pontifices ſpectare. Subjicit quoque nonnulla de articulis reformationis ſummi Pontificis judicio, ut putat, reſervatis, & de profeſſione fidei Pontificibus præſcripta, in qua poſt omnium generalium conciliorum enumerationem, ſolius Conſtantienſis concilii mentionem propterea omiſſam hariolatur, quod Conſtantienſe concilium ſeſſione 39 ad decreta fidei a ſe edita Romanos Pontifices adſtringere noluerit, antequam ab ipſo Pontifice approbata & confirmata forent.

Tertio

Digitized by Google

Tertio tandem capite decreta quartæ & quintæ ſeſſionis vel eo nomine invalida aſſerit, quod nec a Patribus Conſtantienſibus poſt trium obedientiarum unionem, nec a Martino quinto confirmata fuerint. Id ut probet, adducit iterum nonnulla de 18 articulis ad ſuſcipiendam eccleſiæ reformationem a concilio propoſitis, item de capitulis reformationis, quæ a Labbeo quondam ex codice Capranicenſi edita ſe nunc e duobus codicibus manuſcriptis magis integra in lucem protraxiſſe aſſerit, & non ad ſeſſionem 40, ad quam a Labbeo relata fuerant, ſed ad 43 ſeſſionem pertinere judicat. Inprimis vero narrat, oratoribus Regis Poloniæ Uladislai, & Ducis Lituaniæ Alexandri, publicam & ſynodicam libri a Johanne Falckenbergio editi condemnationem urgentibus, autoritate Martini V ſilentium impoſitum fuiſſe, eundemque Martinum in ultima illa ſeſſione omnia Conſtantienſis concilii in materia fidei decreta confirmaſſe, & hoc ipſo demonſtraſſe, quod ſibi ſupremum in rebus fidei judicium competeret, omniaque concilii decreta confirmatione ſua indigerent. Ne vero admittere cogatur, etiam decreta 4 & 5 ſeſſionis a Martino V confirmata fuiſſe, ea ad fidem pertinuiſſe negat, & Martinum V ea decreta minime approbare voluiſſe exinde ſatis manifeſtum putat, quod A. C. 1418 in conſiſtorio publico conſtitutionem promulgaverit, qua ſancit, nulli fas eſſe a Romano Pontifice appellare, aut ejus judicium in rebus fidei declinare.

Hæc ſunt, quæ Schelſtratenus de Conſtantienſi concilio circa decreta 4 & 5 ſeſſionis contra Clerum Gallicanum produxit, quæ ſi perſpicax Lector cum iis, quæ Richerius in hiſtoria generalium conciliorum paulo ante memorata de eodem concilio retulit, conferat, utri magis credendum ſit, haud difficulter judicabit.

תרגום של דברי הימים

Paraphraſis Chaldaica II libri Chronicorum hactenus inedita & multum deſiderata: nunc vero e codice MS. antiquo membranaceo bibliothecæ Rev. Miniſterii Erfordienſ. A. C. exſcripta & juris publici primum facta, cura atque opera Matthiæ Frid. Beckii Conf. & Eccleſ. Auguſtanæ Miniſtri.

Proſtat Auguſtæ Vindelicorum apud Theoph. Gœbelium. Anno 1683. in 4.

Quod

QUod autor chronici Hebræorum Juchaſin non vidit, & ab aljis viſum fuiſſe unquam negavit vir doctiſſimus *Chriſtoph. Helvicus, cap. II de Paraphraſibus*; id videndum jam orbi erudito exhibuit Autor Clariſſimus: Paraphraſin puta Chaldaicam παραλειπομένων ſeu Chronicorum. Nam cum ante triennium, non ſine magnæ induſtriæ laude *primi libri Chronicorum Paraphraſin* ex memorato codice MSC. ſatis antiquo emiſiſſet in publicum, ſpemque ſimul feciſſet, alterum quoque librum edendi propediem, datam hanc fidem ſuam ipſe liberavit. Equidem ante jam *Chriſtianus Ravius* apud Hottingerum in Theſauro Philologico memoravit, in codice quodam Mſc. Erpeniano in Anglia Paraphraſin Chaldaicam in libros Chronicorum repertam eſſe: & *Edmundus Caſtellus* in præfatione Lexici Heptaglotti affirmat, D. Sam. Clericum ex αὐτογράφῳ in Academia Cantabrigienſi deſcripſiſſe Paraphraſten Chaldæum in libros παραλειπομένων, eumq; Latinitate donaviſſe, ut publicam aliquando lucem aſpiceret; ſed cum ille nondum, quod ſciamus, typis exſcriptus ſit, operæ undique pretium fecit Clariſſimus *Beckius*, quod hanc interpretationem e tenebris, queis per aliquot ſecula delituit, primum protraxit. De autore hujus Targum ipſe in libri I Chron. præfatione ad lectorem erudite diſquirit, exiſtimans eum aut e poſteriorum paraphraſtarum numero fuiſſe, & vel Tannai hoc eſt Talmudicum doctorem ſeu Gemariſtam, qui ſeculo poſt Chriſtum Natum tertio, quarto & quinto floruerunt; aut certe recentioris ævi Judæum. In præfatione libri hujus II negat, interpretationem hanc Jonathani deberi: mallet illam R. Joſeph, qui juxta Fabrum, Clavis Talmudicæ *Halicoth Olam* p. 20, quarti ſeculi Gemariſta fuit, adſcribere: quanquam nihil in re incerta definit. Laudanda vero Beckii hæc induſtria, quam partim in verſione, partim in notis adhibuit, in quibus LXX interpretum verſionem Græcam ſæpe correxit, Tremellii atque Junii Latinam interpretationem ut plurimum laudavit, Hebræorum commentarios non raro rejecit aut caſtigavit. Annotavit etiam, Paraphraſten hunc textum ſacrum non κατὰ πόδα ſequi, ſed paſſim extravagari, plurimaque vel de ſuo aſſuere, vel ex antiquiori Cabbala accerſita addere; id quod ex libri hujus II, c. III. 1. XIII. 2. XV. 16. XX II, 11. XXI IX. 3. XXXII. 21. 31. XXXIII. 12. 13. inſpectione adparet. Interim vel maxime notatu digna ſunt loca, quæ c. VI. 4. & XXXII. 7. de Divi-

vinarum Perſonarum Trinitate leguntur. Cæterum nihil in hoc altero libro deſideratur, niſi quod alicubi vocabula quædam, ſcribæ forſan negligentia fuerunt omiſſa. De quo, ut & codicis hujus MSti antiquitate *Autor* in dedicatoria Epiſtola libr. I. chron. diſſerit.

HISTOIRE DE L' HERESIE DE VICLEF, JEAN Hus, & Jerome de Prague, avec celle des Guerres de Boheme, qui en ont eſte les ſuites.

ſive

Hiſtoria Hæreſeos Wiclefi, Huſſi, & Hieronymi Pragenſis, ut & bellorum, quæ eam ſunt ſecuta.

Lugduni 1682. in 12. apud Joh. Certe.

SI autorem præfationis, quæ tractatui huic brevi, in duas tamen partes diviſo, præmiſſa eſt, ſequimur, excitari ſe paſſus eſt, Illuſtris quidam & eruditus ſcriptor, ſucceſſu librorum hiſtoricorum, a Maymburgio editorum, ut Wiclefi & Huſſi hiſtoriam componeret; cauſas tamen habuit, ob quas nomen ſuum diſſimularet. Approbatus vero eſt liber *Regii Procuratoris Lugdunenſis* cenſura, ad eundem quippe quo Maymburgiana ſcripta, ſcopum tendens, dum rebellionum & motuum cauſam confidenter Doctoribus iſtis attribuit, & licet violentam reductionem diſſentientium a ſedis Romanæ placitis improbet, & cum *Tertulliano* ſtatuat, *non eſſe religionis, cogere religionem*, laudat tamen artes, quales contra Huſſitas tempore concilii Baſilcenſis adhibitæ ſunt, ut potiores permiſſione *ſacri calicis*, evectoque ad Archiepiſcopatum Pragenſem *Johanne Rokezano*, utcunque deliniti, in cæteris controverſiis, Pontificum decreta ſequerentur, refragantes autem ex plebe opprimerentur. Quos hiſtoricos ſecutus ſit autor, obſcurum non eſt ex iis, quæ adverſus illos, quos pro hæreticis habet, compilavit. Mortem tamen Joh. Huſſi ita deſcribit, ut autor *Apologiæ adverſus Maymburgii hiſtoriam Calviniſmi* (de qua in tempore dicturi ſumus,) *part. 1. c. 10*, ſinceritatis encomium ei non potuerit denegare. Nec fraudat militaris fortitudinis inſigni laude, celebrem illum Huſſitarum ducem *Ziſcam*: iniquior tamen *Georgio Podiebradio*, in cujus ad regnum Bohemicum evectione ſcribendi finem fecit.

Accidit

Digitized by Google

Accidit vero autori quod aliis, qui gentium & locorum, de quibus ſcribunt, non ſatis periti ſunt, ut in nominibus facile errent: niſi Typographi culpa factum eſt, quod e. g. p. III pro Erfordia, *Oxfordia*, p. 113 & 114 pro Petro Dresdenſi, *Bresde*, & alia ejusmodi legantur, & *Schlickius* trium Impp. primarius miniſter, atque Illuſtriſſimæ familiæ conditor ſub nomine *Selique* vix agnoſcatur.

L' HISTOIRE VERITABLE DU CALVINISME

ou

Memoires hiſtoriques touchant la reformation, opposés a l'hiſtoire du Calviniſme de Mr. Maymbourg.

id eſt,

Vera Calviniſmi hiſtoria, ſive memorialia hiſtorica, de reformatione, oppoſita Hiſtoriæ Calviniſmi, Maymburgii.

Amſtelodami 1683 in 12.

PRoduximus jam duos, qui *Maymburgii* hiſtoriam Calviniſmi velitatione tamen potius quam acie aggreſſi ſunt. Tertium nunc damus, qui in velitum ordinem referri ſe, & quæ ſcripſit breviter recenſeri non invitus fortaſſe patietur: dum majoris operis autorem actis hiſce noſtris propediem inſeremus, prolixius ibi qui hæc prætterimus annotaturi. Diſtinctus eſt hic tractatus in libros breviuſculos, ſive capita XVI, variis hiſtoriis, non ſervata ſemper temporum ſerie, ſed ut occaſio materiæ tulit, referta, & digreſſionibus non paucis interſtincta. Sic fidem Maymburgii infirmare; quos ille heroes miris laudibus extollit, ſævitiæ & impietatis accuſare; reformatorum vero Theologos, proceres, & plebem pietatis, doctrinæ, virtutum & Martyrii encomiis ornare autor nititur. Nomen quidem ſuum in titulo libri reticuit, effecit tamen narrando non pauca, de vita fortunaque ſua, memorando etiam patruos ſuos Rocolios, ut id neminem latere poſſit. Ex dogmatibus nihil aut parum attingit: Totus eſt hiſtoricus aut parræneticus adeoque religionis, quam relicta Romana & abdicato, quo potiebatur, Canonicatu, ſecutus eſt, Zelator fervidus,

dus. Utitur ut plurimum ad probanda quæ tradit, hiſtoria Eccleſiaſtica, ſuperiori ſeculo a Reformatis in Gallia publicata, ſæpe etiam *Thuano* & *Mezerayo*, quos ob ſinceritatem & moderationem merito laudat. Lib. I. & II Genevenſem Reformationem, ejusque auctores recenſet, interque eos *Franciſcum Bonnivardum*, ex cujus epiſtola ſalubre monitum exſcripſit, cives cohortantis, ut qui profugos urbe ſacerdotes ob ambitionem & luxuriam odiſſent, eadem vitia in ſeipſis corrigerent, nec minus de morum, quam de doctrinæ emendatione ſoliciti eſſent, aut ſi poſtremum hoc nollent, & ſeveriorem diſciplinam averſarentur, ab omni novatione abſtinerent. Lib. III & IV Calvini genus, ſtudia & miniſterium ab inculpationibus defendit. Lib. V idem præſtat Maroto & Bezæ. Lib. VI & VII illuſtrium in Gallia Virorum fœminarumque pro reformata Religione aut contra eam ſtudia & geſta, itemque martyria exponit; multa ſane cum libertate, etiam cum de regibus ſermo eſt. Lib. VIII & parte IX famoſam illam *Cabrarienſium & Merindolienſium* cladem, a Maymburgio extenuatam, pathetice ob oculos ponit, dein fautores quosdam reformationis ex ſacro ordine deſcribit. Lib. X & ſequentibus pergit proceres utriusque partis, inde Guiſios & Momorantios; hinc Condæos, Colinios, ipſosque Reges & Reginas laudibus mactare, aut vituperiis inceſſere; bella, prælia, carceres, ſupplicia, tractatus etiam & conventiones, atque edicta referre. Lib. XV de colloquio Poſſiaceno potiſſimum agit. Lib. XVI idemque ultimus in hiſtoria & elogio Guilielmi Auriaci occupatur. Diſſimulare non poſſumus, tot mendis typographicis editionem libri, qua uſi ſumus, ſcatere, ut ſecundam curam omnino requirere videatur, ſi lectoribus tædium, & iis, qui minus periti ſunt, errandi occaſio demi debeat.

NIEU LIGT DER APOTEKERS &c. BENEFFENS eenige Outleed-Genees-en Heelkundige Warnemigen &c. Door Antonius de Heide. M. D.

id eſt,

Novum Lumen Pharmacopœorum, una cum quibusdam obſervationibus Anatomicis, Medicis & Chirurgicis, Autore Antonio de Heide, M. D.

Amſtelodami apud Hæredes Janſonianos 1682. in 8.

Qui

Digitized by Google

QUi Chirurgorum trivialium caliginem ac tenebras olim per Facem lucidiſſimam, ſeu tractatum, cujus inſcriptio, *Nieu-light end Fackel der Heelkonſt* diſcuſſerat Scriptor, idem vulgi quoque erroribus Pharmaceuticis mederi hoc opuſculo allaboravit: evincendo, multorum medicamentorum uſualium virtutes, hactenus ſuppoſitas, multum adhuc incertitudinis habere, pravisque operationibus ac præparationibus a Pharmacopœis ſubjici. Prius ut præſtet, equidem nonnullorum ſimplicium, v. g. vitri antimonii, purgantium vegetabilium, opiique vires ſufficienter innoteſcere, concedit: plurimorum tamen effectus incertos oſtendit, quod per experientiam veram, qua alias rerum potentiæ explorantur, illi nondum comprobati ſint. Scilicet dum adæquatæ experientiæ qvatuor eſſentialia concipit requiſita, 1 ut de morbi, cujus remedium aliquod ſimplex dicitur, natura conſtet, 2 ut illud frequentius ac ut plurimum eundem in illo præſtiterit effectum, 3 ut ſine aliorum admiſtione fuerit propinatum, ac 4 ut ejus effectus manifeſtus & ſenſibilis ſatis exiſtat; tentamina autem hæc cuncta ſuſtinuerint aut ſuſtineant pauciſſima uſualium; multa, quorum virtus medicamentoſa incerta, quotidie præſcribi, ac Pharmacopolia plurimis inutilibus medicamentis obrui ſatis nervoſe colligit. Atque hæc ſua argumenta variis circa ſpecialiora obſervationibus dilucidat, v.g. dum de uſu Chinæ Chinæ in febribus tertianis egregio, de inſulſo cichorii contra calorem epatis abuſu, de natura febrium, & quod harum formalitas non in calore conſiſtat, de virtutibus opii multivariis, ejusque ac purgantium operandi ratione, de medicamentorum potentiis, ex colore aliisque eorum ſignaturis illatis diſſerit. Alterum, id eſt circa ſimplicium præparationes commiſſas ineptias, dum aggreditur, primo inſignes illorum compoſitiones atque farragines culpat, utpote quæ nec palato ſerviant, nec aſſervationem medicaminum juvent eorumque corruptionem ſufflaminent, nec robur illorum augeant, neque ſeparationem partium activarum ab otioſis juvent; contra loco remedii damnum corpori adferant, v. g. in Mercurio ſublimato, actionem medicamentorum incertam reddant, pharmacopæorum denique labores cumulent, ægrorumque crumenas emungant. Deinde in mixturis illis officinalibus congruitaté ac incongruitatem miſcibiliũ minime attendi; ſæpe iis talia addi, quæ compoſi-

 tio-

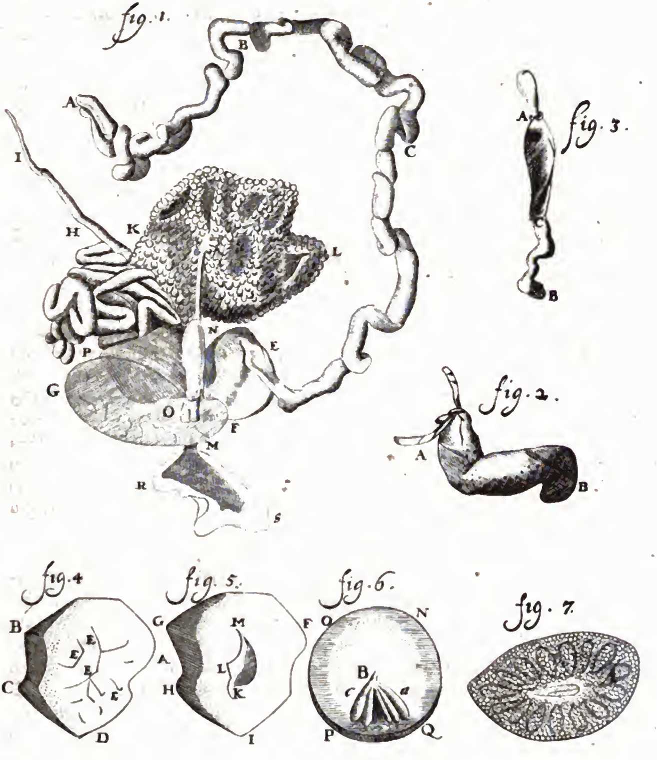
tionis activitatem vix augeant, v. g. aquis deſtillatis corallia & margaritas, ac deniq; minus neceſſariis,ineptis ac damnoſis operationibus exponi demonſtrat; uſitatiora Officinarum compoſita, v. g. aquas, aceta, Sirupos, electuaria &c. examinando, declarat, occaſione vero antidotorum,veneni & alexipharmacorum naturam,ac errores circa theriacam ac mithridatum perpetratos exponit.

Obſervationes annexæ varii objecti ſunt, ſcilicet de materia calli oſſa fracta conglutinantis, quam ſanguinem extravaſatum eſſe tradit; de tranſitu ſanguinis ex arteriis ad venas, quem per vaſorum anatomoſes fieri per aliquot experimenta ſuſpicatur: de ſanguine diverſorum animalium, Lacte,& Saliva, per Microſcopium, & deſtillationem æque ac affuſionem nonullorum liquorum, luſtratis, ubi inter alia curioſa globoſam cruoris particularum figuram his non propriam & naturalem eſſe, ſed a fluido forſan ſeroſo & heterogeneo imprimi auguratur, differentiam vero inter ſerum & ſalivam notabilem oſtendit. Porro ex vulnerum cerebri & meningum chirurgia,& circa hanc adornatis experimentis, poriſmata nonnulla, phyſiologica non minus, ac practica, depromit. Puris, Seri hydropicorum & Urinæ varie a ſe inſtituta examina recenſet,ſimulque Uromantiæ falſitatem atque fallacitatem declarat: Anginæ cauſam non tam in laryngis muſculorum inflammatione, quam Cartilaginum Arytænoidarum & Epiglottidis glandularum tumoribus concipit, huicque malo remedium euporiſton vitriolum album commendat. Variorum liquorum per venas canum viventium injectorum, ac flatuum inſpiratorum phænomena, item Nucis vomicæ, cani ac feli exhibitæ ſymptomata, nec non in illorum cadaveribus obſervata, refert. Colophonem denique opuſculo per deſcriptionem uteri reliquorumque organorum genitalium Ranæ fœmellæ imponit, *Tabula* XIII conferendam. In cujus *Fig.* 1. NKL ovarii dimidium, IHP Tubam dextram, in ſitu naturali & convolutam, ABCE dextram evolutam magisque extenſam, & FENP uterum facie externa bipartitum ſiſtit. Literæ AD *Fig.* 3, Tubarum iſtarum extremum unum, circa pulmones & in ventre libere fluctuans, ac pro excipiendis ovulis patulum exhibetur, ex latiore orificio AD in meatum anguſtiorem circa C abiens, mox denuo lateſcens: E vero alterum,quo in uterum illæ hiant. Utero ſuperinſternitur inteſtinum rectum NO, reliquis inteſtinis, præprimis hyemali tempore

latius,

Digitized by Google

TAB: XIII. *ad A: 1683. pag. 510.*

Digitized by Google

Digitized by Google

latius, quod cum veſicæ urinariæ GO, pariter in duas quaſi eminentias diſtinctæ meatu excretorio & uteri cervice in ductum communem RS abit. *Figura* vero 2 præter interioris tubarum ſuperficiei areolos hexagonas, a vaſis ſanguineis circumſcriptas, nihil declarat.

OBSERVATIO DN. LEUWENHOECK DE PILIS,

Excerpta e Tranſactionibus Philoſophicis Anglicanis

Menſis Januarii, 168½ p. 93.

QUi exilium corporum partes, quarum ſubtilis textura oculorum aciem alias fugit, adhibito microſcopio examinare ſolent, eorum aliqui pilos cavos eſſe, ac perinde ut oſſa medullam continere arbitrantur. V. *Povver* Microſcop. obſerv. 50. *Hoock* micrograph. obſerv. 32. *Tranſact. Phil. Londin.* no. 102. Sed Dn. Leuvvenhook, poſtquam accurato ſtudio ac repetitis crebris obſervationibus in rei veritatem inquiſiviſſet, datis ad Regiam Societatem Londinenſem literis (d. 4 Nov. anni 1681 Delphio) ſententiam illam disjecit, ac errorum fundamenta detexit. Ejus ſunt quatuor iſtæ, quas exhibemus, figuræ, nempe 4, 5, 6, & 7, quibus intelligendis neceſſe eſt, ut paucis, quid ipſe de pilis ſentiat, referamus. Pilos igitur cenſet ita naſci, ut quod ante intra cutem delituerat materiæ glutinoſæ, id poſtea extra illam quaſi vi protrudatur, & cum initio molle ſit ac lentum, beneficio aeris paulatim ſiccetur. Ubi porro obſervat, contingere nonnunquam, ut partibus exterioribus pilorum ex cute prodeuntium ſubito ſiccatis, reliquæ internæ corrugentur, & inde varias fiſſuras ac rimas relinquant, unde & cavitates quaſi fiant, & lineæ nonnullæ obſcuriores appareant, quas aliqui pro medulla falſo acceperint. His præmiſſis, Figura quarta ABC exhibet ſetæ ſuillæ portionem oblique ſectam, cujus fiſſuræ e partium areſcentium contractione ortæ ſunt EEEE. Figura quinta FGHI ejusdem pili portionem aliam repræſentat, in qua rima unica KLM conſpicitur, quæ ſpeciem cavitatis habet. *Hujusmodi pili obſervatio,* inquit Autor, *fortaſſe nonnullos decepit, ut crederent, veram cavitatem cujuscunque generis crinibus tribuendam eſſe.* In figura ſexta NOPQ pili pars conſpicitur, quæ rimis omnino caret. *Id,* dicente Autore, *accidit, quia lente ac paulatim pilus iſte, quum naſceretur,*

Digitized by Google

ſceretur, aruit. Erat autem coloris cineracei, interſperſis labeculis nigris a b c & aliis albicantibus. Septima denique figura ſiſtit nigrum pilum porcinum, qui quod partes interiores ſeu filamenta maxime conſpicua, & quodam ordine diſtincta haberet, inter alios excudi meruit. Omnes quatuor figuræ ad refellendum errorem communem ſerviunt, quo pilis generatim rotunditas tribuitur, quum tamen inter quatuor vix unus ſit, qui ipſam obtineat.

GABRIELIS NAUDÆI BIBLIOGRAPHIA MILITARIS, in Germania primum edita, cura Georgii Schubarti,

Jenæ 1683. in 12.

QUi de veterum diſciplina militari ac arte commentarios reliquerunt, magis ingenii ac eruditionis gloriæ, quam poſterorum utilitatibus conſuluiſſe videntur; quod priſcorum ritus, ſi ad eas conferantur, qui nunc obtinent, plane diverſos, parum emolumenti afferunt his, a quibus exactiſſime cognoſcuntur. Solidæ igitur veræque commoditatis rationem habens GABRIEL NAUDÆUS potius exiſtimavit, præcepta bellorum, omnibus locis & temporibus ac perſonis quæ conveniunt, complecti, & de recta eorum adminiſtratione commentari. Hinc profectum *Syntagma* ejus *de ſtudio militari*, Romæ anno 1637 Ludovico Comiti a Balneo dicatum editumque, opus eruditione, labore, ac multiplici digreſſionis cura exaſciatum. In cujus medio Lib. II pag. 504 & ſeqq. ubi modos ſcientiam militarē comparandi exponit, (quorum alter ſit experientia, alter lectio hiſtoricorum) auctores de re militari omnes recenſet, tum antiquos, ſive deperditos, ſive ſuperſtites; (ſive typis excuſos, ſive quorum manuſcripta in bibliothecis latent opera) tum recentiores: quorum quidam de militia in ſe tantummodo ſpectata ſcripſerunt, quidam veterem ac novam militiam inter ſe contulerunt, quidam de hodierna ejusque partibus ſingulis commentati ſunt. Integrum autem Naudæi Syntagma cum non ubivis extet, & rara ejus ſuperſint exempla, iſti eximendam hanc particulam cenſuit Clariſſimus Vir *Georgius Schubartus*; cumq; ipſe auctor p. 36 edit. novæ, librorum militarium recenſionem hanc *Bibliographiæ polemicæ* nomine inſigniendam putaverit, ſub hoc titulo, argumentis capiti cuivis præfixis, corpori præſtantiſſimo avulſam hanc nobiliſſimam particulam edendam ſolitariam duxit; in hoc doctiſſimum Buchnerum imitatus, qui *Bibliographiam civilem* ſive politicam Naudæi ſimili inſtituto olim emiſerat typis noſtris in publicum.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

publicata Lipſiæ.

Calendis Decembris, Anno MDCLXXXIII.

JACOBI GRONOVII EXERCITATIONES academicæ, de pernicie & caſu Judæ τοῦ προδότου.

Lugduni Batavorum, apud Danielem a Gaesbeeck, 1683, in 4.

PErditiſſimi mortalium Judæ infeliciſſimum interitum a Matthæo cap. XXVII, verſu 5, & Petro apud Lucam in actis cap. I, verſu 18, verbis nequaquam obſcuris expoſitum, variis opinionibus in diverſas partes flectere, & hiſtoriæ tam claræ tenebras offundere, traditionemque tam adultam de ſuſpendio & αὐθεντίᾳ impugnatum ire ſtuduerunt, qui interpretandis ſacris literis operam ſuam addixere. Ut igitur cognoſcatur, quid ab ipſo usque Apoſtolorum tempore obſervatum de ultimo proditoris caſu ſit ab aliis, ſimul autem intelligatur, quid ſtatuendum de eo ſit; muneris ſui partes ſe impleturum exiſtimavit, nec exquiſitam ſuam eruditionem imparem huic argumento penitiſſime exigendo & ſententiis aliorum examinandis eſſe oſtendit doctisſimus vir *Jacobus Gronovius*, editis exercitationibus academicarum prælectionum in uſum conſcriptis, quibus tenebricoſum, ut ait, Judæ laqueum omnibus palam oſtentare ſtuduit, opiniones interpretationesque aliorum omnes candide in medium attulit, & acriter examinavit, monſtravitque qua in parte illi videantur ab vera orbita deflexiſſe, ac denique ſubjecit, quid ſibi videatur de ſano rectoque ſenſu verborum Græcorum a Matthæo & Luca hic adhibitorum: quæ e Gentilium libris & debere elucidari & rectius poſſe quam ex omnibus Chriſtianorum evanidis conjecturis, egregio hoc documento probavit; oſtendens, & tempus & ipſam perniciem Judæ, quæ ſub variis do-

Digitized by Google

ctorum hominum conjecturis hactenus fluctuaverunt, clare ab ipſis Evangeliſtis eſſe indicata.

Primum qui involverit Judæ laqueo ſibi vitam finientis hiſtoriam, & ambagioſis fictisque narrationibus incruſtarit, PAPIAM nominat, ſcriptorem teſte Euſebio futilisſimum, cujus fabulationes de inflato Judæ corpore & plusquam hydropico ejus tumore, (quo factum, ut cum via, per quam facile agi plauſtrum poterat, ipſum non caperet, obtritus a curru ſceleſtus fuerit ejusque viſcera excuſſa) ab Oecumenio & Theophylacto interpolatas, ab his, qui Græcorum commentarios in Catenam Patrum contexuere, iſti innexas fuiſſe ait: a quibus acceptam fabulam latius diſſeminarint Baronius, Pererius & alii, falſas & prorſus commentitias neque inter ſe cohærentes narrationes de ſupplicio Judæ commenti: interiora etiam ejus ſcrutati, non eo animo venditum ab eo proditumque Servatorem fingentes ut occideretur, ſed quod ſperaret manibus & vinculis hoſtium ſæpius eluſorum eum elapſurum eſſe, ſeque divina ſua vi erepturum. Quod commentum Theophylacto & Theophani Cerameo placuiſſe affirmat: quorum alter addiderit, Judam Chriſto ſupervixiſſe, & in prædio poſt longos demum cruciatus periiſſe. Quarum fabularum futilitatem auctor veris rationibus & ſuſpicionum ſomnia idoneis argumentis diſcuſſit: rectiora ſecutum pronuncians veterem Interpretem Evangeliſtarum, qui *laqueo ſuſpenſum Judam effuſis viſceribus medium crepuiſſe* ſcripſerit. Quod licet omnis retro antiquitas perſuaſum habuit, ſibi diſcedendum tamen ab eo exiſtimavit avorum noſtrorum ætas, committi hac ratione Evangeliſtas verita, ſi alter ſuſpendio, alter præcipitio Judam periiſſe narraſſet, ac propterea laqueo gulam fregiſſe proditorem ſibi amplius perſuaderi non eſt paſſa. De eo quidem jam Eraſmum ſubdubitaſſe auctor pag. 27 indicat, quod nempe vultus in terram dejectus (nam ſic interpretatur πρηνὴ γενόμενον) non conveniat geſtui ejus, qui laqueo fauces conſtrinxit ſibi. Sed adverſus hunc, eosque qui eum ſecuti, ſuſpenſum vel ſe ipſum præcipitem egiſſe, vel ab aliis dejectum eſſe, ex iſtis Lucæ verbis colligunt, & mirificos caſus ſupponunt, iſtud loquendi genus auctor explicat: eaque occaſione dum privatæ ſtrangulationis exemplum e Petronio recitat, locum ejus emendat in capite 54, pro vulgato: *ſemicinctio ſtanti ad parietem ſpondam junxeram*, legendum cenſens: *ſemicinctio inſtitam ac parieti ſpondam junxeram.*

Veteri-

Veteribus ſcriptoribus confutandis, qui a Papia inducti (quem Euſebius, Caſaubonus, & Halloixius notavere) pro vera Judæ morte fabulas dederant, nec in ſacris litteris nec in antiquitate quidquam præſidii invenientes, capite ſecundo & tertio defunctus, quinto & ſexto, ISAACI CASAVBONI ſententiam examinat, qui ut Matthæum proditoris in frangenda laqueo gula conſilium exponentem Lucæ facti ſcelerati exitum funeſtum horrendumque narranti conciliaret: Judam ſtrangulatione vitam ſibi erepturum, laqueum collo aptantem, ſeque impellentem, ut eo facilius fauces elideret, fracto laqueo in faciem cecidiſſe, & ſaxo truncove acuto illiſum ventre rupto inteſtina effudiſſe, vel divina ſic adgubernante ultione corporis fiſſionem, quod vis quædam peculiaris & extraordinaria intus operaretur, paſſum eſſe tradidit: quod probarunt Belgæ Bibliorum interpretes, Calixtus, Gerhardus, Dietericus & alii. DAN. HEINSII opinionem, Jac. Lydio præ cæteris probatam, ex ingenti mœrore animi contracto morbo & ſpiritus anguſtia, ἀγχόνῃ ſeu angina, Judæis familiari morbo, qui fauces, ſive ſummas gulæ gutturisque partes, cum anxietate maxima præcludit, ſtrangulatum quaſi Judam interiiſſe arbitrati, capite ſeptimo & octavo excutit. HVGONEM GROTIVM Heinſianam ſententiam interpolantem, & graviſſimum conſcientiæ exulceratæ tormentum inopinato caſu exitium Judæ attuliſſe aſſerentem, capite nono notat. CLAVDIVM SALMASIVM comminiſcentem Matthæi diſſenſum a Luca, quorum is ſuſpendio, hic præcipitio Judam periiſſe tradiderit, capite decimo refellit. JO. PRICÆI conjecturam, Voſſio admodum probatam, qua ductus nullum mortis genus a Matthæo indicari credidit, ſed animi ſaltem dolorem exprimi, quem præcipitium voluntarium fuerit ſecutum, incertum quo tempore, capitibus XI, XII, XIII & XIV elevat. JO. LIGHTFOOTI denique commentum, quo perſuadere is conatus eſt credulis, raptum a diabolo in ſublime proditorem ſtrangulatum ac præcipitem datum fuiſſe, ita ut terræ alliſus iſte rumperetur medius, effunderentur ilia, & tam horrendo exitu egrederetur qui in ipſo habitaverat dæmon, capite XV exagitat.

Momenta igitur omnium ſententiarum de ſupremis Judæ poſtquam examinaſſet, & ſevere caſtigaſſet, eos etiam qui amplexi iſtas fuerunt non minori ingenio quam verborum acerbitate perſtrin-

Digitized by Google

xiſſet, (Nicolao Heinſio aliud quaſi agens admodum iniquus, ejusque fidem in enotandis variantibus lectionibus adhibitam p. 173 elevans) ipſe quid de interitu Judæ ſentiat tandem exponit. Et cum ante de vocibus ἀπάγχεσθαι & πρηνὴς γενέσθαι, e quibus ſolis recte intellectis verum genus mortis Judæ intelligendum, accurate diſſeruiſſet, & e plurimis Græcorum ſcriptorum locis probaſſet, quæ vera eorum eſſet ſignificatio, nec unquam ἀπάγχεσθαι adhiberi, niſi cum violentia extrinſecus in collo adhibita quæ circuitu laquei iſtud anguſtet, exprimenda eſt, ac vix ſcriptorem Græcum alicujus auctoritatis eſſe, qui non eo verbo ita utatur, exemplis Herodoti, Thucydidis, Æliani, Arriani, Artemidori, Ariſtophanis, Theocriti, Epigrammatariorum, Xenophontis, Polybii, Appiani, Luciani, Heſychii, Euſtathii, & Hippocratis probaſſet, aliaque alibi non obvia, nec ulli interpretum antea obſervata, e Græca litteratura attuliſſet: tandem colligit, nequaquam angina, mœrore, aliove morbo, ſed res te ſua manu collo injecta infelicem ſpiritum excluſiſſe ſtrangulatumque periiſſe perditiſſimum mortalium: poſt mortem vero non ſepultum fuiſſe, (neque enim iſto tempore amplius cadaver abjicere aut inſepultum relinquere ſibi religioni duxiſſe Judæos, quod non licebat dum caſta religione Moſaicas leges obſervabant) ſed in notam omnibus & deſtinatam cadaveribus & belluinis purgamentis voraginem ac Geennam πρηνῆ abjectum fuiſſe: qui locus teſqui inſtar cum eſſet horridus, eminentibus hic illic rupibus, iſtis impactum infelix cadaver ruptum fuiſſe & viſcera effudiſſe, prorſus loco tali aſpero ad id deſtinato, ut ſic ſquallor cadaverum dum projiciebantur colliſorum citius exſiccaretur & interiret, quam ſi integra alibi in plana abjecta lente putreſcerent. Nulla vi hæc extorqueri, ſed ſponte ſequi cenſet ex verbis, quibus illam hiſtoriam nobis prodidit Sanctus Spiritus, ſimpliciſſimis & liquidisſimis maximeque propriis, quibus vim inferre & conjecturarum ſuſpicionumque ſomniis in diverſas partes ea rapere nefas exiſtimat: vanum etiam componendorum Evangeliſtarum ſtudium cenſet, in re de qua nunquam in partes abierunt; cum Matthæus de morte, Lucas de tempore poſt mortem, & eventu cadaveris laqueo alligati, poſtea demti abjectique & inde diffiſſi, narrationem inſtituerint.

J. COM-

J. COMMELINI CATALOGUS

Plantarum indigenarum Hollandiæ, cui præmiſſa Lamb. Bidloo diſſertatio de Re Herbaria.

Amſtelodami, apud Heinricum & viduam Theod. Boom, 1683, in 12.

EX Anglia menſe hujus anni Majo Botanicum eximium repræſentavimus *Job. Rajum*, cum ***novam plantarum methodum*** in publicum evulgaſſet. Nunc ex Hollandia exhibemus virum & ipſum rei herbariæ ad ſtuporem usque deditum *J. Commelinum*, Senatorem Amſtelodamenſium ampliſſimum, cujus Catalogus plantarum in Hollandia nunc naſcentium, hoc ipſo anno a Lamberto Bidloo, Pharmacopœo Amſtelodamenſi, fuit editus. Libellus, ſi molem contempleris, valde eſt exiguus; ſed ſi laborem in tot agris, nemoribus, dumetis, collibus littoribusque perreptandis, plantisque exinde colligendis adhibitum, ſatis grandis atque operoſus; nec plantarum tantum catalogum ſed arbores etiam, ſata, & quidquid ex terræ Hollandicæ exſurgit gremio, complexus. Plantas vero *indigenas* dum nuncupat auctor, non eas tantum, quæ ſupra hominum memoriam in Hollandia ſuapte ſponte creſcunt, ſed & quæ ex aliis in eam delatæ oris cœlo & ſolo Hollandiæ aſſuefactæ, & civitate quaſi ejus ſunt donatæ, exhibet; & quidem ordine alphabetico diſpoſitas, nec latine tantum a *Caſparo* & *Johanne Bauhinis* fratribus, aliisque clariſſimis Botanicis, quorum ſeries cum contractorum nominum explicatione diſſertationi Editoris ſubjicitur, ſed & Belgice à Belgis duobus *Remberto Dodonæo* & *Matthia Lobelio* denominatas. Expreſſa etiam ſunt nativitatis loca nominibus propriis, quibus gaudent, urbes puta Hollandiæ, pagi, villæ, fluvii & canales, ut adeo ab iis quoque, qui linguam latinam in Batavia haud callent, & herbarum tamen diligentiſſimi ſunt collectores, inveſtigari oſtendique aliunde advenientibus poſſint.

Uſum libelli hujus ulteriorem fuſe jam dictus Bidloo in diſſertatione præliminari expoſuit; atque ea pariter, quæ a Medico quodam in ſcripto invectivo cum contra Botanicen omnem, tum contra indigenarum plantarum præſtantiam a ſe aſſertam protulerat, partim experientia certa, partim aliorum populorum atque auctorum teſtimoniis confutavit.

ſpiravit. Atque uti Botanices patronum ſe ſemel eſt profeſſus, ita non ab iis tantum, qui rejectis Botanicæ ſacris, Chymiæ apotheoſin quandam affingunt, ſe facit ſegregem, ſed & illos, qui totum Medicinæ negotium ad normam Matheſeos ſe inſtituere atque abſolvere gloriantur, ſatyrico ſale perfricat: oſtenditque præterea, Neotericos nihil aliud quam veterum cramben, dogmata videlicet de *atomis, motu, materia prima, fermentatione, diſſolutione & concretione*, recoxiſſe. Patrocinatur poſtea Empiricis, ſed ratione utentibus, Hippocratique ſimilibus, qui divinos aphoriſmos ſuos ex tabulis ægrotantium euchariſticis concinnaſſe traditur. Quanquam autem non approbat Bidloo, qui ex Chymia, Botanica inſuper habita, deam quaſi faciunt, eam tamen Phytologicis disquiſitionibus non minus, quam Metallurgiæ & mineralium anatomiæ cenſet neceſſariam, quippe cujus ſine adminiculo plantarum deſtillatio, decoctio, extractioque non poſſit fieri. Quæ & alia poſtquam fuſe ac docte pro Botanica herbisque indigenis ediſſeruit Bidloo, de recte inſtituendo ſtudio Phytologico nonnulla adjicit. Exiſtimat autem Botanicorum priſcorum & coætaneorum figuras diligenter examinandas, an eædem ſint, quibus nos utimur? nec tantum radicum, foliorum, caulium, florum, ſeminumque figuras indagandas, ſed & palati nariumque examini offerendas. Hoc excipere debere Chymicam analyſin, unde luculenter patere poſſit, num eodem ex proceſſu ſuccedant eadem; dein diſcernenda legitima a ſpuriis, & tum conſpicuum fore, num recte Botanicorum mentem, titulos, vocumque ſignificationes perceperimus; quin & appariturum, Auctores quosdam minus dextram tribuum diſtributionem confeciſſe. Præmiſſæ huic disquiſitioni uſum medicum tanquam coronam atque coronidem imponendum: hunc enim, ſi contrarium teſtetur ſucceſſum, documento fore, aut erraſſe anteceſſores noſtros, aut nos non ſatis homogeneam inveſtigaſſe plantam. Quod ignota attinet, hæc primum, quantum ex figura externa, odore & ſapore conjicere liceat, ad claſſem alicujus generis referenda, ignisque examini deſtinanda, unde cui ſpeciei propius unaquæque herba accedat, manifeſtum ſit futurum. Deſinit tandem in laude ſtudii botanici, cumque circiter bis mille annos parum vel nihil luminis allatum ei fuerit, (quod & Botanicis objecit Helmontius) id vel maxime nunc temporis excolendum exornandumque eſſe contendit, laudatque tum Conſules Senatumque Amſteloda-

Digitized by Google

lodamenſium, qui uſui medico, exoticorumque culturæ hortum ſpatioſiſſimum deſtinarunt, tum *Commelinum* inprimis ſpectatisſimum, qui non notas tantum collegit herbas, ſed & ab aliis nullibi & nunquam repertas Hollandiæ plantas nota ND. diſtinctas, detexit, longeque plures hoc opuſculo jam ſub prelo ſudante congeſſit, aliquando & ipſas luci exponendas.

OBSERVATIO RARA
circa aquam Rhodani, Jac. Spon. Med. D. Lugd.

Q*Uæritur inter medicos*, inquit Plinius, *cujus generis aqua ſint utiliſſima. Stagnantes pigrasque merito damnant, utiliores quæ profluunt exiſtimantes: curſu enim percuſſuque ipſo extenuari atque proficere.* Hinc magnorum & rapidorum fluminum aqua ſalubris eſſe debet, ſi præſertim multum limi non vehat ſecum. *Parthorum Reges*, inquit idem Plinius, *ex Choaſpe & Eulæo tantum bibunt.* Indorum Reguli ex ſolo Gange. Tot populi varii, tot varias potant aquas, fontanas, puteales, nivales, pluviales, fluviatiles, neceſſitate & commoditate potius coacti, quam ſanitate. In ultimo meo per Galliam itinere, Arelate pertranſiens, quæ eſt urbs antiqua ad Rhodanum ſita in paluſtri ſolo, obſervavi fontes nullos eſſe, ſaltem quorum aqua potabilis & laudabilis foret, nec pariter puteos; attamen ipſos aquam limpidiſſimam & optimam bibere. Quænam illa foret aqua inquiſivi. Eandem retulere mihi, quæ mœnia noſtra proluit; at quo pacto reſervaretur, addidere. Ex medio Rhodani fluente accipitur, & domum affertur, ubi in cellis vinariis reconditur intra maximas figulinas urnas, in quibus ſubſidentia omnis per aliquot ſeptimanas aut menſes deponi permittitur, antequam potetur. Hinc pura & optima aqua habetur, quæ non ſolum per plures menſes, ſed per annos plures, imo per ſæculum integrum incorrupta conſervatur. Repertæ ſunt enim aliquot urnæ aqua illa plenæ, in domus alicujus ruderibus, quæ a centum fere annis jacebat. Quod ſi aqua hæc Rhodani hoc quo diximus modo depurata, in navibus ſupra mare transferatur, incorrupta permanet, modo ſit illa in figulinis urnis reſervata: alioquin ſi in doliis ligneis, corrumpitur, & dein exacto aliquo tempore iterum depuratur, & potabilis ut antea evadit.

Ergo

Ergo illa corruptio a ligno putredini potius apto, quam vaſa figulini, quod in nautarum gratiam notandum. Etenim non eſt forte illa proprietas optimam & incorruptam aquam præbendi Rhodano ſoli tribuenda: ſiquidem & in Occitania qui circa fluviolum *Vidourle* habitant, idem de ipſius aqua decantant, nec dubito magnorum præſertim fluminum aquas id præſtare, veluti Rhenum & Danubium, ſi eodem modo recondantur. Quod Phyſicis & curioſis proponendum cenſui, non tantum ut theoricam quæſtionem, ſed etiam ut in uſum revocetur in iis locis, ubi laudabiles alias aquæ non habentur. Ita apud Lugdunenſes noſtros, qui puteales aquas non omnino limpidas ac puras bibunt, Arelatenſium jam non invidebo lympham, ubi magnas mihi fingi urnas curavero. Adſunt enim nobis *Rhodanus amne præpido fluens, Ararque dubitans quo ſuos curſus agat.* Ille purus & limpidus, iſte impurus & limoſus, unde potui minus commodus. Sequana tamen Lutetiam interſecans, limo turgidior eſt, potatur tamen & ſana putatur poſt integram defæcationem. Purgans eſt præcipue advenis ob exiguum ſalem ex limo & recrementiis variis ab illa convectatis. Plin: *Aquam quam optimam, aeri ſimillimam eſſe oportet*, hoc eſt, tenuem & quamminimum ſecundis qualitatibus dotatam, inſipidam, inodoram ac pellucidam.

HISTOIRE DU CALVINISME ET Celle du Papiſme miſes en parallele, ou Apologie pour les Reformateurs, pour la reformation, & pour les reformez, diviſee en quatre parties, contre un libelle intitulé l'hiſtoire du Calviniſme per Mr. Maimbourg.

ſive

Hiſtoria Calviniſmi & Papiſmi Parallela

vel

Apologia Reformantium, Reformationis, & Reformatorum, in quatuor partes diviſa. Adverſus libellum cui Titulus eſt: Hiſtoria Calviniſmi Dn. Maimburgii. Roterodami 1683 in 4. & 12. apud Arn. Leers.

Prodit

Digitized by Google

PRodit jam poſt illos, qui Maimburgianam Calviniſmi hiſtoriam aggreſſi, & a nobis in ſuperiorum menſium actis relati ſunt, is cujus ſpem illa fecerunt; juſtæ, ut dici ſolet, armaturæ bellator, argumentorum phalange & ad defendendum, & ad impugnandum inſtructus. Prius operis parte prima, alterum ſecunda præſtandum ſumſit. Nos de prima nunc agemus, dilata in menſem ſequentem altera. In præfatione *Gallum* ſe profitetur autor, ſed extra patriam viventem: neque tamen ſatis tutum putavit, ut nomen ederet, Regis longas manus, & iras veritus. Has ab adverſæ partis ſcriptoribus incendi queritur, dum non ſolum Reformatis veteribus rebelliones & bella civilia immerito imputent; ſed & Apologiſtas recentes magnæ adverſus Regem inſolentiæ, per calumniam accuſent, & ignobili cautela efficiant, ut ſummo rigore adverſus autores & editores defenſionum procedatur. Se tamen libere ait & ſincere facturum, ut veritas contra objectiones falſiſſimas aſſeratur, nec Sponii cautela uſurum, qui in hiſtoria Genevenſi ad patronos quoſdam in aula Regia reſpexerit, omiſſis, quibus offendi illi viderentur poſſe. Antequam vero in aciem deſcendat, characterem ingenii Maimburgiani præmittit; venalemque & aulæ mancipatum ſtylum, tum ex hoc, quem refutandum deſtinat, libro, & *Concionibus* ejus *Anti-Janſeniſticis*; tum ex aliis ſcriptis prolixe arguit: eoque non mirandum eſſe dicit, quod in Reformatos, quorum interitum ab aula decretum eſſe ſciat, tam acriter invehatur, qui eodem adulandi ſtudio regiam cauſam in quæſtione *de regalibus*, utut juſtiorem, tamen contra ordinis ſui ſacramentum adverſus Pontificem defenderit, & cenſuram ejus, atque ejectionem ex Societate inſolenter ſpreverit; ut jam *Abbatis* aut *Domini* titulo tumidus, per vicos Pariſienſes biga feratur, quos antea pedibus triverit.

Poſt hæc & alia etiam acriora, *Parte I. Libr. I. Cap. 1.* (compellatione ſemper per modum epiſtolæ ad amicum quendam directa) *Zvinglium* a Maimburgii convitiis liberatum it: militem fuiſſe negat; *Ignatio Lojola, Dominico, & Franciſco* longe ſanctiorem ſtatuit: neque Pelagianiſmum ſapere, quod de Ethnicis quibuſdam ob virtutes in cœlum receptis ſcripſerit, cum ex iiſdem virtutibus conjectaſſet, extraordinaria Dei gratia, nec niſi per Chriſtum, ad ſalutem eos perveniſſe. Ad ſummum itaque in facto erraſſe, aut exemplo *Clementis Alexandri-*

xandrini & Epiphanii, eadem & duriora tradentium; nulla *Pelagianæ* hæreſeos contagione, quæ omnia viribus humanis tribuat, quamque Scholaſtici & Jeſuitæ renovarint. His Guil. Poſtelli immanes errores objicit, quem pro ſocio inter fundatores agnoverint. *Cap. 2.* Literatos, qui ſuperata *Sorbonica Theologia* barbarie, Sacrarum literarum ſtudia ſub Franciſco I. Rege reduxerint, interque eos *Guilielmum Briſſonetum Epiſcopum Meldenſem*, & *Jacobum Fabrum Stapulenſem* defendit, hujusque memorabilem & ſanctum obitum ex *Huberto Leodio* refert. *Cap. 3. Petri Vermilii*, vulgo *Martyris* dicti, cauſam agit, nec in doctrina de Cœna vacillaſſe, aut *Luthero* conſenſiſſe concedit. Negat etiam uxorem ejus monialem fuiſſe; nec referre, ſi fuerit. Ex *Hieronymo* enim, fervido licet & hyperbolico cœlibatus præcone, conſtare, licuiſſe velatis virginibus, ſi voluiſſent, nubere. Matrimonia Sacerdotum defendit, & impuritatem cœlibatus inſectatur. *Cap. 4.* diſſenſum, qui objicitur, inter *Zuinglium* & *Calvinum*, in fundamento Religionis fuiſſe negat. Expendit divinam providentiam, qua fiat, ut diſſenſiones etiam inter orthodoxos inveniantur: ex quorum tamen cenſu *Socinianos*, novos *Arrianos*, *Anabaptiſtas*, & omnes fanaticorum ſectas excludit. Eidem providentiæ divinæ tribuit, quod pauci electi, in purioribus etiam cœtibus, multitudine reproborum circumdentur, & ſub illa aliquando, præſertim in perſecutionibus, (per quas non ſemper, nec ſoli electi abripiantur,) lateant. Quod vero ex Proteſtantium Eccleſiis multæ ſectæ heterodoxæ prodierunt, id veritatis indicium eſſe; neque aliter actum in Eccleſia primitiva. Hujus enim fata cum Proteſtantium Eccleſiarum ſtatu optime comparari poſſe: ſive ſimplicitatem & humilitatem docentium; ſive ſchiſmata inter fideles, (qualia *Corinthi* fuiſſe ex *Pauli* & *Clementis* epiſtolis conſtet;) ſive hæreſium multitudinem; ſive, diaboli machinationes & hoſtium ſævitiam ſpectemus. Concordiam itaque & quietem externam non eſſe argumentum veræ Eccleſiæ, neque (*Cap. 5.*) unionem tantopere a Romanenſibus jactatam alio vinculo niti, niſi ſola primatus Pontificii agnitione. Sic receptos olim *Abyſſinos* & *Maronitas*, non correctis erroribus, quos ab *Eutychianis* & *Monotheli tis* hauſtos notorie retinuerint. Objicit deinde acerrimas inter Romano-Catholicos diſſenſiones, *de immaculata conceptione B. virginis; de auxiliis gratiæ, dum Moliniſtæ Arminianorum, Janſe-*

niſtæ

niſta Gomariſtarum ſententiam teneant; item de juribus Epiſcoporum, de diſciplina morum; & de infallibilitate Pontificis, a Clero Gallicano negata: unde ſequatur, extra concilium, adeoque jam intra annos centum, ſpiritui erroris expoſitam fuiſſe Eccleſiam. Ita intra caſtra & vallum Pontificiæ unionis, imaginariæ & hypocriticæ, pugnari non mitius, quam inter Proteſtantes, niſi quod hi ſeparata quaſi caſtra habeant. Uniri tamen hos ſub uno capite Chriſto, & judice Scriptura, in fundamentis doctrinæ: ſed diſceptantes in Eccleſia Romana, nec ſub his principiis inter ſe uniri, & ſolo primatus utcunque agniti nexu ad externam pacem obtinendam Pontifici adhæreſcere. Nec audere, aut auſurum Papam controverſias, quantumcunque graves decidere, nec obſequium inventurum eſſe: ſic enim condemnatos licet, *Eſcobaris*, *Leſſii* & *Caramuelis* libros, nihilominus manere, & rejecta dogmata vigere. *Cap. 6.* fanaticorum originem Proteſtantium doctrinæ objectam, in adverſarios retorquet: ab illis enim viſiones & apparitiones ad tuendos errores expeti, curioſe indagari, & ſub levi prætextu probari. In vita Monaſtica atram bilem ſive melancholiam frequenter gigni, & ad viſiones eliciendas foveri: apud Proteſtantes helleborum viſionariis proponi. Nec novum *Enthuſiaſmi* malum eſſe. Ad *Hieronymum* provocat, tam doctum & acrem Virum, qui tamen in vita *Hilarionis* & *Pauli* Eremitarum ea ſcripſerit, quæ inſulſiſſima *Sanctorum Legenda* ineptiis vincant. Nihil abſurdius eſſe apparitionibus *Thereſiæ*, *Carmelitarum reformatricis*, quas tamen *Arnaldus Andillius* Gallice vertere ſuſtinuerit. Fuiſſe longe ante reformationis tempora *Franciſcanos ſpirituales*, decretis Pontificiis vix coercitos; fuiſſe *Flagellantes*, *Begardos*, *Turlupinos*, aliosque: *Johannem Parmenſem* æterni Evangelii venditatorem, ſeculo 13 vixiſſe, nec multo poſt *Chriſtianum Roſacrucium*, cujus dogmata in libro, cui nomen *Fama*, ineunte hoc ſeculo reſuſcitata fuerunt. Fanaticis accenſendos etiam eſſe *Theologiæ Myſticæ* ſcriptores, *Schonovium, Taulerum, Rusbrochium, &c.* nec *Lutheranis* annumerandum autorem *Theologiæ Germanicæ*, Libertiniſmi, ut putat, ſemina continentem: imo a Luthero rejectum fuiſſe *Lojum* quendam, *Antuerpiæ* poſtea combuſtum. Pro Enthuſiaſtis etiam habet in Belgio plurimos ante Lutherum, *Coppinum*, *Quintinum*, alios: ſed & Monachorum quorundam fundatores; tum S. *Brigittam*, & *Catharinam Senenſem*.

Tandem etiam in *Avianum*, præter vere Sanctorum exemplum in orbe, ut ait, vagantem, & ſe fictis miraculis oſtentantem, vehementer invehitur. *Cap. 7. Marotum* inter Doctores reformatos non agnoſcit, nec pſalmos in Proteſtantium gratiam aut uſum, ſed ut Poetam, in aula Franciſci I Regis, compoſuiſſe ſcribit: hosque prius a Catholicis, quam a Reformatis cantatos, imo cenſura probatos, & cum privilegio Regio editos aliquando fuiſſe. Maroti mores non defendit, negat tamen illum ob adulterium Genevæ fuſtibus cæſum. Objicit cantiones ineptas, aut profanorum carminum tonis accommodatas; Pſalterium Latinum Breviarii ex corrupta Græca verſione translatum, & *Antonii Godavii* paraphraſin a ſenſu Spiritus Sancti multis locis recedentem. *Cap. 8.* pro Beza acriter pugnat, excuſato inprimis carmine juvenili, quod Maimburgius Bezæ objecit, *Florimundi Remondi* calumniam ſecutus. *Cap. 9.* retorſionis loco turpiſſimos *Aretini* & *Johannis Caſæ* libros opponit; tum quæ *Caſiſtæ* v. g. *Thomas Sanchez*, & ex veteribus, *Burchardus Wormatienſis*, aliique ſcripſerint, lectu horrenda. Impuros vero Cleri mores ex autoribus ante reformationem, & ex ipſius Maimburgii *de declinatione Imperii* teſtimonio taxat. *Cap. 10. Annæ Burgii* Martyrium ex Thuano, & aliis argumentis defendit. Digreditur inde *Cap. 11* usque ad 14, ut evincat veros Chriſti Martyres tum ob doctrinam & pietatem; tum ob conſtantiam, tolerantiam, ut & numeri, ſexusque & ætatis reſpectu fuiſſe, qui ob religionem Reformatam & Lutheranam mortem oppetierint. Nec gloriam hanc Lutheranis denegandam; paſſos enim eſſe ob fidei capita, quæ cum Reformatis communia habuerint: nec leviores errores a Deo Martyribus imputari. Certe *S. Cyprianum* non fraudari Martyris titulo, licet a *Stephano* Pontifice excommunicatum. Exagitat *Martyres Jeſuitarum*, præſertim in Anglia & China, allegatis contra eos autoribus Romanenſibus: notat etiam *Georgium Cappadocem*, quem in Papatu, Angli præſertim devote coluerint, Arianum fuiſſe. Perſecutionem in Gallia ſuperiori ſeculo exercitam ſummæ crudelitatis, & Eccleſiam Romanam maximæ impietatis accuſat; & Tragicos caſus funeſtasque perſequentium mortes, multis exemplis confirmat. *Cap. 15. Calvini* Apologiam facit: & cum Maimburgius putida quædam, a celeberrimis tamen adverſæ partis autoribus huc usque confidenter objecta, omiſerit, ad excuſandam,

Digitized by Google

ſandam, quæ Calvino imputatur, animi & ſtyli vehementiam reſpondet, protervia adverſariorum irritatum fuiſſe; Deum vero hanc ejus ut & Lutheri vehementiam in bonos uſus Eccleſiæ vertiſſe: multa tamen exaggerata aut afficta. Denique ejus ſeculi & ſcholarum morem hunc fuiſſe, & ex libris controvertentium apparere, ut acribus dicteriis ſe mutuo inceſſerint: nec parcere ſibi invicem hodie Romano-Catholicos; imo *Arnaldum* omnes mortales convitiandi arte ſuperare. Obiter notat, Calvinum ſerius ad reformationis negotium acceſſiſſe, nec inter primos reformatores numerandum eſſe. *Cap. 16.* ridiculum eſſe ait, quod Maimburgius objiciat, Calvinum non fuiſſe Theologum: aliter judicare peritiores ex Romana Eccleſia. Exſcriptum fuiſſe a *Salmerone*, laudatum a *Stapletono*, *Paſquierio*, aliis. Scholaſticarum nugarum parum expertum fuiſſe fatetur; ſed has a cordatis Pontificiis ipſis improbari, quos allegat, & barbariem ſeculi ante reformationem libere deſcribit. *Cap. 17.* ſingulare eſſe ait, & imperitiæ adſcribendum, quod Maimburgius Calvino Lutherum quoad eruditionem præferat: fuiſſe utrique ſua dona; ſed Lutherum omnium conſenſu in commentationibus S. Scripturæ a Calvino vinci, & hunc ad miraculum literatum fuiſſe. Poſtea *Petri Valdi* laudes ex ipſo Maimburgio repetit; nec pudere debere Calvinum aut Lutherum, ſi quid ex eo aliisque hauſerint, dummodo (ut confidit,) vera & pia ſint: nova enim non affectaſſe. Inde ad dogmata quædam aſſerenda progreditur, v. g. *de libero arbitrio, de gratia efficaci, de juſtificatione per fidem, de juſtitia imputata, de meritis operum, de virtute Sacramentorum, de fiducia, de poſſibilitate implendi legem divinam, de utilitate votorum*: in quibus omnibus ſententiam Reformatorum ſpecioſe proponit, & reprehendi eam non poſſe exiſtimat. *Cap. 18.* ad ea reſpondet, in quibus Lutherum Calvino juſtius, ſive accuratius erraſſe, ſcribit Maimburgius: hanc ejus phraſin exagitat autor, dein ad allegatos errores, quos Lutheranis dogmatibus graviores æſtimat Maimburgius, ſpecialia regerit & ex hypotheſibus Reformatorum explicat: v. g. *de dubitatione, cum fide ſive fiducia conjuncta; de gratia*, an *amitti non poſſit?* an *Deus Pater filium non ſemper generet?* an *Filius eſſentiam ſuam non habeat a Patre, nec Spiritus S. ſuam a Patre & Filio?* an *Pater ſolus ſit Deus per ſe ipſum?* an *Chriſtus dubitaverit de animæ ſalute?* *Cap. 19.* imputatum Calvino dogma

gma, quod Deus homines ad damnationem creaverit, calumniæ accuſat: refert differentiam *ſupralapſariorum* & *infralapſariorum*, neque tamen concedit priores illos ſtatuere, quod Deus homines ad damnationem creaverit, aut, non præviſo crimine, damnaverit. Calvinum dicit non habuiſſe opinionem ſupralapſariorum, & a paucis hanc teneri: minime vero etiam ex hac doctrina ſequi quod Maimburgius inferat, nempe ideam de Deo iniquam, multo minus Atheiſmum; quippe qui ex longe aliis, quam ex conceptu nimiæ ſeveritatis divinæ oriatur. Fatetur tamen ſupralapſariorum ſententiam incommodam eſſe, rectius adhæreri *Auguſtino*; quod & Calvinus fecerit, præcipuique ex Scholaſticis *Scotus*, *Thomas*, & alii quos citat, quosque Maimburgius incaute cum Calvino damnet. Subjungit quædam de corporis Chriſti in S. Cœna præſentia, quam dicit ſpiritualem eſſe, ſed nihilominus realem, ob communicationem omnis virtutis carnis Chriſti per fidem. *Cap. 20.* ceremonias Eccleſiæ Romanæ, quas extollit, & reformatum cultum ſine ſucco & unctione, ſceleti inſtar, ſiccam & informem eſſe Maimburgius dicit, minime ad veram pietatem conducere, ſed hypocritis latibulum præbere ſtatuit. Improbat tamen, quod alicubi inter Proteſtantes (Britanniam intelligit) ob quosdam ritus turbæ excitentur, nec infirmis ex utraque parte parcatur. Myſticas quasdam rituum in Rom. Eccleſia ſignificationes ex autoribus ritualium affert, easque vel ineptas, vel quoniam populo ignotæ ſunt, infructuoſas eſſe docet. *Cap. 21.* in ſtatu Eccleſiæ perfectiſſimo & optimo, qui tempore Chriſti & Apoſtolorum, & paulo poſt fuit, nihil ex ſucco & unctione, quam Maimburgius tantopere celebrat, reperiri ſcribit, adductis teſtimoniis ab adverſæ partis autoribus. Originem potius rituum in quibusdam *Judaiſmo*, plerisque vero *Paganiſmo* deberi contendit, inter alia ex collatione *apotheoſeum* cum *canonizationibus*, *Penatium* aliorumque *Semideorum* cum Sanctis, eorumque imaginibus & cultu. Denique aperte adverſari Chriſtianæ religioni, quod jugo Judaicorum rituum, ſanctis de cauſis populo illi a Deo impoſito, per Chriſtum liberata, ſub aliud non minus grave redigatur, & cultus Chriſtianus ſimplicitate & puritate ſua cœleſti, quem ſperamus, proxime accedens, externis pompis & ritibus in Papatu oneratus, illius diſſimilimus reddatur. Præferri igitur merito debere ſiccum & ſceleto ſimilem, ſed

pium

Digitized by Google

pium & purum Reformatorum cœtum, ſucculentæ & fece mundi illitæ Romanorum Eccleſiæ.

Partis primæ Sectio ſive liber ſecundus hiſtoricus eſt, & exponit, quomodo non in Gallia tantum, (de qua fere unice agit Maimburgius,) ſed & alibi ad reformationem perventum ſit. *Cap. 1. Tigurini* ſenatus acta referuntur & probantur; quia religionis cura ad Magiſtratum pertineat, isque conſilio ſacerdotum & doctorum, plus quam 600. adhibito, tempore etiam ultra ſexennium indulto, optimo ordine & circumſpecte proceſſerit; optatque ut ubique eo modo agi potuiſſet. *Cap. 2.* prolixe agitur de reformatione *Genevenſi*, & quædam referuntur, quæ (ut in præfatione auctor jam monuerat) certis ex cauſis in nupera V. C. *Jac. Sponio* edita Genevenſium hiſtoria omiſſa fuerant: inter hæc atrocia de Cleri vitiis & de fraudibus in reliquiis ſupponendis, aut miraculis affingendis. Multa habet de *Farelli, Fromentii & Vireti*, qui primi religionem reformatam, (Lutherana tunc vocabatur) Genevæ prædicarunt, zelo, eorumque perſecutionibus; populi vero exceſſus turbulentius aliquando agentis, libertate publica, & *Bernatium*, urbis protectorum, autoritate excuſat. *Cap. 3.* hiſtoriam reformationis in *Scotia* a prædicatione & martyrio *Patricii Hamiltonii* qui in Academia *Marpurgenſi* Lutheranæ doctrinæ principia hauſerat, inchoat, & notatis quæ Maimburgius falſo, ut ait, & ad invidiam Scotorum commemorat, usque ad mortem Regiæ matris *Mariæ Lotharingæ* deducit: poſtquam totum regnum Papiſmum excuſſit, nulla violentia, ſed omnium ordinum conſenſu: ſola regina, fruſtra, ut ait, & nullo jure obnitente. Excuſat autem plebem, quod perſecutionibus ab initio irritata, feſtinantius in quibusdam locis ad diruenda monaſteria progreſſa ſit. *Cap. 4. Maria Stuarta*, quam ut Sanctam & martyrem mire extollit Maimburgius, & alii ex earundem partium ſcriptoribus, mores corruptiſſimos eum in modum exponit, ut appareat, quicquid ei mali contigit, non Calviniſmo, ſed ipſius culpæ eſſe tribuendum. *Cap. 5.* de reformatione in *Anglia* agit, *Burnetum* ſecutus contra *Sanderum*, quem nihil niſi calumnias & mendacia compilaſſe notat. Inprimis obſervat, quod doctrina *Wiclefi* nunquam plane extincta fuerit in Anglia, ſed ad Lutheri usque tempora clam duraverit: idque probat ex pœnis, quæ plurimis ob illam doctrinam, affictis tamen erroribus, irrogatæ fuerint. Dein *Henrici VIII* geſta accurate enarrat, & Maimburgii Theologiam notat,

Digitized by Google

tat, quod Catholicum illum manſiſſe ſtatuat, qui Pontifici obſequium denegaverit: unde exemplum oſtendatur, ſalva religione Pontificiam autoritatem ſubruendi. Promoviſſe vero Henricum reformationis opus, etiam per viſitationem & deſtructionem monaſteriorum, cum immania religioſorum ſcelera deprehendiſſet, & monachorum potentiam debilitare vellet; dein permiſſa plebi lectione Bibliorum; decretis etiam ſynodicis, per quæ multa dogmata Pontificia correcta aut ſuſpenſa fuerunt: faventibus reformationi *Thoma Crammero Archi-Ep. Cantuarienſi*, & *Thoma Cromwello*, Regi a Secretis, poſtea Eſſexio Comite. Non diffitetur tamen *Cap. 6*, Lutheri ſententiam tunc in Anglia receptam, ſed *Zuinglianam a Petro Martyre* poſtea, ſub Eduardo VI introductam fuiſſe. Regis hujus hiſtoriam, atque abſolutæ ſub illo reformationis recenſet, notatque, omnia ſine cæde & ſanguine peracta fuiſſe, conſentientibus aut diſſimulantibus Epiſcopis. *Cap. 7*. inauditam Mariæ Reginæ crudelitatem in Proteſtantes, optime licet de ipſa meritos, etiam marito *Philippo Hiſpaniarum Rege* & *Reginaldo Polo Cardinale* Pontificis Legato non ſatis probante, exercitam deſcribit, adminiſtris potiſſimum *Gardinero Winceſtrienſi* & *Bonnero Londinenſi* Epiſcopis. *Crammeri* martyrium refert, & ut rejecta, quam ſpe veniæ ei extorſerant, palinodia, dextram ſuam, Scævolæ exemplo, rogo impoſitus, prius ipſe combuſſerit. Dein quæ mortua *Maria* Eliſabetha ad perficiendam reformationem placide & ſine ſanguine peregit, indeque diverſum utriusque religionis genium explicat. Tandem etiam *Eboracenſis Duciſſa* declarationem, quam Maimburgius hiſtoriæ ſuæ adjecit, nihil ſani continere, & veriſimile videri ait, eam illius pœnituiſſe, cum biduo poſt moreretur. *Cap. 8*. deducitur, motuum cauſam in Belgio minime Calviniſmo tribui potuiſſe: ſed eos ex rationibus politicis, ob violata provinciarum privilegia excitatos fuiſſe, culpa *Granvellani* potiſſimum; quod probat ex autore Gallo Proteſtantibus minime amico, & clerico, cui nomen *Le Laboureur, in addit. ad memorialia Michael. Caſtelnavii*. Notat etiam ex *Meterano*, ab anno 1522 usque ad tumultum bellicum Anno 1567, magnam jam copiam Reformatorum in Belgio fuiſſe, & plus quam quinquaginta hominum millia religionis cauſa per varia ſuppliciorum genera periiſſe. Religionis itaque initium non a libero exercitio, ſed a profeſſione, licet inter perſecutiones numerandum eſſe

Digitized by Google

eſſe: ſecus ſi fiat, Chriſtianiſmi principium in ſeculum quartum collocandum fore. Ex eadem ratione *Cap. 9.* probat, minime verum eſſe, quod adverſarius tradat, violentis modis reformatam doctrinam in Gallia ſtabilitam fuiſſe; cum ne unicum quidem exemplum afferri poſſit, quod aliquis ad religionem hanc amplectendam metu mortis, aut alia vi, quali Romana Eccleſia utitur, coactus fuerit: neque ante annum 1560 arma ſumta, cum tamen ab anno 1521 Lutheri doctrina in Galliam delata plurimos ſectatores jam inveniſſet, & multi ob eam ad ſupplicia raperentur, ut adeo in ſanguine Martyrum ad veteris Eccleſiæ exemplum Proteſtantium religio ſtabilita fuerit; & anno 1559 ante bellum poſtea exortum jam plusquam 2000 cœtuum numerarentur, ita ut etiam ſynodo Nationali Lutetiæ celebrata confeſſio fidei conſcriberetur, qua adhuc Reformati utuntur. Cæterum regulam, quod ſine permiſſione publica Evangelium prædicari non debeat, repugnare juri divino, & exemplo Apoſtolico: nemini enim id prohiberi poſſe, qui morte luere veritatis prædicationem velit. Dein *Cap. 10* usque ad 21 *ſive ultimum*, prolixe oſtenditur, quam injuſte & ſubdole bellorum civilium, per annos 40 in Gallia geſtorum, calamitas Reformatis tribuatur; cum vel ex ſcriptoribus Romanarum partium conſtet, cauſas bellorum iſtorum vel omnes, vel ſaltem præcipuas & plurimas, politicas fuiſſe; *Ligæ* potiſſimum, cui *Catholicæ* & *ſanctæ* nomen fecerant, quamque ne Maimburgius quidem nunc, cum victrix pars *Borbonia* regno potiatur, probare audeat, imputandas. Notanda eſt ſingularis & nova, ex ſcriptore quodam ſuperioris ævi eruta nomenclatura vocabuli *Hugonotorum*, quæ ab *Hugone Capeto* deducitur, quod hujus poſteri Borbonii adverſus Guiſiorum Caroli M. genus jactantium prætenſiones, a Reformatis defenſi fuerint. Obſervari etiam meretur, quod *Cap. 15* ex hiſtoria Eccleſiaſtica Reformatorum, & ex Synodorum decretis allegat, improbatam fuiſſe plebis licentiam, quæ imagines ſine Magiſtratus autoritate per tumultum ſuſtulerit. Videatur etiam *Cap. 17*, ubi diſputatur, num omnia bella religionis cauſa ſuſcepta, injuſta ſint; & quatenus liceat pro Chriſtianis populis alienæ ditionis, injuſta perſecutione oppreſſis, arma ſumere.

CONTROVERSES FAMILIERES,

ou les Erreurs de la religion P. R. &c.

id eſt,

Controverſiæ familiares, ſive errores Religionis prætenſæ Reformatæ, refutati ex Scriptura, Conciliis & Patribus.

Lutetiæ Anno 1683 in 12. apud Ant. Dezallier.

Autor *Provinciali Jeſuitarum in Aquitania*, in approbatione titulo libri ſubjuncta, dicitur *Johannes Leonhardus de Fenis, ex Soc. Jeſu.* Utitur forma Dialogiſtica, & magno cum rigore id agit, ut Reformatos hæreſeos & impietatis reos ſiſtat. Itaque *parte prima, cap. 1. usque ad 5.* vitam æternam illis abjudicat, quod non ſervent mandata Dei, & ſervari poſſe negent; quod fidem & conſcientiam ſuam, neque ex verbis, neque ex ſenſu ſive conſequentia Sacræ Scripturæ firmare poſſint; quod plane careant Scriptura, quia teſtimonium Eccleſiæ rejiciant; quod contraria Scripturæ doceant; quod eam corruperint & verſiones mutaverint. *Cap. 6. & 7.* Miniſtros ſive Paſtores illorum non a Deo, ſed a Diabolo miſſos contendit. *Cap. 8. 9. 10.* dogmata quædam aggreditur, quæ Deo & rationi adverſari, & per quæ ad omnia vitia homines impelli, ab operibus vero bonis, virginitate præſertim, removeri ait. *Cap. 11.* Fœminis honeſtis deſerendum eſſe Reformatorum cœtum ſuadet, tum ob alias cauſas, tum ob hanc, quod matrimonia ob adulterium diſſolvenda ſtatuant, & ſic in maritorum poteſtate ſit, commiſſo cum aliquo ſcorto crimine, conjugii vincula quoties velint rumpere. *Cap. 12.* narratis, quæ *Lutherus* & alii *Philippo Haſſiæ Principi* circa admittendam pellicem olim ſuaſerint, Polygamiam a Reformatis probari non veretur asſerere. *Cap. 13.* Paſtores, quique eos ſequantur, ſtatuit eſſe hæreticos, quia Eccleſiam, quæ tempore reformationis vera fuerit, deſeruerint. *Cap. 14* relata Synodi *Dordracenæ* autoritate, a Reformatis agnita, ſequi dicit, Eccleſiæ Romano-Catholicæ judicium longe magis agnoſcendum fuiſſe. Applicat hoc *Cap. 15* ad Concilium Tridentinum. *Cap. 16 & 17* Loca Calvini in plurimis articulis adducit, in quibus fateatur,

teatur, Eccleſiæ priorum ſeculorum ad *Gregorium* usque *Magnum*, doctores eadem ſtatuiſſe, quæ Romano-Catholici ſtatuant, & ſic ſemetipſum ſuosque ſectatores innovationis reos faciat. *Cap. 18* refert, Bezam in colloquio *Posſiaceno* negaſſe præſentiam Chriſti in S. cœna, eandem tamen affirmari, aut ſaltem non improbari decreto Synodi *Carentonenſis* anno 1631; ex qua contrarietate manifeſtum ſit, apud Reformatos non eſſe fidem Chriſtianam, quia ſermo eorum non ſit, *eſt, eſt, non, non*.

Parte II *Cap. 1* certitudini ſalutis, quam Reformati ſibi promittunt, contradicit, quia non habeant fidem, nec ſecuri eſſe poſſint de perſeverantia, nec ſint in Eccleſia. *Cap. 2* tutius eſſe ait majorem numerum, & nomen Catholicum ſequi, inprimis quod Reformati fateantur, ſalvari etiam poſſe homines in Eccleſia Catholica. *Cap. 3. & 4.* prolixus eſt, ut Reformatos extra Eccleſiam ejiciat, quia fuiſſe Eccleſiam oporteat ante Reformationem, niſi Chriſto contradicere velint, invictam & perpetuam Eccleſiam promittenti. Illam ipſam autem eſſe, quam Reformati deſeruerint; quo argumento multos converſos eſſe jactat. Addit & alia de *viſibilitate Eccleſiæ, de novitate ſchiſmatis, de moribus Lutheri, Calvini, Bezæ* ex acerrimis eorum inſectatoribus deſumta. Addit non pauca de diſſenſu inter Proteſtantes, qui ſe invicem hæreſeos accuſent. Dein ad firmandos articulos controverſos pergit, agitque *cap. 5 & ſeqq.* de *imaginibus*, de *invocatione Sanctorum & Angelorum*, de *reliquiis*, de *feſtis*, de *juſtificatione*, de *remiſſione peccatorum*, de *meritis & libertate arbitrii*, de *purgatione*, de *ſatisfactione & indulgentiis*, de *confeſſione*, de *votis & cœlibatu:* omnia, qua poteſt, ut orthodoxa & ſancta adſtruens.

Parte III *Cap. 1, 2, 3.* ſententias Romanenſium, de *Euchariſtia, transſubſtantiatione, & Miſſa* ſolitis argumentationibus defendit. *Cap. 4* tractat de *uſu linguæ Latinæ in Sacris*, & de *lectione Biblica*, quam non vetari ait. *Cap. 5* propugnat *communionem ſub una*; *Cap. 6, traditionem*; *Cap. 7 primatum Petri, & neceſſitatem capitis viſibilis, & autoritatis definitivæ*, quam ab ipſis Reformatis contra *Independentes* aſſeri dicit. Denique ad dicta quædam præſentiæ reali, & transſubſtantiationi potiſſimum oppoſita, reſponſiones ſubnectit.

An in toto hoc libro, præter illa, quæ inter tot ſcriptores polemicos per ſeſqui ſeculum ventilata ſunt, novum & ſingulare aliquid

Digitized by Google

quod refutationem mereatur, propoſitum ſit, expendent, qui id operæ pretium eſſe putaverint. Nobis librum non examinantibus, ſed pervolventibus, cum trita & ſæpiſſime vulgata occurrerent, ſumma capita excerpſiſſe & indicaſſe ſufficiens viſum eſt. De exemplis vero novarum in Gallia converſionum, & de convictione miniſtrorum reformatorum, a *controvertiſtis*, quos vocant, in provinciis & civitatibus conſtitutis, præſentes rei teſtes judicare poterunt.

JOHANNIS CARAMUEL, EPISCOPI Viglevanenſis, Comitis Zemidæ &c. Leptotatos, Latine Subtiliſſimus, de nova Dialecto Metaphyſica.

Viglevani Anno 1681. in fol.

INter varia ſcripta, quibus jamdudum Autor inclaruit, hoc eſt unum e primis ſimul & poſtremis, ſi ad diverſa, quibus delineatum, conſcriptum, & evulgatum eſt, tempora reſpiciamus. Librum enim hunc, quem (*pag. 2*) *ante quadraginta aut plures annos conceperat*, edidit demum, *poſtquam jam (pag. 37) a quinquaginta annis vel pluribus profeſſus fuerat Theologiam;* hactenus nimirum hæſitans conſcientia novitatis & metu Cenſorum; & adhuc *timide audax aut audacter timidus* (*pag. 6*) quando eum evulgavit. Continet autem ille novam Dialectum Metaphyſicam aut Scholaſticam *(pag. 2)* qua conceptus ambigui & obſcuri Metaphyſicorum & Theologorum Scholaſticorum, inprimis Thomæ Aquinatis, diſtincte ac perſpicue proferri & intelligi poſſint. Nova in hunc finem nomina & verba in Diſſertatione prima Metalogica formantur & exponuntur; in ſecunda Philoſophica & tertia Theologica variis quæſtionibus applicantur; quæ eſt totius hujus Operis *οἰκονομία*. Verbum, ſtylo Logicorum, eſt vel ſubſtantivum, vel adjectivum. Utrumque aſſumitur, ſed diverſimode tractatur. Verbum enim ſubſtantivum (*Sum*) diſtinguitur a novis quinque Verbis, *Sam, Sem, Sym, Som, Sum,* ita, ut illud nihil denotet aliud, quam τὸ Eſſe generice, hæc ſpecifice: *Sam*, habere eſſentiam; *Sem*, habere exiſtentiam; *Sym*, habere æternitatem ſimultaneam; *Som*, habere actum phyſicum; *Sum*, habere aliquam durationem. Ne vero quis tertium [*Sym*] cum vulgato Conjunctivo (*Sim*) confundat, ſcribitur illud per y; quemadmodũ quintum

ſum (*Sum*) conjugatur, *ſus, ſut*, ut a vulgato (*ſum, es, eſt*) diſtingui poſſit. Deinde quinque illa nova Verba inflectuntur per omnes modos, ita ut in infinitivo (qui frequentiſſime in exemplis occurrit,) ſam habeat *ſare*; ſem *ſere*; ſym *ſyre*; ſom *ſore*; ſum *ſure*; imo vero conjugantur etiam paſſive, ſed tantum in tertia perſona: *ſatur*, habetur eſſentia; *ſetur*, habetur exiſtentia; *ſytur*, habetur æternitas ſimultanea; *ſotur*, habetur actus phyſicus; *ſutur*, habetur aliqua duratio. Cum autem hæc ipſa verba (ſam, ſem, ſym, ſom, ſum) non ſignificent activo-tranſitive: huic defectui conſultum fuit per alia quinque verba derivativa: *Samo* (a ſam,) *ſemo*, (a ſem,) *ſymo* (a ſym,) *ſomo* (a ſom,) *ſumo* (a ſum,) quæ ſignificant active ac tranſitive, *dare aut communicare eſſentiam, exiſtentiam &c.* Et ſicut per imitationem vulgati verbi ſubſtantivi (ſum) formata ſunt quinque illa ſam, ſem, ſym, ſom, ſum, ut perfectos eſſendi modos exprimant: ita ad imitationem horum ipſorum alia quinque nova verba finguntur: *ſaim, ſeim, ſyim, ſoim, ſuim*; quibus modi eſſendi imperfecti, videlicet eſſentia aut exiſtentia imperfecta &c. deſignentur. In verbis Adjectivis hæret circa participia; quæ ſunt vel uſitata vel nova. Ab uſitatis deducuntur Abſtracta nova: ab amaturus, ***amaturitas***; ab amandus, ***amanditas***. Nova derivantur ipſa a tertia perſona pluralis numeri in omnibus temporibus Indicativi & Conjunctivi Modi; ab Amant, ***Amans***, ***Amatus***; ab Amabant, ***Amabans***, ***Amabatus***; ab Amaverunt, ***Amaveruns***, ***Amaverutus***; ab Amabunt, ***Amabuns***, ***Amabutus***; ab Ament, ***Amens***, ***Ametus***; ab Amarent, ***Amarens***, ***Amaretus***; ab Amaviſſent, ***Amaviſſens***, ***Amaviſſetus***; ab Amaverint, ***Amaverins***, ***Amaveritus***. Et ne quis forte conqueri poſſit de inopia novorum hujusmodi Participiorum, ſeorſum quoque deducuntur contracta a contractis Præteritis & futuris: ***Amaruns & Amarutus*** ab Amarunt; ***Amarans & Amaratus*** ab Amarant, ***Amarins & Amaritus*** ab Amarint; ***Amaſſens & Amaſſetus*** ab Amaſſent. Hæc Participia ita ſe habere putat Autor *pag. 27, ut tametſi ſimpliciter neceſſaria non ſint, ad magnum tamen Metaphyſicæ dialecti ſplendorem & ornatum conducant, ſi illis aliquando utamur.* Quod ut facilius credatur, non profana, ſed ſacra exempla *pag. 36* adducuntur. Quando enim *Matth. cap. 1. v. 19.* Vulgatus legit: Joſeph autem, Vir ejus, cum *eſſet* juſtus & *nollet* &c. & Arias Montanus, per participia: Joſeph autem, Vir ejus, juſtus *exiſtens & non volens*; Dialectus Meta-

 phy-

phyſica dicit: Joſeph autem, Vir ejus, *eſſens* juſtus & *non vellens.* Quando *ibid. cap. 2. v. 9.* Vulgatus ſcribit: Qui cum *audiſſent* Regem, abierunt; & Arias Montanus, per participium: Illi autem *audientes* Regem, profecti ſunt; Dialectus Metaphyſica vertit: Illi autem *audiviſſentes* Regem, profecti ſunt. Quando *Joh. ult.* Vulgatus habet: ſunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus, quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui *ſcribendi* ſunt, libros; & Arias Montanus per participium: ſunt autem & alia multa, quæcunque fecit Jeſus, quæ ſi ſcribantur ad unum, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe *ſcriptos* libros; Dialectus Metaphyſica interpretatur; ſunt autem & alia multa, quæcunque fecit ipſe Jeſus, quæ ſi ſcriberentur ſingillatim, ipſum arbitror mundum non poſſe capere libros *ſcriberetos.* Longe vero major uſus tribuitur novis verbis: Sam, ſem, ſym &c. Nam hæc aptantur vexatiſſimis quæſtionibus, e. c. an Materia Prima habeat *Sare* (eſſentiam?) An *ſere* (exiſtentiam?) An mundus, ſi ab æterno fuiſſet a Deo productus, habuiſſet *Syre* (æternitatem ſimultaneam?) An entia rationis habeant *Saire* (eſſentiam imperfectam?) &c. Ubi non negamus, ſi ad res ipſas reſpiciamus, non pauca notatu digna pro iis qui his ſtudiis delectantur, inprimis in diſſertatione tertia, quæ Theologica dicitur, ingenioſe immiſceri; an vero novis hiſce vocabulis tanta inſit vis, ut quod putat Autor, nuda veritas, omni ambiguitate excluſa, ſtatim concipi poſſit, judicet, qui velit: quemadmodum non noſtrum, ſed Pontificii, *Humani Erdemanni*, perſonati Scriptoris, judicium ex ore Viri, quem vocat, Eximii eſt in *AntiCaramuele pag. 16. Caramuelem habere ingenium ut octo, eloquentiam ut quinque, judicium ut duo.*

TIBERE, DISCOURS POLITIQUES ſur Tacite du Sieur de la Motte Joſſeval d' Aronſel.

hoc eſt

Tiberius ſeu Diſcurſus Politici in Tacitum Domini de la Mothe Joſſeval d' Aronſel.

Amſtelod. typis Elzeverianis Anno 1683 in 4.

Taciti

Digitized by Google

TAciti graviſſimi annalium conditoris tanta ſemper autoritas apud eruditos & exiſtimatio fuit, ut veterum ſcriptorum nemo ſit, in quo vel enarrando vel interpretando tot literarum notitia illuſtres viri fuerint occupati. Ex omnibus tamen illis, qui ejus libris operam impenderunt, vix duos invenias, qui eodem conſilio ducti ſint, aut idem commentandi genus elegerint. Cujus rei rationem Dn. de la Mothe in præfatione Tiberio ſuo præfixa prolixius evolvit, ac inde quid a ſe in novo iſthoc opere poſt tot in Tacitum commentarios præſtitum ſit, edidiſſerit. Selegit autem ipſe ſolos ſex priores annalium libros obſervationibus politicis illuſtrandos, & a Romanorum Monarcha tertio, cujus iſti vitam deſcribunt, tractatui nomen impoſuit. Inſtituti ratio & rerum, quæ traduntur ordo, haud parum convenit cum methodo, qua antehac Pius Mutius *conſiderationes ſuper Tacitum Italicas* conſcripſit. Nimirum in capita diviſum opus primo ſubinde loco textum Taciti Latinum, qui dictum aliquod aut factum ad vitæ civilis inſtitutionem pertinens recenſet, pro titulo exhibet. Quæ poſtmodum in argumentum quodvis propoſitum Autor diſſerit, ea magnam partem ejusdem Taciti ſunt, e ſcriptis ipſius paſſim collecta, ac continuo orationis curſu ita apte connexa, ut Tacitus velut ſui ipſius interpres producatur. Sub cujusque capitis finem recentioris hiſtoriæ exempla conferuntur, quo loco Autor inprimis Ludovici XI, quem Galliæ Tiberium vocat, res geſtas & imperandi arcana examinat. Placuit autem patrio ſermone agere, ac proinde gallicis literis mandare, quæcunque Tacitus Latine dixit. Ubi potuiſſet quidem autor opera Triumvirorum ſuæ nationis uti, videlicet Rudolphi le Maitre, Dominorum de Chamoallon & Ablancour, niſi ipſe mentem potius Taciti, quam verba exprimere ſtuduiſſet. Hinc varias etiam lectiones ac interpretum controverſias fere ſemper præteriit, iis ſolis quandoque, ſed breviter annotatis, quæ ſenſum aliquem integrum pervertere videbantur. Omni enim ſtudio ad id unice incubuit, (nec ſane perdidit operam,) ut ideam boni principis ex iis exſculperet, quæ in Tiberio, etiam quum malus autore Sejano eſſet, laudem merebantur.

FRANC

FRANC. ZYPÆI, IN ALMA UNIverſitate Lovanienſi Medic. Licent. & Anatomiæ tam ſine, quam cum ſanguinis effuſione, ad normam magni Bilſii Profeſſoris, Fundamenta Medicinæ Phyſico-Anatomica.

Bruxellis ap. Ægid. t' Serſtevens 1683, in 8.

INdefeſſo non minus Chymicorum quam Anatomicorum atque Phyſiologorum labore atque ſtudio cum hoc, quod colimus, ſeculo adeo mirabilis Medicinæ contigerit Metamorphoſis, ut multa, quondam pro veris habita, nunc ridicula evaſerint, ac de quibus Antiquitas ne quidem ſomniavit, in lucem hactenus prodierint: Autor, non ingratas Lectori futuras ſibi perſuadens has Inſtitutiones Medicas, eas publico deſtinavit, velut tales, quæ novis Anatomiæ inventis ac Philoſophiæ modernæ a ſe ſint adaptatæ, ac phænomenorum multorum, ſecundum Neotericorum plerorumque hypotheſin mechanicam, explanatione exornatæ, omiſſis, aut ad minimum rejectis iis, quæ Medicinam obnubilant ac tyrones confundunt. Partium, quibus omnem abſolvit tractationem, conſtituit ſex, quarum prima de Medicina in genere agit, reliquæ Phyſiologiam, Hygieinem, Pathologiam, Semioticam & Therapeuticam exponunt, ſatis quidem accurate & ſecundum methodum Præceptis ejusmodi adæquatam. Inter alia, ubi Lactis naturam ac productionem inveſtigat, quamvis hujus materiam, ſeu chylum per arterias mammis adduci ſuſtineri queat, ductui tamen thoracico hincque ad mammas derivatis ſurculis idem munus deferendum eſſe per autopſiam evincere ſatagit, qua in caniculis lactantibus ramos lacteos ex cyſterna lumbari ac ductu thoracico ad mammas diſtribui, aliquando advertit, illo ſc. modo, quem pro inviſibilibus alias lacteorum & lymphaticorum ramulis perveſtigandis ac deprehendendis ſibi peculiarem, ex admirandis iſtis magni Bilſii Secretis, in ſola Lovanienſi Univerſitate aſſervatis, & a Sereniſſimo Parmarum Principe tunc temporis Flandriæ ac Brabantiæ Gubernatore ſibi conceſſis, poſſideat. Ubi in parte Therapeutica, indicatorum atque Remediorum, v. g. purgantium, ſudoriferorum, venæ Sectionis, cucurbitularum &c. uſu diſſerit, illorum ætiologias ſeu agendi rationes mechanice ſatis explicat. Illud nihilominus mirari cogi-

Digitized by Google

cogimur, cur Bilſii illius, cujus Anatomiæ cruentæ æque ac non cruentæ Fundamenta ſua ſe ſuperinſtruxiſſe aſſerit, inventorum & paradoxorum, v. g. de labyrintho ductus roriferi, motu lymphæ ſeu roris a centro ad peripheriam, de ductibus Moſch ad Renes, nullam fecerit mentionem; vaſorum Lacteorum uſum juxta Aſellium & Pecquetium admiſerit &c.

OBSERVATIO CIRCA LONGITUDINES locorum quorundam in Tab. Geographicis non ſatis accurate determinatas. Ex Tranſactionibus Philoſophicis Anglicanis n. 143 excerpta.

QUantopere non raro in deſignanda locorum longitudine Geographi a veritate aberrent, id & olim pluribus exemplis comprobatum, & nova nuper obſervatione in Inſula S. Laurentii patefactum fuit. Solet huic Inſulæ communiter 75 æquatoris gradus tribui; in tabulis etiam antiquioribus ipſa fere a 78 gradu incipit & in 88 usque porrigitur. Majorem tamen hanc latitudinem vera eſſe quidam Dn. Heathcot, Anglus, Chirurgus navis onerariæ in iſtas regiones euntis, occaſione Eclipſeos Lunaris, quæ d. 19 Aug. 1681 accidit, detexit: legiturque ejus demonſtratio in Tranſactionibus Philoſophicis Londinenſibus, poſtquam fuerat Societati Regiæ a Clariſſimo Mathematico Dn. Flamſtedio communicata. Quieverat nimirum navis in ſinu quodam auſtrali Inſulæ S. Laurentii, ad eam partem, quæ Luſitanis Terra del Gada dicitur. Illic diſpoſitis in littore mathematicis inſtrumentis, adhibito etiam vice horologii pendulo, cujus vibratio una minuto ſecundo reſpondebat, cœpit eclipſin laudatus Dn. Heathcot obſervare. Et ſimul ac animadvertit extremam corporis lunaris ſuperficiem umbra tegi, ad metiendum Procyonis altitudinem ipſe ſe paravit, datis interim amico his partibus, ut vibrationes penduli accurate numeraret, quæ inter initium eclipſeos & tempus viſæ altitudinis ſtellæ fierent. Diſtantiam Procyonis ab horizonte invenit 25°, 30′; Vibrationes autem penduli fuerunt 140, quod eſt 2′, 20″ temporis. Poſtero die altitudinem Solis meridionalem metiens, loci latitudinem reperit eſſe 19°, 20′. E quibus omnibus denique collegit, tempus obſervatæ ſtellæ fuiſſe horam matutinam quartam cum 58 minutis primis; & ſubtractis inde duo-

 bus

bus minutis primis & 20 ſecundis, eclipſin hora quarta 48′, 40″ incepiſſe. Si jam conferatur tempus, quo eadem eclipſis Lunaris Londini initium ſumſit quoque, juxta calculum Dn. Flamſtedii fuit hora matutina prima 50′, 40″; ac differentia duorum temporum in gradus commutetur: conſtabit clare, longitudinis Londinenſis ab illa Inſulæ S. Laurentii differentiam haudquaquam tantam eſſe, quantam Geographicæ chartæ faciunt, ſed $7\frac{1}{2}$ gradibus minorem.

Simili modo Eclipſin lunarem anni 1682 die $\frac{1}{2}\frac{1}{1}$ Februarii Londini cœpiſſe obſervatum fuit hora noctis nona, minuto duodecimo: at Lisbonæ viſa eſt initium ſumere hora octava, minuto 31. E qua differentia iterum longitudo Lisbonæ invenitur, haud parum ab ea, quæ vulgo ſtatui ſolet, diſcrepans: uti id in Transactionibus philoſophicis Anglicanis Menſ. April. 1683 ad calcem annotatum eſt.

Mirum autem nemini videri debere, locorum adeo diſſitorum diſtantiam intra tam laxos certitudinis terminos conſiſtere, vel obſervationes earundem harum eclipſium, Gedani, Londini, Lipſiaque habita, & Actis ſuperioris anni, menſ. Jan. Apr. Aug. Sept. exhibita, fidem faciunt. Ex earum enim comparatione, ſive initia initiis, fines finibus, aut momenta alia ſimilibus conferas, liquidum eſt, intervalla locorum memoratorum contractiora eſſe, ac Geographorum etiam accuratiores catalogi aut mappæ volunt: adeo ut Londini & Gedani diſtantia obſervata ſæpius $1\frac{1}{2}$, aliquando duobus integris gradibus; Lipſiæ vero & Gedani dimidio gradu minor ſit ea, quam chartæ Tabulæque exhibent Geographorum.

APOTHEOSIS VEL CONSECRATIO Homeri. ſive, Lapis antiquiſſimus, in quo Poetarum principis Homeri conſecratio ſculpta eſt, Commentario illuſtratus a Gisberto Cupero.

Amſtelodami, apud Henricum & viduam Theodori Boom 1683, in 4.

Quemadmodum magna ſemper eorum, qui & illuſtri ingenio & eruditione multijuga inclaruerunt, tam ante quam poſt fata fuit veneratio, ita Homerus potiſſimum, tanquam fons parensque omnis

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

omnis ſapientiæ, non exquiſitis tantum elogiis, ſed & ſtatuis honoratus, æri inciſus, ex eodemque metallo conflatus, tandemque inter Deos ipſos fuit relatus. Luculentiſſime hoc oſtendit vir & magnæ dignitatis, in illuſtriſſimum quippe præpotentium Fœderatorum Belgarum conſeſſum cooptatus, & doctrinæ prorſus inuſitatæ *Gubertus Cuperus* hoc libro, non ita pridem evulgato. Producit enim in eo poſt auctores, qui ſtatuas Homero poſitas atteſtantur, nummosque cuſos imaginem ejus exhibentes, & templa in honorem ejusdem ſtructa, etiam *Marmor* ſingularis ac perantiqui operis, quo Deus a Gentilibus factus atque in cœlo fuit poſitus. Repertum illud in agro Ferentino, qui hodie Principum Columnenſium eſt, & vulgo Frattochia nominatur. Qui locus cum ſeceſſus Imperatoris Claudii olim fuerit, non abſurde colligunt eruditi, Homerum, cujus lectione valde delectabatur hic Cæſar, & ex quo verſus multos pro tribunali ſedens allegare conſueverat, ſolenniter abs eo hoc ipſo marmore fuiſſe conſecratum.

Hoc uti multa præ ſe fert antiquitatem eruditam ſpirantia, ita *Latio* illud ſuo inferre ATHANASIVS KIRCHERVS, celeberrimi nominis Jeſuita, non dubitavit. Videtur autem ipſi (ut explicationem ejus, quæ extat a fol. 81, usque ad 87, in compendium redigamus) ſupremo monumenti ἀποθεωτικȣ ordine *Jupiter* Parnaſſo monti inſidens, ſceptro una cum Aquila aſſiſtente conſpicuus, qui facie converſa ad Muſas, pro apotheoſi Homeri veluti ſupplicantes exaudiat. Sex autem Muſis ſeu Charitibus cum ſit circumſtipatus, has totidem civitates eſſe cenſet apotheoſin efflagitantes; Kirchero ſiquidem nihil aliud exhiberi in primo ordine videtur, quam legitima *Gratiarum* apud Jovem de Homero in Deorum numerum recipiendo ſupplicatio. In ſecundo ordine quæ *prima* apparet figura, Kirchero Poeſis eſt, lyram ſiniſtra, plectrum dextra tenens: *ſecunda*, quæ globum manu indicat, metrum Homeri videtur denotare, quo mundi opificium, & omnia, quæ in eo ſunt, divino afflatu quodam deſcripta cecinerit; *tertia* rupi ambabus innixa manibus, velut ecſtaſi quadam abrepta divinos Homeri labores contemplatur: quod *quartam* & *quintam* attinet, in antro quæ conſpiciuntur, prior lyram Orphicam læva tenet, dextra plectro inſtructa; poſterior Iliadem monſtrat, in qua amores, Deorumque omnium, quorum ſymbola, arcus & pha-

retra ſint cum faſciis, laudes & facta decantentur. Vir, qui abaco inſiſtit, *Flamen* Kirchero eſt, dextra volumen tenens, ſiniſtra pectus premens, & converſa ad Deas facie ſententiam exſpectans, promtumque pariter ſe exhibens ad ſacrificia Ægyptio more Homero facienda; id quod colligit ex duabus facibus accenſis & Tautico Charactere, proprio Ægyptiorum in ſacris faciendis ſymbolo, ſeu cruce anſata, aris templisque Niloticis hinc inde inſculpta, omnibusque Ægyptiorum numinum manibus inſerta. In tertio ordine, in quo executivam Jovis de conſecrando Homero ſententiam repræſentari putat Kircherus, abs eodem primum conſiderantur quatuor virgines ſub forma *Charitum* adumbratæ: ΑΡΕΤΗ, ΜΝΗΜΗ, ΠΙΣΤΙΣ, ΣΟΦΙΑ. Hæc enim quatuor potiſſimum eſſe ait, quibus mundum in admirationem Homerus rapuerit. Has quatuor aliæ ſequuntur, ΚΩΜΩΔΙΑ, ΤΡΑΓΩΔΙΑ, ΠΟΙΗΣΙΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ; in quibus & ipſis Homerus excelluerit. Propter has itaquè virtutes ſacrificio hecatombes vel centum boum videtur honoratus, ob figuram bovis aræ impoſitam, thus item & thymiamata, ſympulumque ac pateram, quæ duo a puero afferuntur. Throno igitur qui inſidet, *Homerus* tandem Kirchero eſt, læva ſceptrum flore loti inſignitum, dextra Iliadis volumen tenens, duobus Geniis throno utrinque aſſiſtentibus; qua imagine cum ipſum apotheoſeos actum exhiberi Kircherus credat, hunc claudi innuit per duos ſuperioris ordinis Genios, quibus hæc ſubſcripta legantur verba: ΕΥΜΕΛΙΑ, ΚΙΡΟΝΟΣ, ΙΛΙΑΣ, Ο'ΔΥΣΣΕΙΑ, ΟΜΗΡΟΣ, ΜΥΘΟΣ, ad denotandum tum dulcia Homeri carmina, tum reliqua Iliadis & Odyſſeæ opera ſub abdito Mythologiæ ratiocinio deſcripta.

Atque hæc illa Kircheriana vetuſtiſſimi marmoris explicatio eſt; a qua etſi non parum lucis id monumenti acceperit, accuratiorem tamen hominis alicujus eruditi, inque omni antiquitate verſatisſimi curam deſiderare non abs re fuit viſum. Id igitur operæ ſuſcepit CUPERUS ſupra laudatus, & quemadmodum in lectione veterum auctorum, omnique erudita antiquitate ad ſtuporem usque eſt verſatus, ita multa quoque ad explicandum hoc marmor congeſſit, congeſtaque tandem cum univerſi literarii orbis applauſu evulgavit. Huic autem ille, qui montis vertici inſidet, barba & capillo decorus, inferiorem corporis partem tectus, diadematе vel tænia caput cinctus,

ctus, ſceptrum ſive haſtam tenens, nec non comitem habens aquilam, *Homerus* ipſe eſt, isque tanquam novus Jupiter Olympo, non Parnaſſo, qui biceps eſt, inſidens, & iisdem, quibus Jupiter, inſignibus, excepto fulmine, exornatus. Sequuntur hunc *Muſæ* dulci vocum concordia ejus, ut Jovis apud Heſiodum, animum demulcentes, variisque veſtibus decoratæ. Quæ proximum abs novo Deo locum occupat, *Mnemoſyne* videtur, vel *Eupheme*, vel potius *Calliope*: quæ deſcendentis vel ſaltantis habitu ſuper antrum pendet, *Erato*, docta quippe ſaltare, & cithara, quam petit, canere: binas tibias (niſi faces ſunt) ad Homerum protendens *Euterpe*: Citharam pulſans *Clio*, vel *Polyhymnia*, vel *Melpomene*: digitum in globum intendens *Urania*, quæ cœli atque aſtrorum motus ſcrutatur: quanquam nihil certi ſtatuit Cuperus de his & reliquis, nullo inſigni a ſe invicem diſtinctis. Novem Muſas excipiunt *duæ Virgines* in aditu antri conſtitutæ. Harum altera, quæ dextrum latus claudit, ſeverior, *Ilias*, altera, quæ ſiniſtrum lætiore vultu, *Odyſſea* videtur Cupero. Nam illa vetuſtior, hæc junior, & Ilias Tragœdiæ, Odyſſea Comœdiæ eſt ſimilis. Argumento præterea ipſi ſunt res in medio antri ore atque ad pedes virginum poſitæ, arcus nimirum & pharetra, quibus bella in Iliade decantata, & pileus, quo peregrinatio Ulysſis in Odyſſea deſcripta, deſignetur. Ubi quidem non diſſimulat, NIC. HEINSIVM uti lyram antro ſuperimpoſitam, ita arcum quoque & pharetram pro Apollinis inſignibus accepiſſe. Vir baſi prope antrum inſiſtens tunica & pallio amictus, qui Kirchero flamen erat ad ſacrificandum paratus, Cupero jam *Linus*, jam *Lycurgus*, jam *Homerus* ipſe, jam alius quis veterum videtur: Heinſio autem *Piſiſtratus* eſt, qui diſperſa Homeri ſcripta in unum corpus collegit; Spanhemio *Pittacus* vel *Bias*, ut patebit poſtea. Rem iſthanc dubiam facit character Tauticus, qui capiti hominis imminet, Ægyptiorum inventum. Sed clariora ſunt omnia in ſegmento marmoris ultimo. Qui enim Olympo modo inſidebat *Homerus*, in templo nunc ſedet diademate vel vitta caſta caput cinctus, manum ſiniſtram ad ſummam haſtam fere extendens, dextra in genu repoſita tenens codicem, tunicam indutus, pedes nudus; cingiturque filiabus, Iliade & Odyſſea (libri enim poetarum *filiæ*, illique horum *parentes* appellari conſuevere) atque Ilias quidem armata eſt *enſe* propter bella & cædes; Odyſſea vero *aplustre* propter erro-

errores Ulyſsis tenet. *Mures*, qui prope ὑποπόδιον chartulas rodunt, vel Batrachomyomachiam notant abs Homero ſcriptam; vel invidos, chartas & famam Homeri, ut mures corium, vellicantes. ΕΤΜΕΛΙΑ coronam ipſi imponit: ΚΙΡΟΝΟΣ admiratur virum & ſilentium ſuadet; ΜΤΘΟΣ pateram tenet & ſympuvium: aræ adſtat *Bos* miræ, ſed tum temporis cognitæ formæ: ΙΣΤΟΡΙΑ ex acerra thus depromptum aræ duobus primis digitis injicit: ΠΟΙΗΣΙΣ faces, quæ ignem ſacrum accendant extollit: ΤΡΑΓΩΔΙΑ & ΚΩΜΩΔΙΑ præ gaudio & admiratione, quod auctorem patremque ſuum jam Deum vident, manus tollunt ad ſidera; ΦΥΣΙΣ puerili imagine blanditur Virtuti: ΑΡΕΤΗ digito os premit, ſilentium ſuadet, increpatque quaſi Naturam ſuas veſtes vellicantem; ΜΝΗΜΗ meditabunda plane, memoriasque veterum repetens adſtat: ΠΙΣΤΙΣ miratur tanta Homero propter innatam quaſi dicendi ac perſuadendi vim nunc præbita eſſe præmia: & denique ΣΟΦΙΑ eandem ob rem velut attonita hoc agmen claudit, oculosque in virum intendit, qui omnium judicio ſapientisſimus fuit habitus.

His breviter expoſitis in latiſſimum campum quem vaſta aperit eruditio, evagatur Cuperus, virtutesque Homeri omnes his nominibus denotatas ſigillatim, ex antiquisſimis Hellados ac Latii ſcriptoribus explicat, inſertisque hinc inde numiſmatis, ſtatuis atque inſcriptionibus egregia illuſtrat. Deinde cum & variæ veſtium figuræ qua viriles, qua muliebres in hoc marmore exhibeantur, etiam harum peculiarem explicationem ſubjungit, nec huic tantum marmori, ſed & univerſæ antiquitati plurimum adfert lucis. Sub finem addit amplitudine munerum & doctrinæ copia viri illuſtis EZECHIELIS SPANHEMII litteras, quibus indicavit, Virum illum baſi inſiſtentem *Biantem* ſibi videri, primarium illud Prienenſium decus, idque ob habitum Philoſophis Græcis uſitatum, & quia operis artifex Archelaus, cujus nomen monti inſculptum, fuerit patria Prienenſis. Addit etiam doctiſſimi Abbatis RAPHAELIS FABRETTI (qui hoc marmor in ædibus Columnenſibus ſemel atque iterum cum Marcello Severolio recognoviſſet) notas, abs Antonio Magliabequio, Bibliothecario Florentino ad promovenda litterarum ſtudia nato ſibi miſſas. Hic in ſegmento ultimo mulieris, quæ primo loco ſtat, nomen non legit ΕΤΜΕΛΙΑ, ſed ΚΟΤΜΕΝΗ, eoque ſuppleto, ΟΙΚΟΤ-

ΜΕΝΗ

MENΗ, intelligitque *Terram Matrem, Cybelem*, ſeu *Rheam*, aut Ægyptiorum *Iſidem*, quam & turriferam in hoc marmore deprehendit. ΚΡΟΝΟΣ autem, quod pro ΚΙΡΟΝΟΣ ſubſtituit, alatus *Saturnus* ipſe eſt, vel *tempus* vel potius *cœlum* ipſum, ſignificatusque adeo harum duarum imaginum iſte: & terram & cœlum in æternitatem Homericorum carminum conſentire; emendationes Fabretti alias ut taceamus.

De cætero cum ſemel occeperit Cuperus abſtruſæ atque reconditæ antiquitatis Patulcium quendam agere, non ectypum tantum *Gemmæ Auguſtææ* a celeberrimo viro Johanne Georgio Grævio ſibi miſſum, in qua Auguſtus & Livia currui triumphali inſidentes, Octavia autem & Marcellus, vel Julia atque Tiberius eidem adſtantes exhibeantur, ſed & *Numiſmata antiqua* a Patino, Seguino, Vaillantio, Goltzio, Reineccio, edita aut in gazophylaciis reperta: *Inſcriptiones* item & *marmora vetuſta* a Smetio, Sponio, Grutero, Reineſio aliisque conſignata docte feliciterque elucidat, tandemque colophonem pulcherrimo opuſculo impoſiturus, *utilitatem*, *quam ex numiſmatis capere queant Principes*, ſcito atque erudito diſcurſu exponit.

TRAITE DU SCORBUT PAR L. Chameau Docteur en Medicine.

ſive

Tractatus de Scorbuto. Autore L. Chameau: Med. Doct.

Londini 1683. in 12.

QUantas in Anglia late ſtrages edat Scorbutus tanquam morbus regioni huic præ cæteris endemius, cum obſervaſſet tunc temporis Autor noſter Gallus, quando cum aliis Proteſtantibus ſic dictis religionis ergo patria relicta eo ſe receperat, (licet poſtquam fortunam minus ſecundam Londini experiretur, Burdegalam repetere, ac ad Pontificios, quo praxin ibi Medicam libere ſibi exercere liceret, tranſire haud dubitarit,) in gratam hoſpitii remunerationem, præſentem imprimi curavit libellum, quo ſuppetias quaſi ad ulterio-

Digitized by Google

ulteriorem Scorbuti progreſſum inhibendum ferre nititur. Scorbutum ipſum non niſi ſanguinis diſſolutionem eſſe contagioſam, quæ diu multas corporis partes modo una vice, modo ſucceſſive, afficiat male, arbitratur, cujus ortum a ſale acri & ſubtili proxime derivat, velut quod aut immediate, aut interveniente ſanguinis diſſolutione pathemata quævis Scorbuticis familiaria gignat. Cur vero in Anglia frequentiores dentur Scorbutici, ac in Gallia, & cur Angli levamen quoddam hujus mali in Gallia perſentiſcant, Galli contra Scorbutici in Anglia evadant, ab Aere potiſſimum, vivendi genere, & demum conſuetudine, quæ cum Scorbuto jam infectis in Anglia excolitur, deducit. Differentiam tandem Scorbuti, prout hunc celeberrimus Medicus Anglus Williſius, & cum eo plures alii Medici, in ſulphureo ſalinum & ſalino ſulphureum diſpeſcunt, plauſibiliter ſatis refellit; in Cura nihilominus, num calor quidam præternaturalis, an vero obſtructiones conjunctæ ſint, animadvertendum adhuc eſſe præcipit, præ cæteris remediis (in quorum præſcriptione famigeratiſſimum Practicum Monſpelienſem Barbayrac, Præceptorem quondam ſuum preſſo pede ſequitur) inprimis Lac ceu veriſſimum Antiſcorbuticum extollens, acria viceverſa tantum non penitus velut noxia rejiciens.

ANTIBARCLAIUS, id eſt, EXAMEN Apologiæ, quam non ita pridem Robertus Barclajus, Scoto-Britannus pro Theologia vere Chriſtiana edidit, inſtitutum in gratiam Evangelicorum a L. Ant. Reiſero, Auguſtano, nunc Paſtore ad D. Jacobi Hamburgenſi.

Hamburgi apud Gothofredum Schultzium, 1683. in 8.

SEctariorum fanaticorumque, quorum Anglia inprimis ferax hoc ſeculo fuit, peſſimi haut dubie *Quakeri* ſunt ſeu *Tremuli*, ob tremorem corporis ſic appellati; Spiritu nempe divino ſe corripi impleri que jactitantes, ac ita correpti toto contremiſcentes corpore, & quicquid poſt raptum illum verborum eructant, tanquam oracula divina, ſcripturisque ſacris longisſime anteponenda infrunitæ plebi venditantes.

Tametſi

Digitized by Google

Tametſi vero dogmata eorum Enthuſiaſtica dudum publicis Theologorum ſcriptis penitus exploſa ſunt, mireris tamen, nec in hunc usque diem patronos ac propugnatores acerrimos iſti Quakerorum ſectæ deeſſe. Quos inter vel principe loco referendus venit *Robertus Barclajus*, Scoto-Britannus, qui ſervum Domini Dei, item ſervum Jeſu Chriſti ſe profitetur. Hic enim ut ſectam ſuam, quæ Quakeriſmus vulgo audit, commendabilem, præ religionibus Chriſtianis reliquis redderet, primum *Theſes Theologicas* de ea evulgavit, easque omnibus clericis, univerſis præſertim Doctoribus, Profeſſoribus ac Studioſis Theologiæ in Academiis Europæ verſantibus ſeu Pontificiis ſive Proteſtantibus legendas excutiendasque obtulit. Deinde cum theſes haſce ab aliis, ad Enthuſiaſmum ſcilicet propenſis, laudatas, ab aliis iisque ſanioribus oppugnatas intellexiſſet, eas novo ſcripto, quod *Theologiæ vere Chriſtianæ Apologiam* vocat, incruſtavit, editumque in lucem anno 1675 Carolo II, magnæ Britanniæ hodie Regi, dedicavit. Id operis operoſum non minus, quam ſpecioſum eſt, inque tanto a Quakeris pretio habetur atque æſtimio, ut obturare id omnium contradicentium ora, neque refutari a quoquam poſſe ſint perſuaſi. Et ſane non nova tantum methodo, ſed & novo ſcribendi genere hoc argumentum a Barclajo fuit pertractatum. Quamvis enim is Scholaſticorum non admiratorem & imitatorem, ſed contemptorem & adverſarium in præfatione ad Lectorem ſe eſſe fateatur: Theſes tamen ſuas in *Apologia*, non confuſe, uti fanatici plerique alii, ſed Scholaſticorum more, h. e. *κατασκευαστικῶς* & *ἀνασκευαστικῶς* propugnat; quippe ectheſes ſuas non Scripturæ tantum ac Patrum dictis communiens undique, ſed ad ea quoque, quæ ſectæ ſuæ vel oppoſita jam ſunt, vel opponi ulterius poſſe prævidet, pro virili reſpondens. Neque enim humanæ literaturæ ignarus eſt Barclajus, qui Quakerorum alias character eſt, ab ipſo Barclajo theſi X requiſitus; ſed in Philologia, Philoſophia, & lectione Patrum non tralatitie, ut totum hoc opus loquitur, verſatus.

Tota autem moles Theologiæ Barclajanæ (lubet enim potiſſima theſium ectheſiumque capita referre breviter) internæ & immediatæ Spiritus revelationi tanquam principio ultimo ac fundamento innititur. Hæc namque ipſi ſufficiens eſt absque externa per Scripturam ſeu verbum revelatione; hæc objectum quoque fidei eſt

 ſancto-

ſanctorum omnium, qui ſunt, qui fuerunt futurique deinceps ſunt; neque eam ad normam verbi divini (cauſæ videlicet ſuæ diffidens) vult examinari; Scriptura ſiquidem ei ſecundaria, ſpiritus vero, ſeu revelationes ab eo factæ primaria Fidei morumque ſunt regula. (Intelligit autem Spiritum non eum, qui per Prophetas fuit locutus, ſed privatum ac familiarem, qui examen Scripturæ haud admittit, imo in plerisque contradicit.) Dein, dum a Doctoribus particularitatis quoad gratiam & meritum Chriſti ſe diſſociat, ex carbonaria, quod ajunt, in calcariam incidit, a ſpecioſo illo internarum revelationum lumine occœcatus. Nimirum dum decretum abſolutæ reprobationis damnat, ad alterum extremum non minori cum periculo devergit, univerſalem ſtatuens redemtionem Chriſti, & ſupernaturale aliquod lumen, idque ſalutiferum, cujus operationibus Philoſophi quoque Gentilium ſervati olim fuerint, ſerventurque adhucdum, quibus Evangelium de Chriſto nunquam forinſecus innotuit. In doctrina de juſtificatione, quam ante ſe nunquam tam diſtincte ac luculenter ex Scripturis exhibitam fuiſſe gloriatur, Pontificiorum, Weigelii aliorumque fanaticorum arat vitula, in juſtitia eam interna, non imputativa conſtituens, operaque bona omnia ad ſalutem neceſſaria eſſe contendens; & quemadmodum opera Sanctorum polluta eſſe abnuit; ita poſſibilitatem illis non peccandi tribuit cum Donatiſtis, Pelagianis, Anabaptiſtis ac Pontificiis, quanquam ultro fatetur hic Apologetes, ſe ad ſtatum illum perfectionis ſanctitatisque nondum adſpiraſſe. Requirit præterea, poſtquam ſemel revelationem internam immediatamque Theologiæ ſuæ præſtruxit, internam tantum atque immediatam ad miniſterium vocationem, cultumque divinum non in Liturgiis, precibus, conventibus Eccleſiaſticis, cæterisque ſacris actionibus (has enim carnales vocat,) ſed in ſilentio, ſecretisque Dei inſpirationibus, nec non tremore corporis, a quo & *Quakers* ſectarii illi ſunt dicti, conſtituit. Infantum baptiſmum pro mera traditione humana habet, non alium agnoſcens baptiſmum, quam Ignis & Spiritus. Communicationem & participationem corporis & ſanguinis Chriſti ſpirituale aliquid atque internum eſſe dicit, non ceremoniam, ut loquitur, frangendi panem, Sacramentum corporis Chriſti cum manducatione ſpirituali confundens. Refellit denique titulorum vanitatem hodie nimium quantum excreſcentem, ut & vobisſa-

Digitized by Google

biſſationem, tuizationem præ illa approbans, capitis item apertionem, ingeniculationem & corporis proſtrationem, varietatem & luxum veſtium, ludorum ac Comœdiarum uſum, juramenta inprimis vindictam & bella. Theologiam hanc ſuam tanquam vere Chriſtianam deprædicat Barclajus, & veluti ſponſam quandam labis maculæque omnis expertem commendat; dumque id agit, non tantum Pontificios, Calvinianos, Socinianos atque Arminianos, ſed & Lutheranos ſtringit, multasque in hos injurias calumniasque evomit, in ecthesi maxime I, VII, IX, XI, XIV & XV.

Quas cum minime tolerandas vindicandasque omnino cenſuiſſet Theologus γνησίως Lutheranus, isque & exilio propter Chriſtum & ſcriptis in lucem editis clariſſimus *L. Antonius Reiſerus*, patria Auguſtanus, nunc Paſtor ad S. Jacobi Hamburgenſis, juſto zelo quodam correptus id laboris ſuſcepit ipſe, examenque *Apologiæ Barclajanæ* in gratiam Evangelicorum inſtituit. Neque id infeliciter. Examinavit enim theſes atque ectheſes Barclaji omnes, neque heterodoxas tantum ex orthodoxia ſubvertit, ſed &, quid ὕπουλον ſub illis, quæ ſaniores videntur, latitet, detexit; quam ſæpe etiam ſibi contradixerit Apologetes, quamque frivole inepteque Scripturæ ac Patrum dicta ad incruſtanda dogmata ſua adhibuerit, oſtendit, exploſis etiam omnibus, ad objectiones vel ab aliis vel a ſeipſo factas, reſponſionibus, gloſſis item cerebrinis, & conſequentiis male cohærentibus. Quandoquidem vero in prioribus Barclaji theſibus atque ectheſibus Quakerianæ doctrinæ fundamenta vel maxime continentur in his quoque diruendis ac deſtruendis prolixior eſt Reiſerus, quam in reliquis, in quibus eadem aut affinia cum Anabaptiſtis, jamdudum refutatis, ſentit; cumque aliarum quoque religionum aſſertoribus multa objecerit Barclajus, Reiſerus iis tantum, quæ Lutheranos ſeu Proteſtantes Evangelicos tangunt, retundendis vindicandisque eſt intentus. Non diffitetur interim, & ſuos Lutheranis eſſe nævos; atque hinc orta non tantum *Gravamina*, ſed *pia* multorum doctorum bonorumque in Eccleſia Lutherana eſſe *deſideria;* uſum etiam ab abuſu in multis, in illis maxime, quæ in II & XV ectheſibus taxantur, diſcernendum eſſe contendit. De cætero ſi non omnia, at pleraque tamen, quæcunque momenti alicujus eſſe ſunt viſa, & quibus Apologetes inniti cumprimis in Apologia ſua voluit, juſto ex-

Digitized by Google

amine ventilavit, & qua modeſtia eſt vir optimæ doctrinæ & vitæ, examen totum Lectoris accurati veritatisque Evangelicæ ſtudioſi judicio cenſuræque ſubmittit. Attexit etiam ſub finem *Henrici Mori*, Theologi Angli, lectu digniſſimam ad hanc ſectam προσφώνησιν, ſtatuitque cum eo, Quakeros non pauca *Jacobo Bohmio*, Philoſopho, ut vocatur, Teutonico, debere.

RENATI DES CARTES EPISTOLÆ. Pars Tertia.

Amſtelod. e Typographia Blaviana, anno 1683. in 4.

QUi Epiſtolarum Carteſii ad virorum doctorum quæſtiones & dubitationes varias ſolvendas ſcriptarum priora duo volumina collegit doctiſſimus *Clerſelier*, idem tertium hoc luci expoſuit, reſervans has ultimo loco, quæ in difficultatibus Dioptricis & Geometricis verſabantur, & multum temporis ad delineandas figuras requirebant.

In præfatione Editor Gallus philoſophiam Carteſii commendat, ac ex adverſariis ejus recenſet *Burdinum*, *Fermatium*, *Robervallium*, quorum duo priores Dioptricam, poſtremus Geometriam, primus & tertius quoque Phyſicas meditationes impugnarunt.

Epiſtolæ numerantur CXV.

Prima eſt Apologia Carteſii ad Magiſtratum Ultrajectinæ Civitatis adverſus Voetios, patrem & filium. Conferri poteſt Ep. 97. & 110.

II usque ad XXII ad Merſennum aliosque ex Jeſuitis, agunt de contentione, quæ Carteſio cum eis interceſſit, propter theſes & diſputationes Burdini contra Dioptricam & principia philoſophiæ.

XXIV usque ad XXVIII ſunt ad Merſennum, partim Hobbeſii dubia adverſus Dioptricam Carteſii moventis & perſequentis, partim Carteſii reſpondentis.

XXIX usque ad XLVI ſunt partim Fermatii ad Carteſium, hujusque reſponſiones de Dioptrica; partim Fermatii ad Clerſelierum & de la Chambre, cum reſponſionibus Clerſelieri & Rohaulti ad Fermatium.

In

In XLVI usque LXXVII Carteſius cum Fermatio, Robervallio aliisque, de variis difficultatibus Geometricis diſceptat; ad Principem Eliſabetham de Problemate agit: Tribus circulis datis invenire quartum, qui contingat tres illos.

LXXVIII usque ad LXXXVII de vibrationibus tractant, & Ariſtarchi a Robervallio editi defectus perſtringunt.

LXXXVIII eſt Clerſelieri, qui eam affictam Carteſio prælegit in ædibus D. Montmor, ad refutandas objectiones Robervallii contra motum in pleno factas.

In XC & ſequentibus tribus inter Carteſium & Ferrerium Mechanicum de machinis tractatur, ad ſecanda, terenda & polienda vitra perſpicillorum maximopere idoneis, fabricandis. Confer Epiſt. 96.

In XCIV reſpondet Carteſius quæſtioni Muſicæ, quare magis liceat procedere a decima minore ad ſextam majorem, quam a tertiis ad octavas.

In XCV proponitur ſyſtema novum, ad fabricandum inſtrumentum muſicum, quod ſit perfectum.

In C cupit quædam in metaphyſica ſua Carteſius mutari, ab Arnauld melius edoctus; opinionem refellit Angli cujusdam, aſſerentis reflexionem corporum fieri ideo, quod per organum aliquod ab aliis corporibus, quæ offendunt, repellantur.

CI facit ad illuſtrationem motus Planetarum, quem non ſatis in Principiis Philoſophiæ deſcriptum, aliqui deſiderabant.

CII aeris gravitatem vindicat.

CIII proprietates magnetis explicat ſecundum tradita in principiis Philoſophiæ.

CIV rationem inquirit, quæ facit, ut aqua deſcendat & vinum aſcendat in duabus lagenis poſitis una ſuper altera: refutat eos qui aſſerunt, corpus aliquod tranſire per omnes gradus celeritatis tum, cum incipit ſe movere.

CV motum globi tudicularis pulſi ſæpius eadem vi menſurat, de quo etiam in præcedente epiſt. quædam occurrunt: doctrinam ſuam de Rarefactione tuetur; experimentum ponderandi aeris deſcribit, quod pulchre ſibi ſucceſſerit.

CVI ſolvit dubitationes a Picotio motas ad loca quædam Parte 3 Principior.

Digitized by Google

CVII Schootenii quæſtionum duarum Algebraicarum ſolutionem proponit, quam CVIII Carteſius approbat, & judicium ſuum rogatus addit de Gregorii a S. Vincentio libro de quadratura Circuli & Sectionum Coni, inſignem in eo paralogiſmum indicans.

In CX difficultas Optica de radiis ab objecto venientibus & oculos ingredientibus enodatur.

CXII & CXIII, quid per ideas rerum inſenſibilium ſit intelligendum, disquirit.

CXIV ad duas quæſtiones reſpondet, unam de motu corporum; alteram, de qualitate cognitionis Dei in beatitudine.

CXV & ultima eſt Clerſelieri ad de La Forge Medicum Salmurienſem, de Actione animæ in Corpus.

EDMUNDI RICHERII, DOCTORIS ac Socii Sorbonici hiſtoria conciliorum generalium, liber 3 & 4.

Coloniæ anno 1683. in 8.

CUm priores hujus hiſtoriæ libros nuperrime Calendis Novembribus p. 494 recenſuerimus, nunc reſtat, ut promiſſi memores, quid reliquis contineatur, ſtrictim referamus.

Decretum fuerat in concilio Conſtantienſi, ut poſt quinquennium Papiæ nova Synodus haberetur, quo cum anno 1423 Prælati a nationibus & provinciis delecti, reformandæ Eccleſiæ deſiderio frequentes conveniſſent, ob luem peſtiferam Senas abierunt, ubi quid circa inquiſitionem hæreticorum contra *Petrum de Luna*, & de unione Græcorum geſtum fuerit, ex actis ejus concilii, quæ a *Nicolao Fabro* acceperat Richerius, exponit.

In Baſileenſi, quod ſequitur, concilio Conſtantienſis ſynodi decreta de autoritate concilii ſuper Papam iterum iterumque repetita, & quod in ſingulis fere ſeſſionibus diligenter inculcat, verbis pariter ac factis ſtabilita, ab Abbate *Panormitano, Nicolao Cuſano, & Johanne Patriarcha Antiocheno* peculiaribus ſcriptis defenſa, & ab ipſo Pontifice *Eugenio* in ordinem redacto approbata fuiſſe refert, nebulas a *Cajetano*, *Bellarmino*, *Vallio* & aliis objectas diſſipat, & quibus artibus Romanus præſul ſalubriter a patribus intento reformandæ Eccleſiæ concilio

cilio

cilio remoram injicere, & contra jus commune abſolutæ ſuæ monarchiæ protentiam ſartam tectam conſervare anniſus fuerit, enarrat. Nec diſſimulat his Romanæ curiæ machinis effectum fuiſſe, ut multi, qui pro Eccleſiæ & conciliorum autoritate egregie ſteterant, ſive cardinalitiæ purpuræ autoramento excœcati, ſive aliis beneficiorum philtris faſcinati libertatem proderent, & Eugenii a concilio hoc, quod Græcorum prætextu diſſolvere & Ferrariam transferre conatus fuerat, exautorati partibus faverent. In his fuerunt paulo ante nominati, *Nicolaus de Cuſa*, cujus epiſtolas pro Eugenio ſcriptas Richerius examini ſubjicit. & *Panormitanus*, cujus argumenta, a *Ludovico Romano* defenſa, *Johannes de Segovia* Theologus Hiſpanus, & *Ludovicus Alemannus* Cardinalis Arelatenſis confutarunt.

Actis ſeſſionis 36, occaſione decreti de immaculata B. Virginis conceptione, prolixa Autoris de hac controverſia digreſſio inſerta legitur. Ac primum quidem ex *Jacobi Fabri* commentariis, quos in Scholæ Sorbonicæ tabulario reliquit, varia diſſidia ante & poſt concilium Baſileenſe in Academia Pariſienſi agitata repetit. Refert enim, quid a Facultate Theologica ſeculo decimo quarto contra *Johannem de Monteſono* Hiſpanum, ejusque hyperaſpiſten *Gulielmum* Ebroicenſem Epiſcopum, ſeculo decimo quinto contra *Johannem Viridem*, & ſeculo decimo ſexto contra *Maldonatum* & alios Jeſuitas, Pariſienſis Epiſcopi patrocinio ſuffultos, pro immaculata Mariæ conceptione decretum actumve fuerit. Et hac certaminum hiſtoria præmiſſa Richerius ſuam de hac controverſia ſententiam exponit, aſſerens, Beatam Virginem equidem quoad jus, debitum, obligationem, habitum & in actu ſignato, minime vero de facto & in actu exercito originale peccatum contraxiſſe, quia ſingularis cujusdam gratiæ amuleto ita divinitus præmunita fuerit, ut realiter peccati originalis macula nullo modo potuerit inquinari, idque non opinione probabili, ſed fide catholica teneri oportere. Quam ſententiam primum e Scriptura, deinde ex tacito ipſius naturæ ſenſu, tum ex Patrum teſtimoniis, & tandem ex Jure canonico & Eccleſiæ catholicæ conſenſu confirmare & contra Maldonati exceptiones & objectiones ſtabilire nititur: veritus, ut videtur, ne ſi aliter ſentiret, Baſileenſis concilii autoritas, quam infallibilem & omnibus modis ſalvam eſſe cupit, aliquid detrimenti pateretur.

Decreta Conſtantienſis & Baſileenſis concilii approbavit Sanctio pra-

Digitized by Google

pragmatica a *Carolo VII* Franciæ Rege Biturigibus condita, quam cum *Ludovici IX* ſanctione Richerius comparat, obiter animadvertens, quod *Margarinus de la Bigne* in ſua Patrum bibliotheca iſtam Ludovici ſanctionem, ut eam Curiæ Romanæ tolerabiliorem redderet, caſtrare auſus fuerit. Poſtea prolixius recenſet, quantopere poſt *Nicolaum V*, *Pius II*, ab *Ænea Sylvio* Canonico Tridentino, nondum Epiſcopo, nondum Cardinali, nondum Pontifice admodum diverſus, aliique Pontifices Romani, pro obliteranda ſanctione pragmatica laboraverint, & quanta conſtantia Ecclesia Gallicana, libertatis ſuæ & conſervandæ tenaciſſima, & recuperandæ ſtudioſiſſima, conatibus iſtis, qui erraticæ febris inſtar ſubinde corpus ſuum infeſtarunt, ſeſe oppoſuerit, donec *Franciſcus* I *Leoni* X & concilio Lateranenſi tandem cederet.

Synodum hanc Lateranenſem *Julius* II oppoſuit concilio Piſano *Maximiliani* I Cæſaris, *Ludovici* XII Galliarum Regis & aliquot Cardinalium auſpiciis indicto, cujus actis præmittitur ejusdem apologia a *Philippo Decio* conſcripta, ejusdemque clariſſimi Jureconſulti conſilium pro Eccleſiæ autoritate latum, & oratio pro defenſione concilii Piſani contra Lateranenſe concilium habita. In ipſis autem actis concilii Piſani, quod *Julium* II papali officio ſuſpendit, procemii locum occupant conſtitutiones quædam concilii Conſtantienſis & Baſileenſis, & formula atrociſſimi juramenti, quo *Julius* II, antequam Pontifex Romanus eligeretur, & cæteri Cardinales ad reformandum Eccleſiam ſe devoverant, cum aliis quibusdam inſtrumentis ad procurationem hujus concilii pertinentibus.

In hiſtoria concilii Lateranenſis, a *Julio* II indicti & a *Leone* X continuati, commendatur oratio *Ægidii Viterbienſis*, qua bellicoſum Julii animum perſtrinxit; contra *Cajetani* oratio, qua Papæ poteſtatem nimis extulit & concilium Piſanum reprehendit, refutatur, & ſingularum ſeſſionum geſta non ſine cenſuris paſſim interjectis recenſentur. Poſtemo refertur, quomodo *Franciſco* I mater ſua, & *Ludovicus* Sabaudus, & Cancellarius a *Pruto* inſtinctu Pontificis Romani perſuaſerint, ac ſi Mediolanenſem Ducatum, quem armis recuperaverat, conſervare minime poſſet, niſi juxta concordata Bononienſia pragmaticam ſanctionem in Lateranenſi concilio damnatam, vel invitis omnibus regni ſui ordinibus, quorum ſuaſiones, obteſtationes, querelas & appellationes primum a *Mamerto Patiſonio* Gallice editas & poſtea

in

Digitized by Google

in Latinum ſermonem converſas Richerius exhibet, in regno ſuo prorſus aboleret.

Et hanc pragmaticæ ſanctionis abrogationem toti Galliæ regno funeſtam, ipſique Regi omnium calamitatum cauſam extitiſſe Autor judicat, neque minus Cancellarium *Pratenſem*, quamvis purpuram a *Leone* meruiſſet, perpetua nemeſi vexatum fuiſſe animadvertit. Addit Eccleſiæ Gallicæ & Academiæ Pariſienſis planctus, ac ſatyras, quibus Scholaſtici concordata Bononienſia & Cancellarium a Prato exagitarunt, graviterque deplorat varios abuſus, qui ab illo tempore ordinem hierarchicum & diſciplinam eccleſiaſticam peſſime corrupe-runt, quos Divina providentia ſic diſponente eo ipſo anno, quo Conſtantienſis & Baſileenſis concilii decreta cum pragmatica ſanctione in concilio Lateranenſi abrogata ſint, Martinus Lutherus publicæ luci expoſuerit, cujus doctrinam, quam hæreſin appellat, ob inſanabiles regiminis Eccleſiaſtici corruptelas diu duraturam ominatur.

Tandem poſt commentarios fiduciæ, ut vocant, quibus *Adrianus* VI per Nuncium ſuum *Cheregatum* Principibus Germanicæ nationis in conventu Noribergenſi reformandæ Eccleſiæ neceſſitatem ingenue fatetur, & articulos a delectis Novemviris pro Eccleſiæ & curiæ Romanæ emendatione juſſu *Pauli* III compoſitos, item articulos fidei a Theologica Facultate Pariſienſi promulgatos, ſequitur hiſtoria concilii Tridentini, quod a praxi veterum conciliorum plane alienum eſſe notat, cum Spiritum S. Roma Tridentum mitti opus fuerit, & Italiæ epiſcopi, a nutu Romani Pontificis dependentes ejusque placitis innutriti, omnium reliquarum provinciarum epiſcopos ſuffragiorum numero longe ſuperaverint; unde factum, ut multa in hoc concilio conſtituta fuerint, quæ a priſtinis Eccleſiæ moribus abhorrent. Adducit eam in rem teſtimonia *Claudii Eſpencæi*, *Claudii Sanctii*, *Gentiani Herveti* & *Gilberti Genebrardi*, eademque variis & lectu non injucundis annotationibus illuſtrat, quas hic referre ſuperſedemus, nimiæ prolixitatis vitandæ ſtudio ad finem properantes.

DOMINI BERNOULLI EXAMEN
Machinæ urinatoriæ a Borello excogitatæ,
Ex Diario Eruditorum Pariſienſi XXI, d. 16 Aug. 1683 deſumptum.

Digitized by Google

JOhannes Alphonſus Borellus inter alia multa, quæ in erudito opere de motu animalium præclare tradidit, novæ cujusdam machinæ mentionem fecit, cujus ope poſſit homo ſub aquis non tantum ad plures horas vivere, ſed & piſcium varios motus imitari. *V. pag. Actorum* 73. Quod inventum quia & campanæ urinatoriæ, & canalis ſeu tubuli coriacei, cujus olim apud Romanos uſus erat, incommoda diminuit, aeremque reſpirationi aptum diutius ſub aquis conſervat, nec externa aliorum ope urinatorem ſive inter deſcendendum, ſeu inter emergendum indigere patitur; plurimorum eruditorum approbationem meruit, ita ut humanæ induſtriæ poſthac nihil in iſta arte perficiendum ſupereſſe pronunciarent. Sed Dn. Bernoulli, Diarii Gallici XXI pag. 250, id judicium de machina Borelliana latum refellit, ac oſtenſis, quibus ea urgeatur difficultatibus, prorſus ipſam nullius pretii eſſe concluſit.

Equidem quin iſtarum difficultatum plerisque occurri poſſit (agnoſcente vel ipſo Dn. Bernoulli) dubium non eſt. Nam nec plumbea illa fragmenta, quibus compoſitum ex homine & vaſe ad æquilibrium cum aqua reducitur, pedibus urinatoris alligari ullibi Borellus voluit: nec penitus impoſſibile fuerit, ſyringem octo pollices latam epiſtomio ita claudere, ut nullæ amplius rimæ pateant, per quas aquæ admittantur: & quod tertio contra pelleam burſam, quam Borellus conficere docet, objicitur, ad id facilis eſt reſponſio, ſi quis ſolummodo conſtructionem iſtorum canalium, quos ab Antiquis adhibitos fuiſſe diximus, expendat: quo conferatur ipſe Borellus part. 1. de M. A. prop. 220, & Schvvent. delic. Phyſico-Mathem. part. XII prop. 14. Interim, quo pacto palmario iſti argumento, quod ab inæquali aeris & aquæ preſſura Dn. Bernoulli ducit, ſatisfieri in Borelli favorem poſſit, vix apparet. Neque enim forte omnis difficultas tollitur, ſi vel maxime aer æneo vaſi incluſus augeatur, quod quidem Borellus ſub finem prop. 222 ſuadet. Id igitur curioſorum maturiori ſcrutinio relinquendum. Examen vero Dn. Bernoulli viſum eſt, ipſius verbis e Gallicis Ephemeridibus hic exhibere, ut, quantum ponderis Clariſſimi Viri argumentationi inſit, tanto magis appareat.

Homo, inquit, *qui in aquam galea armatus, mergitur, ſi eo modo ad notabilem quandam profunditatem deſcenderet, graviſſima ibi tormenta perferret, ex ea ratione, quod caput tum ſolam preſſionem elaſticam aeris naturalis intra vas incluſi ſuſtineret, reliquum interea corpus*

non

non ſolum preſſioni cuidam atmoſphæram æquanti, ſed etiam gravitati cylindri aquei tanto altioris, quanto homo profundius mergeretur, expoſitum eſt. Id vero ſanguinem e toto corpore, per nares, aures & os exprimeret, & caput multo magis inflaret, quam caro intra cucurbitulas vulgo attollitur. Imo vero ubi galea ad profunditatem 31 pedum (tanta enim requiritur, ut preſſio corporis dupla ſit preſſionis capitis,) pervenerit, dolorem penitus intolerabilem fore exiſtimo. Sed & alios præterea cruciatus urinator ſentiet. Ut enim ipſe una cum vaſe, cujus diameter duorum pedum eſt, demergi poſſit, aſcendendum erit corpori pondus ducentarum librarum. Quo facto hærebit equidem in mediis undis, cum nec plus nec minus ſpecificæ gravitatis obtineat, quam æqualis aquæ portio: attamen quoniam galea ſubinde vi quadam ducentarum librarum aſcendere nitetur, plumbum vero, quod ſacomatis loco eſt, æquali impetu eam fundum verſus trahet, duplex iſte in contrarium niſus demerſi membra diſcerpet, ipſeque homo ſuffocabitur. Verum equidem eſt, incommodo iſti ex parte occurri, ſi ipſi galeæ plumbea fragmenta addantur; non penitus tamen illud evitari poteſt, quia homo ſurſum deorſum perpetuo traheretur, pro ratione, qua epiſtomium ſyringis vel promoveret, vel remitteret.

Non hic dicam de difficultate, quam habet conſtructio ſyringis, cujus cavitas pedem cubicum contineat. Nam ſi ejus longitudinem facias duorum pedum, latitudo novem pollicum cum dimidio erit; ſin trium, octo pollices diameter habebit. Judicent hic alii, an parari epiſtomium poſſit, quod ſyringem ejus amplitudinis adeo exacte obturet, ut aqua ſatis impediatur, ne paulatim ſubintret. Hoc addo, ſi loculum quendam, jubente Domino Borello, e corio conficiamus, fore ut preſſio exterior dum intra loculum ſufficientem reſiſtentiam non invenit, omnem inde aerem in vas æneum propellat, loculumque ita comprimat, ut ne minima quidem aeris particula illac amplius tranſire poſſit. Eſto tamen, poſſe his defectibus remedium afferri: Primaria ſane difficultas, quæ inæqualem preſſionem aeris & aquæ concernit, nunquam tolletur. Ita enim argumentor: Ut quis ſub aquis vivere ac reſpirare poſſit, neceſſe eſt, ut aut totum corpus humanum incluſum ſit vaſi, & aere circumdatum, aut quædam corporis pars ex vaſe promineat. Totum corpus incluſum eſſe non poteſt, nulli enim tum uſui foret in fundo maris, ſiquidem finem, in quem mergeretur, non obtineret. Itaque ſi pars quædam

dam extra ſit, neceſſe eſt ad evitandum dolorem, qui inæqualem preſſionem comitatur, aut ut aliquid in promtu ſit, quod partem ex vaſe eminentem a preſſione aquæ defendat, (exempli cauſa loricæ ſpecies, quæ exacte illam partem circumdet, quæque non ſolum tantam habeat duritiem ut gravitati aquæ, non obſtante irregulari ejus figura, ſatis reſiſtat; ſed ſimul quoque flexibilis ac mollis ſit, ut hoc pacto manus urinatoris epiſtomium (ſyringis) *huc atque illuc agere, inque fundo maris operari poſſit, quæ quidem res plane impoſſibilis eſt;) aut oportet, ut de medio augendi preſſionem aeris incluſi cogitemus, id quod fieri non poteſt, niſi per aeris condenſationem, ſi ſcilicet vas non ex ære, ſed e corio molli ac tenero paretur, ut complicari queat & exteriori preſſioni aquæ cedere. Ita enim aer in vaſe ad minus ſpatium ſenſim ſe reducens tanto plus roboris acquiret, quanto profundius illud demittetur. Difficultas in hoc caſu fuerit, quod ſyrinx tollendo aut demittendo homini non amplius ſit ſervitura. Ubi enim vas ab aqua premente coarctatum in profunditate 30 circiter pedum, ultra duos extenſionis ſuæ pedes cubicos perdiderit, urinator fruſtra vel ad ſummitatem usque ſyringis epiſtomium retrahet, ad recuperandum unicum pedem. Æternum enim aquis ſepultus in maris profundo remanebit.*

Præter iſta omnia nihil habebit hæc machina præ campana peculiare, quippe eidem incommodo obnoxia, quod reſpirationem in aere condenſato comitatur; fiſtula enim & loculus, de quibus Borellus, campanæ æque ac iſti machinæ aptari poterit; ut adeo perditis opera ac oleo ſemper in eandem difficultatem incidamus.

Ex his concludo: Machinam Borellianam plane nullius eſſe pretii.

LA VIE DE MADAME HELYOT,

ſive

Vita Helyotæ, fœminæ,

a Paris, chez Eſtienne Michalet, 1683 in 8.

HEracliota Zeuxis cum à Crotoniatis ad exornandum egregiis picturis templum Junonis, quod religioſisſime colebatur, ingenti pretio conductus eſſet, ſtatuit ſecum ſub Helenæ ſimulacro perfectiſſimam formæ muliebris pulchritudinem exhibere. Itaque ex univer-

univerſo virginum numero, quas formoſiſſimas omnium judicaret elegit, ac quidquid in ſingulis eximium atque notabile deprehenderat, in picturam ſuam tranſtulit, ratus ſe hac ratione fœmineæ pulchritudinis imaginem rectisſime poſſe abſolvere. Idem conſilium ſecutus videtur auctor, quem e Societate Jeſu eſſe produnt præfixæ privilegii & approbationis formulæ, confeſſionarium pag. 482 profitetur, ætate provectum Præfatio indicat, ſed qui ſuum nos latere voluit nomen. Is enim *Mariæ* cujusdam, Pariſiis anno 1644 e gente Herinxia & Oliveria natæ, Helyoto conſiliario regio anno 1662 nuptæ, & trigeſimo ſeptimo ætatis anno 1682 defunctæ vitam expoſiturus, quidquid venuſtatis, pietatis, modeſtiæ, caſtitatis, frugalitatis, patientiæ, ſanctitatis, ac reliquarum virtutum fœminei ſexus commendatur in variis, de una Helyota ſua prædicavit, ſanctiſſimæ fœminæ imaginem quaſi & exemplar ob oculos ſiſtens. In Sanctarum tamen numerum referre eam non eſt auſus, ſive quod memoria ejus vitæ recentior eſſet, quam quæ hoc elogium admitteret, ſive quod Urbani VIII decreto obtemperans auctor, ſedis apoſtolicæ ſententiam privato judicio antevertere vereretur. In duas narrationem univerſam diſtribuit partes: quarum altera brevior, naſcentem, adoleſcentem, virtutumque ac pietatis ſemina quaſi animo concipientem, matrimonii deinde caſtiſſimis nexibus implicitam, ex eoque filiolum ſuſcipientem, ſed qui quarto ætatis anno vix expleto deceſſerit, quem ipſa mater integerrimam Deoque dicatam vitam agens placidiſſimeque obiens ſecuta fuerit, ſiſtit; altera prolixior, uberrimos ſuaviſſimosque ſanctiſſimæ per omne virtutum genus exactæ vitæ fructus exhibet, ardentisſimi amoris erga Deum, integerrimæ dilectionis proximi, diſciplinæ exquiſitisſimæ ſui, ac ſollicitæ curæ aliorum æque ac ſuæ ſalutis promovendæ, precum item, fidei, pœnitentiæ, patientiæ, miſericordiæ ac beneficentiæ in omne miſerorum genus, ſuavitatis morum, frugalitatis, ſobrietatis, & aliarum virtutum illuſtria documenta præbens, & rerum ſancte ac præclare ab ea geſtarum copioſam narrationem pertexens. Plane autem ſingularia ſunt & communem mortalium ſortem ſupergrediuntur ac fidem excedunt, quæ de radiis e facie ejus promicantibus, bono odore quem ipſius corpus ſpiraverit, vario morborum genere quos ipſe ſanarit, apparitionibus item poſt mortem, quibus in hunc usque diem conſpiciendam ſe devotis fœminis præbeat, & memoriam ſui conſervet, admiratio-

Digitized by Google

rationem vero augeat, refert: quæ ſive vera ſint ſive conficta, in Divarum certe ac Sanctarum catalogum aliquando relatum eam iri, diribitore aliquo Pontifice, præſagiunt.

CONJUNCTIO LUNÆ ET PALILICII de die obſervata Gedani Anno 1683 d. 6. Nov. ſtylo novo,

a

JOHANNE HEVELIO.

CUm die 6 Novembr. ſt. n. conjunctio Lunæ & Palilicii incideret, etiamſi Ephemerides vix ſpem aliquam facerent illam conjunctionem, ob ſolis ſplendorem, videndi: nihilominus tamen volui ad illam diligenter attendere, ut, ſi fieri poſſet, accurate deprehenderem, quousque Luna ad ſtellam accederet, ſplendente licet Sole. Id quod etiam feliciter mihi ſucceſſit. Nam orto jam Sole, & ad duos gradus elevato, Tubo decem pedum, ac Micrometro inſtructo, diſtincte diſtantiam Palilicii a Lunæ limbo orientali dimenſus ſum, comperique, 44′. 6″ adhuc eſſe: ſic ut ab ipſa conjunctione 1°. 14′ adhuc abeſſent. Quousque autem Luna tempore conjunctionis ad Palilicium revera acceſſerit, adeo accurate indicare haud poſſum: cum poſtea impedimenta intervenerint, quominus in ipſo puncto conjunctionis (quæ poſt nonam matutinam, quantum colligere licuit prius, incidit) remotionem iſtam notare potuerim. Interea tamen nihilominus hæc obſervatiuncula bene notari meretur (etiamſi nonniſi unica tantum diſtantia impetrata ſit) qua videlicet Palilicium a Luna, ſplendente jam Sole, obſervatum eſt: id quod profecto, quantum memini, nunquam, etſi 50 annorum ſpatio obſervationibus operam dederim, mihi obtigit: nec compertum habeo, an id ab ullo aliquo alio obſervatore, circa illam ipſam ſtellam deprehenſum ſit. Proinde non ſemper animus abjiciendus eſt, in Obſervationibus peragendis, quando Occultationes & Tranſitus de die incidunt, ſed ſedulo attendendum. Gedani d. 9 Novembr. ſt. n. Anno 1683.

HEN-

Digitized by Google

HENRICI GUNTHERI THULEMArii, J.U. & Philoſ. D. & Academiæ Heidelbergenſis Profeſſoris P. ordinarii Tractatio de Bulla aurea, argentea, plumbea ac cerea in genere, nec non in ſpecie, de Aurea Bulla Caroli IV. Imperatoris, &c.

Heidelbergæ, 1682 in 4.

AUream Bullam, ſanctionem illam Imperii noſtri pragmaticam & fundamentalem, ex ipſo, quod Francofurti ad Mœnum ſancte aſſervatur, autographo editurus Auctor clariſſimus, operæ pretium ſe facturum putavit, varia ſimul nec indigna memoratu de bullis commentari. Hinc de multorum ſigillis aureis, argenteis, plumbeis & cereis plurima præfatus, ipſam Aureæ Bullæ hiſtoriam aggreditur, dicendo, eam neque ab ipſo Carolo, neque conſiliario ejus, Bartolo JCto, quippe qui jam A. 1355 Peruſii diem ſuum obiiſſet, ſed ab ipſis Procerum Germaniæ miniſtris confectam, ejusque demum Capita XXIII priora anno 1356, 4. Id. Januarii Norimbergæ in ædibus ad inſigne aurei clypei conſcripta ac edita; reliqua vero eodem anno in curia Metenſi ipſo ſacri Natalis feſto compoſita ac promulgata, neque alia de cauſa, quam ut Romano Pontifici aliisque Germanicæ linguæ ignaris innoteſcere poſſet, latino idiomate exarata fuiſſe. His præmiſſis, de Aureæ Bullæ originalibus *Latinis*, nec non editionibus diverſis & commentatoribus prolixe diſſerit. Ratione originalium pro certo habet, unumquemque Electorum a Carolo IV exemplar authenticum aureo ſigillo roboratum accepiſſe, neque, ut nonnulli voluerint, authenticum Palatinum, proximo tricennali bello Germanico Romam avectum, ſed adhuc illæſum in Heidelbergenſi archivo aſſervari, id quod ipſe auctor αὐτόπτης teſtatur. Præter Electores vero liberam quoque Civitatem Mœno-Francofurtanam originali a Carolo IV donatam fuiſſe, quod omnium famigeratiſſimum & emendatiſſimum putetur. Ad apographa deinde progreſſus, in typis impreſſa & manu ſcripta illa dividit. Inter hæc laudat M S. in Bibliotheca Vindebonenſi juſſu Imperatoris Wenceslai deſcriptum, multisque figuris exornatum, nec non Norimbergenſe

Grund-

Grundherranum. Ex impreſſis recenſet *Colonienſe 1530: Moguntinenſe* duplex, quorum primum anno 1548 & alterum 1575 lucem adſpexerit: *Francofurtenſe* apud Chriſtianum Egenolphum ſtudio ac opera Juſtini Gobleri JCti editum: *Antwerpienſe 1566: Cujacianum,* quod in appendice librorum Cujacii feudalium legatur, ac denique *Palatinum* a Goldaſto inter Conſtitutiones Imperiales relatum. Memorantur poſtea varii Aureæ Bullæ commentatores, Goldaſtus, Gerlacus Buxtorfius, Dominicus Arumæus, Martinus Rumelin, a Jacobo Speidelio & Nicolao Mylero ab Ehrenbach locupletatus, Georg. Theodorus Dietericus, Johannes Limnæus, Joh. Andreas Cruſius, Joh. Volckmann Bechmannus, Georgius Lehmannus, Petrus Oſtermannus & Hieronymus Caniſius. His omnibus ſubjicit accuratiſſimam autographi Francofurtani deſcriptionem, ac tandem quoque varias verſiones ac editiones *Germanicas*: & primo quidem eam, quæ Imp. Wenceslai juſſu facta, in hodiernum diem in Bibliotheca Cæſarea oſtendatur, ut & *Moeno-Francofurtanam* cum authentico latino in eadem ciſtula aſſervari ſolitam; *Venetam* inde, juſſu Friederici III Imp. a Johanne Jenſon primo excuſam, ac eodem anno a Johanne Bæmler *Auguſtæ Vindelicorum* repetitam, & denique a Goldaſto Conſtitutionibus Imperialibus inſertam: *Argentinenſem* anno 1485 apud Joh. Preuſſen: *Spirenſem* 1527 a Petro Trachen: *Moguntinenſem* A. 1562 a Franciſco Bohem: aliam tandem *Goldaſtinam* part. II. der Reichs-Satzungen editam; quas omnes tamen cum latino authentico neutiquam convenire, neque adeo vim probandi habere dicit. Exhibetur tum ipſe Aureæ Bullæ tenor juxta authenticum Francofurtenſe; quem excipit alia *Bulla Aurea* in forma epiſtolæ commendatitiæ conſcripta, quam anno 1330 *Andronicus* II Imperator Conſtantinopolitanus Henrico Henrici Mirabilis filio, Alberti M. nepoti, Duci Brunſvicenſi, Orientem tunc temporis perluſtranti dedit, cum notis doctiſſimi quondam Viri, Henrici Meibomii, noviſque Auctoris noſtri, ut vocat, additiunculis. Accedit *Bulla Brabantina* ab eodem Carolo IV. Imp. Johanni Duci Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ anno 1349 conceſſa, cujus mentio in Inſtrumento Pacis Weſtphalicæ, ac Ferdinandi IV, nec non moderni Cæſaris auguſtiſſimi Leopoldi, Capitulationibus injicitur. Agmen denique claudit *Maximiliani II Imp. Capitulatio,* quam Germanico idiomate contextam, eamque integram, juxta i-

pſum

ſum Archivi Palatini exemplar authenticum, luci publicæ Auctor omnium primus exponit; ſicque oſtendit, Capitulationis illius exemplum quale Goldaſtus, & ex eo Carpzovius, Limnæus aliique edidere, mutilum fuiſſe.

INDEX AUCTORUM AC RERUM.

I. *Theologica & ad Eccleſiaſticam Hiſtoriam ſpectantia.*

S. Anaſtaſii *Sinaitæ Anagog. Contemplationum in Hexaemeron l. XII.* *pag.* 25
Anonymi Geneſis cum explicatione ſenſus literalis & ſpiritualis. 181
Anonymi Conſiderationes unionis Calviniſtarum cum Lutheranis. 213
Anonymi Collationes Proteſtantium oppoſitæ Clero Gallicano. 214
Anonymi Conſiderationes ad Epiſtolam circularem Cleri Gallicani. 255
Anon. Tractatus de ratione humana. 306
Anon. Epiſtola imaginaria & viſionaria &c. 477
Anon. Hiſtoria hæreſeos Wiclefi, Huſſi, & Hier. Pragenſis. 506
Antonii Arnaldi *Præjudicia legitima contra Calvinianos.* 438
S. Aurelii Auguſtini *Operum Tomus quartus.* 1
Matth. Fried. Beckii *Paraphraſis Chaldaica libri II. Chronicorum.* 504
Ludovici le Blanc *Theſes Theologicæ.* 420
Jac. Benigni Boſſueti *De communione ſub duabus ſpeciebus.* 230
Collatio cum Claudio Miniſtro Charentonio. 231
Burneti *Animadverſiones in Acta Comitiorum Cleri Gallicani.* 210
Abrahami Calovii *Biblia declarata.* 181
D. Juſti Cami *novus Iſmael &c.* 13
Joh. Claudii *Defenſio reformationis adverſus Arnaldum.* 443
S. Cæcilii Cypriani *Opera cum notis Johannis Epiſc. Oxonienſis.* 41
Dyrois *Præjudicia pro religione Chriſtiana contra Atheiſmum.* 364
Joh. Leonhardi de Fenis *De erroribus religionis prætenſæ Reformatæ.* 530
Car. du Freſne *Epiſtola de libellis adverſus Henſchenium & Papebrochium diſſeminatis.* 127

Digitized by Google

Joſephi Glanvilii *Saduciſmus triumphatus.* 317
Jac. Gronovii *Exercitationes de pernicie & caſu Judæ.* 513
Phil. Ludov. Hanneckenii *Paralyſis fidei Papææ.* 321
Godofredi Henſchenii *Acta Sanctorum Maji.* 4
Jacobi Hommey *Milleloquium Morale S. Gregorii.* 371
Antonii Hulſii *Nucleus Prophetiæ.* 405
Johannis *Epiſcopi Oxonienſis Cyprianus recognitus & illuſtratus.* 41
Johannis *Epiſcopi Ceſtrienſis Annales Cyprianici.* 45
Petri Jurieu *Compendium Hiſtoriæ Concilii Tridentini.* 397
R. Leonis *Mutinenſis liber de ritibus Judæorum hodiernis.* 136
Melch. Leydeckeri *Oeconomia trium Perſonarum in negotio ſalutis humanæ.* 47
Chriſtiani Lupi *De Appellationibus ad Romanam Curiam.* 307
Ad Epheſinum Concilium variorum patrum Epiſtola. 345
Epiſtolæ & vita D. Thomæ ArchiEp. Cantuarienſis. 383
Franc. Nunnez *de Cepeda Idea boni paſtoris.* 387
Danielis Papebrochii *Acta Sanctorum Maji.* 4
Ant. Reiſeri *Anti Barclajus.* 544
Edmundi Richerii *Hiſtoria Conciliorum generalium.* 494. 505
Martini Ruari *Epiſtolarum ſelectarum centuria altera.* 20
Eman. a Schelſtraten *Acta Conſtantienſis Concilii.* 501
Job. Schilteri *de Libertate Eccleſiarum Germaniæ.* 129
Job. Scoti *Erigenæ de Diviſione Naturæ libri V.* 190
Simonville *Comparatio ceremoniarum Judaicarum cum Diſciplina Eccleſiæ.* 137
Frid. Spanhemii *Introductio ad Chronologiam & Hiſtoriam ſacram.* 422
Stephani Spinolæ *Theologiæ Scholaſticæ pars I.* 241
Joh. Thilonis *Medulla Theologiæ veteris Teſtamenti.* 134
Jac. Thomaſii *Sylloge C dictorum V. & N. Teſtam. Hiſtoriis illuſtr.* 62
Auguſti Varenii *Breviarium Theologicum.* 59
Val. Henr. Vogleri *de rebus Naturalibus & Medicis, quarum in Scriptura S. fit mentio.* 14
Volpierii *De vita in hoc mundo bene ordinata.* 247
Chriſtoph. Wittichii *Cauſa Spiritus S. victrix.* 39
Conſenſus veritatis revelatæ cum Philoſophia. 40

II. Ju-

II. *Juridica.*

Anonymi Animadv. in Furſtenerium de jure Suprematus Principum Germaniæ. 100
Anonymi Breviſſimæ juris Canonici Inſtitutiones. 328
Anonymi Inſtitutiones juris publici Germanici Romani. 358
Borjon *de officio judicis in genere.* 285
Caſſiani *a S. Elia Centum Hiſtoriarum Examen.* 269
Claudii Columbet *Paratitla Digeſtorum.* 288
Joh. Doujatii *Inſtitutiones Theophili, notis illuſtratæ.* 289
Ern. Gockelii *Tractatus de jurisdictione ſuprema.* 189
Henr. Hahnii *ad Paragr.* de indaganda, *in Inſtr. Pacis Osnabr.* 257
Ehrenfr. Klozii *Differentiæ Juris Civilis, & Reform. Francofurtenſis.* 188
Ludov. Gunth. Martini *Annot. ad Inſtitutiones Juſtiniani.* 103
Petri Mulleri *Juruſprudentia Elementaris.* 284
Phil. Alb. Orthen *De Regali conducendi jure.* 102
Franc. Sadarini *Reſponſa cum Rebus judicatis.* 286
Joh. Schilteri *De Tutelis & Curis ad Pandect. libros 26 & 27.* 104
Joh. Strauchii *Inſtitutionum juris Publici ſpecimen.* 414
Chriſtiani Thomaſii *Annot. ad Strauchii Diſſert. Juſtinianeas.* 102
Henr. Gunth. Thulemarii *Tractatio de Bulla Aurea.* 559
Joh. Voet *Compendium juris juxta ſeriem Pandectarum.* 189

III. *Medica & Phyſica.*

Academiæ *Naturæ Curioſorum Miſcellanea Curioſa.* 260
Tob. Andreæ *Bilanx Bilſiana & Clauderianæ Balſamationis.* 270
Anonymi Medicus ſui ipſius. 168
Anonymi Anatomiæ humani corporis Compendium. 410
Joh. Joach. Becheri *Urna ſortis fortuita Chymica.* 361
Bernerii *Dubia de quibusdam capitibus Philoſophiæ Gaſſendi.* 472
Jac. Bernoulli *Cogitationis de gravitate ætheris.* 106
Joh. Bohnii *Obſervatio circa motum bilis ab epate ad veſicam biliariam.* 126
circa uſum ſpiritus vini externum in hæmorrhagiis. 153
circa venæ pulmonalis propaginem tuſſi rejectam. 218
circa auri & argenti ſolutionem. 409

Cornelii Bontekoe *Diatriba de febribus.* 354
Fragmenta de Acido & Alcali. 355
Joh. Alph. Borelli *de motu animalium Opus poſthumum.* 32. 63
Inventa nova machina & navis urinatoria. 73
Wilhelmi Briggs *Nova Theoria viſionis.* 454
Benjamin a Brochhoyſen *Oeconomia corporis animalis.* 341
Joh. Conr. Brunneri *Experimenta nova circa pancreas.* 198
Georgii Calafatti *Tractatus de peſte.* 198
L. Chameau *Tractatus de ſcorbuto.* 543
Moſis Charas *Pharmacopœa Regia, Galenica & Chymica.* 361
I. Commelini *Catalogus plantarum indigenarum Hollandiæ.* 517
Fr. Milliet Deſchales *Tract. de motu locali & elaterio.* 451
Dedu *Tentamen Phyſicum de anima plantarum.* 492
Jan. Abr. a Gehema *De plica Polonica.* 201
Antonii de Heide *Novum lumen pharmacopœorum.* 508
Joh. Helfr. Juncken *Medicus præſenti ſeculo accommodandus.* 38
Jac. Jungii *Vulnerum cerebri curatio aſſerta.* 312
Emanuelis König *Regnum Animale.* 360
Nicolai Lemerii *Curſus Chymicus.* 251
Antonii Levvenhoeck *obſervatio de pilis.* 512
Joh. Marci Marci *Othoſophia, ſeu Philoſophia impulſus univerſalis.* 242
Mariotti *Epiſtolæ de novo invento circa viſionem.* 67
E. Maynvvaring *Methodus ſanitate, vigore, & longævitate fruendi.* 464
I. Michault *Diſcurſus Chirurgici.* 37
Dan. Georgii Morhofii *Stentor ὑαλοκλάϛης.* 194
Lucæ Antonii Portii *Eraſiſtratus, ſive de ſanguinis miſſione.* 161
Joh. Raji *Methodus nova plantarum.* 184
Raimondi Reſtaurant *Hippocrates de uſtionibus ſive fonticulis.* 156
Magnus Hippocrates Cous redivivus. 157
Viti Riedlini *Obſervationum Medicarum centuria.* 273
Petri Rivelieiz *Obſervationes Medico-Phyſicæ tres.* 219
Joh. Eberh. Schvvelingii *Mens immortalis contra Atheos demonſtrata.* 335
Jac. Sponii *Obſervatio circa aquam Rhodani.* 519
H. Tencke *formulæ medicamentorum Galen. & Chymicorum.* 414
Ed. Tyſon *Obſerv. circa pilos in diverſis corporis membris repertos.* 215
Verney *Tractatus de auditus organo.* 301
Franc. Zypæi *Fundamenta Medicinæ Phyſ. Anatomica.* 536

W. Ma-

Digitized by Google

IV. Mathematica.

Petri Ango *Optica.* 163
Anonymi Obſervatio novi Cometæ a. 1683 Lipſiæ facta. 368. 415
Jac. Bernouli *Examen machinæ urinatoriæ Borelli.* 553
F. Blondelli *Hiſtoria Calendarii Romani.* 347
Boſſati *Teleſcopium Catadioptricum & Diacatoptricum.* 124
Ern. Frid. a Borgsdorf *Munimentum inexpugnabile.* 27
Iſmaelis Bullialdi *Arithmetica Infinitorum.* 207
Renati des Cartes *Epiſtolarum Pars III.* 548
Joh. Caſſini *Deſcriptio phænomeni cœleſtis a. 1683 obſervati.* 274
Comiers *Problema Geometricum.* 125
Antonii Desgodets *Ædificia antiqua Romana exactiſſime menſurata.* 265
Joh. Hancke *Doctrina Eclipſium.* 169
Heathcot *Obſerv. Eclipſeos d. 19 Aug. 1681, in Inſula S. Laurentii.* 537
Joh. Hevelii *Occultatio Palilicii d. 9. Jan. 1683 obſervata.* 201
Tres Conjunctiones magnæ Saturni, Jovis, & Martis a. 1682 & 1683 obſervatæ. 290
Obſervatio circa nonnullas occultationes fixarum. 350
Hiſtoriola Cometæ anni 1683. 484
Conjunctio Lunæ & Palilicii d. 6. Nov. 1683. de die obſerv. 558
De la Hire *Gnomonica.* 466
G. G. L. Meditatio Jurid. Mathematica de interuſurio ſimplici. 425
Gemin. Montanarii *de Cometa a. 1682 viſo Epiſtola.* 128
Joh. Henr. Olhofii *Excerpta ex literis ad Hevelium ſcriptis de rebus Aſtronomicis.* 290
Claudii Ptolemæi *Harmonica.* 77
God. Schultzii *Occultatio Hyadum & Palilicii d.* $\frac{9\ Jan.}{30\ Dec.}$ *a.* $\frac{1683}{1682}$. 170
Conjunctio magna Saturni & Jovis 1682. 298
Valentini Stanſel *Obſervationes Americanæ Cometarum.* 350
Joh. Chriſtoph. Sturmii *De Conjunctionibus magnis Saturn. & Jovis.* 169
Novum lampadis genus. 504
D. T. Nova methodus determinandi maxima & minima. 122
auferendi omnes terminos intermedios ex data æquatione. 204

datæ figuræ, rectis lineis & curva Geometrica terminatæ, aut Quadraturam, aut impoſſibilitatem ejuſdem determinandi. 433
Joh. Walliſii *Harmonica Ptolemæi.* 77

V. Hiſtorica & Geographica.

Chriſtoph. Acugnæ *Relatio de flumine Amazonum.* 323
Anonymi Vera Hiſtoria Calviniſmi, oppoſita Maimburgio. 507
Anonymi Hiſtoria Calviniſmi & Papiſmi parallela. 530
Anonymi Critica generalis Hiſtoriæ Calviniſmi Maimburgianæ. 329
Olai Borrichii *Diſſertationes Academicæ de Poëtis.* 281
Iſaaci Bullartii *Academia artium & ſcientiarum.* 177
Franc. Damiani *ingreſſus Dn. Baſadonnæ ad Procuraturam S. Marci.* 333
Job. Doujatii *Livius illuſtratus.* 81
Guil. Dugdalii *Conſpectus nuperorum Angliæ motuum.* 227
Petri Gazzotti *Hiſtoria bellorum in Europa ab a. 1643 ad 1680 geſtorum.* 332
Job. Georgii Grævii *Juſtinus.* 179
Antonii de Graſſis *Maurocena Megaloprepeja.* 299
G. Guilleti *Hiſtoria Regni Mohametis II Turcarum imperatoris.* 87
Ludov. Hennepini *Deſcriptio Louiſianæ nuper detectæ.* 374
Jac. Guil. Im Hof *Spicilegium Ritterſhuſianum.* 425
Adr. Jordani *Critica de origine Auguſtæ Familiæ Regum Galliæ.* 468
Juſtini *Hiſtoriarum libri XLIV ex recenſione Grævii.* 179
T. Livii *quæ extant, cum notis Doujatii.* 81
Ludov. Maimburgii *Hiſtoria Calviniſmi.* 97
Proſperi Mandoſii *Bibliotheca Romana.* 237
Petri Megerlini *Theatrum Divini regiminis.* 341
Cl. Fr. Meneſtrerii *Aula Caroli V. Galliæ Regis.* 261
Johannæ Borboniæ Reginæ. 414
Excerptum ex Mercurio *Gallico de Inſignibus Ducis Burgundiæ.* 357
Fr. Henr. Noris *Cenotaphia Piſana Caji & Lucii Cæſarum illuſtrata.* 113
Antonii Pagi *Diſſertatio de Conſulibus Cæſareis.* 235
Caroli Patini *Introductio ad Hiſtoriam Numiſmatum.* 417
Gedeonis Pontieri *Bibliotheca Magnatum.* 30
I. B. de Rocoles *Vita Sultani Gemes.* 203

Digitized by Google

Rou *Notæ ad Maimburgii Hiſtoriam Calviniſmi.* 97
Thevenotii *Itinerum Syllabus.* 329

VI. Philoſophica & Philologica Miſcellanea.

Annæ *Tanaqv. Fabri filiæ* Anacreontis & *Sapphus Poemata.* 402
Comœdiæ quædam Plauti. 404
Anonymi Tractatus de uſu Schedularum inter mercatores. 203
Anonymi Novi mortuorum Dialogi. 381
Ælii Antonii *Nebriſſenſis Dictionarium.* 225
Auguſti Buchneri *Orationum Academicarum Volumen II.* 147
Notæ ad Taciti Agricolam. 399
Joh. Caramuel *nova Dialectus Metaphyſica.* 532
Jac. Nic. Colberti *Philoſophia vetus & nova ad uſum ſcholæ.* 15
Gisberti Cuperi *Apotheoſis Homeri.* 538
Joh. Eggelingii *Myſteria Cereris & Bacchi.* 140
Joh. Ludov. Fabritii *Apologeticus contra Atheiſmum.* 176
Chriſtoph. Fiſcheri *Oeconomia Suburbana.* 222
Fleurii *Mores Iſraelitarum.* 173
Mores Chriſtianorum. 174
Joh. Frid. Gronovii *Notæ in L. A. Senecæ Tragœdias.* 49
Harpocrationis *Lexicon cum Mauſaci & Valeſii notis.* 465
Joh. Jacob. Hofmanni *Lexici Univerſalis continuatio.* 380
Wolff Helmhard Domini ab Hohberg *Georgica curioſa.* 313
Dan. Huetii *Liber de origine fabularum Romanenſium.* 385
Juliani *Apoſtatæ Cæſares ad convivium Deorum invitati.* 311
Joh. Georgii Kulpis *Collegium Grotianum ſuper Jure belli & pacis.* 187
Martini Liſteri *novum monumentum Romanum deſcriptum.* 460
Manuvillii *Fortuna & Infortunium matrimonii.* 312
Joh. Marckii *De Sibyllinis Carminibus.* 389
Cl. Fr. Meneſtrerii *Philoſophia Imaginum.* 17.344
De diverſis Nobilitatis generibus. 51.250
De ſaltationibus veterum & hodiernis. 238
Franc. a Meſgnien *Theſaurus Linguarum Orientalium.* 362
De la Mothe *Joſſeval Tiberius, ſeu Diſcurſus Politici in Tacitum.* 534

Mureti

Mureti *Tractatus de conviviis.* 343
Gabrielis Naudæi *Bibliographia militaris.* 512
Joh. Pauli Olivæ *Epiſtolarum Tomus primus.* 132
ſecundus. 332
Thomæ Reineſii *Syntagmatis Inſcriptionum Indices.* 139
Hier. Ruverci *pueri decennis Carmina.* 387
Joachimi de Sandrart a *Stockau Academia Artis Pictoriæ.* 418
L. A. Senecæ *Tragœdiæ cum notis I. F. Gronovii.* 49
Jac. Sponii *Miſcellanea Eruditæ Antiquitatis.* 369
Jac. Thomaſii *Orationes varii argumenti.* 152
Franc. Vavaſſoris *Multiplex & varia Poeſis.* 267
Wickfortii *Tractatus de Legato, ejusque munere.* 140

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google